

Проморолик
“Наукова бібліотека
Ужгородського національного
університету”

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”
Наукова бібліотека

**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ:
ВІД ДЖЕРЕЛ ДО СУЧАСНОСТІ**

Монографія

Ужгород
Видавництво Олександри Гаркуші
2021

У монографії досліджуються історія виникнення, етапи становлення та розвиток Наукової бібліотеки Ужгородського університету. Аналізуються найвагоміші здобутки колективу книгозбірні за 75 років її діяльності. Значна увага приділяється книжковому фонду бібліотеки, його багатству, комплектуванню та збереженню. Архівні матеріали, спогади, фотодокументи фіксують святкове та буденне життя бібліотекарів, які своєю працею сприяють успішному науковому та навчально-виховному процесу в університеті.

Для науковців, бібліотечних працівників, фахівців і дослідників у галузі бібліотечної справи, краєзнавців та усіх шанувальників книги.

Редколегія:

М. М. Медведь (голова редкол.),

О. В. Бряник, В. В. Воробець, Л. О. Мельник

Авторський колектив:

О. В. Бряник, В. В. Воробець, Н. І. Гунько, М. М. Ігнатюк, С. Г. Криво́ва, Н. В. Лавришин, І. І. Лопіт, О. І. Люта, Ю. П. Мателешко, М. М. Медведь, Л. О. Мельник, О. Ф. Прохненко, К. Ф. Сабо, С. П. Слєпньова, Г. А. Смірнова, О. М. Тиханович, А. І. Товт, Т. Б. Федянін, О. В. Хаван, М. І. Чорній, М. С. Яцьків.

Керівник авторського колективу та відповідальна за випуск:

М. М. Медведь, канд. філол. наук, директорка Наукової бібліотеки ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

Загальне упорядкування та редагування:

Л. О. Мельник, завідувачка інформаційно-бібліографічного відділу

Рецензенти:

І. В. Сабадош, доктор філологічних наук,

професор ДВНЗ “Ужгородський національний університет”;

С. Д. Федака, доктор історичних наук,

професор ДВНЗ “Ужгородський національний університет”.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”
(протокол № 5 від 22 квітня 2021 р.)*

© Колектив авторів, 2021

© ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”, 2021

© Наукова бібліотека, 2021

© Видавництво Олександри Гаркуші, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА (<i>Марія Медведь</i>)	7
Розділ 1. СТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1945–1949 рр.) (<i>Лариса Мельник</i>)	
1.1. З історії створення бібліотеки Ужгородського державного університету. Перші кроки у формуванні книжкового фонду (1945–1947 рр.) ...	9
1.2. Бібліотека – в будівлі Василянського монастиря	24
1.3. Передача бібліотеці книжкового фонду Ужгородської капітули (1949) та приміщення єпископської резиденції (1950)	33
1.4. Бібліотека єпископа Андрія Бачинського	38
Розділ 2. ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ (1950–1960-ті рр.) (<i>Лариса Мельник</i>)	54
2.1. Комплектування фондів та їх упорядкування. Обслуговування читачів ...	54
2.2. Читальна зала – другий дім студентів та викладачів (<i>Світлана Слєпньова, Лариса Мельник</i>)	94
2.3. Організація довідково-бібліографічної та краєзнавчої роботи	105
2.4. Сторінками газети “Радянський студент” і стіннівки “Бібліотекар та читач”	112
2.5. Заклад готує громадських бібліотекарів	122
Розділ 3. ЧАС ПОДАЛЬШОГО ЗРОСТАННЯ БІБЛІОТЕКИ (1970–1990-ті рр.) (<i>Лариса Мельник</i>)	133
3.1. “Ленінська книга” як втілення комуністичної пропаганди та завдань КПРС у роботі бібліотеки	133
3.2. Діяльність книгозбірні з удосконалення бібліотечної роботи у 70-90-х роках	142
Розділ 4. РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (1990-ті рр.) (<i>Лариса Мельник</i>)	170
Розділ 5. НАУКОВА БІБЛІОТЕКА УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ – В НОВОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ (2000–2012 рр.) (<i>Наталія Гунько</i>)	188
Розділ 6. СТРУКТУРА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ. ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛІВ ...	206
6.1. Доторк до минулих епох: з історії центрального книгосховища (<i>Оксана Люта, Лариса Мельник</i>)	206
6.2. Відділ комплектування документів (<i>Ангела Товт</i>)	224
6.2.1. Приватні книжкові колекції – важливий чинник у комплектуванні книгозбірні (<i>Оксана Хаван</i>)	230
6.3. Відділ каталогів та наукової обробки літератури (<i>Світлана Кривова</i>)	251
6.4. Відділ рукописів, стародруків та рідкісних видань (<i>Юлія Мателешко</i>)	260
6.5. Відділ краєзнавчої літератури (“Карпатика”) (<i>Марія Чорній</i>)	278

6.6. Відділ літератури іноземними мовами (<i>Крістіна Сабо</i>)	302
6.7. Наукова діяльність інформаційно-бібліографічного відділу та бібліотеки в цілому (<i>Оксана Бряник, Лариса Мельник</i>)	322
6.8. Центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень (<i>Мар'яна Ігнатюк, Ганна Смірнова</i>)	353
6.9. Філія № 1 Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету (<i>Тетяна Федянин</i>)	358
6.10. Бібліотека ім. М. Берчені (<i>Bercsényi Miklós könyvtár</i>) (<i>Єва Камінська</i>) ...	367
6.11. Відділ обслуговування навчальною та науковою літературою. Система абонементів, філій, читальних зал (<i>Ірина Лопіт, Ольга Тиханович</i>)	372
6.11.1. Абонемент № 1 медичної та біологічної літератури	374
6.11.2. Абонемент № 2 фізичної та хімічної літератури	379
6.11.3. Абонемент № 4 гуманітарної літератури	381
6.11.4. Абонемент № 3 природничої літератури та читальна зала № 4	386
6.11.5. Абонемент наукової та художньої літератури	392
6.11.6. Абонемент економічної літератури	397
6.11.7. Абонемент юридичної літератури (<i>Тетяна Сегедій</i>)	398
6.11.8. Читальна зала універсальної літератури (<i>Олена Прохненко, Мирослава Яцьків</i>)	401
6.11.9. Читальна зала періодичних видань (<i>Наталія Кирилюк</i>)	410
6.11.10. Читальна зала та абонемент факультету історії та міжнародних відносин (<i>Наталія Лавришин</i>)	418
 Розділ 7. ІННОВАЦІЙНИЙ ПОСТУП НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (2013–2020 рр.) (<i>Марія Медведь</i>)	423
 Розділ 8. ІСТОРІЯ БІБЛІОТЕКИ У ПОСТАТЯХ	445
8.1. Керівники бібліотеки (<i>Вікторія Воробець</i>)	445
8.2. Бібліотекарі (<i>Лариса Мельник</i>)	464
 Розділ 9. НАУКОВЦІ ТА ПИСЬМЕННИКИ ПРО БІБЛІОТЕКУ	483
Те, що над хаосом життя (<i>Мирослав Дочинець</i>)	483
Ностальгічний етюд (<i>Дмитро Кешеля</i>)	486
Була моєю другою домівкою (<i>Людмила Кудрявська</i>)	488
А почалося все у Василіянському монастирі (<i>Петро Лизанець</i>)	491
Мій другий університет (<i>Олег Мазурок</i>)	493
Бібліотека УжНУ – храм науки (<i>Василь Маринець</i>)	495
Наукова бібліотека УжНУ у моєму житті (<i>Микола Олашин</i>)	497
Найважливіша лабораторія університету (<i>Іван Сабадош</i>)	502
Життя – не ті дні, що прожиті, а ті, що запам'яталися! (<i>Сергій Федака</i>)	507
 Розділ 10. БІБЛІОГРАФІЯ (1995–2020 рр.) (<i>Оксана Бряник</i>)	509
 ФОТОЛІТОПИС	
Книжкові пам'ятки	557
Із життя бібліотеки	564

*До 75-річчя від дня заснування
Наукової бібліотеки державного
вищого навчального закладу
“Ужгородський національний
університет”*

Передмова

Ужгородський національний університет, історія якого розпочалася 75 років тому, нині є найбільшим науковим, освітнім, громадським та культурним осередком на Закарпатті. За порівняно недовгий період існування університет пройшов складний шлях становлення і розвитку. Сьогодні він входить до переліку найкращих класичних університетів України за показниками освітньої, наукової, міжнародної, інноваційної та інформаційної діяльності. Так, за результатами 2020 року ДВНЗ “Ужгородський національний університет” посів високе 11 місце серед 317 українських університетів у всесвітньо відомому рейтингу Інтернет-присутності Webometrics. Цього ж року за результатами рейтингу 177 українських закладів вищої освіти за показниками Scopus – бібліографічної і реферативної бази даних – університет займав високу 14 позицію. У 2020 р. він був включений до одного з найавторитетніших світових рейтингів – QS World University Rankings: EESA, у який увійшло 350 кращих університетів країн, що розвиваються, Європи та Центральної Азії.

У складі вищого закладу освіти функціонують 20 факультетів, 2 навчально-наукові інститути, 115 кафедр, територіально відокремлений структурний підрозділ “Філія ДВНЗ «УжНУ»” у м. Львів, природничо-гуманітарний фаховий коледж. В університеті сформувався потужний викладацький колектив. В освітньому процесі беруть участь 1285 штатних науково-педагогічних працівників, серед яких 158 докторів наук, професорів та 715 кандидатів наук, доцентів. З часу заснування університет випустив десятки тисяч висококваліфікованих спеціалістів. Щорічно вищий навчальний заклад закінчують у середньому 3 тисячі випускників.

Однак становлення та розвиток Ужгородського університету неможливо уявити без його невід’ємної складової частини – університетської бібліотеки, найпотужнішої книгозбірні краю. Доля ровесниці університету нерозривно пов’язана з його історією, разом із ним вона створювалася, міцніла і розбудовувалася. Бібліотека університету сприяла навчальному процесу, вона стала основою у виконанні плідної науково-дослідницької роботи вчених, для багатьох читачів вона залишається улюбленим місцем навчання і спілкування.

За 75 років університетська книгозбірня пройшла складний історичний шлях становлення та вдосконалення. Напередодні ювілею бібліотекарі розпочали дослідження з її історії, формування та зростання у контексті суспільно-політичного і культурного розвитку країни, намагалися заповнити лакуни в її біографії, що виявилася неповною і маловивченою. Бібліотекарі свідомі того, що подальшому розвитку закладу беззаперечно сприяє відновлення інституційної пам’яті, на основі якої будується майбутнє установи. Це зобов’язало спів-

робітників книгозбірні відтворити певні історичні періоди її життя, висвітлити невідомі сторінки з історії формування та збереження книжкового фонду, створити колективний портрет закладу, який вимальовується із простих бібліотечних буднів, розмаїтих форм щоденної бібліотечної праці, архівних матеріалів, фотодокументів.

Джерелами для вивчення історії бібліотеки, її розвитку та становлення стали Державний архів Закарпатської області, архів Ужгородського національного університету та архів бібліотеки, матеріали університетських газет, спогади працівників.

Університетська книгозбірня пройшла шлях від первісного інтенсивного накопичення книжкових фондів у 50–60-х рр., формування необхідної кількості навчальної та наукової літератури, її класифікації та систематизації, організації нових структурних підрозділів та удосконалення діяльності у 70-80-х рр. – до змін пріоритетів у бібліотечній роботі періоду незалежної України у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності 2000-х років, одночасно з переселенням, розміщенням, організацією роботи на новому місці та запровадженням сучасних різновидів бібліотечного сервісу у нинішній час.

Сьогодні бібліотека є інформаційним та культурно-освітнім центром, який забезпечує якісне і оперативне бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування студентів, аспірантів, наукових і науково-педагогічних працівників та співробітників університету. Об'єднаний фонд книгозбірні становить понад 1 млн 600 тис. примірників.

Наукова бібліотека розвиває сучасну систему обслуговування користувачів на базі відкритого доступу до світових наукових ресурсів та інформаційного забезпечення освітньої діяльності. Освоєння нових інформаційних технологій, застосування інновацій, наукометрична діяльність та формування інформаційної культури особистості, активна науково-бібліографічна, видавнича та культурно-просвітницька робота, просування бібліотеки в соціальних мережах нині відіграють величезну роль у науковому та навчально-виховному процесах університету.

Сьогодні бібліотека, яку добре знають в університетському середовищі, має багато своїх шанувальників і заслужений авторитет наукової спільноти.

Безумовно, бібліотеки з часом будуть змінюватися і трансформуватися, реагувати на глобальні виклики людству та нові шляхи його розвитку, зберігати інформацію на різних носіях і обслуговувати читачів у будь-якому форматі.

Книга як особливий продукт інтелектуальної діяльності людини має так багато друзів у всьому світі, що це дає і надію, і впевненість у її подальшому існуванні й впливові на свідомість суспільства та, зокрема, кожної окремої людини, що “поглинає” книги. Дехто заперечує існування книжки в майбутньому, хтось навпаки пророкує їй довге і щасливе життя, та попри усі дискусії стосовно екзистенції книжкового продукту, завжди буде достатня кількість людей, які донесуть її в традиційному чи модернізованому вигляді до нащадків, а бібліотекарі будуть зберігати її і пропагувати, читачі ж – отримувати емоції та почуття, віру, знання і натхнення.

М. М. Медведь,
директорка Наукової бібліотеки УжНУ

Розділ 1

*“Бібліотека – це той храм,
де завжди народжується і зберігається духовність.
Пам’ятаймо, що у давнину бібліотеку називали «дім життя»,
«притулок мудрості», «аптека для душі»”.*

В. Сухомлинський

СТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (1945–1949 рр.)

1.1. З історії створення бібліотеки Ужгородського державного університету. Перші кроки у формуванні книжкового фонду (1945–1947 рр.)

Наукова бібліотека Ужгородського університету пройшла складний і тривалий час свого становлення, який сягає 75 років. Багато це чи мало? Звичайно, у порівнянні з найдавнішими і найціннішими бібліотеками України: науковою бібліотекою Львівського національного університету імені Івана Франка (1608 рік заснування, понад 400 років діяльності), науковою бібліотекою Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна (1805 рік заснування, понад 200 років діяльності), науковою бібліотекою Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова (1817 рік заснування, 200 років діяльності), науковою бібліотекою ім. М. Максимовича (1834 рік заснування, понад 180 років діяльності), науковою бібліотекою Чернівецького університету імені Юрія Федьковича (1852 рік заснування, понад 160 років діяльності) та іншими бібліотеками, історія яких насичена багатьма подіями, неоціненним внеском відомих фахівців у розвиток бібліотечної справи, значним обсягом книжкових фондів, науковими здобутками, сучасними інноваційними бібліотечними технологіями, тобто тими, які стали предметом спеціальних досліджень, – історія бібліотеки УжНУ набагато простіша і коротша. Однак історичні корені її формування сягають значно глибших часів в історії Закарпаття, ніж офіційна дата створення, про що йтиметься далі. Ба, навіть за 75 – вона пройшла тернистий, складний шлях становлення і розвитку, сповнений пам’ятними подіями, відданою працею та ентузіазмом бібліотекарів, перемогами, здобутками, сподіваннями, радістю і

впевненістю у своїй необхідності та чільному місці у науково-освітньому та навчальному процесі закладу вищої освіти.

Авторський колектив виконав велику і кропітку роботу зі збору інформації про перші десятиліття діяльності бібліотеки Ужгородського державного університету, її подальше зростання, перші значні успіхи. На превеликий жаль, багато моментів із життя книгозбірні не вдалося відтворити і вони залишаються недослідженими.

Джерельну базу роботи становлять архівні документи з історії Ужгородського державного університету, які зберігаються в Державному архіві Закарпатської області. Деякі з архівних матеріалів, присвячених діяльності університету, містять відомості і про роботу бібліотеки. Важливим і основним документальним джерелом у нашому дослідженні стали звіти бібліотеки про виконану роботу. Нами використано також публікації краєзнавчих періодичних видань, зокрема, перші університетські часописи “За більшовицькі кадри”, “Радянський студент”, пізніше – “Ужгородський університет” та “Погляд”.

Частину джерельної бази наукового дослідження склали матеріали та інформація, що були отримані від працівників бібліотеки, які працюють нині, а також отримані під час безпосередніх зустрічей з тими, які перебувають вже на заслуженому відпочинку. Треба зазначити, що у виданнях, присвячених історії та діяльності Ужгородського університету, бібліотека не була предметом спеціального дослідження, хоча їй і приділяється певна увага в загальних працях та звітах, де наголошувалася роль і значення бібліотеки в навчальному процесі. У роботі ми проаналізуємо становлення, розвиток та основні досягнення Наукової бібліотеки Ужгородського університету за період від 1945 року до сьогодення, її роль як навчального, культурно-просвітницького та інформаційного підрозділу закладу вищої освіти.

Кожен факультет, вивчаючи віхи своєї історії, неодмінно згадує своїх колишніх випускників, а тепер – кандидатів і докторів наук, вчених, які нині є славою і гордістю факультетів. Та тільки бібліотека може гордитися ними всіма, бо всі вони були її читачами, вони вчилися і виховувалися завдяки її книжковим багатствам. Це підтверджує і відомий вчений – професор Микола Зимомря, колишній студент і читач бібліотеки: “...У її стінах живим і неминущим лунає в моїй уяві голос Андрія Бачинського, Олександра Духновича, Августина Волошина, Василя Гренджі-Донського, Йосипа Бокшая, Федора Потушняка, Миколи Лелекача, Іллі Шульги, Якова Штернберга, власне, багатьох культурно-освітніх діячів краю, хто вмів і користуватися книжковим арсеналом і водночас зумів спричинитися до розвитку бібліотеки, її активного збагачення...” [1, с. 219].

Історія бібліотеки нерозривно пов’язана зі створенням університету. Про це свідчать документи. Виконуючи пропозицію делегатів I з’їзду Народних комітетів краю, який відбувся 26 листопада 1944 року в

м. Мукачево відразу після визволення Закарпатської України від окупаційних військ, про заснування державного університету, Народна рада Закарпатської України (далі – НРЗУ) 5 грудня 1944 року прийняла декрет “Про організацію вищих шкіл на Закарпатській Україні”.

20 липня 1945 року на виконання декрету було прийнято Постанову ЦК КПЗУ та НРЗУ про утворення на Закарпатті державного університету.

Серед першочергових завдань, сформульованих Народною радою, вперше зазначено бібліотеку (9-й пункт): “Віддати в розпорядження університету всі безгосподарчі бібліотечні фонди, надати йому право відбирати в усіх наявних бібліотеках ті книги та рукописи, які є необхідні для створення наукової університетської бібліотеки” [2]. Отже, університетська бібліотека починала з нуля, але їй надавалося право комплектувати свої книжкові фонди за рахунок усіх наявних бібліотек для створення власної.

У газеті “Молодь Закарпаття” за 1 квітня 1945 року опублікована стаття заступника голови Народної ради Петра Лінтура, в якій він висловив свою думку про майбутній університет, не оминувши своєю увагою і бібліотеку. Він зазначив, що вона буде розташована в колишньому домі “Просвіти”. Книги уже виявлені частково: у науковій бібліотеці міста, частково – в бібліотеці “Просвіти”, а також у бібліотеці Товариства імені О. Духновича. Також будуть використовуватися і деякі приватні бібліотеки для укомплектування університетської [3].

Постанови і завдання, які стосувалися створення університету і його бібліотеки, виконувалися на тлі багатьох важливих політичних змін, розпоряджень і рішень, подекуди трагічних подій, які, безперечно, впливали на розвиток вищого навчального закладу. Так, наприклад, напередодні та одночасно з цим відбувалося безліч бурхливих подій, геополітичних, військових, суспільних, про що свідчить хронологія деяких із них: 5 серпня 1944 – Ставка Верховного Головнокомандуючого СРСР утворила 4-й Український фронт для ведення бойових дій у Карпатах проти німецьких та угорських військ; 27 серпня 1944 – почалися радянські бомбардування Ужгорода, в результаті яких загинуло до пів сотні людей, багато людей поранено; 27 жовтня 1944 – день визволення Ужгорода від фашистської окупації, радянські війська вступають до Перечина й Ужгорода; 26 листопада 1944 – I з’їзд Народних комітетів, Маніфест про возз’єднання Закарпатської України з Радянською Україною, обрання Народної Ради Закарпатської України; 14 березня 1945 – НРЗУ перейменовує населені пункти, вулиці, площі Ужгорода; у квітні-червні 1945 – засуджені як колаборанти попередньої влади депутати угорського парламенту Андрій Бродій, Петро Дем’янович, Степан Фенцик, Михайло Демко, Андрій Крічфалуші-Грабарь, які були розстріляні, інші депутати – засуджені до позбавлення волі на тривалі терміни; 19 липня 1945 – у Москві в Лефортовській тюрмі помер Августин Волошин; цього ж дня

виходить Постанова НРЗУ про утворення Закарпато-Українського університету; 20 липня через Ужгород проходять передові частини військ Червоної Армії, що поверталися з війни, під урочисті звуки маршу, під овації населення, що зустрічає переможців з квітами, а з трибуни їх вітають представники командування фронту та місцевих керівних органів; 15 січня 1946 – МВС СРСР приймає рішення про масову депортацію жителів німецької національності Закарпаття, які були відправлені на лісорозробки у Тюменську область Росії; 22 січня 1946 – Указом Президії Верховної Ради СРСР у складі УРСР утворено Закарпатську область із центром в Ужгороді; 1 листопада 1947 – єпископа греко-католицької церкви Теодора Ромжу убили у Мукачівській лікарні; у тому ж 1947 – примусова відправка закарпатської молоді на роботи до Донбасу [4, с. 124–135].

Прикметно, що запеклі бої, які кипіли в Ужгороді 27 жовтня 1944 року під командуванням генерал-полковника І. Ю. Петрова, залишили свій слід і в бібліотеці. Того пам'ятного дня міст через Уж був підірваний, на правому березі противник засів у будинках і вів прицільний вогонь, скрізь лунали автоматні черги. Випадкова куля залетіла у книгосховище колишньої Ужгородської бібліотеки Мукачівського єпископства, пробіла три інкунабули, що знаходилися в одній оправі, і застрягла у четвертій. Кулю, звичайно, вилучили, але слід від кулі залишився [5, с. 3].

Та, незважаючи на ці напружені тривожні події, не вщухала жага молоді до знань, до позитивних змін у суспільстві, до навчання, з яким вона пов'язувала своє майбутнє життя.

1945 рік – це не тільки рік здійснення довгоочікуваних сподівань і мрій про утворення університету, а разом із ним і бібліотеки, це рік рішучих і послідовних дій, жорстоких випробувань, відчутних результатів, які стосувалися усіх напрямів суспільно-політичного життя Закарпатського краю. У маленьке провінційне містечко, яке у 1945 році нараховувало 19 061 мешканця, 96 вулиць, 5 площ, 4 набережні та кілька провулків, увірвалося нове життя, яке дало початок важливим подіям у сфері культури, освіти, науки [6, с. 13].

У Закарпатті протягом тільки 1945 року майже одночасно створюється ряд культурно-освітніх установ. Так, згідно постанови НРЗУ від 5 березня в Ужгороді створено Народний театр; 20 березня відкрито перший на Закарпатті мистецький навчальний заклад – Ужгородську дитячу музичну школу № 1 ім. П. І. Чайковського; 20 червня вирішено створити в Ужгороді Народний музей; також 20 червня – день заснування Закарпатського державного краєзнавчого музею; 26 червня опубліковано постанову “Про відкриття школи живопису, скульптури і школи художніх ремесел”; 13 вересня–6 жовтня – заснування Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потушняка; жовтень – заснування Закарпат-

ського обласного драматичного театру в Ужгороді; 1 листопада – створення Закарпатського народного хору; 18 жовтня – відкрито перший заклад вищої освіти на Закарпатті – Ужгородський державний університет тощо.

У післявоєнний період нова влада сприяла розвиткові освіти, науки і культури з метою інтеграції Закарпаття в загальноукраїнський державотворчий процес і зближення його з Україною, з усім українським народом, яке відбувалося в складних умовах жорсткого тоталітаризму у всіх сферах життя [7, с. 357–358]. Бібліотечні заклади, як і всі інші заклади культури, ставали інструментом ідеологічного контролю та виховання. Органи радянської влади докладали усіх зусиль до їх створення у першу чергу задля того, щоб мати скрізь провідників комуністичної ідеології.

Одночасно із заснуванням університету на виконання постанови ЦК КП(б)У від 19 жовтня 1945 року “Про хід ліквідації неписьменності і малописьменності серед дорослого населення західних областей УРСР” у Закарпатті органами народної освіти була розгорнута широка пропаганда освіти з метою ліквідації елементарної неписьменності і малописьменності. У містах і селах створювалися гуртки з лікнепу, населення активно залучалося до навчання. Для цього було одержано із східних областей України понад 35 тисяч підручників. Протягом 1946–1947 років на Закарпатті працювало 785 гуртків лікнепу та 380 шкіл, у яких навчалися десятки тисяч осіб [8, с. 22].

Складна ситуація була і з наявністю книг в області. Так, наприклад: “у 1935 році Ужгородська міська бібліотека нараховувала в своєму фонді 9773 книжки, з яких майже половина була чеською мовою і тільки 1,5 тисячі – російською та українською. За рік було видано читачам 30 тисяч томів. Причому із 1537 читачів тих, хто брав книги українською чи російською мовами, було 150 осіб” [9, с. 82]. Тому створення бібліотечної мережі різних систем і відомств у перші повоєнні роки мало величезне пізнавально-духовне значення для закарпатського читача, хоча бібліотечна справа на Закарпатті мала свою багату історію дорадянського періоду. Так, наприклад, у 1927 році в краї налічувалася 271 бібліотека з книжковим фондом 42 106 примірників, якими користувалися 7264 читачі; існувала розгалужена система хат-читалень у 20–30-х роках, які були створені товариством “Просвіта”, Товариством ім. О. Духновича та іншими культурно-освітніми громадськими об’єднаннями [10, с. 457]. Але у період угорсько-фашистської окупації Закарпаття діяльність бібліотек і хат-читалень було фактично припинено. Державна мережа бібліотек Закарпаття, яка активно формувалася і вдосконалювалася протягом 40–50-х років, відкривала великі можливості у розвитку культури, освіти і науки, загальному духовному відродженні краю.

Уже на початку 1945 року в газеті “Известия” (6 лют.) публікується ряд повідомлень про допомогу західним областям республіки для найшвид-

шого їх відновлення і розвитку. Зазначається також, що вищі східних областей України посилають західним областям навчальні посібники, книги, кіноапаратуру [11, с. 179]. Співробітники бібліотек і мешканці міста Одеси зібрали близько 150 тисяч книг для західних областей України (*Правда*. 1945. 12 берез.) [11, с. 184]. 2 серпня 1945 року в газеті “Известия” публікується декрет НРЗУ про організацію в Ужгороді державного університету [11, с. 207].

Усі накази про університет включали і розпорядження, які конкретно стосувалися проблем організації бібліотеки. І це зрозуміло, бо без книг не можна було організувати ані наукової, ані навчальної діяльності. Про наступні кроки із здійснення запланованого свідчать накази, що змінюються з калейдоскопічною швидкістю у різних напрямках. Ось ще один із найперших документів – від 1 жовтня 1945 року за підписом голови НРЗУ І. І. Туряниці, який свідчить про намагання керівних органів якнайшвидше вирішити проблеми з комплектування книжкового фонду для новоствореного університету.

На основі актів, представлених окружними, міськими, сільськими і відомчими комісіями, було встановлено, що “німецько-мадьярские захватчики отобрали у граждан [...] 10 596 томов книг”, спалили та зруйнували тисячі будинків, забрали золоті та срібні цінності тощо і вивезли в Німеччину та Угорщину. Була опублікована “Постанова обласної Надзвичайної комісії з обліку шкоди, розслідування і встановлення злочинів, заподіяних німецько-мадьярськими загарбниками за час окупації Закарпатської України” (грудень 1945 р.) [12, с. 387].

У зв’язку з цим НРЗУ надає ректору й організатору університету в Ужгороді Степану Васильовичу Добошу довіреність від 1 жовтня 1945 року і уповноважує його вести переговори з представниками Міністерства шкільництва і освіти в Будапешті та міськими урядами Будапешта і Дебрецена в справі повернення українських, російських та інших книг, вивезених мадьярськими органами влади із Закарпатської України в 1938–1944 роках, та з військовими представниками СРСР в Будапешті та Дебрецені щодо повернення вивезених книг. Завдяки проведеним перемовинам бібліотеці повернули близько 10 000 книг. Ця кількість могла б бути значно більша, та організація бібліотек на Закарпатті передбачала сувору цензуру наявних книгозбірень. Література, що надійшла у вигляді репатріації, зазнала ретельної перевірки. Для цього створили спеціальну комісію, до складу якої входив і наступний ректор університету – А. М. Курішко. Книги, рукописи, музейні цінності, що прибували з-за кордону, розподілялися між університетом та музеєм [13, с. 302].

18 жовтня 1945 року вийшла спільна Постанова № 1709 Ради Народних Комісарів УРСР і Центрального комітету КП(б)У “Про відкриття державного університету в м. Ужгороді”, згідно з якою першими студентами чотирьох факультетів – історичного, філологічного, біологічного і

Ужгородський державний університет. 1955, жовтень.

медичного – мали стати 180 осіб. Традиційно цей день і вважається днем утворення Ужгородського державного університету.

Серед указаних першочергових завдань в історичній постанові три пункти присвячено першим крокам у створенні бібліотеки:

“6. Зобов’язати Комітет в справах політосвітніх установ при Раднаркомі УРСР (тов. Пащина) з фондів літератури, що повернено з Німеччини, скомплектувати бібліотеку для Ужгородського університету, в кількості 10 тисяч примірників навчальної, наукової, політичної та художньої літератури.

7. Укркнигокультторгу (тов. Головащенко) надіслати Ужгородському університету в IV кварталі ц. р. 20 тисяч примірників навчальної, наукової, політичної та художньої літератури.

8. Зобов’язати Академію наук УРСР до 1 листопада 1945 року виділити та надіслати до Ужгородського університету:

а) 10 тисяч примірників наукової та художньої літератури...” [14].

Згідно з постановою бібліотека мала б отримати загалом близько 40 тисяч примірників. Навіть на початковому етапі навчання ці книги не могли повністю забезпечити навчальний процес, який мав розпочатися з 15 жовтня 1945 року. Однак через відсутність необхідних умов – навчальних корпусів, гуртожитків, нестачу викладацьких кадрів, неукомплектованість навчальною літературою тощо, навчання розпочалося 1 лютого 1946 року.

Про важливість створення у цей період бібліотеки свідчить документ від 24 грудня 1945 року за підписом зав. шкільним відділом ЦК КПЗУ Гончаренка: "Доповідна записка. Ужгородський університет має відкритися лише в лютому місяці 1946 року, з таких причин: а) До цього часу університет не одержав необхідної художньої та наукової літератури від Академії наук УРСР..." [15, с. 20].

Незабаром, 7 червня 1946 року, Міністерство вищої освіти СРСР за № 161 видає наказ "Об открытии Ужгородского Государственного университета в гор. Ужгороде Украинской ССР", який підтверджував республіканське рішення від 18 жовтня 1945 року про відкриття університету.

Сьомий пункт цього наказу став для бібліотеки живильним джерелом, основою створення повноцінного збалансованого книжкового фонду, який стане фундаментом майбутньої наукової бібліотеки: "7. Включить библиотеку Ужгородского Государственного университета в список библиотек, получающих обязательный платный экземпляр всех печатных изданий СССР... Министр высшего образования СССР С. Кафтанов" [14].

Згідно з державним розпорядженням, з 1947 до 1991 року бібліотека одержувала обов'язковий платний примірник усіх друкованих видань, які виходили на теренах колишнього Радянського Союзу. Це стало гарантією систематичного поповнення і збагачення бібліотечних фондів, повноти комплектування науковою та навчальною літературою за профілем факультетів університету.

1 лютого 1946 року розпочалося навчання студентів історичного, філологічного, біологічного та медичного факультетів університету, яких необхідно було забезпечити підручниками. На цей час у розпорядженні бібліотеки перебували три кімнати, завалені книгами через відсутність бібліотечного обладнання. Читальна зала займала кімнату розміром 60 кв. м. За бібліотекою була закріплена площа на першому поверсі державної реальної гімназії (нині вул. Підгірна, 46), де сьогодні розташований хімічний факультет університету [16].

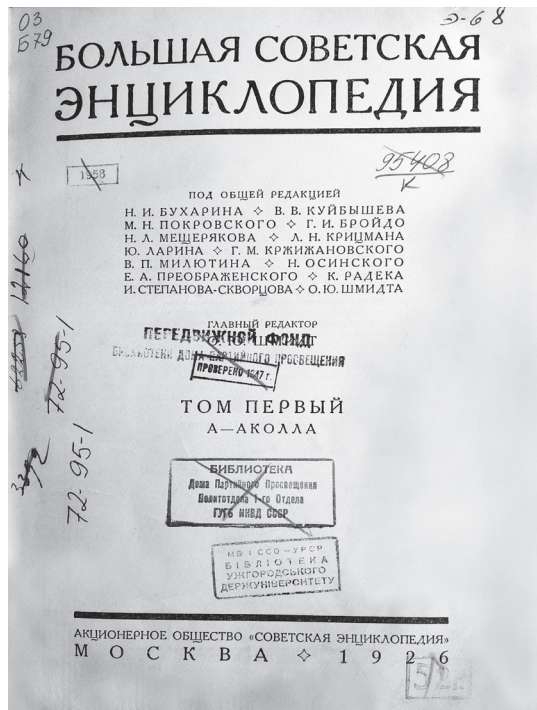
Першим завідувачем бібліотеки, згідно з наказом № 15 по Ужгородському університету від 4 лютого 1946 року, став Євген Матвійович Шадуров, старший викладач університету, на долю якого і випала організація закладу та формування книжкових фондів у надзвичайно важких умовах першого року її функціонування [17]. Діяльність Є. М. Шадурова ускладнювалася тим, що одночасно з роботою в бібліотеці за сумісництвом він виконував обов'язки завідувача кафедри військової підготовки (за наказом № 3 по Закарпатському Державному університету від 3 грудня 1945 року § 1. Підстава: Наказ № 4235 заступника НКО УРСР т. Русько О. М. від 1945 р.), а також був зобов'язаний скласти кандидатський мінімум та захистити дисертацію протягом 1946–1948 рр. Через велике навантаження Є. М. Шадуров виконував обов'язки завідувача бібліотеки усього два роки, але за цей час зумів організувати її діяльність, почав

формувані основний фонд, виділив основні напрями роботи, перевіз книжкові фонди в інші приміщення та зміг залучити додаткові кадри на допомогу бібліотеці.

Першими соратниками і сподвижниками Євгена Шадурова були Н. В. Капустіна, К. А. Корнєєва, В. І. Пономарчук, Л. Орловська (усі прийшли в 1945 році), Т. Баренблат, М. І. Воскресенська, Е. А. Грабар, Й. Йордан, Г. Бандура, М. Чер та ін. (прийшли в 1946 році). Ці працівники виконували найневідкладніше - приймали посилки з книгами, розпаковували, сортували, складали, видавали студентам. Саме вони здійснили важливі перші кроки у створенні майбутньої багатой книгозбірні, спонукаючи сво-

їх послідовників перейняти їхню захопленість, ентузіазм і любов до книг. У 1945-1947 рр. через відсутність кадрів та на прохання завідувача бібліотеки до роботи залучали викладачів кафедр, лаборантів, методистів, які не мали повного навчального навантаження і могли працювати за сумісництвом або за рахунок вільних посад лаборантів (В. Сулінчак, Кулик, Колеснікова, І. Кремечек, Т. Могілевець та ін.). Таку можливість завідувач бібліотеки міг використовувати тільки до травня 1947 року, бо надалі було введено заборону на сумісництво у вищому закладі освіти.

І все ж, незважаючи на всі намагання, 14 червня 1946 року, напередодні нового навчального року, в "Сведениях о библиотечном фонде библиотеки Ужгородского государственного университета" новопризначений очільник закладу констатує невтішні цифри із забезпечення студентів навчальною літературою: "Общая обеспеченность университета учебниками неудовлетворительная [...]. Для филологического факультета учебники имеются в единичных экземплярах, в таком же положении находится исторический факультет [...]. По математике фонд учебников составляет 100 экземпляров. Нет учебников для вновь открывающегося в текущем 1946-47 учебном году химического факультета. Книгохранилище библиотеки занимает площадь в 96 кв. м. Оборудование книгохранилища состоит из 8 шкафов. Стеллажей нет, поэтому обработанные

Книжка, зареєстрована під першим номером в бібліотечній "Інвентарній книзі".

книги раскладаються на полу. Специального бібліотечного обладнання (абонементних столів, каталожних столів, етажерок) також не має” [16].

Загальна кількість підручників на цей час становила всього 2500 примірників, із яких 135 – іноземними мовами, 1774 – російською і тільки 591 підручник – українською мовою для чотирьох факультетів новоствореного університету. Усього 46 000 книжок, 18 000 книг містить спецфонд.

64 тисячі книг – ось стартовий книжковий “капітал” бібліотеки університету на початку 1946–1947 навчального року. У складі цього фонду було 5 тис. примірників журналів, художньої літератури – 2,5 тис. книжок, науково-популярної літератури з різних галузей знань – 23 тис. томів, літератури іноземними мовами – 12 тис. книг. Швидко зростаючи, книжковий фонд вже на 1.01.1947 року збільшився майже вдвічі і складав 106 499 книг [18, с. 1].

В архівних документах бібліотеки записана книжка під № 1, яка надійшла в бібліотеку 22 січня 1946 року, – це “Большая советская энциклопедия” (Москва : Сов. энциклопедия, 1926. Т. 1). Бібліотека отримала 65 томів цього унікального видання, яке зберігається в довідково-бібліографічному відділі.

За 1946 рік на придбання літератури було витрачено 250 000 рублів. Це значна сума для університету, враховуючи величезні потреби усіх факультетів в матеріальному забезпеченні. Середній розмір зарплати бібліотекаря на цей час становив близько 500 рублів.

У Протоколі засідання Вченої ради Ужгородського університету 17.06.1946 р. зазначено виступ М. О. Терещенка, представника Міністерства вищої освіти СРСР, який запевнив усіх присутніх, у тому числі і завідувача бібліотеки, що Міністерство вищої освіти врахує прохання університету та надасть посильну допомогу бібліотеці. Вся література, яка буде розподілятися по навчальних закладах, в Ужгородський університет направлятиметься в значно більшій кількості, ніж в інші заклади вищої освіти. Він також запропонував тимчасово використовувати стенографування та розмноження лекцій на університетському роталпринті, поки не покращає ситуація з підручниками.

Розуміючи складність організації бібліотеки та відсутність кваліфікованих спеціалістів для виконання необхідної роботи, Вчена рада університету приймає рішення про створення Бібліотечної ради з числа викладачів, які б могли у важкий період допомагати вирішувати нагальні проблеми бібліотечного закладу і які були би сполучною ланкою між бібліотекою та університетом. До складу цього органу ввійшли досвідчені, ініціативні і небайдужі люди.

Ось цей документ: “Наказ № 74 по Закарпатському державному університету. 27 квітня 1946 р.

... § 2. Відповідно до положення про бібліотеку вищого навчального закладу, затвердженого ВКВШ 9.03.1938 р., призначити Бібліотечну раду

університету в такому складі: голова Бібліотечної ради – завідувач бібліотеки: 1) т. Шадуров Є. М.; члени представники кафедр: 2) Ясько М. Г.; 3) Сулинчак В. Й.; 4) Ярошенко П. Д.; 5) Бушин; представники студ. організацій: 6) Дудаш; 7) Лисович.

Бібліотечній раді до 7.05.1946 розробити план заходів з організації та впорядкування бібліотечних фондів та користування ними.

Так само обговорити питання про організацію спеціального наукового бібліотечного фонду та використання наукової книги по лінії міжміського та міжбібліотечного абонементу” [19].

Через пів року бібліотека отримала приміщення на першому поверсі колишнього гуртожитку жіночої семінарії на вул. Жовтневій, 35 (на подвір’ї нинішнього Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти). Маємо детальний опис нового “бібліотечного дому”, який в документах зазначений як “бібліотечний корпус”, що значно розширив свою площу: “В библиотечном корпусе университета имеется читальный зал на 60 человеко-мест. Библиотека расположена в отдельном здании, состоящем из 24 комнат: главные помещения – это читальный зал (62 кв. м), под ним такой же зал, еще не оборудованный, книгохранилище читального зала (42 кв. м), книгохранилище основного фонда – 223 кв. м, книгохранилище иностранного отдела – 45 кв. м, книгохранилище спецфонда 188 кв. м, комната для обработки книг – 39 кв. м, канцелярия – 20 кв. м.

В настоящее время предвидится капитальный ремонт здания библиотечного корпуса и оборудование его стеллажами для размещения 130–150 тыс. томов” [18].

У цей час до структури бібліотеки входили: відділ комплектування і обробки книг (5 працівників), основний відділ (4 працівники), відділ іноземної літератури (2), спецвідділ (2), читальна зала, абонемент та бібліографічний відділ – по одному працівникові.

У деяких статтях, присвячених історії бібліотеки, часто згадуються дві маленькі кімнатки, в яких вона тулилася, що не відповідає дійсності. Архівні матеріали свідчать про те, що бібліотека вже через рік після свого офіційного заснування мала достатню площу для розміщення первісного книжкового фонду. Наприкінці 1947 року читачів обслуговували 16 бібліотечних працівників. Розуміючи важливість забезпечення навчального процесу необхідною літературою, керівництво університету всіляко сприяло покращенню умов праці та зміцненню матеріальної бази бібліотеки. Бібліотечний корпус займав 24 кімнати площею 781,8 кв. м. У цей же час у архівних документах зазначається, що через відсутність приміщень не розвернули своєї роботи кабінети загальної історії, археології і етнографії, класичних та іноземних мов, вищої математики та ін. Зовсім відсутні приміщення для лабораторій кафедр зоології, біохімії, кафедр медичного факультету та ін. [18, с. 2]. Пріоритети – оче-

Бібліотекарі опрацьовують нову партію книжок. За роботою Олена Ломсадзе, (...), Надія Скриглякова. 50-ті рр.

видні. Проблеми бібліотеки були у центрі уваги керівництва закладу вищої освіти.

У поповненні бібліотек велике значення мала постанова Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У від 22 липня 1946 року "Про заходи по розвитку народного господарства Закарпатської області на 1946 р.", в якій ідеться про розгорнуту активну допомогу всім бібліотекам Закарпатської області. Так, Комітет у справах культурно-освітніх установ при Раді Міністрів УРСР (тов. Пащина) і Закарпатський облвиконком (тов. Туряниця) зобов'язані розгорнути у 1946 році мережу культосвітніх закладів по Закарпатській області до 525 бібліотек і 518 клубних установ, направити для роботи в області з числа випускників технікумів політосвіти і бібліотечно-факультету Харківського педагогічного інституту 25 бібліотекарів і 15 клубних працівників. Крім того, Комітет у справах культосвітніх установ при Раді Міністрів УРСР і Укркнигокультторг зобов'язали завезти в 1946 році в бібліотеки Закарпатської області 100 тисяч книжок [20, с. 116]. На превеликий жаль, бібліотечні спеціалісти в бібліотеку університету не були направлені. Але книги через Укркнигокультторг значно поповнили її фонди.

Уже в найперші роки функціонування бібліотека зуміла налагодити міцні зв'язки з найкращими університетами, книжковими видавництвами, магазинами тощо задля збалансованого формування своїх фондів. У 1946–1947 рр. до цього процесу долучалися різні заклади, організа-

ції, приватні особи, завдячуючи яким із усіх куточків колишнього Радянського Союзу надсилалися контейнери, посилки, ящики, пакети з найрізноманітнішою літературою, щоб забезпечити потреби студентів і викладачів нового університету. Так, із фондів Наукової бібліотеки ім. Горького Ленінградського Державного ордена Леніна університета отримано 1305 назв книг. Із Державної публічної бібліотеки ім. Салтикова-Щедріна отримано дозвіл на відбір необхідної літератури. Також отримано дозвіл відбирати літературу із фондів Державного фонду літератури в Ленінграді. Фундаментальна бібліотека Саратовського державного університету ім. Чернишевського надіслала 1650 прим. книг із різних галузей знань. Бібліотека УЖДУ регулярно отримувала посилки з новинками від видавництв “Академічна книга” при АН СРСР, “Советская наука”; підручники надходили за нарядами Управління Вищої школи при Раді Міністрів СРСР. У поповненні фондів бібліотеки неабияку роль відіграла контора “Книга – поштою” Укркнигокультторгу.

Також значний обсяг підручників, особливо українських видавництв, бібліотека одержувала через обласний бібліотечний колектор, який було створено у 1946 році. Він забезпечував планове систематичне комплектування більшості закарпатських книгозбірень літературою центральних та республіканських видавництв. Все це давало можливість мати найновішу літературу, яка виходила на території тодішнього СРСР [18].

Приймаючи літературу з усіх куточків Союзу, університетські бібліотекарі і самі неодноразово виїжджали у відрядження для відбору книг в інших бібліотеках. Так, наприклад, Євген Шадуров отримав відрядження до м. Львів для одержання літератури з бібліотеки Академії наук з 26.11.1946 р. (наказ № 234 від 26.11.1946 р. за підписом ректора УЖДУ А. М. Курішко); від бібліотеки Ужгородського університету (наказ № 67 від 28 квітня 1947 р. за підписом Є. Шадурова) була направлена з метою добору книг ст. бібліограф М. Д. Калініна в м. Саратов (Росія) – з 8.05.1947 до 1.06.1947 р., у Москву та Ленінград – з 3.07.1947 р. терміном на 25 днів (наказ № 107 від 3 липня 1947 р. за підписом проректора І. Г. Роголя).

Про напружений період становлення бібліотеки молодого вузу Закарпаття згадує і завідувач бібліотеки Іван Киричок (1964–1972): “У створенні бібліотеки допомагав весь український народ. З багатьох міст Радянського Союзу на адресу вузу йшли посилки і контейнери з літературою. На 1 лютого 1946 року, коли в університеті розпочались заняття, книжковий фонд бібліотеки мав 43 500 примірників книг, з них 2500 підручників” [21].

Велика роль у становленні і розвитку університету, створенні матеріально-технічної бази належить ректору УЖДУ Аркадію Михайловичу Курішку, який залучив до роботи вчених, що значною мірою визначили напрями розвитку наукових досліджень у закладі вищої освіти на багато десятиліть. Був людиною надзвичайно широких інтересів. За роки

його роботи університет отримав більшість існуючих споруд, у яких і нині розташовані фізичний, біологічний, хімічний факультети та університетська бібліотека. Становлення бібліотеки відбувалося під його керівництвом, він цікавився її розвитком на засіданнях Вченої ради університету, надавав відрядження працівникам задля навчання в інших профільних закладах, сприяв поїздкам бібліотекарів за книгами в інші бібліотеки. Про його увагу свідчить стаття в першому випуску “Наукових записок”, присвячена Ужгородському університету, в якій ректор зазначає, що бібліотека володіє фондом на кінець 1947 року у понад 150 тис. примірників наукової, навчальної, художньої і політичної літератури, а також одержує обов’язковий примірник видань, що виходять у Радянському Союзі [22, с. 4].

Існував ще один, особливий, шлях надходження книжок в університетську бібліотеку. За рахунок цих книг регулярно поповнювався бібліотечний спецфонд. У звітних матеріалах про роботу бібліотеки в період 1945–1946 рр. дається доволі вичерпне пояснення походження книг цього відділу: “Спецотдел фундаментальной библиотеки пополняется за счет собираемых, изъятых Обллитом книг из различных библиотек Закарпатья. Спецфонд расширился за счет получения изъятых мадьярской, чешской, немецкой и русской литературы”. У 1946 році спецфонд налічував 18 000 книг. Ці книги потрапляли в бібліотеку переважно в результаті діяльності цензури, яка була введена на виконання одного із перших декретів НРЗУ від 5 грудня 1944 року “Про введення попередньої цензури на періодичні і неперіодичні видання” [23, с. 166].

У сферу діяльності цього органу входила перевірка книг, які були конфісковані у 1944–1945 рр. з книжкового фонду приватних бібліотек та бібліотеки Мукачівського монастиря, перевірка букіністичних книгарень, матеріалів періодичної преси тощо. Основна мета діяльності цензури – не допустити витоку “неправильної” інформації, яка б могла зашкодити уявленням закарпатців про новий радянський лад і його переваги. Тому бібліотеки ретельно перевіряли на наявність “політично” шкідливої літератури [23, с. 169].

Можливо, багато видань за цей звітний період потрапило також і з бібліотеки Мукачівського греко-католицького монастиря. Книжковий фонд монастирської бібліотеки був завжди в центрі уваги керівних партійних органів. Він зазнавав постійних перевірок цензури – аж до фізичного знищення. Про це, зокрема, свідчить “Справка о проверке библиотеки Мукачевского монастыря”. Уповноважений Облліту Пестанов у довідці про перевірку бібліотеки Мукачівського монастиря восени 1946 р. звітє: “При проверке были обнаружены и изъяты книги контрреволюционного и антисоветского направления и главным образом русских белогвардейцев, издаваемых в Берлине, Риме, Будапеште и Париже [...]”. В період передачі монастиря мною вторично була произведена провер-

ка монастирської бібліотеки. В результаті цієї перевірки було изъято около 5 тысяч экземпляров книг и среди них значительное количество контрреволюционной, антисоветской и антиколхозной литературы, журналов и газет, издаваемых в Польше, Венгрии, Германии, Италии и Греции” [24, с. 106]. Були вилучені журнали “Рідна мова”, “Благовісник”, “Записки наукового товариства ім. Шевченка”, книги Грушевського, Чижевського та ін.

У перші повоєнні роки цензура через органи Облліту вилучила з церковних і монастирських бібліотек тисячі примірників українських книг, як таких, що пропагують ідеї “буржуазного націоналізму” [10, с. 462]. Такі чистки державні органи проводили неодноразово.

У роботі зі спецфондом бібліотека керувалася Інструкцією про спецфонди літератури при бібліотеках Радянського Союзу. Згідно з “Приказом Уполномоченного Совета Министров СССР по охране военных и государственных тайн в печати” від 24.02.1948 р. (№ 18/728с, г. Москва) Ужгородському університету дозволялося організувати при фундаментальній бібліотеці спецфонд літератури згідно з інструкцією Головліту СРСР про спецфонди. Відповідальність за роботу спецфондів несли директор бібліотечного закладу та працівник відділу. Доступ читачам до літератури спецфонду надавався директором бібліотеки на основі письмових клопотань, підписаних керівником навчального закладу та начальником спецвідділу закладів, партійних та громадських організацій. У проханні необхідно було вказати тему і літературу, над якими буде працювати дослідник [24]. Книжковий фонд спецвідділу протягом років постійно змінювався кількісно, збільшуючись, інколи зменшуючись. Після перегляду літератури деяка частина книг вливалася в загальний бібліотечний фонд. Одночасно з цим спецфонд поповнювався новими книгами, які передавали йому для зберігання після їх конфіскації Головлітом в інших бібліотеках, монастирях, закладах тощо. У спецфонді зберігалася і література, яка була вилучена із загального фонду за вказівками органів цензури, а також книги, які видавались у Закарпатті під час окупації: літературно-художні видання, календарі, місяцеслови, суспільно-політична література тощо. Перед початком навчального 1946 року бібліотека володіла підручниками у кількості 2500, а спецфонд складав 18 000 примірників [16].

Зауважимо, що з кожним роком кількість книг спецфонду зростала. Зростала і зацікавленість дослідників до краєзнавчої літератури спецсховища. Це підтверджує в “Пояснювальній записці до річного звіту Бібліотеки Ужгородського державного університету за 1950 рік” завідувачка бібліотеки О. М. Фесенко: “При библиотеке имеется единственный в Закарпатье спецфонд в количестве 35 099 экземпляров книг. Из них только 5487 книг на русском и украинском языках, которые полностью обработаны. 10 430 книг – на венгерском и немецком языках, остальные

книги в количестве 19 182 пока в неразобранном виде. Разборка и обработка книг спецфонда движется очень медленно из-за отсутствия штатных единиц по спецфонду...". Далі вона зазначає, що спецфонд має особливе значення, бо в ньому "сосредоточена очень ценная литература по истории Закарпатья, здесь хранится большинство местных изданий до периода воссоединения Закарпатья с Советской Украиной. Многие преподаватели и студенты, работающие над закарпатской тематикой, пользуются книгами спецфонда. Из первого выпуска нашего университета 21 студент использовал литературу спецфонда для написания дипломных работ. Ежегодно в Закарпатье приезжают научные работники и студенты-дипломанты Москвы, Ленинграда, Львова, работающие над закарпатской тематикой, и большую помощь в их работе оказывает наш спецфонд" [26]. Наводимо ці рядки для того, щоб спростувати твердження деяких науковців про важкодоступність чи недоступність спецсховища університетської бібліотеки у минулі роки. У матеріалах звітів бібліотеки за кожний навчальний рік наводяться цифри кількості виданих книг за рік та кількість читачів, які скористалися літературою фонду. Звичайно, обслуговування читачів не завжди було на високому рівні через нестачу працівників, через нерозібраний по розділах і нерозкладений по полицях фонд. Але з часом недоліки усувалися, обслуговування читачів ставало дедалі якіснішим.

Облік літератури спецфонду розпочався 20 квітня 1959 р. (згідно з інвентарною книгою № 1, яка зберігається у відділі краєзнавчої літератури). У 1960-му розпочата робота зі складання каталогу спецфонду. Книжковий фонд відділу на цей час нараховував понад 32 000 книг, які взято на облік – занесено в інвентарні книги. З основного фонду в спецфонд за рік передано 48 книг [27].

Забігаючи наперед, повідомимо, що зі здобуттям незалежності України на основі колишнього спецфонду в 1991 р. було створено відділ "Карпатика", в якому зберігається краєзнавча література (до 1944 року включно) та сучасні краєзнавчі джерела.

Масове надходження літератури в бібліотеку в перший рік її функціонування втішало, але цей процес мав і свій зворотний бік. Через відсутність стелажів, шаф, полиць для зберігання і розташування книг складено просто на підлогу у пачках 100 тис. книг. Керівництво бібліотеки та університету приймають термінові рішення із закупівлі необхідної кількості деревини для виготовлення бібліотечного обладнання [18].

1.2. Бібліотека – в будівлі Василянського монастиря

Наприкінці 1947 року бібліотека університету знову готується до переселення і покидає своє "насаджене" за два роки місце. В Ужгороді закривають Василянський монастир (збудований в 1912 р. за проектом ужгородського архітектора Ернева Ковоша). Спочатку у цій будівлі

Будівля колишнього Василянського монастиря.

було відкрито інтернат для бідних дітей, в якому щороку навчалося до 90 осіб. Тут була також початкова чернеча школа, з 1925 р. – друкарня. З 1937 року діяла класична гімназія з українською мовою навчання. У 1947 році майно і будівля були конфісковані радянськими органами і передані Ужгородському державному університету. В будівлі на вул. Жовтневій, 46 (нині вул. А. Волошина, 54, де тепер знаходиться фізичний факультет) розташувалися історичний, філологічний і біологічний факультети, кафедри, аудиторії та лабораторії, зал зі сценою загальною площею в 120 кв. м, де проводилися лекції, святкові зібрання, масові заходи громадських організацій студентів та професорсько-викладацького складу.

На першому поверсі розмістили і бібліотеку університету в трьох просторих кімнатах, а окремо, в напівпідвальному приміщенні, – запасне книгосховище. На першому поверсі також були їдальня та гуртожиток для студентів перших наборів університету, університетська друкарня, основні цехи якої знаходилися в напівпідвальних приміщеннях цієї будівлі, та інші служби.

До конфіскованого майна Василянського монастиря входила і цінна бібліотека, яку передали до фондів університетської книгозбірні. У своєму складі вона мала чималу кількість навчальної літератури, деяка частина якої була надрукована для гімназистів друкарнею отців Василян, що не обмежувалася виключно духовною діяльністю, а друкувала

Студенти працюють в бібліотеці з перших років її функціонування.

на замовлення шкільні підручники, наукові видання, словники тощо, про що зазначалося у рекламах друкарні.

Новостворена бібліотека охоче приймала книжки з відусіль. Окрім основних шляхів поповнення літературою, включаючи обов'язковий платний примірник літератури, на початку 1947 року їй була передана й бібліотека Ужгородської гімназії, яка з 1913 р. містилася в будівлі, що тепер належить хімічному факультету; бібліотека отримала рештки книжкового зібрання колишнього товариства "Просвіта", яке у 1939 році режимом гортіївської диктатури було ліквідовано, приватні домашні бібліотеки тощо. Таким чином, наприкінці 1947 року бібліотека володіє значним книжковим фондом, який зростає щомісяця.

Для працівників, які стояли біля джерел заснування закладу і залишилися в ньому на довгі роки, це були незабутні часи, сповнені радості, хвилювань, напруженої праці й ентузіазму. Робочих рук не вистачало. На підлозі в ящиках і пакунках знаходилися тисячі книг. Керівництво університету надавало необхідну допомогу з числа працівників кафедр, яких тимчасово направляли на допомогу в бібліотеку. В книзі наказів по університету знаходимо прізвища людей, які допомагали приймати книги, розпаковувати їх, носити і складати, тобто виконували термінову нелегку працю щодня. Тому закономірно, що наказом № 172 по Ужгородському державному університету від 6.11.1947 р., § 1, на відзначення XXX річниці Великої Жовтневої соціалістичної революції працю бібліотекарів відмічено керівництвом університету і оголошено подяку заведу-

вачу бібліотеки Є. М. Шадурову та старшим бібліографам М. І. Воскресенській, Н. Д. Калініній [28].

Відчутти атмосферу народження бібліотеки допоможуть спогади однієї з найперших працівниць бібліотеки – Тетяни Миколаївни Баренблат. Ми повністю їх відтворюємо, оскільки подібних документів тих часів більше не знайдено:

“Мне пришлось работать в Библиотеке УжГУ в первые годы ее создания. Вспоминаю, какой царил энтузиазм, все время приходили посылки с книгами из всех краев и вузов.

Помещалась библиотека на ул. Октябрьской, ныне Волошина, 54 в здании биологического факультета, позже в другом здании, там сейчас военкомат размещается, и уже позже библиотека переехала в свое нынешнее помещение (Капітульна, 9 – *ред.*).

На первых порах профессиональных библиотечных работников не было. Вспоминаю двух девушек, которые работали – Марту Лопатовскую и Лолу (фамилии не помню). Я работала в отделе обработки, впоследствии в иностранном отделе. При мне заводились каталоги – систематический и алфавитный. На смену директору Е. Шадурову пришла Елена Николаевна Фесенко. Тогдашний ректор университета Куришко уделял библиотеке большое внимание. В 1947 году он командировал меня и Е. Н. Фесенко в Москву и Ленинград для изучения библиотечного дела в университетских библиотеках Москвы и Ленинграда” [29].

Знання і досвід, які отримали в кращих бібліотеках колишнього Союзу О. М. Фесенко та Т. М. Баренблат, у подальшому успішно запроваджували в повсякденній бібліотечній роботі. Це було надзвичайно важливо для закладу, оскільки в ньому не було працівників зі спеціальною бібліотечною освітою, тож необхідно було самотужки вирішувати усі щоденні проблеми, забезпечувати навчальний процес в університеті, кваліфіковано допомагати студентам, які прагнули знань, отримувати необхідну літературу.

Контингент студентів-читачів першого набору був особливим. Серед них – чимало таких, хто повернувся з фронтів, німецьких концтаборів. Була молодь зі східних областей України, які пережили насильницьку колективізацію і голодомор тридцять третього року, багато хто прийшов з бідних верховинських сел. Жили в гуртожитку в кімнатах по 20–25 людей, дехто спав просто на підлозі на солом’яних матрацах і подушках, їм жилося сутожно, стипендії не вистачало на їжу, отримували хлібні картки. Незважаючи на це, їх усіх об’єднувало одне – величезна жага до знань, до навчання, до книги. У корпусі на Жовтневій, 46, де тепер знаходиться фізичний факультет, у 1947 році на першому поверсі облаштували гуртожиток для студентів-філологів, істориків, медиків та біологів. Тут, на першому поверсі, у приміщенні бібліотеки студенти буквально ночами засиджувалися над книгами, яких не вистачало на всіх. Особли-

во складно було у перші два-три роки після народження вузу. Викладачі надиктовували лекції, бо не вистачало підручників. Україністики філологам не вистачало. Більшість українських письменників було репресовано. Тому твори багатьох митців слова ретельно трималися під замком – у спецфондах.

Про ті далекі часи залишилися спогади колишнього студента, майбутнього доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Василя Чумака: “Не раз тепер задумуєшся: чим був викликаний цей непогамований потяг до знань. Мабуть, вимушеною багаторічною перервою у навчанні, особливо для тих, хто не міг без цього жити, романтичною заповзятливістю, устремлінням будь-що «вийти в люди». І цих святих намірів, доброчесності, високого і благородного почуття людяності, щирості, ніжності не убили – ні війна, ні колючий дріт концтаборів, жахи голодомору, сталінсько-беріївської тиранії.

...Пригадую, десь у 1947-му ми, студенти, перевозили машинами на вулицю Жовтневу (нині Волошина) книги зі сховища гімназії (нині хім-фак). Які там були цікаві художні твори українських, згодом репресованих комуністами українських митців слова; чи тих, що перебували в еміграції («Празька школа»), світова класика. Під час транспортування кілька таких книг вдалося приховати за пазухою. Були це – «Історія української культури» І. Огієнка, видана у Лейпцігу (1922), «Історія Наполеона» (не пригадую автора) та деякі інші. Але тримати їх у студентській тумбочці було небезпечно: у кожній кімнаті гуртожитку, в студентських групах були свої донощики і підглядайки... Тому довелось книги перевезти додому... До речі, серед таким способом «присвоєних» книг була маленька книжечка-метелик Ф. Потушняка «Можливості»... Таке було обличчя тієї епохи...” [1, с. 149–165].

До слова, Василь Чумак був не єдиним студентом, який приховав деякі книги за пазухою – таких “шанувальників” книги було чимало, про що свідчить наказ по Ужгородському державному університету від 29 листопада 1946 р. № 238: “§ 4. Зав. спецфондом бібліотеки тов. Могилевець Т. за халатне ставлення до своїх обов’язків під час перевезення спецфонда до нового приміщення оголошую сувору догану. § 5. За розбазарювання літератури під час перевезення спецфонду до нового приміщення оголошую сувору догану з попередженням студентам: Потушняк, Вантюх, Пихнюк, Пруніца. Ректор Ужгородського держуніверситету А. М. Курішко”.

Згадує Іван Ганджа, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії НАН України: “Як ми, випускники довірених десятирічок, за чотири роки війни зголодніли за книгою, художнім словом! І тут нам найперше допомагала університетська бібліотека... Власні фонди університетської бібліотеки, що створювались з бібліотек гімназій, товариств, були надзвичайно багатими. Саме тут, у затишних

залах бібліотеки, кабінетів, такими вони нам видавались після фронтового лихоліття, проводили ми майже увесь позалекційний час. Фронтовики надолужували прогаяне за час війни з такою настирливістю і бойовим ентузіазмом, як ходили в атаки... Скільки наукових досліджень було опрацьовано, вивчено, законспектовано! А книг не вистачало. Доводилось записуватись у чергу, не рахуючись з часом, працювати й ночами. Але саме з тих перших випусків найбільше хлопців і дівчат пішли в науку, стали працівниками наукових інститутів, викладачами університетів..." [1, с. 166-167].

Навіть три кімнати бібліотеки у той час – це нечувана розкіш при суцільному дефіциті навчальних приміщень, лабораторій тощо. За спогадами Людвіка Шимона (доктора фізико-математичних наук, професора), він проживав у гуртожитку на початку 50-х років саме там, де тепер міститься інститут післядипломної освіти. У кімнатці проживало 18 студентів. "Вчилися ми виключно у читальному залі, що знаходився при бібліотеці УЖДУ в приміщенні резиденції кафедрального собору" (1952 р.) [30, с. 19]. Колишній студент хімічного факультету Юрій Цмур – пізніше відомий вчений, винахідник, педагог, кандидат хімічних наук – теж згадує, що в кімнатці гуртожитку на Московській набережній їх проживало 26 чоловік, а готувалися до занять в читальному залі бібліотеки. "В той час в університеті не вистачало підручників з органічної хімії, часто студенти по черзі передавали їх один одному" [31, с. 43, 48].

З 10 січня 1948 року згідно з наказом по Ужгородському держуніверситету від 9 січня 1948 року № 3 завідувачкою бібліотеки стає О. М. Фесенко, яка доклала немалих зусиль для її інтенсивного розвитку. Очолюючи багато років бібліотеку, Олена Миколаївна зробила чимало для ста-

Колектив перших працівників бібліотеки: сидять Надія Скриглякова, Габріела Гомонай; стоять (зліва направо): Марія Похияк, Ольга Платонова, Марія Воскресенська, Ганна Записочна, Олена Фесенко (зав. бібліотеки), Марія Фуцич. 1957.

новлення та розбудови бібліотечного закладу. Фаховий спеціаліст, умілий організатор, вимоглива до роботи, добре обізнана з потребами бібліотеки, а також чуйна, доброзичлива і відповідальна людина, Олена Миколаївна Фесенко зуміла сформулювати основні напрями діяльності закладу, згуртувати його працівників для виконання важливих завдань із забезпечення навчального процесу та виховання студентської молоді. Як і всі наступні керівники, вона внесла свій особистий вклад, свіжий струмінь в роботу колективу, творчість та ентузіазм. О. Фесенко очолила невеликий колектив із 16 бібліотечних працівників, із яких на той час тільки п'ятеро мали вищу освіту. В її руки була передана бібліотека з фондом понад 120 000 тис. примірників. За перше півріччя 1947 року заклад отримав 13 575 книг. Кількість читачів, які записалися в бібліотеку, становила 506 осіб (професорсько-викладацький склад – 46, студентів – 460), кількість відвідувань тільки за перше півріччя сягала 4000, а кількість виданої літератури – 12 300. За цими цифрами постає картина активної діяльності, період, сповнений напруженої, відповідальної та водночас захопливої, цікавої і необхідної роботи, яку нова завідувачка полюбила і залишилася в бібліотеці на все життя. Та початок її діяльності прийшовся на непростий час. На директора покладалася відповідальність за книжкові фонди, які повинні були не тільки забезпечувати навчальний процес, а й виховувати у молоді комуністичний світогляд.

15 вересня 1947 року вийшла постанова ЦК КП(б)У “Про покращення викладання і політико-виховної роботи у вищих навчальних закладах”. Упродовж 1940–50-х років вона спонукала до жорсткого ідеологічного втручання комуністичної партії в діяльність творчої інтелігенції Закарпаття, зокрема викладачів новоствореного університету. Утисків зазнали викладачі історичного факультету П. Сміян, Ф. Потушняк, П. Лінтур та ін. На університетських і факультетських партійних зборах викладацького складу, всіляких засіданнях засуджувалася вільна думка, яка не збігалася з офіційною ідеологією правлячої комуністичної партії [13, с. 314].

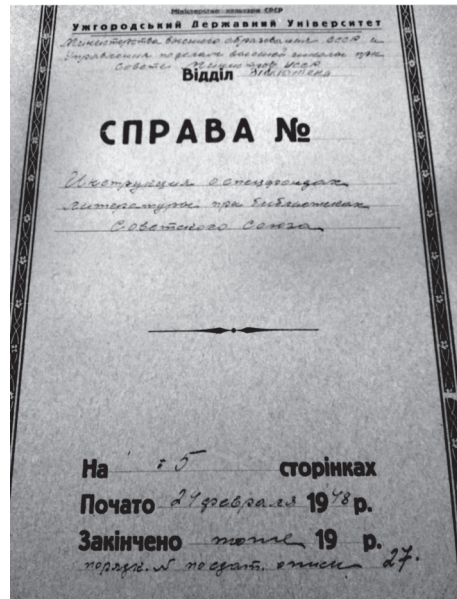
У цих умовах і не дивно, що бібліотеці також була приділена пильна увага та ідеологічний контроль з боку партійних органів. Достатньо назвати ряд документів, які зберігаються в Державному архіві Закарпатської області (далі – ДАЗО): “Партійно-цензорський огляд газети «Закарпатська правда» за жовтень 1945 р.”, “Висновки з перевірки букіністичної книгарні м. Ужгорода”, здійсненої відповідними органами в період з 11 до 14 червня 1947 року, “Довідка про стан ідейно-політичної та виховної роботи в Ужгородському університеті за період з 15.09.1949 до 15.05.1950 рр.” та багато ін. Ось, наприклад, що зафіксовано у “Висновках з перевірки букіністичної книгарні...”, яку розглядають як відділ при Обласному бібколекторі в м. Ужгород: “... знайшли три примірники видання греко-католицької церкви: «Душпастир» і «Благовісник». Це шкідливі видання, бо в них є випадки проти радянської влади”.

Небезпекою поширення антирадянської і взагалі шкідливої літератури загрожували церковні, монастирські бібліотеки і бібліотека греко-католицького єпископа, який в Закарпатті має чималу єпархію [13, с. 506].

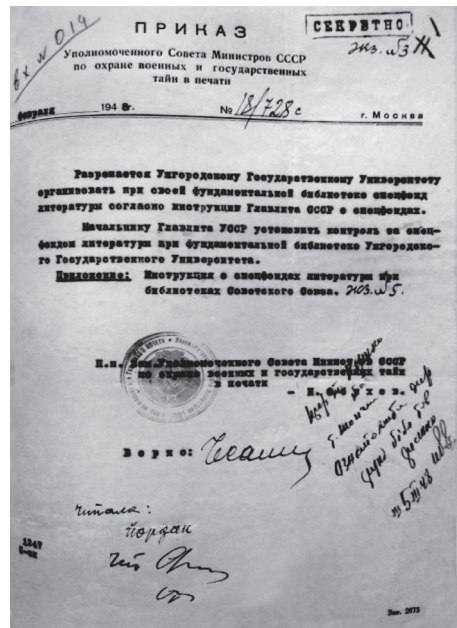
У своїй монографії дослідник цього періоду В. Міщанин також зазначає, що “за вказівками обкому КП(б)У, Облліт провів велику роботу щодо перевірки цих бібліотек. За весь час вилучено 120 тисяч 81 примірник різних видань, з них із монастирських та церковних бібліотек вилучено 9881 примірник. Всі вилучені книги є виданнями українсько-німецьких націоналістів «Просвіти», «Вісника», Культурно-просветительного общества имени Духновича та утрово-руські видання. Значну частину вилученої літератури складають підручники, різні календарі, журнали і твори різних письменників” [13, с. 590-591].

Кількісні показники вилученої і частково знищеної літератури вражають. Цей документ певною мірою пояснює лакуни в комплектуванні видань “Благовісника” та “Душпастиря”, окремі номери яких зберігаються у красназнавчому відділі “Карпатика” університетської бібліотеки.

Від самого початку діяльності закладу було прийнято рішення про виокремлення спеціальної літератури. За наказом № 76 по Закарпатському державному університету від 3 травня 1946 року в бібліотеку була зарахована Е. Грабар на посаду виконуючої обов’язки завідувачки спецфондом з 1 травня 1946 року [32]. З 1947 року посаду завідувачки цього

Інструкція про спецфонди літератури в бібліотеках Радянського Союзу (1948), якою керувалася бібліотека університету.

Наказ Уповноваженого Ради Міністрів СРСР про організацію спецфонду літератури в бібліотеці університету.

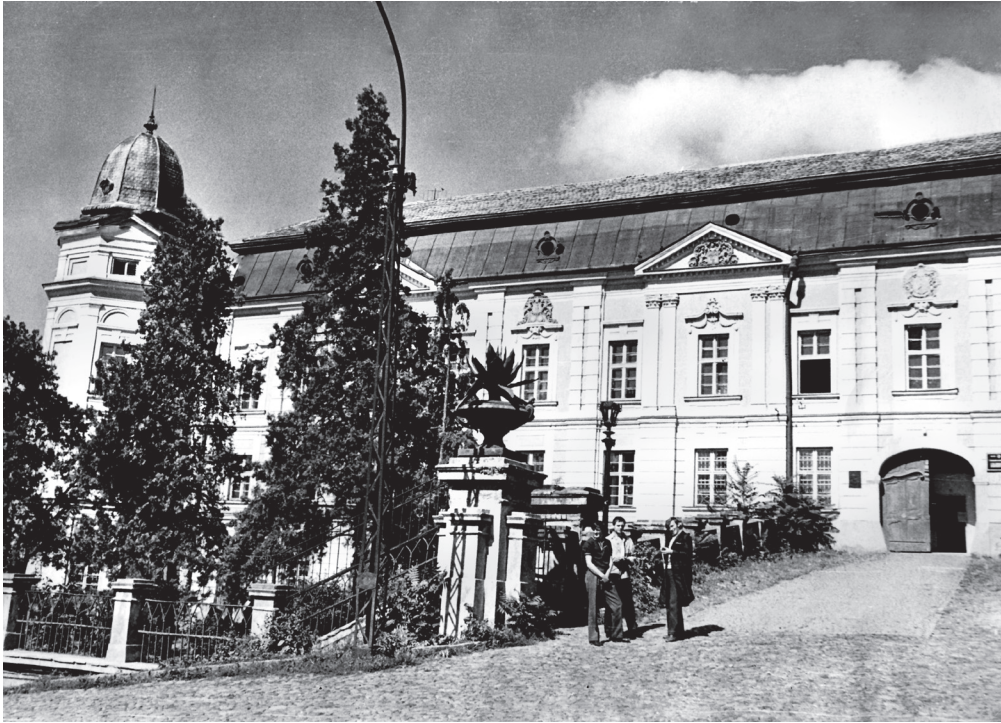
відділу обіймає Т. Могилевець [33]. А в 1948 році зі спецфондом стане працювати Й. Йордан, пізніше М. Павлюк, О. Фесенко, про що зазначено в наказах по університету.

До речі, нами знайдено декілька документів в архіві Ужгородського університету, які підтверджують суворе ставлення органів цензури до беззаперечного виконання їхніх розпоряджень. Про це ставлення свідчить наказ по Ужгородському державному університету Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР № 1037 від 24 вересня 1962 р.: “Перевіркою встановлено, що протягом останніх років бібліотекою допущено цілий ряд порушень типового положення та існуючих інструкцій [...]. Не дотримується положення інструкції щодо зберігання та користування спецфондівською літературою. Мали місце факти, коли читачі користувались літературою спецфонду без дозволу ректора університету. Окремі викладачі та студенти допускались безпосередньо в книгосховище, самі розшукували ту чи іншу потрібну їм літературу”. Наказ зобов’язував зав. бібліотеки І. І. Кирячка до 1 листопада 1962 року ліквідувати недоліки, а зав. відділу спецфонду О. М. Фесенко за самовільний допуск в спецфонд читачів зауважити [34].

В іншому наказі по університету за № 458 від 25 березня 1963 р. йдеться: “При перевірці представником облліту тов. Берестовою 28 лютого 1963 року бібліотеки університету виявлено, що колишня завідувачка бібліотеки тов. Фесенко О. М. та ст. бібліотекар Дзядига Г. М., проводячи вилучення літератури згідно «Сводного списку книг, подлежащих исключению из библиотек и книготорговой сети» (част. 1, 1960 р., № 134638), допустили грубі помилки і безвідповідальність. З фонду бібліотеки не було вилучено ряд книг (5 назв), які підлягають обов’язковому вилученню”.

Керівництвом університету за невилучення забороненої літератури ст. бібліографові Фесенко О. М. і ст. бібліотекарю Дзядига Г. М. винесено зауваження; зав. бібліотеки Кирячку І. І. до 10 квітня 1963 р. ставилось в обов’язок повторно зробити перегляд книжкового фонду бібліотеки згідно зі “Сводным списком книг, подлежащих исключению из библиотек и книготорговой сети” (част. 1, 1960 р., № 134638), і вилучити з книжкового фонду заборонену літературу [35].

Та незважаючи на періодичні “чистки” книжкового фонду загальна чисельність книг зростала. Першочерговими завданнями для бібліотеки залишались опрацювання великого і різноманітного масиву книг, які надходили, як ми вже згадували, звідусіль до університетської бібліотеки, і забезпечення викладацького складу університету і студентів навчальною, суспільно-політичною, науковою та художньою літературою. Обслуговування читачів було складним і забиало багато часу, щоб знайти потрібну інформацію. Тисячі книжок, як уже зазначалося, тіснилися на підлозі, в ящиках і пакунках. Необхідно було удосконалювати бібліо-

Університетська бібліотека – в будівлі єпископської резиденції. 1967.

течну роботу, змінювати структуру закладу, створювати нову пошукову систему, нові відділи, нові напрями роботи.

1.3. Передача бібліотеці книжкового фонду Ужгородської капітули (1949) та приміщення єпископської резиденції (1950)

У 1949 році відбулися дві події, які кардинально вплинули на роботу бібліотеки та її подальший розвиток і навіть втягли її в епіцентр релігійних конфліктів. Початок року був означений багатьма починаннями і зрушеннями.

20 квітня 1945 року Народна рада Закарпатської України видала декрет “Про церковне майно”. Все рухоме і нерухоме майно, що належало церквам як юридичним особам, переходило у власність громади. 12 лютого 1949 року Міністерство державної безпеки УРСР надіслало вищим інстанціям спеціальне повідомлення, де йшлося про необхідність негайно завершити ліквідацію греко-католицької церкви на Закарпатті. Через декілька днів Ужгородський греко-католицький собор, приміщення єпархії та церковний інвентар передали московській православній церкві. (Тільки зі здобуттям незалежності Україною собор повернуто греко-католицькій громаді у 1991 році). 18 лютого 1949 року на Закарпатті остаточно припинено діяльність греко-католицької церкви [36, с. 127]. Проте Мукачівська греко-католицька єпархія не припинила свою діяльність,

Видача літератури у читальній залі. Початок 50-х років.

вона продовжувала діяти підпільно, завдяки законспірованій співпраці священників і вірників протягом півстоліття, переживши трагічний період нещадного переслідування з боку тоталітарного режиму.

Із 1948 до 1949 року бібліотека знаходилася на першому поверсі навчального корпусу по вул. Жовтневій, 46 у колишньому монастирі отців Василіян, про що йшлося вище. Тут знаходилися кафедри та аудиторні приміщення факультетів УжДУ. На першому поверсі бібліотека мала три просторі кімнати та книгосховище. Однак книги в бібліотеку прибували ледь не щодня, отже, динаміка збільшення книжкового фонду вимагала і відповідного збільшення приміщень для бібліотеки.

Згідно з рішенням № 527 виконавчого комітету Закарпатської обласної Ради депутатів трудящих від 5 квітня 1949 року “О передаче библиотеки и архива Ужгородской капитулы Ужгородскому государственному университету”, університетська бібліотека отримала багату книгозбірню Мукачівської греко-католицької єпархії. Ректору А. М. Курішку пропонувалося скласти комісію з прийому цих книг і закінчити його до 1 травня. Під документом – підписи голови виконкому Закарпатської обласної Ради депутатів трудящих І. Туряниці та секретаря М. Поповича [15, с. 26–27].

На виконання цього рішення за розпорядженням ректора, згідно з наказом по Ужгородському державному університету МВО СРСР

№ 33-к від 14 квітня 1949 р., для прийому бібліотеки, що раніше належала Ужгородській капітулі, була призначена комісія у такому складі: в. о. зав. кафедри класичних мов доц. Ігнат А. М. – голова комісії; члени комісії: 1. Доцент кафедри загальної історії Лелекач М. М. 2. Завідувачка бібліотеки університету Фесенко О. М. 3. Уповноважений ради у справах російської православної церкви Шерстюк. 4. Представник Закарпатського обласного архіву МВД Неклес.

Невдовзі під бібліотеку було виділено і приміщення колишньої єпископської резиденції. У рішенні виконавчого комітету Закарпатської обласної Ради депутатів трудящих від 10 червня 1950 року “О передаче здания резиденции епархиального управления Мукачевско-Ужгородской епархии православной церкви в гор. Ужгороде по Комсомольской улице № 1 Ужгородскому госуниверситету”, зокрема, йдеться: “Рассмотрев ходатайство Ужгородского государственного университета о передаче ему под библиотеку и читальные залы здания резиденции епископа православной церкви в г. Ужгороде и принимая во внимание: [...] отсутствие иной возможности удовлетворить [...] возросшие потребности госуниверситета в помещениях, добровольное решение епископа православной церкви о передаче здания своей резиденции (бывшей резиденции униатского епископа – капитулы) в гор. Ужгороде, Госуниверситету под библиотеку,

Епархиальное управление православной церкви имеет вторую резиденцию в гор. Мукачево, которая является традиционным местом пребывания управления православной епархии, – исполнительный комитет Закарпатского обласного Совета депутатов трудящихся решил:

Удовлетворить ходатайство Ужгородского государственного университета о передаче ему здания, занимаемого епархиальным управлением православной церкви в г. Ужгороде по Комсомольской улице № 1 [...]”.

Документ підписано заступником голови виконкому Ю. Ляшенком та секретарем М. Поповичем [37, с. 27–28].

Таким чином, у результаті “добровільного” рішення епархіального адміністратора церкви Миколи Мурані (1911–1979) бібліотека отримала такі необхідні й довгоочікувані приміщення для величезного потоку книжок, який все зростав. У подальшому капітулярний вікарій Микола Мурані керував епархією у підпіллі, у так званих “катакомбах”, до 1979 року. Після його смерті вся відповідальність лягла на плечі підпільно висвяченого у 1978 році єпископа Івана Семедія, який керував епархією і після її легалізації [38, с. 332].

Та не тільки бібліотека університету займала простір єпископської резиденції. Перед тим “у найкращих кімнатах резиденції проживав військовий керівник тодішньої Підкарпатської Русі французький генерал Паріс із сім'єю. Безпосередньо перед остаточною ліквідацією греко-като-

Книги єпископської бібліотеки.

лицької церкви на Закарпатті, 16 лютого 1949 року, єпископську резиденцію зайняла міліція, а єпархіяльний адміністратор Микола Мурані змушений був передати їй ключі” [39, с. 54].

Відразу ж на виконання рішення виконкому розпочалося четверте, за п’ять років існування бібліотеки, переміщення її книжкових фондів, яке ставало дедалі складнішим через стрімке збільшення фондів. Перевезення бібліотеки і впорядкування її на новому місці відбулося у найкоротший термін – завдяки напруженій і самовідданій роботі усього колективу бібліотеки на чолі з завідувачкою О. М. Фесенко. З перших же днів перебування у новій, просторій на той час

будові книгозбірня стала обслуговувати читачів – студентів, викладачів, наукових співробітників, гостей із інших навчальних закладів, хоча це вимагало неймовірних зусиль усього колективу бібліотекарів. У “Пояснювальній записці до річного звіту Бібліотеки Ужгородського державного університету за 1950 рік” О. М. Фесенко описує складну ситуацію цього періоду: “Большим тормозом в налаживании работы библиотеки являются почти ежегодные переезды библиотеки в новые помещения. После переезда библиотеки в новое помещение в 1948 году, едва все было приведено в порядок, как опять пришлось переезжать в новое помещение, таким образом весь немногочисленный штат библиотеки в течение трех летних месяцев был занят перевозкой и расстановкой книг. За это время скопилось много книг в обработке, была запущена работа с каталогами и библиографическая работа. А ведь в этот же период надо было еще отпускать работников в профотпуск, так как другого времени у нас нет. Все эти факты плачевно отразились на работе библиотеки” [26]. Штат бібліотеки у 1950 році становив усього дев’ять працівників, які і займалися переміщенням у нове “житло”.

Як свідчать архівні матеріали, бібліотека на цей час налічувала 186 000 примірників, які були розташовані у 31 кімнаті, шість з яких було відведено під читальні зали на 140 робочих місць. Із загальної кількості книг 152 000 було заінвентаризовано, 34 000 – ще не опрацьовано.

1949 року відбулися чималі “вливання” у фонди за рахунок двох установ – бібліотеки колишньої капітули греко-католицької єпархії, яка склала близько 46 000 примірників, та книжок спецфонду обласної бібліотеки, що тривалий час були “не опрацьовані”. У “Звіті про роботу університету за 1948–1949 рр.” зафіксовано, що, у зв’язку зі скороченням штату бібліотеки і масовим надходженням літератури в 1949 році, близько 35 000 томів ще не опрацьовано. Протягом року проводилася перевірка книжкових фондів на предмет вилучення “застарілої” і “непотрібної” літератури. Під цими термінами часто мали на увазі літературу, яка не відповідала принципам виховання нової радянської людини. Суспільно-політичне життя людей підпорядковувалося, зокрема, боротьбі з релігійними забобонами, з пропагандою національної культури, історії, мови, звичаїв, що вважалося проявом буржуазного націоналізму. Тобто паралельно з основною роботою бібліотекарів з упорядкування фондів активно проводилася і робота з перевірки книг, газет і журналів щодо їх відповідності ідеології правлячої комуністичної партії. Тож цифра вилученої за рік літератури вражає – 40 000 томів! [40].

У приміщенні колишньої Мукачівської греко-католицької єпархії основні фонди Наукової бібліотеки розташовувалися протягом 1949–2018 рр. Фонди іноземного відділу покинули стіни єпископської резиденції останніми – у 2018 році. Враховуючи природний мікроклімат постійного місцеперебування фонду стародруків, за спільною домовленістю керівництва університету, бібліотеки та керівництва єпархії, було вирішено з метою збереження цінних реліквій залишити їх і надалі у приміщенні греко-католицької єпархії.

У доповідній записці завідувачки бібліотеки О. М. Фесенко ректору Ужгородського державного університету Г. В. Ткаченкові зазначено, що книжковий фонд бібліотеки на 20 серпня 1949 року становив 186 000 примірників. Він був розділений на три відділи – основний фонд (87 тисяч примірників), фонд іноземної літератури (20 тисяч), спецфонд (33 тисяч) та понад 30 тисяч примірників, що знаходилися в процесі обробки. Бібліотека колишньої капітули за приблизними підрахунками становила 46 тисяч екземплярів книг [41].

Серед книг, якими користувалися студенти на заняттях, траплялися і особливі, що зазначено в одному з протоколів Вченої ради, оскільки завідувач кафедри марксизму-ленінізму В. Є. Теряєв, звітуючи про виховну роботу, обурився, що “...студенты правильно отвечают на экзаменах о религии, а в книгах обнаруживается, что кто-то поставил штамп «Христос Воскрес». У кого есть такой штамп? Студенты говорят, что у Стефана – швейцара общежития” [42]. Добре, що цей казус залишився без негативних наслідків для згаданої особи за використання релігійної символіки у ці заідеологізовані часи.

Таким чином, за неповних п'ять років свого "колискового" життя книгозбірня університету почала спинатися на ноги, досягнувши позначки майже в 200 тисяч примірників книжок, серед яких на той час найціннішими були підручники, навчально-методичні посібники, довідники, художня література, завдяки яким і забезпечувалося навчання в університеті. Але їх все одно деяким факультетам не вистачало в достатній кількості. Тож основним завданням бібліотеки було інтенсивне збільшення книжкових фондів, формування необхідної кількості навчальної літератури. У такій ситуації ще тривалий час залишалися непоміченими, незабезпеченими книжкові фонди бібліотеки єпископської резиденції, для яких не вистачало ані приміщень, ані робочих рук для упорядкування, ані необхідних знань. Видання минулих століть, рукописи, стародруки, реліквії людської думки розпочнуть вивчати тільки через багато років, гідним чином їх оцінять, вони стануть гордістю Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету.

1.4. Бібліотека єпископа Андрія Бачинського

Бібліотека Ужгородського державного університету понад 60 років розміщувалася в будівлі колишньої резиденції греко-католицької єпархії, діяльність якої тісно пов'язана з історією краю. Будівля майбутньої резиденції була закладена у 1641 році і в ній розташувався перший середній навчальний заклад краю – єзуїтська колегія і школа. Колегія мала у своєму розпорядженні 21 келію для монахів-єзуїтів, кімнати для вчителів, навчальні класи, аудиторію для диспутів та театральних вистав, бібліотеку та багато господарських приміщень.

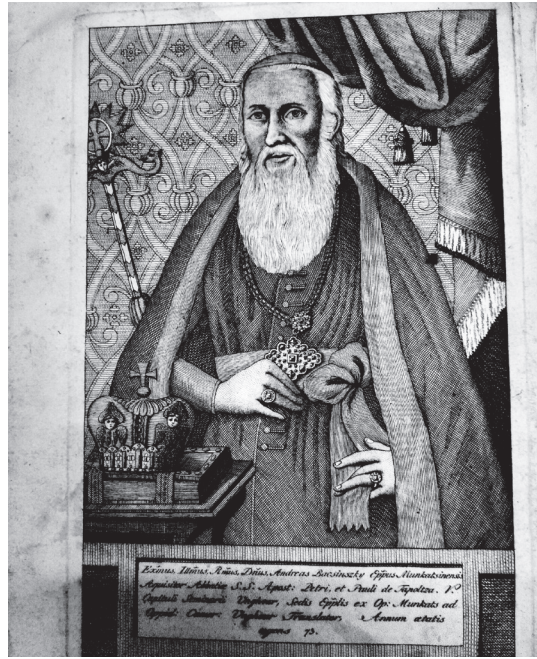
Після розпуску єзуїтської колегії у 1773 році споруда єзуїтів була передана у власність Мукачівської греко-католицької єпархії. За дарчою була передана єпархії і велика та цінна бібліотека. Перша згадка про єпископську бібліотеку належить до 1767 року у зв'язку із заповітом єпископа Михаїла Ольшавського (1700–1767), який заповів свої книги єпархії. Намісницька рада передала єпископу Андрію Бачинському (1732–1809) ужгородську бібліотеку єзуїтів, яка налічувала на той час 1858 книг [39, с. 49].

Угорська дослідниця Анна Сарка (Szarka Anna) у науковому виданні "Книжкова колекція бібліотеки Ужгородської єзуїтської колегії і Мукачівського греко-католицького єпископату" (1994) ретельно вивчала історію створення книжкової колекції бібліотеки ордену єзуїтів в Ужгороді і бібліотеки Мукачівського греко-католицького єпископату. Коли у 1780 році єпископ А. Бачинський із Мукачева переїжджає до Ужгорода, тоді ж разом із єпископатом була перевезена і єпископська бібліотека. А. Сарка вважає заслугою Андрія Бачинського те, що він об'єднав спадщину єпископа Михаїла Ольшавського з колекцією книг ужгородського ордену єзуїтів і примножив бібліотеку своїми книгами. Наступники А. Бачинського

приділяли бібліотеці набагато менше уваги, ніж вона заслуговувала. Після смерті єпископів Василя Поповича та Стефана Паньковича до бібліотечної колекції були приєднані і їхні особисті бібліотеки. Анна Сарка прослідкувала поповнення і фінансування бібліотек за матеріалами журналу “Magyar Minerva” (I–V, 1900–1915) – періодичного видання угорських музеїв і бібліотек до Першої світової війни, в якому повідомляється, що в 1913 році бібліотека Мукачівського єпископату містила 10 208 примірників. Дослідниця вважає, що світові війни і революційні повстання не вплинули на фізичний стан бібліотеки: “Однак первісна сутність колекції поступово розчинилася через те, що її не розглядали як окремий бібліотечний підрозділ” [43, с. 25].

Андрій Бачинський – видатний церковно-релігійний і освітній діяч Закарпаття, провідник реформ у культурно-національному та церковному житті краю кінця XVIII – початку XIX ст. У 1772 р. став єпископом Мукачівської єпархії, яку очолював близько сорока років. Урочиста церемонія висвячення відбулася в імператорській каплиці Відня у присутності імператриці Марії-Терезії, яка особисто подарувала новому владиді відповідні регалії – митру, сакос, перстень і хрест. Час його правління єпархією названо “золотою добою Андрія Бачинського”. Першим із єпископів похований у крипті Ужгородського кафедрального собору.

А. Бачинський став засновником в Ужгороді фундаментальної єпископської бібліотеки та єпархіального архіву. Протягом життя він постійно поповнює книжкові фонди бібліотеки та робить її загальнодоступною. Єпископ сприяв виданню церковних книг та підручників. Енциклопедичний рівень знань та широкий спектр інтересів А. Бачинського сприяли його захопленню книжками. Бібліотека Ужгородського університету має завдячувати його пристрасі та ерудиції, успадкувавши велике і цінне зібрання книг А. Бачинського. До прикладу, в його бібліотеці знаходяться дві із найстаріших інкунабул в одній оправі – твори Іоанна Златоуста та Аврелія Августина, датовані 1466 роком.

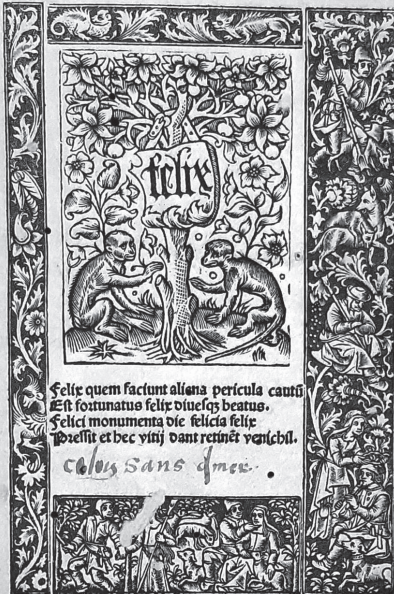

*Портрет єпископа Андрія Бачинського (1808).
Гравюра Й. Г. Прікснера.*

Don. Hostius Bernardus da

Summa que catholicon appellatur
fratris Johannis ianuentis sacri ordinis fra
trum predicatorum nuper parisijs diligenti
castigatione emendata per prestantem virum magi
strum Petru egidium in vtroq; iure licetiatum vna
cum multis additionibus cum castigatis tum pluri
morum poetarum sententijs appzime pro proposito
aductis et probatis.

miscell prof

*Bibliotheca Episcopalis
Munsteriensis.*

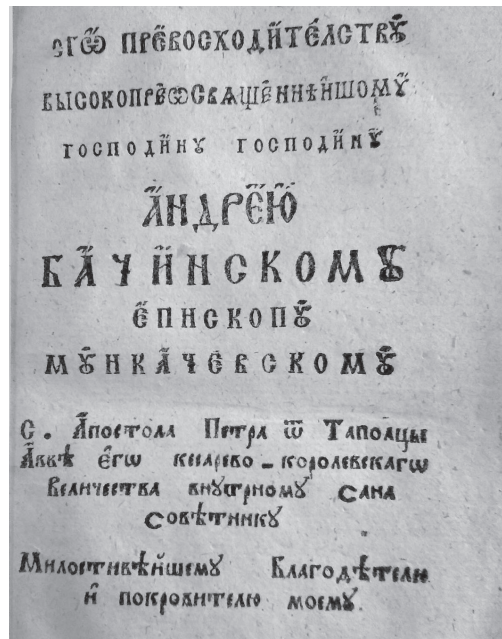
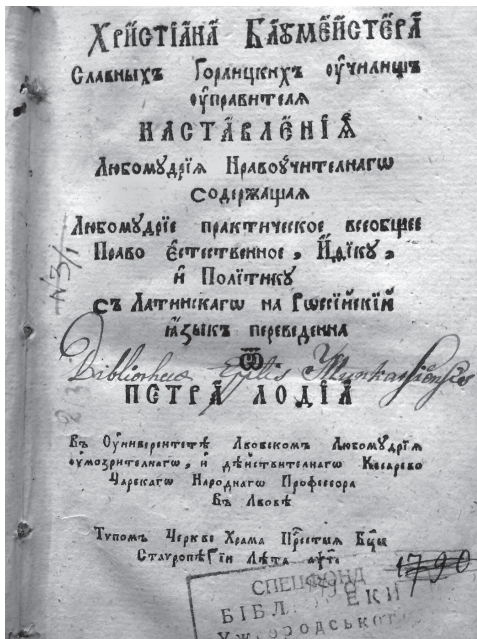
9664

Estius

-1459-

МБ ІССО-УРСР
БІБЛІОТЕКА
У КИЇВСЬКОГО
ДЕЯКІВЕРСЬКОГО

Малюнок на титульній сторінці інкунабули "Католікон" Йоганна Бальба (1499).

Книжка німецького філософа Х. Баумайстера у перекладі Петра Лодія з дарчим написом.

Видання “Католикон” Йоганна Бальба також належить до дуже рідкісних інкунабул і є єдиним примірником в Україні. Увагу привертає своїм оформленням – гравюрою (видавничою маркою друкаря), що зображує дерево з надписом “felix” (“щасливий”), а під ним – двох мавп. Під малюнком надруковано латинський вірш, який починається словами: “Felix quem faciunt aliena pericula cautum” (“Щасливий той, хто вчиться на біді чужій”; дослівно: “Щасливий той, кого чужі небезпеки роблять обережним”). Над малюнком подається заголовок інкунабули у восьми рядках. Справа від гравюри міститься запис про місцезнаходження інкунабули – бібліотека Мукачівської греко-католицької єпархії.

Бібліотека А. Бачинського поповнювалася книжками, які щиро дарували вихованці єпископа. Яскравим прикладом цього слугує видання, що є перекладом твору німецького філософа Х. Баумайстера. Переклад, який зберігається у краєзнавчому відділі “Карпатика”, здійснив відомий філософ, юрист, представник закарпатських будителів, професор Петербурзького університету, декан філософсько-юридичного факультету Петро Лодій. У присвяті П. Лодій дякує А. Бачинському за допомогу у навчанні, а також відмічає велику заслугу єпископа у відкритті “Руського інституту” при Львівському університеті, завдяки чому багато закарпатців отримали можливість навчатися рідною мовою.

Андрій Бачинський усе життя зберігав, активно поповнював цінними екземплярами – стародавніми рукописами, першодруками, церковними

Index III.

Incunabulorum Typographicorum seu

Librorum ab inventione Artis Typographi-
cae usque ad Annum 1500. variis in locis edi-
torum, et in Bibliotheca Episcopatus Munkatviensis
existentium serie Chronologica brevis Peductio.

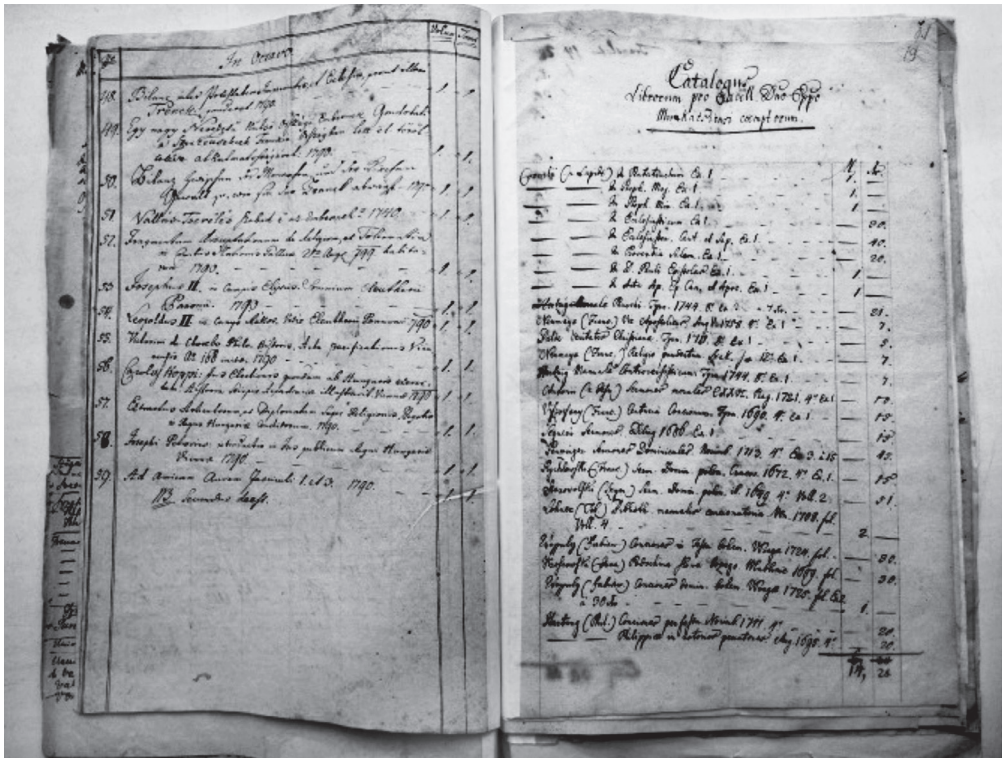
I.

Libri Nota Anni carentes, sed absque dubio
Ante Annum 1500. typis impressi.

I. S. Joannes Chrysostomi. Homilia LXXII. in
Evangeliū s. Matthai a Georgio Trapezun-
tio Latine reddita. in folio.

Opus hoc integrum absolvitur foliis 251. caret
cursivis, signaturis, paginarumque numeris. Ani-
tiales litteras miniator tam rubro, quam caru-
leo colore adficiendas curavit. - Typus est Gothicus
minusculus. Gestus tamen sacra Scriptura ma-
juscule typo itidem gottico est excusus, rubroque
colore ubique subtractus. - Interpunctionis si-
gnum praeter punctum nullum aliud invenitur.
Phaeta est alba admodum, ac forma, marginumque
amplitudo editionem merito deprecatur. - Pha-
etularii signum est Caput bovinum, inter cujus
cornua Aylas in stellam devinens exurgit.

Phaeta cum titulo manu miniatoris e pa-
gina 251. rubro colore descripto. Peductio li-
brorum S. Joannis Chrysostomi super mathe-
um, e greco in latinum edita a georgio trape-
zuntio, directaque fidei summo presuli nicolao mape-
guto. - Sequitur textus S. Matthai. Intrante
autem deprecans eum et dicens. Domine miser me-
turis deprecans eum et dicens. Domine miser me-

Списки книг, придбаних А. Бачинським [48].

творами, рідкісними книгами з України, Росії та багатьох європейських країн – бібліотеку, яка за його єпископства зросла, як вважає більшість дослідників, до 9000 томів (дані про кількість томів в історичних джерелах коливаються від 6 до 10 тисяч). У відділі рукописів і стародруків університетської книгозбірні зберігається рукописний каталог єпископської бібліотеки, укладений бібліотекарем Йосипом Унгварі (1824 р.). У цьому об'ємному каталозі, що налічує понад 700 сторінок, міститься детальний опис 4861 друкованого видання латинським шрифтом, 41 інкунабула та 90 рукописних книг. Однак каталог не містить даних про кириличні стародруки, багато томів зазначено під одним номером тощо, що не дозволяє отримати точну кількісну характеристику єпископської бібліотеки. Очевидно, це потребує детальнішого вивчення фонду.

Про захоплення А. Бачинського свідчить багато фактів його біографії. Так, наприклад, незважаючи на сувору заборону Марії-Терезії ввозити книги зі Сходу, А. Бачинський не раз просив дозволу купувати їх принаймні в Галичині. Він навіть таємно посилав двох монахів до Києво-Печерського монастиря задля ознайомлення з церковним і культурним життям України [44, с. 23–24].

Єпископ намагався зібрати наявну літературу в Ужгороді, перевозив книги з Мукачівського монастиря, купував книги в Пряшеві, Трнаві, Ко-

Traductio librorū s̄i Johānis aristoteli su
per mattheū e gr̄ca in latinū edita a georio crape
zantia directaq; sāssimo preluli nicolao pape quito.

In crante autem ihesu . In capharnaū aduenit ei
centurio deprecans eum et dicens . Domine puer
meus iacet in domo paralyticus et male toquetur

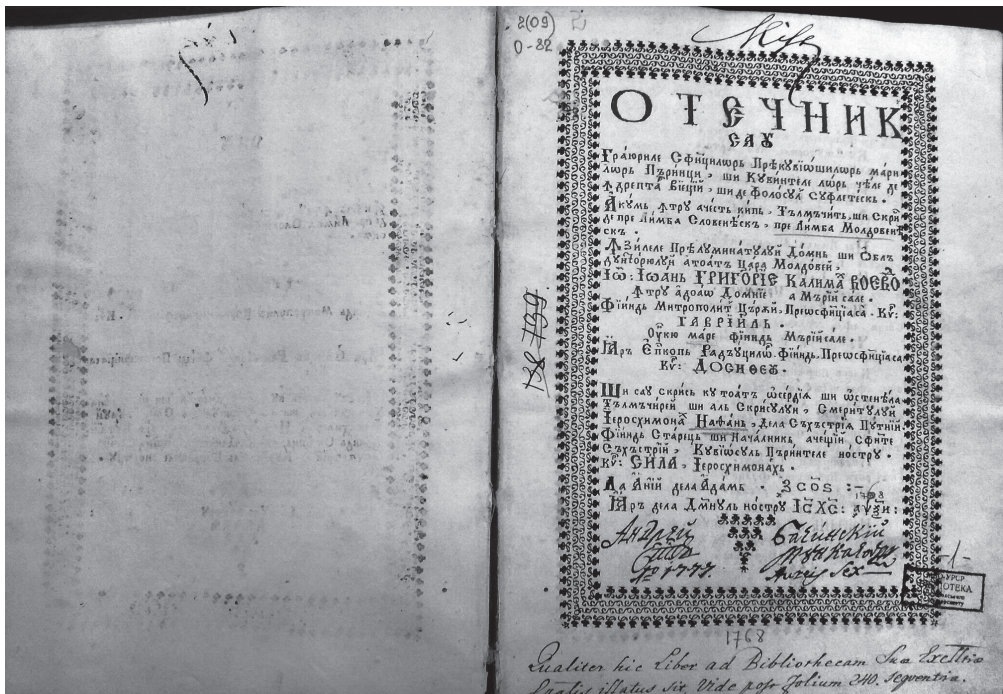
Ierosus quidem ut audistis cū a monte ihesus
descēdisset ad eū accessit . Centurio autē hic cum
iam in Capharnaum inroisset aduenit . Qua
nam igit de causa neq; hic neq; ille ad montem
conscenderūt . non negligēcia profecto . cū vterq;
fide ferueret . sed ne predicanti obstreperēt . accē
sit itaq; verecūde . Centurio ac ait . Domine puer

meus iacet in domo paralyticus et male toquetur . Excusando se ut
quidē aiūt . causā adiecit qua de re puerū nō adduxit . Quippe tū
non fuerit facile paralyticū qui doloribus non paruis uexaretur
et ultimos iā spiritus tra heret . longius deportare . Ip̄ enī in ultis
esset lucas significauit dicens et erat mouiturus . Ego autem id
ardētissime illius fidei signū dixerim . Multo enī profecto maiore
istius q̄ eorū qui p̄ rectū immiserūt fidē arbitror . Quia enī non
dubitabat ul̄ solo dñi verbo iacētē excitari posse . Idcirco mīme
deportandū putauit . Cur igitur dominus quod nūq; ante fecerat
hic perait . Nam cū ubiq; volūtatē tantūmō supplicatū obēptar
ret . hic nō curaturū se solū sed domū quoq; ceterionis . p̄fecturū
pollicet . Certe id ita facit . ut quāta sit ceterionis fides perdisca
nisi enī ita fecisset . sed illico puerū donasset . sincera illi⁹ fernel
q; fides ignota nob̄ fuisset . Idip̄m etiā inphenissa muliere q̄uis
conterario quodā modo p̄fecit . hic enī non uocatus ultro se domū
pollicetur profecturū . ut tu eximā ceterionis fidem et preāpue
humilitatem perdiscas . Ne vero inphenissa negauit se facturū
quod petebat et illam constanter iterū atq; iterum petentē p̄ter
ruit . Cum enī sapiēs potensq; medicus sit . non ignorat cōteraria
ex conterarijs facile elicere . Ita hic ultro se iterum offerendo . cē
turionis . ibi vero prozogando et quasi retinendo mulieris fidem
cunctis aperuit . sic ad abraham quoq; facit dicens . non celabo pu
erum meum baraam . ut nos sūmam eius caritatem percipiam⁹
et quanta uel erga sodomitas usus prouidentia fuerit . sic deniq;
qui ad loth missi erant ingredi ad ipsum nolebant . ut inaudita

Michael

Dehno

Bibliotheca Episcopalis Munster

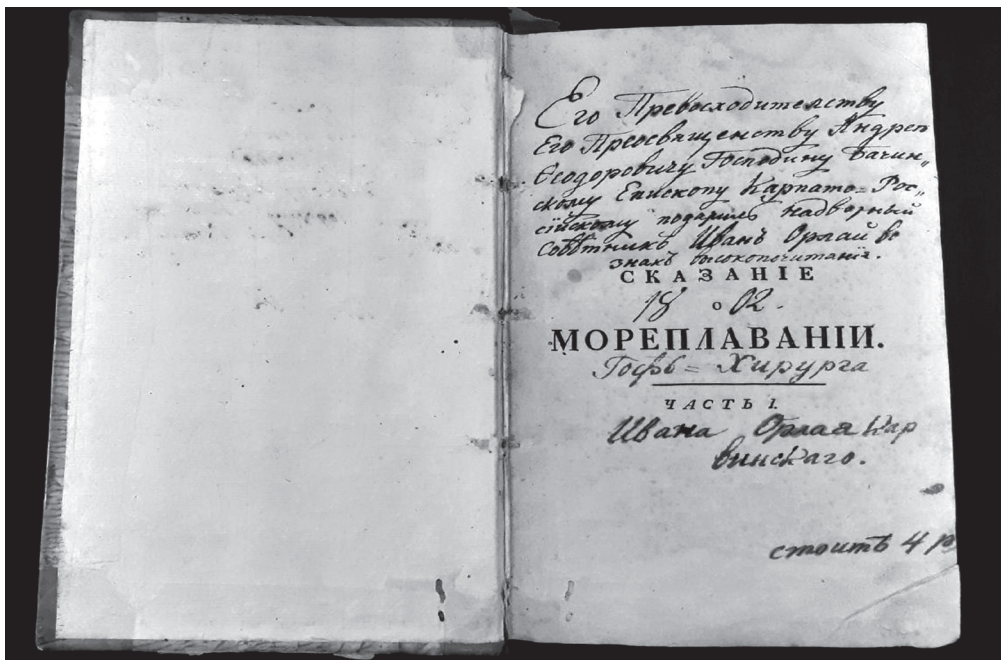

Власницький запис єпископа Андрія Бачинського на сторінці рукопису. 1768.

шицях. Все це свідчить про те, що “бібліотека А. Бачинського – це велике культурне надбання Закарпаття межі XVIII–XIX ст.” [45, с. 26].

У циркулярних листах-посланнях А. Бачинський звертав увагу на велику цінність старовинних книг, рукописів і давав розпорядження, щоб для кращого збереження священники передавали їх у книгосховище єпископської бібліотеки. В його листах знаходимо настанови, що стосуються книг [46, с. 11]. Про дії єпископа, спрямовані на пошуки в парафіях рукописів та рідкісних книг і їх зосередження в одному місці, а саме в єпископській бібліотеці, свідчать і інші дослідники, які наводять покрайні записи священників на сторінках своїх реліквій. Ці записи свідчать про вилучення манускриптів та стародруків за наказом керівників церкви.

Активні дії зі збору рукописів і рідкісних книг почалися в 1781 році і тривали до 1784 року (збір і вилучення книг тривало і після Бачинського – в наступному столітті, – про що свідчать покрайні записи церковнослужителів різних парафій [47, с. 25–26]). Завдяки таким діям у бібліотеці опинилися рідкісні книжки. До прикладу, книгозбірня має одне із найцінніших видань, яке є повністю збереженим тільки у бібліотеці університету – це “Євангеліє”, видане Філіпом Молдаванином у 1546 році, і придбане А. Бачинським.

Книжка англійського філософа Дж. Лока про історію мореплавства з дарчим записом І. Орлая єпископу А. Бачинському (1802).

Єпископ Бачинський збирав книжки протягом усього життя і не шкодував для придбання цінних екземплярів значних коштів, що зафіксовано в єпархіальних документах про щорічні прибутки і витрати.

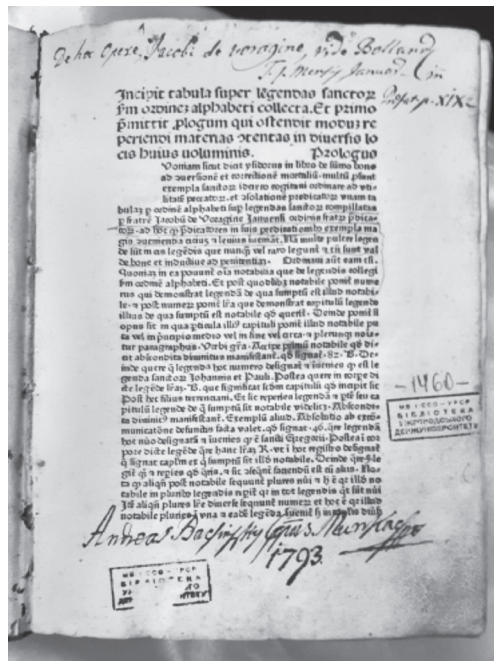
У відділі рукописів та стародруків зберігається понад 650 книжок з автографами Андрія Бачинського. Один із записів є і на інкунабулі Якова де Ворагіне (Якова Ворагінського) "Легенди про святих". Він свідчить про хорошу обізнаність єпископа з літературою, яка була в його бібліотеці. На лицевому боці першого аркуша над текстом А. Бачинський повідомляє, що про працю Якова де Ворагіне йдеться у вступі до твору Болланда ("De hoc opere, Jacobi de Voragine, vide Bollandi [нерозбірливо] Mentis Januar in Praefat. p. XIX"). Під текстом – автограф єпископа Андрія Бачинського 1793 року. Праця Болланда, на яку посилається єпископ, також зберігається у відділі рукописів і стародруків. На вказаній сторінці цього примірника дається характеристика твору Якова Ворагінського. Є підкреслення олівцем, зроблені А. Бачинським.

На одному із примірників, що зберігаються у відділі рукописів і стародруків бібліотеки УжНУ, з дарчими записами відомого закарпатця, лікаря, ученого, педагога, громадського діяча І. Орлая єпископу А. Бачинському написано: "Его Превосходительству, Его Преосвященству Андрею Федоровичу Господину Бачинскому Епископу Карпато-Российскому подарил надворный советник Иван Орлай в знак высокопочитания".

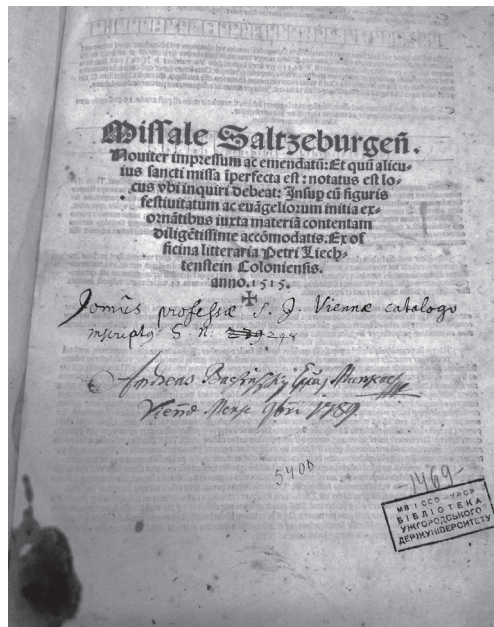
Деякі із записів прямо свідчать про те, що єпископ особисто придбав ту чи іншу книжку. Більшість автографів А. Бачинського потребують детальнішого аналізу для визначення того, яким чином книжка потрапила в бібліотеку (подарована, вилучена чи придбана), залучаючи для цього архіви єпархії. Це важливо для розуміння успішної діяльності А. Бачинського щодо створення потужної єпископської книгозбірні та її значення в культурно-національному та церковному житті Закарпаття.

Про Андрія Бачинського як про великого поціновувача книжок свідчать і слова Михайла Лучкая: "Єпископ Андрій був людиною великих талантів і великої ерудиції, а яким він був читачем – засвідчують його численні примітки та підкреслення червоним олівцем у кожній книжці єпископської бібліотеки, що сягала восьми і більше тисяч томів" [49, с. 165]. І справді, бачимо підтвердження цих слів видатного священника, історика, мовознавця, коли гортаємо книжки відділу стародруків університетської бібліотеки. Чи не в кожній з них знаходимо підкреслення червоним олівцем, по крайні записи, залишені А. Бачинським.

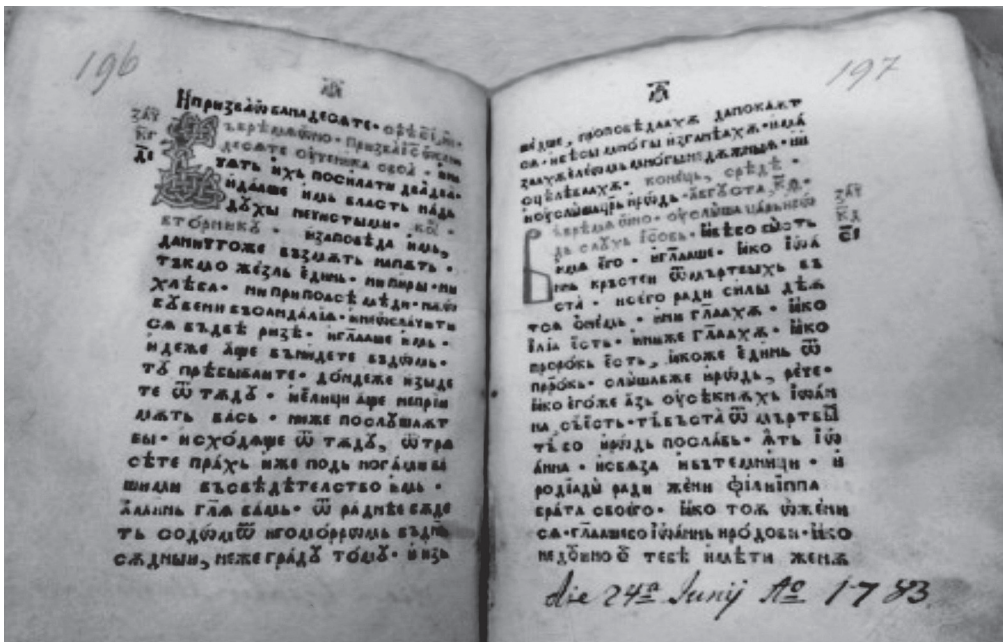
Таким чином, Андрій Бачинський окрім своєї активної духовної, просвітницької, організаторської діяльності залишився в пам'яті людей та історії і як поціновувач книжкових скарбів, збирач і колекціонер книжкових

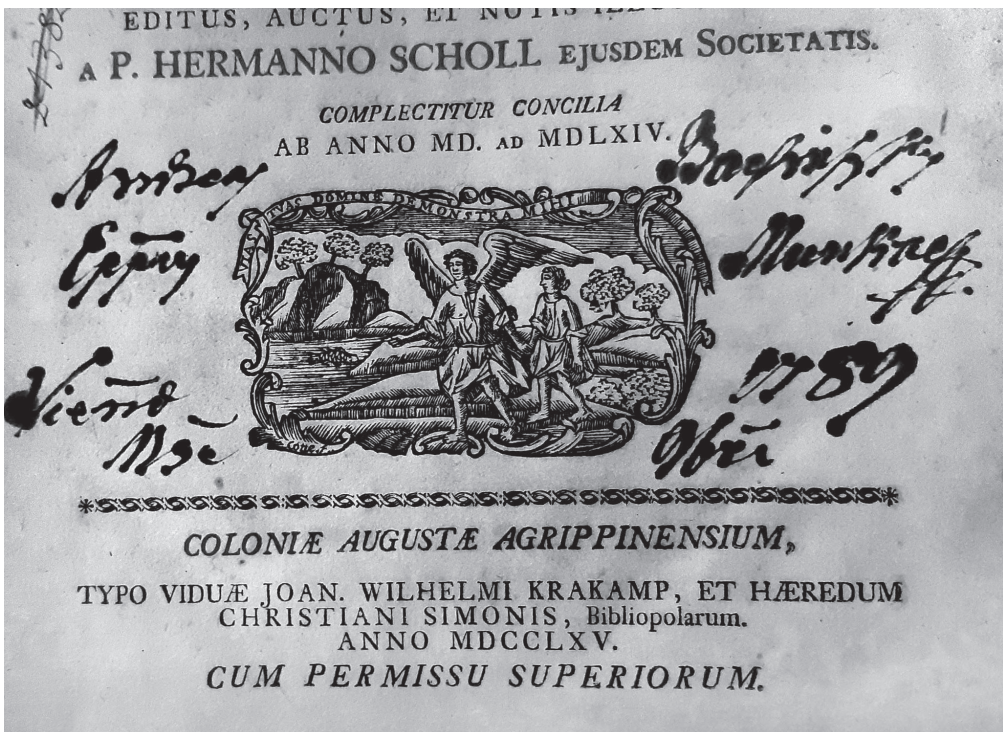
Автограф А. Бачинського на аркуші інкунабули Якова де Воражіне "Легенди про святих" (1470).

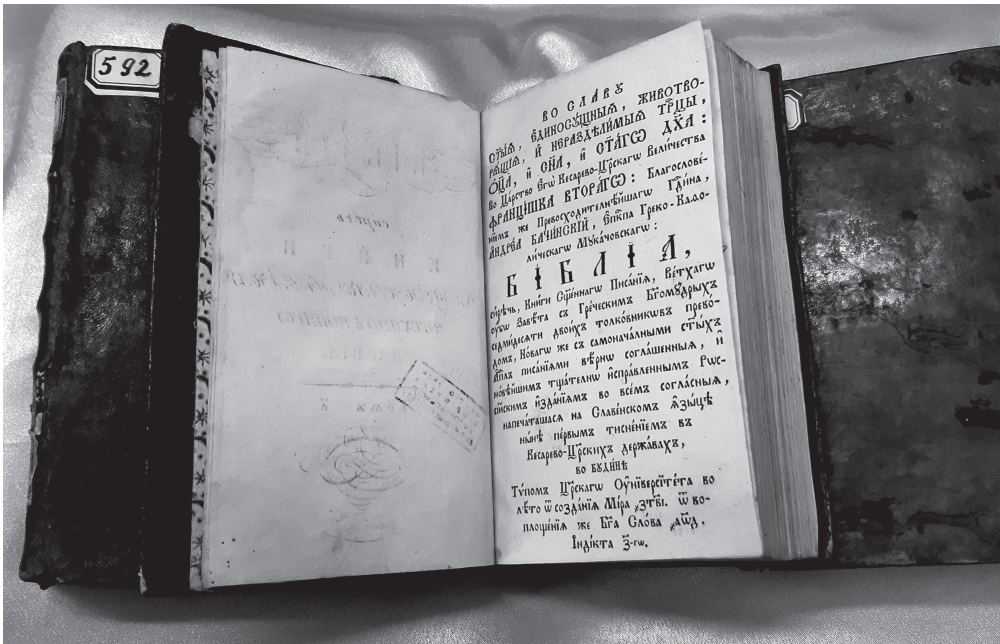
Запис А. Бачинського на титулі палеотипу "Зальцбурзький міссал" (Венеція, 1515) про його придбання у Відні 1789 року.

Фрагмент запису на сторінках «Євангелія», виданого Філіпом Молдаванином (1546), про отримання книги А. Бачинським 24 червня 1783 року.

Одна із численних книг з автографом А. Бачинського.

П'ятитомна церковнослов'янська Біблія, видана за сприяння Андрія Бачинського (Буда : В Типографіи Царского Университета. 1804).

перлин, як високоосвічена та інтелігентна людина. Його упорядковане книжкове зібрання сьогодні є гордістю бібліотеки та університету.

Перед Першою світовою війною бібліотека вже налічувала понад 20 000 книг і збільшувалася щороку. Частина цього унікального зібрання після конфіскації була передана бібліотеці Ужгородського університету. Ці книги і досі зберігаються у тих самих приміщеннях (трьох кімнатах), що і за часів єпископів Юлія Фірцака та Андрія Бачинського [39, с. 50–51].

Загалом багатогранна діяльність єпископа Андрія Бачинського на культурно-освітній ниві “дає повну підставу вважати його першим просвітителем на Закарпатті, який стояв біля витоків національного відродження закарпатських українців. Під благодотворним впливом його культурно-просвітницької діяльності у закарпатців зростає почуття національної самосвідомості. Воно виявилось в інтересі до пізнання своєї історії, мови, культури” [50, с. 61].

У 2009 році на вшанування визначної постаті Закарпаття територію перед Ужгородським греко-католицьким собором та єпископською резиденцією назвали площею єпископа Андрея Бачинського.

Згідно з Державним реєстром нерухомих пам'яток України, затвердженого постановою Ради Міністрів УРСР від 24 серпня 1963 року № 970 “Про впорядкування справи обліку та охорони пам'ятників архітектури на території Української РСР”, будівля єпископської резиденції взята на облік із присвоєнням категорії “пам'ятка національного значення”, охо-

Зустріч єпископів церков Європи східного обряду на пл. єпископа Андрія Бачинського. 2009, 13 травня.

ронний № 165-Н. Охоронну дошку встановили в 70-х роках на фасаді будівлі при вході в бібліотеку.

Однак, попри пильну увагу дослідників до церковної, політичної і культурної діяльності А. Бачинського, в його житті багато лишається загадок. Чимало життєвих віх доводиться і надалі досліджувати і реконструювати, оскільки свідчення про них відсутні або суперечливі [51, с. 66]. А отже, перед працівниками бібліотеки стоїть завдання подальшого ретельного вивчення історії створення єпископської бібліотеки, корені якої сягають майже 400-річної давнини, важливої ролі Андрія Бачинського в її формуванні, поповненні і збереженні.

Джерела та література:

1. Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту (17–18 жовт. 1995 р.) : доп., повідомл., спогади / редкол. : Поп В. С. (голова), Почекутова О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. Ужгород, 1997. 328 с.

2. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Постанова Секретаріату ЦК КПЗУ та Народної Ради Закарпатської України. 20 липня 1945 р. Оп. 1. Од. зб. 1. На 2 арк. Арк. 2а.

3. Лінтур П. Про державний університет. *Молодь Закарпаття*. 1945. 1 квіт.

4. Федака С. Історія Закарпаття у датах і подіях. Ужгород : ІВА, 2016. 184 с.
5. Кирячок І. Книгам – 500 років. *Закарпат. правда*. 1968. 18 січ.
6. Федака Сергій. Ужгород: роки і люди: хронологічний і біобібліографічний довідник. Ужгород : Ліра, 2013. 248 с.
7. Задорожний В., Кундрат Ю. Культура Закарпаття другої половини ХХ – початку ХХІ ст. *Курс історії української культури (ІХ – початок ХХІ ст.)*. Ужгород : Гражда, 2009. 432 с.
8. Культури нашої надбання / В. М. Логойда, І. М. Гранчак, В. В. Пальок та ін. Ужгород : Карпати, 1982. 168 с.
9. Ільницький Ю. В. Віхи звитяжного поступу. Ужгород : Карпати, 1975. 144 с.
10. Габорець В. С. Клубно-бібліотечні установи. Кінофікація. Видавнича справа. *Нариси історії Закарпаття*. Т. III (1946–1991) / редкол. : І. М. Різак (голова), М. І. Андрусь, М. М. Болдижар (кер. авт. кол.) та ін. Ужгород : Госспрозрахунк. ред.-видав. від. упр. у справах преси та інформації, 2003. С. 451–468.
11. Культурная жизнь в СССР. 1941–1950. Хроника / отв. ред. М. П. Ким ; отв. сост. Т. С. Чанышева ; АН СССР, Ин-т истории СССР. Москва : Наука, 1977. 526 с.
12. Шляхом Жовтня. Визволення Радянською Армією Закарпатської України і воз'єднання її з Радянською Україною : зб. документів / ред. комісія : В. І. Белоусов (голова комісії), І. М. Ваш, М. В. Климпотюк та ін. ; упоряд. тома Г. І. Сіяртова. Ужгород : Карпати, 1965. Т. VI (VIII–1944 р. – I–1946). 446 с.
13. Міщанин В. Радянська Закарпаття 1944–1950 рр. : монографія. Ужгород : ТОВ "Рік-У", 2018. 644 с.
14. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Постанова Ради народних комісарів УРСР і ЦК КП(б)У. Накази Міністерства вищої освіти СРСР, Управління в справах вищої школи при РНК УРСР про відкриття університету. 18 жовтня – 29 жовтня 1945 р. Оп. 1. Од. зб. 2. 7 арк. Арк. 1.
15. Сторінки історії Ужгородського національного університету: документи і матеріали / уклад., комент. та передм. Н. М. Жулканич. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2005. 219 с.
16. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1945–1946 н. р. Оп. 1. Од. зб. 8. 62 арк. Арк. 40. Сведения о книжном фонде библиотеки Ужгородского государственного университета.
17. Архів Ужгородського національного університету. Книга приказов ректора по Ужгородському державному університету за 1945–1946 учебный год; начато 27 ноября 1945 г. – окончено 27 июня 1946 г. 117 арк. Т. I (1–110). Арк. 18.
18. ДАЗО. Ф. Р-545. Звіт про роботу університету за 1946–1947 н. р. Оп. 1. Од. зб. 32. 90 арк. V. Состояние работы фундаментальной библиотеки и кабинетов. Арк. 42–47.
19. Архів Ужгородського національного університету. Книга приказов ректора по Ужгородському державному університету за 1945–1946 учебный год; начато 27 ноября 1945 г. – окончено 27 июня 1946 г. 117 арк. Т. I. (1–110). Арк. 86.
20. Культурне будівництво в Українській РСР. Найважливіші рішення Комуністичної партії і Радянського уряду : зб. документів. Т. II (черв. 1941–1960 рр.). Київ : Держ. вид-во політ. літ. УРСР, 1961. 664 с.
21. Кирячок І. Скарбниця знань. *Рад. студент*. 1970. 16 жовт.
22. Курішко А. М. Ужгородський державний університет. *Наукові записки*. Вип. 1 ; Ужгор. держ. ун-т. Ужгород : Вид-во УЖДУ, 1947. С. 3–5.

23. Міщанин В. Втручання цензури в діяльність редакцій газет, бібліотек та книготоргівлі на Закарпатті в 1944–1950-х рр. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. Соціальні комунікації*. 2012. Вип. 27. С. 166–172.

24. Довганич О. Д., Хланта О. В. У жорнах сталінських репресій: З історії ліквідації греко-католицької церкви та її воз'єднання з руською православною церквою, переслідування інших релігійних громад у 40–50-х роках ХХ століття. Ужгород : Карпати ; Гражда, 1999. 126 с.

25. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Інструкція о спецфондах літератури при бібліотеках Советского Союза. От 24 февраля 1948 г. Оп. 1. Од. зб. 137. 5 арк. (З грифом “секретно”).

26. ДАЗО. Фонд Р-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 262. Звіт та листування про роботу і комплектування бібліотеки за 1950–1951 н. р. 24 арк. Объяснительная записка к статистическому отчету Библиотеки Ужгородского государственного университета за 1950 год. Арк. 3–8.

27. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу бібліотеки за 1959–1960 рр. Оп. 1. Од. зб. 815. 9 арк.

28. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1947 год: начато 2 января 1947 г. – окончено 31 июня 1947 г. 316 арк. Т. I (1–192). Арк. 174.

29. Архів бібліотеки УжНУ.

30. Людвик Шимон. Життєвий шлях у спогадах: до вісімдесятиліття від дня народження. Ужгород : Вид-во ПП “Аутдор-Шарк”. 2014. 205 с.

31. Цмур Юрій. Творче життя. Ужгород : ІВА, 2012. 256 с.

32. Архів Ужгородського національного університету. Книга приказов ректора по Ужгородському державному університету за 1945–1946 учебный год: начато 27 ноября 1945 г. – окончено 27 июня 1946 г. 117 арк. Т. I (1–110). Арк. 89.

33. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1947 год: начато 2 января 1947 г. – окончено 31 июня 1947 г. 316 арк. Т. I (1–192). Арк. 13.

34. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1962 год: начато 22 сентября 1962 г. – окончено 24 октября 1962 г. 269 арк. Т. VI (1034–1198). Арк. 22–23.

35. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1963 год: начато 16 марта 1963 г. – окончено 9 апреля 1963 г. 181 арк. Т. III (400–549). Арк. 69.

36. Хроніка Закарпаття. 1867–2010 : укр.-угор. двомовне вид. / авт. кол. : М. Вегеш, Д. Стефан Молнар, Й. Молнар, Ю. Остапець, Р. Офіцинський, М. Токар, Ч. Фединець, С. Черничко. Ужгород : Говерла, 2011. 312 с.

37. Поточний архів адміністративно-господарської частини (АГЧ). *Сторінки історії Ужгородського національного університету*: документи і матеріали / уклад., комент. та передм. Н. М. Жулканич. Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2005. 219 с.

38. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура: україномовний варіант укр.-угор. вид. / редкол. : Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко ; за ред. М. Вегеша, Ч. Фединця. Ужгород : Ліра, 2010. 720 с.

39. Кобаль Й. Ужгород відомий і невідомий. Львів : Світ, 2003. 196 с.

40. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 10. Годовой отчет о работе университета за 1948–1949 уч. г. 68 арк. Арк. 26. Бібліотека: арк. 24–27.

41. ДАЗО. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 144. 59 арк. Акт прийому-передачі при зміні ректора університету з додатками. 20 серп. 1949. II. Фундаментальна бібліотека. Арк. 4, 26.

42. ДАЗО. Ф. Р-545. Протоколы Ученого Совета Ужгородского государственного университета и материалы к ним. 231 арк. Оп. 1. Од. зб. 146. Протокол № 28 Заседания Ученого Совета Ужгородского Госуниверситета от 14 января 1949 года. Арк. 9.

43. Szarka Anna. Az Ungvári jezsuita kollégium és a Munkácsi püspökség könyvgyűjteménye = Книжкова колекція бібліотеки Ужгородської єзуїтської колегії і Мукачівського греко-католицького єпископату / пер. Крістіни Сабо. Nyíregyháza : Bessenyei György Könyv-kiado, 1994. 31 old.

44. Данилюк Д. А. Ф. Бачинський – видатний церковний і культурно-освітній діяч Закарпаття. *Важливі віхи в історії Мукачівської греко-католицької єпархії* : доповіді наук. семінару, присвяч. 250-річчю заснування духовної семінарії / відп. ред. І. Гранчак. Ужгород, 1998. 108 с.

45. Гранчак І. Роль Ужгородської духовної семінарії в розвитку культурного відродження Закарпаття в першій половині ХІХ ст. *Важливі віхи в історії Мукачівської греко-католицької єпархії*: доповіді наук. семінару, присвяч. 250-річчю заснування духовної семінарії / відп. ред. І. Гранчак. Ужгород, 1998. 108 с.

46. Задорожний Ігор. Єпископ Андрій Бачинський в епістолярній спадщині: до 270-річчя від дня народження. Мукачево : Карпатська вежа, 2002. 64 с. (Лист від 20 березня 1796 року).

47. Ştrempel G., Ciubotă V., Horvat L., Veheş A. Manuscrise slavone și românești din Bblioteca Universității Naționale din Ujgorod: catalog = Слов'янські та румунські рукописи, які зберігаються в бібліотеці Ужгородського національного університету: каталог. Satu Mare, 2012. 360 с.

48. ДАЗО. Ф. 151. Оп. 5. Од. зб. 271. Правление Мукачевской греко-католической епархии, г. Ужгород. Списки книг, купленных епископом Бачинским. Начато 25 февраля, окончено 9 июня 1826. 40 л.

49. Лучкай Михайло. Історія карпатських русинів. У шести томах. Т. VI. Історія Мукачівської єпархії. Ужгород : Закарпаття, 2011. 472 с.

50. Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.). Ужгород : Патент, 1997. 289 с.

51. Федака С. Історія Закарпаття у персоналіях : нариси. Ужгород : Карпати, 2019. 248 с.

Розділ 2

*“Я отримав освіту в бібліотеці.
Цілком безкоштовно”.*
Рей Бредбері

ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ (1950–1960-ті рр.)

2.1. Комплектування фондів та їх упорядкування. Обслуговування читачів

1950-ті роки – це роки подальшого розвитку і збагачення фондів університетської бібліотеки. Пріоритетні напрями діяльності у цей період – активне комплектування бібліотеки та вдосконалення обслуговування читачів; висвітлення роботи закладу в університетській пресі; злиття університетської книгарні з бібліотекою Вчительського інституту та партійної школи; отримання та опрацювання книжкових дарунків від

Ужгород. 1951, вересень.

У відділі комплектування та обробки. Зліва направо: А. П. Топчій, К. П. Гладовська, Г. М. Довганич, В. Д. Овдіна, Г. І. Гомонай, Г. І. Німець. Початок 1960-х рр.

приватних осіб; виокремлення довідково-бібліографічного відділу та початок краєзнавчої роботи в бібліотеці.

У червні 1951 року відбувся перший випуск спеціалістів, що закінчили Ужгородський державний університет. Ця подія стала важливою віхою в житті університету, міста, досягненням Закарпатського краю в цілому. Бібліотека сповна відчула свою приналежність до цієї важливої події, могла оцінити свій внесок і значення своєї роботи, неабияких зусиль для забезпечення успішного навчального процесу. 107 колишніх студентів – істориків, філологів, біологів, хіміків – отримали вищу освіту і готувалися працювати у різних сферах народного господарства, в державних установах. І тепер, коли хвилювання, тривога і збурені студентські емоції залишилися у минулому, прогулянки недавніх студентів тихим давнім містом над Ужем бентежили душу, зворушували почуття і залишали про нього спогади на все життя...

У 50-х роках книжковий фонд продовжує інтенсивно зростати. Бібліотека регулярно поповнюється за рахунок обов'язкового примірника, а також закупівлі книжок у книгарнях і дарунків та передачі книжкових зібрань від приватних осіб.

Про активне накопичення книжкових фондів, що відбувається в цей період, свідчать статистичні дані звітів бібліотеки: 1950 рік – фонд ста-

Перші ентузіасти бібліотечної справи (зліва направо): М. І. Похіяк, О. Є. Платонова, Г. С. Записочна, М. І. Воскресенська, М. О. Фуцич, Г. І. Гомонай. 1957.

новить близько 225 тис. прим., 1953 – 230 тис. екз., 1955 – 300 тис. екз., 1957 – 325 тис. книг, журналів, брошур, 1959 – 371 тис. примірників.

Досліджуючи особливості становлення бібліотеки на початковому етапі, неможливо оминати ключові моменти, що супроводжували формування фондів книгозбірні. З кожним роком фонди бібліотеки збагачуються кількісно і якісно. До вже наведеного вище додамо, що утворення університетської бібліотеки спричинило потужний потік книг, які надходили великими партіями з вузівських бібліотек України та союзних республік. Так, наприклад, отримано у 1951 році книги з Держлітфонду Москви (13 420 примірників), Ленінградської наукової бібліотеки імені М. Горького (1961 примірник), з бібліотеки АН України (1548 примірників), бібліотеки культосвіти при РНК м. Києва (5000 примірників), Львівської філії АН України (787 примірників), з Ленінграда, Києва, Львова, Саратова, Харкова та багатьох інших міст. Необхідну літературу та підручники для навчального процесу купували у книгарнях, замовляли в містах Радянського Союзу через службу “Книга – поштою”, комплектували з Ужгородського бібколектору і всіх книжкових магазинів Ужгорода, Києва, Львова. Бібліотека одержувала передплатні видання творів Леніна і Сталіна (по 15 комплектів), Великої Радянської Енциклопедії (10 комплектів). Надходила література і шляхом обміну з багатьма вузівськими бібліотеками, куди, в свою чергу, починаючи з 1948 року, бібліотека надсилала партнерам “Наукові записки Ужгородського університету”, окремі друквані праці викладачів.

Розпочинала роботу з книгообміну бібліотекар Н. К. Скриглякова, а в 60-х роках за роботу обмінного фонду відповідала Л. М. Траченко [1, с. 73]. Велику кількість книг отримано від приватних осіб, які дарували літературу різного спрямування – навчальну, наукову і художню, підшивки газет і журналів. У 1951 році було одержано 25 комплектів газет і журналів за період 1941–1945 рр. від професора Данилової з Москви, свою бібліотеку подарували науковці – професор В. Рахинський із Краснодара, доцент Д. Алексеєвич із Ростова-на-Дону, отримано дарунок від доцента УжДУ В. Алтайської та багатьох інших.

Першочерговими завданнями бібліотеки 50-х років і надалі залишалися комплектування бібліотеки, упорядкування фондів, опрацювання книжкового фонду (каталоги та картотеки) та поліпшення якості обслуговування читачів (наприклад, за рахунок збільшення кількості читачьких місць), отримання додаткових площ для розміщення фондів.

У приміщенні колишньої резиденції, окрім університетської бібліотеки, були розміщені також експериментальна майстерня, університетські склади. Частина площі бібліотеки використовувалася під квартири викладачів і співробітників університету (у т. ч. й бібліотекарів). На першому поверсі і досі не звільнене приміщення, яке займають сторонні особи.

Урочисте засідання з нагоди 10-річчя УЖДУ (серед присутніх – ректор Г. В. Ткаченко). 1955.

Бібліотечна працівниця М. І. Похилияк теж мешкала деякий час в одній із кімнат бібліотеки. Вона сама згадувала кумедні випадки зі свого життя серед книг, коли на державні свята її на декілька днів зачиняли в бібліотеці, яку опечатували. Жалісливі колеги в бібліотечному скверіку наповнювали плетену корзиночку їжею, і бібліотекарка Марія Іванівна, майбутня завідувачка відділу книгосховища, піднімала її на високий третій поверх.

У подальшому майстерня та склади будуть переміщені, кімнати від мешканців – звільнені, і бібліотека отримає додаткову площу для свого розширення і розташування книжкових фондів. На цей час вона займає 23 кімнати загальною площею 1090 кв. м, із них книгосховище займає 642 кв. м, читальна зала на 179 читацьких місць – 300 кв. м [2].

За 50-ті роки чітко сформувалися структурні відділи майбутньої Наукової бібліотеки університету, а саме – відділ комплектування і обробки фондів та відділ обслуговування (абонемент, читальні зали, довідково-бібліографічний відділ, відділ рукописів і стародруків, відділ іноземної літератури), та основні напрями їхньої діяльності.

Про стан розвитку бібліотеки на початку 50-х років свідчать матеріали протоколу № 4 засідання Вченої ради Ужгородського держуніверситету від 11 березня 1952 року [3]. Одне із трьох питань на порядку ден-

ному присвячено бібліотеці. Про роботу закладу звітувала завідувачка Олена Миколаївна Фесенко, яка зазначила, що за п'ять років її керівництва покращилась матеріальна база бібліотеки: значно збільшився книжковий фонд – з майже 50 тисяч примірників у 1946 році до 205 тисяч на початку 1952-го. Із року в рік зростала обертаність книжкового фонду. Так, наприклад, у 1949 р. було видано 54 527 книжок, у 1950 – 88 634, а вже у 1951 році читачі отримали понад 100 000 примірників.

Архівні матеріали свідчать про те, що вчені Ужгородського університету брали активну участь в обговоренні і вирішенні бібліотечних проблем. Протокол засідання Вченої ради від 11 березня 1952 року підтверджує жваве обговорення бібліотечних питань, до якого активно долучилися доценти Н. С. Антошин, С. Ф. Бевзенко, В. В. Ластовецький, С. І. Ковальчук, А. С. Подражанський, Г. В. Ткаченко. У цілому робота бібліотеки була визнана задовільною, сформульовано рекомендації щодо покращення комплектування бібліотеки підручниками, яких не вистачає на більшості факультетів, активізації роботи міжбібліотечного абонементу, упорядкування літератури спецфонду, ліквідації книжкової заборгованості серед викладачів університету, розширення читальної зали додатково на 50 місць, заборони на видачу книг, які є тільки в одному екземплярі, організації окремого абонементу для викладачів тощо. Доцент В. В. Ластовецький висловив навіть побажання: “Було б хорошо, если бы библиотека смогла обеспечить доставку книг на дом”.

Оскільки забезпечення навчальною літературою часто було незадовільним, викладачам доводилося самим привозити деякі підручники з курсів підвищення кваліфікації, розмножувати на ротапринті і навіть переписувати підручники від руки. Однак ректор УЖДУ доцент Г. В. Ткаченко зауважив, що, аналізуючи недоліки в діяльності бібліотеки, необхідно врахувати її переїзд на нове місце, невеликий штат, який і досі не збільшився. Стосовно недостатнього книжкового фонду ректор зазначив: “Наш университет еще молодой, нельзя его сравнить с университетами, у которых библиотеки укомплектовывались на протяжении столетий. Нам необходимо из года в год пополнять литературой нашу библиотеку. Мы это делаем”.

На цьому ж засіданні були відмічені й інші прорахунки в роботі бібліотеки, найважливіші з яких – відсутність повного зібрання творів К. Маркса та Ф. Енгельса; недостатня кількість творів Й. Сталіна; мала кількість читацьких конференцій за творами лауреатів Сталінської премії. Вказані “прогалини” в роботі бібліотеки є яскравим свідченням впливу існуючого на той момент суворого ідеологічного режиму, тиск якого сповна відчув і наш заклад.

Таким чином, концентрація зусиль усіх бібліотекарів, підтримка ректорату, викладачів сприяли активізації роботи бібліотеки з органі-

Абонемент наукової літератури. Читачів обслуговує Ганна Качала. Початок 70-х рр.

зації її фондів, вдосконаленню обслуговування студентів та викладачів. Рішення Вченої ради зобов'язувало заклад в найкоротший термін ліквідувати недоліки. Також Вчена рада постановила за необхідне надати відрядження працівникам книгозбірні в Москву, Ленінград, Київ, Харків для придбання потрібної літератури.

Надзвичайно важливим починанням в роботі бібліотеки 50-х років стало заснування міжбібліотечного абонементу, який значною мірою угамував "книжкову спрагу" на відсутні наукові видання. Завдяки діяльності цього ефективного і необхідного сектора бібліотечної роботи, створеного при читальній залі університетської бібліотеки, студенти, науковці, спеціалісти народного господарства мали змогу користуватися не тільки фондами бібліотеки Ужгородського університету, але й книгами усіх найбільших книгозбірень Радянського Союзу та деяких зарубіжних бібліотек. Можливості і переваги роботи цього сектора відразу були помічені і оцінені більшістю науковців УЖДУ, які щороку замовляли літературу для наукових досліджень і мали можливість отримати її в найкоротший термін.

Про роботу міжбібліотечного абонементу свідчать щорічні звіти бібліотеки, які фіксують динаміку зростання кількості отриманих книг і відправлених у інші книгозбірні. Перше повідомлення про початок діяльності міжбібліотечного абонементу зафіксовано в архівних документах за

1949 рік, хоча питання про організацію в бібліотеці наукового книжкового фонду порушувалося в університеті від самого початку його діяльності. У наказі № 74 по Закарпатському державному університету від 27 квітня 1946 року вказувалося: “Бібліотечній раді до 7.05 розробити план заходів по організації та впорядкуванню бібліотечних фондів та користуванню ними. Так само обговорити питання про організацію спеціального наукового бібліотечного фонду та використання наукової книги по лінії міжнародного та міжбібліотечного абонементу” [4].

Необхідні книжки для професорсько-викладацького складу замовляли в Москві, Ленінграді, Києві. У 1949 році було отримано 116 книг. За 1951–1952 рр. з інших бібліотек за замовленням читачів одержано 312 книг. За 1952–1953 н. р. отримано 332 книги з бібліотек Москви, Ленінграда, Києва та інших міст, 13 назв зарубіжних наукових видань і дві зарубіжні газети, іншим бібліотекам було відправлено 237 книг. У 1954–1956 рр. бібліотека має зв'язок з 14 бібліотеками, на адресу яких відіслано 598 заявок на книжки для наукових співробітників, аспірантів і дипломантів університету. Найбільше через міжбібліотечний абонемент отримано книг із бібліотеки ім. Леніна (Москва), Ленінградської бібліотеки ім. Салтикова-Щедрина, бібліотеки Московського державного університету ім. Ломоносова і Київської державної публічної бібліотеки. Можливості абонементу зростають із року в рік. У 1956–1957 рр. міжбібліотечний абонемент підтримує постійний зв'язок з 15-ма бібліотеками Москви, Ленінграда, Києва, Харкова, Одеси, Львова. За звітний період через абонемент було замовлено 786 книг, одержано – 450, а на 336 книг отримано відмови з різних причин. На замовлення бібліотеки ім. Леніна по міжбібліотечному абонементу було відправлено 12 книг, в бібліотеку Академії суспільних наук – 32 книги. Всього абонемент обслужив протягом навчального року понад 80 читачів, серед яких більшість – викладачі та аспіранти, а також студенти-дипломанти. У 1959–1960 рр. міжбібліотечний абонемент працював з 20 бібліотеками Радянського Союзу та бібліотекою ім. Сечені в Будапешті. На замовлення одержано з інших бібліотек 302 книги, 10 з яких – із бібліотеки ім. Сечені угорською мовою. У 1960–1961 рр. міжбібліотечний абонемент отримує книги з 22-х бібліотек Радянського Союзу. Налагоджено систематичний зв'язок із Всесоюзною бібліотекою ім. Леніна, Державною історичною бібліотекою, Ленінградською бібліотекою ім. Салтикова-Щедрина, фундаментальною бібліотекою АН СРСР, Центральною медичною бібліотекою, бібліотеками міст Києва, Львова, Одеси.

У 1965 р. бібліотека мала відкритий міжбібліотечний абонемент у 22-х бібліотеках Радянського Союзу та у двох бібліотеках соціалістичних країн – Угорщині (бібліотека ім. Сечені в м. Будапешт) і Чехословаччині (Слов'янська бібліотека в м. Братислава). Від читачів надійшло 588 за-

мовлень, одержано близько 400 книг, журналів і мікрофільмів [5]. У 1966 р. відкрито міжбібліотечний абонемент в 30-х бібліотеках Радянського Союзу та в шести бібліотеках соціалістичних країн (Чехословаччина і Угорщина); у 1967 р. – в 50 бібліотеках Радянського Союзу та в семи бібліотеках соцкраїн (Угорщина, Чехословаччина і Румунія).

Про важливість цього сектора діяльності бібліотеки свідчить опубліковане “Положення про єдину загальнодержавну систему міжбібліотечного абонементу в СРСР” (затверджене Міністерством культури СРСР 7 квітня 1969 року), завдяки якому робота бібліотекарів стала чіткішою і більш упорядкованою [6, с. 165–171]. Незабаром, 17 листопада 1971 р., було затверджено і “Положення про єдину систему міжбібліотечного абонементу в Українській РСР” [6, с. 171–177], в якому були визначені завдання та структура системи міжбібліотечного абонементу в республіці, основні функції регіональних універсальних та галузевих центрів абонементу, строки виконання замовлень, види літератури, що підлягають видачі через абонемент, тощо.

Бібліотечні працівники Марія Фуцич, Юдіта Костю, Світлана Серединська у період активного функціонування міжбібліотечного абонементу докладали чимало зусиль, щоб своєчасно задовольнити запити читачів на книжку, створити для них найкращі умови для оперативного знаходження необхідних документів, допомогти правильно оформити замовлення. Вони вчасно повідомляли читачів про одержання замовлених книжок, слідкували за термінами повернення отриманої літератури, перенаправляли запити на книги в ті бібліотеки, в яких вони були в наявності, перевіряли правильність бібліографічних описів документів.

Важливою формою роботи бібліотеки з комплектування є книгообмін з іншими бібліотеками. У 1955–1956 рр. уперше у звітах повідомляється, що бібліотека УЖДУ здійснює книгообмін з бібліотеками різних вузів та наукових закладів, від яких отримала у зазначений період 996 книг. У свою чергу, бібліотека відправила за обміном 670 книг. Загалом бібліотека університету на цей час веде вже книгообмін науковими виданнями зі 120-ма вузами і бібліотеками. Їм було відправлено 1350 книг – наукових видань нашого університету. У 1956–1957 рр. бібліотека веде книгообмін зі 310-ма навчальними і науковими закладами Радянського Союзу. Протягом навчального року по обміну отримала 1134 примірники наукових видань, відіслала, в свою чергу, 1192 екземплярів “Наукових записок” нашого університету. У 1957–1958 рр. бібліотека обмінювалася науковими виданнями з установами Угорщини, Чехословаччини, Румунії. У 1958–1959 рр. бібліотека значно розширює коло книжкових та наукових закладів, з якими веде книгообмін: Будапештський інститут історії Угорської АН, Братиславський Науково-дослідний інститут винограду, Університет м. Брно, Братиславська Словацька академія, Чехословацько-Радянський інститут АН Чехословаччини, Інститут історії Комуністич-

Урочистий прийом делегації із Сегедського педагогічного інституту (Угорщина) ректором УЖДУ Дмитром Чепуром. Серед присутніх – завідувач бібліотеки Іван Кирячок. 1964, 27 квітня.

ної партії, Пряшівський педінститут, Празька Слов'янська бібліотека. За рік отримано від цих установ загалом 1361 примірник книг та журналів.

У 1963–1964 рр. здійснюється постійний обмін науковими виданнями університету з 347-ма науковими та навчальними закладами Радянського Союзу, інститутами, бібліотеками, науково-дослідними станціями тощо. Цим організаціям надіслано 3500 книг та брошур і отримано взамін 1777 книг.

У 1965 р. з обмінно-резервних фондів Наукових бібліотек Львівського і Одеського університетів та АН СРСР (м. Ленінград) надійшло 1586 примірників книг і брошур. Усього за 1965 рік відділом комплектування надіслано науковим та навчальним закладам Радянського Союзу 3006 книжок, а отримали взамін 1118 примірників.

Протягом 1965 р. відділ іноземної літератури продовжував здійснювати міжнародний книгообмін із установами семи соціалістичних країн – Угорщини, Чехословаччини, Німецької Демократичної Республіки, Польщі, Румунії, Куби і Югославії. Їм надіслано 58 примірників наукових видань університету, а отримано 655 книг, брошур і журналів, у т. ч. із Сегедського педінституту (Угорщина) отримано 222 книги, з Кошицького університету (Чехословаччина), з яким навчальний заклад установив тісний контакт, – 55 книг українською, російською і чеською мовами. Отримано від них 72 книги і журнали з питань техніки. У капі-

У вільний від роботи час. Зліва направо: В. П. Москаленко, К. С. Балкаєва, К. П. Гладовська, О. І. Почекутова, О. Д. Закривидорога. 60-ті роки.

талістичні країни наукові видання університету не надсилались [5].

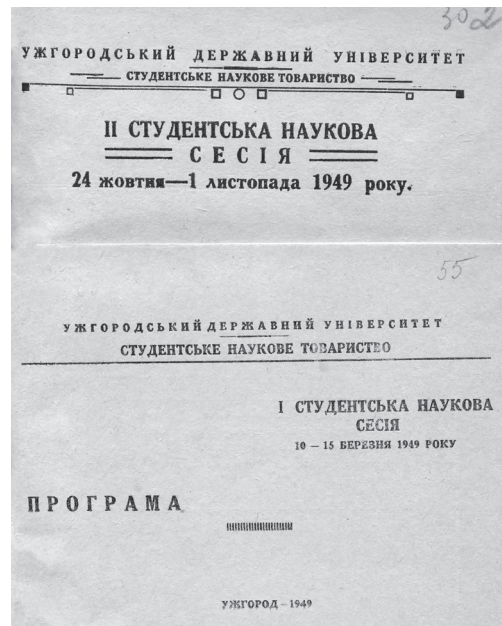
Однак у цій сфері бібліотечної діяльності не все складалося добре. Завідувач бібліотеки І. І. Кирячок доповідав на Вченій раді університету: "У 1967 році ми одержали багато літератури іноземною мовою. І це дуже цінна література. Одержуємо видання Сегедського педінституту, з Братислави та ін. Одержували літературу з Німецької Демократичної Республіки. Треба сказати, що з ростом нашого університету поширюється і його популярність в соціалістичних країнах, зростає і кількість організацій, які бажають і можуть вести з нами обмін літературою. Якщо в 1965 році таких організацій було 44, то тепер їх – 51 організація. Книгообмін – це дуже корисна справа. Але, на жаль, треба констатувати, що з року в рік цей книгообмін скорочується. В 1965 році ми одержали із соціалістичних країн – Угорщини, Чехословаччини, Румунії – 1068 книг, у 1966 – 857, в 1967 – 657, а в 1968 – тільки 425 примірників. Безумовно, це дуже мало. Хотілося б цей обмін розширити і одержувати більше цінної літератури" [7].

У відповідь завідувач бібліотеки зазнав різкої критики з боку ректора університету Д. В. Чепура, який зауважив, що "...основу праці ми повинні бачити в ідеологічній роботі зі студентами. Це важлива ділянка роботи. До чого призводять тут недоробки – свідченням можуть бути події в Польщі і в Чехословаччині". Далі ректор наголосив, що необхідно зміцнювати зв'язки з вузами соціалістичних країн, але треба думати

і над тим, які політичні і наукові результати приносять ці зв'язки. В зарубіжні країни потрібно посылати найбільш кваліфікованих викладачів і спеціалістів, "таких, щоб вони могли розібратися, що там робиться [...]. Питання обміну повинні вирішувати відповідні кафедри, спеціалісти, а не бібліотека. Вони і повинні сказати, потрібний той чи інший обмін чи не потрібний. Тов. Кирячок, не треба перевищувати свої повноваження. Ви не можете вирішувати питання особисто. Ми за це дамо по руках [...]" [7].

Що ж, згадаймо, на фоні яких політичних подій відбувалася ця розмова. Влітку 1968 року, за ініціативи радянського керівництва, війська країн Варшавського договору окупували Чехословаччину. Напередодні вторгнення в братній країні розпочалися реформи і лібералізація радянського ладу. Внутрішня політика країни під назвою "Празька весна" стала більш незалежною від Радянського Союзу. У 1969 році відбулося самоспалення двох чехословацьких студентів на знак протесту проти дій СРСР. Операція "Дунай", у якій взяли участь 300 тисяч солдатів країн Варшавського договору, поклала край "Празькій весні". В Радянському Союзі перестали здійснювати реформи і навіть говорити про них. Розпочався тривалий період брежневського "застою" (1964–1985). У світлі несподіваних подій і не дивно, що керівники багатьох державних закладів були змушені зміцнювати ідеологічну політику під пильним оком КПРС. Активність роботи з міжнародного книгообміну суттєво знизилася, що, безумовно, позначилось на якісному складі фонду наукової літератури університетської бібліотеки.

Проте жвавий книгообмін з науковими установами і бібліотеками Радянського Союзу триває. Тож зупинимося на цьому питанні детальніше. Друкована продукція університету 50–60-х років суттєво поповнила книжкові фонди бібліотеки і стала основою для активізації процесу з бібліотечного книгообміну. З університетської друкарні виходили у світ підручники, навчальні та методичні посібники, конспекти лекцій, практикуми тощо. Проте потужність цієї друкарні не була високою, її було

Програми перших наукових студентських конференцій.

прикріплено у 1954 році до видавничої бази Львівського університету.

У 1947 році було розпочато видання "Наукових записок" Ужгородського державного університету, які виходили з 1947 до 1963 року. За цей період вийшло 50 томів (українською та російською мовами). Перший номер видано за розпорядженням ректора А. М. Курішко. Як ми вже наголошували, починаючи з 1948 року бібліотека мала змогу не тільки отримувати наукову продукцію з інших бібліотек, але й сама могла надсилати "Наукові записки" в інші бібліотеки за книгообміном. Із матеріалів бібліографічного покажчика "Наукові записки УжДУ" (2005) отримуємо інформацію про те, що у виданнях вміщено близько 700 статей, оглядів, рецензій та інших матеріалів науковців університету з широкого кола питань у різних галузях науки.

За 1957–1963 роки бібліотека одержала також 30 випусків "Доповідей та повідомлень", що містять публікації вчених УжДУ по серіях наук (біологічна, історична, медична, суспільних та фізико-математичних наук, а також філологічна й хімічна).

З 1963 до 1967 року замість "Наукових записок" окремо виходять тематичні "Тези доповідей та повідомлення до наукових конференцій професорсько-викладацького складу" (до XVII, XVIII, XIX, XX, XXI щорічних внутрішньовузівських наукових конференцій).

Започатковано випуск матеріалів симпозіумів, конференцій, нарад, семінарів (міжнародні, всесоюзні, республіканські, міжвузівські, вузівські, обласні та присвячені ювілейним датам). Матеріали виходили великими тиражами – від 500 екземплярів і більше. Так, наприклад, тези доповідей I Наукової сесії УжДУ (1947) вийшли накладом 500 примірників, матеріали Всесоюзної міжвузівської конференції "Проблеми современной теории элементарных частиц" (Ужгород, 1959) – накладом 5000 примірників, тези доповідей і повідомлень до міжвузівської конференції "Актуальные вопросы акушерства и гинекологии" (Ужгород, 1965) вийшли накладом 2000 екземплярів.

У 50–60-х роках почали видавати окремі праці науковців, серед них: Потушняк Ф. М. Археологічні знахідки бронзового та залізного віку на Закарпатті ; МВО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1958. 144 с. (наклад 2000 прим.); Баженова Н. П. Нарис історії революційно-визвольного руху трудящих Закарпаття в 1917–1923 рр. ; Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1962. 168 с. (тираж 3000 прим.); Співак Б. І. Нариси історії революційної боротьби трудящих Закарпаття в 1930–1945 роках ; МВ та ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород : Вид-во Львів. ун-ту, 1963. 382 с. (тираж 3500); Чепур Д. В., Сірий Є. І., Роев Л. М. Загальний фізичний практикум. Ч. 1. Механіка. Ужгород : Вид-во Львів. ун-ту, 1963. 192 с. (тираж 2500); Микитась В. Л. Давні рукописи і стародруки. Опис і каталог. Ужгород, 1964. 84 с. (тираж 1000 прим.) та багато інших. Наступні десятиліття відзначилися подальшим зростанням кількості видавничої продукції уні-

верситету – підручників, посібників, конспектів лекцій, практикумів тощо, які вливалися у фонди бібліотеки разом із іншою науковою та навчальною літературою.

Таким чином, починаючи з 1948 року випуск друкованих наукових видань Ужгородського державного університету став основою для активного бібліотечного книгообміну з університетами всього СРСР та іншими науковими і культурно-освітніми організаціями.

1950-ті роки відзначилися значним збільшенням книжкових фондів. Велика кількість отриманих книг у 1954 році пояснюється тим, що, крім обов'язкового платного примірника російських і українських видань за профілем університету, бібліотека поповнилася й книжковим скарбом колишнього Вчительського інституту (інститут було організовано у 1945 році одночасно з Ужгородським університетом, що пояснювалося необхідністю забезпечити велику кількість початкових та семирічних шкіл, які відкривалися відразу після визволення краю, педагогічними кадрами). Оскільки в 1954 році інститут та університет об'єднали, то бібліотеці університету були передані книжкові фонди Вчительського інституту – понад 43 000 екземплярів.

Величезну роботу з об'єднання двох бібліотек виконала колишня завідувачка бібліотеки Вчительського інституту Марія Олександрівна Фушчич. Їй допомагали працівники відділу комплектування М. І. Похиляк, Г. І. Гомонай, Г. М. Довганич, В. Д. Овдіна, І. К. Гладовська. Загалом на кінець навчального року бібліотека вже нараховувала близько 300 тисяч книг і періодичних видань [8]. Наприкінці навчального 1959 року бібліотеці передано ще й 17 500 книг та брошур суспільно-політичного спрямування внаслідок ліквідації обласної партійної школи.

У 50–60-х роках бібліотека збагатилася і за рахунок приватних книжкових зібрань, про що зі вдячністю пам'ятають бібліотекарі. Особисті книжкові колекції шанувальників книги, збирачів і цінителів, щедрих і безкорисливих науковців – В. І. Рахинського, В. Ф. Алтайської, Д. А. Алексєєвич – знайшли своє достойне місце на полицях університетської бібліотеки.

У 1953 році бібліотека поповнила свої фонди цінними виданнями, отримавши велику кількість книг у дарунок від викладача Краснодарського педінституту В. І. Рахинського. Його особиста бібліотека гуманітарного профілю – видання з літературознавства, мовознавства, фольклору, історії – складала декілька тисяч книг і журналів. Ця людина заслуговує на особливу увагу і пошану.

Від 20 квітня 1958 року складено акт на отримання дарунку за заповітом від старшого викладача педагогічного інституту В. І. Рахинського із м. Краснодар у кількості 4252 примірники книжок та журналів.

Володимир Іванович Рахинський народився в с. Реутинці на Чернігівщині у сім'ї священника, яка була відома своєю любов'ю до науки і

Учений-філолог В. Рахинський (в центрі) серед студентської молоді.

до читання. Протягом декількох поколінь збирала книжки та виписувала газети і журнали. У великій родині четверо дітей отримали середню освіту, а троє – вищу. Із семи років почав учитися і Володимир. Спочатку – двокласна освіта у м. Короп, куди переїхала сім'я, потім – духовне училище та семінарія у м. Чернігів. Далі навчання в Юр'ївському університеті (Derpt) – тепер Тарту, Естонія. Через політичні переконання, ховаючись від поліції, виїжджає за кордон і продовжує навчання з 1905 року спочатку у Львівському університеті, а пізніше – у Відні. Повертається в Росію, закінчує навчання в Юр'ївському університеті, оскільки освіта у зарубіжних закладах не надавала йому ніяких прав, і залишається працювати викладачем. Пізніше переїжджає в Україну і вчителює в гімназіях міст Баришівка, Умань, у педагогічному інституті м. Вінниця – і, нарешті, залишається надовго у м. Краснодар на викладацькій роботі в педагогічному інституті.

Книги він любив, збирав і зберігав усе життя. У них були його мета і сенс життя. Придбавав книги скрізь де тільки міг. Листувався з книжковими магазинами і видавництвами, щоб отримати усі книжкові новинки за своєю спеціальністю. Купував книжки в Києві, Ленінграді та інших великих містах. Багато цінних видань було знайдено ним у букіністичних магазинах, де він придбавав інколи навіть рукописи. Предметом його за-

Із колекції книг В. Рахинського, яка знаходиться у фонді літератури кінця XIX – початку XX ст.

цікавленості були місцеві говірки, їх особливості. Він зібрав великий рукописний матеріал про особливості вимови слів і звуків у різних містах та селах України. Будучи ще студентом, самостійно вирушав у подорожі пішки селами західної України та Закарпаття. Під час війни його бібліотека частково постраждала від пожежі, частково була розкрадена. Володимир Рахинський збирався піти на пенсію, переїхати жити в Україну і опрацювати зібрані ним матеріали з діалектології української мови. Та, на жаль, це зробити йому завадила хвороба. Сестра В. Рахинського у своєму листі до ректора університету пише про свої сподівання, що “труд всей жизни моего брата по собиранию книг принесет пользу будущему поколению педагогов и ученых” [9].

Книги В. Рахинського сьогодні зберігаються у центральному книгозбиранні Наукової бібліотеки у фонді літератури кінця XIX – початку XX ст. і слугують студентам та викладачам у їх наукових дослідженнях з проблем філології, історії.

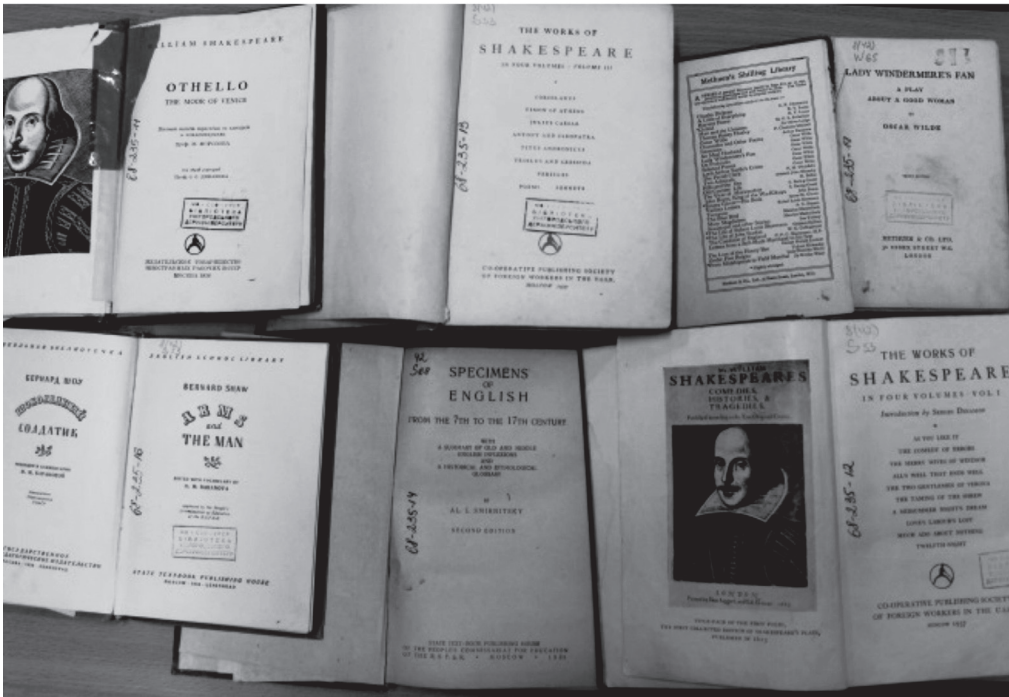
Валентина Федорівна Алтайська, доцент Ужгородського держуніверситету, також подарувала свою власну бібліотеку, яка налічувала близько 500 екземплярів книжок (акт № 42 від 22 лютого 1966 р.) книгозбірні УЖДУ.

Книжки В. Ф. Алтайської у фондах бібліотеки.

В. Ф. Алтайська народилася 24 серпня 1907 р. в м. Ніколаєвськ-на-Амурі. Закінчила Куйбишевський педагогічний інститут у 1939 році і аспірантуру при Уральському державному університеті. 1 вересня 1948 року Міністерством вищої освіти СРСР була направлена в Ужгородський держуніверситет на посаду старшого викладача російської мови. 1 вересня 1950 року В. Алтайську призначили доцентом кафедри російської мови, а з жовтня 1953 р. на неї тимчасово покладено обов'язки завідувачки кафедри. Читала лекції зі вступу у мовознавство, сучасної російської мови і вела спецкурси. 9 червня 1950 р. захистила кандидатську дисертацію кандидата філологічних наук на тему "Лексика поезії Дениса Давидова". Публікувалася в "Наукових записках УЖДУ" та в журналі "Русский язык в школе" [10].

Жителька Ростова-на-Дону, викладачка іноземних мов Фінансово-економічного інституту, Д. А. Алексєєвич у 1968 р. подарувала студентам УЖДУ власну бібліотеку. В ній понад три тисячі томів, серед яких багато рідкісних, унікальних видань XVII-XIX ст., здебільшого з питань мови та літератури, мистецтва, історії тощо. Наприклад, у зібранні є московське видання "Турецької граматики" 1877 року, "Російська граматики" Якова Головацького, видана 1848 року у Львові. В бібліотеці, яку Д. А. Алексєєвич разом із братом почали збирати з 1915 року, є книги німецькою, англійською, італійською, сербською та іншими мовами [11].

Із колекції книжок Д. А. Алексєвич, які зберігаються у відділі літератури іноземними мовами.

Звичайно, отримання значної кількості навчальної, наукової та художньої літератури, яка була вкрай необхідна бібліотеці університету, стало радісною подією. Але разом із збільшенням фонду необхідно було збільшувати і кількість бібліотечного обладнання – стелажів, каталожних шухляд тощо. І це не єдина проблема у роботі бібліотеки. Не проводилася санітарна обробка книг, не здійснювався їхній ремонт, не вистачало бюджетних коштів на подальше поповнення фонду необхідними підручниками та науковою літературою, що і було зафіксовано в протоколі засідань Вченої ради держуніверситету від 27 квітня 1954 р. з доповіді О. М. Фесенко [12].

Штату бібліотеки – шість працівників – було недостатньо для виконання величезного обсягу роботи, яка включала комплектування, бібліографічну діяльність та роботу міжбібліотечного абонементу, випуск інформаційних бюлетенів, функціонування іноземного відділу, облік і зберігання авторефератів дисертацій, роботу зі спецфондом, а також зі старою літературою (у 1955–1956 н. р. успішно були “почищені” фонди бібліотеки від застарілої та політично “вредної” літератури. Усього із фондів вилучено 1138 прим. книг) [13].

Залишається тільки дивуватися величезному обсягу виконаного невеликою кількістю бібліотекарів. З якою вдячністю за віддану і сумлінну

У читальній залі. Зліва направо: Н. К. Скриглякова, М. І. Похияк, Г. І. Гомонай, Г. С. Запісочна, М. В. Воскресенська, О. Є. Платонова. 50-ті рр.

працю, за любов до книги і бібліотеки ми сьогодні згадуємо бібліографа Н. Д. Калініну, старшу бібліотекарку М. І. Воскресенську, бібліотекарьок Т. М. Баренблат, Т. А. Каратаєву, Н. К. Скриглякову, О. Є. Конограй і завідувачку бібліотеки О. М. Фесенко, під керівництвом якої колектив злагоджено і продуктивно, цілеспрямовано і відповідально виконував свої завдання! Низький їм уклін.

Зменшення кількості працівників пояснюється тим, що в квітні 1949 року було здійснено масштабне скорочення університетських кадрів, яке особливо болісно вразило бібліотеку. Із 16 працівників залишилося семеро, включно із завідувачкою. Детальний виклад цього наказу:

Приказ

*По Ужгородському державному університету МВО СРСР № 32-к
от 14 апреля 1949 г.*

§ 1. На основании распоряжения Министерства высшего образования СССР У-40-01 от 5 февраля 1949 года [...] провести изменения в существующем штатном расписании административно-хозяйственного персонала, в соответствии с типовыми штатами. В связи с этим объявляю штат административно-хозяйственного персонала университета с 14 апреля 1949 года:

[...] 8. Библиотека. 1. Зав. библиотекой Фесенко Е. Н. (1000). 2. Библиограф Калинина Н. Д. (880). 3. Ст. библиотечарь Воскресенская М. И. (880). 4. Библиотечарь Баренблат Т. Н. (740). 5. Библиотечарь Каратаева Т. А. (740). 6. Библиотечарь Скриглякова Н. К. (790). 7. Библиотечарь Конограй О. Е. (740).

§ 2. Предупредить об увольнении по сокращению штатов, согласно статьи 47 п. "а" КЗОТ, а через две недели, т. е. с 28 апреля 1949 г., уволить следующих сотрудников университета: 1. Старшего библиотекаря Никольскую А. Н. 2. Библиографа Бушину-Каськову А. Г. 3. Библиотекаря Йордан И. Н. 4. Библиотекаря Ефименкову Л. П. 5. Библиотекаря Сенмеренко Е. П. 6. Библиотекаря Чер М. А. 7. Пом. библиотекаря Лопатовскую М. Я. 8. Пом. библиотекаря Линик И. И. [14].

Отже, неопрацьованими і надалі через нестачу працівників залишаються понад 9000 примірників книг. Робота читальної зали організована, але в період екзаменаційних сесій зала переповнена, робочих місць не вистачає. Не виділені окремі спеціальні години для обслуговування професорсько-викладацького складу. Не утримуються у належному порядку кафедральні бібліотеки.

Вчена рада приймає рішення, які мають значно поліпшити роботу бібліотеки. Серед них такі: просити міністерство вищої освіти збільшити штат бібліотеки, включаючи одного бібліографа, додатково збільшити кількість коштів на комплектування (50 тис. рублів); розпочати в бібліотеці облік авторефератів дисертацій, матеріалів наукових сесій, звітів та ін. документів щодо діяльності університету; виділити для викладачів окремі години для їх обслуговування; видавати щомісяця по два інформаційних бюлетеня нових книг, що надходять в бібліотеку; активізувати роботу бібліотеки з організації виставок; з 1 травня 1954 року у закладі щомісячно проводити санітарний день; організувати при бібліотеці продаж підручників для студентів, викладачів; організувати Бібліотечну раду, згідно з Положенням про таку; заслухати на засіданні Вченої ради університету в жовтні 1954 року доповідь О. М. Фесенко про хід виконання цього рішення. Контроль за виконанням цього рішення покладено на проректора Н. П. Редька. Окремим 13-м пунктом було зазначено: "Рекомендовать ректорату войти с ходатайством в Министерство культуры СССР и в Совет Министров СССР об открытии при Ужгородском университете научной библиотеки" [15].

18 жовтня 1955 р. минає 10 років із дня заснування Ужгородського державного університету. Навчальний 1955–1956 рік підводить підсумки першого десятиліття діяльності університетської бібліотеки. На стаціонарному та заочному відділеннях УжДУ навчається близько 4000 студентів. До їхніх послуг – добре обладнані лабораторії, кабінети, ботанічний сад, багата бібліотека [16]. За цей час вийшло 15 томів "Наукових записок" і сім окремих видань (монографії, навчальні посібники, збірники). Протягом тільки одного навчального року фонд університетської бібліотеки збільшився майже на 13 000 екземплярів і сягав на цей час 311 тисяч примірників книг. За 50-ті роки чітко сформувалися основні напрями роботи усіх структурних відділів бібліотеки УжДУ.

Приділяючи особливу увагу комплектуванню бібліотеки, працівники на чолі із Оленою Фесенко щоденно дбали про якісне обслугову-

Колектив бібліотеки, очолюваний Іваном Кирячком. Зліва направо, перший ряд: Ганна Дзядига, Олена Фесенко, Ілона Томашко, Іван Кирячок, Надія Скриглякова, Ольга Платонова, Віра Васовчик; другий ряд: Євгенія Семйон, Габріела Гомонай, Марія Фуцич, Олена Закривидорога, Ліна Буловацька, Клавдія Балкаєва, Любов Федоренко, Олена Ломсадзе, Ганна Качала, Олена Почекутова, Лариса Грошик, Марія Похияк, Марія Байвельман, Альбіна Волкова. 1963, 5 жовтня.

У святковий день. Зліва направо: бібліотекарі Віра Васовчик, Любов Запаренюк, Клавдія Балкаєва, Ганна Дзядига, Олена Закривидорога, Олена Почекутова, Анастасія Топчій. 1960.

вання студентів, аспірантів, науковців. Відділ обслуговування – один із найперших і найбільших структурних підрозділів бібліотеки Ужгородського університету – на початку організації бібліотечного закладу мав у своєму складі тільки один абонемент та читальну залу. У процесі еволюції цей відділ від найпростіших функцій своєї діяльності (видача підручників, журналів і газет, виставкова діяльність тощо), зазнав суттєвих трансформацій, осягнувши сучасні інформаційні технології для надання користувачам широкої і повної інформації з різних галузей наук, бібліотечних послуг, виховання інформаційної культури користувачів, підпорядкування усієї роботи відділу заради інтересів особистості, її потреб і запитів.

Сфера діяльності відділу обслуговування у 1959 році значно розширилася, оскільки на шести факультетах УжДУ були відкриті вечірні відділення. З 1960 року почав працювати новий загальнотехнічний факультет. У 1963 році відкрито відділення угорської мови і літератури на філологічному факультеті. Бібліотеці необхідно було враховувати усі зміни в структурі університету, оскільки вони безпосередньо впливали на її діяльність.

У 1961–1962 н. р. бібліотека складалася із двох відділів: відділ комплектування з сектором обробки і відділ обслуговування, у склад якого вже входили абонемент, дві читальні зали, сектор іноземної літератури, довідково-бібліографічний відділ, міжбібліотечний абонемент і заочний відділ. У закладі цього часу працювали: бібліотекарі – О. К. Булеца, Г. С. Запісочна, Л. І. Запаринюк, В. Ю. Васовчик, Н. І. Межберг, К. С. Балкаєва, Г. М. Дзядига, О. Д. Довбака, Н. К. Скриглякова; бібліографи – О. Д. Закривидорога, Л. О. Угринович; завідувачі відділів – М. І. Похияк, Г. І. Гомонай, О. М. Фесенко, І. І. Кирячок (завідувач бібліотеки).

У 1960-х продовжується активне накопичення книжкового фонду бібліотеки. Цю справу продовжив Іван Іванович Кирячок – знавець культосвітньої справи, новий керівник бібліотеки Ужгородського державного університету з 1 грудня 1961 року, якого призначили переводом із Закарпатської обласної бібліотеки.

На роки його діяльності припала організація філій бібліотеки у містах Мукачеві та Виноградіві, активна робота з бібліотечного книгообміну з вузами СРСР, прийом і опрацювання літератури, яку отримали з Мукачівського монастиря, науково-дослідницька робота з книгознавства, широке висвітлення і популяризація в пресі діяльності університетської бібліотеки, розширення штату працівників бібліотечного закладу. Новим завідувачем були враховані зміни у структурі закладу вищої освіти – утворення нових факультетів, запуск підготовчого відділення для бажаючих вступити до Ужгородського університету тощо – і відповідно до цього була синхронізована робота бібліотеки: замовлялася наукова і на-

Працівники бібліотеки на дозвіллі. Експурсія у с. Велика Бакта, де розташована Закарпатська державна с/г дослідна станція, палац Очкаї ХІХ ст. та інші історичні пам'ятки. Крайній зліва – І. Кирячок. 1963.

вчальна література для новостворених підрозділів, збільшувався фонд читальної зали природничої літератури та відповідно кількість робочих місць. У цей час в бібліотеці працює багато досвідчених бібліотекарів з вищою та спеціальною бібліотечною освітою, які суттєво поліпшили усі види бібліотечної роботи. Важливим фактором для покращення роботи і умов праці бібліотекарів цього періоду стало обладнання парового опалення будівлі бібліотеки наприкінці 1959 року, що забезпечило нормальну роботу студентів у читальних залах, а також співробітників бібліотеки. Завідувач бібліотеки дбає також і про дозвілля своїх працівників. Неодноразово влаштовувалися екскурсії Закарпаттям, відпочинок на природі.

У виступі на засіданні Вченої ради УжДУ у серпні 1962 року зав. бібліотеки І. І. Кирячок повідомляє про організацію на медичному факультеті філії бібліотеки, куди передані всі медичні підручники, твори марксизму-ленінізму, матеріали ХХІІ з'їзду КПРС та інша політична література. При іноземному відділі задля кращого опанування студентами іноземних мов організовано читальну залу, для чого виділені дві великі кімнати.

На засіданні Вченої ради Іван Кирячок вперше висловив пропозицію про можливе розширення бібліотеки: “Я вважаю, що час подумати про надбудову третього поверху над бібліотекою. Будова бібліотеки – міцна, фундамент міцний, і цілком можливо зробити таку надбудову”. Окрім того, завідувач бібліотеки Іван Кирячок повідомляє, що в цьому році значно поповнилися фонди бібліотеки, у тому числі підручниками, зі Львова одержано видання українських письменників 20–30-х років, “а також літературу з Мукачівського жіночого монастиря” [17]. Про останню подію повідомлено занадто скупо. Звісно, література, що надійшла з Мукачівського чоловічого (пізніше – жіночого) монастиря, заслуговує на особливу увагу з огляду на те, що вона склала значну і цінну частину загального бібліотечного книжкового фонду.

Початок формування бібліотеки Мукачівського монастиря відноситься до періоду XIV–XVI століть. Найактивніше вона формувалася книгами, рукописами, предметами церковного антикваріату протягом XVIII–XX століть. Цю думку стверджує літописець Мукачівського монастиря отець Василій (Пронін), ієромонах О. Монич, науковець В. Микитась та ін. дослідники. Церква зазнавала репресій, оскільки вважалася важливим джерелом впливу на свідомість людей, тому влада намагалася якомога більше обмежити цей вплив і поширити свою комуністичну ідеологію. А бібліотеки мали стати закладами впливу цієї ідеології на населення Закарпаття. Церковні діячі піддавалися масовим репресіям, ув’язненням та вбивствам. Ця політика не оминула і Мукачівський Святомиколаївський монастир. Особливо це стосується 50–60-х років, коли бібліотека монастиря зазнала декілька етапів свого фактично знищення за допомогою багаторазової конфіскації цінних книг багатющого фонду. Широка ліквідація монастирської бібліотеки під назвою “передача книг” розпочалася в 1952 році [18].

Мукачівський Святомиколаївський монастир.

Було проведено декілька кампаній з ліквідації книг монастиря і передачі їх в інші заклади області – Закарпатському краєзнавчому музею, Державному архіву Закарпатської області у м. Берегово та бібліотеці Ужгородського університету. В “Исторической справке о библиотеке Мукачевского монастыря” отець Василій (Пронін) детально описує передачу книг в згадані заклади, зокрема у бібліотеку університету: “Согласно распоряжения Мукачевского Епархиального Управления от 16 мая 1962 года за № 641 была передана библиотеке Ужгородского госуниверситета вся небогословская литература в количестве 3267 экземпляров. Из этого числа около 90% книг и остальные журналы. На языках: украинском, русском, венгерском, немецком, чешском, латинском, греческом, французском, румынском, английском, польском и итальянском. По тематике: краеведение, история, изящная литература, фольклор, этнография, филология, античная литература и др.” [19, с. 298].

За каталогом, укладеним архімандритом Васи́лієм, монастирська бібліотека нараховувала 6450 найменувань книг основного фонду 17-ма мовами. Бібліотека розташовувалася в просторій келії № 19 уздовж стін та посередині приміщення на 280 стелажах. Пізніше була відкрита “Комната Древностей”, в якій експонувалися рукописи та стародруки, цінні церковні експонати. Архімандрит Пронін стверджує, що перші книги, за допомогою яких проводилося богослужіння, з’явилися в монастирі у XIV столітті. У 1947 році Мукачівський чоловічий монастир передали православної церкві як чоловічий монастир, а згодом – православним монахиням із монастиря с. Липча. Цього ж року весь монастирський архів передано в Державний архів Закарпатської області у м. Берегово.

Як уже згадувалося вище, у 50–60-х роках розпочинається поступова ліквідація монастирської бібліотеки (1952, 1954, 1961, 1962 рр.). Протоієрей Олександр Монич умовно виділяє чотири етапи ліквідації монастирської бібліотеки. За його словами, “... окремою сторінкою в історії спустошення бібліотеки Мукачівського монастиря є четверта «передача» книг бібліотеці Ужгородського національного університету” [18, с. 223] нерелігійного змісту у кількості 3267 примірників, яка відбулася 19 липня 1962 року. “Сформована впродовж переважно XIX–XX століть книгозбірня була одним із найповніших монастирських зібрань України [...]. Книгозбірня разом із іншими потужними бібліотеками Острога, Києво-Могилянської академії, Почаєва вписана золотими буквами в історію Церкви на Україні” [18, с. 224, 225].

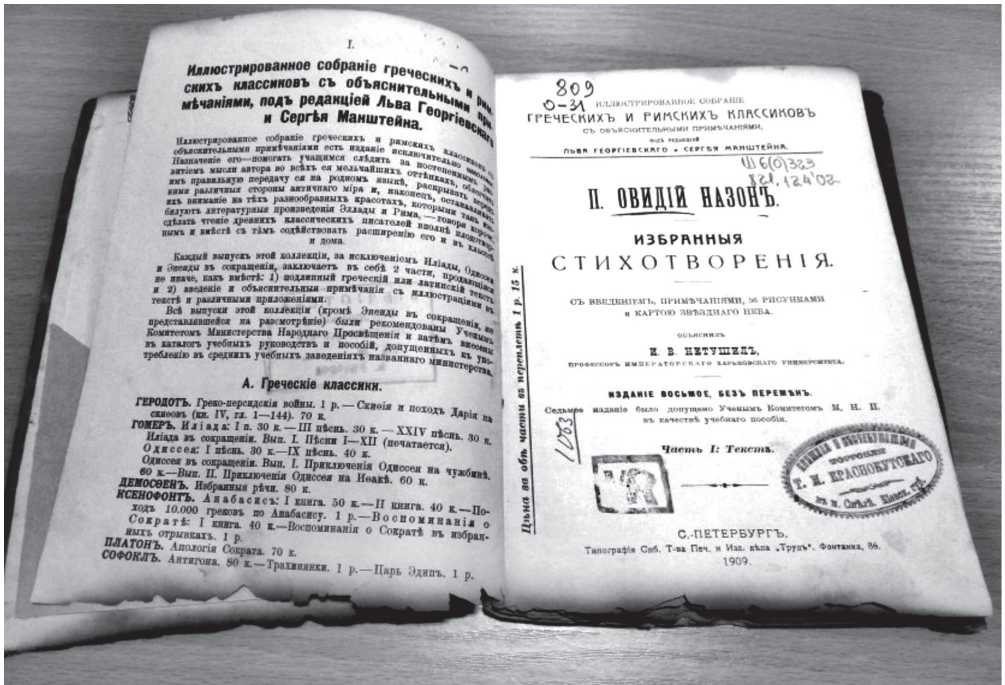
Бібліотека університету, отримавши унікальний книжковий фонд, увесь час приділяла йому неабияку увагу, намагаючись зберегти його для майбутніх дослідників. Але весь фонд розташувати одразу компактно в одному місці не вдалося через нестачу вільної площі. Частина книг була розміщена в центральному книгосховищі на третьому поверсі, частина – в кімнатах на першому поверсі, решта – в кімнатах під номерами

11, 12, де умови зберігання були стабільними протягом століть і де вже зберігалася від 1949 року єпархіальна бібліотека.

На жаль, збереженню, вивченню і опрацюванню старого книжкового фонду в бібліотеці заважали різні фактори та пріоритети, які свідчили про нерозуміння верхівки влади, керівництва університету важливості і цінності фонду старих книг, який для них був “опіумом для народу”, “попівщиною”. Про недооцінку цієї літератури свідчить і архівний документ – наказ по Ужгородському державному університету № 673 від 27 червня 1962 р.: “З метою покращення підготовки студентів з кінофото-справи і виконання замовлень кафедр і бібліотеки університету по фотокопіюванню наказую: 1. Створити при навчально-експериментальних майстернях університету кінофотолабораторію. 2. Передати кінофотолабораторії 2 кімнати книгосховища бібліотеки (склад старовинної літератури). Директору бібліотеки т. Кирячку І. І. звільнити вказані кімнати до 15.VII.1962 р.” за підписом ректора університету [20, с. 400]. Після цього розпорядження фотолабораторія була таки створена в будівлі бібліотеки (іншого місця для неї не знайшлося), а “склад старовинної літератури” довелося втиснути в знайдені куточки основного книгосховища.

Зауважимо, що не всі книги колишнього Мукачівського чоловічого монастиря потрапили в бібліотеку. Під час переміщення деякі з них опинилися в приватних колекціях (про це згадується в публікаціях: Василій (Пронін), архімандрит. Де монастирська бібліотека? *Новини Мукачеве*. 1990. № 1. Листопад. С. 2; Пагирия В. Де архів Мукачівського монастиря? *Дукля*. № 2 (44). Пряшів, 1996. С. 64–67; Пагирия В. Де монастирська бібліотека? *Карпатський край*. 1991. 15 жовт. С. 11, та ін.).

Звісно, поряд із правдивою інформацією з’являлось і багато неперевіраних фактів, інколи вимислів, які стосувалися тогочасних подій, пов’язаних із недостатнім їх висвітленням і вивченням. Бібліотекарі, які брали участь у перевезенні книг із Мукачівського монастиря, згадували про ці події як про вимушені і невідворотні, які вчинялися з волі партії та її керівників щодо церкви. Серед бібліотекарів, які разом із завідувачем І. Кирячком прибули до монастиря, були Олена Закривидорога, Клавдія Балкаєва, Анастасія Топчій. О. Закривидорога згадувала, як на прохання архімандрита Василя вони залишали йому деякі видання. Не варто, певно, й казати, як дбайливо й обережно бібліотекарі поводитися з книгами, намагаючись їх не пошкодити при переміщенні на вантажні машини. Розвантажувати літературу у церковному дворі допомагали робітники, студенти, викладачі. Дехто з цих студентів, майбутніх викладачів і професорів, згадують, як деякі старі фоліанти церковного змісту кидали знову в машину і кудись відвозили. Можна припустити, що у найкращому разі книги, які відвезли у невідомому напрямку, могли бути відправлені у фонди Закарпатського краєзнавчого музею.

Одна із врятованих у пожежі книжок. 1961.

А ось як описує ці події письменник, літературознавець, доцент УжНУ Юрій Балега у своїй літературно-художній книжці “Записки закарпатського сексота”: “Того тижня в бібліотеку пустили лише двох викладачів університету, які працювали з рукописами та стародруками – Василя Микитаса і Юрія Сака. Картина, що постала перед їх зором, була жахливою. Весь зал, у якому були розміщені рукописи та стародруки, згорів. На підлозі купами валялися покриті чорною сажею недогорілі книжки та рукописи – обвуглені. У залі працювали кілька бібліотекарів – бережно брали в руки недогорілі книжки, щіткою зчищали попіл, виносили в коридор і складали на купу...” [21]. Нині уже немає свідків тих часів, тож важко з’ясувати, що – правда, а що – вигадка. Та у бібліотеці і справді зберігається частина книг, на яких залишилися сліди пожежі. За свідченнями очевидців, у бібліотеці дійсно мало місце загоряння, яке сталося напередодні отримання старих книг із Мукачівського монастиря, – на другому поверсі бібліотеки в центральному книгосховищі, внаслідок чого був пошкоджений бібліотечний фонд.

Нам вдалося знайти матеріали про цю подію, документально зафіксовану, яка трапилася 6 березня 1961 року. Це підтверджує наказ по Ужгородському державному університету № 137 від 6 березня 1961 р.: “6 березня ц. р. в приміщенні бібліотеки сталася пожежа, при якій згоріли книги, підручники, стелажі й інше майно бібліотеки”. Для установлення заподіяної шкоди була призначена комісія у такому складі: голова

бібліотечної ради, доцент Л. А. Коваленко; члени комісії: завідувачка бібліотеки О. М. Фесенко, інспектор відділу кадрів Г. І. Погорелов, завідувачка відділу бібліотеки Г. І. Гомонай, бібліографи А. С. Запісочна та О. Д. Закривидорога. Враховуючи необхідність провести інвентаризацію книг та навести лад у книгосховищі, з 6 до 11 березня тут працював увесь колектив бібліотеки, окрім тих працівників, котрі обслуговували читальні зали, які продовжували свою роботу з читачами. Комісія була зобов'язана скласти акти зі списками знищених книг і майна до 12 березня в 2-х примірниках. Проректору АГЧ І. М. Безручку належало повідомити відповідні органи про факт пожежі і заподіяну нею шкоду і одержати від них акти як підставу на списання майна і книг. Начальнику вахтерської охорони О. О. Курковському було поставлено завдання провести необхідні заняття з працівниками охорони і взяти участь у роботі відповідних органів з виявлення причин і винних у пожежі. Наказ вийшов за підписом в. о. ректора Ужгородського держуніверситету доцента В. С. Петруска [22].

Бібліотекою був підготовлений список книжок, знищених пожежею, який за наскрізною нумерацією у восьми зошитах склав 6393 екземпляри. Переважну частину примірників, які було назавжди втрачено, можливо через людську недбалість чи технічну несправність, становили близько трьох тисяч книжок зарубіжної художньої літератури. Інша частина – це українська та російська художня література, матеріали КПРС, праці класиків марксизму-ленінізму, підручники з історії, фізики, математики, бібліографія, енциклопедії, довідники тощо. Звичайно, бібліотека ще довгі роки надолужувала втрачене. Висновки керівництва університету були суворими і жорсткими. Основну відповідальність було покладено на завідувачку бібліотеки О. М. Фесенко. Саме через цей випадок наприкінці 1961 року в бібліотеку призначили вже нового очільника закладу.

На початку 1965 року при бібліотеці було відкрито книжковий кіоск. Розташувався він у невеликому приміщенні при вході в бібліотеку, що було дуже зручно для студентів. Книжковий кіоск сподобався вже з перших днів його роботи. Оскільки бібліотека університету ще не могла повністю задовольнити всі потреби студентів та викладачів на програмову, методичну, наукову літературу, попит на яку із року в рік збільшувався, й було вирішено організувати кіоск. Уже в перший рік його функціонування студенти могли тут придбати навчально-методичні посібники, "Наукові записки Ужгородського державного університету", "Методичний порадник по написанню курсових та дипломних робіт з української мови" В. І. Добоша, "Лінгвістичний атлас українських говорів Закарпатської області УРСР" Й. Дзендзелівського, деякі підручники, наукову та художню літературу.

Колеги проводжають на заслужений відпочинок ветерана бібліотеки Марію Фуцич. Сидять: М. Похляк, Г. Гомонай, М. Фуцич, О. Почекутова, Л. Грошик. 1983.

Створенню кіоска передував наказ по університету № 32 від 8 січня 1965 року, підписаний ректором Д. В. Чепуром: “З метою кращого забезпечення навчальною, методичною та програмовою літературою студентів усіх форм навчання університету наказую: § 1. Зобов’язати зав. бібліотекою т. Киричка І. І. з січня 1965 р. організувати при бібліотеці книжковий кіоск з продажу студентам навчальної, методичної та програмової літератури, а також науково-методичної літератури, що видається в університеті.

Графік роботи кіоску при бібліотеці надати в навчальну частину для затвердження до 9 січня ц. р.” [23].

На працівника кіоску покладалася матеріальна відповідальність за виділений книжковий фонд, окрім того він був зобов’язаний подавати в бухгалтерію університету щомісячний звіт про реалізовану літературу. Виторг від реалізованих книжок за наявності понад 10 крб. здавати щоденно в касу.

У наступному наказі ректора, який стосувався продажу студентам навчальної, методичної та програмової літератури, за № 360 від 25 лютого 1965 року визначено: “Бібліотекарю Фуцич Марії Олександрівні передати з 1 березня 1965 року ведення міжбібліотечного і заочного абонементів та доручити продаж студентам навчальної, методичної та програмової літератури в книжковому кіоску при бібліотеці...” [24].

Уже перші місяці роботи засвідчили, що кіоск себе виправдовує. За цей час продано близько 300 книг та методичок. Завідувала кіоском беззмінно Марія Олександрівна Фущич, колишня завідувачка бібліотеки Вчительського інституту. Вона привітно зустрічала кожного читача в кімнатці, розташованій відразу при вході в бібліотеку, де за символічну ціну можна було придбати необхідну книжку. Крім завідування кіоском, відповідала також за роботу міжбібліотечного абонементу. До його послуг зверталися викладачі усіх факультетів. “Невтомною, доброзичливою, скромною і працелюбною” називали її викладачі університету” [25].

Добрий знавець бібліотечної справи, Марія Фущич професійно опікувалася роботою МБА. Скрупульозно виконувала бібліографічну роботу з опису необхідних книг, проводила перевірку за довідковим апаратом, доопрацьовувала замовлення читачів. Уся її робота була підпорядкована єдиній меті – забезпеченню абонентів відсутньою у фондах університетської бібліотеки науковою літературою з різних галузей знань. Поряд із цією роботою на ній лежало й декілька суміжних завдань – розповсюджувала книги кіоску для студентів заочного, вечірнього та загальнотехнічного факультетів, вела з ними листування, брала участь в організації щотижневої виставки нових надходжень книг в бібліотеку, тим самим підносячи рівень бібліотечного обслуговування на найвищий рівень.

М. О. Фущич серед колег заслужила високу повагу. До гарної, інтелегентної, доброзичливої і надзвичайно мудрої жінки зверталися, мабуть, усі, хто працював із нею поруч багато років, – і за порадою, і за допомогою, і за добрим словом. Для всіх знаходила час, допомагала вирішувати особисті проблеми. Варто згадати і такий факт її діяльності. На добровільних засадах, за рахунок особистого часу, займалася касою взаємодопомоги. У складний час, коли заробітна плата бібліотекаря була дуже малою, каса давала змогу її учасникам, які щомісяця здавали невеличкі внески, отримувати у порядку черговості певну суму для власних потреб. Це було справжнім подарунком.

Будучи вже на пенсії, регулярно приходила в бібліотеку, щоб привітати працівників зі святом, із днем народження, бо була надзвичайно уважною до людей і для кожного знаходила час.

У 1960-х рр. бібліотекарі набули значний досвід роботи, знання, якими вони могли кваліфіковано поділитися на бібліотечних конференціях, зустрічах тощо. Перший документ, який свідчить про участь працівників книгозбірні у вузівських конференціях, зафіксовано у 1959 році. Наказ по Ужгородському державному університету (№ 352 від 15 вересня 1959 р., § 8) повідомляє про надання відрядження в місто Саратов на наукову конференцію, присвячену 50-річчю Саратовського університету ім. М. Г. Чернишевського та його наукової бібліотеки з фондом понад 1,5 млн книг, працівникам Н. К. Скригляковій та О. Д. Закривидорозі з 20-го до 30-го вересня 1959 року на підставі листа Саратовської наукової

Ювілейні Ломоносівські читання в Московському державному університеті ім. Ломоносова. Учасниця конференції – Г. С. Запісочна (сьома справа). 1961, грудень.

над 30 інкунабул і багато цікавих стародруків [...]. Ми повернулися з бажанням працювати краще, впроваджуючи в себе те нове, що бачили і про що почули” [27].

Завідувачка бібліотеки Олена Миколаївна Фесенко виступила на Ломоносівських читаннях у Московському університеті (1962 р.), де повідомила про прижиттєве видання М. Ломоносова із фондів Ужгородської бібліотеки «Российская грамматика» (повідомлення було надруковане у збірнику «Опыт работы научной библиотеки МГУ». 1962. № 11).

Бібліограф О. Д. Закривидорога взяла участь у першій міжвузівській конференції з питань довідкової бібліографії, яку провела Наукова бібліотека Чернівецького державного університету (1964 р.) за участі понад 100 бібліотекарів. Олена Дем’янівна присвятила свою доповідь пропаганді бібліографічних знань серед студентів та методиці проведення бібліотечно-бібліографічних занять зі студентами усіх факультетів за 10-годинною програмою, що занесені в навчальний план факультетів. Досвід ужгородських бібліографів був відзначений у повідомленні “Розмова про бібліографію” у газеті “Радянська Буковина” заступника директора наукової бібліотеки Чернівецького державного університету Л. Хоменко (1964. 4 листоп. С. 3).

бібліотеки держуніверситету та клопотання в. о. зав. бібліотеки М. О. Фушич. Підписав наказ ректор, професор І. Ленарський [26].

Конференція для її учасників була надзвичайно корисною і справила на них велике враження. Так, за досвідом бібліотеки Саратовського університету в 60-х роках почали впроваджувати бібліотечно-бібліографічні заняття для студентів-першокурсників. У цій бібліотеці 1958 року було відкрито новий відділ – рукописів і стародруків. З цього приводу О. Д. Закривидорога пише: “Наша бібліотека зараз веде підготовчу роботу по організації такого ж відділу. А показати маємо що! Серед книжкового фонду бібліотеки виявлено по-

Науково-практична конференція бібліотек вищих навчальних закладів. Чернівці, 1965. Четвертий справа – зав. бібліотеки УЖДУ І. І. Кирячок.

У квітні 1966 року завідувач бібліотеки Іван Іванович Кирячок та бібліотекар Олена Іванівна Почекутова брали участь у науковій конференції «Ломоносівські читання», яку проводила Наукова бібліотека ім. Горького Московського держуніверситету ім. М. В. Ломоносова.

Бібліотекарі К. С. Балкаєва, О. І. Почекутова та І. І. Кирячок брали участь в науково-практичній конференції «Форми і методи обслуговування читачів в бібліотеках вищих навчальних закладів», яку проводила у вересні 1965 року Наукова бібліотека Чернівецького держуніверситету. На цій конференції О. І. Почекутова виступила з доповіддю «Обслуговування студентів-заочників і вечірників у вузівській бібліотеці», К. С. Балкаєва підготувала доповідь «Масова робота вузівської бібліотеки». Працівниця відділу іноземної літератури бібліотеки Ужгородського університету Віра Юліївна Васовчик представила доповідь «Шевченко в Угорщині» на XV республіканській науковій Шевченківській конференції (м. Одеса, 9 березня 1966 р.), яку організував Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка та Одеський держуніверситет ім. І. І. Мечнікова, та на XX науковій конференції Ужгородського держуніверситету про переклади поезій Т. Г. Шевченка угорською мовою.

Виступи працівників свідчать не тільки про бажання поділитися своїм досвідом, а й про їх зацікавленість і намір запровадити у своїй прак-

Учасники конференції, присвяченої 100-річчю з дня смерті О. Духновича. Мукачєво, 1965. Перший ряд, справа наліво: І. Киричок, Г. Киричок, В. Васовчик.

тиці передові методи роботи колег із інших провідних бібліотек України та всієї країни.

Необхідно зазначити, що бібліотечні працівники брали активну участь у конференціях не тільки за межами своєї бібліотеки, переймаючи досвід інших та пропагуючи свої досягнення, вони проводили конференції в рідних стінах свого закладу. Особлива увага приділялася читацьким – дискусійним – конференціям, зустрічам із відомими людьми, диспутам тощо, які є активними методами масової роботи. Їх учасниками ставали читачі, які мали бажання висловити свою точку зору, посперечатися, обстояти свою думку, почути відгуки інших читачів з приводу прочитаної книги. У пресі, зазвичай на шпальтах університетської газети “Радянський студент”, проведення цих заходів супроводжувалося стислою інформацією або розлогою статтею з аналізом відповідної теми, проблеми тощо. Ось деякі з них:

1964 – проведена читацька конференція за новим твором Михайла Томчанія – “Жменяки”. На конференції були автор та літературний редактор Г. Ігнатович. Присутніх – понад 80 осіб.

1964 – проведена читацька конференція за новим твором Михайла Томчанія – “Жменяки”. На конференції були автор та літературний редактор Г. Ігнатович. Присутніх – понад 80 осіб.

Цього року також відбувся вечір запитань і відповідей на природничо-наукові теми. Присутніх було близько 200 студентів. Відповідали запрошені вчені-професори К. Фасулаті, С. Берман, викладачі Н. Тверкіна, Ю. Студнев, Ю. Ломсадзе, Н. Айзенберг, В. Масько та ін.

Надзвичайно популярними були також вечори поезії, які збирали понад 200 осіб. Ці вечори проводили бібліотекарі читальних зал разом із викладачами кафедр.

1965 – проведено вечір, присвячений Альберту Ейнштейну. Виступили відомі фізики університету. На тему вечора була підготовлена велика книжкова виставка.

1966 – відбулися конференції за повістю Михайла Стельмаха “Гусилебеді летять...”, а також за поетичними збірками, що побачили світ в обласному видавництві “Карпати” в 1965 році. На заходах були присутні і автори збірок. Конференції супроводжувалися виставками “Поезія Закарпаття” та “Життєвий і творчий шлях М. Стельмаха”.

Читацька конференція за романом письменника Михайла Томчанія "Жменяки". 1964. 25 листопада. Сидять (зліва направо): В. Л. Микитась, І. І. Кирячок, М. І. Томчаній.

1967 – разом із викладачами біологічного факультету проведено диспут на тему "Генетика на сучасному етапі". У підготовці і проведенні заходу взяли участь ряд видатних вчених-біологів Ужгородського університету. Присутніх – понад 120 студентів.

У другому семестрі цього навчального року організована зустріч делегата V з'їзду письменників Радянської України доцента В. Л. Микитася зі студентами та викладачами університету на тему: "Радянська література напередодні 50-річчя Великого Жовтня". Присутніх – близько 200 осіб.

У середині 60-х рр. відбулася особлива зустріч – яскрава подія у житті бібліотеки, пов'язана з приїздом на Закарпаття американського живописця, графіка, мандрівника й письменника Рокуела Кента (1882–1971). У Москві його особисто приймав керівник Радянського Союзу М. С. Хрущов, який і порадив поїхати в Закарпатську область, де проживають і працюють талановиті митці. Кент був відомим художником і отримав світову славу завдяки ілюстраціям до книги Германа Мелвілла "Мобі Дік", а також до своїх видань. На Закарпатті для відомого американського митця була організована низка екскурсій визначними місцями області, про що захоплено писала місцева преса. Наймовірно цікавими були зустрічі відомого на весь світ художника та письменника з інтелігенцією

Рокул Кент спілкується з молоддю. Ужгород, 1964, травень.

Ужгорода, серед них – з літераторами у Клубі письменників, з художниками, а також з ужгородською молоддю в стінах університетської бібліотеки. Адже для молоді Рокул Кент був взірцем успішної людини.

Для працівників бібліотеки і університету це була надзвичайно хвилююча і визначна подія. 25 травня 1964 року послухати Кента у великій читальній залі зібрався весь колектив бібліотекарів, а також викладачі, студенти, та й просто всі, хто хотів почути і побачити цю людину, хто захоплювався її творчістю.

Про зустріч з неординарною особистістю залишилися спогади бібліографа Олени Дем'янівни Закривидороги: "В гості до викладачів і студентів університету прибув відпочиваючий в Карпатах видатний американський художник і письменник, борець за мир Рокул Кент. На зустріч прибуло багато студентів і майже всі бібліотечні працівники. Бібліотека організувала виставку "Рокул Кент – художник і письменник". На виставці були представлені книги Кента "Живопись. Графика", "Саламина", "Курс N". Інших творів у нас не було. Журнальні статті, газетний матеріал із "Закарпатської правди" доповнили вітрини. Як дорогу реліквію буде берегти бібліотека книгу з автографом Рокуела Кента. Людині 83 роки, а говорить молодо про молодість, про любов і мистецтво, про вміння бачити прекрасне, про світле майбутнє радянської молоді" [28].

Твори письменника і художника Рокуела Кента в бібліотеці.

Необхідно згадати ще один вид конференцій, що проводила бібліотека: вони були своєрідним звітом про виконану бібліотекарями роботу у 1960-х рр.

Архівні матеріали свідчать про цю унікальну форму спілкування з читачами, що допомагала встановити тісний зв'язок між ними та бібліотечними працівниками, – звітні конференції бібліотекарів перед читачами, які збирали великі аудиторії і відбувалися за активної участі читачів. На них аналізувалася робота бібліотеки, обговорювалися проблеми з підготовки закладу до роботи в період весняно-літньої сесії. Так, наприклад, на конференції, яка відбулася 20 травня 1965 р., були присутні викладачі та понад 130 студентів, виступило 14 осіб. Присутніми було внесено ряд пропозицій і побажань, багато з яких пізніше впроваджено в роботу закладу.

Тісний зв'язок між читачами та бібліотекарями існував також завдяки створенню і функціонуванню так званого читацького активу. У це “неформальне” об'єднання входили студенти, викладачі, які щиро цікавилися бібліотечними справами, проблемами і успіхами. Не шкодуючи свого особистого часу, вони із задоволенням допомагали бібліотекарям виконувати роботу, яка була їм під силу. Своєю допомогою вони заповнювали ту лакуну, яка утворилася від нестачі бібліотечних кадрів. На-

Книжкова виставка, присвячена 20-річчю Ужгородського державного університету. 1965.

прикінці 1965 року читацький актив нараховував понад 40 студентів та викладачів. Активісти-викладачі допомагали розбирати і систематизувати картки Всесоюзної книжкової палати з хімії, біології, фізики, математики в довідково-бібліографічному відділі, "вливали" їх у картотеки, оформлювали каталоги. У відділі комплектування виконували технічну роботу, розпаковували книги, складали їх, розносили по відповідних відділах. Після ремонту приміщень бібліотеки студенти допомагали прибирати читальні зали та інші кімнати, переносити стелажі та книги. Юні активісти оформляли окремі випуски стіннівки "Голос читача", ремонтували книги, допомагали готувати виставки. У свою чергу, бібліотекарі заохочували студентів до читання, рекомендували і видавали їм цікаву художню літературу, підбирали джерела до наукових робіт, замовляли книги по міжбібліотечному абонементу тощо. Серед помічників-активістів було багато громадських бібліотекарів, які у повсякчасній роботі пізнавали "ази" бібліотечної діяльності. І, звичайно ж, усіх їх об'єднувало особливе ставлення до бібліотеки, до книги, яке, ми впевнені, вони зберегли потім на все життя.

18 жовтня 1965 р. Ужгородський державний університет та бібліотека відсвяткували свій 20-річний ювілей! Бібліотека за двадцять років своєї неймовірно напруженої, кропіткої і самовідданої роботи зуміла значно збільшити книжкові фонди, які на 1 вересня 1966 р. сягали 723 170 при-

Світлина на пам'ять. Зліва направо: К. П. Гладовська, Г. М. Довганич, А. П. Топчій, О. К. Булеца, (...), О. Д. Куцеконь, Г. Й. Лізунова, К. С. Балкаєва, О. І. Почекутова, С. О. Міщенко, Г. І. Німець, О. Д. Закривидорога. Початок 70-х рр.

мірників книг, брошур і журналів. У ювілейний рік у бібліотеці вже є 25 працівників: завідувач бібліотеки І. І. Кирячок, два завідувачі відділів бібліотеки – Г. М. Довганич, М. І. Похияк; старший бібліограф О. М. Фесенко, бібліографи – А. С. Запісочна, Л. О. Грошик, О. Д. Закривидорога; старші бібліотекарі – К. С. Балкаєва, О. Д. Ломсадзе, О. Є. Платонова, Н. К. Скриглякова, Г. І. Гомонай, Г. М. Дзядига, В. Ю. Васовчик; бібліотекарі – М. М. Байвельман, Г. Ю. Качала, О. К. Булеца, А. С. Гришанова, В. П. Москаленко, Г. Й. Лізунова, Г. П. Островська, О. І. Почекутова, А. І. Соколович, А. П. Топчій, М. О. Фуцич [29].

Це їм – невтомним працівницям – напередодні ювілею редактор обласної газети “Закарпатська правда” надіслав жартівливе вітання зі святом 8 Березня:

“Женщинам библиотеки Университета, славным труженицам библиотечного фронта, несущим в массы лучезарный свет мудрости книг – самого великого чуда на земле – пламенный привет и горячие поздравления с первым весенним праздником 8 Марта!

ОСОБЫЕ ПОЗДРАВЛЕНИЯ

Мудрой Елене Демьяновне,
Цветущей Анне Семеновне,
Боевой Надежде Кирилловне,

Прекрасной Елене Ивановне,
Очаровательной Любове Григорьевне,
Обаятельной Габриэлле Ивановне,
Страстной Елене Дмитриевне,
Темпераментной Марии Александровне,
Женственной Ларисе Олеговне,
Нежной Анне Михайловне (Йолике).

Слава Вам, хорошим книголюбам!
Пусть не иссякнет в Ваших сердцах
Неугасимая любовь ко всему доброму
И хорошему, милому и нежному,
Прекрасному и возвышенному!
Да здравствуют чудесные женщины
Библиотеки Университета,
Руководимые единственным мужчиной
Иваном Ивановичем!
Горячее сочувствие ему!

Ваш верный поклонник
В. Фесенко
8.03.1964" [30].

У цей час загальна площа приміщення бібліотеки становить 2307 кв. м, загальна кількість читацьких місць – 260. У бібліотеці активно і злагоджено функціонують два відділи: відділ комплектування і обробки фондів; відділ обслуговування читачів: абонемент наукової літератури, відділи підручників, довідково-бібліографічний відділ та іноземної літератури; абонемент загальнотехнічного факультету; три читальні зали; міжбібліотечний та заочний абонементи, дві філії – одна на медичному факультеті, а друга – на Виноградівському загальнонауковому факультеті, а також кафедральні бібліотечки.

На 43 кафедрах університету були організовані бібліотечки, фонд яких нараховує понад 21 тисячу книг та брошур. На деяких кафедрах (історії української літератури, української мови, історії народів СРСР тощо) бібліотечки нараховували по декілька тисяч примірників підручників та наукової літератури. Протягом 1965–1966 н. р. працівниками кафедр видано студентам близько 40 тис. книг та журналів.

До 20-річчя від дня заснування бібліотеки проведено наукову конференцію бібліотечних працівників м. Ужгорода. На ній з доповідями виступили працівники міських, обласної для дорослих, технічної та інших бібліотек.

З метою популяризації свого закладу та його цінних книжкових фондів університетська бібліотека активно проводить екскурсії для всіх бажаючих. Так, тільки у 1965 році відбулося сім екскурсій, у т. ч. екскурсія для викладачів технікумів області, студентів Ужгородського художньо-

Студентка Г. Піца та студент М. Алмаший готуються до занять. 1951, грудень.

го училища, дев'ятикласників Буштинської середньої школи, студентів Ужгородського технікуму радянської торгівлі тощо. Всього відвідали бібліотеку та ознайомилися з її роботою понад 150 чоловік.

Усе це – конференції, зустрічі, виставки, екскурсії тощо – стало можливим завдяки величезній увазі не тільки до духовних надбань, а ще й, так би мовити, до матеріальної складової. Так, значна увага у всі роки діяльності бібліотеки приділяється також господарській роботі. Ось деякі факти тільки за один ювілейний 1965 рік. Цього року було повністю нарощено стелажі у книгосховищі основного фонду та частково – у відділі іноземної літератури, що дало змогу додатково розмістити нову літературу. Замовлено і виготовлено стелажі для довідково-бібліографічного відділу (це дало змогу перемістити реферативні журнали з читальної зали № 2 у довідково-бібліографічний відділ) та стелажі для книгосховища абонементу наукової літератури. Бібліотекарі використовували всі можливості, аби зручніше і компактніше розмістити якомога більше книжок у приміщеннях, які і так уже вщент ними заставлені. Окрім стелажів, виготовлено 104 шухляди для читачьких та книжкових формулярів. Цього року в обласному бібколекторі придбано десять дев'ятигніздових каталожних шухляд та чотири шестигніздових. На замовлення бібліотеки АГЧ придбала для неї килимові доріжки на підлогу. Проведено центральне опалення, для читачів влаштовано зручне настільне освітлення. На початку навчального року зроблено ремонт даху приміщення бібліотеки.

Таким чином, бібліотека змінювалася на краще, розвивалася, нарощувала свої можливості, поліпшувала умови праці для своїх читачів, ставала затишнішою і привабливішою для них, створюючи їм комфортні умови перебування у своїх стінах.

Університет зріс за два десятиліття, і разом із ним зростала й бібліотека. Кількість працівників бібліотечного закладу теж зростала – його штат у 1965–1966 н. р. нараховував уже 25 працівників. Протягом 50–60-х років, як уже згадувалось, з’являються нові факультети: фізико-математичний, романо-германської філології, загальнотехнічний, угорське відділення на філологічному факультеті, заочне та вечірнє відділення, навчання на яких забезпечувала і бібліотека своїми книжковими фондами. За 1946–1965 рр. Ужгородський державний університет підготував 7156 спеціалістів з вищою освітою [31, с. 160].

На шляху свого розвитку бібліотека відчувала значні організаційні труднощі, відсутність кваліфікованих працівників, відсутність транспорту. Бібліотекарі впорядковували книги, здійснювали первинне опрацювання літератури, складали книги за змістом, сортували за видами (книги, журнали, газети). В окремі групи складали старі книги, рукописи. За цей період люди “тихої” професії – бібліотекарі – поперецягували та попереношували своїми руками тонни книжок. Цифр багато. Але день у день зростаючи, змінюючись, вони відтворюють життя бібліотеки, її звичну щоденну, іноді рутинну роботу, що в кінцевому підсумку приводить до звитяг.

2.2. Читальна зала – другий дім студентів та викладачів

Першу згадку про читальну залу і її функціонування знаходимо у звіті завідувача бібліотеки Є. Шадурова за 1947 р., у якому повідомляється, що бібліотека влаштувала читальну залу на 60 робочих місць. Особливо напружений час для читальної зали розпочався з 1951 року, коли бібліотека облаштувалася у приміщенні колишньої резиденції уніатського єпископства. Читальна зала бібліотеки отримала гарні світлі і просторі кімнати, в яких читачам було приємно і комфортно працювати.

На цей час книжковий фонд становив понад 200 000 примірників, а штат бібліотеки було скорочено до семи працівників, із яких двоє працювали в читальній залі, що у всі часи залишалася найпопулярнішим місцем для занять студентів та викладачів університету.

На прикладі роботи читальної зали можна переконатися в тому, що напружена, затребувана і надзвичайно важлива робота бібліотекарів здійснювалася не тільки в найгарячішу пору студентства – під час екзаменаційних сесій, особливо на абонементі підручників, а й щоденно, бо щохвилини бібліотекар видає читачам підручники, наукову літературу, журнали, газети, книги, отримані по міжбібліотечному абонементу.

У період сесій читачі працюють до 22-ї години.

Незабаром – захист дипломних. Доцент кафедри російської мови В. І. Орос в читальній залі для викладачів консулює дипломантів.

У читальній залі. На передньому плані – студентка М. В. Черевко, майбутня викладачка Ужгородського держуніверситету. 1951, грудень.

Фонд читальної зали – чітко продуманий і організований. Систематична і алфавітна розстановка навчального, наукового і художнього книжкового фонду давала змогу у найкоротший час знайти необхідну книжку. Наповненість фонду найнеобхіднішою навчальною літературою, яка в бібліотеці була в обмеженій кількості, надавала можливість усім бажаючим користуватися нею в читальній залі. Ветерани бібліотеки згадують, як сюди вишикувалися черги студентів, які намагалися першими зайняти вільні місця і замовити необхідні підручники. У читальній залі панують доброзичлива атмосфера, увага до кожного відвідувача, бажання бібліотекаря швидко знайти необхідну літературу, тож і не дивно, що тут – завжди людно.

“Читальные залы – большие, светлые, теплые, красивые комнаты, оборудованы индивидуальными столиками, специально выделена читальня для профессорско-преподавательского состава и для дипломатов [...]. Бывают дни, когда через читальный зал проходит свыше пяти-сот человек. Сейчас назрела необходимость работы читального зала в две смены, но из-за ограниченного штата сделать это нет возможности”, – записано Оленою Фесенко в “Пояснювальній записці до річного звіту Бібліотеки Ужгородського державного університету за 1950 рік” [32]. За 1950–1951 н. р. читальна зала бібліотеки, розрахована на 140 робочих місць, зафіксувала 117 320 відвідувань [33]. Протягом 1951–1952 н. р. чис-

ло читачів, які користувалися бібліотекою, загалом склало 1573 людини, у тому числі студентів стаціонару і заочників – 1208, професорсько-викладацького складу – 124 та інших – 241. Читачам видано 121 777 книг, журналів і брошур, із них індивідуальний абонемент основного фонду становив 42 222 виданих книг, іноземний відділ – 2134 книги, читальна зала – 75 241 книга. Для порівняння: 1949 р. – 17 тисяч виданих книг [34]. За 1953–1954 н. р. кількість виданої читачам літератури значно перевершила попередні роки і становила 139 198 книг. Окрім книг, читальна зала отримує 143 назви журналів і 21 назву газет, 15 зарубіжних журналів. Кількість робочих місць для читачів значно збільшена і сягає 179 [35]. За 1954–1955 н. р. читальна зала видала 178 545 книг [36].

У звітних матеріалах про роботу бібліотеки за цей період повідомляється також, що наявний штат працюючих бібліотекарів становить шість осіб. Вони, крім основної, проводять величезну роботу з очищення книгозбірні від “застарілої” літератури. З бібліотеки вилучено 3875 книг згідно з бібліографічними списками, отриманими із Центральної наукової бібліотеки Міністерства вищої освіти СРСР [35].

У зв’язку з величезною кількістю читачів, складено новий графік роботи читальної зали: обслуговування відбувається у дві зміни в період підготовки студентів до зимової екзаменаційної сесії (з 13 год. 30 хв. до 24 год.).

Книжковий фонд читальної зали щороку збільшувався і вдосконалювався. У середині 50-х років бібліотека має добре обладнану читальну залу, книжковий фонд якої становить 19 тисяч книг. У наступні роки читальна зала зберігає тенденцію до збільшення кількості читачів та виданої літератури. У 1955–1956 н. р. читальну залу розширили на 25 місць.

З 1956–1957 н. р. читальна зала бібліотеки переходить на безперервну роботу (без вихідних) у зв’язку з великим попитом на книги. Одна із перших працівниць закладу Марія Похиляк згадувала: “Студентам 50-х років не вистачало книжок, і в скверику біля бібліотеки підручник чи монографію читали вголос” [37].

У читальній залі бібліотеки, крім підсобного фонду, зосереджено усі періодичні видання. Вона отримує 165 назв журналів та 24 назви газет. З часом “читалка” збільшує кількість робочих місць для читачів, яких стає 350 у 1957–1958 н. р., та свій підсобний фонд книг, який сягає вже 22 тисячі примірників. Фонд періодичних видань, крім зарубіжних, теж збільшено зі 143 назв журналів у 1954 р. до 192 – у 1958 р. Читальна зала цього ж року організувала окрему кімнату для роботи викладачів.

У 1959–1960 н. р. поліпшується організація системи обслуговування читачів. Для їх зручності у бібліотеці організовано вже дві читальні зали загальною кількістю понад 300 робочих місць, що суттєво зменшило черги студентів.

У читальній залі № 1 на другому поверсі бібліотеки (на 220 робочих місць) розміщена література з гуманітарних наук, медицини та біології

Запис читачів у читальній залі № 1. 1969.

У читальній залі № 2 студентів обслуговують Софія Сорока та Віра Бутяга. Початок 70-х.

– близько 14 тисяч книг, сюди ж помістили і журнали з цих спеціальностей. Ця читальна зала одержує 165 назв журналів та 19 назв газет. Має 2783 постійних читачів, у т. ч. 2518 студентів та 265 викладачів, аспірантів та співробітників. Протягом року число її відвідувань склало 81 650, читачам було видано 180 300 книг, журналів та брошур. Загальний фонд літератури читальної зали № 1 стрімко збільшується і вже наприкінці 1961 року сягає близько 22 000 примірників, що забезпечує якісніше обслуговування читачів необхідною літературою.

Читальна зала природничої літератури № 2 розташована на першому поверсі і володіє книжковим фондом у кількості 2947 книг з фізичних, математичних та хімічних наук. Тут же знаходяться і журнали з цих спеціальностей. У 1960 р. читальна зала № 2 одержувала 84 назви журналів, крім того, сюди передають іноземні наукові журнали (18 назв). Протягом року зала природничих наук, яка має 989 постійних читачів, нарахувала 20 996 відвідувань, читачам було видано понад 30 000 примірників книг та журналів. У наступному 1961 році фонд читальної зали № 2 теж збільшився майже вдвічі і становив наприкінці року вже 4450 примірників книг.

В обох залах постійно діють відкриті виставки нової літератури. З метою наближення книги до читача друга “читалка” повністю відкрила доступ до книг та періодичних видань, хоча на початку цього нововведення були відмічені і недоліки, щодо яких у звіті про роботу бібліотеки зазначається: “На жаль, ряд студентів зловживали доступністю книжкового фонду – за звітний рік із зали зникла 301 книга, а з деяких підручників позникали цілі розділи”. З читачами проводиться роз’яснювальна робота та вжито певних заходів, щоб запобігти цьому негативному явищу. Про це свідчать накази по університету, які мали на меті унеможливити зловживання. Наводимо приклад такого наказу: “Приказ № 458 по Ужгородському державному університету МВО УРСР от 24 декабря 1957 г. § 1. За самовольный вынос книги из читального зала библиотеки – студента V курса исторического факультета Д. (з етичних міркувань не наводимо прізвище студента. – *авт.*) на місяць лишить права пользования библиотекой и читальным залом университета. § 2. Обязать студента Д. в двухдневный срок возвратит книгу. Ректор Ужгородского госуниверситета профессор И. Ленарский” [38].

Робота читальних зал щороку аналізується і за необхідності змінюється. Так, приміром, було вирішено для поліпшення обслуговування читачів гуманітарних факультетів передати біологічну літературу з читальної зали гуманітарного спрямування № 1 у залу № 2, що сприяло якісній організації фонду та кращому обслуговуванню читачів. З цією ж метою застосовується гнучкий графік роботи бібліотеки, згідно з яким читальні зали у період сесій працювали з 9.00 ранку до 22.00 вечора, а у вихідні дні – з 10.00 до 17.00. Фонд читальної зали природничої літера-

тури налічує у цей період 4450 примірників, зала одержує 96 назв журналів.

У 1965–1966 н. р. читальною залюю № 1 користувалося 3955 читачів, яким видано 145 467 примірників книг та журналів. Відвідування складо 50 318 осіб. Читальна зала одержувала 92 назви журналів і 12 назв газет. У цей період масової видачі літератури з читальної зали тут працювали Валентина Москаленко, Клавдія Балкаєва, Ганна Німець, Наталія Ступаченко [39].

У 1968–1969 н. р. збільшено кількість читацьких місць. Тепер їх налічується 310. Крім цього, в коридорі поставлені столи, що додатково дають 70 місць. Зала продовжує працювати за новим графіком – з 9.00 до 22.00, а напередодні і в період сесій вона відкрита для студентів та викладачів і у вихідні дні. У читальній залі № 1, де зосереджена література з гуманітарних наук, працюють понад 6000 постійних читачів, у цьому навчальному році їм видано 279 166 книжок та журналів. Відвідування складо 81 400 осіб [40].

Читальна зала для викладачів була гарно облаштована, затишна, світла, тож не дивно, що викладачі засиджувалися тут надовго. Траплялися інколи курйозні випадки, пов'язані з роботою аспірантів і науковців у бібліотеці.

Одна із бібліотекарок, Наталія Кирилюк, згадує, як викладачка кафедри української літератури Тамара Матвіївна Розумик так заглибилась у читання, що всі пішли, а її зачинили в бібліотеці. Телефонувала Тамара Матвіївна з автомату за дві копійки, аби її визволили.

Відрадно, що бібліотека швидко реагувала на запити читачів і відповідно змінювала графік роботи відділів, таким чином удосконалюючи обслуговування читачів, збільшуючи їх кількість та кількість виданої навчальної літератури, якої було недостатньо на абонементях для всіх студентів. Це свідчить про те, що бібліотека робила все можливе задля забезпечення успішного навчального процесу в університеті.

На початку 50-х років і в подальшій своїй діяльності бібліотека активно використовує таку форму інформаційно-бібліографічного обслуговування читачів як книжкові виставки. Виставки в бібліотеці – це найбільш традиційний і найпоширеніший метод розкриття бібліотечних фондів, пропаганди кращих документів та інформування користувачів про нові надходження.

Велике значення мала виставкова діяльність читальних зал бібліотеки. Виставки влаштовувалися до всіх знаменних дат, з приводу ювілеїв визначних особистостей, знайомили з новинками наукової та художньої літератури. Зауважимо, що книжкові виставки бібліотечні працівники організували вже з першого року функціонування бібліотеки – з 1946. За розпорядженням завідувача бібліотеки Є. Шадурова від 11 лютого 1946 р. бібліотекарі були зобов'язані організувати виставки літератури

На виставці мистецьких видань завжди людно.

при читальній залі до ювілейних дат та революційних свят. Уже в 1947 р. було організовано 13 виставок [41].

У 1952 році було започатковано організацію виставок, присвячених працям науковців університету. Згідно з розпорядженням по університету, бібліотека була зобов'язана готувати постійно діючі виставки з метою популяризації, пропаганди та інформування читачів зі здобутками вчених вищого закладу освіти. Про це свідчить наказ:

Наказ № 121-к по Ужгородському державному університету МВО СРСР від 31 грудня 1951 р.

§ 1

1. Організувати при читальному залі бібліотеки постійно діючу виставку завершених науково-дослідних робіт при університеті.

2. Для організації та керівництва роботою виставки утворити комісію в такому складі: доц. Фасулаті К. К. – голова комісії; доц. Антошин М. С.; доц. Руденко Х. Ю.; доктор мед. наук Хенкін В. Л.; ст. викл. Потапов В. М.; зав. бібліотеки Фесенко О. М., диспетчер наукової частини Доля Я. М.

3. Запропонувати комісії до 10 січня 1952 року скласти план експозиції виставки та подати мені на затвердження.

4. Виставку відкрити 10-го лютого 1952 року.

5. Зобов'язати зав. кафедр та наукових працівників університету подавати всебічну допомогу комісії в справі організації та роботи виставки.

Т. в. о. ректора Ужгородського держуніверситету (М. П. Редько) [42].

На пл. Театральній майбутній головний бібліограф Марія-Іванна Люта (на передньому плані) розкладає літературу книжкового магазину "Кобзар". 1961.

Це починання було вчасним і надзвичайно важливим для популяризації та інформування студентства й науковців університету про найновіші досягнення та напрями досліджень ужгородських вчених. Виставки праць науковців у перші роки функціонування бібліотеки налічували до декількох десятків робіт, щороку чисельно збільшуючись і поширюючись на різні галузі знань.

Щодо виставкової діяльності закладу заслуговує на увагу той незаперечний факт, що значна частина виставок була присвячена пропаганді суспільно-політичної, партійної літератури, пропаганді ідей КПРС, соціалістичного будівництва, вихованню у молоді комуністичного світогляду. Така виставкова діяльність була необхідним елементом виховання того часу. Архівна документація свідчить про суворий ідеологічний режим: щотижня в бібліотеці проводилася політінформація, обов'язковими були виступи на політсемінарах. Хоча у другій половині 50-х та в 60-х роках із настанням політичної "відлиги" цензуру було помітно послаблено, і ця обставина, звичайно ж, позитивно позначилась якоюсь мірою і на роботі університетської бібліотеки.

Заполітизованість закладів культури у 50-60-х роках особливо була помітна під час "визначних" подій, пов'язаних із річницями з нагоди відзначення днів народження вождів пролетаріату – Маркса, Леніна, Сталіна, подій, присвячених партійним з'їздам, партійним "знаменним" датам, відомим партійним керівникам, Жовтневій революції, успіхам со-

Книжковий базар на Театральній площі Ужгорода. 1963, жовтень.

ціалістичного будівництва, різним пам'ятним датам. Так, тільки за 1950–1952 рр. було організовано виставки під назвами “80 лет со дня рождения В. И. Ленина”, “Сталин і мовознавство”, “26 лет без Ленина под руководством Сталина – ленинским путем”, “50-летие первой русской революции”, “Великие стройки коммунизма”, “Москва – сердце нашей великой Батьківщини”, “15-річчя Сталінської Конституції”, “Вивчайте матеріали XIX з'їзду КПРС”, “Праця Й. В. Сталіна “Економічні проблеми соціалізму в СРСР” тощо; готувалися рекомендаційні бібліографічні покажчики на теми: “Ленин и Сталин в творчестве народов СССР”, “Сталинский план преобразования природы”; виконувалися бібліографічні довідки на запити читачів: “Идейный и художественный рост украинской советской литературы в борьбе против буржуазного национализма и космополитизма”, “Советская власть – высшая форма демократии”, “Расцвет демократии в освобожденных странах Европы и Азии”, “Чувство единой семьи в украинской советской литературе”; в картотеках виділялися відповідні заполітизовані рубрики тощо. Особливо ця пропаганда отримала кульмінаційний ідеологічний злет у зв'язку із круглою “знаменною” датою – 100-річчям від дня народження В. І. Леніна, про що йтиметься далі.

Обов'язком для бібліотеки стала передплата рупорів партійної агітації і пропаганди – журналів “Коммунист”, “Молодой коммунист”, “Политическое самообразование”, “Партийная жизнь”, “Трибуна лектора”,

“Комуніст України”, “Агитатор”, “Під прапором ленінізму” та ін. Відбувалися так звані соціалістичні змагання між відділами, а також між бібліотеками (так, бібліотека Ужгородського університету викликала на соціалістичне змагання бібліотеку Чернівецького університету) тощо. Така суперечлива діяльність закладів культури відбувалася через суперечливість самої соціалістичної системи. Їх душив ідеологічний диктат комуністичного режиму, та завдяки сумлінності багатьох ентузіастів культурно-освітньої галузі крізь нього пробивалися здорові начала духовності, науки, освіти, культури [43, с. 467–468]. І це справді так, бо більшість читачів ставилася до цих виставок з певною долею скепсису або зовсім байдуже. Найбільшу увагу читачів привертала інші виставки, які мали велике навчальне, інформаційне та виховне значення. До них належать такі, що присвячені ювілейним датам відомих вчених, письменників, митців, педагогів, громадських діячів (В. Стефанику, М. Горькому, Лесі Українці, Т. Шевченку, В. Гюго, Ф. Достоєвському, М. Гоголю, Ф. Шопену, К. Цюлковському, І. Павлову та багатьом іншим); тематичні експозиції, зокрема – з краєзнавства (письменники і митці Закарпаття, соціально-економічний розвиток краю, історія Закарпаття, фольклор тощо); представлення праць вчених Ужгородського університету. Постійно діяли відкриті виставки нових книг і періодичних видань, що давало змогу відвідувачам знайомитися з новинками науки, художньої української та зарубіжної літератур. Ці виставки влаштовувалися щотижня у вестибюлі бібліотеки і користувалися великим успіхом серед студентів та викладачів.

Щоб привернути увагу читачів, бібліотекарі організовували експозиції книг не тільки в читальних залах, на абонементних закладах чи при вході у нього, розлогі виставки розміщували на першому поверсі – уздовж широкого і довгого коридору; проводилися бібліотекою і відкриті тематичні перегляди літератури та виїзні виставки, до яких готувалися дуже ретельно. У 50–60-х роках (та й згодом – у 70–80-х) такі заходи були популярні не тільки в бібліотеці. Виставки-ярмарки влаштовували міські книжкові магазини, збираючи юрми людей біля книжкових прилавків.

Виставкова діяльність бібліотеки мала плідні результати у вигляді читацької зацікавленості, читацьких запитів, читацьких конференцій, у виборі тем для наукових робіт, надавала матеріали для диспутів і обговорень творів художньої літератури, привчала молодь до читання книг, до культури, до знань. Успішна діяльність читальних зал бібліотеки не могла б здійснюватися без корифеїв бібліотечної справи: перших його працівників – Валентини Москаленко, Клавдії Балкаєвої, Габрієли Гомонай; тоді ще зовсім молодих дівчат, а нині професіоналів бібліотечної справи – Світлани Сlepньової (завідувачки читальної зали з 1974 до 2017), Людмили Санько (Ростовцевої), Софії Сороки, Людмили Світличної (Решетілової), Олени Лавришинець, Наталії Кирилук. Своє “бойове хрещення” вони пройшли у відділі, який був найближчим до читачів,

Перші бібліографи – Олена Закривидорога та Марія Воскресенська. 1958.

найнеобхіднішим у періоди сесій, виносячи, заносючи і розставляючи щодня по кілька сотень книг із допоміжного книжкового фонду універсальної читальної зали; були найкращими помічниками студентів у їх навчанні, у період підготовки рефератів, курсових, дипломних робіт, забезпечуючи необхідними науковими виданнями та навчальною літературою.

2.3. Організація довідково-бібліографічної та краєзнавчої роботи

Довідково-бібліографічний відділ як окремий структурний підрозділ організовано у 1951 році. Але бібліографічна робота в бібліотеці виконувалася і раніше, починаючи з 1948 року, що зафіксовано у звітах про роботу закладу. Вона полягала у допомозі читачам з підготовки списків літератури до рефератів, курсових, дипломних та наукових робіт. Була започаткована робота з укладання каталогу книг та картотеки газетно-журнальних статей.

Організатором бібліографічної роботи стала працівниця зі спеціальною освітою Марія Іванівна Воскресенська, яку прийняли в бібліотеку Ужгородського державного університету першого жовтня 1946 року на посаду бібліографа. Це була високоосвічена людина, ерудована, з великим професійним досвідом, працелюбна, толерантна і завжди привітна.

На момент утворення відділу бібліотека володіла фондом, який налічував понад 200 тисяч примірників. Назріла необхідність в організації

Бібліографи Ганна Запісочна та Олена Закривидорога систематизують картки Книжкової палати. 1966.

1980 року картотеки газетно-журнальних статей і каталоги книг (алфавітний і систематичний) велися разом. Для довідково-бібліографічного відділу була виділена окрема кімната на другому поверсі бібліотечної будівлі. У ній каталоги були компактно розміщені уздовж стін, посередині кімнати стояли робочі столи для читачів. Поруч, в окремому приміщенні, почали формувати фонд довідково-бібліографічних видань – енциклопедії, довідники, словники, журнали, газети, літописи всесоюзної та республіканської Книжкових палат, видання ВІНПІ, праці класиків марксизму-ленінізму, краєзнавчі видання тощо. Першими бібліографами відділу були М. І. Воскресенська, В. С. Поп, О. Д. Закривидорога, Г. С. Запісочна, Л. О. Грошик, О. Г. Люта. Новий відділ відразу став популярним серед читачів, викладачів і студентів, які знаходили тут необхідну інформацію, могли ознайомитися з новинками періодики, провести практичні заняття з питань бібліографії, підготувати огляд літератури тощо.

Архівні матеріали містять повідомлення за кожний навчальний рік про кількість підготовлених бюлетенів нових надходжень навчальної та наукової літератури. Зазначається, що їх випуски значно збільшують використання читачами книг в бібліотеці. Ці бюлетені являли собою надзвичайно оперативну інформацію, оскільки готувалися відразу після отримання чергової партії нових книг. Звичайно, у перші роки за-

такої інформаційно-пошукової системи, яка б відповідала вимогам часу, полегшувала би читачам пошук необхідної інформації, розкриваючи усі її книжкові фонди. Тому питання організації книжкових каталогів і картотек газетно-журнальних статей перебували в центрі уваги роботи бібліотечного закладу уже в перші роки його діяльності.

Розуміючи важливість цього напрямку, Вчена рада університету приймає рішення про розширення каталогів і організацію таких розділів науки як медицина, фізика, хімія, математика, історія; про забезпечення бібліотеки необхідними для виконання роботи каталожними шухлядами [44].

Із початку виникнення і до

Довідково-бібліографічний відділ. 70-ті рр.

снування бібліотеки вони писалися від руки за відсутності будь-яких друкарських засобів і розмножувалися “під копірку”. Вони були загальнодоступними, і свою функцію донесення інформації до читачів про нові книги вони виконували. Зазвичай їх готували двічі на місяць. Окрім бюлетенів, працівниками відділу виконувались бібліографічні довідки, проводилися консультації з тем курсових, дипломних, наукових робіт, виписувалися статті з періодичних видань, описувалися нові надходження книг у бібліотеку, в каталогах виділялися нові актуальні рубрики. Обсяг бібліографічної роботи для двох-трьох бібліографів був чималий. Про це наочно свідчать архівні дані:

1951–1952 – підготовлено 18 інформаційних бюлетенів, що значно збільшило використання читачами навчальної, наукової та художньої літератури. За рік видано студентам та професорсько-викладацькому складу понад 1000 бібліографічних довідок. У картотеку внесено понад 10 000 карток із різних галузей знань, виписаних із періодичних видань. Виділено нові розділи: “Борьба народов за мир”, “Великие стройки коммунизма”, “Ленин и Сталин в творчестве народов СССР”, “О приоритете русских и советских ученых в биологии, ботанике, микробиологии, сельском хозяйстве” та багато інших.

1954–1955 – підготовлено 23 інформаційні бюлетені. Видано 889 довідок. У систематичному каталозі та картотеці статей виділено нові розділи: “Январский пленум ЦК КПСС”, “50 лет первой русской революции”,

“Использование атомной энергии в мирных целях”. В систематичну картотеку газетно-журнальних статей за рік внесено 25 тисяч нових бібліографічних карток. Розпочато велику роботу з укладання бібліографії Закарпаття.

1957–1958 – підготовлено 18 бюлетенів. Крім основної роботи, відділ обслуговує абонемент викладачів (з 1955 р.) і веде систематичний і алфавітний каталоги. Видано 1500 бібліографічних довідок з тем курсових і дипломних робіт, по запитах викладачів. Проведено чотири заняття зі студентами філологічного факультету з тем: “Як користуватися каталогами” та “Фонди нашої бібліотеки”. Триває робота з укладання каталогу книг про Закарпаття. Виділено 48 нових розділів. У краєзнавчій картотеці виділено нові розділи: “Закарпаття в семиріччі”, “Комсомол Закарпаття”, “До 40-річчя соціалістичної революції в Угорщині” та ін.

1959–1960 – підготовлено 5 бюлетенів нових надходжень до бібліотеки, видано близько 1700 довідок. У три каталоги, які веде довідково-бібліографічний відділ, – алфавітний, систематичний та каталог газетно-журнальних статей, внесено 30 тисяч нових карток, виділені нові розділи. Значно збільшена картотека про Закарпаття – на 1500 бібліографічних карток. Було створено каталог на всю літературу, видану Закарпатським обласним видавництвом, починаючи з 1945 р.

Для допомоги в редагуванні картотек і каталогів були запрошені викладачі університету. Укладено за замовленням викладачів 31 бібліографічний список літератури від 10 до 30 назв. Організовано 36 тематичних виставок, проведено 6 бібліотечних уроків.

Відділ розпочав роботу зі збору матеріалів від членів кафедр про наукову роботу та матеріалу для альбому “Бібліотека УЖДУ”. За навчальний рік придбані нові каталожні шухляди, внаслідок чого каталоги значно розширені і збільшені.

Майже повністю зібрано матеріал для бібліографічного покажчика “Праці науковців університету за 15 років”, який бібліотека планує видати до 15-річчя вищого закладу освіти.

Проводяться екскурсії для учнів шкіл Ужгорода.

Від 1959–1960 н. р. запровадили заняття із бібліотечно-бібліографічних знань серед студентів-першокурсників університету.

Усі наведені цифри і факти про роботу довідково-бібліографічного відділу за десять років його існування свідчать про широке коло набутих вмінь і навиків працівників відділу з основ бібліографічної діяльності. Праця бібліографів забезпечувала швидке й ефективне інформаційне обслуговування в умовах того часу, який не завжди був сприятливим для виконання певної роботи.

Після смерті Йосифа Сталіна у 1953 р. ситуація у різних сферах суспільно-політичного життя почала пом'якшуватися. Хрущовська “відли-

га" і реформи другої половини 50-х та 60-х років позначились і на розвитку освіти та культури Закарпаття.

На цей період припадає і активізація роботи зі створення краєзнавчого каталогу в бібліотеці, на який зростає попит серед викладачів та студентів. Краєзнавча справа, започаткована в бібліотеці на початку 50-х років, мала неабияке значення, але справжнього розвитку вона ще не отримала, хоча була необхідною для наукових досліджень як науковців і студентів Ужгородського державного університету, так і наукових працівників вузів УРСР та всієї країни. Але початок цієї роботи був непростим.

Про актуальність краєзнавчої тематики свідчить стаття літературознавця, викладача, фольклориста Петра Лінтура "Більше уваги дипломним роботам на закарпатську тематику", що з'явилася у 1953 році [45], майже одночасно з утворенням довідково-бібліографічного відділу. Вона посприяла організації краєзнавчого фонду, каталогу та картотеки в бібліотеці, які на той час ще тільки почали формуватися. Лінтур зазначив, що колонізаторська політика в нашому краї всіляко перешкождала зародженню національної науки, літератури і мистецтва рідною мовою. Минуле Закарпаття вивчалось під певним кутом зору з метою поступової денационалізації слов'янського населення, "поглинання його угорським елементом". Силами викладачів і студентів уже проведена певна робота по виявленню, збиранню, критичній перевірці матеріалів, що стосуються археології, історії, етнографії, літератури, мови, фольклору Закарпаття. Але це тільки початок. Перед дослідниками – широке поле діяльності. Петро Васильович Лінтур зауважив також, що перешкодою для цього є те, що робота, яка ґрунтується на місцевому матеріалі, майже завжди пов'язана з деяким ризиком і відповідальністю для дипломанта і викладача. Але вона "приваблива своєю новизною і свіжістю". Щодо висунення закарпатської тематики найбільше ініціативи проявили кафедри історії СРСР, української мови та історії російської літератури. На жаль, у дослідженнях і досі замовчується австро-угорський період, який тривав багато сотень років. Найменше ініціативи проявила кафедра історії української літератури, яка зайняла позицію "невтручання" в питання про культурну спадщину Закарпаття. Вивченню проблем Закарпаття сприяє тепер і великий інтерес до краю дослідників різних університетів країни – Московського, Київського, Ленінградського, Львівського. Так, уже в 1946 році група студентів під керівництвом професора Багатирьова відвідала Закарпаття задля вивчення фольклору та етнографії закарпатців. Отже, робить висновок П. Лінтур: "Закарпаття – непочатий край для наукового дослідження". Підтвердженням цього є звіт про роботу університету за 1955–1956 рр., звідки дізнаємося, що в цей період бібліотекою користуються наукові працівники і аспіранти з Москви, Києва, Львова, які досліджують закарпатську тематику.

*Василь Степанович Поп.
Середина 50-х років.*

У 1954 році в довідково-бібліографічному відділі працюють два бібліографи – Марія Іванівна Воскресенська та Василь Степанович Поп. Красзнавчі дослідження останнього в цей час були надзвичайно своєчасними і необхідними. Василь Поп у 1949 р. вступив на філологічний факультет Ужгородського державного університету. За відмінне навчання та виконання громадських доручень отримував Сталінську стипендію. На другому курсі був редактором “Бюлетеня НСО”. На старших курсах – старостою науково-студентського літературного гуртка. На сторінках університетської газети ще студентом почав виступати зі своїми віршами та літературознавчими статтями. Після закінчення університету деякий час працює методистом на кафедрі української літератури, але за

власним бажанням звільняється і йде працювати в бібліотеку, щоб оволодіти азами бібліотечної справи.

Василь Степанович Поп, майбутній письменник, публіцист, літературний критик, завідувач кафедри української літератури УжНУ, згадує: “Край наш (відзначу) відкривався свіжо і часто несподівано великій науці та вченим із-за меж Закарпаття, ним цікавилися в Києві, Москві, Ленінграді, Львові, і у центральних виданнях дослідники час від часу подавали свій голос. З аналогічними зацікавленнями з різних сфер історії, етнографії та фольклору, літератури і мови Закарпаття зверталися М. Лелекач, Б. Співак, Я. Штернберг, Г. Божук, П. Лінтур, М. Ясько, Й. Дзендзелівський П. Лісовий, В. Микитась, С. Бевзенко, біологи, медики... Збагнувши потяг науковців, я взявся формувати окремий бібліографічно-краєзнавчий фонд бібліотеки...” [46, с. 89].

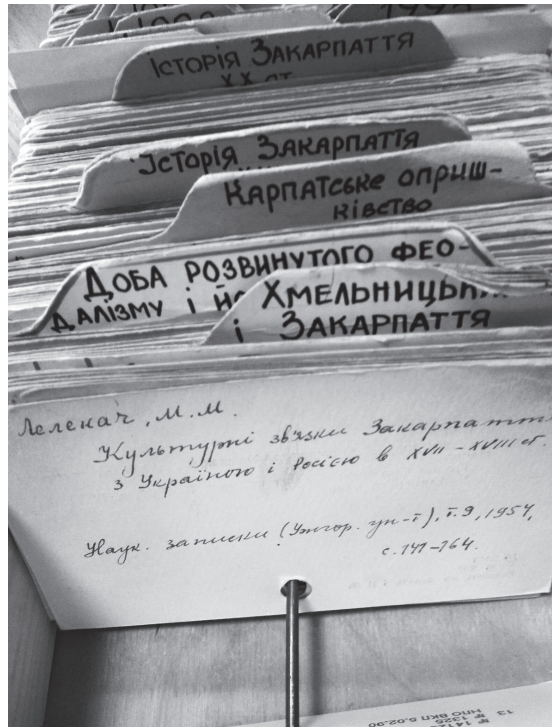
Цю роботу Василь Поп виконував разом із очільницею новоствореного відділу – професіоналом, ентузіастом бібліографічної справи, ерудитом Марією Воскресенською. Робота бібліографів не була зустрінута керівництвом із захопленням, враховуючи контекст часу, коли “жупел націоналізму з його гатунком місцевізму жахав...”. Але треба віддати належне працівникам бібліотеки, які підтримали створення краєзнавчої

бібліографії. Допомогали в організації цієї роботи тодішні бібліотекарі Микола Павлюк, Марія Похиляк, Марія Фущич, Габрієла Гомонай, Олена Келемен, Ганна Запідочна. Окрему краєзнавчу картотеку довелося створювати майже підпільно. З літописів книг, журналів та газет, які бібліотека вже отримувала регулярно, виписувалися статті краєзнавчої тематики, переглядалася щоденна преса, крихтами поповнюючи краєзнавчий каталог, “який все більше узаконювався у громадянстві, акумулюючи інформацію про зроблене вченими в галузі передусім карпатознавства” [46, с. 90]. Як зазначив В. С. Поп, у наукових здобутках – перших тоді кандидатських і докторських дисертаціях відомих сьогодні науковців була дециця і їхньої краєзнавчої книгозбірні, як про це вони засвідчили пізніше у бесідах із ним.

У бібліотеці на посаді старшого бібліографа Василь Поп працював недовго, з 1954 до 1956 року, проте він був одним із зачинателів пріоритетного напрямку діяльності бібліотеки, зумів сформуванати краєзнавчий фонд, закласти основи краєзнавчої бібліографії. І до сьогодні збереглися каталожні картки, написані рукою Василя Степановича, що не втратили з часом свого значення для дослідників.

Саме під час роботи в бібліотеці з’являються перші літературознавчі статті Василя Попа в обласній періодичній пресі. За період з 1954 до 1956 року публікації з’явилися в газеті “Советское Закарпатьє”, “Молодь Закарпаття”, у літературному альманасі “Радянське Закарпаття”, а також у журналі “Дукля”. Набуті знання в галузі бібліографії невдовзі прислужилися Василю Попу, оскільки він підготував бібліографічний покажчик “Письменники Радянського Закарпаття (Короткий покажчик літератури)” (Ужгород : Закарпат. обл. вид-во, 1960. 71 с.), який В. Поп уклав у співавторстві з Т. Акоповою.

Естафету з краєзнавчої бібліографії підхопила і продовжила бібліограф Олена Дем’янівна Закривидорога, яка у вересні 1958 року відразу

Статті із “Наукових записок”, розписані рукою В. С. Попа в картотеці газетно-журнальних статей. 1954.

Зібрання членів літстудії імені Ю. Гойди не раз відбувалося в бібліотеці. 1975.

після закінчення філологічного факультету Ужгородського державного університету прийшла працювати в довідково-бібліографічний відділ.

2.4. Сторінками газети “Радянський студент” і стіннівки “Бібліотекар та читач”

Перший номер університетської газети вийшов 7 листопада у далекому 1951 році. Багатотиражка упродовж свого існування виходила під різними назвами: “За більшовицькі кадри” (з 7 листопада 1951 р.), “Радянський студент” (з 14 листопада 1952 р.), “Ужгородський університет” (з 1 січня 1989 р.), “Погляд” (з 26 січня 1999 р.). Університетська газета стала своєрідним літописом не тільки вузу, а й усього Закарпаття, який зберігся в матеріалах, представлених на її шпальтах. Вона мала неабияке значення для розвитку університету, його інтелектуального потенціалу, своєрідного самовираження навіть у тогочасних умовах партійної диктатури та цензури, але “сама можливість викладача, студента, техпрацівника виступити в газеті, поділитися своїми здобутками й успіхами ближніх, порушити ту чи іншу проблему (а їх було чимало) стало подією, реальністю, якою скористалися тисячі читачів у стінах вузу” [47, с. 5].

Звичайно, бібліотека скористалася можливістю виступити на шпальтах рідного часопису, щоб заявити про себе, розказати про свою діяльність, про значення книги в суспільстві і в житті кожної людини, про

РОЛЬ КОМУНІСТА В АКАДЕМІЧНІЙ ГРУПІ

твора за виконання велич-
даних, поставлених ХІХ
КІРС, вимагає підви-
відповідальності членів
справу партії, вимагає
ого комуніста активної
за впровадження в
ртинних рішень.
часна партії, — гово-
новому Статуті Кому-
партії Радянського
яєдосить тільки згоди
ними рішеннями, член
об'язаний боротися за
ння цих рішень в
як провіда і спрямо-
а радянського народу,
як треба боротися із
По партії кожна
людина рівняє свої
і думи, свої вчинки і
ється активної боро-
ретворення в житті
партії і радянського уря-
вність комуніста, як
перевіряється, перш
зації на загальне бла-
воби за здійснення на-

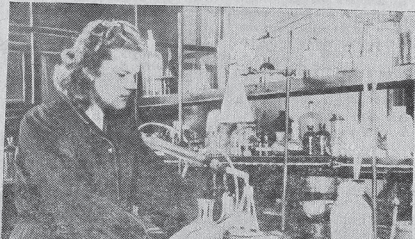
ше оволодівати навиками само-
стійної роботи, пропагувати
марксистсько-ленінську теорію,
яка живить животворною силою
В тісній співдружбі з кафед-
рами суспільних дисциплін треба
домогтися, щоб студенти в лю-
бовію вивчали марксист-лені-
нізм, глибоко засвоювали його
положення.
Численні приклади свідчать
про те, як студенти-комуністи
нашого університету активно
борються за справу партії, за
зайняття її рішень і директив.
Комуністи Крицький (фізіхі-
м), Голово (хімія), Рєва
(біофізика) та інші зразково вчать-
ся, беруть активну участь у
громадському житті університе-
ту, дійсно займають авангардну
роль члена партії в академічній
групі.
Палає бажання піднести робо-
ту студентів на більш високий
рівень, зробити її цілеспрямова-
ною—така характерна риса цих
студентів-комуністів.
Однак треба відзначити, що в

Один день університетської бібліотеки

О дванадцятій годині відкри-
ваються двері читального залу
бібліотеки. Тут сьогодні одерж-
ано свіжі газети та журнали
„Новое время“, „Вітчизна“,
„Огонек“, одержана посылка з
книжками, які замовляв через між-
бібліотечний абонемент студент
Братчанський.
Першими до читального залу
прийшли студенти-дипломанти.
Після закінчення лекцій в чи-
тальний зал прийшли наші по-
стійні читачі—студенти Фельдман,
Миланчик, Чапурович, Качурови-
ська та інші. Поступово всі
місця в залі заповнюються чи-
тачами.
За цей день читальний зал
відвідало 235 студентів. Ім було
видано 378 книг та журналів.
Щоденними відвідувачами залу є
студенти Фатула, Байтай, Уль-
ська, Янович та інші.
О другій годині розпочався
робочий день на абонементі.
Прийшли перші читачі. Серед
них студенти ІV курсу Янович
і Геш. Вони часто відвідують
університетську бібліотеку. В

цьому навчальному році студент
Янович взяв уже 40 книг худож-
ничої та наукової літератури, а
студент Геш—25.
Працівники абонементу ста-
раються задовольнити потреби
читачів, підбирають замовлену
літературу. На жаль, бувають та-
кі випадки, коли студенти про-
сять терміново підібрати по-
трібну літературу, а потім так і
не з'являються за нею. Так,
книги, замовлені студентом Бі-
біковим, лежать ще з 14 жовтня.
Такі ж випадки трапляються з
студентом V курсу Югасом та
іншими.
В цей день абонемент відві-
дало 105 чоловік, яким видано
195 книг.
Відділ обробки сьогодні одер-
жав багато нових книг. Посту-
пила книга Й. В. Сталіна „Про-
мова на ХІХ з'їзді КІРС“.
Одержано 9 посилок з книжками
обов'язкових примірників. Серед
них збірник „Наука і сесія“,
присвячена працям товариша
Сталіна, „Селянська війна в

Німеччині“ Ф. Енгельс
і твори російських
другої половини ХV
тя, „Спектроскопія Я-
шева Л. В. і Шапіро
Лихачова Д. С., збір-
гресивна література к
галілею в боротьбі за
В порядку обміну лі-
одержано „Наукові за-
Академії наук Литви
та з Томського держу
ім. В. В. Куйбішева.
Відділ обробки пере-
дає 92 книги.
Довідково-бібліограф
дія, крім допомоги ст
підборі літератури, пр
боту по оформленню
тичного каталога та
біоестеня нової літера
В іноземному відді
робота по оформленні
тичного каталога. В ц
відділі поступив англійс
лава з хімії та чехо
газета „Гуде право“.
О. Ф
ав. бібліотечного уні

На фото: студентка хімічного відділу фізико-го факультету Г. Севб-копаним експериментал-стни дипломної роботи обрала тему дипломної зв'язану з теоретичними нями хімії.

Публікація Олени Фесенко в „Радянському студенті“ про роботу бібліотеки. 1952.

нін в творчості народів СРСР” – 189 карток, “Сталін в творчості народів СРСР” – 273 картки, “Великі будови комунізму” – 487 карток – все це яскраво передає дух епохи початку 50-х, засила комуністичної ідеології, якою було просякнuto навчання та виховання студентської молоді. Ідеологічна політика початку 50-х років потребувала масової пропагандистської літератури.

Невдовзі, через півроку, опублікована ще одна стаття Олени Фесенко: “Бібліотека університету” [49]. В ній вона з гордістю і задоволенням констатує успіхи та здобутки бібліотеки за сім років її існування, фонди якої, як зазначено в публікації, наближаються до чверті мільйона.

У подальшому таких статей, що присвячені книгозбірні, буде багато. Цього ж року з'являється наступна публікація під красномовною назвою “Один день університетської бібліотеки” [50]:

Один день університетської бібліотеки

О дванадцятій годині відкриваються двері читального залу бібліотеки. Тут сьогодні одержали свіжі газети та журнали “Новое время”, “Вітчизна”, “Огонек”, одержана посылка з книжками, які замовляв через міжбібліотечний абонемент студент Братчанський.

Першими до читального залу прийшли студенти-дипломанти.

Після закінчення лекцій в читальний зал прийшли наші постійні читачі – Фельцан, Миланич, Чапронович, Качуровська та інші. Поступово всі місця в залі заповнюються читачами.

За цей день читальний зал відвідало 235 студентів. Їм було видано 378 книг та журналів. Щоденними відвідувачами залу є студенти Фатула, Байтай, Ульська, Янович та інші.

О другій годині розпочався робочий день на абонементі. Прийшли перші читачі. Серед них студенти IV курсу Янович і Геш. Вони часто відвідують університетську бібліотеку. В цьому навчальному році студент Янович взяв уже 40 книг художньої та наукової літератури, а студент Геш – 25.

Працівники абонементу стараються задовольнити потреби читачів, підбирають замовлену літературу. На жаль, бувають у практиці роботи абонементу такі випадки, коли студенти просять терміново підібрати потрібну літературу, а потім так і не з'являються за нею. Так, книги, замовлені студентом Бібіковим, лежать ще з 14 жовтня. Такі ж випадки трапляються зі студентом V курсу Югасом та іншими.

У цей день абонемент відвідало 105 чоловік, яким видано 195 книг.

Відділ обробки сьогодні одержав багато нових книг. Поступила книга Й. В. Сталіна “Промова на XIX з'їзді КППС”. Одержано 9 посилок з книгами обов'язкових примірників. Серед них збірник “Наукова сесія, присвячена працям товариша Сталіна”, “Селянська війна в Німеччині” Ф. Енгельса, вибрані твори російських мислителів другої половини XVIII століття, “Спектроскопія ядер” Л. В. Грошева і І. С. Шапіро, “Возникновение русской литературы” Д. С. Лихачова, збірник “Прогресивна література країн капіталізму в боротьбі за мир”.

В порядку обміну літературою одержано “Наукові записки” з Академії наук Литовської РСР та з Томського держуніверситету ім. В. В. Куйбишева. Сьогодні відділ обробки передав на абонемент 92 книги.

Довідково-бібліографічний відділ, крім допомоги студентам в підборі літератури, проводив роботу по оформленню систематичного каталога та складання бюлетеня нової літератури.

В іноземному відділі велась робота по оформленню систематичного каталога. В цей день у відділ поступив англійський журнал з хімії та чехословацька газета “Руде право”.

О. Фесенко, зав. бібліотекою університету.

І справді – статистика тільки одного бібліотечного дня засвідчила напружену, багатогранну, відповідальну роботу. За цей день лише один читальний зал відвідало 235 студентів, яким було видано 378 книг та журналів. Усі відділи та абонементи інтенсивно працювали, аби піді-

брати і видати студентам і викладачам книжки та періодичні видання, виконати довідки, надати необхідну інформацію.

У статті “Бібліотека університету” за 1953 рік подається детальна інформація щодо активного комплектування бібліотеки, роботи читального залу, довідково-бібліографічного відділу. На цей час бібліотека отримала близько 12 тис. книг, передплатила 165 назв журналів і 25 назв газет [51].

З 1957 року довідково-бібліографічний відділ регулярно готує інформацію про нові книжкові надходження в бібліотеку, яка розміщується на шпальтах університетської газети. У 1965 році з’явилася постійна рубрика під назвою “Нові книги бібліотеки УжДУ”, яку готували бібліографи.

До найактивніших дописувачів цього періоду належать О. М. Фесенко, І. І. Кирячок, О. Д. Закривидорога, М. І. Похилияк, Г. С. Запісочна, К. С. Балкаєва, Г. Й. Лізунова, М. О. Фушич, О. І. Почекутова.

Повідомлення завідувача книгозбірні І. І. Кирячка в газеті “Радянський студент” (1965. 22 верес.), присвячені давнім книжкам, незмінно викликали зацікавлення читачів. Так, наприклад, у публікації “Рідкісні видання” він звертає увагу на дві унікальні книжки, що зберігаються в книжкових фондах університетської бібліотеки. Перше видання – це тлумачний “Словник семи мов” – латинської, грецької, італійської, французької, іспанської, німецької та бельгійської. Його склав вчений-мовознавець середньовіччя Амбросій Калепіна і видрукував у Базелі в 1575 році. Словник налічує 2029 сторінок і важить сім кілограмів. Друга книга – великого формату Біблія, обкладинка якої зроблена з товстих дощок, обтягнутих шкірою, – видана в 1587 році в друкарні Андріяна в Західній Європі одночасно трьома мовами – давньоєврейською, латинською і грецькою. Біблія має 2197 сторінок і важить десять кілограмів [29].

Звичайно, статті про бібліотеку, крім газети “Радянський студент”, були і в інших періодичних виданнях. До прикладу: Кирячок І. І. В університетській бібліотеці (*Закарпатська правда*. 1966. 21 трав.); Микитась В. Л. Рукописи та стародруки бібліотеки Ужгородського державного університету (*Рад. літературознавство*. 1959. № 5. С. 117–121); Відшукано рідкісне видання : [“Песенник Йосифа Сабова” – у фондах б-ки] (*Друг читача*. 1966. 14 черв.); Балкаєва К. Обговорення роману М. Томчанина “Жменяки” (*Закарпатська правда*. 1964. 29 листоп.); Балкаєва К. Автограф Валерія Брюсова (*Закарпатська правда*. 1968. 4 лют.) та ін.

Бібліотечні працівники пропагували бібліотеку не тільки на сторінках обласної преси та університетської багатотиражки. З цією метою вони готували стіннівки, в яких висвітлювали різні питання бібліотечної діяльності, студентського життя, навчального процесу. У підготовці матеріалів для кожного випуску стінної газети брали участь майже всі підрозділи бібліотеки.

Перша публікація про роль стіннівки як важливого органу університетської преси з'явилася ще в 1945 році (Костюшко. Стінна газета : [завідуючі відділів пропаганди та агітації окружкомів КПЗУ провели наради голів і членів редколегій стінних газет]. *Закарпат. правда*. 1945. 29 черв. (№ 77). С. 2). Стаття в університетському часописі під назвою "Огляд новорічних стінних газет" з'явилася 17 січня 1952 року (№ 2). Автор В. Соколов звернув увагу на святкові, гарно оформлені і змістовні стіннівки біологічного та медичного факультетів. Газети розміщували замітки, присвячені навчальному процесу, святкові матеріали, привітання, сатиричні додатки. В університетській багатотиражці часто писали про ті факультети, які випустили невдалі стіннівки або взагалі їх не підготували.

Перший номер бібліотечної стіннівки вийшов під назвою "Голос читача" 5 вересня 1964 року. Пізніше газета була перейменована і називалася "Бібліотекар та читач". На жаль, жодного номера стіннівки за 60-ті роки не збереглося. Про неї маємо тільки повідомлення в бібліотечній Ленінській книзі. У першому номері стінної газети було розміщено передову статтю завідувача бібліотеки І. Кирячка "Дружіть з книгою". Працівники університетської книгозбірні Н. Скриглякова та О. Булеца підготували інформаційний матеріал "Надходження до бібліотеки". Стіннівка містила також замітку бібліографа О. Закривидороги про перші бібліотечні заняття для студентів-першокурсників. У цьому номері подано також і статті майбутніх викладачів Ужгородського університету - аспіранта В. Делегана "12 днів в НДР" та студентки Х. Зейкань про діалектологічну практику в Білорусії, повідомлення про нові публікації викладачів УЖДУ. Газету гарно оформила студентка Віта Вишневська.

1 травня 1974 року у статті "Творчої снаги вам!" на честь Дня радянської преси були відзначені найкращі стіннівки Ужгородського університету. У матеріалах зазначено, що наша університетська преса - стіннівки факультетів і курсів, бойові листки, бюлетені - допомагають у формуванні в студентів комуністичного світогляду, сприяють успішному вирішенню основного завдання університету - підготовці ідейно зрілих і висококваліфікованих спеціалістів. Зазначено, що у роботі багатотиражки "Радянський студент", у випуску факультетських стінгазет активну участь бере багато студентів, викладачів, співробітників і лави вузівської преси весь час ширшають, що допомагає університетській пресі вирішувати складні завдання. Своєю бойовитістю, вдалим підбором і художнім оформленням матеріалів запам'яталися стіннівки "Математик" (ред. М. М. Тар), "Фізик" (ред. О. О. Кикинеші), "Рад. філолог" (редактори М. М. Федака та В. В. Туряниця) та газета "Бібліотекар і читач" (ред. О. Д. Закривидорога).

У статті наголошено на тому, що газети вмщують матеріали, які сприяють вихованню студентів, мобілізують їх на боротьбу за високу успішність, за міцну трудову дисципліну, за нові досягнення в наукових

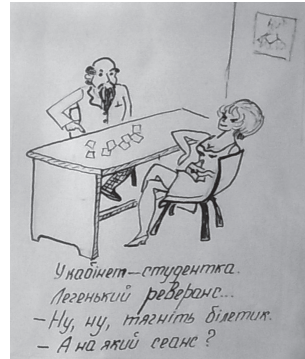
Бібліотечна стіннівка “Бібліотекар та читач”. 1970.

дослідженнях. Усі вони роблять це яскраво і змістовно. Пишуть про досягнення й недоліки, про заняття, вечори, зустрічі, відпочинок – про все, чим живе студентство, багатотисячний колектив університету. Для газет характерна непідробна щирість і переконливість. Зазначено, що бути літописцями почесно, але водночас відповідально. У 60–70-х роках стінна газета відігравала велику інформаційну і виховну роль.

Бібліотечна стіннівка “Бібліотекар та читач” (орган адміністрації, партійної, комсомольської та профспілкової організації бібліотеки УжДУ) мала свої особливі функції, які випливають вже із її назви. Головне – це читачі, книги, захоплення читанням. В архіві бібліотеки збереглися сім випусків стінної газети “Бібліотекар та читач” за 70-ті роки.

На своїх шпальтах газета “Бібліотекар та читач” розміщувала передові статті, присвячені визначним подіям в житті країни, матеріали про діяльність бібліотеки, роботу бібліотечних працівників, навчання студентів. Проте значна кількість була присвячена саме книзі. Тут розміщувалася інформація про нові видання науковців університету, книжкові новинки, які отримала бібліотека, ювілеї відомих письменників, вчених. Активну участь у підготовці газети брали не тільки бібліотекарі, а й викладачі та студенти.

Вихід кожного номеру газети був святкою подією для бібліотеки. Біля свіжого випуску стінгазети збиралися бібліотекарі, читачі і жваво обговорювали матеріали. Номери газети виходили ошатними, яскравими, гарно і зі смаком оформлені, своїм виглядом і змістом – привабливі для читачів. Ось промовисті назви деяких публікацій газети № 8 (1976), присвя-

Карикатури із бібліотечної стіннівки. 1970.

Фрагмент із бібліотечної стіннівки "Бібліотекар та читач". 1974.

ченої Першотравню і Дню перемоги 9 травня: "Ветеран" (авт. О. Д. Закривидорога) – це про колишню завідувачку бібліотеки О. М. Фесенко, нагороджену медалями "За доблестний труд в Великій Отчезественной войне 1941", "За доблестный труд в Великой Отчезественной войне 1941-1945" и "30 лет победы в Великой Отчезественной войне 1941-1945". Нещодавно удостоєна ще одної нагороди – за 50 років добросовісної праці: "Ветеран праці". Тепер старший бібліограф О. Фесенко ось уже 10 років – бібліотечний "медик". Вона працює з медичною літературою, обслуговуючи студентів медфаку. Олена Миколаївна, йдеться в статті, і досі повна сил та оптимізму, є прикладом того, як зберегти закоханість в життя, іти в ногу з часом.

Стаття "Їх покликання" теж присвячено простим трудівницям-бібліотекарям – майбутній завідувачці відділу наукової обробки і каталогізації Людмилі МIRONІВНІ ТРАЧЕНКО та майбутній заст. директора бібліотеки Валентині ПИЛИПІВНІ МОСКАЛЕНКО (авт. К. Балкаєва). Щоб відчутти щирю атмосферу, яка панувала в бібліотеці, закоханість людей у бібліотечну справу, наводимо дослівно текст публікації: "Когда меня редколлегия попросила написать о Люсе и Вале, я сразу согласилась сказать свое слово о товарищах по работе... Да, Людмила Мироновна Траченко и Валентина Филипповна Москаленко много лет трудятся в нашей библиотеке. К ним привыкли, они всегда рядом. Говорят, люди, родившиеся в одном месяце, похожи друг на друга. Люся и Валя – май-

ские. Они очень похожие и очень разные. Разные по возрасту, разные по характеру. Всегда улыбающаяся Людмила Мироновна, всегда серьезная и озабоченная Валентина Филипповна. Мы знаем их такими, но знаем и другими. Попробуйте заговорить с ними о детях, и лицо Вали Москаленко ликует от счастья, ликует счастьем матери, у которой растет дочурка Сашенька.

Мне вспоминается Валин отпуск, когда она впервые увидела Черное море. Я не встречала человека, который бы более восторженно говорил о море, чем Валя.

И Люся, и Валя очень впечатлительные и увлеченные люди, горячо любящие природу. Но, пожалуй, больше всего они похожи друг на друга в своем отношении к работе. Требовательные к себе и к людям, они добросовестно трудятся, увлеченные избранной профессией.

«Уйти из библиотеки? Ну что вы, никогда!» – скажут они вам. Их труд – это источник их радости и вдохновения. Глядя на них, завидуешь неиссякаемой энергии, деловитости, прилежанию. И сегодня, в преддверии Первомая и 9 мая, когда Люся и Валя отмечают еще одну весну в своей жизни, хочется пожелать им счастья, здоровья и сил в жизни и в нашем благородном деле.

И пусть их дело будет трудовым образцом для молодежи, пришедшей на работу в библиотеку”.

У випуску стінгазети № 1 (1973) ряд дописів присвячено книзі: “Радимо прочитати”, “У гостях – книговидавці”, “Нова праця науковця УЖДУ (доц. В. І. Ілька)”, “Про культуру читання – молодим читачам”, “Наш заочний семінар” (як правильно замовляти книгу, як користуватися МБА, інформація про “Наукові записки УЖДУ” тощо). У випуску № 1 (7) за 1974 рік у статті “Бібліотека в 1974–1975 навч. році” директор бібліотеки І. В. Сабадош подає матеріали про здобутки і плани закладу на майбутнє, про відкриття нових філій, про початок роботи відділу НТІ в бібліотеці, про створення довідкового апарату до фондів давньої книги тощо.

У № 6 за 1974 рік колектив бібліотеки вітає свого директора І. В. Сабадоша з успішним захистом кандидатської дисертації і присвоєнням йому наукового ступеня кандидата філологічних наук. У номерах стінгазет розміщували дописи активних читачів-викладачів: І. П. Запісочного, І. В. Швалагіна, Є. Л. Жукової, О. Довганича, Г. І. Ігольнікової та багатьох інших. Так, до прикладу, у № 3 за 1974 рік були розміщені статті: “Надійний щит Вітчизни” В. М. Заремби, Героя Радянського Союзу, полковника запасу, викладача військової кафедри УЖДУ, “«Карпати» – читачам у 1974 році” редактора видавництва А. Цуги, “250 років АН СРСР” професора, завідувача кафедри квантової електроніки УЖДУ І. П. Запісочного, “Шляхом до щастя” професора, доктора історичних наук І. М. Гранчака, “Книга маршала Василевського” М. Ф. Федорова, підполковника запасу, викладача військової кафедри УЖДУ.

Стінгазета займала велику площу – п'ять стандартних листів ватману (загалом понад три метри), які дозволяли розмістити велику кількість публікацій, малюнки, фотоматеріали, сатиричний додаток. У випуску № 4 за 1974 рік зазначено, що у газеті вміщено статті 54 кореспондентів. Стіннівка мала і свої постійні рубрики: “Наш заочний семінар”, “Наш календар”, “Радимо прочитати” та інші. На превеликий жаль, більша частина випусків не збереглася, а тому з'ясувати точно їх кількість і хронологічні рамки не вдалося.

Стінгазета була неодмінним атрибутом бібліотечного життя, його літописом. Історія бібліотеки, проблеми комплектування, обслуговування читачів, допомога студентів бібліотеці тощо – все обговорювалося на “сторінках” “Бібліотекаря та читача”. Окремий розділ газети був присвячений бібліотечному гумору, дотепним висловам, сатирі. Поруч із багатотиражкою “Радянський студент” вона успішно виконувала свою роль агітатора, пропагандиста, інформатора.

Невимушено, схвильовано, душевно розповідали дописувачі про своє життя, про сім'ї, про своїх дітей у номері, присвяченому 8 Березня; вітали бібліотечних ветеранів у День Перемоги 9 травня; відзначали наукові здобутки відомих науковців тощо. Звичайно, значна частина матеріалу була присвячена ідеології правлячої КПРС, матеріалам з'їзду, комуністичному вихованню, що було необхідною складовою того часу.

Неабияким успіхом у читачів номери стіннівки завдячували їх прекрасному оформленню, вдалими світлинами, їх гарним малюнкам, смішним шаржам, а також грамотності, різноманітності матеріалів – від віршів і привітань до статей, від журналістських спостережень – до бібліографічних повідомлень, від нарисів про людей – до різноманітної інформації.

Газета мала своїх художників: Л. Зубкова (Мельник), С. Каратаєва, О. Зайцева; своїх фотографів: А. Єндрик, Д. Вашко; поета: О. Зайцева; редакторів і відповідальних за випуск: О. Д. Закривидорога, А. П. Топчій; членів редколегії: Л. В. Решетілова (Світлична), Л. О. Ростовцева (Санько), Н. Л. Саєнко, О. В. Слюсарчук, О. Б. Вашаргелі; активних дописувачів – бібліотекарів та студентів, які протягом багатьох років опікувалися випусками газети “Бібліотекар та читач”.

2.5. Заклад готує громадських бібліотекарів

У 1962 році в Ужгородському держуніверситеті було засновано факультет громадських професій (ФГП). Він набув неабиякої популярності в 60–80-х роках серед студентства. Першим деканом новоствореного факультету став Леонід Савченко. Студентам у перший рік заснування ФГП надавалася можливість оволодіти новою спеціальністю – інструкторів туризму, спортивних суддів, організаторів художньої самодіяльнос-

Перший випуск громадських бібліотекарів. Заняття проводили (зліва направо, перший ряд): В. І. Москаленко, Г. І. Довганич, Н. І. Козич (Вигодованець), І. І. Кирячок (зав. бібліотеки), О. Д. Закривидорога, Н. К. Скриглякова. 1963.

ті, фотолюбителів, бібліотекарів, громадських журналістів тощо. Тут навчалось понад 300 студентів різних факультетів. У подальшому на ФГП утворювалися і інші відділення. Після закінчення студенти одержували посвідчення про набути громадську професію [52, с. 182].

Не можна оминати увагою і діяльність бібліотеки з підготовки громадських бібліотекарів, яка тривала протягом декількох десятиліть. Своїм наслідком вона мала з'яву великої кількості шанувальників книги, любителів читання, знавців бібліотечної справи, які у майбутньому в своїх селах, містах та містечках багато зробили для пропаганди книги та її розповсюдження, застосовували набути знання у своїй повсякденній роботі.

Заняття на ФГП проводилися двічі на місяць (відповідно до програми відділення). До читання лекцій і проведення практичних занять були залучені висококваліфіковані спеціалісти університету, а також фахівці з різних установ міста. Серед них – професори В. В. Марченко, С. С. Фодор, доценти В. М. Головей, С. І. Ковтюк, викладачі І. В. Хланта, С. М. Шошура, І. М. Пчолинський, К. С. Балкаєва та ін. Кращі слухачі ФГП нагороджувалися грамотами обкому комсомолу та комітету ЛКСМУ університету, безкоштовними путівками в спортивно-оздоровчий табір “Скалка”. Керівники та спеціалісти факультету звертали особливу увагу на вирішення питання про тісний зв'язок громадської професії з фаховою спеціальністю майбутнього випускника, враховували

Група студентів-хіміків на заключному занятті факультету громадських професій. Справа – І. Курячок, В. Москаленко. 1967, 21 жовтня.

потенційні можливості, нахили і уподобання студентів. Здебільшого самі керівники відділень розробляли навчальні програми, враховуючи вимоги до представників тієї чи іншої громадської професії.

ФГП активно впливав на життя студентської молоді, їх практичну підготовленість, на розвиток громадської активності. У статті, присвяченій діяльності ФГП, зазначалося: “Студенти, які навчалися на ФГП, організували творчі вечори, виступали з лекціями та доповідями, проводили екскурсії, готували факультетські художні колективи самодіяльності до виступів і т. д. Їхній діяльності приділяли увагу ректорат, партком та комітет комсомолу університету, розглядаючи проблеми факультету на своїх засіданнях” [53].

За період навчання на відділенні бібліотекознавства та бібліографії майбутні бібліотекарі знайомилися з роботою всіх відділів бібліотеки – відділом комплектування, з абонементом, довідково-бібліографічним та іноземним відділами, з роботою читальних зал. На перших заняттях студенти із задоволенням і зацікавленістю дізнавалися про рідкісні книги, про стародруки, інкунабули. Бібліограф О. Д. Закривидорога, яка активно включилася в проведення занять з громадськими бібліотекарями, зазначає: “Уже полюбили роботу в читальних залах Сірак Йолана, Кий Михайло, Голенда Йолана. Привабила кропітка робота бібліографічного відділу Скоромну Катерину, Назаревич Оксану, Брагінську Ольгу. На абонементі – Кирлик Анна та Приступа Раїса” [54].

Екзамен у студентів приймають (зліва направо): О. Д. Куцеконь, Г. М. Довганич, К. С. Балкаєва. 1975.

У 1963 році відбувся перший випуск громадських бібліотекарів, які отримали загальні знання з основ бібліотечної справи, практичні навички в роботі з книгою у відділі комплектування, з картотекою авторефератів у довідково-бібліографічному відділі, з бібліографічним описом книг в іноземному відділі, на абонементі тощо. Та неабияке значення громадських бібліотекарів було в тому, що вони полюбили працю з книгою, стали активніше читати художні твори, пропагувати цікаві книжки серед своїх друзів та знайомих. Захоплення книгою залишилося в них на все життя.

Ось що розповідає колишня студентка УЖДУ, громадський бібліотекар Йолана Іванівна Сірак (майбутня працівниця газети "Молодь Закарпаття", дружина зав. кафедри української літератури В. С. Попа), нині вже пенсіонерка: "Мені особливо запам'яталися заняття з Василем Лазаровичем Микитасем, який проводив їх із нами у приміщенні зі старими книгами. Це було в далекому 1965 році. Йому допомагав Іван Іванович Кирячок, тодішній завідувач бібліотеки. Студенти слухали цікаві розповіді про книги, історію їх написання, шлях до бібліотеки, вчилися їх описувати, звертали увагу на мовні та літературні особливості книги, яку характеризував їхній керівник. Безумовно, бібліотекарі робили все для того, щоб нам, першокурсникам, прищепити любов до читання, навчити працювати з книгою, популяризувати її та бережно до неї відноси-

тися. Ми допомагали іншим студентам знаходити необхідну інформацію про книги чи статті. Мені було цікаво працювати з рукописами. На матеріалах бібліотеки я підготувала доповідь про Олександра Духновича, яка була опублікована в “Тезах” Ужгородського університету, а моя курсова була присвячена драматургії О. Духновича, моя однокурсниця Марія Пізняк готувала курсову, присвячену творчості Олександра Павловича, а Йолана Голенда вивчала творчість Анатолія Кралицького. Ми одержували заохочення у вигляді книг, яких так не вистачало усім студентам, – підручники, методичні посібники, художні твори. Ці книжки нам видавали додому як активістам. Нам було приємно, що ми мали дозвіл займатися в аспірантському залі на третьому поверсі, дуже гарному, затишному, з видом на місто. Отримані знання не раз ставали в нагоді. Особливо, коли я працювала в школі, потім в редакції газети. Навіть після закінчення університету, коли мені необхідно було готувати літературні вечори, я не раз зверталася по допомогу до моїх улюблених учителів – К. С. Балкаєвої та О. Д. Закривидороги”.

Її спогади доповнює декан факультету громадських професій Наталія Козич (Вигодованець), яка повідомляє в газеті “Радянський студент”, що біля входу в бібліотеку розміщено оголошення про роботу громадської бібліотеки в гуртожитку № 2. У читальній залі з 18-ї до 24-ї години щодня чергують громадські бібліотекарі Й. Сірак, К. Скоромна, Винницька, Кукіль, Салмай. Вони завжди допоможуть знайти потрібну літературу, підготуватися до практичного заняття” [55].

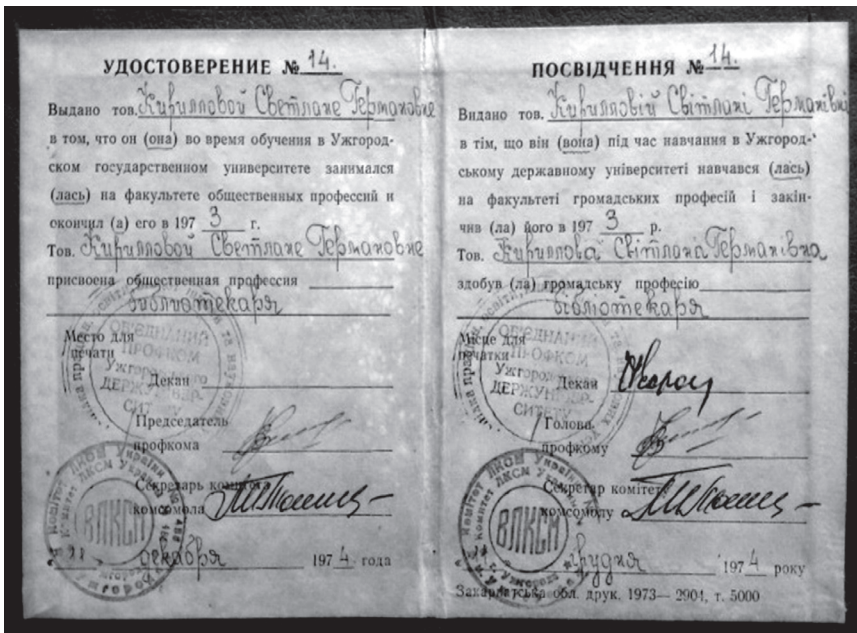
Студент третього курсу філологічного факультету М. Кепша із вдячністю згадує заняття в бібліотеці: “Протягом навчального року бібліотечні працівники відкривали нам тайни своєї професії. Цікавою була розповідь зав. бібліотеки І. І. Кирячка про історію заснування бібліотеки, багатства книжкового фонду. Нас навчили шифрувати книги, користуватися картотекою та каталогами, ознайомили з книжковим фондом бібліотеки. Ми оформляли книжкові виставки, замовляли книги по міжбібліотечному абонементу. Знання з бібліотечної справи отримані. Залишається застосувати їх на практиці. Ентузіасти у цьому році беруть на себе роботу у бібліотеці при гуртожитку № 3. На читацькій конференції бібліотеки були вручені дипломи громадських бібліотекарів. Ми вдячні працівникам бібліотеки, які навчили нас цікавої і необхідної роботи” [56].

У 1965 році 15 студентів 2-го курсу філологічного і хімічного факультетів оволоділи професією бібліотекаря. Дипломи громадського бібліотекаря другого випуску їм вручили секретар комітету комсомолу Володимир Задорожний та декан факультету громадських професій Наталія Козич. Працівники бібліотеки тепло вітали студентів з одержанням бібліотечної спеціальності [57].

Продієвість відділення ФГП з бібліотечної справи свідчить такий факт. У гуртожитку № 1 студенти організували бібліотеку на громадських за-

Завершення занять зі студентами ФГП. Зліва направо: третя зліва – О. І. Лавришинець (керівник групи), О. І. Почекутова, Г. І. Довганич, О. Д. Закривидорога, В. А. Костюкова, крайній справа – Е. Ф. Ландовський (декан ФГП). 1984.

Посвідчення громадського бібліотекаря, видане Кириловій (Кривовій) Світлані Германівні. 1974.

садах. Взялися за цю справу студентки 2-го курсу хімічного факультету О. Сершун, Г. Бітлян, М. Грига, Ю. Шух, які закінчили бібліотечне відділення факультету громадських професій. Очолила ентузіастів Василина Гебеч. Для студентської бібліотеки виділили 308 книг, серед яких твори класиків марксизму-ленінізму, підручники та методичні посібники з хімії, фізики, математики й біології, довідкова література. У “червоному кутку” гуртожитку відбулося урочисте відкриття студентської книгозбірні на громадських засадах. Були присутні працівники університетської бібліотеки О. Д. Закривидорога, Г. М. Дзядига, Г. П. Островська, які ознайомили присутніх з фондом та правилами користування літературою. Графік роботи бібліотеки – щодня з 17-ї до 22-ї години [58].

О. Д. Закривидорога зазначила, що серед студентів завжди було багато бажаючих набути другу професію. Так, наприклад, у 1967 році розпочали навчання 32 студенти. Серед них хіміки, біологи, математики, філологи та студенти факультету іноземних мов. Навчальна програма розрахована на 40 годин. Було створено три групи, обрано старост. Розпочалося знайомство з основним відділом бібліотеки – комплектування та обробки літератури. За час навчання студенти ознайомилися з роботою всіх відділів, взяли участь в організації виставок та проведенні оглядів книг в академгрупах [59].

Заняття зі студентами в бібліотеці проводили такі досвідчені бібліотекарі, як К. С. Балкаєва, О. Д. Закривидорога, Л. М. Траченко, Г. С. Запісочна, В. Ф. Москаленко, Г. І. Шніцер, О. І. Лавришинець та ін. У 1977 році відбувся черговий випуск громадських бібліотекарів. Завідувачка відділенням бібліотекарів ФГП К. С. Балкаєва констатувала: “Члени комісії, співробітники бібліотеки – заст. завідуючого бібліотекою Г. М. Довганич, головні бібліотекарі О. Д. Куцеконь, Л. О. Грошик та ін. залишилися задоволені відповідями студентів. Сім’я громадських бібліотекарів поповнилася. Ще 19 студентів отримали професію бібліотекаря” [60].

Наприкінці 70-х років на ФГП працювали 16 відділень, на яких навчалось 1245 слухачів-студентів. На факультеті діяли відділення лекторів-міжнародників, лекторів-атеїстів, керівників комсомольської роботи, громадських журналістів, керівників позакласної роботи в школі, суддів спортивних змагань та ін. Успішно закінчили повний курс навчання і отримали посвідчення 720 студентів університету.

Із 1980 року відділенням громадських бібліотекарів керувала Олена Іванівна Лавришинець – досвідчена і компетентна працівниця, яка докладала всі свої організаторські здібності, аби заняття відбувалися вчасно, були максимально ефективними і корисними. У цей час очолював факультет громадських професій Е. Ландовський, частий гість і помічник бібліотеки. О. І. Лавришинець згадує, що студенти завжди брали активну участь у підготовці та проведенні бібліотечних масових заходів. За участі групи громадських бібліотекарів був проведений усний журнал

на тему: “Природа – і храм, і майстерня”, на якому з рефератами виступили студенти математичного та історичного факультетів, з великим успіхом пройшла читацька конференція за твором письменниці Світлани Алексієвич “У війни не жіноче обличчя”, за твором Юрія Бондарєва “Вибір” та ін. У 1986–1988 роках набрано групу студентів філологічного та факультету романо-германської філології в кількості 31 студента, які активно взялися за навчання, з цікавістю вивчали бібліотечну справу, систематично відвідували заняття [61].

Керівниками занять зі студентами – громадськими бібліотекарями були К. С. Балкаєва, Г. М. Довганич, О. І. Лавришинець, до проведення занять долучились С. П. Слепньова, Т. В. Туренко, Л. О. Мельник, О. Г. Люта та ін.

Олена Іванівна Лавришинець віднедавна перебуває на заслуженому відпочинку, але і до сьогодні вона добре пам’ятає молодих дівчаток-студенток, які із усмішками, із задоволенням та бажанням приходили в бібліотеку, здобували нові для себе бібліотечні знання, цікавилися книгами, художньою літературою, вчилися разом із досвідченими бібліотекарями проводити читацькі конференції, готувалися до виступів. Олені Іванівні було особливо приємно повідомити, що декілька колишніх громадських бібліотекарів працювали, а дехто і нині працює в Науковій бібліотеці УжНУ. Серед них і Світлана Германівна Кривова, яка стала випускницею ФГП у 1974 році. Вона згадує: “Я добре пам’ятаю своїх педагогів – Ольгу Давидівну Куцеконь, Клавдію Семенівну Балкаєву, Олену Іванівну Лавришинець, Олену Дем’янівну Закривидорогу, які запам’яталися своєю захопленістю роботою, потягом до знань, пристрасстю до читання, своїми літературними уподобаннями. Ці фактори не в останню чергу вплинули на моє рішення працювати в бібліотеці, про що я ніколи не жалкувала. Я взагалі – завзята любителька і цінителька справді хороших книжок. Мені подобається читати їх і працювати з ними”.

Багато нині відомих журналістів, педагогів, наукових працівників свого часу закінчували бібліотечне відділення ФГП Ужгородського державного університету. На наш погляд, місце ФГП в історії Ужгородського університету та його значення в освітньо-виховному процесі потребують більшої уваги і вивчення. У бібліотеці навчання студентів на ФГП тривало до 1990 року.

Джерела та література:

1. Пеца О. Шляхи комплектування фондів Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету. *Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років* / редкол. : Поп В. С. (голова, відп. ред.), Почекутова О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка. Ужгород, 1997. С. 71–76.

2. ДАЗО. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 355. Звіт про роботу університету за 1952–1953 н. р. 133 арк. Бібліотека: арк. 69–72.

3. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 346. Протокол № 4 засідання Вченої ради Ужгородського університету від 11 березня 1952 р. Арк. 69–73. Арк. 72.

4. Архів Ужгородського національного університету. Книга приказов ректора по Ужгородському державному університету за 1945–1946 учебний год: начато 27 ноября 1945 г. – окончено 27 июня 1946 г. 117 арк. Т. I (1–110). Арк. 88.

5. ДАЗО. Ф-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 1047. Звіт про роботу університету за 1964–1965. 149 арк. Бібліотека: арк. 55–78.

6. Довідник бібліотекаря. Керівні матеріали з питань бібліотечної роботи. Харків : Ред.-видав. від. Книжкової палати імені Івана Федорова, 1977. 396 с.

7. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 1446. Протокол № 2 засідання Вченої ради Ужгородського державного університету від 27 груд. 1968 р. Арк. 338–339.

8. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Отчет о работе университета за 1954–1955 уч. г. Оп. 1. Од. зб. 472. 123 арк. Бібліотека: арк. 62–65.

9. Архів бібліотеки УжНУ.

10. Архів Ужгородського національного університету. Особова справа В. Ф. Алтайської.

11. Олексик Х. Подарунок студентам. *Закарпатська правда*. 1968. 11 січ.

12. ДАЗО. Ф. Р-545. Протоколи засідань Ученого Совета госуниверситета с приложениями. Протокол № 4 заседания Ученого Совета Ужгородского госуниверситета от 27 апреля 1954 г. Оп. 1. Од. зб. 461. 187 арк. Арк. 44–45.

13. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Отчет о работе университета за 1955–1956 уч. г. Оп. 1. Од. зб. 536. 76 арк. Бібліотека: арк. 36–39.

14. Архів Ужгородського національного університету. Приказы ректора Ужгородского государственного университета по личному составу профессорско-преподавательского и обслуживающего персонала за 1949 год: начато 8 января 1949 г. – окончено 31 декабря 1949 г. 284 арк. Т. I (1к–142к). Арк. 52–53.

15. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 461. Протоколи засідань Ученого Совета госуниверситета с приложениями. Протокол № 1 заседания Ученого Совета Ужгородского госуниверситета от 25 февраля 1954 г. 187 арк. Арк. 15.

16. Славне десятиріччя. *Радянський студент*. 1955. 17 жовт. (№ 24). С. 1.

17. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 928. Протокол № 7 засідання Вченої Ради Ужгородського державного університету від 30 серпня 1962 року. Арк. 83.

18. Монич Олександр, протоієрей. До історії бібліотеки Мукачівського монастиря. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. пр. Ужгород, 2018. Вип. 23. С. 217–227.

19. Архимандрит Василий (Пронин). Собрание трудов. Т. 1. Жизнеописание. Научные и богословские исследования / сост. А. Монич, Ю. Данилец. Ужгород : Патент, 2010. 432 с.

20. Архів Ужгородського національного університету. Приказы по Ужгородскому государственному университету за 1962 год: начато 4 мая 1962 г. – окончено 30 июня 1962 г. 449 арк. Т. III (425–700). Арк. 400.

21. Балега Юрій. Записки закарпатського сексота : роман, оповідання. Ужгород : Гражда, 2016. С. 67.

22. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по особному складу Ужгородського державного університету за 1961 рік: почато 2 березня 1961 г. – закінчено 31 березня 1961 г. 117 арк. Т. II (131–212). Арк. 18–20.

23. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по особному складу Ужгородського державного університету за 1965 рік: почато 5 лютого 1965 г. – закінчено 15 лютого 1965 г. 69 арк. Т. I. Арк. 28.

24. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по особному складу Ужгородського державного університету за 1965 рік: почато 18 лютого 1965 г. – закінчено 27 лютого 1965 г. 110 арк. Т. IV (311–382). Арк. 68.

25. Бендзар Б. Невтомна, доброзичлива. *Радянський студент*. 1965. 5 берез.

26. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1959 рік: почато 2 липня 1959 г. – закінчено 30 вересня 1959 г. 366 арк. Т. III (259–366). Арк. 299.

27. Закуривидорога О., Скриглякова Н. Конференція бібліотечних працівників. *Радянський студент*. 1959. 1 листопа. (№ 25). С. 4.

28. Історія бібліотеки Ужгородського держуніверситету. 1964–1965 : альбом. Рукопис. *Архів бібліотеки*.

29. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по особному складу Ужгородського державного університету за 1965 рік: почато 20 квітня 1965 г. – закінчено 30 квітня 1965 г. 73 арк. Т. VIII (730–801). Арк. 23.

30. Архів бібліотеки.

31. Народне господарство Закарпатської області: ювілейний стат. зб. Ужгород : Карпати, 1975. 170 с.

32. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт та листування про роботу та комплектування бібліотеки за 1950–1951 н. р. Оп. 1. Од. зб. 262. 24 арк. Пояснювальна записка к статистическому отчету Библиотеки Ужгородского государственного университета за 1950 год. Арк. 3–8.

33. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Годовой отчет о работе Ужгородского государственного университета за 1950–1951 уч. г. Оп. 1. Од. зб. 222. 96 арк. Бібліотека: арк. 47–49.

34. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Отчет о работе университета за 1951–1952 уч. г. Оп. 1. Од. зб. 297. 107 арк. Бібліотека: арк. 58–60.

35. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Отчет о работе университета за 1953–1954 уч. г. Оп. 1. Од. зб. 416. 126 арк. Бібліотека: арк. 64–66.

36. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Отчет о работе университета за 1954–1955 уч. г. Оп. 1. Од. зб. 472. 123 арк. Бібліотека: арк. 62–65.

37. Марія Похіяк: “Книжки – це мої діти : інтерв’ю / розмовляв з бібліотекаркою М. І. Похіяк Микола Тімков. *Срібна Земля-Фест*. 1997. 20–26 листопа. (№ 46). С. 15.

38. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1957 рік: почато 2 жовтня 1957 г. – закінчено 31 грудня 1957 г. 278 арк. Т. IV (362–464). Арк. 200.

39. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1965–1966 н. р. Оп. 1. Од. зб. 1143. 175 арк. Бібліотека: арк. 58–71.

40. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1968–1969 н. р. Оп. 1. Од. зб. 1458. 201 арк. Бібліотека: арк. 73–87.

41. Архів бібліотеки.

42. Архів Ужгородського національного університету. Прикази ректора Ужгородського державного університету по личному составу профессорско-преподавательского состава за 1951 год: начато 8 января 1951 г. – окончено 31 декабря 1951 г. 364 арк. Т. II (1к–123к). Арк. 362.

43. Габорець В. С. Клубно-бібліотечні установи. Кінофікація. Видавнична справа. *Нариси історії Закарпаття*. Т. III (1946–1991) ; редкол. : І. М. Різак (голова), М. І. Андрусь, М. М. Болдижар (кер. авт. кол.) та ін. Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. упр. у справах преси та інформації, 2003. С. 451–468.

44. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Оп. 1. Од. зб. 346. Протокол № 4 засідання Вченої ради Ужгородського університету від 11 березня 1952 р. Арк. 73.

45. Лінтур П. Більше уваги дипломним роботам на закарпатську тематику. *Радянський студент*. 1953. 23 груд. (№ 32). С. 3.

46. Поп В. Перші кроки краєзнавчої бібліографії в Ужгородському державному університеті. *Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років / редкол. : Поп В. С. (голова, відп. ред.), Почекутова О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка. Ужгород, 1997. С. 88–93.*

47. Пойда С., Токар М. Сторінками університетської газети (до 50-річчя газети “Ужгородський університет”. Ужгород : Два кольори, 2001. С. 5.

48. Фесенко О. М., Воскресенська М. І. Робота бібліотеки університету. *За більшовицькі кадри*. 1951. 24 груд. (№ 7).

49. Фесенко О. Бібліотека університету. *За більшовицькі кадри*. 1952. 14 черв. С. 4.

50. Фесенко О. Один день університетської бібліотеки. *За більшовицькі кадри*. 1952. 29 листоп.

51. Фесенко О., Воскресенська М. Бібліотека університету. *Радянський студент*. 1953. 26 черв. (№ 20–21). С. 1.

52. Гранчак І. М., Довганич О. Д., Сливка В. Ю., Туряниця В. В. Осередок освіти, науки, культури: Ужгородському державному університету – 50 років ; відп. за вип. І. М. Гранчак ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород : Патент, 1995. 196 с.

53. Волошин М. Факультет для всіх. *Радянський студент*. 1979. 20 жовт.

54. Закривидорога О. Громадські бібліотекарі. *Радянський студент*. 1963. 18 квіт.

55. Козич Н. На громадських засадах. *Радянський студент*. 1965. 1 листоп.

56. Кепша М. Нове поповнення. *Радянський студент*. 1965. 1 черв.

57. Кирячок І. За велінням серця. *Радянський студент*. 1965. 11 груд.

58. Кирячок І. На громадських засадах. *Радянський студент*. 1966. 23 берез.

59. Закривидорога О. Друга професія. *Радянський студент*. 1967. 17 листоп.

60. Балкаєва К. Бібліотекарі. *Радянський студент*. 1977. 4 черв.

61. Лавришинець О. Готуємо громадських бібліотекарів. *Радянський студент*. 1988. 18 жовт.

Розділ 3

“Я завжди вважав, що рай буде схожим на бібліотеку”.
Хорхе Луїс Борхес

ЧАС ПОДАЛЬШОГО ЗРОСТАННЯ БІБЛІОТЕКИ (1970–1990-ті рр.)

3.1. “Ленінська книга” як втілення комуністичної пропаганди та завдань КППРС у роботі бібліотеки

Діяльність бібліотеки на початку 70-х років є дзеркальним відображенням суспільно-політичного життя в країні. 1970 рік пройшов під гаслом зустрічі 100-річчя від дня народження вождя Жовтневої революції В. І. Леніна. Види роботи бібліотеки, формування і наповненість книжкових фондів у певні періоди розвитку держави свідчать про нерозривний зв'язок закладу освіти і культури з певними суспільно-політичними та освітньо-виховними завданнями. Центральним комітетом КППРС були підготовлені тези “До 100-річчя з дня народження Володимира Ілліча Леніна”. У документі йдеться: “Відзначаючи 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, радянський народ, народи соціалістичних країн, міжнародний робітничий клас, усі революційні борці проводять огляд своїх сил, визначають далі перспективи і завдання своєї діяльності, зміцнюють бойову єдність у боротьбі за мир, демократію, соціалізм [1, с. 138].

Згідно з тезами ЦК КППРС, на зборах університетського активу була заслухана і обговорена доповідь ректора університету доц. Д. В. Чепура “Головні завдання партійної організації університету по підготовці та відзначенню 100-річчя від дня народження В.І. Леніна”, на яких прийнято рішення: “Кожному факультету, кожній кафедрі, академічній групі, кожному члену університетського колективу домогтися повного виконання зобов'язань, взятих на честь 100-річчя від дня народження В. І. Леніна і зустріти знаменний ювілей високими показниками в навчальній, науковій, громадсько-політичній роботі” [2].

Усі структурні підрозділи університету були зобов'язані розпочати ведення “Ленінських книг” з дня вручення їх на зборах активу. “Ленінська книга” урочисто була вручена і бібліотеці УЖДУ в особі завідувача І. І. Кирячка та секретаря партійної організації бібліотеки О. К. Булеци.

У створенні книги працівники керувалися чіткими завданнями, викладеними у “Положенні про «Ленінську книгу»”, яке було затверджене

ЦЕРВЕЊ, 1969

21 червня ПРОВЕДЕНО ЦЕРГОВЕ ЗАНЯТТЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ ЛЕНІНІАДИ НА ТЕМУ:
**ОБРАЗ В.І.ЛЕНІНА В УКРАЇНСЬКІЙ
РАДЯНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ.** /ЛЕКТОР – В.О. ПРОФЕСОРА ЛАКІЗВА М.П./

25 червня. ОФОРМЛЕНО БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПЛАКАТ
ОБРАЗ В.І.ЛЕНІНА В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.
/БІБЛІОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ ПРЕСТАВЛЕНО В СЛІДУЮЧИХ РОЗВІАХ: ОБРАЗ В.І.ЛЕНІНА В УКРАЇНСЬКІЙ, РОСІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ НАРОДІВ СРСР, У ЗАРУБІЖНІЙ, ДІТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРІ ТА ФОЛКЛОРІ – Всього 115 назв. Підгот. матеріал бібліот. Закарпатського О.Д./

27 червня. ПРОВЕДЕНО ЛЕНІНСЬКІ ЧИТАННЯ НА ТЕМУ:
**ТОРЖЕСТВО ЛЕНІНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПОЛІТИКИ НА УКРАЇНІ.** /ЛЕКТОР – ЗІВ. БІБЛ. КИРАЧОК І.І./

Обкладинка та одна із сторінок "Ленінської книги".

На зборах активу ректор УжДУ Д. Чепур вручає "Ленінську книгу" завідувачу бібліотеки І. Киричку та секретарю парторганізації бібліотеки О. Булеці. 1969.

на засіданні парткому Ужгородського державного університету 15 січня 1969 року [2]. У ньому, зокрема, зазначено, що «Ленінська книга» – це рапорт кожного факультету, кожного підрозділу, кожної первинної партійної, комсомольської та профспілкової організації університету про виконання взятих зобов'язань на честь 100-річчя з дня народження В. І. Леніна». «Ленінська книга» повинна була розпочинатися викладом основних зобов'язань того чи іншого підрозділу університету, за якими в хронологічній послідовності (зі вказівкою числа, місяця, року) в неї вносились записи про те, що зроблено колективом до знаменної дати.

«Ленінська книга» була не тільки рапортом про виконання взятих зобов'язань до ленінського ювілею, а і колективним документом, що став взірцем комуністичної пропаганди та агітації, зверненої, в першу чергу, на студентську молодь. У цю пропаганду був вимушено задіяний не лише весь бібліотечний колектив, а й професорсько-викладацький склад університету. Проте, з погляду нинішнього дня, мусимо зазначити, що ця, так би мовити, ініціатива мала і позитивну сторону. Вона стала результатом сили об'єднавчої ідеї, яка гуртувала колектив, допомагала вирішувати не тільки складні пропагандистські завдання, але одночасно з цим активно впроваджувати в життя загальноосвітні, просвітницькі, інформативні культурно-масові заходи. Часто за суто партійним гаслом-

назвою виставки чи читацької конференції демонструвалися, а точніше – приховувалися, цікаві змістовні презентації книг, на конференціях жваво обговорювалися твори українських та зарубіжних письменників, порушувалися проблемні питання розвитку науки тощо.

Під пильним наглядом партійної організації бібліотеки та університету працівники активно включилися в підготовку до знаменної дати заздалегідь. З цією метою були продумані заходи з підготовки та відзначення ювілею, обговорені і затверджені на відкритих зборах партійної організації університетської бібліотеки 5 квітня 1968 року. Таким чином, три роки поспіль заклад підпорядковував свою роботу “широкій пропаганді ленінської спадщини, посиленню комуністичного виховання членів колективу та читачів, виховання комуністичного ставлення до праці” [2].

Попри ідеологічну заангажованість вражає сам величезний комплекс робіт, виконаних колективом бібліотеки. Назвемо основні напрями в цій роботі періоду “ленінських днів”:

1. Виставкова діяльність:

- читальну залу № 1 перейменовано в Ленінську залу, де були зосереджені як багатотомні видання В. І. Леніна, так і окремі його праці. У залі чергували викладачі суспільних кафедр для надання необхідних консультацій;

- організовано постійно діючу ілюстровану виставку “Основні видання творів В. І. Леніна”;

- розміщено два стенди під назвами: “Ленінські ідеї крокують по планеті” та “Видання творів В. І. Леніна”;

- створено “Ленінський календар” на спеціальному стенді, який оновлювався щомісяця;

- у Ленінській залі на стендах для студентів усіх факультетів представлено літературну Ленініану, де розміщено художні твори української, російської та зарубіжної літератур, що розкривали “безсмертний образ Ілліча”; біля стендів проводилося чергування студентів старших курсів для надання консультацій та роз’яснень студентам молодших курсів.

2. Проведення циклу лекцій з літературної Ленініани.

Згідно з графіком, один раз на місяць силами викладачів університету відбувалося читання лекцій для студентів університету.

Тематика лекцій, прізвища лекторів, графік проведення були затверджені парткомом університету і розміщені у вестибюлі бібліотеки для ознайомлення. Так, приміром, пропонувалися лекції “Образ В. І. Леніна в українській радянській поезії” (М. П. Лакиза), “Образ Леніна в українській радянській драматургії” (З. Л. Пономарьова), “В. І. Ленін і проблеми партійності літератури” (Є. П. Толстов), “Робота В. І. Леніна над книгою” (В. І. Ариповський) та ін.

Виставка видань творів В. І. Леніна.

На цих лекціях у Ленінській залі протягом року було велелюдно – їх відвідали близько 1800 студентів різних курсів і факультетів.

3. Організація циклу лекцій ленінської тематики для бібліотечного колективу.

Їх готували і читали самі бібліотечні працівники. До прикладу: “Торжество ленінських принципів національної політики на Україні” (І. І. Кирячок), “Ленінський принцип підбору, розстановки і виховання кадрів” (О. К. Булеца), “Ленін і питання літератури” (Г. Й. Лізунова) та ін.

4. Комплектування бібліотеки творами В. І. Леніна та літературою про нього.

У 1969 році додатково було придбано 70 комплектів (!) Зібрання творів В. І. Леніна 5-го видання, у т. ч. 50 комплектів – українською і 20 – російською мовами. Додатково придбано 1000 (!) примірників праць В. І. Леніна та літератури про нього, що дало можливість регулярно поповнювати книжкові виставки та ще активніше вести пропаганду творів “вождя”.

5. Проведення читацьких конференцій.

Підготовлено і проведено дві читацькі конференції: “До 100-річчя відомого діяча партії, соратника та дружини В. І. Леніна – Н. К. Крупської” (проведена силами бібліотекарів) та конференція “Леніна славлять Карпати”, якою керував В. Л. Микитась (для читачів бібліотеки); відбулась теоретична конференція працівників бібліотеки, присвячена 100-річчю з дня народження В. І. Леніна, на якій було заслухано шість доповідей.

Центральний вхід у бібліотеку в 1970 році.

6. Зустрічі за круглим столом.

Одна із зустрічей викладачів та студентів була присвячена темі: “Ленінські праці і сучасна біологія”. На запитання студентів природничих факультетів відповідали А. В. Ковальчук, С. С. Фодор, І. І. Бокотей, М. Г. Чубірка, Й. М. Погоріляк.

7. Теоретичні семінари.

У першому півріччі усі бібліотекарі беруть активну участь у роботі теоретичного семінару на тему: “В. І. Ленін про літературу та мистецтво”. У другому півріччі на семінарі бібліотекарі вивчають працю В. І. Леніна “Дитяча хвороба «лівизни» в комунізмі”.

Окрім названих заходів проводилися бібліотечно-бібліографічні заняття для студентів-першокурсників усіх факультетів, із яких дві години були присвячені вивченню бібліографії творів класиків марксизму-ленінізму, зокрема вивченню бібліографії творів В. І. Леніна у 5-ти виданнях.

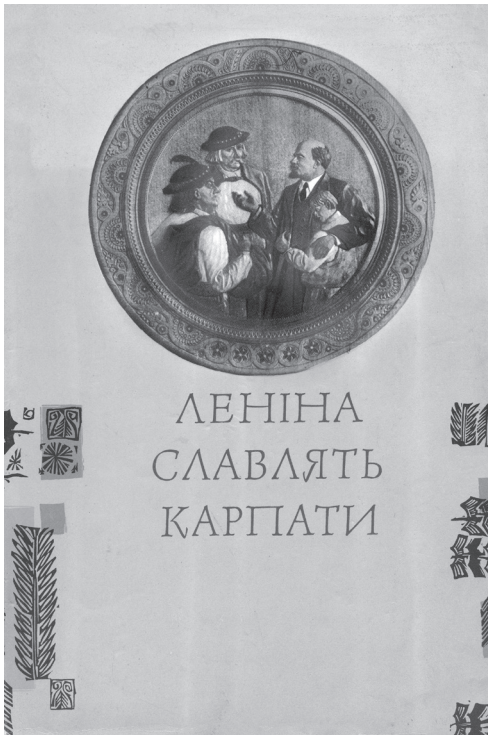
У бібліотечному кіоску розпочався продаж праць В. І. Леніна студентам та викладачам університету (за успішну роботу по реалізації та розповсюдженню праць В. І. Леніна бібліотечний кіоск “Облкниготорг” перейменував на “народний кіоск”), розгорнулося трудове змагання за почесне звання “Кращий відділ бібліотеки”, до ювілею були опубліковані матеріали в обласній пресі, університетській багатотиражці, бібліотечній стіннівці та було проведено ще багато інших заходів.

Також у бібліотеці регулярно проводилися “ленінські заліки”, до яких комсомольці ретельно готувалися. Заліки допомагали членам КППС контролювати поведінку та свідомість молоді, дізнаватися, чим цікавляться, як живуть і вчаться комсомольці, які комсомольські доручення виконують. За спогадами тоді ще молодих бібліотекарів, які саме в ці роки прийшли працювати в бібліотеку, Світлани Слепньової та Людмили Санько, “ленінський залік” вони здавали комісії, до складу якої входили представники комітету комсомолу університету та бібліотекарі – члени КППС. Зазвичай питання стосувалися безпосередньої роботи, члени комісії цікавилися, які твори художньої літератури читають комсомольці, як і які виконують громадські доручення тощо. Про цю подію в “Ленінській книзі” записано:

“4 березня 1970 р. комсомольці бібліотеки склали Ленінський залік. Комсомольці М. Глушко, О. Логойда, С. Слепньова, Н. Ступаченко, Л. Ростовцева брали активну участь в підготовці колективу бібліотеки до ювілею, в оформленні Ленінської зали, в організації виставок, у роботі теоретичного семінару по вивченню роботи В. І. Леніна “Дитяча хвороба «лівизни» в комунізмі”. Залік проходив в урочистій обстановці, його приймали працівники комітету комсомолу УЖДУ. Всі комсомольці успішно склали залік і одержали атестаційні картки учасників Всесоюзного Ленінського заліку” [2].

Читацька конференція за збіркою творів закарпатських письменників "Леніна славлять Карпати" (Ужгород, 1969). Зліва направо: І. Киричок, письменники В. Поліщук, В. Вовчок, П. Скунець, співробітник видавництва "Карпати", В. Микитась (керівник конференції). Виступає редактор "Карпат" Є. Єгоров. 1970, 19 лютого.

Леніна славлять Карпати : збірник / упоряд. : М. І. Кубик, В. Л. Микитась, О. С. Романець ; на суперобкладинці : І. Савченко. "Ленін серед гуралів": інкрустація. Чернівці ; В. Свіда. "Ой зігріло ясне сонце гори і долини...": декоративна таріль. Ужгород ; проект макета народного художника УРСР Антона Кашишя. Ужгород : Карпати, 1969. 168 с.

9–10 квітня 1970 року комісія перевірила виконання колективом бібліотеки соціалістичних зобов'язань, взятих на честь 100-річчя з дня народження В.І. Леніна, а 15 квітня 1970 на партійних зборах були підведені підсумки всієї роботи та визначено переможця за звання кращого відділу бібліотеки [2].

“Ленінська книга”, яка складалася із двох альбомів великого формату, була завершена.

У ній була закумульована політика запровадження, укорінення комуністичного світогляду комуністичної партії на чолі з її генеральним секретарем Л. І. Брежневим, яка проявилася у зазначений період у формі безмірного звеличення і прославлення окремої людини, що набрало потворних рис культу особи, – політичного діяча-авантюриста В. І. Леніна. У “Ленінській книзі” чітко окреслилася роль і значення бібліотеки як форпосту комуністичної партійної ідеології, що мало величезний вплив на виховання студентської молоді в дусі ідей марксизму-ленінізму.

На засіданні Ради університету ректор Ужгородського державного університету проф. Д. В. Чепур урочисто вручив колективу бібліотеки Диплом переможця Всесоюзного огляду бібліотек, присвяченого 100-річчю від дня народження В. І. Леніна [3]. Ця висока нагорода, попри усі негативні явища, пов'язані зі святкуванням політично-комуністичних подій, свідчила також про те, що дружній, працьовитий, згуртований колектив бібліотеки здатний в призначений термін якісно і відповідально виконувати будь-якої складності завдання.

Так завершився для бібліотеки пам'ятний 1970 рік. А попереду – нові партійні завдання і цілі – уся країна готується до гідної зустрічі XXIV з'їзду КПРС (Москва, 1971) та XXIV з'їзду КП України (Київ, 1971). Колектив звично розпочав діяльність з вивчення та пропаганди матеріалів з'їздів, які почали масово надходити до бібліотеки. А наступного року у “Звіті про роботу університету за 1971–1972 н. р.” записано: “Колектив взяв і енергійно виконує соціалістичні зобов'язання на честь 50-річчя утворення СРСР”. Бібліотеки усіх рівнів, як і всі інші гуманітарні інституції, були значною мірою заполітизовані. Вони часто “перетворювалися в інформаційно-пропагандистські центри для проведення гучних масових кампаній, приурочених подіям так званого «червоного календаря» – річницям життя комуністичних вождів усіх калібрів, партійним з'їздам, революціям, «міжнародним дням» і т. д.” [4, с. 381].

Щороку в університеті розроблявся план з ідейно-виховної роботи студентів усіх курсів і факультетів, за виконанням якого стежили партійні органи університету. Отже, за усіма визначними датами партійного календаря бібліотека зобов'язана була невпинно слідкувати, висвітлювати їх у своїй роботі, сприяти підвищенню ідейно-політичного рівня знань студентів.

У відділі підручників – Ольга Булеца та Надія Балаж. Початок 70-х років.

3.2. Діяльність книгозбірні з удосконалення бібліотечної роботи у 70-90-х роках

Зважаючи на вказівки партії щодо виховання сучасної молоді в дусі основних положень партійних з'їздів, бібліотека все ж належно виконувала свою основну функцію – забезпечувала читачів необхідною літературою для успішного навчального процесу. У вирі напруженої щоденної праці про вказівки “забували”, а відверта пропаганда сприймалась із долею здорового глузду й “глибоким скепсисом та іронією” [4, с. 382]. Бібліотекарі щодня видавали підручники та посібники, щиро спілкувалися з читачами, радили їм читати книги тих українських і зарубіжних авторів, значення яких із плином часу не минало, популяризували незаполітизовану наукову та художню літературу на виставках.

Сімдесяти роки в житті бібліотеки були відмічені подіями, які суттєво вплинули на її подальшу діяльність та визначили нові напрями її розвитку, зокрема – створення нових відділів, зміна керівництва бібліотеки, проведення знакової конференції, присвяченої 400-річчю книгодрукування в Україні, публікація наукового видання, що розкривало фонди бібліотеки широкому загалу, побудова нового корпусу університету, в якому бібліотека розташувала свої підрозділи, та ін.

Кінець 60-х – початок 70-х років був означений помітним збільшенням науково-технічної інформації, формуванням системи депозитарного зберігання, різко зростає користування науковими бібліотеками,

Група студентів-першокурсників на заняттях з вивчення бібліографії творів класиків марксизму-ленінізму. Заняття проводить бібліограф І. Ф. Османова.

словосполучення “науково-технічний прогрес” заповняє пресу, вдягає шати законодавчих документів і надовго стає помітним і рушійним явищем у розвитку радянського суспільства.

Хоча увага в діяльності радянських бібліотек зосереджується на прискоренні темпів науково-технічного прогресу, та комуністична ідеологія і надалі залишається на першому місці. У 1974 р. прийнято Постанову ЦК КПРС “Про підвищення ролі бібліотек у комуністичному вихованні трудящих і науково-технічному прогресі”, в якій були визначені завдання, зміст і організаційні принципи роботи закладів культури та освіти в умовах розвиненого соціалістичного суспільства. У цій постанові бібліотеки зазначалися як важливі опорні бази партійних організацій щодо комуністичного виховання трудящих, ідеологічні й науково-інформаційні установи [5]. Від 8 серпня цього ж року затверджується наказ № 667 Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР “Про посилення ролі бібліотек у навчально-виховному процесі і науково-дослідній роботі вищих і середніх спеціальних навчальних закладів”. Загалом у країні, зокрема в Ужгородському державному університеті, в бібліотеці, відбуваються зміни.

Після завершення гучної події 1970-го, пов’язаної зі святкуванням 100-річчя від дня народження В. І. Леніна, у наступному році бібліотека упритул приступила до вирішення першочергових практичних завдань.

Єва Калочай (зав. відділу рукописів і стародруків) та бібліотекарка Кларіка Яночик вивчають стародрук. Поч. 90-х рр.

У 1971 році організовано новий відділ – відділ рукописів і стародруків. Хоча фонди відділу вже були на цей час відокремлені від загального фонду, цього було замало для ефективної роботи дослідників, оскільки фонд був неупорядкований, а його зміст – недосліджений, розшукати необхідну книжку в стосах (і просто в книжкових завалах) було важко. Виникла нагальна потреба в окремій штатній одиниці для проведення необхідної роботи. За фундами новоствореного відділу, що розмістився в двох кімнатах, був закріплений постійний працівник. Це рішення завідувача бібліотеки І. І. Кирячка мало величезне значення для започаткування інтенсивної і продуктивної науково-дослідницької роботи вчених Ужгородського університету, багато

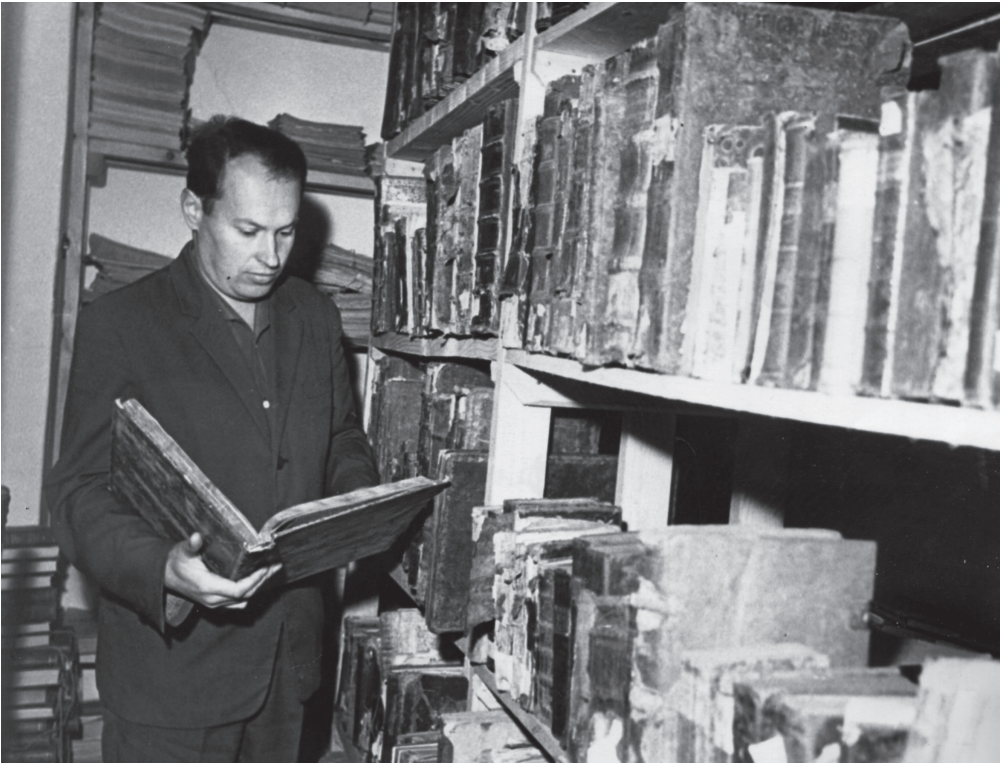
з яких захистили дисертації чи написали свої наукові розвідки на матеріалах цього фонду.

Достатньо тільки згадати дослідження доцента кафедри української літератури В. Л. Микитася та доцента кафедри класичної філології Ю. М. Сака, які повністю були присвячені вивченню стародруків та рукописів із фондів університетської бібліотеки. Велике зацікавлення фондами книгозбірні виявили зарубіжні гості нашого закладу. Тільки за три роки (1967–1970) в університетській бібліотеці побувало ряд делегацій із соціалістичних країн, які знайомилися з роботою відділів, ділилися досвідом діяльності подібних закладів у їхніх країнах. Бібліотеку відвідали студенти та викладачі Кошицького медичного інституту, Пряшівського філософського факультету Кошицького університету (Чехословаччина), Сегедського педагогічного інституту (Угорщина), Новосадського університету (Югославія), вчені з НДР та інші гості [2].

Відтак зі створенням відділу розпочалася щоденна робота працівників з упорядкування фонду, систематизації, каталогізації та пропаганди збережених фоліантів, цінних взірців друкарського мистецтва, творів ві-

Фонди відділу рукописів, стародруків та рідкісних книг.

Завідувач бібліотеки І. Кирячок вивчає рукописи та стародруки. 1967, 30 жовтня.

домих філософів, істориків, мислителів минулих століть з метою зберегти для нащадків пам'ять людства.

Відділ очолила Єва Шандорівна Калочай – відповідальна і сумлінна працівниця, працелюбна і добропорядна, яка досконало володіла угорською мовою, що врешті й стало вирішальним фактором у виборі її кандидатури на цю посаду, оскільки значна частина книжок була угорською мовою. Через деякий час у відділі розпочала свою діяльність і Костю Юдіта Василівна – професіонал і ентузіаст своєї праці. Скрупульозна робота двох фахівців з опрацювання фонду велася протягом десяти років. Вона вимагала значної уваги, обізнаності і, звичайно, знання іноземних мов. Певний час у створенні каталогу їм допомагали й інші працівники бібліотеки. Найбільшу підтримку отримали від професіонала бібліотечної справи, досвідченої Марії Іванівни Похияк, яка стала для Єви Шандорівни найпершим помічником, наставником і консультантом у новій, незвичній і складній справі, пізніше їм допомагали Маргарита Вішкольц, Юдіта Рогаль, Світлана Кривова, Ада Столяр (Фучко), однак основну роботу виконали Єва Калочай та Юдіта Костю. Була здійснена інвентаризація усього фонду. Інвентарні книги пронумеровані, прошнуровані і завірені печатками.

Науковці університету – Я. І. Штернберг, С. С. Фодор, С. С. Штефуровський, Ю. М. Сак – також надали велику допомогу відділу в упорядкуванні фонду. Інтенсивна і скрупульозна робота зі стародруками проводилася щодня: бібліотекарі з тісного приміщення виносили купки книжок у широкий коридор і розкладали їх на столах. Книжки уважно переглядали, аналізували, описували, заносили в інвентарні зошити і розміщували згідно з інвентарними номерами на полицях. На жаль, невелика частина книжок, за вимогами того часу, була вилучена як занадто зношена чи релігійно шкідлива.

На засіданні Ради при дирекції Наукової бібліотеки УжДУ Єва Шандорівна інформує присутніх про результати діяльності відділу, які свідчать про те, що робота, розпочата ще в 1971 році з упорядкування фондів, завершена в 1982 році створенням каталогу на 20 400 стародруків та каталогу на 500 рукописів. З фондами працювати було нелегко, оскільки доводилося описувати, розшифровувати і перекладати за допомогою словників назви книг, написаних мовами світу.

Окрім основної роботи, бібліотекарі виявляли і брали на облік рідкісні видання праць угорських філологів до XIX ст., що становило понад 50 книжок. У процесі роботи зафіксовано і взято на облік книги з цікавими печатними знаками приватних видавництв. Важливим починанням стало виявлення і фіксація книг з автографами відомих постатей Закарпаття. Так, був укладений список книг з автографами відомого вченого-енциклопедиста, медика, педагога, літератора Івана Орлая (1771–1829) – вихідця із закарпатського села Давидково. Складено список книг з кирилівським шрифтом. За допомогою доцента Ю. М. Сака проведено інвентаризацію рукописів.

Основні кількісні показники за три роки напруженої роботи такі: з 1979 до 1982 року опрацьовано 20 400 книг, написано 21 080 карток; відділ відвідали 249 читачів, яким видано 689 прим. книжок, прийнято на зберігання 28 дисертацій, 153 примірники звітів. Окрім цього, відділом

Науковець Юрій Турянця та Іван Кирячок досліджують стародруки. 1965, 18 верес.

Під час відвідин бібліотеки делегацією з Сегедського педінституту (Угорщина). Зліва – зав. бібліотеки І. І. Кирячок, в центрі – ректор УЖДУ Д. В. Чепур. 1966, 31 жовтня.

Доцент П. М. Лизанець (зліва) та науковець з Угорщини – гості бібліотеки. Справа – І. І. Кирячок. 1969, 30 вересня.

проводилася й інша робота – огляди літератури для студентів-першокурсників на бібліотечно-бібліографічних заняттях, популяризація стародруків та рукописів в обласній пресі, проведення інвентаризації фондів, обслуговування читачів тощо [6]. У 1986 році навіть було замовлено спеціальний стіл-вітрину для постійної виставки стародруків. Його виготовила навчально-експериментальна майстерня університету (зазначимо, що ця вітрина і донині виконує свою функцію).

Гортаючи заявки, довідки, прохання, що надходили у відділ рукописів і стародруків від організацій, науковців, студентів, громадських діячів, які у різні часи знайомилися з матеріалами фонду стародруків, бачимо, як розгортається історія створення важливих наукових досліджень, написання статей, оприлюднення доповідей, нових історичних фактів, що становлять тепер наукову спадщину університету, основу для багатьох подальших наукових розвідок. І водночас все це сприяло і сприяє нині популяризації книжкових багатств університетської бібліотеки. Про це свідчать деякі із заяв, у яких висловлюються прохання на дозвіл користуватися фондом стародруків: “Правління Закарпатської обласної організації Українського Товариства охорони пам’яток історії та культури просить Вас дозволити 5 березня 1980 р. відвідати відділ стародруків з метою ознайомлення відповідальних секретарів правлінь районних та міських організацій Товариства з пам’ятками писемності та книгодрукування, оскільки це входить в тематику семінарських занять по підвищенню ідейно-фахового рівня працівників Товариства охорони пам’яток історії та культури” (5.03.1980); заява від професора Й. О. Дзендзелівського, який просить дозволу працювати з рукописами А. Коцака з метою підготовки доповіді “Традиції М. Смотрицького у рукописній граматиці А. Коцака” (5.04.1979); заява від Н. І. Вигодованець, яка працює над науковою роботою “Українська проза другої половини XVII ст.” і просить дозволу на користування фондами відділу (23.08.1979); заява на дозвіл науковому працівникові Н. І. Сліпченку користуватися матеріалами відділу рукописів та стародруків бібліотеки, необхідними для вивчення українського живопису Закарпатської області XVI–XVIII ст.; від Українського спеціального науково-реставраційного виробничого управління (м. Львів) “Спеціальна науково-реставраційна виробнича майстерня” (17.06.1977) та багато інших заяв. Усі вони засвідчили великий попит і зацікавлення книжковим фондом стародруків і рукописів для наукових досліджень закарпатських вчених і дослідників із різних університетів і організацій як України, так і зарубіжжя. Дозволи було видано вченим УЖДУ – Я. І. Штернбергу, І. М. Гранчаку, М. В. Оросу, О. В. Барбіл, Е. В. Швед, Л. М. Устюговій та ін., дослідникам із інших університетів України, науковцям зі Словаччини, Угорщини, Румунії, Югославії, США [7].

На особливу увагу заслуговують результати роботи групи дослідників із Національної бібліотеки ім. Сечені (Будапешт, Угорщина) в 1994

році під керівництвом д-ра Юдіти Вашаргелі – дослідника стародруків Угорщини. Нею було виявлено 2610 стародавніх угорських документів. До того ж із загальної кількості 31 документ виявився зовсім невідомим, вони відсутні і в інших бібліотеках [7].

Після виконання першочергових завдань перед працівниками відділу у перспективі постали нові – робота з укладання каталогу палеотипів та систематичного каталогу рукописів і стародруків, аналіз певної частини книг відділу іноземної літератури з метою передачі їх у відділ стародруків, подальше вивчення фонду задля виявлення інкунабул та інших рідкісних книг тощо, що склало основу діяльності відділу на майбутні десятиліття його функціонування. Таким чином, створення відділу рукописів та стародруків стало важливою сторінкою в житті бібліотеки.

У 70-х роках у бібліотеці відбуваються і кадрові зміни. 10 листопада 1972 року за власним бажанням залишає посаду завідувача бібліотеки УЖДУ Іван Іванович Кирячок. На завершення Іван Кирячок устиг зробити ще одну добру справу, що стосувалася збереження бібліотеки як пам'ятки архітектури. У бібліотечному архіві зберігається документ, який підтверджує небайдуже ставлення очільника закладу до споруди, що є окрасою міста над Ужем.

Із “Акта про перевірку стану, пошкодження, руйнування, знищення пам'ятника XVII ст., колишньої резиденції єпископа, тепер бібліотеки УЖДУ” від 8.06.1972 р. дізнаємося, що на стелі і стінах центрального книгосховища з'явилися тріщини. Як пояснює Іван Кирячок, вони з'являються внаслідок вибухів на Радванському кар'єрі, які здійснюються протягом багатьох років. У приміщенні бібліотеки “відчуваються струси, від яких падають книги з полиць, вихлюпується вода з графінів і, що найнебезпечніше, від цих вибухів на склепіннях і стінах виникли тріщини, що може призвести до руйнування приміщення і людських жертв”.

Ці явища спонукали до створення комісії, членами якої стали завідувач бібліотеки І. І. Кирячок, громадський інспектор П. П. Сова та члени комісії – Ю. Ю. Качій, М. В. Мегец, які зафіксували це в документі. Можливо, внаслідок цих та багатьох інших дій і зусиль, у тому числі й ініціативи з боку бібліотеки, уже наступного 1973 року розпочинається реставрація будинку університетської бібліотеки. Роботи виконують працівники Львівських художньо-реставраційних майстерень. У комплекс робіт увійшло і окультурення навколишньої території, у першу чергу – зелених декоративних насаджень [8].

Наприкінці 1972 року в бібліотеку призначено нового очільника – Івана Васильовича Сабодоша (1972–1977), який прийшов працювати відразу ж після успішного закінчення аспірантури зі спеціальності “українська мова”. Заступницею директора бібліотеки призначається Ганна Михайлівна Довганич.

І. Сабадош презентує в бібліотеці нові наукові видання кафедри української мови. 2005.

Для молодого фахівця робота в бібліотеці стала справжнім випробуванням, в якому він загартувався, зарекомендував себе вмілим організатором, справедливим керівником великого колективу бібліотекарів, здобув значний досвід у спілкуванні з людьми.

Вмінням обстоювати інтереси бібліотеки, порядністю, толерантністю, інтелігентністю, доброзичливістю запам'ятався він бібліотечним працівникам. У бібліотеці продовжував здобувати знання, необхідні для подальших філологічних розвідок. Під керівництвом професора Й. О. Дзендзелівського починає працювати над дисертаційним дослідженням. У 1974 році захищає кандидатську дисертацію на тему: "Лексика лісосплаву українських говорів району Карпат". Із цією подією його щиро вітає весь бібліотечний колектив, про що повідомляється в газеті "Бібліотекар та читач" (1974). У 1977 році Іван Васильович повністю віддається науковій та педагогічній діяльності і переходить працювати на кафедру. Його ім'я як мовознавця сьогодні відоме не тільки в Україні, а й далеко за її межами.

У період свого завідування І. В. Сабадош багато зробив для поліпшення обслуговування читачів. Так, були доукомплектовані фонди читальних зал і філій необхідними підручниками, навчально-методичною літературою, збільшено час роботи читальних зал і абонементів у період сесій. Іван Сабадош вважав, що одним із найважливіших завдань бібліотеки, першочерговою умовою доброякісного обслуговування читачів є

Група іноземних студентів в бібліотеці. 1968.

постійне поповнення фондів необхідною кількістю навчально-методичної літератури. Через два роки діяльності на новій посаді він констатує: “З більшості дисциплін, що зараз вивчаються в нашому університеті, наявне стопроцентне забезпечення підручниками” [9]. Бібліотека вдячна Івану Васильовичу за те, що, попри наполегливу пропозицію університетського керівництва та Закарпатського обкому компартії передати старі фонди до Львівського музею історії та атеїзму, йому вдалося зберегти усі рукописи і стародруки [10, с. 34–35].

Протягом 1974–1975 років у житті бібліотеки відбулося багато подій, які змінили структуру бібліотеки, удосконалили обслуговування читачів, покращили умови праці бібліотекарів тощо. Так, було відкрито дві філії бібліотеки в гуртожитках, що працювали як читальні зали. У гуртожитку № 3 відкрито читальну залу, у якій розмістилися підручники, навчальні посібники та інші книжки для студентів-математиків, фізиків, біологів, хіміків, істориків, а також навчально-методична література для слухачів підготовчого відділення.

У філії гуртожитку № 4 сконцентровано літературу для студентів медичного та філологічного факультетів, а також факультету романо-германської філології. Книжковий фонд читальної зали становить понад 10 000 примірників навчальної, наукової та художньої літератури. Книгосховище розміщено у трьох кімнатах. Читальна зала має 80 читацьких місць і відкрита з 9.00 до 22.00.

Новозбудований студентський гуртожиток, у якому були розміщені абонемент навчальної літератури та читальна зала. 1974.

Бібліотека постійно працює над упорядкуванням своїх фондів і вдосконаленням системи обслуговування читачів. На початку навчального 1974 року в бібліотеці облаштували читальну залу вітчизняної періодики. Розширено корисну площу і збільшено кількість читацьких місць у залі для професорсько-викладацького складу.

Значна робота проведена з універсалізації фондів колишньої читальної зали № 1, в якій раніше була представлена лише література з гуманітарних наук, а книжковий фонд з природничих наук містився в читальній залі № 2. Фонди двох зал об'єднали в один – універсальний – і тепер тут розмістили літературу з усіх спеціальностей, які отримують студенти в УЖДУ.

Було впроваджено нову форму обслуговування читачів на абонементних, що дозволяло у період масової видачі навчально-методичної літератури обслуговувати читачів швидше, ніж це було в попередні роки. Значно полегшився не лише облік, а й видача підручників – внаслідок переходу бібліотеки з 1 січня 1975 року до безінвентарного обліку багатокземлярної літератури.

Бібліотечний заклад продовжує накопичувати книжкові ресурси, про що свідчать цифри. Так, у 1971–1972 н. р. книжковий фонд бібліотеки Ужгородського університету налічує 891 357 примірників книг і

Першотравневий парад. Ідуть бібліотекарі. 1977.

Спортивні змагання на "Скалці". Бібліотекарі здають норми комплексу ГПО (Готовий до праці й оборони). Зліва направо: Елла Рубін, Світлана Сlepньова, Людмила Ростовцева (Санько), Людмила Решетілова (Світлична), Ольга Вашаргелі, Алла Пiнягіна, Ольга Чердниченко, Н. Саєнко. 1972.

журналів [11]; у 1972–1973 н. р. він становить 962 471 примірників книг, журналів, авторефератів дисертацій і рукописів [12]; у 1973–1974 н. р. фонди вже перевищують один мільйон екземплярів книг і стрімко збільшуються щороку. Книговидача теж сягає високих показників. Тільки одні читальні зали, кабінети і кафедральні бібліотеки разом видали в 1973–1974 н. р. 667 865 примірників [13].

Бібліотека УЖДУ бере активну участь у поповненні краєзнавчої картотеки обласної бібліотеки для дорослих. Бібліографи передають туди бібліографічні картки відповідної тематики. У 1974 році за допомогою студентів здубльовано 2000 карток і передано в обласну бібліотеку.

Успішно проводиться і культурно-масова робота. За 1973–1974 н. р. організовано 262 виставки, з яких 164 – тематичні. Заслужують на увагу розлогі експозиції, які готувалися до наукових конференцій і присвячувалися окремим діячам науки і техніки: “Праці науковців УЖДУ за 1970–1974 рр.”, “Д. І. Менделєєв: до 140-річчя від дня народження”, “Академік С. П. Корольов”, “250 років від дня народження великого німецького філософа Канта” та ін. Щорічно всі читальні зали, абонементи, кабінетні та кафедральні бібліотеки організовують виставки на допомогу педагогічній практиці студентів зі всіх спеціальностей. У бібліотеці діють п’ять постійних стендів нових надходжень, популярні книжкові покази з відкритим переглядом літератури. За рік організовано понад 20 відкритих виставок, на яких було представлено 3455 книжок, проведено 36 масових заходів з охопленням близько 3 тисяч осіб. Відбулося шість конференцій.

Заслужує на увагу науково-теоретична конференція, яка була проведена 1974 року спільно з кафедрою загальної історії СРСР історичного факультету і присвячена 400-річчю українського книгодрукування. Були проголошені такі доповіді працівників бібліотеки і викладачів: “Класики марксизму-ленінізму про книгу і друковане слово”; “Іван Федоров – засновник книгодрукування в Росії і на Україні”; “Осередки книгодрукування на Східній Україні в XVI–XVII ст.”; “Грамматика Івана Федорова”; “Видання Івана Федорова на Закарпатті”; “Із історії українсько-російських друкарських зв’язків XVI–XVII ст.”; “Українська радянська книга”. До бібліотеки цього дня завітали також гості з ужгородських видавництв, для яких була організована екскурсія бібліотекою. Бібліотечними працівниками проводилися лекції, бесіди та огляди літератури для студентів, екскурсії у відділ стародруків та рукописів. Визначній події – 400-річчю книгодрукування в Україні – було присвячено кілька публікацій у пресі [14].

Працівники бібліотеки збиралися і на свої “домашні” святкові події, наприклад, з приводу ювілея ветерана бібліотеки, її колишньої завідувачки Олени Фесенко, яка понад 30 років віддано працювала для розвитку і вдосконалення книгозбірні.

Наприкінці 1972 року бібліотекарі Ужгородського держуніверситету отримали відрядження у вузівські бібліотеки м. Києва. Мета поїздки – обмін досвідом роботи. Л. М. Траченко та заступниця завідувача бібліотеки Г. М. Довганич відвідали три бібліотеки: Київського державного університету ім. Тараса Шевченка, педагогічного інституту ім. Герцена та Київського технологічного інституту ім. Мікояна. Про нове, що побачили в роботі цих бібліотек, вони доповіли колективу, а найкращі ідеї вирішили впроваджувати в роботу [15]. На курсах підвищення кваліфікації та обміну досвідом роботи з іншими вузівськими бібліотеками протягом січня 1974 року в Києві перебувала головний бібліограф Г. С. Запісочна. На заняттях з науково-технічної інформації вона мала змогу ознайомитися з новими формами роботи різних вузівських бібліотек; про необхідність поліпшення інформаційної роботи в бібліотеці УжДУ вона доповіла колективу бібліотеки [16].

Бібліотека брала активну участь у проведенні загальноуніверситетських спортивних змагань, спартакіад, естафет, працівники виконували норми ГПО (готовий до праці та оборони) тощо. Гарні показники зі здачі норм ГПО показали бібліотекарі на “Скалці” – базі відпочинку, оздоровлення студентів і викладачів, яка була відомою далеко за межами області.

В епоху науково-технічного прогресу особливо гостро стояло питання прискорення обігу науково-технічних ідей – одного з найважливіших факторів підвищення ефективності науки. Для удосконалення науково-технічної інформації в СРСР була створена єдина загальнодержавна система науково-технічної інформації, складовою частиною якої стала патентна інформація. Саме тому в Ужгородському університеті з серпня 1974 року розпочав роботу новий відділ – науково-технічної інформації (НТІ) при науково-дослідному секторі вищого закладу освіти. Головним завданням відділу НТІ стало інформаційне забезпечення лабораторій, кафедр, наукових груп, які розробляли важливі наукові теми.

Обов’язки начальника відділу НТІ протягом тривалого періоду виконувала Галина Сергіївна Солодова (1974–2003) – людина ерудована, інтелігентна, професіонал у своїй роботі, яка з ентузіазмом і енергією взялася за нову в університеті справу. Галина Солодова 1963 року закінчила фізико-математичний факультет УжДУ, деякий час була викладачем однієї з кафедр. У 1973 році закінчила Інститут патентознавства в Москві, після чого і очолила новий відділ університету. Презентуючи цей новий відділ, Г. С. Солодова зазначила, що “значне місце в роботі відділу буде приділено комплектуванню патентного та довідково-інформаційного фонду, а також методичній роботі з проведення патентно-інформаційних досліджень на всіх етапах науково-дослідної роботи. Винахідники університету зможуть отримати у відділі кваліфіковані консультації з усіх питань науково-технічної експертизи заявок на відкриття та винаходи” [18].

Відділ НТІ здійснював інформаційне забезпечення усіх природничих факультетів університету. Його працівниками були, крім Галини Солодової (нач. відділу НТІ): Ольга Добош (інженер), Микола Ківежді (інженер), Агнеса Варга (перекладач), Наталія Фречка, Людмила Лоя, Василь Онисько. У 2003 році відділ очолила Наталія Іванівна Фречка.

У своїй роботі працівники відділу керувалися планами найважливіших науково-дослідних робіт університету. Через відділ проходили всі звіти завершених науково-дослідних робіт, конструкторських розробок і передавалися в Інститут наукової інформації для проведення державної реєстрації. Наукові досягнення університету відділ НТІ представляв щороку на міжнародних виставках у Києві, неодноразово отримуючи заслужену нагороду за свою діяльність.

Загальне керівництво цією ланкою на той час здійснював проректор з наукової роботи Степан Максимович Кишко.

Хоча новостворений відділ не входив у структуру бібліотеки, однак, будучи розташований у приміщенні університетської бібліотеки на першому поверсі, тісно співпрацював з іншими відділами – довідково-бібліографічним, комплектування, МБА тощо. Спільно з бібліотекою відділ НТІ організував виставки праць науковців УжДУ, разом із бібліотекою проводив дні інформації, конференції, зустрічі тощо. Через відділ комплектування отримували новинки літератури, нові інформаційні видання, серед яких і реферативні журнали Всесоюзного інституту науково-технічної інформації, які в подальшому ретельно опрацьовувалися, а необхідна інформація надавалася кафедрам.

На виконання рішення Вченої ради від 17 березня 1997 року відділ НТІ було переміщено в корпус фізичного факультету з метою поліпшення інформаційного забезпечення. Звільнене приміщення відійшло для подальшого новітнього розвитку бібліографії з використанням комп'ютерної техніки – задля забезпечення віддаленого доступу до бібліографічних баз даних [19]. З 2000 року тут розпочав свою діяльність новий структурний підрозділ бібліотеки – відділ автоматизації та комп'ютерних технологій.

Працівники міської друкарні Ужгорода – гості бібліотеки. 1974.

На кафедрі загального та слов'янського мовознавства йде робота над перекладом латинського тексту "Історії" М. Лучкая. Зліва направо: М. В. Орос, М. М. Губаши, Е. В. Швед, Ю. М. Сак, О. В. Барбіл. 1985.

1974 рік у житті бібліотеки відзначився ще однією важливою подією – виходом у світ книжки “Інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету”, автором якої став доцент кафедри класичних мов УЖДУ Юрій Михайлович Сак. Відповідальний редактор видання – директор бібліотеки Іван Васильович Сабадош, який доклав чимало зусиль для того, щоб книжка вченого побачила світ. Виходу праці передувала величезна дослідницька робота науковця.

Видатний педагог, учений зі світовим визнанням Ю. М. Сак займався вивченням античної літератури, перекладами творів латинських авторів, дослідженням латиномовних пам'яток середньовіччя, епохи Відродження та пізніших часів.

Не випадково він почав працювати над вивченням інкунабул і стародруків, що зберігалися в бібліотеці Ужгородського університету. Науковець подає докладний науковий опис видань, які супроводжуються численними ілюстраціями. Він також наводить перелік відсутніх у бібліотеці інкунабул. Ця праця була зафіксована в бібліоколекторі Оксфордського університету у Великобританії із сигнатурою Ужгородського дер-

жавного університету й викликала позитивні відгуки як українських, так і зарубіжних учених [20].

Перше повідомлення Ю. Сака про інкунабули бібліотеки з'явилося в "Тезах доповідей та повідомлень до XVII наукової конференції професорсько-викладацького складу. Романо-германська філологія" за 1963 рік, де він вказує на наявність 19-ти інкунабул в бібліотеці. Це був тільки початок дослідницької роботи науковця у відділі рукописів і стародруків. Як згадує завідувачка відділу Єва Шандорівна Калочай, він приходив у бібліотеку дуже часто. Йому це було зручно, оскільки будинок, в якому мешкав Юрій Михайлович, знаходився майже поруч з бібліотекою. Тому весь вільний час він приділяв дослідженню, яким був насправді захоплений. Наукові результати Ю. М. Сака мали надзвичайно велике значення для інкунабулознавства, популяризації університетської бібліотеки, розкриття її багатих і унікальних фондів, можливості використання цих фондів у дослідницькій роботі вчених Ужгородського університету та інших навчальних закладів України. Бібліотекарі ж отримали основу для подальшого вивчення стародруків своєї книгозбірні (робота з вивчення стародруків триває – тепер у відділі знайдено ще 10 інкунабул), науковий матеріал для підготовки лекцій, статей з історії бібліотеки, матеріал для проведення екскурсій тощо.

Наполеглива, скрупульозна робота Ю. М. Сака у бібліотеці, часто у важких умовах (холодне приміщення, стоси нерозібраних книжок, погане освітлення), тривала майже усе його життя, варто згадати хоча б шеститомний рукопис Михайла Лучкая "Історія карпатських русинів" латиною, над перекладом якого він працював разом із членами кафедри класичної філології близько десяти років. Доцент, завідувачка кафедри класичної та румунської філології УжДУ Емілія Швед зазначає: "Із творчим запалом і завзяттям за переклад взялися доценти-класики Андрій Ігнат, Михайло Орос, Йосип Баглай, Юрій Сак, Ольга Яцина, розподіливши роботу над томами. Можна лише здогадуватися, скільки здоров'я, сил та копіткої праці Ю. Сака пішло на переклад цього твору. Він успішно дешифрував і переклав рукопис першого та другого томів, уклав два покажчики до них – історичних осіб та назв і географічний. Численні публікації Ю. Сака, присвячені роботі над перекладом, проінняті великим патріотизмом" [21, с. 439].

Бібліотекарі високо оцінили науковий доробок вченого, взявши участь у підготовці бібліографічного покажчика, присвяченого життю та діяльності подвижника науки Ю. М. Сака [22].

У 1975 році університету і бібліотеці виповнилося 30 років із часу заснування. До цієї дати була підготовлена книжкова виставка "Ужгородському державному університету – 30", відбулася конференція "Ужгородському державному університету – 30", на якій виступили директор бібліотеки І. В. Сабадош, науковці Ю. М. Сак, Я. І. Штернберг, бібліоте-

карі Г. І. Гомонай, Г. М. Довганич, Л. О. Грошик, Л. М. Шараєвська. У гуртожитку № 4 в читальній залі (завідувачка С. С. Сорока) відбувся вечір, присвячений 30-річчю УжДУ.

За п'ятирічку 1971–1975 рр., окрім згаданої вище роботи і знаменних подій, бібліотекою зроблено чимало. Книжковий фонд поповнився на 251 173 прим. книг, брошур, періодичних видань, у тому числі підручників – 59 439 примірників. Читачам бібліотеки видано 4 млн 556 тисяч примірників. За п'ять років організовано 1350 книжкових виставок – тематичних, до знаменних дат, новинок літератури. Підготовлено чотири бібліографічні покажчики із серії “Праці науковців УжДУ”, проведено 92 конференції, літературні та тематичні вечори. Запроваджено безінвентарний облік багатоекземплярної літератури, абонементи підручників перейшли на формулярну систему обслуговування читачів. Відкрито дві філії в студентських гуртожитках і одна – для студентів загальнотехнічного факультету у Мукачеві. Взято на облік фонди рукописів і стародруків, виділено для них працівника, а також обладнано кілька читальних місць у відділі. За п'ятирічку списано 133 433 прим. літератури за науковою застарілістю, за зношеністю, дублетністю тощо (близько 10 тисяч примірників непрофільної і дублетної літератури передано іншим установам і організаціям).

Книжковий фонд бібліотеки на кінець 1975 року склав понад 1 млн 120 тисяч примірників різної літератури. Послугами бібліотеки скористалося близько 12 тисяч читачів, яких обслуговували 8 абонементів, 7 читальних зал, відділ комплектування і обробки книжкових фондів, відділ обслуговування читачів, відділ книгосховища, довідково-бібліографічний відділ, відділ рукописів і стародруків, відділ літератури іноземними мовами, 50 кафедральних бібліотек [23, с. 37].

Назвемо бібліотекарів, робота яких у цей період стала складовою успішного навчально-освітнього процесу в університеті. Це М. М. Байвельман (зав. відділу літератури іноземними мовами), Н. І. Балаж, К. С. Балкаєва, З. М. Берник, О. К. Булеца, О. Б. Вашаргелі, К. П. Гладовська, М. В. Глушко, Г. І. Гомонай, Л. М. Грабар, Л. М. Григор'єва, Л. О. Грошик (зав. довідково-бібліографічного відділу), Л. О. Даниленко, Г. М. Довганич (заст. зав. бібліотеки), О. Д. Закривидорога, Г. С. Запісочна, Є. Ш. Калочай (зав. відділу рукописів і стародруків), М. В. Качур, І. І. Кирячок, Ю. В. Костю, С. І. Кузьма, О. Д. Куцеконь (зав. спецхрану), Є. Г. Ласло, Г. Й. Лизунова (зав. відділу комплектування і обробки фондів), О. Д. Ломсадзе, О. Г. Люта, Н. І. Мацієвська, М. Д. Молнар, В. П. Москаленко, Г. І. Німець, Г. П. Островська, О. Є. Платонова, М. В. Повхан, М. І. Похияк (зав. книгосховища), О. І. Почекутова (зав. відділу обслуговування), Л. В. Решетілова (Світлична), Ю. Ф. Рогаль, І. Романко, Л. О. Ростовцева, Е. А. Рубін, С. П. Слепньова, О. В. Слюсарчук, С. С. Сорока, Н. Ступаченко, А. П. Топчій, Г. Ю. Федорка, О. М. Фесен-

Мітинг на західних схилах околиці Ужгорода в честь закладання нового лабораторно-навчального корпусу Ужгородського університету. 1974, 18 квітня.

Відкриття меморіальної плити, встановленої на честь початку будівництва головного корпусу університету. 1974, 18 квітня.

Світлина на згадку у скверіку бібліотеки. 1987. Сидять (зліва направо): В. Москаленко, М. Скорик, М. Похіяк, О. Почекутова, О. Закривидорога, М. Байвельман, Г. Довганич, Г. Шніцер. Стоять (зліва направо): С. Кривова, О. Люта, Л. Світлична, Л. Мельник, М. Чорній, Н. Кирилюк, А. Баганич, Ю. Костю, С. Приходько, С. Кузьма, С. Слепньова, Е. Дупко, А. Товт, Н. Молнар, В. Воробець, Л. Санько, Ю. Рогаль, В. Саллер, А. Яценко, О. Данканич.

ко, М. О. Фущич, О. О. Чередниченко, С. М. Чухран, Л. М. Шараєвська, А. К. Шкоба, Г. І. Шніцер, Х. Ф. Штаєр.

У 1977 році директор бібліотеки Іван Іванович Сабадош переходить працювати викладачем на кафедру української мови Ужгородського держуніверситету, пов'язуючи свою подальшу роботу з науковою і педагогічною діяльністю.

До вересня 1978 року обов'язки директорки бібліотеки тимчасово виконувала Ганна Михайлівна Довганич. У жовтні директором бібліотеки призначена Олена Іванівна Почекутова. До цього часу О. І. Почекутова працювала у різних відділах бібліотеки, очолювала відділ обслуговування. Маючи за плечима майже 20-річний досвід бібліотечної роботи, досконало знала усі тонкощі бібліотечної справи, була добре обізнана з повсякденними проблемами, тому початок її тривалої діяльності на посаді директорки бібліотечного закладу (1978–2006) означився багатьма рушійними діями, що позитивно вплинули на подальший розвиток бібліотеки.

За період її керівництва було організовано абонемент навчальної літератури та читальну залу періодики у новому аудиторному корпусі,

студентському гуртожитку № 1. Одержано та освоєно триповерховий будинок (вул. Висока, 2), де розмістили відділ літератури іноземними мовами з абонементом і читальною залою. Організовано навчальну бібліотеку з абонементом і читальною залою для студентів економічного та юридичного факультетів у приміщенні бібліотеки колишнього Будинку політосвіти (пл. Народна, 3), що дало можливість раціональніше розмістити та використовувати книжкові фонди [24, с. 158–159].

На завершення 70-х книжковий фонд бібліотеки налічує 1 142 266 томів. Із них – 269 577 підручників і навчальних посібників, 91 366 періодичних видань, 42 188 авторефератів, 20 420 стародруків, рукописних і рідкісних видань. У 1979 році одержано 42 571 примірник літератури, у тому числі 9954 – підручники і навчальні посібники. Бібліотека має свої пересувні бібліотечки на кафедрах, активно функціонує міжбібліотечний абонемент [25].

Початок нового десятиліття в житті університету та бібліотеки, безперечно, запам'ятовується святковою і пам'ятною подією. У 1980 році університет відзначив своє 35-річчя та урочисто відкрив новозбудований головний корпус, у якому розмістилися п'ять загальноуніверситетських кафедр суспільних наук, кафедра педагогіки і психології та п'ять факультетів. Цього ж року у новому навчально-лабораторному корпусі організовано абонемент підручників та читальну залу, які були максимально наближені до читачів.

Бібліотека звітує високими показниками в роботі: книжковий фонд становить 1 194 822 томи. Із них – 274 139 підручників і навчальних посібників, 106 827 періодичних видань, 43 268 авторефератів, 20 420 стародруків, рукописних і рідкісних видань. За цей рік одержано 41 592 примірники літератури, у тому числі 12 615 підручників і навчальних посібників [26].

Комплектування фондів бібліотеки здійснюється утворюваною за десяти років стежкою – планово, відповідно до профілю університету. Увага працівників приділяється удосконаленню методів комплектування, покращенню якісного складу фондів, максимальному задоволенню запитів читачів. В основу комплектування покладено навчальні плани, плани наукової та виховної роботи університету, що поліпшує забезпеченість підручниками та навчальними посібниками студентів більшості спеціальностей.

Основним джерелом надходження нової літератури, як і раніше, є обов'язковий платний примірник літератури російською мовою, який бібліотека одержує з 1947 року. Щорічно працівники бібліотеки разом із відповідними кафедрами опрацьовують понад 70 тематичних планів книжкових видавництва, які відтак передаються в обласний бібліотечний колектор. За необхідності для придбання книжок використовуються магазини "Книга – поштою". Поповнюються книжкові фонди і за рахунок праць вчених університету. Таким чином, бібліотека отримує щороку

37–40 тисяч примірників книг, брошур, журналів. Щорічно здійснюється передплата через “Союздрук” на 600–700 назв вітчизняних і зарубіжних періодичних видань. Здійснюється й книгообмін науковою продукцією з бібліотеками вітчизняних вузів і вузів соціалістичних країн.

Гортаючи сторінки бібліотечних звітів, відмічаємо суттєве щорічне поповнення книжкових “засік” бібліотеки. У 1982 році книжковий фонд бібліотеки становить 1 262 697 примірників, у тому числі 118 563 екз. періодичних видань. Бібліотека добре укомплектована літературою з різних галузей знань. У цьому році надійшло 42 942 прим. книг, брошур, періодичних видань, у тому числі 11 568 підручників і навчальних посібників, 6500 періодичних видань. Бібліотека обслужила 17 498 читачів, із них 11 248 – по єдиному читачькому квитку. Відвідування склали 295 850, книговидача – 706 215 екз. Організовано 167 книжкових виставок, 94 бібліографічні огляди, 18 великих масових заходів – вечорів, конференцій, зустрічей.

На початку 80-х років поліпшилася й науково-методична робота. Із 1981 року розпочала свою працю в книгозбірні фахівець бібліотечної справи (закінчила Київський інститут культури) Валентина Григорівна Лехцер (Саллер). Майже десять років (з 1981 до 1990) працювала старшим методистом бібліотеки університету. Завдяки її діяльності активізувалася робота з проведення науково-практичних конференцій, семінарів з актуальних проблем бібліотекознавства; підвищення кваліфікації бібліотекарів; з обміну досвідом бібліотекарів інших закладів вищої освіти; з вивчення ефективності використання фондів; оновлення занять з основ бібліотекознавства та бібліографії тощо. Усі поспішали до неї за порадою і за консультацією. Завжди була у пошуках нових прогресивних форм роботи, ініціатором проведення бібліотечних заходів, дієвої пропаганди книжкових фондів та бібліотеки в цілому.

Валентина Григорівна приділяла значну увагу розробці основних інструктивно-методичних і технологічних документів, які стали основою діяльності структурних підрозділів, вдосконалила діючі положення про відділи. Розробляла пам’ятки, путівники, правила для читачів тощо, які знайомили читачів зі структурою книгозбірні та книжковими фондами. Пізніше, працюючи в інших закладах освіти і культури області, не поривала зв’язків з бібліотекою і була частим гостем на важливих заходах, які проводила книгозбірня університету.

У 1986 році книжковий фонд склав 1 384 012 екземплярів, із них навчальної літератури – 476 699, 140 184 – періодичні видання. Одержано за рік понад 35 тисяч примірників літератури, в тому числі понад 10 тисяч підручників, 12 868 суспільно-політичної літератури. Бібліотека продовжувала поповнювати свої фонди і за рахунок безкоштовного книгообміну з бібліотеками усього Союзу та соціалістичних країн. Так, за цей рік завдяки книгообміну одержано літературу від 97 бібліотек СРСР та

Валентина Лехцер та Микола Жулинський – в бібліотеці університету на міжнародній конференції, присвяченій ювілеям письменників П. Скуня та І. Чендея. 2012.

45 бібліотек соціалістичних країн. Постійні партнери – бібліотеки МДУ, Башкирського, Алтайського, Воронежського, Горьковського, Ленінградського, Київського, Дніпропетровського університетів. Активну участь у книгообміні брали і бібліотеки АН СРСР, АН Азербайджанської РСР та інші [28].

Проте, незважаючи на цю, без перебільшення, титанічну роботу, умови праці в бібліотеці залишалися важкими. Зимом не витримувався нормальний температурний режим, незадовільним було освітлення читальних зал, бібліотеці не вистачало засобів механізації і автоматизації, технічних засобів [27].

Враховуючи хороші показники в роботі та незадовільні умови праці бібліотекарів, для книгозбірні у 1982 році було виділено (точніше, повернуто) приміщення фотолабораторії, зайняте нею ще в 1962 році, – додаткове приміщення з корисною площею 210 кв. м на першому (цокольному) поверсі, де колись розташовувалися, крім фотолабораторії, університетські майстерні. У зв'язку з цим фонди відділу літератури іноземними мовами з третього поверху силами усіх бібліотекарів переміщуються у просторіші відремонтовані кімнати. На звільненій площі третього поверху розміщується відділ вітчизняної періодики. У свою чергу, на другому поверсі – попередньому місці розташування періоди-

ки – облаштували відділ каталогів та – з третього поверху – довідково-бібліографічний відділ.

Вкотре у черговому звіті читаємо: “Приміщення, що займає бібліотека, не відповідає ніяким вимогам і бібліотечним нормам. Центральний корпус бібліотеки знаходиться в аварійному стані, приміщення перевантажене літературою. Цю проблему, вважаємо, може вирішити будівництво нового корпусу сучасної бібліотеки” [29].

Колишній директор бібліотеки І. Сабадош згадує: “За час мого директорування було безліч інших клопотів, малих і великих. Та чи не найбільшою була проблема розміщення фондів. Вона завжди була далекою від свого розв’язання. Скільки пам’ятаю себе директором бібліотеки..., стільки бібліотеку лихоманило безперервне переносування книг з одного приміщення в інше. Не встигли перенести велику кількість книг у приміщення колишнього клубу університету, як уже лунала команда забирати їх до гуртожитку, а далі з одного гуртожитку до іншого і т. д. До сьогодні фонди бібліотеки знаходяться в дуже скрутних умовах, які унеможливають нормальне обслуговування читачів” [10, с. 35].

Звичайно, такі переміщення не були легкими, вимагали зусиль усього бібліотечного колективу і великої підготовчої роботи, але завдяки їм вдавалося компактніше і зручніше розмістити фонди і відділи книгозбірні для якнайкращого обслуговування читачів. Керівництвом університету, враховуючи щорічні прохання бібліотеки щодо виділення додаткових площ, врешті-решт, на початку 90-х років, після проведення необхідної експертизи будівлі, було надано додаткові площі для компактного розміщення відділу літератури іноземними мовами.

В архівних матеріалах за 1990 рік повідомляється про початок реставраційних робіт приміщення бібліотеки. Ректорат виділив додаткову площу (будівля колишнього дитсадку, вул. Висока, 2), де проводяться ремонтні роботи, і книгозбірня невдовзі приступить до її освоєння. Вже наступного 1991 року зусиллями всього колективу закладу книжковий фонд іноземного відділу було переміщено у нову будівлю [30].

Необхідно розуміти, що скупі слова одного речення звіту охоплюють неймовірно великий обсяг роботи працівників, які, згуртувавшись, день у день перев’язували у купки тисячі книжок, виносили їх із приміщення бібліотеки, несли зв’язки книг через палісадник, піднімалися з цими важкими в’язанками східцями до виходу і вантажили їх на машину. Зазвичай бібліотекарі застосовували більш раціональний спосіб передачі книг – “ланцюжком”. Чим більше людей задіяно в цей ланцюжок – тим легше і швидше можна виконати вантажно-розвантажувальні роботи. Праця вантажника ставала другою професією для бібліотекаря. Дуже часто допомагали студенти, які шикувалися в ланцюжок, зменшуючи відстань між працівниками і таким чином полегшуючи працю. А далі розпочиналася інша робота – ці тисячі книжок розв’язували, сортували,

Учасники Міжнародної наукової конференції "Ю. І. Венелін-Гуца і розвиток міжслов'янських зв'язків першої половини ХІХ ст". Зліва направо, перший ряд: доц. Т. М. Чумак, бібліотекарі: О. Г. Люта, Т. В. Туренко, О. І. Почекутова, О. Д. Закривидорога; проф. О. Байцура; другий ряд: проф. Я. І. Штернберг, Л. О. Мельник, канд. філол. наук В. І. Падяк. 1989.

розкладали в певному порядку по розділах, розносили по кімнатах, розміщували їх на полицях тощо. Уся робота вимагала великих затрат часу, людських ресурсів, техніки, залучення додаткових резервів тощо, і не в останню чергу – гарної погоди.

Саме тому початок 90-х років запам'ятався працівникам значною подією в житті книгозбірні – відокремленням великої частини фондів літератури іноземними мовами від "материка" і розміщенням її за новою адресою в історичному центрі міста за участі усіх бібліотекарів й мобілізації значних зусиль. Та, на жаль, додаткові площі так і не вмістили усі книжкові фонди відділу, які на той час становили близько 200 тисяч екземплярів книг. Частина їх і надалі залишалася у непристосованих приміщеннях центральної бібліотеки на першому поверсі, що стало "камнем спотикання" під час обслуговування читачів. Забігаючи наперед, можемо сказати, що фонди відділу літератури іноземними мовами так і не вдалося об'єднати й донині.

Однак, попри усі негаразди, десятиліття 80-х завершилося визначною науковою подією, пов'язаною з підготовкою і проведенням в Ужгородському університеті Міжнародної наукової конференції під назвою "Ю. І. Венелін-Гуца і розвиток міжслов'янських зв'язків першої половини

XIX ст.", присвяченої 150-річчю від дня смерті Ю. І. Венеліна-Гуци (1802–1839), до якої приєдналася і бібліотека. Бібліографи, за активної участі проф. Якова Штернберга, підготували бібліографічний покажчик, присвячений вивченню наукової спадщини фундатора славистичної науки, основоположника болгарської історіографії. Працівники книгозбірні підготували також відкриту розлогу виставку, присвячену славетному земляку – історику, філологу, етнографу, медику – у фойє університету. Для учасників конференції, гостей, науковців Ужгородського університету, працівників бібліотеки була влаштована екскурсія на батьківщину Венеліна-Гуци – в місто Сваляву. У цікавій подорожі взяли участь і бібліографи Олена Закривидорога та Марія-Іванна Люта.

У другій половині 80-х років завершився період брежнєвського “застою”, командно-адміністративної системи сталінського зразка, цілеспрямованої русифікації України. 1985–1991 роки ввійшли в історію під назвою “перебудови”, тобто політики гласності та демократизації суспільного життя, здійснення політичних та економічних реформ. Поштовхом до пробудження свідомості українського суспільства була і аварія на Чорнобильській АЕС. Усе це мало величезний вплив на стан бібліотечної справи в Україні загалом, на подальший розвиток бібліотек у незалежній Україні. Удосконалення діяльності, зміна пріоритетів, збереження книжкових фондів стали визначальними факторами і в роботі бібліотеки Ужгородського державного університету.

Джерела та література:

1. До 100-річчя з дня народження Володимира Ілліча Леніна: Тези Центрального Комітету Комуністичної партії Радянського Союзу. *КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК*. Київ : Політвидав України, 1981. Т. 10. 1969–1971. С. 136–180.
2. Ленінська книга. *Архів бібліотеки*.
3. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1970–1971 н. р. Оп. 1. Од. зб. 1641. 254 арк. Бібліотека: арк. 83–108.
4. Задорожний В., Кундрат Ю. Курс історії української культури (IX–XXI ст.) ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т. Ужгород : Гражда, 2009. 432 с.
5. Довідник бібліотекаря. Керівні матеріали з питань бібліотечної роботи. Харків : Ред.-видав. відділ Книжкової палати імені Івана Федорова, 1977. 396 с.
6. Протокол № 6 засідання Ради при дирекції Наукової бібліотеки УжДУ від 22.06.1982 р. *Архів бібліотеки*.
7. Архівні матеріали відділу рукописів і стародруків.
8. Сова П., краєзнавець. Йде реконструкція... *Закарпат. правда*. 1973. 11 верес.
9. Сабадош І. Бібліотека – студентам. *Рад. студент*. 1974. 12 січ.
10. Сабадош І. Без бібліотеки немає університету. *Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років* : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту (17–18 жовт. 1995 р.) : доп., повідомл., спогади / редкол. : Поп В. С. (голова), Почекутова

О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка. Ужгород, 1997. С. 31–36.

11. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1971–1972 н. р. Оп. 1. Од. зб. 1749. 224 арк. Бібліотека: арк. 72–94.

12. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1972–1973 н. р. Оп. 1. Од. зб. 1861. 188 арк. Бібліотека: арк. 53–67.

13. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1973–1974 н. р. Оп. 1. Од. зб. 1968. 162 арк. Бібліотека: арк. 62–77.

14. Даценко В. Семінар у бібліотеці. *Рад. студент*. 1974. 30 берез.; Закривидорога О. Свято книги. *Рад. студент*. 1974. 19 січ.; Фозекош І. Скарбниця духовного життя. *Молодь Закарпаття*. 1974. 28 берез.

15. Траченко Л. М. Корисна поїздка. *Бібліотекар та читач*. 1973. № 3. *Архів бібліотеки*.

16. Запісочна Г. С. Інформацію – на вищий рівень. *Бібліотекар та читач*. 1974. № 4. *Архів бібліотеки*.

17. Вашаргелі О. Б. Червона субота. *Бібліотекар та читач*. 1974. № 5. *Архів бібліотеки*.

18. Солодова Г. Новий відділ. *Рад. студент*. 1974. 14 верес. С. 1.

19. *Архів відділу НТІ*.

20. Швед Е. Юрій Сак у наших серцях: До сторіччя з дня народження патріарха класичної філології Закарпаття. *Погляд*. 2017. 30 берез. С. 6.

21. Швед Емілія. Український переклад останнього, VI тому “Історії карпатських русинів” Михайла Лучкая. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. Т. 27. Історія та культура Лемківщини ; голов. ред. та упоряд. Мирослав Сополіга. Свидник, 2013. С. 433–437.

22. Доцент Юрій Сак : біобібліогр. покажч. Видається до 90-річчя від дня народж. науковця / уклад. : О. Д. Закривидорога, О. І. Почекутова, С. Д. Федака, Г. З. Шарган ; наук. ред. Е. В. Швед ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Ф-т романо-герман. філології, Наук. б-ка УжНУ. Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2007. 112 с. (Серія “Вчені Ужгородського національного університету”).

23. Сабалош І. В. Бібліотека. *Ужгородський державний університет* : довідник. Ужгород : Карпати, 1976. С. 37.

24. Гранчак І. М., Довганич О. Д., Сливка В. Ю., Туряниця В. В. Осередок освіти, науки, культури: Ужгородському державному університету – 50 років ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород : Патент, 1995. 196 с.

25. Почекутова О. Бібліотека. *Рад. студент*. 1980. 10 трав. С. 27. (Спец. випуск).

26. Почекутова О. Бібліотека. *Рад. студент*. 1981. 8 трав. С. 26. (Спец. випуск).

27. Работа библиотеки. Итоги выполнения плана и результаты деятельности Ужгородского государственного университета в 1982 году. Ужгород, 1982. С. 42–51.

28. Почекутова О. І. Бібліотека. *Рад. студент*. 1987, 24 квіт. С. 28. (Спец. випуск).

29. Інформаційний звіт про роботу Наукової бібліотеки УЖДУ за 1990 рік. *Архів бібліотеки*.

30. Інформаційний звіт про роботу Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету за 1991 рік. *Архів бібліотеки*.

*"...бібліотеки – це свобода.
Свобода читати, свобода думок, свобода спілкування".
Ніл Гейман*

РОЗВИТОК УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (1990-ті рр.)

1991 рік позначений розбудовою Української державності, створенням нового суспільства, піднесенням національної освіти, науки та культури. У країні сформувалися умови для подальшого розвитку бібліотек та бібліотечної справи. Зрушення у суспільно-політичному житті країни сприяли зростанню зацікавленості національною історією та культурою, склалися умови для розкриття спецхранів, вільного користування літературою, що раніше була заборонена, з'явився інтерес до рукописних фондів бібліотек.

На фоні суспільно-політичного піднесення в країні діяльність Ужгородського університету на початку 90-х виявилася доволі складною. З перших кроків становлення незалежної України університет опинився в скрутних обставинах через недофінансування своєї матеріально-технічної бази, однак, незважаючи на труднощі, що склалися, відкриває нові факультети, кафедри, спеціальності, розвиває нові напрями науки, шукає нові форми підготовки кадрів відповідно до формування нових відносин у країні, про що і зазначено у передмові до ювілейного видання, присвяченого 50-річчю університету: "В умовах занепаду економіки, скорочення асигнувань на освіту й науку, росту напружених обставин в Закарпатті і в Україні Ужгородський університет продовжує діяти як цільний організм" [1, с. 4].

Бібліотека робить свій внесок у будівництво незалежної України. На її розвиток вкрай негативно вплинули економічна криза, порушення зв'язків у книгопостачанні, розпад системи бібколекторів, зростання цін на книги та поштові витрати тощо. Однак нові віяння в бібліотечній справі, нові напрями і перспективи розвитку з'явилися саме у цей складний період. Безумовно, розвитку позитивних процесів у бібліотечній справі сприяли Закони України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" (1995), "Про Національну програму інформатизації" (1998), "Про обов'язковий примірник документів" (1999), які створили підґрунтя для удосконалення діяльності бібліотек, зміни їхніх функцій відповідно до потреб суспільства.

Тривожний фактор цього часу – показник надходжень нової літератури в бібліотеку. З архівних документів дізнаємося, що, у зв'язку зі скрутним фінансовим станом, різким підвищенням цін на книги, зменшилась майже у 3 рази кількість придбаної літератури порівняно з минулими роками [2]. Різке підвищення цін на поштові витрати, на книжки негативно відбилося і на роботі бібліотеки з книгообміну, вводяться платні послуги для читачів.

На підтвердження цього наведемо для порівняння цифри про основні кількісні показники в бібліотечній роботі:

Показники	1989	1991	1993	1995	1997
Фонд усього (примірників)	1 468 836	1 494 168	1 514 350	1 506 160	1 507 850
У т. ч. українською мовою	176 944	176 944	187 996	198 318	213 059
Кількість нових надходжень	34 260	26 503	13 797	14 056	11 516
Кількість читачів за єдиним читацьким квитком	12 336	12 342	12 242	12 500	12 350
Кількість читачів, яких обслуговано всіма підрозділами	38 891	39 220	41 400	43 420	44 400
Кількість відвідувань	337 082	367 503	425 235	459 936	425 905
Книговидача	970 766	1 032 956	1 148 756	1 247 466	1 190 284

Бібліотека перестає отримувати обов'язковий примірник видань України за профілем вузу, відчуває складнощі з передплатою найнеобхідніших наукових періодичних та інформаційних видань. Дані таблиці свідчать про неспинне зменшення показника нових надходжень книг. Інші кількісні показники з обслуговування читачів покращилися у зв'язку з відкриттям у вузі факультету інженерно-технічних дисциплін (1991), юридичного факультету (1993), збільшенням набору студентів на економічний факультет, введенням нових спеціальностей. Цьому також сприяли ефективні форми і методи популяризації книжкових фондів відділами обслуговування.

Заклад зміцнює контакти з викладачами, які активно поповнюють книжкові фонди власними науковими працями, підручниками, навчально-методичними посібниками тощо. Завдячуючи такій співпраці, бібліотека підтримує свої інформаційні можливості для забезпечення навчального процесу в університеті.

Більшість придбаної літератури надійшла в дар від науковців, різних організацій, видавництв "Закарпаття", "Карпатський край", "Патент", вітчизняного та міжнародного книгообміну. Протягом року бібліотека підтримувала зв'язки з десятьма партнерами вітчизняного книгообміну, серед яких найактивнішими партнерами були Наукова бібліотека Львів-

Засідання методичної ради бібліотеки. Зліва направо: С. Слепньова, Н. Пузяк, В. Костюкова, Г Лізунова, О. Почекутова, Г. Довганич, В. Лехцер, М.-І. Люта, Л. Світлична. 1990-ті роки.

ського університету, Наукова бібліотека ім. В. Стефаника (Львів), Центральна наукова бібліотека Харківського університету та ін. З міжнародного книгообміну найактивнішими партнерами залишаються Національна бібліотека ім. Сечені (Угорщина), Вроцлавська університетська бібліотека (Польща).

Попри певні труднощі, бібліотечне життя вирувало. Як уже згадувалося, колективом проведена трудомістка робота з переміщення книжкового фонду відділу літератури іноземними мовами у триповерхову будівлю (вул. Висока, 2), в яку, на превеликий жаль, вмістилося тільки 25% фонду відділу; освоєння приміщень колишнього Будинку політосвіти (пл. Народна, 3), в результаті чого книгозбірня отримала не тільки просторі кімнати і для підсобного книжкового фонду, і для затишної світлої читальної зали, а й “збагатилася” літературою закладу політосвіти, просякнутою комуністичною ідеологією. 1992 року навчальна бібліотека з абонементом і читальною залю вже розпочала надавати послуги студентам економічного та юридичного факультетів.

Окрім щоденного обслуговування читачів, бібліотека проводила конференції, семінари, науково-методичні ради, ради при директорові, на яких приймалися конкретні рекомендації, що сприяли поліпшенню роботи структурних підрозділів. Регулярно проводилися бібліотечні заняття з метою підвищення кваліфікації бібліотечних працівників.

1991 рік був сповнений різноманітними подіями, які позитивно вплинули на якість роботи бібліотекарів, на імідж бібліотеки і які розширили її функції, значення для університету і загалом для суспільства.

Так, книгозбірня започаткувала цикл семінарів для працівників бібліотек середніх спеціальних навчальних закладів області. Успішно пройшов обласний семінар на тему "Роль бібліотек у реалізації Закону про мови в Українській РСР, сприянні вивченню краєзнавства у навчальному процесі учбових закладів області" (1991), який провела бібліотека – переможець огляду-конкурсу бібліотек вузів України з реалізації Закону про мови в Українській РСР [3]. Семінар проходив на базі Ужгородського училища культури. З лекцією і доповідями виступили професор УжДУ Іван Сабадош, працівники бібліотеки Людмила Санько, Лариса Мельник. До виступів долучилися викладачі університету, бібліотечні працівники та завідувачі бібліотек середніх спеціальних навчальних закладів, приділяючи увагу розвитку та функціонуванню української мови в усіх сферах діяльності училищ і технікумів, пропонуючи нові форми роботи, отримуючи методичну та практичну допомогу. Наступний семінар було присвячено питанню "Робота бібліотек з пропаганди краєзнавчої літератури серед студентської та учнівської молоді" (1993).

Працівники університетської книгозбірні взяли участь у роботі обласної міжвідомчої науково-практичної конференції "Сучасний читач і бібліотека". З доповідями виступили директорка бібліотеки УжДУ О. І. Почекутова та завідувачка відділу літератури іноземними мовами М. М. Байвельман.

Активізувалися довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування читачів, наукова робота. Визначною подією 1991-го для бібліотеки став вихід у світ фундаментального бібліографічного покажчика "Основні друковані праці викладачів та співробітників Ужгородського державного університету (1946–1990 рр.)" (Ужгород, 1991. 282 с.). Керівництво вузу обслуговувалося за системою диференційованого обслуговування з питань науки і вищої школи (ДОК). За рік готувалося 12 бюлетенів ДОК, які розповсюджувалися по факультетах.

Разом із відділом НТІ здійснювалося інформаційне обслуговування спеціалістів вузу за системою вибіркового розповсюдження інформації. Регулярно готувалися бюлетені "УжДУ в пресі", "Нові художні твори, надруковані в літературно-художніх журналах", рекомендаційні списки літератури з актуальних тем. Книгозбірня брала участь у роботі міжнародних науково-практичних конференцій, які відбувалися в Ужгороді. Бібліотекарі виступали з доповідями на секційних засіданнях, готували розлогі відкриті перегляди літератури до конференцій. Проводилися тематичні та літературні вечори, зустрічі з цікавими людьми, бесіди за круглим столом, до них було організовано ряд тематичних виставок

Головний бібліограф М.-І. Люта проводить заняття з "Основ бібліотекознавства та бібліографії" зі студентами I курсу медичного факультету. 1990.

тощо. Продовжували працювати клуби за інтересами "Сузір'я", "Дует" у читальній залі бібліотеки при студентському гуртожитку № 4.

У 90-х роках нового змісту набули і бібліотечно-бібліографічні заняття (ББЗ) зі студентами перших курсів усіх факультетів, для яких вони щороку організовувалися і проводилися.

ББЗ були започатковані в бібліотеці з 1959 року. Ініціатором запровадження "уроків", як їх спочатку називали, була завідувачка Олена Фесенко. Заняття допомагали студентам швидко знаходити необхідну літературу, користуватися довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки, підвищувати бібліографічну культуру, без якої неможливо підготувати будь-яку наукову роботу. У 70-х роках заняття набули постійного й організованого характеру, проводилися по 6-годинній програмі. В основу їх організації було покладено програму курсу "Основи інформатики, бібліотекознавства і бібліографії" (1979). Працівники довідково-бібліографічного відділу щороку складали розклад занять, узгоджували його з деканами факультетів, оновлювали тексти лекцій, підбирали ілюстративний матеріал, друкували каталожні картки з цікавими завданнями для студентів по каталогах і картотеках тощо. Практикувалися взаємовідвідування лекцій з подальшим їх обговоренням. Високу оцінку ББЗ бібліотекарі отримували з боку викладачів, які не раз були присутніми на заняттях і високо оцінювали їх теоретичний рівень та практичне значення.

З утворенням незалежної України тексти лекцій були суттєво оновлені, зміст доповнено новим матеріалом з історії, літератури, культури України. У 90-х роках заняття проводили досвідчені бібліографи О. Закривидорога, Л. Мельник, М. І. Люта, О. Шитманюк, Т. Туренко, Й. Балаж, працівники інших відділів – В. Лехцер, В. Костюкова, С. Слепньова, Є. Калочай, С. Кривова, С. Серединська.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 6.09.1991 р. № 188 "Про підвищення заробітної плати працівників культури та архівів", за наказом ректора УЖДУ В. І. Сливки з метою вивчення ділових якостей працівників бібліотеки, підвищення їх відповідальності за доручену ділянку роботи, з 28 до 30 листопада цього ж року була проведена атестація бібліотечних працівників. Комісія у складі В. І. Опіярі (проректор, голова комісії), В. І. Сабадоща (професор, завідувач кафедри української мови, заст. голови комісії), О. І. Почекутової (директор бібліотеки УЖДУ, член комісії), В. П. Москаленко (заст. директора, член комісії), С. П. Слепньової (завідувачка сектора, голова профкому, член комісії) засвідчила високі професійні якості працівників, бажання працювати творчо і відповідально. Відрадно, що внаслідок атестації бібліотекарям було підвищено заробітну плату.

Книгозбірня змінює пріоритети культурно-масової роботи. Своє завдання вона тепер формулює так: "Використовуючи всі форми і методи популяризації літератури, бібліотека розкриватиме перед читачами багатство своїх книжкових фондів, приділятиме значну увагу розкриттю фондів з історії та культури України, краєзнавства, активно залучатиме читачів до вивчення української мови" [4]. Назви книжкових виставок виразно ілюструють цю тезу: "Пам'ятки історичної думки України", "Символіка України: походження, традиції, доля", "Закарпаття – земля слов'янська", "Будителі Закарпаття", "Рукописи і рідкісні книги в бібліотеці УЖДУ" та ін. Про такі виставки, як "Учений, громадсько-політичний діяч А. І. Добрянський" (до 180-річчя від дня народження), "Життя її піснею стало... (пам'яті поетеси Миколаї Божук)", "Срібна Земля і її син (до 120-річчя від дня народження В. Пачовського)", "Письменник,

Ювілейний випуск університетської газети. 1995.

історик, етнограф А. Кралицький” та ін. була подана інформація на обласне радіо та телебачення, про них публікувалися відгуки в обласній пресі.

До свого 50-річчя університет підійшов у розквіті творчих сил. Вищий навчальний заклад області “прагне піднести зміст вузівського життя не лише на рівень кращих вузів України, але і вийти на передові європейські рубежі життя вищої школи”, – було проголошено в ювілейному виданні [1, с. 3]. До знаменної дати і колектив бібліотеки вніс свою лепту в розвиток університету, його успішну навчальну та наукову діяльність.

З нагоди святкування 50-річчя бібліотека організувала і провела 17 жовтня 1995 року Міжнародну науково-практичну конференцію. До цієї події колектив готувався ретельно і заздалегідь. Це був день, коли бібліотекарі змогли зупинитися на мить і, озирнувшись назад, оцінити пройдений шлях і здобутки своєї праці, досягнути перспективи. Вони були сповнені хвилюванням і радістю, гордістю і сподіваннями на позитивні зрушення в бібліотечній діяльності.

Цього дня читальна зала виглядала як ніколи святково, на стендах – виставка документів, матеріалів, видань, присвячених історії університету та бібліотеки за 50 років. Ведучі святкового зібрання – досвідчені ошатні бібліотекарки Оксана Григорівна Люта та Віра Олександрівна Цупик.

У перших рядах – ветерани бібліотеки М. І. Похиляк, Г. Й. Лізунова, М. О. Фущич, Г. І. Гомонай, Г. С. Запісочна, Г. І. Шніцер, Г. М. Довгань, Л. О. Грошик, Г. П. Островська, Г. Ю. Качала, почесні гості. Хвилиною мовчання були вшановані ветерани бібліотечної справи, які пішли із життя, – Микола Павлюк, Надія Скриглякова, Олена Фесенко, Наум Межберг, Іван Киричок, Клавдія Балкаєва, Клавдія Гладовська, Рімма Шпиталь, Ольга Платонова.

Конференцію відкрив проректор Ужгородського державного університету В. І. Опіярі, який за дорученням ректора В. Ю. Сливки щиро поздоровив усіх із великим святом культурного життя краю – 50-річчям Наукової бібліотеки УжДУ. Зокрема, він сказав: “За роки свого існування Наукова бібліотека активно сприяла навчально-науковому процесу нашого вузу, для багатьох читачів вона стала постійним і улюбленим місцем навчання та спілкування, для вчених – джерелом їхнього постійного фахового зростання, базою виконання кандидатських та докторських дисертаційних робіт, планових наукових досліджень... З гордістю стверджую, що бібліотечні працівники беруть активну участь у конференціях в інших вузах, а бібліотека наша все частіше стає осередком проведення наукових та науково-практичних форумів. Тішимося, що результати вашої великої праці, дослідницьких змагань, особливо в галузі наукової бібліографії, стають теж візитною карткою нашого університету... Віримо, що нова, сучасна бібліотека буде збудована!” [5, с. 4, 5].

Розпочинається Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 50-річчю Наукової бібліотеки УжДУ. 1995.

У виступі директорки бібліотеки О. І. Почекутової прозвучали і тривожні нотки та занепокоєння з приводу проблем у комплектуванні, оскільки книгозбірня не одержує ряду цінних зарубіжних періодичних і наукових видань, старіє фонд підручників, меншає художньої літератури. Бібліотека шукає спонсорів та шляхи отримання додаткових коштів для придбання наукової та навчальної літератури, проведення палітурних робіт тощо.

На конференції виступили з доповідями і повідомленнями керівники бібліотек міста, області, Наукової бібліотеки Львівського університету ім. І. Франка, зарубіжні гості з Пряшівського філософського факультету Кошицького університету ім. П.-Й. Шафарика (Словаччина), Національної бібліотеки ім. Сечені (Угорщина), науковці нашого університету, працівники бібліотеки. Загалом було проголошено понад 20 доповідей і повідомлень.

В ювілейний рік колективом бібліографів Наукової бібліотеки УжДУ та обласної універсальної наукової бібліотеки підготовлено бібліографічний покажчик про визначну особистість Закарпаття – культурно-освітнього діяча, греко-католицького священника, педагога і письменника Олександра Духновича. За оцінкою преси – це унікальне бібліографічне видання. Його поява була схвально зустрінута громадськістю

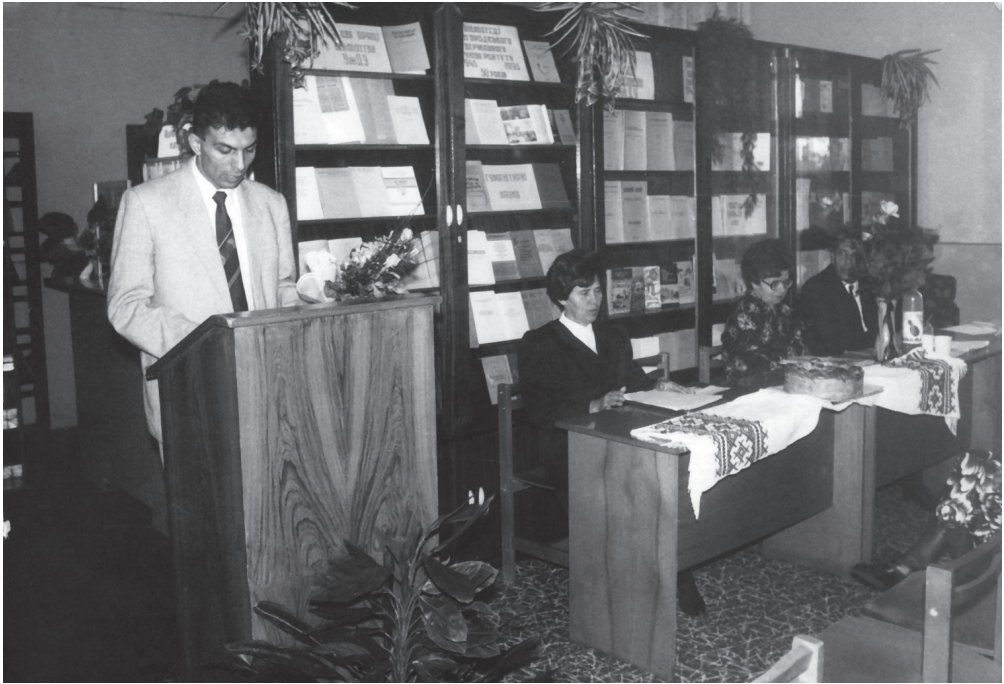
краю та зарубіжжя. Опубліковано ряд рецензій та відгуків. Цього ж дня, 17 жовтня 1995 року, в рамках науково-практичної конференції, присвяченої 50-річчю Наукової бібліотеки УжДУ, відбулася презентація бібліографічного покажчика "Олександр Духнович". Презентував його керівник конференції, завідувач кафедри української літератури В. С. Поп.

Колектив бібліотеки вітали зі святом представники облдержадміністрації, керівники Ужгородського державного університету, громадськість міста, області. Бібліотекарі були нагороджені почесними грамотами, мер міста С. Ратушняк надав матеріальну допомогу ветеранам праці. З нагоди 50-річчя облдержадміністрація виділила 250 млн карбованців на придбання періодичних видань. Директорка бібліотеки УжДУ О. І. Почекутова отримала урядову відзнаку – їй було присвоєно звання "Заслужений діяч культури".

Святкування 50-річчя бібліотечного закладу широко висвітлювалося на сторінках крайової преси.

Підсумком знаменної події через два роки став вихід у світ видання під назвою "Скарбниця духовності" (1997), до якого увійшли доповіді, повідомлення, спогади, що були виголошені учасниками ювілейної конференції. Збірник умістив також матеріали презентації бібліографічного покажчика "Олександр Духнович (1803–1865)", проведеної в рамках конференції; до нього увійшли і виступи-вітання на святкуваннях ювілею книгозбірні. Окремий розділ містив бібліографічний покажчик основної літератури, що відображає півстолітній шлях університетської бібліотеки, її проблеми та здобутки.

Презентація збірника "Скарбниця духовності" відбулася 26 листопада 1997 р. у приміщенні бібліотечного закладу. На презентації зібралися його працівники, ветерани, науковці вузу, гості з Інституту електронної фізики НАН України, керівники наукових бібліотек області, письменники – присутніх понад 70 осіб. Свято книги відкрила директорка бібліотеки О. І. Почекутова, яка коротко розповіла про півстолітній шлях книгозбірні, її завдання та проблеми. Головний редактор збірника В. С. Поп поділився з присутніми враженнями про народження книги. Серед промовців – професор І. В. Сабадош, який зазначив, що "Скарбниця духовності" – перше ґрунтовне видання, яке підійме престиж бібліотеки і стане пам'ятником ветеранам і доброю школою для молодих. На презентації виступили також професори І. П. Запісочний, В. Г. Чумак, М. В. Братійчук, кандидати наук І. М. Сенько, З. З. Торич, В. І. Падяк, письменник, лауреат Державної премії ім. Т. Г. Шевченка П. М. Скунець, ветеран бібліотеки Г. М. Довганич. Поділилися своїм досвідом роботи над підготовкою книги до друку члени редколегії – зав. відділу Л. О. Мельник та провідний спеціаліст бібліотеки О. Д. Закривидорога.

Бібліотечних працівників вітає науковець Юрій Бідзіля. 1995.

Поет Петро Скунець, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка, читає новий віри "Альма-матер", присвячений 50-річчю Ужгородського університету та його бібліотеки. 1995.

Учасники презентації збірника "Скарбниця духовності". Верхній ряд: М. Сабадош, Ю. Сак, В. Опіярі, В. Поп, І. Сенько; нижній ряд: О. Почекутова, О. Закривидорога, Л. Мельник, В. Барчан. 1997.

Директорка бібліотеки О. І. Почекутова у своєму виступі назвала імена відомих вчених, які, значною мірою на базі фондів бібліотеки УЖДУ, виконали і захистили докторські дисертації – це І. Шульга, Б. Співак, І. Гранчак, Я. Штернберг, В. Ілько, В. Хайнас, Е. Балагурі, П. Чучка, В. Добош, В. Микитась, П. Лісовий, В. Гомоннай, В. Комендар, І. Турянин, П. Лизанець, О. Мазурок, В. Задорожний, І. Сабадош, В. Лавер, М. Сюсько, Л. Голомб, Д. Данилюк, В. Чумак, О. Рудловчак, М. Ричалка, М. Штець та ін. Із вдячністю згадала про увагу до бібліотеки, сприяння її успіхам членів бібліотечної ради, яку в різні роки очолювали доцент Л. Й. Голдовський, професори І. М. Гранчак, Я. І. Штернберг та М. П. Лакиза, допомогу сподвижників-активістів В. Микитася, Ю. Сака, І. Мешка, М. Довгошея, І. Запісочного, В. Попа, Г. Божук, І. Мандрика, І. Сенька та багатьох інших.

Після закінчення урочистостей продовжилася щоденне буденне життя – обслуговування читачів, пошуки необхідних книжок, періодичних видань, оперативної інформації, робота з каталогами та картотеками, переоблік фонду, комплектування та обробка літератури тощо.

У 1995 році у закладі працювали 74 бібліотекарі. На цей час він складався із восьми відділів: відділ комплектування (зав. О. М. Пеца), наукової обробки літератури (зав. С. Г. Кривова), довідково-бібліографіч-

ний (зав. Л. О. Мельник), відділи обслуговування (зав. Н. П. Молнар, О. М. Тиханович), літератури іноземними мовами (зав. М. М. Байвельман), рукописів і стародруків (зав. Є. Ш. Калочай), книгосховища (зав. М. В. Повхан), карпатознавства (зав. Л. Д. Куцеконь), а також секторів (зав. М. В. Баранник, С. П. Слепньова, М. Б. Гульпа, Г. В. Фединчук, С. І. Кузьма) [6, с. 162].

На завершення 90-х років бібліотекарі всієї України вперше святкували Всеукраїнський день бібліотек 30 вересня, згідно з Указом Президента України "Про встановлення Всеукраїнського дня бібліотек" від 14 травня 1998 р. № 471/98. Бібліотечний колектив закладу вищої освіти вітали зі святом керівники області, міста, університету. На урочистих зборах колективу бібліотеки виступили: проректор з наукової роботи академік Ю. М. Височанський, професор В. І. Комендар, декан юридичного факультету професор В. І. Ярема, декан фізичного факультету, лауреат Соросівської премії академік Л. Л. Шимон, письменник Ю. Керекеш, очільниця Наукової бібліотеки УжДУ О. І. Почекутова та ін. До Всеукраїнського дня бібліотек обласне телебачення створило телестрічку "Скарбниця духовності" (на 20 хв.) про Наукову бібліотеку УжДУ, яка двічі демонструвалася обласним телебаченням.

Кінець 90-х був означений ще однією радісною подією в житті бібліотеки. В обласній філармонії відбувся творчий вечір Софії Степанівни Сороки – бібліотекарки, талановитої поетеси-лісняка. У концерті з виконанням пісень С. С. Сороки виступили вокальний квартет Ужгородського училища культури під керівництвом заслуженого працівника культури П. Сокача; солістка камерного хору "Кантус" О. Шолох, соліст Закарпатського народного хору В. Мигович, студентський жіночий хор Ужгородського училища культури, церковний хор м. Ужгорода, заслужені артистки України О. Ільницька, К. Лабик, народний артист України П. Магій та ін. Зала філармонії була переповнена, гучні оплески лунали авторці пісень і колективу виконавців.

У книгозбірні відбулася і презентація книжки бібліотекарки-поетки Софії Сороки "Коли на серце ляже туга" (Ужгород : Патент, 1998). На презентації виступив голова обласної організації Спільки письменників України Василь Поп, директорка бібліотеки Олена Почекутова, поетеса Людмила Кудрявська, композитор Микола Попенко, Софія Сорока – авторка книги, артисти обласної філармонії, училища культури (квартет "Цімбори"), заслужений працівник культури П. Сокач, директор училища культури М. Митровка, старший викладач О. Карбованець, М. Ходанич – соліст Закарпатського народного хору, Клара Лабик – заслужена артистка України, бібліотекарі. Софія Сорока висловила свою вдячність усім причетним до видання книги та її презентації. Ведучою творчої зустрічі була Вікторія Вікторівна Воробець, бібліограф Наукової бібліотеки.

Квартет "Цімбори" виконує для колективу пісню на слова Софії Сороки.

У червні 1998 року книгозбірня провела науково-практичну конференцію для керівників бібліотек вищих навчальних закладів Закарпатської області на тему: "Роль бібліотек вищих навчальних закладів у підготовці висококваліфікованих фахівців". На конференції були присутні також запрошені завідувачі бібліотек середніх навчальних закладів м. Ужгород. Відкрив конференцію проректор з навчальної роботи УжДУ В. І. Опіярі. З доповіддю "Роль бібліотек вищих навчальних закладів у підготовці висококваліфікованих фахівців" виступила директорка Наукової бібліотеки УжДУ О. І. Почекутова; завідувачка відділу комплектування О. М. Пеца доповіла про "Шляхи комплектування бібліотек літературою в сучасних умовах". З повідомленнями виступили: В. С. Федосєєва, завідувачка бібліотеки МАУП, директорка юнацької школи менеджменту; Л. О. Мельник, завідувачка довідково-бібліографічного відділу; О. Г. Люта, головний бібліограф; О. М. Тиханович, завідувачка відділу обслуговування читачів; М. М. Медведь, завідувачка бібліотеки Інституту інформатики, економіки та права; С. С. Полачек, завідувачка сектора відділу обслуговування. Завідувачки відділів бібліотеки УжДУ С. Г. Кривова та О. М. Тиханович надали консультації. Були підведені підсумки науково-практичної конференції та підготовлені відповідні рекомендації.

Наприкінці 90-х років книгозбірня продовжує діяльність у своїй центральній будівлі, розташованій по вул. Капітульній, 9, та в шести філіях бібліотеки в новому аудиторно-лабораторному корпусі, у студентських гуртожитках, що значно ускладнює процес роботи з обслуговування професорсько-викладацького складу та студентів навчальною літературою. У документах зазначається, що приміщення, в яких розміщена бібліотека, не відповідають необхідним вимогам. До того ж це не пристосоване для книг приміщення декілька років поспіль не опалюється. Склалися дуже важкі умови праці як для працівників бібліотеки, так і для читачів [7].

Усі бібліотечні звіти 90-х років закінчуються рефреном: “Приміщення центрального корпусу бібліотеки не відповідає ніяким нормам бібліотечної праці, не вистачає вільної площі для книг. Вирішенню багатьох проблем сприяло б будівництво нового корпусу сучасної бібліотеки”. Саме через це ректорат спільно з бібліотекою за останні п’ять років проводить роботу з підготовки проектної документації будівництва нового корпусу Наукової бібліотеки університету, незважаючи на економічну кризу, в якій перебуває країна [6, с. 162]. Йдеться про проект побудови нової бібліотеки, розроблений угорськими архітекторами.

Перший план побудови нової бібліотеки припадає на період розвалу СРСР, суспільно-політичних та культурологічних перетворень 90-х років, коли разом із незалежністю України греко-католицька церква відновила свою діяльність. Тоді ж на бібліотеку здійснюється тиск як із боку служителів церкви, так і з боку вірян щодо переселення закладу і звільнення церковних приміщень. Керівництво Ужгородського університету здійснює перші кроки у вирішенні складного питання.

Про тогочасні події розповідає колишній проректор УжДУ Михайло Волощук: “[...] пригадую, існувала велика проблема з бібліотекою. Ми домоглися через Держплан, щоб її проектували угорці. Я спеціально поїхав у Будапешт, подивився 5 таких установ, і мені дуже сподобалася бібліотека Академії наук Угорщини. Механізовано буквально все на вищому рівні. Вирішили зупинитися на тому проекті. Угорці почали роботу. Вдалося зібрати 25000 доларів від організації області, щоб заплатити за документацію, бо міністерство тоді не мало можливості давати валюту на цю справу. Згодом документація на бібліотеку була майже готова. Вона, до слова, саме мала б розташуватися навпроти основного корпусу на “БAMi”, з переходом. Там передбачили зал для Вченої ради на 600 місць, книгосховище на 3 млн книг, інші приміщення. Ішлося про сучасну бібліотеку, якої не мав би жоден ВНЗ України” [8, с. 9].

Варто заглянути в проектну документацію, щоб переконатись у правдивості цих слів, вчасних намірах і бажанні владних осіб збудувати сучасну, досконалу, багатофункціональну книгозбірню.

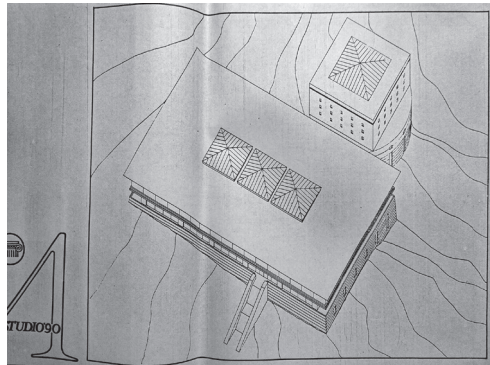
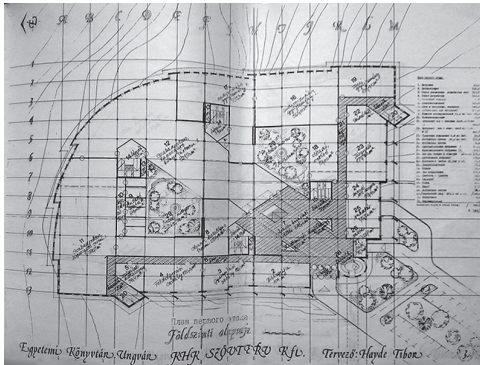
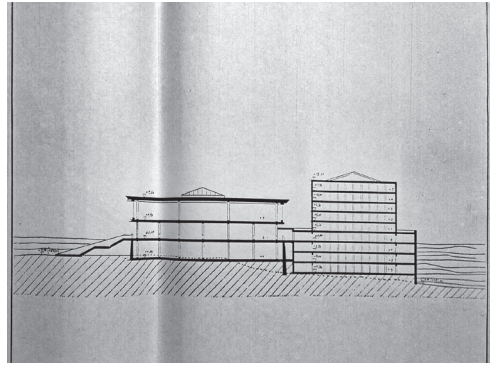
Проект був виконаний архітекторами з Будапешта в 1992 році для бібліотеки Ужгородського університету з обсягом фонду в 2 млн книжок.

Вид на бібліотеку взимку. 2006.

Корисна площа всієї будівлі за проектом складала 15 980 кв. м. Передбачалося, що будівля споруджується за найсучаснішою технологією будівельної промисловості (Ліфт-Слаб). За “Технічним описом попереднього проекту будівлі університетської бібліотеки”, виконаним за дорученням Закарпатської обласної ради [9], велична архітектурна споруда матиме чотири рівні. На різних рівнях розташуються великі книгосховища, приміщення для всіх структурних підрозділів, читальні зали з вільним доступом до книг; окрім цього, бібліотека матиме два внутрішні дворики з садом і фонтанами, вид на які відкривається крізь величезні скляні портали, приміщення для аудіовізуальної, музикальної колекцій, кіно- і актові зали, конференц-зали, кімнати для ведення перемовин, галереї, виставкові площі. Були також враховані і палітурна майстерня, друкарня, склади, сад на даху, буфет-автомат та ін. Тобто на європейському рівні створювалися належні культурні умови для читання і набуття знань, для навчальної та наукової діяльності, для культурно-масової роботи та дозвілля.

На превеликий жаль, проект омріяної бібліотеки здійснити не вдалося через економічну кризу, несприятливий фінансовий клімат в Україні 90-х років. Таким чином, проблема будівництва нового корпусу бібліотеки впевнено крокує в нове – ХХІ століття. А наразі за кошти, виділені обл-

Проект та плани бібліотеки Ужгородського університету. Архітектор Гайде Тібор.

держадміністрацією, приміщення книгозбірні в грудні 1997 року було підключено до міської тепломережі.

Отже, бібліотечна діяльність закладу 90-х років позначилася зосередженням уваги на збереженні культурно-історичної спадщини, вільному доступі до спецхранів, на пошуках нових шляхів комплектування фондів, їх збагаченні та активній пропаганді, покращенні умов матеріально-технічного забезпечення, задоволенні інформаційних потреб професорсько-викладацького складу та студентства, впровадженні інновацій у бібліотечну практику.

Однак, якщо у 90-х роках у цілому по Україні вже відбувається активне формування електронних ресурсів та електронних бібліотек, то в бібліотечній установі Ужгородського університету процес комп'ютеризації фактично ще і не розпочинався через обмежене фінансування на книжкові новинки та комп'ютерну техніку. Проте книгозбірня відчувала нові віяння і переміни у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності, відтак два працівники отримали відрядження у м. Донецьк з метою вивчення досвіду роботи Донецького державного технічного університету з питань комп'ютеризації бібліотеки.

Книгозбірня Ужгородського університету стояла на порозі до вступу у нове – XXI століття, яке знаменувало нові бібліотечні технології, різ-

Головний корпус Ужгородського національного університету, на першому поверсі якого знаходиться бібліотека. 2021.

новиди бібліотечного сервісу, пріоритети і перспективи в бібліотечній сфері. Нові виклики і інформаційне майбутнє вимагали змагатися за своє місце в суспільстві, книгозбірня ж, як і завжди, бажала бути необхідною і корисною, помічником і другом для "Homo legens" – людини, що читає.

Джерела та література:

1. Гранчак І. М., Довганич О. Д., Сливка В. Ю., Туряниця В. В. Осередок освіти, науки, культури: Ужгородському державному університету – 50 років ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород : Патент, 1995. 196 с.
2. Інформаційний звіт про роботу Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету за 1993 рік. *Архів бібліотеки.*
3. Кирилюк Н. Закон втілюється в життя. *Новини Закарпаття.* 22 черв. (№ 117-118). С. 4.
4. План роботи бібліотеки УЖДУ на 1992 рік. *Архів бібліотеки.*
5. Опіярі В. Вступне слово. *Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту (17-18 жовт. 1995 р.) : доп., повідомл., спогади / редкол. : Поп В. С. (голова), Почекутова О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. Ужгород, 1997. С. 4-5.*
6. Почекутова О. І. Наукова бібліотека. *Гранчак І.М., О.Д. Довганич, В.Ю. Сливка, В.В. Туряниця. Осередок освіти, науки, культури: Ужгородському державному університету – 50 років ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород : Патент, 1995. С. 157-162.*
7. Інформаційний звіт про роботу Наукової бібліотеки УЖДУ за 1996 рік. *Архів бібліотеки.*
8. Волощук М., проректор УЖДУ в 1984-1990 рр. Національний, вищий, навчальний... *Погляд.* 2010. 25 листоп. (№10). С. 9.
9. Проєкт бібліотеки. *Архів бібліотеки.*

*“Там, де процвітають бібліотеки, там мир і благодать,
повага до людства і успішне вирішення найважчих соціальних проблем”
Микола Веріх*

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ - В НОВОМУ ТИСЯЧОЛІТТІ (2000–2012 рр.)

2000 рік закарбувався в історії Ужгородського державного університету знаменною подією – головний осередок науки і освіти в Закарпатті отримав статус Національного (згідно з Указом Президента України від 19 жовтня 2000 року).

Початок III тисячоліття в історії університету означився активним розвитком: відкрито факультет післядипломної освіти (при факультеті організовано бібліотеку, бібліотекар Наталія Лавришин); у 2001 році створено факультет фізичного виховання і спорту (на базі кафедри фізичного виховання); у 2003 році відповідно до рішень Державної акредитаційної комісії від 10 червня того ж року Ужгородський національний університет акредитований у повному обсязі за четвертим рівнем акредитації; у 2004 році розпочав свою роботу факультет міжнародних відносин Київського національного університету ім. Т. Шевченка; у 2005 році відкрито географічний факультет УжНУ.

Нові факультети та нові спеціальності спонукали оперативно реагувати на зміни в навчальному та науковому процесі і активно формувати нові книжкові ресурси, нагромаджувати необхідну кількість навчальної літератури, аналізувати резерви абонементів, читальних зал та навіть переміщувати запитувані підручники ближче до читача.

Бібліотека працює у звичному режимі, останнє десятиліття отримує всього 8–10 тис. примірників книг. Книжковий фонд поповнюється за рахунок праць вчених університету, одержує книги від видавництв, різних організацій та товариств, від наукових бібліотек закладів вищої освіти. Здійснюється також книгообмін з бібліотеками вузів нашої країни та ряду профільних закладів зарубіжних держав. Бібліотекою користуються понад 40 тис. читачів структурних підрозділів. Читачів обслуговують 8 абонементів, 10 читальних зал, довідково-бібліографічний відділ, відділ рідкісної і рукописної книги, краєзнавчий відділ, кафедральні бібліотечки. Щороку ними видається понад 1 млн видань [1, с. 121].

День Перемоги. 2005, травень. Перший ряд: О. Закривидорога, Г. Лізунова, П. Ростовцева; другий ряд: О. Почекутова, С. Сорока, Г. Шарган, Т. Туренко, С. Слепньова, В. Дорчинець, Л. Санько, Ю. Рогаль, С. Серединська, Н. Санько, В. Воробець, М. Піско, Л. Лоя, М.-І. Люта, О. Бряник; третій ряд: Є. Калочай, Н. Гунько, Н. Кирилюк, Н. Молнар, С. Кривова, Н. Жане, О. Прохненко, М. Костик.

Однак у 2000 році відбулася вельми важлива для бібліотеки подія – організація відділу автоматизації та комп'ютерних технологій, який спочатку діяв при інформаційному центрі університету як лабораторія “Автоматизації бібліотечних процесів” для підтримки бібліотеки. Першими працівниками відділу стали Петро Петкі (зав. лабораторії автоматизації бібліотечних процесів), Оксана Жиркова (провідний інженер цієї ж лабораторії), В. С. Морохович (зав. лабораторії ІОЦ УжНУ), бібліотекарі Леся Гамник, Людмила Лоя. Бібліотека була підключена до Інтернету, створила свою веб-сторінку, почала працювати в програмі “УФД/Бібліотека”, яку університет отримав у 2004 році. Цю ж програму придбали бібліотеки Закарпатського державного університету та Мукачівського технологічного інституту. Завідувач лабораторії ІОЦ УжНУ В. С. Морохович докладно зусиль для поліпшення комп'ютеризації виробничих процесів, обслуговування користувачів, для зміцнення матеріально-технічної бази бібліотеки, клопотав разом із дирекцією перед ректоратом про виділення коштів для обладнання комп'ютерного залу [2].

З 2000 року відділ почав створювати електронний каталог нових надходжень. Розпочато інформування деканатів, кафедр університету про нові надходження за допомогою електронної пошти. Оновлено веб-

Розписи на стелі книгосховища довідково-бібліографічного відділу. 2004.

сторінку бібліотеки, де можна було знайти інформацію про книгозбірню та її ресурси. Це були перші кроки в освоєнні і застосуванні нових передових інформаційних технологій. Роботу з комп'ютеризації бібліотеки розпочала директорка бібліотеки Олена Почекутова.

У 2005 році близько 70% працівників бібліотеки пройшли курси комп'ютерної грамотності за 72-годинною програмою на кафедрі математичного моделювання інженерно-технічного факультету УжНУ. Працівники відділу автоматизації та комп'ютерних технологій отримували відрядження в найкращі книгозбірні України для ознайомлення з інформаційними технологіями наукових бібліотек Львівського національного університету ім. І. Франка та Одеського національного університету, Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича, Центральної наукової бібліотеки Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, бібліотеки Технічного університету Поділля.

Проте широкого застосування здобуті знання не отримали через банальну причину – на всі підрозділи бібліотеки тривалий час було аж два (!) комп'ютери (у відділах комплектування фондів та наукової обробки документів), що унеможливило повсюдно впроваджувати нові технології. Уповільнювали процес запровадження комп'ютеризації й інші, людські фактори – недостатня комунікація зі структурними підрозділами, відсутність інтенсивних практичних навчань бібліотекарів та, основ-

Світлина на згадку про каплицю, в якій знаходилася література читальної зали. Зліва направо: М. Чорній, Є. Калочай, С. Кривова, Ю. Рогаль, Ю. Яким, С. Серединська, А. Топчій, Л. Санько. 2004.

не, – наявність загрози негайного виселення бібліотеки із приміщень колишньої резиденції. Достатньо згадати дві події, що збіглися у часі в 2004 році: придбання бібліотечної комп'ютерної програми “УФД/Бібліотека”, яку необхідно було вивчати і впроваджувати в роботу, і переміщення значного фонду читальної зали періодики в гуртожиток № 5 за допомогою всього колективу. Перед бібліотекою та університетом стояло невідкладне завдання – знайти “нові території”, придатні для продовження бібліотечного життя.

Щоб відчутти атмосферу того часу, подаємо промовисті назви деяких із десятків публікацій, що свідчать про високу напругу в суспільстві у вирішенні складної проблеми, витoki якої сягають періоду встановлення радянської влади на Закарпатті та здійснення репресивних дій щодо греко-католицької церкви: Ліврінц А. Храм духовності в різних контекстах: (Доля приміщення резиденції вирішується) (*РІО*. 2003. 12 лип.); Шляхом співпраці і взаємопорозуміння : [про зустріч ректора УжНУ Володимира Сливки з єпископом Мукачівської єпархії Міланом Шашіком, під час якої йшлося про можливість передачі приміщень університетської бібліотеки у розпорядження греко-католицької громади] (*Погляд*. 2003. 27 лют.); Капличку УжНУ передано єпархії (*Старий Замок*. 2004. 1–7 жовт.); Кобеляцький В. Зберегти духовність нащадкам : [про загострення ситуації між вірниками греко-католицької церкви та адміністрацією і трудовим колективом бібліотеки УжНУ. Наказ в. о. ректора УжНУ проф. Русина В. І. про переселення читальної зали періодики в приміщення бару-кав'ярні в гуртожитку № 5] (*Закарпат. правда*. 2004. Серп. (№ 11); Мацо М. Дорога до храму: Єпископська каплиця Ужгородського кафедрального собору офіційно передана Мукачівській греко-католицькій єпархії (*Світогляд*. 2004. 2 жовт.); Схаменіться професори : [звернення до в. о. ректора УжНУ проф. Русина В. І. та проректора Височанського Ю. М. з проханням відмінити наказ про переселення читальної зали бібліотеки в приміщення колишньої кав'ярні гуртожитку № 5] (*Трибуна*. 2004. 17 серп.); Діяльність УжНУ буде прозорою: А будівля ОДА ідеальна для бібліотеки (*Срібна Земля*. 2005. 16 квіт.); Кошовий В. Бібліотеку УжНУ перенесуть на БАМ: Про це заявив ректор Микола Вегеш (*Неділя*. 2005. 16–22 лип.); Штефаньо О. Єпископську резиденцію повертають церкві: (А куди подітися бібліотеці УжНУ?) (*Фест*. 2006. 22–28 черв.); Вінявська Х. Народження університетського серця: (В УжНУ будують нову бібліотеку!) (*Погляд*. 2008. 29 серп.); Деяк Л. Наші бібліотеки заслуговують кращого... : [розмова з директором бібліотеки УжНУ Наталією Гуньою про стан справ закладу сьогодні] (*Ужгород*. 2008. 27 верес.); Савицька Е. Книги не винні: (На будівництво нової бібліотеки Ужгородського університету потрібно 11 мільйонів гривень) (*Новини Закарпаття*. 2008. 11–18 верес.); В УжНУ урочисто презентували нове

приміщення наукової бібліотеки (*Бюлетень прес-служби УжНУ*. 20 жовт.); Лисюк В. Святина книг відтепер “мешкатиме” на “БАМі”: (Уперше за три роки бібліотекарі УжНУ працюватимуть у справжньому теплі й комфорті. Університет відсвяткував не тільки 65-річчя, але й перенесення головного фонду книг) (*Погляд*. 2010. 29 жовт.); Макара А. Як подарунок до свого 65-річчя УжНУ отримав... наукову бібліотеку (*Новини Закарпаття*. 2010. 19 жовт.); Велике переселення: Університетська бібліотека поступово звільняє єпископську резиденцію (*Новини Закарпаття*. 2011. 6 серп.) та багато інших.

Бібліотека потроху звільняє приміщення колишньої резиденції греко-католицької церкви. Першим було звільнено приміщення колишньої церковної каплиці, яку разом із усією резиденцією 1950 року було передано університетській бібліотеці. Це стало великою подією як для священнослужителів і вірників, так і для бібліотекарів, котрим довелося виконати велику роботу з переміщення, розміщення і максимального ущільнення фондів, зменшити на дві кімнати читальну залу, перемістивши навчальну літературу в інші відділи. На початку жовтня 2004 року, в день храмового свята кафедрального собору, відбулась офіційна передача приміщення каплички Мукачівській греко-католицькій єпархії.

Цій події була присвячена прес-конференція, на якій глава єпархії Мілан Шашік зазначив, що капличка має особливе символічне значення для греко-католицької громади, адже тут колись відбувалися освячення єпископів. За його словами, в каплиці три роки поспіль молився Блаженний Теодор Ромжа, тут відбулося таємне висвячення у єпископи Олександра Хіри, Петра Ороса та Йозефа Гути. На прес-конференції відбулися ще інші події – науковці Ужгородського національного університету презентували V том “Історії карпатських русинів” Михайла Лучкая, а при вході до бібліотеки відкрито меморіальну дошку до 60-річчя висвячення Блаженного Теодора Ромжі у єпископи [3]. Стан звільнених приміщень свідчив про дбайливе ставлення працівників бібліотеки до церковного майна. Майже всі живописні розписи (пошкоджена тільки бічна стіна, яку залило водою через дір'явий дах) майстерно виконані класиком закарпатського живопису Йосипом Бокшаєм, добре збереглися і перебували у задовільному стані.

Звісно, звільнення і передача каплиці греко-католицькій церкві не вирішувало усіх питань. Виникало багато пропозицій – реальних і химерних – щодо розв'язання проблеми переміщення і розміщення університетської бібліотеки.

Так, ректор УжНУ професор Микола Вегеш на розширеному засіданні Вченої ради повідомив про зустріч заступника голови Закарпатської облдержадміністрації Олега Гаваші з керівництвом університету та працівниками бібліотеки, на якій “досягнуто спільної угоди, що єдина споруда в місті, яка підійде під будівлю для бібліотеки, може бути тільки Будинок профспілок на площі Народній. Розпорозувати бібліотеку час-

тинами ми не будемо. Однак вирішити зазначену проблему власними силами ми не можемо, – заявили голові” [4]. Перелічимо інші пропозиції університетського керівництва, що гіпотетично могли стати реальністю.

Із листа директорки бібліотеки О. І. Почекутової до ректора УжНУ проф. В. Ю. Сливки (від 9.04.2002 року № 25): “Вважаємо, що приміщення ідальні, яке пропонується для розміщення фондів бібліотеки, прекрасне, унікальне як для самої ідальні, але для бібліотеки зовсім не придатне. Цементна підлога, безліч величезних вікон, незадовільне опалення. Для реконструкції ідальні під бібліотеку потрібні величезні кошти, які можна було б вкласти в завершення будівництва навчально-лабораторного корпусу та виділити I поверх для філіалу бібліотеки або закласти фундамент для бібліотеки...” [5]. Сьогодні ж ми бачимо на місці колишнього корпусу університетської ідальні, яку було успішно реконструйовано, сучасний, гарний факультет стоматології. Мабуть, у той час було важко прийняти правильне рішення.

Певний час існувала приваблива думка щодо розміщення бібліотеки в профтехучилищі № 6 на Православній (колишній Московській) набережній, однак у пресі почалося активне обговорення цієї ідеї не на користь бібліотеки – і варіант був відхилений; пропонувалися приміщення колишніх аптечних складів, розташованих біля тубдиспансеру, проте їхня площа не дозволяла розмістити книжковий фонд і всі відділи (до речі, “на оглядини” ходили більшістю колективу бібліотеки); розмірковували і щодо військових казарм, гуртожитків, що знаходилися за містом, тощо.

Тим часом бібліотека готувалася і до приємної події – відзначення 60-річчя від дня заснування Ужгородського університету та його Наукової бібліотеки.

17 жовтня Наукова бібліотека УжНУ святкувала 60-річчя від дня заснування. З доповіддю про основні досягнення бібліотеки виступила директорка О. І. Почекутова. Із святом колектив бібліотеки привітали начальник обласного управління культури Е. М. Ясинський, начальник обласного управління освіти і науки Ю. В. Герцог, проректор з наукової роботи УжНУ І. П. Студеняк, очільник міського управління культури О. І. Левко, директорка Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки Л. З. Григаш, голова Спілки письменників Закарпаття П. М. Ходанич, заст. директора наукового краєзнавчого музею П. М. Федака, представники різних громадських організацій. Колективу були вручені Почесні грамоти, квіти, грошові премії. На святі звучали пісні, музика, вірші. Ведучі святкового зібрання – працівники бібліотеки В. В. Воробець та Н. П. Берланюк.

2007 року відбулася зміна керівництва Науковою бібліотекою. Рішенням колективу директором бібліотеки за конкурсом було обрано На-

Учасники міжнародної конференції “Трансформація бібліотечно-інформаційних технологій і відкритий доступ до інформації у правовому полі”. Крайня справа – директорка Наукової бібліотеки УжНУ Наталія Гунько. м. Судак, Крим. 2009.

талію Іванівну Гунько (2007–2012), завідувачку відділу комплектування. Виступаючи на зборах зазначили, що на всіх етапах бібліотечної діяльності вона виявляла сумлінність, професіоналізм, відповідальність та організаторські здібності.

Основний книжковий фонд бібліотеки (близько 1 млн екземплярів друкованої продукції) все ще знаходиться у приміщенні греко-католицької церкви. Стан будівлі – катастрофічний. Через часті дощі почала протікати покрівля даху, заливаючи книгосховище та читальну залу. Проблеми були також із водопостачанням. Сирість, холод, а взимку нульова температура в приміщеннях – у таких умовах було важко працювати як бібліотекарям, так і комп’ютерній техніці. Майже кожного дня відключалася електроенергія. У підвальному приміщенні книги почали покриватися пліснявою. Відсутність тепла в бібліотеці не могла не позначитися на здоров’ї бібліотекарів. У цей час спостерігається плінність кадрів, бібліотеку полишають працівники, які віддали бібліотечній справі не один десяток років.

Гостро постало питання будівництва нового приміщення. У бібліотеку навідуються керівники області на чолі з головою ОДА І. І. Балогою. 20 травня 2008 року ректор УжНУ М. М. Вегеш уперше заявив, що бібліотеку побудують між колонами будівлі університету по вул. Університет-

Директорка Наталія Гунько та заступниця Вікторія Воробець оглядають територію майбутньої бібліотеки. 2008.

ській, 14, а вже 23 травня директорка бібліотеки Н. І. Гунько, колишня директорка О. І. Почкутова та проректор з АГЧ В. В. Шетеля розглядали проєкт бібліотеки для УжНУ фахівців Українського державного науково-дослідного інституту проєктування міст "Діпромисто".

Проєкт бібліотеки змінювався і уточнювався. Оскільки первісно місце забудови не було призначено для бібліотеки, директорці Н. І. Гунько та проректору В. В. Шетелі доводилося вносити в проєкт необхідні корективи: визначати особливості деяких підрозділів – читальної зали, книгосховища, абонементу та ін., намічати перегородки для відділів, коридорів, підсобних приміщень, розраховувати кількість стелажів для книг, кількість столів, вітрин тощо, намалювати і врахувати інші необхідні складові для зручної і успішної роботи бібліотекарів. Згідно з планом побудови, бібліотека має отримати в головному корпусі університету додатково 1743,4 кв. м площі.

Незважаючи на труднощі, бібліотека продовжує працювати і виконувати щоденну необхідну роботу. На цей час вона вже має 5 комп'ютерів, у т. ч. сервер. Системні адміністратори Петро Петкі, Оксана Жиркова навчали співробітників роботі в бібліотечній програмі "УФД/Бібліотека". Проведено локальну автоматизовану мережу, що з'єднала п'ять комп'ютерів, у т. ч. два комп'ютеризовані робочі місця у відділі комплектування.

Це дало змогу швидко обліковувати нові надходження літератури. Оновлюється веб-сторінка бібліотеки. Електронний каталог, який складав 50 тис. записів, був конвертований із програми MARK у нову версію "УФД/Бібліотека". Позитивним явищем у впровадженні комп'ютеризації стало те, що в свідомості людей відбувалося поступове укорінення нових понять, термінів, розуміння невідворотності поступу нових технологій тощо. Одночасно з цим слід зауважити, що побіжні технічні знання працівників, відсутність необхідного комп'ютерного забезпечення, планування і підготовка до переїзду бібліотеки не сприяли активному процесу запровадження нових технологій. Усе ж кількість електронних записів щороку збільшується, удосконалюється робота у відділах, триває щоденна видача навчальної та наукової літератури читачам, закупаються підручники, організовуються виставки тощо.

На 1 січня 2008 р. бібліотечний фонд становив 1 547 694 примірники, у т. ч. 1 249 915 книжок, 193 638 журналів, 103 645 авторефератів, 496 дисертацій. За рік отримано 7760 документів за назвами, у т. ч. українською мовою – 7178; усього примірників 16 510, у т. ч. українською – 15 172, з них: 7236 книжок, 2228 журналів, 5721 автореферат, 40 дисертацій. Основними джерелами надходжень літератури цього року були дарунки від викладачів УжНУ (939), від різних організацій (551), обов'язковий примірник з ужгородських видавництв (139), книгообмін з бібліотеками України (573), за розподілом з Міністерства освіти та культури України (1493), з канцелярії УжНУ та з пошти (446), з обмінного фонду (1310), за розподілом з Управління інформації та зв'язків (553), з різних видавництв України (998) та ін. Міжнародний книгообмін здійснювався з сімома партнерами – бібліотекою Пряшівського університету (Словаччина), Центральною бібліотекою університету ім. Лучиан Блага у Клуж-Напоці (Румунія), бібліотеками АН Угорщини та ім. Сечені (Будапешт), Музеєм української культури у Свиднику (Словаччина), було співробітництво з Публічною бібліотекою м. Пряшів.

Користувачів за єдиним обліком – 12 831, обслуговано всіма структурними підрозділами 42 574 читачі, кількість відвідувань бібліотеки склала 472 917, видано 1 134 222 документи.

Загальний обсяг електронного каталогу становив понад 50 000 назв (85 125 прим.).

У 2008 р. занесено 8185 електронних записів назв нових надходжень, ретровід за 2008 налічував 5304 назви. Усього за рік описано 14 515 документів [6].

Цього ж року в бібліотеці проводилась різноманітна методична та культурно-просвітницька робота, щомісяця відбувалися творчі авторські та літературні вечори, круглі столи, презентації книг, ювілеї тощо.

Так, 26 лютого 2008 р. в бібліотеці проходять Гоголівські читання, на яких було близько 120 присутніх – творча інтелігенція Ужгорода, сту-

денти, викладачі, представники організацій і товариств. Були заслухані доповіді бібліотечних працівників: “Наукова бібліотека УжНУ – світ книг, знань та інформації” (Н. І. Гунько); “Раритетні видання та література про життя та творчу діяльність М. В. Гоголя в Науковій бібліотеці УжНУ” (О. Д. Закривидорога); “Бібліографічні джерела з гоголезнавства у фондах Наукової бібліотеки” (Л. О. Мельник); виступи науковців університету та культурно-освітніх діячів міста. Відділом книгосховища організовано розлогу виставку, присвячену М. В. Гоголю (700 кн.) та виставку книг-малюток (90 кн.). Інформація про цю подію висвітлювалась обласним телеканалом “Тиса” та обласною газетою (*Європа-центр*. 2008. № 14).

Зі Львівської Наукової бібліотеки ім. Стефаніка в бібліотеці працюють науковий співробітник Л. Т. Суц, завідувачка відділу наукової бібліографії Л. І. Ільницька, наукові співробітники О. І. Хміль та Н. А. Рибчинська.

У квітні 2008 року в бібліотеці проходять стажування, знайомляться з досвідом роботи Наукової бібліотеки УжНУ працівники Свалявського технічного коледжу (Національного університету харчових технологій) – завідувачка бібліотеки С. Ю. Григаш, бібліотекарі М. Ю. Фединишин та Н. І. Русин.

Цього ж року колектив університетської бібліотеки, науковці вузу, громадськість міста широко відзначили 85-річчя провідного спеціаліста, досвідченого бібліографа, авторки та співавторки багатьох бібліографічних покажчиків, учасниці Другої світової війни Олени Дем’янівни Закривидороги.

8 липня 2008 року ректор УжНУ Микола Вегеш, перший заступник голови ОДА Іван Балоба, депутати Закарпатської обласної ради, вище духовенство краю урочисто відкрили будівництво нової книгозбірні, заклавши у фундамент пам’ятну капсулу. Відразу ж після цієї події стартувала розбудова бібліотеки між колонами першого незабудованого поверху головного навчального корпусу університету. Термін будівництва – 2 роки. Відбуваються активні будівельні роботи – мурують стіни та роблять перегородки. Через рік уже встановлюються нові стелажі у книгосховищі, столи – у читальній залі. Кошти на виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво бібліотеки виділяються з бюджету обласної державної адміністрації. В нову бібліотеку планується перевезти фонди (близько 1 млн примірників) з центрального корпусу.

Книгозбірня повсякденно відчувала активну підтримку керівництва університету – ректора, проф. М. М. Вегеша, проректорів: професора І. П. Студеняка, професора В. Г. Сливки, О. М. Гвоздяк, В. В. Марини, В. І. Басараба.

20 січня 2010 року у ректораті відбулася нарада з працівниками бібліотеки з питання перевезення книжкових фондів. Було визначено одне

з найважливіших питань – підготовка до переміщення літератури, яка вимагала великих зусиль усього колективу (знімання книжок з високих стелажів, зв'язування їх у пачки за розділами, за алфавітом, за форматом тощо). За бібліотекою було закріплено дві вантажні машини. Кількість фонду, перевезеного однією машиною, становила близько 4–5 тис. екземплярів книжок.

20 вересня 2010 року почалося перевезення книг з вул. Капітульної у нове приміщення на вул. Університетській. Після завантаження-розвантаження працівники бібліотеки продовжували підготовляти (зв'язувати) книги для перевезення. Робота виконувалася завдяки ентузіазму та відповідальності бібліотекарів.

Було перевезено понад 300 000 книг, а також всі відділи у новозбудоване приміщення. Іншу частину літератури, що залишалася на старому місці, пропонувалося у подальшому перемістити у недобудоване приміщення інженерно-технічного факультету центрального корпусу університету. Площа цього приміщення дозволяла розмістити всі фонди, справа стала за малим – за меценатами.

У новій бібліотеці створено комфортні умови для забезпечення інформаційних потреб користувачів: відкрито читальну залу на 120 посадкових місць, читальні зали у довідково-бібліографічному та краєзнавчому відділах, а також 10 автоматизованих робочих місць з доступом до Інтернету. Встановлено три автономні котли для обігріву приміщення бібліотеки.

15–16 вересня 2010 року, згідно з планом роботи на 2010 рік МОН України (лист № 1/9-58 від 04.02.2010 р. “Про організацію і проведення конференцій і семінарів з проблем вищої освіти і науки у 2010 році”) на базі Наукової бібліотеки УжНУ під керівництвом Науково-методичної комісії МОНУ відбулася нарада-семінар директорів бібліотек ВНЗ Київського та Львівського зональних методичних об'єднань.

У нараді взяли участь понад 40 керівників бібліотек ВНЗ III–IV рівнів акредитації з 14 міст України.

Під час наради обговорювались актуальні питання інноваційного розвитку бібліотек шляхом упровадження нових інформаційних, телекомунікаційних технологій, зазначалось підвищення їх ролі і значення у модернізації освіти, підкреслювалась тенденція перетворення бібліотек у навчально-наукові інформаційні центри. Було проведено круглий стіл “Участь бібліотек ВНЗ у реалізації Державної цільової програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека XXI»” та розглянуто проблеми бібліотеки УжНУ, які ускладнюють вирішення означених завдань. Головні з них – це відсутність необхідної кількості комп'ютерної техніки та важке і тривале переміщення книжкових фондів у нове приміщення.

Перевезення бібліотеки. 2010.

Працівники книгозбірні Павло Худіш та Оксана Бряник.

Окремий час було виділено для ознайомлення з діяльністю бібліотеки УжНУ, організацією її роботи та перспективами розвитку. На завершення наради-семінару відбулася екскурсія Закарпаттям.

18 жовтня 2010 року ознаменувалося урочистим відкриттям бібліотеки за участі представників ОДА, викладачів, студентів, працівників бібліотечного закладу, а також директорів бібліотек міста. На урочистостях, які відбувалися біля центрального корпусу університету, ректор УжНУ Микола Вегеш привітав усіх присутніх та гостей свята з визначною подією в новітній історії Ужгородського національного університету. Він, зокрема, зазначив, що бруральні дії з ліквідації греко-католицької церкви відбувалися по всій Західній Україні, що було звичною практикою тодішнього авторитарного режиму.

Розмови про повернення колишнього майна церкві розпочалися тільки після легалізації греко-католицької церкви в Закарпатті. Процес перенесення бібліотеки розпочався в 2004 році. Микола Вегеш наголосив, що “проблема полягала у величезних коштах, які будь-який університет власними силами віднайти не може. Як правило, це повинна робити держава за кошти державного бюджету або ж величезної кількості благодійників-меценатів, що щиро хочуть допомогти культурі, науці та церкві. Наші неодноразові звертання в різні часи до Ка-

До переїзду готується довідково-бібліографічний відділ. Працюють Єва Колочай, Оксана Гулянич, Наталія Лехман. 2011.

бінету Міністрів закінчувалися нічим. Зрушення відбулися в 2008 році, коли з ініціативи В. І. Балого до благодійного фонду почали надходити кошти від справжніх меценатів, які вболівали за вирішення цієї справи..." [7, с. 2-3].

Гості свята мали нагоду вперше оглянути нові світлі приміщення бібліотеки, книгосховище, простору читальну залу, оснащену комп'ютерами, після чого представники духовенства єпископ Мукачівської греко-католицької єпархії Мілан Шашік та благочинний Ужгорода, настоятель Преображенського храму міста протоієрей Іоанн Моланич освятили нові приміщення Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету. Відтак у святковій обстановці бібліотека отримала подарунки з нагоди свята – визнання, повагу, високу оцінку діяльності книгозбірні як важливої складової університету. У подальшому дирекція закладу зробила все можливе, щоби бібліотечний дім став затишним, зручним і гостинним місцем для викладачів та студентства.

У березні-травні 2011 р. бібліотека продовжувала перевозити та упорядковувати відділи та фонди – довідково-бібліографічного, краєзнавчого, відділу комплектування, відділу наукової обробки та каталогізації,

Урочисте відкриття нової книгозбірні. Виступає ректор Ужгородського національного університету, професор М. М. Вегеш. 2010.

обмінно-резервний фонд, алфавітний та систематичний каталоги, бібліотечну техніку, шафи тощо. Перевезено та розташовано реферативні журнали в читальних залах гуртожитків № 5 ("Фізика"), № 4 ("Хімія").

Одночасно з цим триває робота з автоматизації і механізації бібліотечних і інформаційних процесів. Поновлено бібліотечний сайт. Загальний обсяг електронного каталогу склав понад 96 016 назв (169 080 примірників), нових надходжень зафіксовано 8401 назву, ретровід – 8462 назви (17 023 прим.). У 2011 р. підключено до бібліотечної мережі структурні підрозділи бібліотеки у новому приміщенні. Налагоджено їх роботу в системі "УФД/Бібліотека" [8].

2012 року відбулося багато загальноуніверситетських подій, до яких працівники книгозбірні підготували розлогі виставки: присвячені лауреатам премії ім. Т. Г. Шевченка Івану Чендею (до 90-річчя від дня народження) та Петру Скунцю (до 70-річчя від дня народження), які відвідали відомі вчені М. Г. Жулинський та М. Мушинка; організовано чималу виставку "Й. Д. Дзензелівський – дослідник українських говорів Закарпаття" з нагоди презентації фільму про вченого "Життя на карті діалекту", яка була розгорнута у фойє економічного факультету.

Наприкінці року відбувся міжнародний круглий стіл "Вацлав Гавел – політик, що став символом національної гідності чехів", у якому взя-

Єпископ Мукачівської греко-католицької єпархії Мілан Шашик освячує центральне книгосховище бібліотеки. 2010.

Майбутнє книгосховище читальної зали.

Словацький учений-україніст М. Мушинка дарує бібліотеці книжки. Зліва направо: Н. Лехман, Н. Гунько, В. Воробець, М. Мушинка, А. Товт, М. Чорній. 2012.

ла участь пані консул Генерального консульства Чехії у Львові Мартіна Павлітова-Мухова. Ведуча круглого столу – заст. дир. Вікторія Воробець. Були заслухані доповіді директорки бібліотеки Наталії Гунько “Вацлав Гавел – лауреат премії ім. Франца Кафки” та працівника бібліотеки Павла Худіша “Письменник – на чолі держави”.

Наприкінці вересня 2012 р. колектив бібліотеки звично відзначив професійне свято – Всеукраїнський день бібліотек. Однак цього разу свято було особливим – профком університету (голова Т. І. Суран) нагородив бібліотечних працівників за напружену працю з переміщення бібліотеки поїздкою Закарпаттям – у знамениті музеї с. Колочави та на озеро Синевир. Відтак світлини відтворили незабутні враження від цієї подорожі.

Одночасно з переселенням, розташуванням та організацією роботи на новому місці книгозбірні Ужгородського національного університету в 2010–2012 рр. завершується один із важливих етапів її діяльності, сповнений хвилювань, сумнівів, очікувань, напруженої праці, нових знань, а втім людей повсякчас супроводжували взаємодопомога, добропорядність, бажання допомогти своїм читачам, відданість справі, основним інструментом якої є книжка.

Джерела та література:

1. Почекутова О. І. Скарбниця духовності. *Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності* / уклад. Н. М. Панчук. Ужгород : Патент; Вид-во В. Падяка, 2000. С. 119-124.
2. Рішення комісії про хід виконання рішення Вченої ради УжНУ від 30.09.2004 року "Про організацію роботи бібліотеки УжНУ та заходи по її покращенню". *Архів бібліотеки*.
3. Галь Н. Каплицю повернуто власнику. *Закарпатська правда*. 2004. 2-8 жовт.
4. Ужгородський національний університет напередодні ювілею: із виступу ректора, професора Миколи Вегеша на розширеному засіданні Вченої ради УжНУ. *Погляд*. 2005. 13 жовт. С. 4.
5. Архів бібліотеки.
6. Інформаційний звіт про роботу Наукової бібліотеки УжНУ за 2008 рік. *Архів бібліотеки*.
7. В УжНУ урочисто презентували нове приміщення Наукової бібліотеки. *Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету*. 2010. 20 жовт. (№ 8). С. 2-3.
8. Інформаційний звіт про роботу Наукової бібліотеки ДВНЗ "Ужгородський національний університет" за 2011 рік". *Архів бібліотеки*.

Розділ 6

*“...немає нічого складнішого, ніж упорядкувати бібліотеку.
Складніше хіба що впорядкувати світ”.*

Жан-Клод Кар'єр

СТРУКТУРА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ. ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДДІЛІВ

6.1. Доторк до минулих епох: з історії центрального книгосховища

Коли людина вперше потрапляла у свята святих – книгосховище, вона завмирала перед неосяжним книжковим простором: довгими рядами тяглися стелажі, здавалося, аж за кількасот метрів, поки бачило око. Під високе склепіння підіймалися перевантажені книжкові полиці, ліворуч від входу у книгосховище розташувалися кімнати – колишні келії, теж заповнені рядами стелажів, шафками, підставками, поличками з книгами, а на стелях деяких кімнат – живописні орнаменти, виконані колись церковним художником. У приміщенні завжди панувала якась утаємниченість, яка зростала у вечірні години від шурхоту крил кажанів, що облюбували собі закутки церковної споруди...

Підходиш до віконця – і перед тобою простирається вражаюча панорама міста. Віриш, що кращого оглядового місця для знайомства з Ужгородом, не знайти. Усе приміщення головного книгосховища просякнуте особливою аурую, яка складається із тиші, із присутності незримих людей, які і досі жили у своїх творіннях-книгах, із ясних променів, що проникали через вікна усієї анфілади кімнат, минаючи арки, переходи, нефи і перехресцюючись у різних місцях головного книгосховища. Відразу приходило розуміння – ось чому ці люди називають бібліотеку храмом знань, книжковим храмом, божественним... Здавалося дивом, що бібліотекарі звично орієнтуються в цьому хитросплетінні кімнат, арок, дверей і дверцят, лабіринтів стелажів (які зверху чи збоку додатково ще укріплювалися між собою для надійності), і без труднощів знаходять необхідну книгу.

Книжковий фонд основного книгосховища розташувався на третьому поверсі у кімнатах колишньої єпископської резиденції. Але від самого початку місця для нього було замало. Приміщення основного книгосховища, починаючи з 50-х років, поволі розширювалося за рахунок звільнення деяких кімнат, які слугували квартирами. Так, наприклад, за архівними матеріалами у 1952 році загальна площа бібліотеки становила

1090 кв. м, а площа книгосховища – усього 642 кв. м, у 1955 – загальна площа становила 1983 кв. м, книгосховище займало вже 1121 кв. м, у 1965 – загальна площа збільшилася до 2307 кв. м.

Книгосховище бібліотеки є універсальним, багатим та унікальним за змістом зібранням вітчизняної і зарубіжної наукової, навчальної, довідкової та художньої літератури, яке формувалося протягом 75 років існування бібліотеки. За хронологічним обсягом майже мільйонний книжковий фонд книгосховища охоплює літературу від початку ХІХ ст. і донині. У складі фонду – монографії, наукові збірники статей, науково-популярні видання, наукові вісники університетів, матеріали конференцій, літературно-художні та мистецькі видання. Чітка структура, упорядкованість, різноманіття і повнота фондів сучасної книгозбірні завойовувались і досягались роками наполегливої праці бібліотекарів, їх знаннями, відданістю справі, ентузіазмом і, звичайно ж, любов'ю до книги тих людей, які стояли біля джерел заснування основного фонду бібліотеки, і тих працівників, які продовжують їхню справу.

У процесі формування фонду відділ бібліотеки, окрім щоденних поповнень, багато разів зазнавав переміщень, “чистки” книжкових полиць, кадрових змін. Як живий організм, фонд відділу зароджувався наприкінці 40-х років, зростає, поповнюється новими книгами в 50–60-х роках, мужнів і розвивався у різних галузевих напрямках, зберігаючи і укріплюючи своє основне наукове ядро, на яке не вплинули ані переміщення, ані нищення “шкідливих” книжок, ані розпорядження та інструкції керівних партійних органів у 70–80-х роках, отримував нове “дихання” в період здобуття Україною незалежності, національного відродження, що, безумовно, якісно змінило і збагатило склад книжкового фонду бібліотеки. Виконуючи свою основну функцію зберігання документів і їх використання, нині матеріальна і духовна цінність книг центрального книгосховища є відкритою і доступною для всіх користувачів бібліотеки.

У книгосховищі: Марія Похіяк із колегами Клавдією Балкаєвою та Оленою Фесенко. 60-ті рр.

Згадку про книгосховище знаходимо в перших номерах університетської газети “За більшовицькі кадри” в публікації завідувачки бібліотеки Олени Миколаївни Фесенко, яка пише: “За короткий час свого існування бібліотека перетворилася на величезне книгосховище, фонди якого наближаються до чверті мільйона... В основному фонді величезне місце займає відділ підручників з усіх дисциплін, кількість яких доходить до 25 тисяч... Великий відділ художньої літератури як вітчизняної, так і зарубіжної” [1].

Перша завідувачка книгосховища Марія Іванівна Похилияк – легенда бібліотеки, оскільки працювала тут найдовше і бібліотеці присвятила все своє життя. Була інтелігентною людиною, ерудованою, працелюбною, безмежно відданою бібліотечній праці. За освітою історик, вона була залюбленою в історичну літературу. Марія Іванівна “володіла” неосяжним фондом, різним за своєю тематикою, яким необхідно було опікуватися щодня: розташовувати нові надходження книг, знімати з полиць дублетні і застарілі видання та переміщати книги в інші місця задля нових надходжень, знаходити і видавати замовлені книги. Звичайно, у цій справі їй допомагали інші бібліотекарі, яких за десятки років було немало – це Христина Штаєр, Марія Басараб, Валерія Герендей, Людмила Грабар, Ірина Скрипко та інші. Багато з них залишалися тут надовго. Серед них – Оксана Пеца, Оксана Люта, Марія Повхан, Ганна Олаг. Багато інших працівників, які у різні часи впорядковували, систематизували, вивчали і видавали читачам книги, внесли свій вклад в бібліотечну справу. Серед них – Лариса Василівна Антків, Галина Ярославівна Драган, Павло Миколайович Худіш.

За спогадами колишніх колег Марії Іванівни Похилияк – Оксани Пеци та Марії Повхан – завідувачка книгосховищем за роки своєї праці створила “Бібліотеку в бібліотеці” – особливий фонд літератури, який складався в основному із книг художньої літератури, історичної, філософської. Тут розпочалося формування колекції книжок-мініатюр, великоформатних альбомів високої художньої майстерності і поліграфічної якості, серії зарубіжних видань, томів серії “Всесвітньої літератури”, світової дитячої літератури, шедеврів мистецтва тощо. На ці книги завжди був особливий читацький попит, особливо в період тотальної комуністичної ідеології і дефіциту аполітичних книжкових видань.

Загальна кількість книжок складала близько 30 000 примірників. Найперше доступ до “фонду Марії Іванівни” мали колеги-бібліотекарі, викладачі, особливо довірені особи – студенти-історики і просто справжні поціновувачі літератури. За книжковими перлінками вишикувалися черги в книжкових магазинах, задалегідь приймалися замовлення на передплату видань світової літератури, а в бібліотеці такі книжки були завжди. Цінні книги у “фонді Марії Іванівни” були лише в одному екземплярі, і втратити їх – все одно що вчинити злочин. Нині важко повірити,

що Марія Іванівна Похиліяк від руки переписала роман улюбленого письменника Коллінза "Дама у білому", щоб потім самій перечитувати його або давати бажаним читати його рукописний варіант. Будучи невтомною на роботі, Марія Іванівна продовжувала вдома роботу бібліографа. Вона систематизувала бібліографічні картки, створювала тематичні картотеки (наприклад, розписала "Вісник Наукового товариства ім. Шевченка", яким потім користувалися читачі, створювала тематичні папки з газетними вирізками тощо). Бібліотека Марії Іванівни проіснувала до кінця 90-х, після чого була розформована і внесена в загальний фонд згідно з розділами знань.

У 70-х роках робота з упорядкування книжкового фонду основного книгосховища вітчизняної літератури тривала. Так, у 1970 році були впорядковані автореферати дисертацій, які передали в бібліотеку згідно з розпорядженням ректорату. Оброблено і передано в основне книгосховище вітчизняної літератури 15 150 примірників авторефератів дисертацій з різних галузей знань. Автореферати стрімко збільшувались не тільки чисельно, а й за кількістю запитів читачів до цього виду наукових видань, тому їх було вирішено перемістити в універсальну читальну залу, щоб вивільнити площу для нових надходжень в книгосховище, а також для зручності в обслуговуванні читачів. Таким чином, 14 жовтня 1984 року фонд авторефератів, збільшившись до 45 000, змінив своє місцезнаходження і "переселився" в універсальну читальну залу бібліотеки. Через десять років, у 1994-му, фонд авторефератів значно збільшився і становив 51 755 примірників, а в 2005 – вже 88 009 [2]. На сьогодні фонд авторефератів становить понад 170 тисяч примірників і ним знову опікується відділ книгосховища.

У цей же період була переглянута вся історична література, вилучені цінні і рідкісні видання і зосереджені в окремій кімнаті. У подальшому

Книжки з інвентарними номерами на нижньому обрізі.

ці книги увійшли у склад фонду відділу рукописів і стародруків та відділу краєзнавства [3].

У матеріалах звіту про роботу бібліотеки повідомляється також, що “працівники основного книгосховища довгий час займалися розбором літератури на іноземних мовах колишньої бібліотеки Ужгородської капітули Мукачівського єпископства. Заінвентаризовано 19 850 книг, в основному на латинській і угорській мовах. Серед них багато цінних видань XV–XVII століть” [4].

Окрім того, працівниками основного книгосховища відібрано із загального фонду навчально-методичну літературу, підручники з математики, фізики, хімії, біології, зоології і зосереджено на окремих полицях – ближче і зручніше для видачі їх студентам. Незважаючи на всі хитромудрощі бібліотекарів із вивільнення додаткової площі для нових надходжень, у звіті бібліотекарі прикро констатують: “Гострою проблемою книгосховища була і є велика тіснота. Як і в минулі роки, нова література складається на підлозі, в проходах між стелажами. Замовлену читачами книгу доводиться розшукувати довгий час і не завжди можна її знайти. Це призводить до частих відмовлень, до зменшення книговидачі” [3].

У книгосховищі вкотре проведено роботи, на визначення яких вживався термін, звичний для його працівників і незнаний сучасним бібліотекарям – “нарощування” (“одиниця вимірювання” у погонних метрах), тобто добудовувалися зверху до стелажів нові полиці, які деколи сягали самої стелі. Практика нарощування стелажів розпочалася в 60-х роках, а у 70-х уже стала звичним явищем для всіх відділів бібліотеки. Так, скажімо, за 1972–1974 н. р. було нарощено 183 пог. м стелажів. На стелажі, які “підросли”, знову переносили і розташовували книжки. У зв’язку з цим бібліотека неодноразово порушувала питання про перевантаженість стелажів: “Існує і ряд серйозних перешкод у роботі бібліотеки. Уже багато років гостро дає себе знати перевантаження (стелажі часто досягають 6-ти метрів висоти). У зв’язку з відсутністю місця, багато літератури лежить поміж стелажами і в проходах. Не вистачає робочих місць для працівників бібліотеки, читацьких місць” [5].

Працівники центрального книгосховища у “битві” за вільні площі запроваджували раціоналізаторські ідеї задля якнайефективнішого розташування літератури. Якщо книги на полицях повинні були стояти, то тепер вони лежали стосами, за винятком окремих розділів, таким чином збільшуючи кількість книг, які можна розмістити на цій площі. А щоб відразу можна було знайти необхідну книгу у визначеному розділі, на нижній обріз книги писали інвентарний номер.

Фонди бібліотеки зазнавали безкінечних переміщень. Ось, до прикладу, фонд навчальної літератури з медицини був переміщений із основного книгосховища в 1962 році на медичний факультет, а через певний час, у 70-х роках, його переміщують остаточно в гуртожиток № 1,

у якому мешкають студенти-медики. У 80-х роках і наукові видання з медицини переміщують в гуртожиток, таким чином, об'єднуючи усю медичну літературу. У 1972 році від основного книгосховища було відділено літературу для утворення підсобного фонду на абонементі наукової літератури, що було зручніше при обслуговуванні читачів, і цей фонд, щороку поповнюючись, і донині є основою абонементу наукової і художньої літератури.

Історична література була переміщена з третього поверху основного книгосховища на другий (близько 100 000 примірників книг). Значна частина художньої літератури “переїхала” з третього на перший (цокольний) поверх бібліотеки, де перед тим розташовувалися фотолабораторія, університетські майстерні, складські приміщення, які завдяки наполегливості бібліотекарів вдалося-таки звільнити. Стосовно цього подаємо фрагмент виступу бібліографа О. Д. Закривидороги на засіданні Вченої ради 24 червня 1966 року: “Хочу зупинитися на тому, що заважає нам в роботі. Тов. Киричок вже говорив про приміщення. І це правильно. Нам потрібне приміщення. Те, що ми маємо – книгосховище – воно не може вже нас задовольнити... Назріла необхідність, і ми про це говорили, коли у нас була комісія з парткому, що треба переселити майстерні. Тоді частково ми вирішимо питання. Ми зможемо стару літературу перенести в підвали. Це звільнить деякі кімнати... Хотілося б почути пропозицію про те, що для університету вже потрібна наукова бібліотека, а фонди для неї є. Якщо ми будемо так зростати, як зараз, то за п'ятирічку ми будемо мати до 1 млн примірників” [6].

Нові фонди на базі книгосховища утворювалися при студентських гуртожитках № 1, № 3, № 4 в 1974 році. Абонемент підручників, місце якого зайняла історична література, в 1980 році був перевезений в новозбудований лабораторний корпус університету ближче до студентів.

*Переміщення фонду медичної літератури.
Поч. 70-х рр.*

У пошуках книжок. Працівники книгосховища Жужанна Тушер, Марія Басараб, зверху – зав. книгосховища Оксана Пеца. 1980-ті.

десятки тисяч книг, ущільнюючись, виростаючи полицями до самої стелі, заповнюючи усі ніші, проходи, усі щілини, всупереч інструкціям з пожежної безпеки, понад норми перевантажуючи поверх, центральне книгосховище було змушене відсікати свої частини і розміщувати їх в гуртожитках, на факультетах, пізніше в новому лабораторно-навчальному корпусі університету, створювати кафедральні бібліотечки тощо. Зазначимо, що переміщення фондів мало як позитивну, так і негативну сторону. Періодичні перевантажування та багаторазові переміщення книг основного книгосховища відволікали значну частину працівників усієї бібліотеки від інших, не менш важливих обов'язків. Бібліотекарі були змушені витратити свої фізичні зусилля та час на непродуктивну роботу.

Однак, незважаючи на невпинні переміщення, обсяги виконаної працівниками книгосховища роботи вражають. Подаємо, до прикладу, кількісні показники тільки за один навчальний рік. Так, у 1973–1974 н. р. книгосховище для абонементу наукової і художньої літератури виконало 15 057 вимог, читачам було видано 13 312 книг. Для тимчасового

Відділ періодичних видань з другого поверху перебрався на третій, звільнивши місце відділу каталогів. Відділ літератури іноземними мовами було переміщено з третього на перший поверх, також у приміщення колишніх майстерень УЖДУ, хоча невдовзі взагалі переїхав в іншу будівлю у центрі міста. Це не весь перелік структурних змін закладу та місцезоташування фондів, і бібліотеку ще не раз буде “штормити”, коли всі бібліотекарі гуртом допомагають відділам переміщати фонди у найкоротший термін, щоб не зашкодити обслуговуванню читачів. Та треба зазначити, що центральне ядро книгосховища завжди залишалося на сталому місці (вул. Капітульна, 9).

Не маючи первісно достатніх площ для розміщення, щорічно поповнюючись на де-

користування передано в читальні зали 1031 книгу з фонду, що не видається додому. Для тематичних книжкових виставок підібрано 2947 книг.

У підсобні фонди читальних зал, філій, кабінетів і кафедр передано 23 448 книг. Розставлено нових і повернутих читачами книг 21 010 примірників. Пересунуто книг на додаткові 307 пог. м стелажів. Переглянуто на правильність розміщення та написано на нижніх обрізах книг інвентарні номери на 2451-му погонному метрові стелажів. Працівники книгосховища брали участь у формуванні підсобного фонду новоствореної читальної зали в студентському гуртожитку № 4. Для цього було підібрано і записано понад 10 тис. книг. Було перевірено наявність підсобних фондів на університетських кафедрах – математичного аналізу, хімії напівпровідників, органічної хімії, загальної хімії та ін. Було відібрано також застарілу та непрофільну літературу у кількості понад 600 екз., яку передано в обласний відділ юстиції, частина дублетної літератури передана в Сокирницьку середню школу [7].

Після виходу на заслужений відпочинок Марії Іванівни Похияк у 1978 році відділ очолила Оксана Миколаївна Пеца. Обіймаючи посаду завідувачки книгосховища, вона показала себе висококваліфікованим працівником, знавцем бібліотечної справи, яка старанно і самовіддано працювала над упорядкуванням книжкового фонду. Зважаючи на професійні якості Оксани Миколаївни, керівництво бібліотеки запропонувало їй пізніше очолити відділ комплектування, у зв'язку з виходом на пенсію працівника-комплектатора. Від 1986 року завідувачкою книгосховища стала Марія Василівна Повхан, яка продовжила справу з упорядкування фонду, удосконалення його розміщення, вивчення його складу задля зменшення кількості відмовлень читачам.

З 2002 року відповідає за роботу цього найбільшого відділу бібліотеки компетентна і досвідчена працівниця Оксана Іванівна Люта, на долю якої випала величезна робота і відповідальність із переміщення фондів книгосховища у 2010 році та його розташування у нових приміщеннях університетського корпусу, наповнення електронного каталогу бібліотеки, розкриття книжкового фонду книгосховища для широкого загалу читачів.

До центрального книгосховища наприкінці 70-х років приєднано сектор розподілу нових надходжень та інвентаризації літератури. Його очолила відповідальна працівниця з багаторічним досвідом роботи Ольга Єфремівна Платонова. Пізніше у структурному підрозділі тривалий час працювали Стефанія Іванівна Кузьма, Надія Михайлівна Глеба, Іванна Іванівна Машковська, які в бібліотеці виконували надважливу роботу – прийом нових надходжень літератури із відділу обробки та каталогізації та її розподіл по відділах. Організація нового підрозділу була зумовлена об'єктивними причинами – великою кількістю літератури, що надходила в бібліотеку, створенням нових структурних підрозділів (філій, читаль-

Працівники книгосховища. Зліва направо: Оксана Люта, Олена Лавришинець, Любов Кий, Ганна Олаг. 2005.

них зал при гуртожитках, кафедральних бібліотечок, відділень заочної і вечірньої форми навчання), які необхідно було наповнити навчальною літературою. Новостворений відділ чітко контролював книжковий потік, розподіляв необхідну навчальну та наукову літературу, слідкував за збереженістю фондів. В актах нових надходжень працівники сектора зазначали місце розподілу кожної книжки. Бібліографічні картки на книги знаходилися в загальному топографічному каталозі. Працівники сектора проводили інвентаризації кафедральних бібліотек, відділів підручників, читальних зал. Такі інвентаризації відбувалися кожні п'ять років. Проводився також контроль щодо зношеної, застарілої чи дублетної літератури.

Саме після того як центральне книгосховище здобуло певну стабільність і осілість на одному місці, у просторому і світлому приміщенні (щоправда, воно теж із часом стає замалим), уникаючи безперестанних переміщень, переїздів тощо, працівники відділу можуть уважно придивлятися до своїх унікальних і безцінних фондів. Особливо це стосується відділу рідкісних книг періоду ХІХ – початку ХХ століття.

Відділ книгозберігання бібліотеки Ужгородського національного університету створив електронний каталог під назвою "Рідкісна книга". Каталог включає документи ХІХ – початку ХХ століття (1830–1917).

Пошук документів відбувається за допомогою ключових слів, за автором, за видом документа, за роком видання. Робота з відображення книжок цього періоду розпочалася в 2017 році, і в ній взяли участь працівники різних відділів бібліотеки. Фонд рідкісних книг XIX – початку XX ст. налічує понад 20 000 екземплярів. Кропітка дослідницька праця (з'ясування автора книжки, року видання, видавництва – за їх відсутності, труднощі бібліографічного опису тощо) завершується в 2020. Її завершенню передувала попередня підготовча робота: розроблялися взірці описів, вивчався і аналізувався складний бібліографічний опис аналогічних книжок в інших бібліотеках, використовувалися статті та методичні матеріали з бібліотечно-бібліографічної діяльності, щоб якомога повніше і точніше описати кожну книжку.

За допомогою електронного каталогу інформація про старі книги стає доступною кожному читачеві, кожному досліднику історії, культури, освіти, різних галузей знань. Фонд розміщено в окремому приміщенні бібліотеки і чекає своїх дослідників та поціновувачів старовини. Тут уже працювали і нині трудяться науковці Ужгородського національного університету Д. Данилюк, С. Федака, І. Ліхтей, В. Барчан, В. Шаркань, О. Кузьма, студенти УжНУ, які опрацьовують матеріали з історії, етнографії, фольклору тощо. Триває робота над забезпеченням виконання запиту, зручності пошуку, якістю пошуку документів стосовно повноти і точності, популяризації фонду тощо.

Багато бібліотек Радянського Союзу допомагали формувати і комплектувати нашу книгозбірню. Особливо ця діяльність поживилася після опублікування документа “Інструкція Міністерства культури СРСР о порядку безвозмездной передачи литературы из неиспользуемых фондов библиотек министерств, ведомств и организаций” (опублікована на основі Постанови Ради Міністрів СРСР від 5 січня 1959 р. № 11) [8, с. 116–119]. Про надходження книг із різних міст Радянського Союзу свідчать численні печатки, які збереглися на сторінках багатьох видань.

Марія Повхан, працівниця книгосховища.

Сектор розподілу нових надходжень та інвентаризації літератури. Надія Глеба та Стефанія Кузьма. 2005.

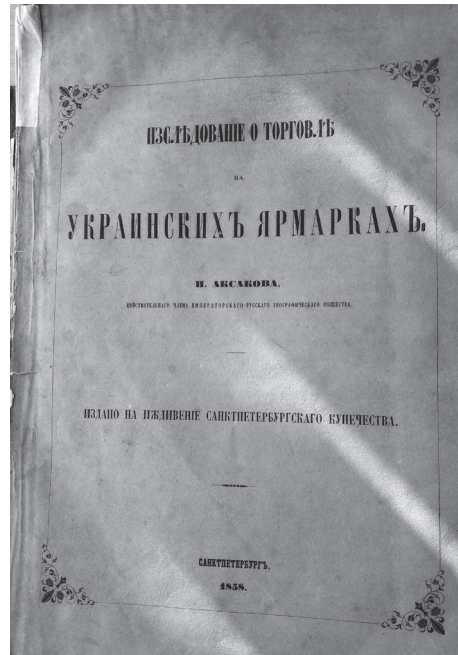
Серед книжок центрального книгосховища багато раритетів. Так, наприклад, наявні 77 книжок творів Івана Франка, з яких 17 – прижиттєві: “Сон князя Святослава” (Львів, 1895), “Пригоди Дон-Кіхота. Абу Касимові капці. Коваль Бассім” (Харків, 1892), “Мойсей. Поема” (Львів, 1913), “Наши коляды” (Львовъ, 1890), “Semper tiro: зб. поезій” (Львів : Накладом україно-руської видавничої спілки, 1906. Має штампи трьох бібліотек). Видання Івана Франка “Добрий заробок і інші оповідання” (Львів : З друкарні наукового т-ва імені Шевченка, 1902) потрапило в бібліотеку УЖДУ з бібліотеки товариства “Просвіта” в Ужгороді, про що свідчить печатка на книзі; повість Юрія Федьковича “Люба – згуба” (Київ – Ляйпціг : Українська накладня), теж знаходилася в різних бібліотеках, доки потрапила в університетську.

Книга Т. Г. Шевченка “Сотник. Марина. Титарівна” коштом Товариства “Січ” у Відні (У Празі : Друкарня Др. Ел. Грегра, 1876) має дві печатки: Центральної Василянської Бібліотеки у Львові та Академії наук УРСР (Наукова Книгарня, Філія у Львові). На обкладинці книжки – епіграф (такий сучасний!) із твору: “Мені не жаль, що я не пан, А жаль мені

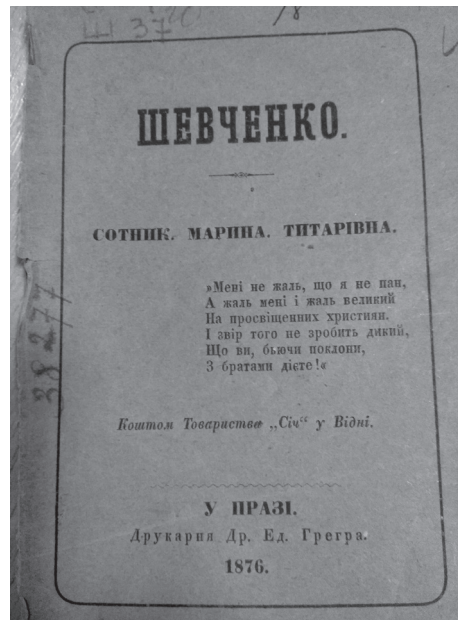
і жаль великий На просвіщенних християн. І звір того не зробить дикий, Що ви, б'ючи поклони, З братами дієте!").

У цьому ж фонді – унікальне ілюстроване історико-мистецьке видання “Типографія Кієво-Печерської Лаври. Историческій очеркъ (1606–1616–1916 гг.) (Кієв : Типографія Кієво-Печерської Успенської Лаври, 1916), в якому викладена історія цієї установи, аналіз життя і творчості засновника друкарні архімандрита Єлисея Плетенецького, його наступників – архімандритів Захарія Копистенського, Петра Могили, Йосифа Тризни та ін.; у книжці також подаються відомості про давні видання, які і сьогодні є цікавими для дослідників історії та культури XVII–XVIII ст.

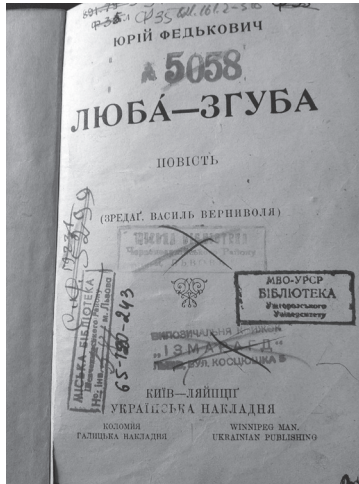
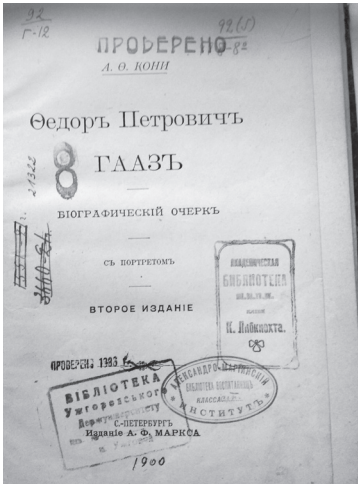
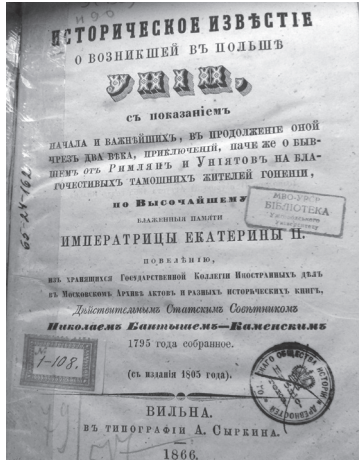
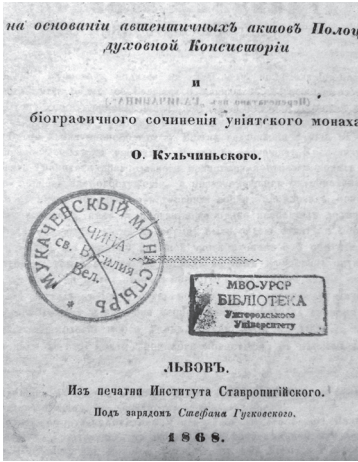
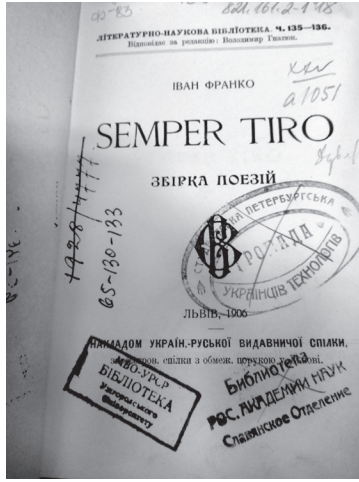
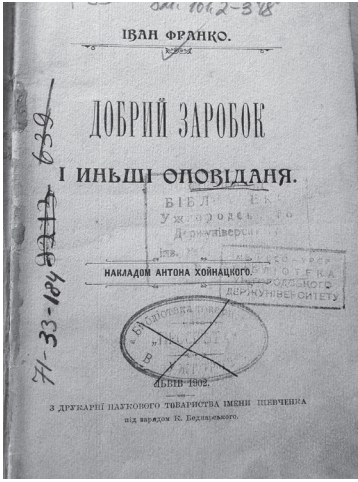
Знімаємо довільно з полиць книжки з різних галузей знань. Ось “Будні: оповідання, перекладені з чужих мов” (Т-во “Час” у Києві : Друкарня “Губерніального правління”, 1917). У цьому збірнику вміщено твори французьких письменників Альфонса Доде та Гі де Мопасана, норвезького письменника Арне Гарборга, угорського – Кальмана Міксата, польської письменниці Марії Конопницької та інших, які знайомили українських читачів з надбаннями світової літератури; Віктор’ен Сарду. Рідний Край. Драма на 5 дій; з фр. мови переклав Б. Грінченко (Київ : З друкарні “Петра Барського”, 1908); Едгар Аллан По. Повість Артура Гордона Піма з Нантукету ; пер. з англ. Б. Ткаченка (Київ : Держвидав України, 1928); Елізе Реклю. Земля. Описаніє жизни земного шара.

Видання І. Аксакова (СПб., 1858) про систему українських гуртових ярмарків.

Шевченко Т. Г. Сотник. Марина. Титарівна. Відень : Коштом т-ва “Січ”; Прага : Друк. Др. Е. Грегра, 1876.

Книжкові знаки книгарень, книжкових складів, бібліотек, державних установ та приватних осіб.

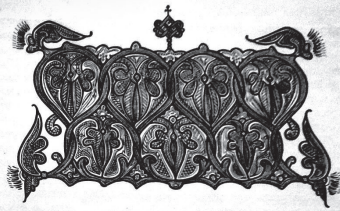
...в это время и такие рисунки заглавных букв, которые составлялись из стеблей, листьев и вообще растительных элементов, болѣе или менѣе разнообразно раскрашенных. Орнаментация инициаловъ даннаго времени могла страдать, какъ думаютъ, вліяніе и западно-европейскихъ образцовъ, которые дѣлались извѣстными теперь нашимъ книгописцамъ, между прочимъ, и при посредствѣ книгъ, печатавшихся въ западно-русскихъ типографіяхъ¹⁾.

Вся описанная нами выше, орнаментация древне-русскихъ писанныхъ книгъ послужила однимъ изъ важнѣйшихъ источниковъ, какими пользовались позднѣйшіе русскіе книгопечатники, въ томъ числѣ и дѣятели типографіи Кіево-Печерскаго монастыря.

Инициалы изъ лаврскаго рукописнаго пергаментаго евангелія XV в.

къ русскимъ рукописей²⁾. Памятниковъ древней письменности XIX. СПб. 1884 г.
См. у А. И. Соболевскаго. Цитов. сочин. стр. 62—70.

ГЛАВА ВТОРАЯ

(Вводная).

Краткій историческій очеркъ первоначальнаго славяно-русскаго книгопечатанія и состояніе западно-русскаго книгопечатанія къ началу XVII вѣка.

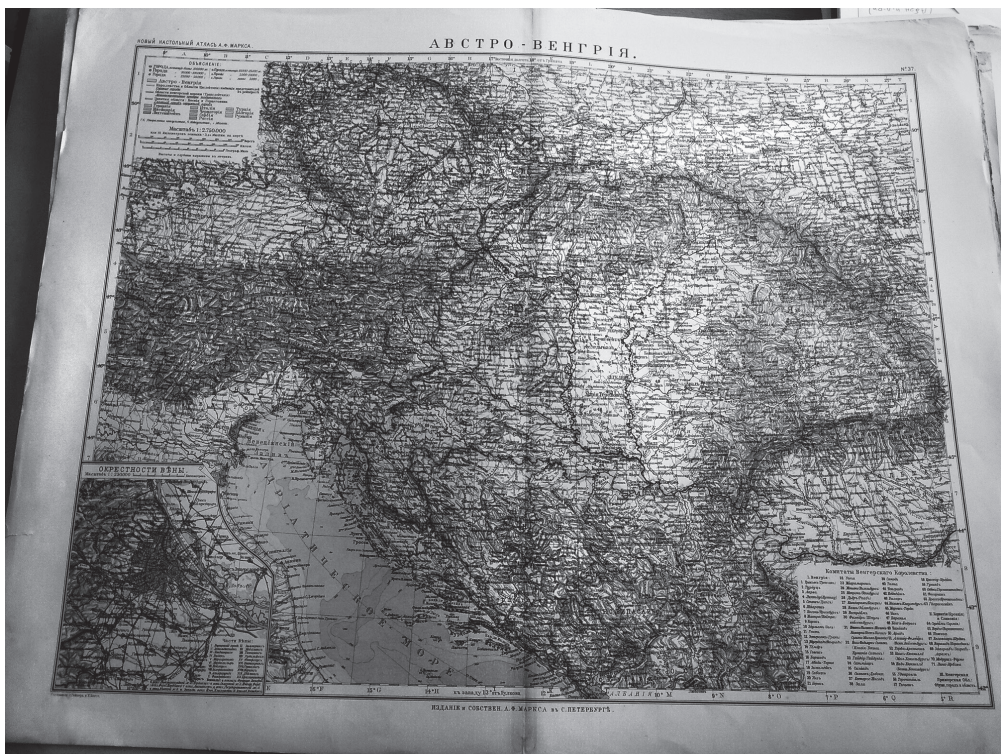
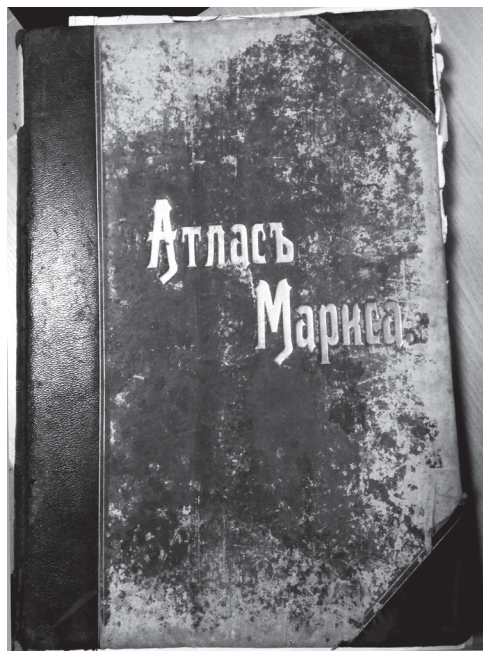
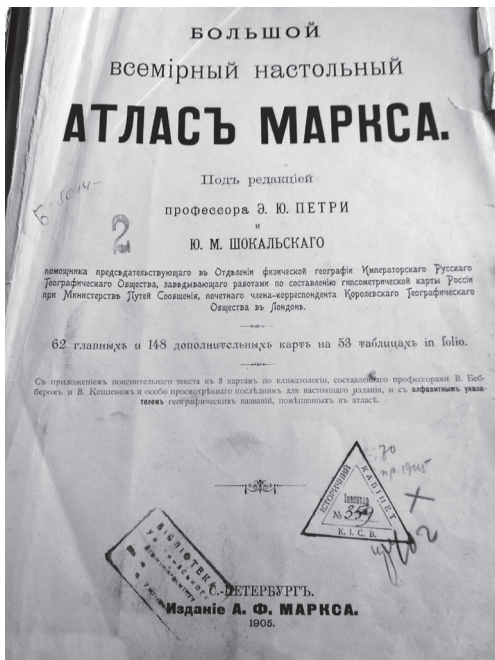

Какъ ни хорошо было развито у славянъ, вообще и у русскихъ, въ частности, книгописание, но тѣ и другіе не могли, разумѣется, не сознать и не оценить всѣхъ преимуществъ книгопечатанія предъ нимъ. Поэтому, книгопечатаніе дѣлается извѣстнымъ очень скоро послѣ своего появленія въ Западной Европѣ и затѣмъ очень быстро и широко распространяется среди западныхъ и южныхъ славянъ, при посредствѣ которыхъ оно впоследствии переходитъ и къ намъ, русскимъ.

Прежде всего, славянское книгопечатаніе появляется среди поляковъ. Въ 1491 году въ Краковѣ, бывшемъ тогда центромъ славяно-польской культуры, былъ напечатанъ Швайпольтомъ (Святополдомъ) Феодемъ Октоихъ (осмогласникъ), или шестодневъ св. Іоанна Дамаскина. Эта книга и считается обыкновенно (безъ положительнаго и прочнаго основанія)

Сторінки видання "Типографія Кіево-Печерської Лаври" (Кієвъ, 1916)..

Переводъ безъ пропусковъ і съ послѣдняго французскаго изданія Д. А. Коропчевскаго. Вып. V. Атмосфера и воздушныя явленія. Съ 66 рисунками и 5 картами (С.-Петербургъ, Москва, Варшава, 1895); Йосиф Мацціні. Деякі перепони революції в Італії ; пер. П. Кармансько-го (Львів : Накладом М. Петрицького, 1907); Dr. Ireland. Психозы въ исторіи: Магометъ, Сведенборгъ, Лютеръ, Жанна Д'Аркъ, Императорскій домъ Римской имперіи, Магомет Тохлак султан Індії, Испанская королевская фамілія, Ксавье, апостол Індії ; пер. М. С. Буба ; под. ред. проф. П. И. Ковалевскаго (Харьковъ : Изданіе журнала "Архивъ психіатріи, неврологіи и судебной психопатологіи", 1887); Изслѣдованіе о торговлѣ на украинскихъ ярмаркахъ И. Аксакова, дѣйствительнаго члена Императорскаго русскаго географическаго общества (С.-Петербургъ, 1858. 384 с.), в якому дослѣджується вся система гуртових ярмарків в Україні, зокрема розглядаються питання історії, географії, економіки та ін.; Большой всемірный настольный атлас Маркса ; под ред. проф. Э. Ю. Петри и Ю. М. Шокальскаго (С.-Петербургъ : Изданіе А. Ф. Маркса, 1905), який має 62 основні і 148 додаткових карт; Галичанинъ: литературный сборникъ, издаваемый Я. Ф. Головацкимъ и Б. А. Дѣдицкимъ (Львовъ : Типомъ Института Став-

“Большой всемирный настольный атлас Маркса” (С.-Петербург, 1905) складають 62 основні і 148 додаткових карт.

ропигійського, 1862) з автографом відомого закарпатського педагога, письменника, історика та етнографа XIX ст. Анатолія Кралицького; Лавров Петро, акад. Кирило та Методій в давньо-слов'янському письменстві (розвідка) (У Києві : З друкарні Української Академії Наук, 1928) та багато-багато інших книжок. Гортаємо їх із особливим відчуттям доторку до минулих епох, уловлюємо відлуння важливих доленосних подій, дивуємося подекуди таким милим, наївним, але чистим і вічним людським почуттям.

В окремій шафі розташовані раритетні великоформатні видання. Серед багатьох приваблює погляд справді рідкісне і унікальне творіння англійського поета, мислителя і політичного діяча Джона Мільтона (1608–1674) “Утрачений рай і Повернений рай” ; пер. з англ. А. Шульговської (С.-Петербург : Изданіе А. Ф. Маркса, 1895. XVIII, 332 с.), написане майже сліпим письменником наприкінці свого життя. Видання містить 50 естампів, виконаних на дереві (ксилографія) за рисунками Поля Гюстава Доре (1832–1883) – відомого французького ілюстратора і живописця вікторіанської епохи. Видання великого формату (42x33) виконано на високому поліграфічному рівні. Перед кожною гравюрою розміщено захисний листок-кальку з витягом із тексту і номером Пісні. Всі гравюри для книги були видрукувані в Лейпцигу на окремих аркушах особливо щільного паперу, який було доставлено в С.-Петербург і вставлено в екземпляри накладу в друкарні видавця А. Ф. Маркса.

Гравюри за рисунками Поля Гюстава Доре в книжці Джона Мільтона “Утрачений рай і Повернений рай. С.-Петербург, 1895.

*“Фауст” Й. В. Гете (пер. А. Фета).
С.-Петербургъ : Издание А. Ф. Маркса, 1899.*

*Сторінка “Фауста” з гравюрами німецького
художника Енгельберта Зейбертца.*

Епічна поема у віршах Джона Мільтона – це біблійна історія гріхопадіння Адама і Єви та вигнання їх із Райського саду, історія розвитку людства та богоборства в образі Сатани – одного із найкращих образів богоборців у світовій літературі. Ця книжка, яку бібліотека отримала на початку 50-х (zareєстрована в бібліотеці під номером 46740), має щасливу долю – окраса бібліотеки є у вільному доступі для всіх бажаючих її читати і переглядати. Така ж доля і в іншого видання великого формату (44x35 см) – філософської поеми німецького поета, державного діяча Йоганна Вольфганга фон Гете “Фауст” (пер. Афанасія Фета. С.-Петербургъ : Издание А. Ф. Маркса, 1899. 174, 220, XXIX с. : 24 л. ил.). Гравюри німецького художника Енгельберта Зейбертца перетворили всесвітньо відомий твір Гете на мистецький витвір, яким можуть насолоджуватися усі поціновувачі книжкових шедеврів.

Робота з книгою в центральному книгосховищі не переривається ні на мить. Ось декілька цифр, які підсумовують 2019 рік. За цей рік замовлено і отримано користувачами близько двох тисяч книжок. Занесено в електронний каталог понад 11 тисяч назв. Загалом електронний каталог книгосховища на сьогодні становить близько 150 тисяч електронних записів. Зв’язано і перевезено з гуртожитка № 4 всю літературу з технічних наук (62-й розділ УДК) в нове приміщення, що складає

Працівники відділу книгосховища (зліва направо): Віра Пісак, Ніна Санько, Тетяна Галамба, Оксана Люта, Павло Худіш. 2015.

загалом 256 метрів книжкових полиць, або 1054 пачок книг. Підготовлено 29 актів на списання книжок. Підготовлено і видано 3550 книжок для виставок. Упорядковується фонд авторефератів, що були перевезені з приміщення старої бібліотеки на вул. Капітульній. Прийнято і розставлено 1829 книг із партії нових надходжень. Підготовлено 16 виставок, серед них: “Різдвяна казка”, “21 лютого – Міжнародний день рідної мови”, “Український видавець Іван Тиктор”, “Учений-славист Михайло Лучкай”, “Словник – це Всесвіт в алфавітному порядку”, “Говірка – це колорит і смак рідної мови” та інші. Завершена робота зі створення електронного каталогу частини основного фонду книгосховища – “Книги ХІХ – початку ХХ століття”.

Основна частина фонду центрального книгосховища, яка сягає близько 1 млн примірників книг наукової літератури, з якої близько 500 тис. – література з гуманітарних наук, близько 100 тисяч книг – мистецька література. На полицях книгосховища зберігаються серійні видання: “Всесвітня література”, “Класики зарубіжної літератури”, “Класики української літератури”, “История всемирной литературы”, “Писатели о писателях”, “Литературное наследие”, “ЖЗЛ”, “Памятники мирового искусства”, “Памятники исторической мысли”, “Перлины світової лірики”, “Наука и человечество”, “Философское наследие”, “Пам’ятки історичної думки України”, “Наука і культура. Україна” та багато ін.

Нині щодня виконують величезну і таку потрібну читачам роботу працівниці центрального книгосховища – Оксана Іванівна Люта (зав. відділу книгосховища), Віра Пісак, Ганна Олаг, Марія Повхан, Ніна Санько, які формують, примножують і пропагують читачам книжкові надбання Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету.

Протягом десятиліть, поповнюючи свої фонди, систематизуючи їх, переміщуючи їх, змінюючи неодноразово свою назву (“основне книгосховище”, “головне книгосховище”, “центральне книгосховище”, “відділ книгозберігання”), цей підрозділ бібліотеки і до сьогодні не змінив своєї суті і призначення – накопичення і збереження книжкового фонду та його популяризація. Він залишається основою, підґрунтям, на якому вибудовують свою роботу інші відділи бібліотечного закладу.

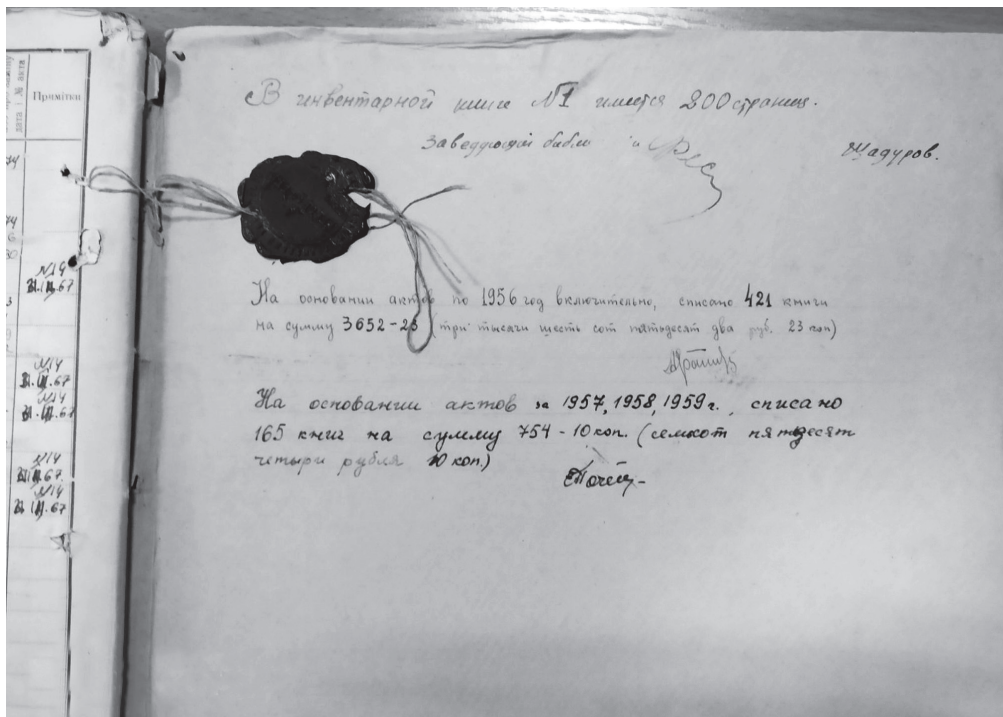
Джерела та література:

1. Фесенко О. М. Бібліотека університету. *За більшовицькі кадри*. 1952. 14 черв. № 20–22.
2. Інвентарна книга авторефератів. *Архів бібліотеки*.
3. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1641. Звіт про роботу університету за 1970–1971 н. р. 254 арк. Бібліотека: арк. 83–108.
4. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1749. Звіт про роботу університету за 1971–1972 н. р. 224 арк. Бібліотека: арк. 72–94.
5. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1861. Звіт про роботу університету за 1972–1973 н. р. 188 арк. Бібліотека: арк. 53–67.
6. ДАЗО. Ф. Р-545. Оп. 9. Од. зб. 131. Протоколи Ученого совета Ужгородського університета за 1966 год (№ 1–12). 216 арк. Протокол № 7 засідання Вченої ради державного університету від 24 червня 1966 року. Арк. 99.
7. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1968. Звіт про роботу університету за 1973–1974 н. р. 162 арк. Бібліотека: арк. 62–77.
8. Руководящие материалы в помощь работникам вузовских библиотек ; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова, Науч. б-ка им. А. М. Горького, Центр. метод. каб. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1974. 410 с.

6.2. Відділ комплектування документів

Одним із найперших і найважливіших структурних підрозділів бібліотеки, організація якого сягає 1945 року – часу створення університету, є відділ комплектування. Станом на 1 лютого 1946 р., коли розпочалося навчання студентів у новоствореному закладі вищої освіти, бібліотека вже мала у своєму розпорядженні три кімнати площею 60 кв. м, хаотично завалені книжками, на першому поверсі державної реальної гімназії (нині тут розміщено хімічний факультет), завідувача бібліотеки Є. М. Шадурова та декількох працівників – перших комплектаторів, організаторів та упорядників бібліотечного фонду.

Становлення бібліотеки, її подальший розвиток і навіть її майбутнє, безумовно, прямо залежать від наповнення бібліотеки, досягнення мак-

Перший документ – інвентарна книга з підписом завідувача бібліотеки Євгена Шадурова. 1946.

симальної відповідності потребам користувачів, забезпечення успішної навчальної та наукової діяльності в університеті.

Звісно, відділ комплектування, який офіційно отримав статус відділу завдяки збільшенню штату працівників у 1961 р., пройшов тривалий і складний шлях розвитку і вдосконалення. Починаючи від маленького джерельця у кілька десятків тисяч книжок, що надходили за рік у перші роки функціонування бібліотеки, – до бурхливого книжкового потоку в 40–50 тисяч (60–80-ті рр.) і – знову! – джерельце книжок обсягом близько двох десятків тисяч – у двотисячні роки. Комплектування бібліотеки завжди залежало від змін у політичному, економічному і соціально-культурному житті країни.

Фонд Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету створювався працею багатьох поколінь фахівців. Якісно і старанно формували фонди бібліотеки комплектатори: К. П. Гладовська, В. Д. Овдіна (зав. відділу), М. О. Фущич, М. І. Похиляк, Г. І. Гомонай, Г. І. Німець, Г. М. Довганич, Л. М. Григор'єва, Г. Й. Лізунова (зав. відділу), О. М. Пеца (зав. відділу), Р. А. Шпиталь, Ж. Б. Тушер, І. Ю. Малолетка, А. Ю. Баганич, Н. І. Гунько (зав. відділу), М. І. Костев, К. Ю. Бабоч, О. М. Берішля.

Працівники відділу комплектування та обробки книжкових фондів. Зліва направо: Анастасія Топчій, Іван Кириачок, Надія Скриглякова, Ганна Німець. 1967.

Сьогодні у відділі комплектування працюють Анжеліка Товт (завідувачка відділу), Марта Трещула, Магдалина Гамник, Антоніна Лукачина, Вікторія Кочан, Мар'яна Мокрянин, Марія Кутканич.

До відділу комплектування входять декілька секторів, як-от: сектор наукової обробки документів та каталогізації (від 2020 року), в якому працюють Світлана Кривова (зав. сектора), Людмила Санько, Ніна Жане, Юдіта Рогаль, Юлія Яким; інвентаризаційного контролю, який очолює Антоніна Лукачина; обліку та списання документів, яким керує Марта Трещула; книгообміну – під керівництвом Магдалини Гамник.

Стосовно останнього зауважимо, що нове електронне середовище відкрило перед книгообміном додаткові можливості. За допомогою інформаційних технологій завжди можна відстежити стан обмінно-резервного фонду документів, які є в бібліотеці в надлишковій кількості та призначені для передачі іншим бібліотечним закладам. Сьогодні обмінно-резервний фонд книгозбірні становить близько 6 тис. примірників книг. Усі документи, які наявні в цьому фонді, представлені на веб-сайті під рубрикою “Книгообмін”. Список літератури систематизований за категоріями, які для зручності виділені у спеціальні підрубрики (гуманітарні науки, суспільні науки, економіка, природничі науки, наукові вісники; бібліографічні покажчики, художня література тощо). Це надає можливість знайти партнерів нашої бібліотеки з наявною літературою.

Комплектатори бібліотеки (зліва направо): Анжела Товт, Антоніна Лукачина, Магдалина Гамник, Вікторія Кочан.

Та все ж лише у 2013 році бібліотека УжНУ активно розпочала процес комп'ютеризації. Першим кроком стало придбання бібліотечної комп'ютерної програми "УФД/Бібліотека" (2004 року), яке дало додаткове навантаження на відділ комплектування фондів. Потрібно було не тільки здійснити електронний бібліографічний опис, а й приєднати відомості про видання до ряду електронних картотек, створити основні теми та підтеми, наповнити персональні картотеки, долучити до опису видання ключові слова пошуку (також іноземною мовою), супроводити бібліографічні описи видання анотаціями; вміти визначати книгозабезпеченість дисциплін, проводити будь-який пошук примірника і багато інших складних операцій (від створення актів списання до вилучення з програми).

На початку 2020 року загальна кількість видань становила 1 611 675 записів власних ресурсів. За цільовим призначенням бібліотечний фонд включає в себе: наукові видання – 832 303 примірники; навчальні видання – 620 109 примірників; літературно-художні видання – 159 263 книги; рідкісні та цінні документи – 21 611 одиниць зберігання; неопубліковані документи – 773 одиниці зберігання; обмінно-резервний фонд – близько 6 тис. примірників.

До послуг 15 тис. користувачів-студентів, 2 тис. науковців – понад 100 назв періодичних фахових видань щорічно, у т. ч. міжнародних.

Головними джерелами поповнення бібліотечного фонду є:

- видавництва або книготорговельні організації України на оплатній основі (видавництва “Університетська книга”, “Нова книга”, “Патерик”, “Ліра-К”, “ЦУЛ”, “Кондор”);
- обмінний процес між бібліотеками вузів України;
- подаровані видання (автори, організації, фонди, викладачі, приватні бібліотеки).

Склад фонду бібліотеки – універсальний, його комплектування відповідає навчальним і науковим інтересам університету. Але в ситуації, коли обсяги випуску книг і брошур постійно зростають, а спектр пропозицій численних видавництв і книготорговельних організацій настільки широкий, що бібліотекарям та викладачам складно орієнтуватися в потоці інформації, важливим є питання якісного комплектування фонду. Саме тому відділ комплектування повинен керуватися такими принципами як оперативність, повнота комплектування фонду, досягнення коефіцієнта книгозабезпеченості.

Ми вважаємо, що відповідність фонду бібліотеки потребам користувачів не можлива без тісної співпраці з професорсько-викладацьким складом університету, завдяки якому визначаються як стратегічні завдання формування фонду (політика комплектування), так і робочі методико-технологічні аспекти. Проблема комплектування навчальною і науковою літературою не повинна цілком перекладатися на плечі співробітників бібліотеки. Тільки партнерські відносини, взаємодія між бібліотекою і професорсько-викладацьким складом університету сприятимуть найповнішому і найякіснішому забезпеченню навчального процесу; успіху можна досягти, працюючи на розвиток вузу в цілому і підвищення якості освіти зокрема. Рішення про те, як і чим комплектувати книжковий фонд, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету приймає разом із науковцями вузу, адже це – обов’язок не тільки бібліотеки, а й навчального закладу загалом.

Одна з ключових ділянок взаємодії – це формування заявок на придбання книг у встановленій формі. Була розроблена і впроваджена електронна форма заявки, яка розміщена на сайті Наукової бібліотеки (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua>). Крім традиційних відомостей про автора, назву та дату видання, кількість примірників, замовники повинні надати інформацію, необхідну для якісного комплектування та розрахунку книгозабезпеченості, а саме: для вивчення якої дисципліни і для якої спеціальності замовляється видання; кількість студентів, що вивчають цю дисципліну.

Замовлення здійснюється через онлайн-форму і надходить на адресу відділу (dep-acqlibrary@uzhnu.edu.ua). Організована таким чином робота із замовленнями дозволяє економити час викладачів та бібліотекарів.

Нам удалось вирішити такі питання: скоротити час на ознайомлення з новинками видавничої продукції; на отримання заявок від викладачів; вибір постачальників. З одного боку, заощадивши час на обробку та звіряння замовлень, з іншого – ми витрачаємо його більше на процес закупівлі і оформлення відповідної документації. Слід зазначити, що протягом 2019 року було виконано 100% таких замовлень.

Важливою формою роботи відділу комплектування з користувачами є послуга “Доукомплектування”. Усі викладачі Ужгородського національного університету (за винятком сторонніх користувачів) можуть долучитися до процесу доукомплектування фонду необхідною навчальною та науковою літературою. Запит можна зробити на такі види документів: відсутні у фонді бібліотеки; кількість яких в електронному каталозі не перевищує одну назву; на видання будь-яких видів літератури, окрім періодичних видань.

Для зручності перегляду видань представлено окрему категорію, що своєчасно оновлюється, – “Пропозиції видавництва”, в якій розміщено цілий ряд видавництв України.

Раніше бібліотека комплектувалася виключно друкованими виданнями – книгами, брошурами, періодикою, однак сьогодні фонди поповнюються і електронними підручниками та інформаційними електронними ресурсами. З появою електронних видань в Інтернеті комплектування розглядається не тільки як придбання інформації на фізичних носіях, а й як придбання прав на доступ до неї через Інтернет. Бібліотекою було отримано доступ до повнотекстових електронних колекцій книг видавництва “Центр навчальної літератури” на 2020 р. Це книги за різною тематикою – аудит, бухгалтерський, кадровий облік, фінанси, економіка, менеджмент, маркетинг, правова література, гуманітарні науки, природничі та технічні науки. Протягом передплаченого періоду

З новими надходженнями літератури працюють Марія Кутканич, Мар'яна Мокрянин, Анжеліка Товт (зав. відділу). 2020.

Отримання нової літератури в період карантину. 2020.

всі бажаючі мають можливість користування новими книгами. Таким чином, у сучасних умовах бібліотека вишу видозмінюється, поступово стаючи провайдером послуг.

Бібліотека УжНУ надає посильну допомогу іншим закладам. Так, наприклад, у 2015 році директорат та науково-педагогічний колектив Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет” звернувся по допомогу у формуванні бібліотечного фонду інституту, оскільки навчальний заклад було евакуйовано до м. Артемівськ (згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 1242 від 31.10.2014 р.). Цій бібліотеці були передані при-

мірники навчальної літератури з українського мовознавства та літературознавства, історичних дисциплін, психології, педагогіки, методики викладання філологічних дисциплін. Книжкові пакунки відправлено також у Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. Туган-Барановського та в Донецький юридичний інститут МВС України, який переїхав у м. Кривий Ріг Дніпропетровської області (відповідно до Наказу Міністерства внутрішніх справ України від 30.09.2014 № 1010).

Бібліотеці необхідно і надалі своєчасно адаптуватися до неперервних змін і перетворень у сучасному суспільстві, вибудовувати стратегію розвитку і систему пріоритетів, визначати свою місію в постійно мінливому світі.

6.2.1. Приватні книжкові колекції – важливий чинник у комплектуванні книгозбірні

Від початку заснування бібліотеки і донині її фонди поповнювались літературою з різних джерел. На першому етапі становлення бібліотеки основними джерелами надходження літератури були Київська, Ленінградська, Львівська, Московська та Харківська університетські бібліотеки; з Центрального бібколектора СРСР надходив обов’язковий платний примірник усіх друкованих видань (1947–1991) (за тематичним планом дисциплін, що вивчалися в університеті); з видавництва “КОГИЗ” (Кни-

готорговое объединение государственных издательств), з видавництв “Академия наук” (Москва), “Академія наук УРСР” (Київ), “Ленинградская научная библиотека им. Горького”, поповнювалася книгозбірня за рахунок внутрісоюзного та міжнародного книгообміну. Значну частину фонду складала література, яка надходила в бібліотеку як подарунки. Точної цифри подарованого фонду немає, але дарували книги як в одному екземплярі, так і великими партіями. Дарувальниками були заклади вищої освіти, різні організації, товариства, окремі особи.

До прикладу, в 1946 році Ленінградська наукова бібліотека ім. Горького подарувала 1960 примірників книг; того ж року надійшов подарунок із Праги – 1320 примірників; 1966 року Академія наук (м. Ленінград) відправила 1017 примірників; у 1970 році Університет дружби народів ім. Патріса Лумумби (Москва) – 847 примірників; 1971 року Московський державний університет подарував 2546 примірників; у 1985 році бібліотека Ужгородського університету отримала 969 примірників від Угорської Народної Республіки.

У перші роки незалежності України, коли державне фінансування було майже відсутнім, основними наповнювачами бібліотеки також стали подарунки, в тому числі від викладачів Ужгородського університету. Так, 1991 року кафедрою диференціальних рівнянь УЖДУ подаровано 200 примірників книг; 30 березня 1992 року вдова колишнього завідувача кафедри загальної історії історичного факультету УЖДУ І. Г. Коломійця подарувала 304 примірники; у жовтні 1993 року проф. П. П. Чучка подарував 15 примірників; у 1996 році фонд “Відродження” – 1561 примірник; у червні 1998 року від письменників Ю. С. Чорі надійшло 14 книжок, В. П. Густі – 13; у 1999 році отримано дарунок із Пряшева (кафедра словацької філології) – 553 примірники та багато ін. 90 відсотків актів інвентарної книги у чотирьох томах за 1998 рік становлять подарунки.

У 1998 році стартував проєкт Британської Ради “Бібліотека Тисячоліття”, метою якого є сприяння вивченню англійської мови. У зв’язку з цим Наукова бібліотека УЖНУ безкоштовно отримала класику світової літератури англійською мовою. В результаті ми отримали такі книги, як “Історія” Геродота, “Занепад та руйнація Римської імперії” (т. I–III) Е. Гіббона, твори Д. Дефо, Д. Свіфта, Ч. Діккенса, Т. Харді, У. Коллінза, В. Гюго, Е. По, М. Твена, М. Сервантеса, Л. Толстого, Ф. Достоєвського та інші. Загалом 250 книг.

2000-го року бібліотека університету отримала дарунок від Будинку закордонних словаків у Братиславі – 148 примірників; у 2005 – з благодійного фонду “Сейбр-Світло” (м. Львів) – 167 примірників; у 2013 – 225 примірників від Генерального консульства Угорщини; у 2014 – з бібліотеки м. Сату-Маре (Румунія) 1000 примірників та від сім’ї Лампей (Басараб) – 995 примірників; 2015 року від Марії Дуфкової-Рудловчак отримано 4629 примірників; у 2017 році Володимир Фединишинець подарував

Давні видання із колекції Олени Рудловчак. 2020.

понад 1000 примірників; у 2017 році бібліотека отримала 1032 книги від дружини проф. Василя Комендаря; у 2018 році Іван Сенько подарував 512 книг; у 2019: Іван Хланта – 76; Ольга Гвоздяк – 186; Іван Сабадош – 96; Володимир Задорожний – 795 примірників та багато інших. Усі, кому не байдужа доля бібліотеки, збагачують її своїми власними зібраннями.

Перелік дарувальників можемо продовжувати, однак свою увагу зосередимо на колекціях останніх років, а саме особистих бібліотеках відомих постатей – Олени Рудловчак, Володимира Фединишинця та Олени Мейсарош, бібліотеки Василя Комендаря та зібранні книг з автографами Івана Сенька. Усіх цих людей об'єднує те, що їх доля пов'язана з університетом; у них спільні палкі почуття до рідного краю, якому присвятили свої дослідження, свої твори; вони єднаються любов'ю і шанобою до книжки як унікального винаходу людського розуму, тому кожен із цих людей дбайливо збирав усе життя свою власну бібліотеку, що відображала його зацікавлення в певній царині знань, допомагала в наукових дослідженнях, ставала справою життя, захоплювала кожного із них, спонукала до збирання кращих взірців книжкового мистецтва. І насамкінець, враховуючи величезний науковий і творчий доробок кожного із них, бібліографи Ужгородської університетської бібліотеки уклали біобібліографічні видання, присвячені цим постатям, відомим в науковому світі та в громадському середовищі.

Бібліотека О. Рудловчак.

Олена Михайлівна Рудловчак (1919–2007) – відома дослідниця української культури Закарпаття, літературознавець, неперевершений авторитет у царині карпатознавства, професор Пряшівського університету (Словачина), почесний доктор наук Ужгородського національного університету (2001). Народилася Олена Рудловчак (дівоче прізвище – Микита) 1 лютого 1919 року в м. Мукачево, тут закінчила початкову школу. У 1938 році вступила до Карлового університету в Празі на юридичний факультет. Через закриття вузу у зв'язку з розпадом Чехословацької республіки повернулася на Закарпаття восени 1939 року і почала вчителювати. Але вже на початку 1940 року виїхала в Братиславу, де згодом вийшла заміж. Прожила все життя в Словачині, але завжди усвідомлювала себе українкою.

Олена Рудловчак виконала значну дослідницьку роботу з вивчення культурного життя Закарпаття XIX та XX ст. Особливу увагу приділила творчості Олександра Духновича, образ якого пронесла через все життя. Про зацікавленість творчістю Духновича говорить так: “Це йшло ще від мого батька, шкільного інспектора Михайла Микити. У початковій школі в Мукачеві висів портрет Духновича. І той образ завжди був зі мною... Коли я вступила в аспірантуру, до мене прийшло усвідомлення, що Духнович дуже поверхнево вивчений” [1, с. 147].

Світ побачили три томи творів Олександра Духновича ще за життя дослідниці. Над останнім, четвертим, томом О. Рудловчак невтомно працювала, але не встигла його видати за життя. Після смерті Олени Рудловчак його було видано за ініціативи та кошти вченого Миколи Мушинки та ужгородського видавництва “Гражда” у 2019 році.

Десятки років існує активна співпраця між Пряшівським філософським факультетом Кошицького університету та Ужгородським університетом і їхніми бібліотеками. Делегації Пряшівського факультету брали

Під час проведення IV Міжнародних наукових читань “Олена Рудловчак – науковець, педагог, журналіст” директорка бібліотеки М. Медведь отримала подарунок – четвертий том творів Олександра Духновича, присвячений 100-річчю від дня народження Олени Рудловчак (упоряд. І. Ребрик. Ужгород : Гражда, 2019). 2019, 4 лютого.

участь у наукових конференціях, святкуваннях ювілейних дат в найбільшому на Закарпатті закладі вищої освіти. Так, у 1995 році з нагоди 50-річчя заснування УжДУ та бібліотеки науковці Олена Рудловчак і Любиця Бабота підготували доповідь на тему “Співробітництво Пряшівського філософського факультету з Ужгородським державним університетом”, яка була проголошена в бібліотеці на ювілейних урочистостях. Наукова бібліотека надавала пряшівським дослідникам свої багаті книжкові і рукописні фонди, відкривала доступ до спецфонду, сприяла книжковому обміну. Науковці вузу, громадськість області пам’ятають про свою землячку Олену Рудловчак і гідно вшановують її проведенням Наукових читань, присвячених видатній дослідниці. Так, 4 лютого 2019 року на філологічному факультеті Ужгородського університету відбулися IV Міжнародні наукові читання “Олена Рудловчак – науковець, педагог, журналіст” [2, с. 61–62].

Бібліотекарі Олена Закривидорога та Марія Фущич допомагали Олені Рудловчак збирати необхідні матеріали для наукової роботи, передавали їй при нагоді через кордон деякі книжкові новинки та краєзнавчу літературу, цікаві публікації в закарпатській пресі, тримали її в курсі усіх наукових подій того часу. Між ними велося багаторічне активне листування. Так, наприклад, Олена Закривидорога отримала від словацької дослідниці близько 40 листів. Підтвердженням цього є стаття О. Закривидороги “Листи Олени Рудловчак – місток до рідного краю” та додаток “Листи та фрагменти з листів (2001–2004 рр.)” [2, с. 67–81], які свідчать про те, що О. Рудловчак отримувала багато книжкових пакунків, за які щиро дякувала.

Пошанувувачка книги Олена Рудловчак збрала чималу особисту колекцію книг та залишила багато архівних матеріалів. Її домашня бібліотека стала надбанням усього її життя, і науковиця, свідомо оцінюючи вартість тих зібраних матеріалів і літератури, мріяла про те, що хтось із дослідників-карпатознавців продовжить її справу. У розмові з журналістом О. Гаврошем вона повідомила: “У мене страшна проблема з архівом. Маю дуже цінні матеріали, багато мікрофільмів, які я робила в Москві, у Будапешті. І не знаю, кому це все передати. [...] Десь у глибині душі мрію, що дещо можна було б передати до Ужгорода...” [1, с. 152].

Її доньці Марії Дуфковій-Рудловчак – єдиній спадкоємиці духовного скарбу, професору Миколі Мушинці, професору УжНУ Федору Шандору та деканесі філологічного ф-ту УжНУ Галині Шумицькій, яка попередньо ознайомилася з бібліотекою О. Рудловчак, вдалося перевезти з Пряшева в Ужгород її бібліотеку й особистий архів, подолавши всі труднощі при переміщенні, а бібліотека Ужгородського університету отримала цінний дарунок, облаштувала меморіальну кімнату.

Нині книжкова колекція Олени Рудловчак нараховує 4629 примірників книг, значну кількість матеріалів брошурного типу та рідкісні часо-

Бібліотекарі УЖДУ прямують до кордону – на зустріч із делегацією Кошицького університету ім. П.-Й. Шафарика (Словачина). 1977.

писи. Найдавніша книга колекції датується 1803 роком (видання Імператорської Академії наук) [3, с. 31]. Серед книжок найбільша кількість українською мовою – 2534 примірники, російською – 880, словацькою – 409, угорською – 313, також багато книг іншими мовами. За типом літератури колекція поділяється на наукову – 2463 примірники, художню – 1292, довідкову – 309, навчальну – 171 примірник. Тематика представленої літератури – різноманітна: теорія літератури, історія української літератури, історія Закарпаття, художня література різними мовами, багато творів закарпатських авторів [4, с. 18].

У колекції є багато книжок, які до того були відсутні у фондах бібліотеки, до прикладу: Читанка для народныхъ школь / составилъ Іоаннъ Кизакъ. Пряшів : Книгопечатня “Св. Николая”, 1920. 96 с. ; Бараболя Марко. Тутешняцька губернія : сатири. Пряшів : Словацьке педагогічне вид-во, 1970. 184 с. ; Калабишка Емиліанъ. Полюбивъ паничъ селянку. Комедія въ 3-хъ дѣйствіяхъ. Ужгородъ : Школьная помощь, 1935. 44 с. ; Кизак Іосиф. Сельській судъ и другія шутки. Пряшевъ : Книгопечатня “Св. Николая” в Пряшевъ, 1937. 32 с. ; Осечинський В. К. Галичина під гнітом Австро-Угорщини в епоху імперіалізму. Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1954. 184 с. ; Фонер С. Филип. История Кубы и ее отношеній с США 1492 – 1845 (От завоевания Кубы до “эскалеры”); пер.

с англ. В. Л. Кона. Москва, 1963. 304 с. ; Іваничук Р., Комаринець Т., Мельник І., Середяк А. Нарис історії “Просвіти”. Львів ; Краків ; Париж : Просвіта, 1993. 232 с. (Популярна енциклопедія “Просвіти” ; Ч. 1) ; Лемкин И. Ф. История Лемковины : в V частях. Канада, 1969. 384 с.

Колекція містить також усі праці Олени Рудловчак, що є надзвичайно цінним для дослідників. Ці та інші видання суттєво поповнили фонди краєзнавства. Урочисте відкриття “Кімнати-музею Олени Рудловчак” відбулося 30 вересня 2015 року. Тут розмістили також деякі особисті речі відомої дослідниці, зокрема робочий стіл, шафу для книг, дві друкарські машинки та декілька сімейних фотографій.

Уся колекція опрацьована і занесена до електронного каталогу в програмі “УФД/Бібліотека” окремою рубрикою “Бібліотека О. Рудловчак”, що дає можливість ознайомлення дистанційно. Таким чином, книги з бібліотеки Олени Рудловчак стали доступними широкому загалу користувачів.

Бібліотека В. І. Комендаря. Василь Іванович Комендар (1926–2015) – відомий вчений, доктор біологічних наук, професор, академік АН вищої школи, професор Національного університету “Києво-Могилянська академія”, Соросівський професор (1997), Науковий керівник Міжвідомчої науково-дослідної лабораторії з вивчення і охорони природних екосистем Карпат, Віце-президент Міжнародної групи з вивчення проблем басейну ріки Тиса, літератор і журналіст.

Палкий захисник природи Закарпаття, цікавий співрозмовник, невтомний мандрівник, який захоплював своїми розповідями про подорожі Кавказькими горами, Татрами та Карпатами, вчений-дослідник, простий і доступний у спілкуванні – таким залишився Василь Іванович в пам’яті бібліотекарів, яким пощастило з ним співпрацювати над біо-бібліографічним покажчиком, присвяченим його науковому доробку та літературі про його життя, наукову, педагогічну, літературну та громадську діяльність.

Народився Василь Іванович у селі Буштино Тячівського району Закарпатської області 2 березня 1926 року. Тут навчався у народній школі, потім – у російській реальній гімназії (м. Прага) до 1939 року. Внаслідок окупації Закарпаття Угорщиною змушений продовжити навчання в гімназії у м. Хуст. 1946 року вступив на біологічний факультет УжДУ, тобто був одним із перших студентів нашого університету. Після закінчення аспірантури Василь Іванович пов’язав своє життя з університетом: 1954 року прийнятий на роботу на кафедру морфології і систематики рослин; 1962 року – обраний завідувачем кафедри морфології і систематики рослин. З 1978 до 1982 року Василь Комендар виконує обов’язки декана біологічного факультету. В той же час виходить багато його наукових праць, для дослідницької роботи він активно збирає чималу власну бібліотеку.

В. І. Комендар (в центрі) зі словацькими науковцями в Татранському національному парку. 1971.

Згодом, після смерті Василя Івановича, в родині прийняли рішення, що літературою повинні користуватися і студенти, і викладачі вузу. Таким чином, у 2017 році дружина Комендаря подарувала науковий скарб в книгозбірню УжНУ. Бібліотека Василя Комендаря налічує понад 1000 примірників книг переважно з біологічної галузі знань. Із них понад 700 книг – це наукова література, 149 книг навчальної, та 117 – довідкової літератури. Значна частина книжок написана українською, російською, угорською мовами, є також книжки англійською, німецькою, польською, чеською.

Велику цінність являє собою та частина книг колекції, яка була відсутня в бібліотеці. Це такі книжки, як найстаріша книга, що датована 1922 роком: Берг Л. С. Номогенез, или еволюция на основе закономерностей (Петербург : Гос. изд-во, 1922. 306 с.) ; Jávorka, S. Magyar Flora (Flora Hungarica): Magyarország virágos és edényes virágtalan növényeinek meghatározó kézikönyve (Budapest : Studium Kiadása, 1925. 664 old.) ; Красная книга РСФСР. Растения / редкол. В. Д. Голованов и др. (Москва : Росагропромиздат, 1988. 591 с.) ; Мейен С. В. Основы палеоботаники : справочное пособие (Москва : Недра, 1987. 403 с. : ил.) ; Реймерс Н. Ф.

Видання із колекції Василя Комендаря.

Популярный биологический словарь (Москва : Наука, 1990. 544 с.) ; Фитотерапия и фитодиететика : справ. пособ. / сост. : В. А. Ботя, А. Ф. Василяки, В. А. Ивченко и др. (Кишинев : Штиинца, 1990. 140 с.) ; Андрієнко М. В., Роман І. С. Малопоширені ягідні і плодові культури (Київ : Урожай, 1991. 168 с.) ; Попович С. Ю., Корінько О. М., Клименко Ю. О. Заповідне паркознавство : навч. посіб. (Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. 320 с.) та багато інших.

Але найбільша цінність цього зібрання – науковий доробок самого колекціонера. “Любов до рідної природи у мене в крові. Народився в дуже мальовничих верховинських місцях – в селі Буштино. Згодом, у процесі вивчення рослинних багатств природи Карпат і набуваючи наукового досвіду, впевнився, що багата чудова природа Карпат має використовуватися раціонально, тобто на науковій основі”, – пише В. Комендар у своїй праці “У мандрі до шовкової косиці” [5, с. 6]. Підтвердженням цих слів є понад 70 книжок різних авторів, присвячених вивченню лікарських рослин, а також окремі видання автора з проблем ботаніки: Комендар В. І. Лікарські рослини (Закарпатської області) / спецред. В. С. Петрус (Ужгород : Закарпат. обл. кн.-газ. вид-во, 1961. 183 с.) ;

Комендар В. І. Лікарські рослини Карпат (Ужгород : Карпати, 1971. 250 с.) ; Комендар В. І. Барвінок для майбутнього : монографія. 2-ге вид., перероб. і допов. (Ужгород : Мистецька лінія, 1999. 336 с.) ; Комендар В. І., Мельник С. Ю. Запрошення на бал весни у Долину нарцисів : фотоальбом (Ужгород : Закарпаття, 2002. 32 с.) ; Комендар В. І. Лікарські рослини Карпат. Дикорослі та культурні : монографія. 3-тє вид., допов. і перероб. (Ужгород : Мистецька лінія, 2007. 504 с.).

Особливу увагу приділяв верхній межі лісу і криволісся в Українських Карпатах і горах-аналогах. Цьому дослідженню присвятив 17 років свого життя [6, с. 61].

Працівники бібліотеки створили електронний каталог в програмі "УФД/ Бібліотека" окремою рубрикою "Бібліотека В. І. Комендаря", що дає можливість ознайомитись з каталогом усім бажаючим. Оскільки більша частина зібрання – наукові видання з біології, то книги зберігаються окремою колекцією на біологічному факультеті Ужгородського університету (кафедра ботаніки) під назвою "Музей професора Комендаря В. І."

Бібліотека Володимира Фединишинця та Олени Мейсарош. Володимир Степанович Фединишинець (1943–2018) – письменник, літературний критик, журналіст, перекладач, редактор, культурний та громадський діяч. Народився 9 травня 1943 року в селі Репинне Міжгірського району Закарпатської області. У 1966 році закінчив Ужгородський державний університет, філологічний факультет. Присвятив своє життя сім'ї, літературі та книгам. Любив книги і купляв їх скрізь. "Я хворий книгами, невиліковно і безнадійно", – сказав Володимир в одному зі своїх інтерв'ю [7, с. 28].

Син Володимира Фединишинця Михайло розповідає: "Формувати власну бібліотеку батько почав у студентські роки, себто в першій половині 60-х. Інтенсивно продовжив у 70-ті, коли з мамою придбали в центрі Ужгорода симпатичний особнячок. [...] Відколи себе пригадую, то ріс я серед своєрідного книжкового моря. Власноруч змайстрована широка, глибока й чотириметрової висоти полиця не вмщала всіх книг, вони лежали стосами й на підлозі, на двох-трьох столах. Саме через розкішну бібліотеку нас любили навідувати майбутні відомі письменники, наприклад Василь Густі й Дмитро Кремень..."

Оскільки батько цікавився всім на світі, то й характер його бібліотеки – непересічний. Це і українська, і зарубіжна художня література. І наукова з акцентом на філології. Особливо батько пишався карпатиною, тремтів над нею. Зібрав розкішну світову русиністику. Потужно захоплювався довідковими виданнями, тому бібліотека яскраво «увиразнена» різними багатотомними енциклопедіями, словниками. Родзинками книгозбірні є близько півтори сотні мініатюрних видань, старі церковні книги [...] Аби зрозуміти безмежну батькову любов до книги, то досить

М. Фединишинець розповідає про батькову бібліотеку на презентації біобібліографії "Володимир Фединишинець". 2013.

основному у наукових виданнях Ужгорода, Чернівців, Києва та ін. Має декілька окремих видань.

Книги в університетську бібліотеку потрапили не випадково. Володимира Фединишинця з бібліотекою давно пов'язували дружні стосунки; він писав статті про книгозбірню, відгуки на бібліографічні видання, був учасником багатьох бібліотечних заходів, брав участь у всіх святкуваннях книгозбірні. Результатом творчих зв'язків став біобібліографічний показник "Володимир Фединишинець" (Ужгород, 2013), який укладено бібліографами бібліотеки та науковцями університету (передмову до видання написала кандидатка філологічних наук Олександра Ігнатівич).

Колекція Володимира Фединишинця та Олени Мейсарош виокремлена із загального книжкового фонду і зберігається в інформаційно-бібліографічному відділі. Своє виражене і продумане рішення про дарунок бібліотеці частини свого особистого зібрання В. Фединишинець прийняв ще за життя. Значну частину бібліотеки, яка нараховує близько десяти тисяч примірників, серед яких українська та світова література, колекція книжок-мініатюр, раритетні видання, зберігає син Володимира Фединишинця. Михайло розповідає, що "...впродовж чверть століття її доводилося два-три рази серйозно скорочувати, адже малогабаритна квартира диктувала свої умови. Проте з двох-трьох причин батько зупинявся. Що цікаво: він зворушливо мріяв скласти й видати каталог своєї

навести бодай такий приклад: він усе життя ревно зберігав і 20-томник, і 50-томник свого літературного вчителя Івана Франка. Тому я нерідко називав батька безмежним книголюбом з душею книгомана..." [8].

Олена Мейсарош (Фединишинець) (1945–2015) – поетеса, науковець, народознавець, перекладачка, редакторка, фольклорист, культуролог, член Музичної спілки України, дружина Володимира Фединишинця. Народилася 4 березня 1945 року в селі Середнє Ужгородського району. Навчалась в Ужгородському державному університеті на філологічному факультеті, пізніше в аспірантурі. Свої статті друкувала в

Книжки-мініатюри в колекції родини Фединишинців.

книгозбірні, але ж така робота вимагала титанічних рутинних зусиль і немалих грошей. Так мрія залишилася мрією” [8].

Свою бібліотеку В. Фединишинець формував згідно зі своїми професійними зацікавленнями і уподобаннями як літератор та журналіст. Особливо скрупульозно і ретельно підбирав видання, присвячені Карпатському краю, які містять цінний матеріал із питань історії, політики, економіки, культури, літератури рідного краю.

Колекція книг В. Фединишинця та О. Мейсарош, яка зберігається в інформаційно-бібліографічному відділі, налічує 1193 примірники книг, написаних різними мовами: українською, російською, угорською, чеською, русинською та іншими. За типом література поділяється на художню – 709, наукову – 394, довідкову – 57, навчальну – 33.

За тематикою: світова література, українська література; історія, географія, мовознавство, фольклор, література Закарпаття. З книжковим фондом можна ознайомитися в Науковій бібліотеці УжНУ.

Бібліотека університету збагатилася книжками, які раніше були відсутні в книгозбірні. Так, до прикладу, тепер маємо такі видання: Франко І. Каменярі: мовами народів світу / упоряд., вступ. ст. д-ра філол. наук Ф. П. Погребенника. Київ : Наук. думка, 1983. 191 с. ; іл. (Антологія, в якій вірш “Каменярі” Івана Франка представлений в перекладі 37 мовами народів світу) ; Забочень М. С., Поліщук О. С., Яцюк В. С. На спомин рідного краю. Україна у старій листівці : альбом-каталог. Київ : Криниця, 2000.

Раритети книжкового зібрання подружжя Фединишинців.

507 с. ; іл. (В альбомі-каталозі представлено й описано понад сім тисяч давніх і рідкісних ілюстрованих карток, на яких відображено природу, людей, села і міста, історичні події та культурні надбання України. Це, фактично, вичерпна ілюстрована енциклопедія давньої української листівки, яка не має аналогів) ; Климат Ужгорода : справочник спеціаліста / под ред. В. Н. Бабиченко. Ленинград : Гидрометеоиздат, 1991. 191 с. (В книзі описано результат багаторічних досліджень клімату Ужгорода. Історія розвитку метеорологічних спостережень) ; Давыдова И. Н. Театр над Латорицей. Ужгород : Карпати, 1991. 119 с. : ил. (Історія російського театру в м. Мукачево. Документальна книга написана з реальних подій) ; Не є ліпших співаночок, як в нашому краю / упоряд. : Ю. Чорі, М. Керецман. Київ : Ліра, 2010. 224 с. (Збірник закарпатських пісень для любителів фольклору).

У колекції багато цінних видань XIX – поч. XX ст. Назвемо декілька: Bilz F. E. Az új Természetes Gyógyászati Módszer : A természetszerű gyógyeljárás és egészségápolás tan- és kézikönyve. 2. Leipzig ; Plagwitz : Dr. Karl Meyer G. m. b. H. 1102-2061 old. = Білз Ф. Е. Нове природне лікування : навч. посіб. по природному догляду та охороні здоров'я. 2-ге вид. Лейпциг; Плагвиц : Вид-во Карла Маєра. 1102-2061 с. (Видання містить 800 між-текстових ілюстрацій, 40 кольорових таблиць, розкладні кольорові ілюстрації людського тіла і внутрішніх органів, а також додатки з рецеп-

З колекцією знайомляться студенти. 2019.

тами та аналізами) ; Szalay, László. A puszta balladája = Балада пустелі. Budapest : Sylvester irodalmi és nyomdai intézet R.T. 421 old.; A Magyar Irodalom Története: a legrégebbi időktől Kisfaludy Károly fellépteig. Első kötet /szerkesztette Beöthy Zsolt. Második kiadás. Budapest : Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.Társulat Kiadása, 1899. 851 old. = Історія угорської літератури. Ілюстроване видання в двох томах / ред. Жолт Б'єті. Т. 1. Історія угорської літератури від найдавніших часів до Кароя Кішфалуді. Будапешт. 1899. 851 с. ; Т. 2. Від Кароя Кішфалуді до часів консолідації ; Acsády Ignác. A Magyar Birodalom Története : a kútfők alapján a művelt közönség számára. Első kötet (996–1490). Budapest : Azthenaeum Irodalmi és Nyomdai Részvénytársulat Kiadása, 1903. 792 old. = Ігнац Ачаді. Історія Угорщини. На основі першоджерел. Для "освіченої публіки". Т. 1. (996–1490). Будапешт : Літ.-поліграфічне акціонерне т-во Azthenaeum, 1903. 794 с. : іл.; Második, Befejező kötet (1490–1903) = Т. 2. (1490–1903). Будапешт : Літ.-поліграфічне акціонерне т-во Azthenaeum, 1904. 830 с. : іл.

Бібліотеку В. Фединишинця доповнюють також 45 книжок зарубіжної поезії в перекладі російською мовою. Невелику, але цінну частину колекції становить дитяча література, яка представляє твори закарпатських письменників – Марійки Підгірянки, Івана Петровця, Володимира Ладичця, Людмили Кудрявської, Степана Білака, Степана Жупанина, Фелікса Кривіна та ін.

Дитячі видання "Чудернацькі голови на світі" (2011) та "Із котом і без кота" (2009) із колекції "Бібліотека Володимира Фединишинця та Олени Мейсарош.

Та все ж переважну частину книжкового фонду складають книги з карпатознавства, що дає можливість вивчати та досліджувати історію, політику, культуру, економіку, етнографію, фольклор Закарпаття, літературно-художню творчість письменників нашого краю.

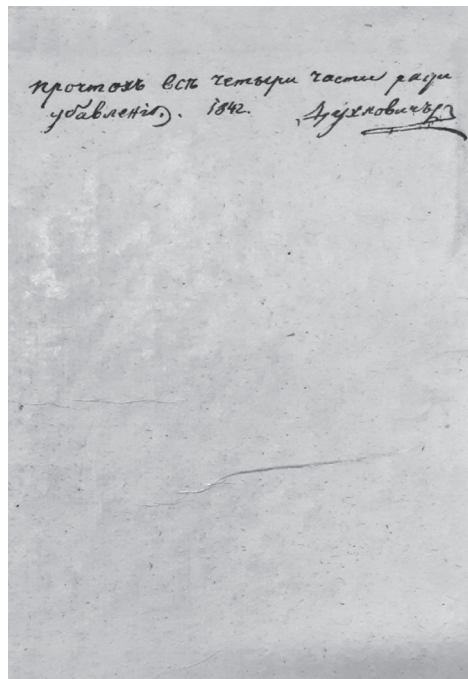
Всі книги колекції приєднано до основного фонду бібліотеки, опрацьовано та занесено до електронного каталогу окремою рубрикою "Бібліотека В. Фединишинця та О. Мейсарош".

З літературою можна детально ознайомитися на сайті Наукової бібліотеки. Окрім цього, читачі мають можливість вільного доступу для безпосереднього ознайомлення з колекцією.

Книги з автографами в бібліотеці УжНУ. У фондах Наукової бібліотеки зберігаються книги з автографами видатних громадських діячів, письменників, вчених нашої країни. Книжки з автографами зберігаються в різних відділах бібліотеки, однак у кожному структурному підрозділі вони виокремлені, складаючи загалом значний фонд цінної літератури. Більша частина книг з автографами знаходиться у відділі рукописів і стародруків; є також у відділі краєзнавства, відділі книгозберігання та довідково-бібліографічному відділі. Дарчі написи, залишені в книгах відомими постатями, містять в собі цінні відомості про власника видання, присвяти майбутньому власнику книжки, історичні, географічні, етнографічні факти, різносторонні маргіналії. Так, до

Титульна сторінка книжки "Тысяча и одинъ день, персидскія сказки..." з автографом О. Духновича. (1779).

Автограф О. Духновича на 3-й сторінці обкладинки: "Прочтахъ всѣ четыре части ради убавленія" (1842)..

прикладу, у праці українського історика М. Костомарова "Русская история в жизнеописаниях ее главнейших деятелей" в п'яти випусках (1873) на обкладинках кожного випуску є дарчий напис, зроблений видатним українським вченим і критиком М. Драгомановим. Він подарував ці книги бібліотеці Мукачівського монастиря. Бібліотека володіє книгами з автографами Якова Головацького, учасника "Руської трійці". 1837 року у Будапешті видано ластівку галицького відродження - "Русалку Дністровую". Одна з цих книг також була подарована бібліотеці Мукачівського монастиря.

Значну частину колекції книг із автографами становлять книги з написами культурно-освітнього діяча, поета і педагога О. Духновича. У бібліографічному покажчику "Олександр Духнович", підготовленому бібліографами книгозбірні, зафіксовано загалом понад 70 автографів. Це твори українських і російських письменників та наукова література шістьма іноземними мовами. Серед книг з автографами О. Духновича є "Географія" Птоломея, видана у Венеції в 1562 році. На одній із карт цієї книжки зображена територія Московської Русі і України.

Серед колекції книг з автографами значаться книги радянських письменників і науковців, подарованих з відповідними дарчими написами нашій бібліотеці. Серед них є твори поета А. Малишка, М. Стельмаха,

Д. Павличка, С. Жураховича, І. Чендея, наукові праці історика В. Мавродіна, фізика С. Фріша, мовознавця О. Реформатського, літературознавця П. Попова та інших.

Велику цінність мають книги з автографами закарпатських письменників О. Митрака, Є. Фенцика, А. Кралицького, дві праці з дарчими написами невідомого дослідника Закарпаття – видатного мовознавця І. Панькевича.

На багатьох книгах є щирі написи про Закарпаття і, зокрема, про Ужгород. Так, І. Семенець на складеній ним збірці “Избранные пословицы и поговорки” написав: “Бібліотеці Ужгородського університету – з найкращими спогадами про чудесне місто, його людей і університет”. Професор О. Реформатський, перебуваючи 1966 року в університетській бібліотеці, подарував свій підручник “Введение в языкознание” з написом-зверненням до студентів: “Дорогі друзі, ужгородські студенти! Любіть мову. Без неї немислиме спілкування, немає і суспільства. Цінують мову включно до фонем, про що в цій книзі написано. Ваш заочний друг О. Реформатський”. Історик В. Мавродін на титульній сторінці своєї книги “Народные восстания в Древней Руси XI–XIII вв.” залишив напис, адресуючи студентам історичного факультету: “Автор з надією на те, що хтось зі студентів Ужгородського університету продовжить його праці” [9].

Колекція автографів Івана Михайловича Сенька. У 2018 році бібліотечна колекція автографів значно збільшилася завдяки Івану Михайловичу Сеньку – доценту Ужгородського національного університету, фольклористу, літературознавцю, краєзнавцю. Домашня бібліотека Івана Сенька налічує понад 4 тисячі книг, серед яких значна частина книжок була отримана від друзів, колег, однодумців, знайомих. Серед дарувальників книг багато відомих постатей – письменників, літературознавців, істориків, фольклористів, громадських діячів. Широке коло дарувальників свідчить про неабиякий авторитет вченого Ужгородського університету серед колег і однодумців, в середовищі наукової спільноти, широкої громадськості.

Щирі думки, слова вдячності Іванові Сеньку за допомогу та поради, побажання подальшої творчої співпраці, іноді дотепні, з гумором, висловлювання – такі написи-інскрипти містяться на титульних сторінках їхніх творів (подарунковий напис на книзі – *інскрипт*, від пізньолат. *inscribo* – “напис”).

Часто можна побачити написи від літературознавця Дмитра Федаки, фольклориста, літературознавця, бібліографа Івана Хланти, письменника Василя Кохана, журналіста і письменника Петра Часто, академіка Миколи Мушинки; від колег – Віктора Ариповського, Василя Чумака, Василя Попа, Людмили Бородіної, Лідії Голомб, Валентини Барчан, Івана Сабадоша, Любомира Белея, Ярослава Джоганика та ін.; від науков-

Людімила Кудрявська народилася в Краснодарському краї. Закінчила Ужгородський державний університет і Вищіше літературне курси при Літінституті ім. М.Горького. Перший збірник стихів "Благодя о ромашки" вийшов в газетно-журналі "Карпати". Визначилися книжки "Пробудження", "Лучи світового ладу", "Сто тисяч зустрічей", "Лепітка пташки", "Забитіє слово", "Улиця в аеропорт", "Круг", "Покуда життя дається життя". Книжки виходили в Ужгороді, Києві, Львові. Пише для дітей, займається художнім перекладом. Член Національного союзу письменників України.

Давньому другу
Шану Михайлю Сесевко, переданому
дружескому

Людімила
Кудрявська

и прозання с порадити
і вогнищ усе, потх
кинг і достобити цреш-
ков!

30/тн -
2002 г.

УЖГОРОД
"МИСТЕЦЬКА
АГЕНТ"
2002

С уваженнн

Людімила
Кудрявська

Інскрипт Л. Кудрявської.

Давньому
друзю
Михайлю Сесевко,
переданому
дружескому
и прозання
і вогнищ
усе, потх
кинг і достобити
цреш-ков!

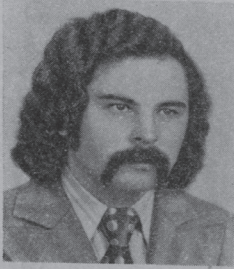
Надія ПАНЧУК

СКОРОМОРОЗ

АБОНЕМЕНТ
НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ужгород
Видавництво Олександри Гаркуші
2010

Інскрипт Н. Панчук.

Дмитро Кешеля народився 1951 року в селі Клячанове Мукачівського району. Після середньої школи закінчив Ужгородський державний університет. Нині працює старшим редактором обласного комітету по радіомовленню і телебаченню. Перше оповідання надрукував у Мукачівській міській районній газеті «Прапор перемоги», навчаючись у своєму класі. Відтоді його твори з'являлися на шпальтах обласних та республіканських газет, у збірникові творчості молодих «Перевал» (1973).

ДМИТРО КЕШЕЛЯ

ДЕРЕВО ЗЕЛЕНОГО ДОЩУ

ОПОВІДАННЯ

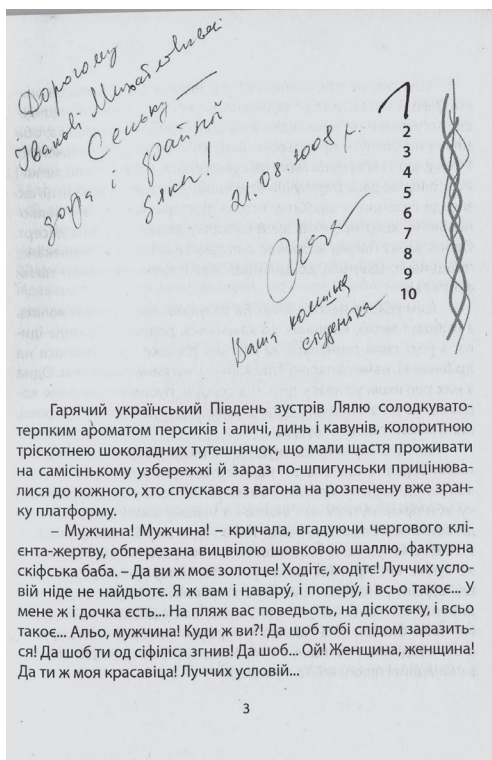
*Дорогий Дмитро Кешеля,
щиро дякую за подарунок
вашої прекрасної повісті
«Дерево зеленого дощу».
Ваша читачка
Людмила Кудрявська*

Ужгород
Видавництво «Карпати»
1978

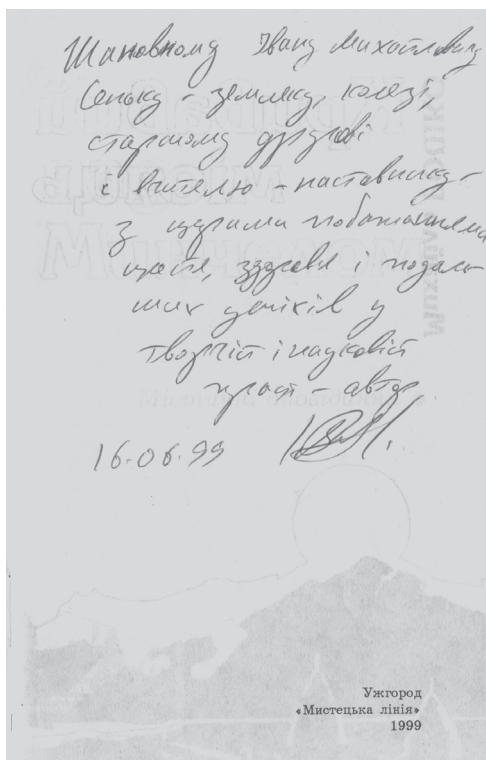
Інскрипт Д. Кешелі.

ців-істориків – Омеляна Довганича, Михайла Тиводара, Миколи Вегеша, Дмитра Данилюка, Олега Мазурка, Миколи Олашина; від відомих дослідників на ниві фольклористики та літературознавства в Києві, Ленінграді (Петербурзі), Мінську, Пряшеві – Івана Березовського, Степана Мишанича, Олекси Мишанича, Бориса Путілова, Костянтина Кабашнікова; від закарпатських представників красного письменства – Олекси Янчика, Василя Вовчка, Василя Басараба, Петра Скунця, Дмитра Кешелі, Василя Кухти, Людмили Кудрявської, Надії Панчук, Сергія Федаки; від вдячних учнів Івана Сенька – Юрія Бідзілі, Любові Маляр, Тетяни Ліхтей, Михайла Рошка.

Іван Михайлович Сенько подарував Науковій бібліотеці свою колекцію з інскриптами, яка налічує 512 примірників книг і є джерелом інформації про людей, їх взаємовідносини, уподобання тощо. Він власноруч підготував бібліографічний покажчик книг з інскриптами своєї колекції [10]. Ця унікальна робота відкривається знаковим дарунком – книжкою В. Л. Микитася “Давні рукописи і стародруки : опис і каталог” (Ужгород : УжДУ, 1961. 95 с.) з написом: “Від бібліотеки Ужгородського державного університету кращому читачеві Сенько Івану Михайловичу на згадку. 15 березня 1962 р.” від завідувача бібліотеки Івана Киричка.

Інскрипт Т. Ліхтей.

Інскрипт М. Рошка.

Нині ж “кращий читач” Іван Сенько дарує свої книги бібліотеці. У передмові до покажчика науковець зазначає: “...вважаю за доцільне передати їх у Храм Збереженого Часу – у відділ Карпатики Наукової бібліотеки УжНУ, фондами якої користуюся від 1959 року” [10, с. 8].

Подаємо в хронологічному порядку виразні взірці інскриптів: “Шановному Ів. Мих. Сеньку, який напився вина з Довбушевого жбана” (Федорів Роман. Жбан вина. Ужгород, 1968); “Іванові Сенькові – моему другові і першому критикові, високоосвічені старання якого вельми посприяли виходові цієї книжки, з вдячністю і найкращими побажаннями (Часто П. Високе село: малюнки з натури; оповідання. Ужгород, 1978); “Дорогому Іванові Михайловичу Сеньку, добрій і щирій людині, яку глибоко поважаю за велику любов до народних перлин (Казки Карпат / упоряд. І. В. Хланта. Ужгород, 1989); “Дорогий Іване Михайловичу! Наш народ вижив, бо завжди умів піднятися над своїми негараздами і посміятися. Отож хай і Вас ніколи не полишає почуття гумору й оптимізму!” (Кешеля Дмитро. Госундрагоші (всякое-шіліякоє). Ужгород, 1994); “Бібліофілу, українознавцю, карпатолобу, Івану Михайловичу Сеньку з повагою” (Карманський Петро. Ой люлі, смутку... : поезії / упоряд. Л. Г. Голомб. Ужгород, 1996); “Ученому і педагогові з рідким даром фольклорно-літературного розвідника – на добро” (Поп Василь. Юрій Мей-

геш: життя і творчість. Ужгород, 1997); *“Шановному Івану Сеньку – земляку, колезі, старшому другові і вчителю-наставнику – з щирими побажаннями щастя, здоров’я і подальших успіхів у творчій і науковій праці”* (Рошко Михайло. Кривавий місяць над Минчелом: містичні оповідання. Ужгород, 1999); *“Шановному Івану Михайловичу з вдячністю за конструктивну критику і добрі поради”* (Бідзіля Юрій. Творчість Івана Сільвая. Ужгород, 2000); *“Вельмишановному Івану Михайловичу Сеньку, цікавому і дотепному співрозмовнику, знавцю і шанувальнику вітчизняних старожитностей, моему Гуру у підготовці цієї книги вдячний автор”* (Мазурок О. С. Юрій Жаткович як історик та етнограф. Ужгород, 2001); *“Шановному досліднику нашої ментальності та нашої літератури з вірою в силу Слова”* (Повх Л. П. Гілка глоду : поезії. Ужгород, 2001); *“Шановному Іванові Михайловичу – у словознавчу бібліотеку”* (Федака Сергій. Герої Слова о полку Ігоревім. Ужгород, 2001); *“Давньому другу Івану Михайловичу Сеньку, прекрасному фольклористу, анекдотисту и прозаїку с пожеланием творческих удач, новых книг и достойных учеников!* (Кудрявская Людмила. Книга любви: стихи и поэма. Ужгород, 2002); *“В знак уваження и на добрую память о встрече в библиотеке УжНУ”* (Kapraly Mihály. Русский язык в Подкарпатье (1938–1944). Будапешт, 2003); *“Дорогому Другові Іванові Сеньку на добру згадку в день моєї інавгурації почесним доктором УжНУ”* (Мушинка Микола. Музей визвольної боротьби України в Празі та доля його фондів: історико-архівні нариси. Київ, 2005); *“Дорогому Іванові Сенькові на добру згадку про зустрічі у славному Ужгороді”* (Яцканин Іван. Діалог літератур. Пряшів, 2008); *“Будителю-сучаснику Іванові Михайловичу Сенькові про будителя-класика”* (Федака Дмитро. Олександр Духнович: Сходінки у безсмертя. Ужгород, 2013); *“Вельмишановному Івану Михайловичу! З найкращими побажаннями здоров’я, миру, добра, успіхів! Із вдячністю за науку!”* (Барчан О. В. Публіцистика Василя Гренджі-Донського 20–30-х рр. ХХ ст. : монографія. Ужгород, 2017).

Нам, бібліотекарям, було приємно знайти книги зі своїми інскриптами в колекції Івана Сенька.

Книги з авторськими написами довгий час дбайливо зберігалися в особистій бібліотеці Івана Сенька, вивчалися і аналізувалися ним, про що свідчать його своєчасні доброзичливі відгуки і рецензії в університетській газеті “Погляд”.

Тож бібліотека вдячна авторові за особливу, незвичну колекцію, яку він зібрав і подарував бібліотеці як свідчення цінності добрих людських стосунків – дружніх, наукових, особистих, які є лакмусовими папірцями на наявність почуттів поваги і довіри, вдячності, щирості, взаєморозуміння.

Джерела та література:

1. Гаврош О. Д. Закарпатське століття: ХХ інтерв'ю. Ужгород : Мистецька лінія, 2006. 318 с.
2. Почекутова О. Творчі зв'язки Олени Рудловчак із Науковою бібліотекою Ужгородського національного університету. *Олена Рудловчак. Збірник матеріалів Третіх наукових читань (3 лютого 2004 р.)* / упоряд. В. В. Барчан ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Філол. ф-т. Ужгород : Діалог В. С. 60–66.
3. Медведь М. Музей-колекція Олени Рудловчак. *Екзиль*. № 1. 2019. С. 30–31.
4. Бровді А. Електронний каталог бібліотечної колекції “Бібліотека Олени Рудловчак”. *Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. Ужгород, 18 – 25 черв. 2019 р. / редкол. : М. М. Медведь, В. В. Воробець, Л. О. Мельник та ін. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2019. С. 17–23.
5. Комендар В. І. У мандри до шовкової косиці ; Держ. упр. охорони навколиш. природ. середовища в Закарпат. обл., Міжвід. наук.-дослід. лаб. охорони природних екосистем Ужгор. нац. ун-ту. Ужгород : Мистецька лінія, 2009. 56 с.
6. Наукова еліта Закарпаття. Доктори наук, професори Ужгородського національного університету : довідник / редкол. : М. М. Вегеш, Л. О. Белей, О. Г. Сливка, І. П. Студеняк, В. В. Марина ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т. Ужгород : Гражда, 2005. 160 с.
7. Фединишинець В. С. Не помру, доки не напишу бестселер “Старий і гори” : дванадцять горнят бесіди. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2008. 112 с.
8. Фединишинець М. Безмежний книголюб з аурую книгомана. Рукопис. *Архів бібліотеки*.
9. Кирячок І. Колекція автографів. *Радянський студент*. 1968. 4 лип.
10. Дарчі написи на книгах із бібліотеки Івана Сенька. Ужгород, 2017. 132 с. – (На правах рукопису).

6.3. Відділ каталогів та наукової обробки літератури

У звітних відомостях про бібліотеку відділ комплектування і обробки літератури, в якому працювало 5 бібліотекарів (у приміщенні в 39 кв. м), згадується вже в 1946–1947 н. р. – на початку створення університетської книгозбірні. Бібліотекарі приймали великі партії книг, інвентаризували їх, шифрували та систематизували [1].

Архівні дані за 1951–1952 н. р. повідомляють, що основний фонд літератури (українською та російською мовами) відображається в каталогах – систематичному та алфавітному. Окрім цих каталогів, бібліотека має систематичний каталог статей періодичних видань, який ведеться з 1950 року [2]. Завідувачка бібліотеки О. Фесенко зауважує, що “алфавітний почали укладати, коли книжковий фонд перевищив 20 тис. книг. У 1951 році дописано близько 20 тис. карток для алфавітного каталогу, тепер завершується його розстановка” [3].

Відділ наукової обробки та каталогізації початку 70-х. Зліва направо: Марія Опришан, Людмила Санько, Людмила Траченко.

Починаючи з 60-х років бібліотека щороку звітує про роботу двох основних відділів – відділу комплектування з сектором обробки та відділу обслуговування (абонемент, дві читальні зали, сектор іноземної літератури, довідково-бібліографічний відділ, міжбібліотечний абонемент і заочний відділ) [4].

Обсяг роботи відділу комплектування з сектором обробки щороку збільшувався. Був створений каталог на всю літературу, видану Закарпатським обласним видавництвом починаючи з 1945 р. Розпочата робота по взяттю карток на стержні [5]. Тільки у 1963–1964 н. р. відділ обробки отримав 82 803 примірники книг і брошур, які повністю оброблені і передані у відділи обслуговування бібліотеки. Відділ здійснює постійний обмін науковими виданнями університету з 347-ма науковими та навчальними закладами Радянського Союзу, університетами, педагогічними інститутами, бібліотеками, науково-дослідними станціями тощо. Протягом року цим організаціям надіслано близько 3500 книг та брошур і отримано взамін 1777 книг [5]. Враховуючи обсяг, важливість та необхідність роботи, діяльність сектора наукової обробки книги в 60-х роках подається у звітах вже окремою рубрикою.

У 1961 році сектором обробки засновано Генеральний алфавітний каталог (службовий), який знаходився у відділі комплектування та обробки літератури і являв собою інформаційну систему того часу. Згідно

Каталогізатори. Зліва направо: Юдіта Рогаль, Людмила Траченко, Анастасія Топчій, Світлана Кривова, Мар'яна Варга (Костик). 90-ті рр.

з документом, на 1.12.1986 р. він складався із 295 каталожних шухляд, які містили близько 265 500 карток; на 1.01.87 його складали 318 шухляд та наповнювали 279 524 картки; відповідно на 1.01.1988 – 318 шухляд та 295 578 каталожних карток. Картки написані від руки, а також заповнені за допомогою друкарської машинки. Кожна каталожна картка містила такі дані: вказувався автор, заголовок книги, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок, інвентарний номер, шифр, УДК, ББК, сигли та ін. Відображення в каталозі нових надходжень відбувалося щотижня. Зовнішнє оформлення каталогу – українською мовою. Систематичний каталог ведеться з 1946 року. На 1.12.1986 р. він складався з 400 шухляд та понад 320 000 карток. Станом на 1.12.1987 містив 333 297 карток, на 1.12.88 – 345 238. Із 2000 року містить інформацію про книги іноземними мовами – англійською, німецькою, словацькою, чеською, угорською, румунською. Розстановка карток в межах кожного поділу – алфавітна. У каталозі представлені картки Всесоюзної Книжкової палати, які бібліотека почала отримувати на початку 50-х років. До каталогу укладено алфавітно-предметний покажчик, який міститься у відділі обробки [6].

У 70-х роках сектор обробки розташували у загальному приміщенні відділу комплектування і обробки, завідувачкою якого була Ганна Лізунова, а за роботу сектора відповідала Людмила Траченко. У секторі

працювали Ганна Топчій (бібліотекарка з вищою спеціальною освітою), Олена Ломсадзе, Юдіта Рогаль, Надія Тим'янинець, Світлана Кривова, Едіта Вереш та Юлія Яким.

У 1980 році на базі сектора створили відділ, в обов'язки якого входили не тільки систематизація та технічна обробка літератури, а також ведення трьох каталогів: систематичного, алфавітного читацького та алфавітного службового, а ще – чергування біля каталогів та надання допомоги користувачам під час пошуку необхідної інформації. До складу нового відділу увійшли Л. М. Траченко, А. П. Топчій, С. І. Кузьма, О. Д. Ломсадзе, Ю. Ф. Рогаль, Ю. В. Яким та С. Г. Кривова.

Обов'язки серед працівників були поділені таким чином: Юлія Яким – ведення алфавітного читацького каталогу (розстановка нових карток, списання, відновлення карток, чергування); Світлана Кривова, Анастасія Топчій, Людмила Траченко, Стефанія Кузьма – ведення систематичного та алфавітного робочого каталогів, систематизація нових надходжень, чергування біля каталогів, де надавалась інформація про правила користування каталогами, пояснювався алгоритм пошуку необхідної інформації.

Одночасно з утворенням нового відділу була підготовлена і необхідна документація – Положення про відділ, Положення про систему каталогів, положення про кожний каталог та багато інструкцій, які стосувалися роботи відділу. На кожний із каталогів створили паспорт, що відображав поповнення каталогів, загальну характеристику (кількість шухляд, кількість карток, мови, якими відображені документи, тощо).

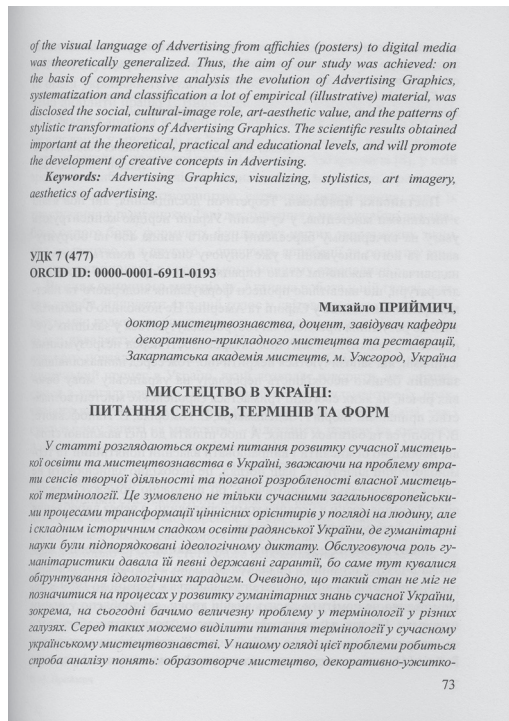
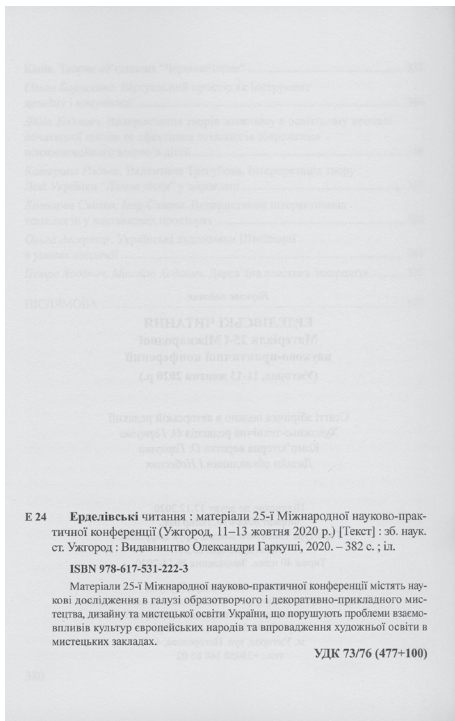
1980 року читацькі каталоги (які містилися в занадто тісному довідково-бібліографічному відділі) змінили своє місцезнаходження. Їх розмістили у доволі просторому приміщенні № 4 поруч із довідково-бібліографічним відділом. Це була затишна сонячна кімната, де було зручно працювати студентам та викладачам. Щороку відділ фіксував 16–18 тис. відвідувань, виконував 5–6 тис. тематичних довідок – основні показники роботи відділу в 70–90-х роках.

У зазначений період наукова бібліотека отримувала дуже багато літератури – близько 40 тис. примірників щороку. Це були обов'язковий примірник (з 1947 року), наукова та навчальна література для всіх факультетів, довідкова, суспільно-політична та художня. Книги надходили з центрального колектору, через бібколектор міста Ужгорода, книжкових магазинів, через книгообмін з іншими вузівськими бібліотеками та бібліотеками зарубіжжя. Філологічний факультет був повністю забезпечений програмною художньою літературою, як класичною, так і сучасною. Всі нові надходження своєчасно відображались в каталогах.

У 1981 році згідно з наказом проректора з навчальної роботи професора І. М. Гранчака від 15 липня затверджено “Перспективний план ро-

Таблиці бібліотечних класифікацій УДК і ББК.

Приклади практичного застосування УДК на сторінках книжки.

боти бібліотеки Ужгородського університету з перевodu на таблиці ББК Систематичного каталогу” [7].

Робочі таблиці ББК (Бібліотечно-бібліографічна класифікація) почали застосовуватися вже в 30-х роках минулого століття. Вони були призначені для створення фондів, систематичних каталогів та картотек. Наказ про створення редакції для таблиць ББК було опубліковано Міністерством культури СРСР у 1959 році. Перший варіант таблиць розроблено та оприлюднено в 1960–1968 роках в 36-ти випусках під назвою “Бібліотечна класифікація для наукових бібліотек”. У розробці таблиць взяли участь близько 800 науковців, головним редактором була О. П. Тесленко. У 1981 році групі розробників була присуджена Державна премія в галузі науки.

Згідно з Перспективним планом, який передбачав досконале вивчення нових таблиць (основних та допоміжних), методика систематизації тощо, переведення каталогів на нову систему було розраховано на п’ять років, а за кожним працівником були закріплені конкретні відділи. Всім процесом складної і відповідальної роботи керували заступниця директора з наукової роботи Ганна Довганич та старша методистка Валентина Лехцер.

Це був складний і дуже напружений період діяльності відділу. Робота вимагала великого обсягу знань з різних галузей науки, вміння працювати з довідковою літературою (енциклопедії, довідники, словники, навчальні посібники), правильно використовувати методика систематизації, допоміжні таблиці і навіть заново вчитися писати так званим бібліотечним почерком, тому що все це виконувалося вручну. Було створено багато роздільників, які відображали правильне розташування літератури, а також написані нові етикетки на шухляди згідно з новими вимогами. Потім каталогізатори редагували, списували, створювали нові рубрики, які відповідали вимогам часу тощо, що визначало роботу відділу наукової обробки літератури та каталогізації. Крім того, співробітники відділу брали активну участь у нарадах, конференціях, де ділилися досвідом роботи з перевodu на таблиці ББК з іншими бібліотеками – інститутів, технікумів та училищ Закарпаття. Такі навчання постійно організовував методичний відділ Наукової бібліотеки.

Процес переведення систематичного каталогу за таблицями ББК тривав загалом п’ять років. Він здійснювався одночасно із систематизацією нових надходжень за таблицями ББК та проставленням шифру книги за таблицями УДК.

Під час цієї роботи відділ отримав повний комплект таблиць ББК у 4-х томах для обласних бібліотек, повний комплект таблиць ББК у 25-ти випусках для наукових бібліотек, методичні матеріали, інструкції, доповнення до основних таблиць, таблиці співвідношення УДК і ББК та багато інших матеріалів. Все це досконало вивчалось всіма працівника-

Незмінний колектив відділу наукової обробки та каталогізації: Ніна Жане, Анастасія Топчій, Людмила Санько, Світлана Кривова, Юдіта Рогаль. 2005.

ми відділу. Але на практиці цього було замало, тому що тут не могло бути суто формального підходу. У процесі кропіткої роботи доводилося звертатися до енциклопедій, довідників, словників, підручників. Відділу допомагали консультаціями викладачі УЖНУ. Так, наприклад, з проблем фізики надавав поради А. Осипенко, з математики – О. Циткін, з філософії – О. Хома, з історії – Я. Штернберг та багато інших.

Найскладнішими розділами ББК стали природознавчі, а саме: В1 – Математика, В2/3 – Фізика, Г – Хімія, а також Ж/О – Технічні науки. Дуже часто доводилося звертатися безпосередньо до самої книги. Шукати її у сховищі, вивчати, аналізувати – і тільки тоді визначатися з індексом ББК. Однак ця складна робота приносила приємні відчуття, тому що бібліотекар отримував багато нових знань, підвищував свій професійний рівень, одержував задоволення, коли міг швидко допомогти читачам.

У 90-х роках сталося багато змін у роботі відділу. Україна отримала незалежність. Процес навчання відбувався українською мовою. Запити читачів на російськомовну літературу знизилися (а її у фондах бібліотеки було до 70 відсотків!). Змінилися шляхи комплектування, значно зменшилася кількість літератури, яку отримувала бібліотека.

Згідно з потребами часу етикетки та роздільники систематичного каталогу було перекладено українською. Таблиць ББК для наукових

Колектив відділу обробки та каталогізації. Зліва направо: Людмила Санько, Ніна Жане, Юлія Яким, Світлана Кривова, Юдіта Рогаль. 2020.

бібліотек українською мовою не існувало, а тому весь переклад було зроблено самотужки за допомогою українсько-російського та російсько-українського словників із різних галузей науки та підручників із різних дисциплін. Із появою Інтернету ця робота полегшилася. Усі етикетки, а їх близько тисячі, видрукували на принтері, а роздільники написані вручну “бібліотечним” почерком.

2000 року у відділі встановили комп’ютер (з програмою UNIMARK), а згодом і принтер EPSON. На ньому друкували каталожні картки, які розставляли в каталоги. Принтер напружено пропрацював у відділі майже десять років.

У 2004 році Наукова бібліотека придбала програму “УФД/Бібліотека”, що взагалі кардинально змінило процес наукової обробки літератури, тобто нових надходжень до бібліотеки. Ця програма є однією із найрозповсюдженіших в Україні. Вона впроваджена у понад 250 установах, у т. ч. й університетських бібліотеках. Оскільки вона охоплює всі ділянки роботи закладу, то і напрям “Бібопис” став основним у діяльності відділу. У процесі систематичної роботи накопичувався досвід та вміння ефективно використовувати можливості програми, розкривати якомога ширше зміст книги або іншого документа, робити його досконалим, щоб він сповна відповідав вимогам користувачів, допомагав їм у пошуку необхідної інформації.

На жаль, починаючи з 90-х років, спостерігається значне зниження книговидачі та відвідування бібліотеки, змінюється ставлення до книги як до обов'язкового джерела знань, дедалі активніше впроваджується Інтернет та використовуються різноманітні безплатні інформаційні платформи та бази даних.

2013 року в Науковій бібліотеці УжНУ активізувалася робота зі створення електронного каталогу. Якщо до цього часу ведення каталогу було прерогативою відділу обробки та каталогізації, то відтепер у цей процес було залучено весь бібліотечний колектив. Почався він з універсальної (головної) читальної зали. Створення електронного каталогу книжкового фонду бібліотеки потребувало і розумового, і фізичного навантаження. Цей процес тривав понад п'ять років. Кожна книжка знімалася з полиці, вивчалася, і тільки тоді виконувався бібопис, який згодом редагувався у відділі наукової обробки. Для кожної книжки – підручника, словника, наукового збірника – потрібно було визначити індекси за таблицями ББК та УДК, тобто надати їй параметри цих класифікацій, визначити ключові слова та віднести її до тематико-типологічного планування. Найбільш складною для індексування була наукова література, особливо з таких галузей знань, як математика, фізика, техніка та медицина. Важко було визначити, до якого розділу таблиць відноситься та чи інша дисципліна, розкрити її зміст за допомогою ключових слів, зазначити персоналії та інші необхідні параметри “Бібопису”. Протягом 2014–2015 років проводилася робота з редагування бібописів.

До 2018 року у відділі працювали С. Г. Кривова, Н. Ю. Жане, Л. О. Санько, К. О. Шпонтак, Ю. В. Яким, Ю. Ф. Рогаль, Л. В. Ледней. У 2017 році пішла з життя найстарша працівниця відділу з вищою бібліотечною освітою А. П. Топчій, яка у свої 83 роки залишалася активною, дружелюбною, ділилася багатим досвідом роботи, була справжнім професіоналом бібліотечної праці.

У зв'язку з потребами часу та з появою нового структурного підрозділу бібліотеки (центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень), у травні 2018 року відділ було реорганізовано. Він знову як сектор наукової обробки книг увійшов до складу відділу комплектування. Нині тут працюють Світлана Кривова (завідувачка сектора), Ніна Жане, Людмила Санько, Юлія Яким та Юдіта Рогаль. Деякий час сектор був також центром розподілу нових надходжень.

Сектор продовжує роботу із систематизації, редагування та ведення системи каталогів – як карткових, так і електронного каталогу.

Однією з важливих ланок роботи сектора стало індексування за УДК наукових робіт викладачів УжНУ, студентських робіт за допомогою онлайн-послуг. Кожного року до 600 наукових робіт отримують індекс УДК. Це кандидатські та докторські дисертації, монографії, навчальні посібники, статті, теми кафедр, методичні розробки тощо. Для виконання якісної індексації наукових робіт необхідно провести попередне

ознайомлення з основним змістом роботи, з анотацією, а ще краще – поспілкуватися безпосередньо з автором, щоб уникнути помилок і якнайточніше віднести роботу до певної галузі знань або до декількох відразу.

Бібліотеці – вже 75! Зроблено багато. І відділ доклав усіх зусиль, щоб внести свій вклад в загальнобібліотечні досягнення. Згідно з бурхливими темпами розвитку суспільства, працівники відділу використовують новітні технології, систематично підвищують свій фаховий рівень і водночас збагачуються новими знаннями завдяки своїй роботі. Люблять книгу, спілкуються з книгою та читачами. А це означає, що вони обрали правильний шлях у світі професій.

Джерела та література:

1. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1946–1947 н. р. Оп. 1. Од. зб. 32. 90 арк. V. Состояние работы фундаментальной библиотеки и кабинетов. Арк. 2.

2. ДАЗО. Фонд Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу бібліотеки за 1951–1952 н. р. Оп. 1. Од. зб. 338. 30 арк. Додаток № 1. Арк. 12.

3. ДАЗО. Фонд Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт та листування про роботу та комплектування бібліотеки за 1950–1951 н. р. Оп. 1. Од. зб. 262. 24 арк. Объяснительная записка к статистическому отчету Библиотеки Ужгородского государственного университета за 1951 год. Арк. 16–19.

4. ДАЗО. Фонд Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1961–1962 н. р. Оп. 1. Од. зб. 883. 77 арк. Бібліотека: арк. 29–33.

5. ДАЗО. Фонд Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1963–1964 н. р. Оп. 1. Од. зб. 990. 136 арк. Бібліотека: арк. 91–104.

6. Паспорт-характеристика каталогу. *Архів відділу наукової обробки та каталогізації.*

7. Архів відділу наукової обробки та каталогізації.

6.4. Відділ рукописів, стародруків та рідкісних видань

Особливою гордістю Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету є колекція рукописів та стародруків – свідoctво культурної традиції, історичних подій, ідей, поглядів, яка ілюструє важливі етапи розвитку історії не тільки Закарпаття, але і Центральної Європи.

Фонд відділу рукописів, стародруків та рідкісних видань Наукової бібліотеки УжНУ – унікальне зібрання рукописних та друкованих пам'яток XV–XIX ст. Загальний фонд відділу становить понад 20 тисяч одиниць зберігання. Окремі колекції відділу та весь його сукупний фонд можна розглядати не тільки як зібрання рідкісних і цінних книг переважно минулого часу, але і як колекційну книжкову пам'ятку, яка формувалася протягом понад чотирьох століть.

Це унікальне джерело відомостей із загальної, центральноєвропейської та вітчизняної історії, історії культури, історії книги та книгознавства, мистецтва книги та поліграфії тощо. Багато книжкових пам'яток відділу мають цінні прикмети часу: екслібриси, автографи, маргінальні

Працівниці відділу Яна Бердар та Юлія Мателешко.

записи видатних особистостей, що робить кожен примірник особливим і неповторним.

Фонди відділу структуровані по окремих колекціях, створених за хронологічною, видавничою, шрифтовою, предметно-тематичною ознакою, за критеріями рідкості та цінності, видом друку тощо. Виокремлено такі основні колекції:

- 1) колекція інкунабул (видання другої половини XV ст.) – 32 примірники;
- 2) колекція палеотипів (видання першої половини XVI ст.) – 232 примірники;
- 3) колекція стародруків;
- 4) колекція мініатюрних видань (36 одиниць зберігання);
- 5) колекція рукописних книг та документів (561 одиниця зберігання).

Крім того, у колекції стародруків є видання найвідоміших європейських видавничих фірм XVI–XVIII ст. – альдини, фробени, ельзевіри. Невід'ємною складовою є також фонди довідкових, історико-книгознавчих та історико-культурологічних видань. У відділі зберігаються стародруки 18-ма мовами.

Колекція інкунабул містить стародруки другої половини XV століття і нараховує 32 примірники у 25 одиницях зберігання.

Згадка про те, що в бібліотеці Ужгородського університету зберігаються 5 примірників інкунабул, вперше була зроблена відомим львів-

Оправа палеотипу "Зальцбурзький міссал", виданий П. Ліхтенштейном (Венеція, 1515).

ським дослідником інкунабул Ф. Максименком у каталозі інкунабул Наукової бібліотеки Львівського університету, що вийшов 1958 року [1]. Серед університетських науковців інкунабулами бібліотеки зацікавився відомий латиніст Ю. М. Сак (1917–1998). У квітні 1963 року в тезах доповідей та повідомлень XVII наукової конференції професорсько-викладацького складу було опубліковано перелік 19 примірників інкунабул [2, с. 66–68]. А в 1967 році, на основі поданих Ю. Сакком даних, вийшло повідомлення Й. С. Г. Сіммонса в журналі “The book Collector” з сигнатурою UUL (University Library, ul. Gor’kogo 46, Uzhgorod) [3].

Ю. М. Сак продовжив дослідження та опис колекції для створення каталогу інкунабул бібліотеки Ужгородського університету і виявив ще п’ять примірників. У виданому ним 1974 року каталозі було описано 24 інкунабули в 20 одиницях зберігання [4].

1997 року у збірнику “Скарбниці духовності”, присвяченому 50-річчю Наукової бібліотеки університету, Ю. М. Сак подав коротке повідомлення про виявлені у фонді відділу ще дві інкунабули [5, с. 77]. На жаль, він не зробив більш повного опису цих примірників. Лише у 2014 р. працівники відділу провели атрибуцію видань. Цього ж року вони виявили цікавий, добре збережений повний примірник інкунабули промов св. Августина з коментарями

Передня кришка оправи та титульний аркуш інкунабули св. Бернардина із Сієни “Бесіди про вічне Євангеліє”. (Базель, 1489).

Карта світу в інкунабулі "Географія" Клавдія Птолемея (1486).

німецького гуманіста кінця XV – початку XVI ст. Себастьяна Бранта. Книга видана в Парижі французьким першодрукарем Ульріхом Герінгом спільно з Бертольдом Рембольтом.

У 2015 р. під час роботи у книгосховищі працівниками Ігорем Зомбором та Юлією Мателешко було виявлено ще 5 примірників інкунабул у 4 одиницях зберігання.

Таким чином, колекція інкунабул, яка нараховує 32 примірники у 25 одиницях зберігання містить:

- а) два видання Біблії;
- б) твори античних авторів, а саме: Марка Туллія Ціцерона, Публія Овідія Назона, Валерія Максима, Гая Светонія Транквілла, Клавдія Птолемея;
- в) твори християнських письменників і теологів античності та середньовіччя: Лактанція, Евсевія Памфілла, Іоанна Златоуста, Аврелія Августина, Орозія, Григорія Великого, Йоганна Бальба, Бернардіна де Сеніса, Герсона, Якоба де Воррагіне;
- г) твори гуманістів: Франціска Філельфа та Альберта фон Ейба;
- д) відома угорська хроніка Яноша Туроці;

Із колекції палеотипів Наукової бібліотеки УжНУ.

е) акти та рішення Констанцького собору (1414–1418 рр.) та ін.

Серед зібрань інкунабул в бібліотеках України колекція Наукової бібліотеки УжНУ за кількісним показником є п'ятою, а серед університетських зібрань – другою. Але головною особливістю нашої колекції є те, що більшість інкунабул представлена єдиними в Україні примірниками.

Проте є імовірність, що це не всі інкунабули нашої бібліотеки, адже в каталозі єпископської бібліотеки, укладеному в 1824 році бібліотекарем Йосипом Унгварі, значиться 41 інкунабула. У частині бібліотеки Мукачівського монастиря, яка була передана у фонди бібліотеки університету в 1963 році, також можуть бути інкунабули.

Із наявних інкунабул більшість видрукувана в 90-х, інші – в 70-х та 80-х роках XV ст. Дві найдавніші інкунабули походять із середини 60-х років XV ст. Це твір Августина ("Мистецтво проповідування"), виданий Й. Ментеліном у Страсбурзі, та твір Іоанна Златоуста. Обидві інкунабули містяться в одній оправі.

За місцем видання найбільше інкунабул бібліотеки УжНУ видано у Венеції, решта – в таких містах Європи: Базелі, Страсбурзі, Нюрнберзі, Парижі, Авгсбурзі та Ульмі. Видавцями цих інкунабул були видатні майстри книгодрукування, такі як Антон Кобергер, Теодор де Рагзоні-

Із колекції мініатюрних книжкових пам'яток.

бус, Баптіста де Тортіс, Бартоломей де Заніс, Бернардин Беналій, Й. Мен-телін, Н. Кеслер та ін.

Більшість інкунабул знаходиться у задовільному стані, у старовинних оправах, майже у всіх залишилися сліди мідних застібок. На окремих аркушах деяких інкунабул можна розібрати водяні знаки – терези, голова бика тощо. Записи на інкунабулах розповідають про те, що ці першодруки завозились на Закарпаття з різних міст Західної Європи вже в другій половині XVI століття і були власністю відомих аристократів, таких як Л. Фекете, Б. Шеффер, І. Фаллаї та інші. Вони були подаровані єзуїтській колегії, яка діяла в Ужгороді й знаходилася там, де й тепер розміщується відділ рукописів та стародруків бібліотеки. Наприкінці XVIII ст. після ліквідації ордену єзуїтів приміщення разом з бібліотекою було передано Мукачівській греко-католицькій єпархії. Колекція інкунабул була дбайливо збережена і примножена єпископом А. Бачинським. Після заборони греко-католицької церкви на Закарпатті у 1949 р. тут розмістилися фонди бібліотеки Ужгородського державного університету, який успадкував і багаті фонди єпископської бібліотеки.

Палеотипи (стародруки, що побачили світ упродовж першої половини XVI століття) представлені виданнями найбільш відомих європейських друкарів Й. Фробена, Й. Бадіуса Асцезія, Г. Понтіку, Й. Амербаха, П. Ліхтенштейна, Я. Галлера, Л. Суардо, Й. Буколдіана та ін. На сьогодні у фонді нараховується 232 примірники палеотипів у 165 одиницях зберігання. До складу колекції відділу входить багато видань, ілюстрованих майстрами графіки XVI ст. Велика кількість покрайніх записів і досі приховують відомості про далеке минуле Карпатського регіону.

У колекції палеотипів зберігаються також видання деяких визначних європейських друкарських фірм XV–XVII ст. – Альдів з Італії (Венеція), Етьєнів з Франції (Париж, Женева), двох нідерландських – Плантена (Антверпен, Лейден) та Ельзевірів (Лейден, Антверпен).

Слід зауважити, що колекція палеотипів є найменш дослідженою частиною фонду і потребує подальшого вивчення. Серед науковців Ужгородського університету стародруками першої половини XVI ст. цікавився доктор історичних наук професор Яків Ісакович Штернберг. Він зробив бібліографічний опис частини палеотипів, але науковий каталог колекції так і не підготував.

Цікавою та багатою є колекція стародруків Наукової бібліотеки. Тут є видання, видрукувані в різних країнах Європи (Італія, Німеччина, Франція, Румунія, Угорщина тощо) різними мовами (латинська, грецька, німецька, угорська, чеська, польська тощо), різної тематики (філософія, релігія, право, філологія, медицина, хімія, географія, історія тощо), різних форматів (від мініатюрних видань до книг, розміри яких сягають понад 0,5 м).

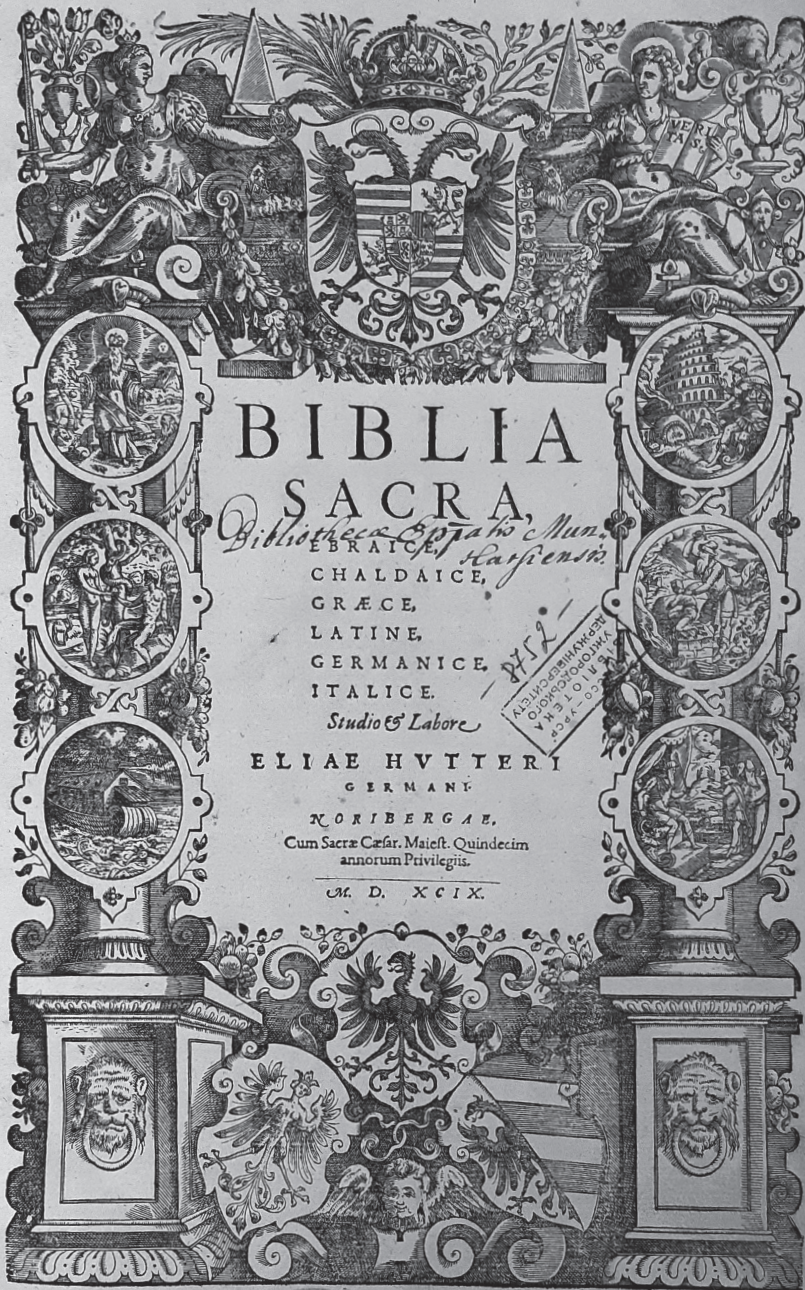

Із колекції кириличних видань українських друкарень.

Особливу увагу привертають мініатюрні видання, розміри яких становлять не більше ніж 10 см, адже, побачивши маленьку книжечку, всі мимоволі починають захоплюватися і вражатися тому, як можна було виготовити подібне диво. І якщо книга як творіння розуму і рук людських – це диво, то маленька книга – подвійне диво. Колекції мініатюрних книг, поширені по всьому світу, наочно демонструють майстерність та вміння творців книжкової краси. Серед стародруків університетської бібліотеки також виокремлена колекція мініатюрних видань, що налічує 36 одиниць зберігання.

Зокрема, варто виділити мініатюрне видання одного з найпопулярніших богословських творів “Про наслідування Христа” Фоми Кемпійського. Книга видрукувана в Антверпені у типографії Крістофа Плантена 1627 року. Її розміри: висота – трохи більше 8 см, а ширина – 5 см. Книга переплетена в шкіряну оправу, також має окремий шкіряний футляр. Цей примірник належав бібліотеці Мукачівського монастиря, про що свідчить екслібрис на форзаці книги. Твір “Про наслідування Христа” Фоми Кемпійського – це латинський трактат про духовний шлях християнина. Він має надзвичайно велику популярність в усьому світі (витримав понад 5000 видань), написаний у доступній формі та має велике практичне значення.

Вн 7. № 12.

BIBLIA

SACRA,

Bibliotheca Apostolica Mun.
HEBRAICÆ, *Chaldaeicæ,*
CHALDAICÆ,
GRÆCÆ,
LATINÆ,
GERMANICÆ,
ITALICÆ.

Studio & Labore

ELIAE HUTTNERI
GERMANI

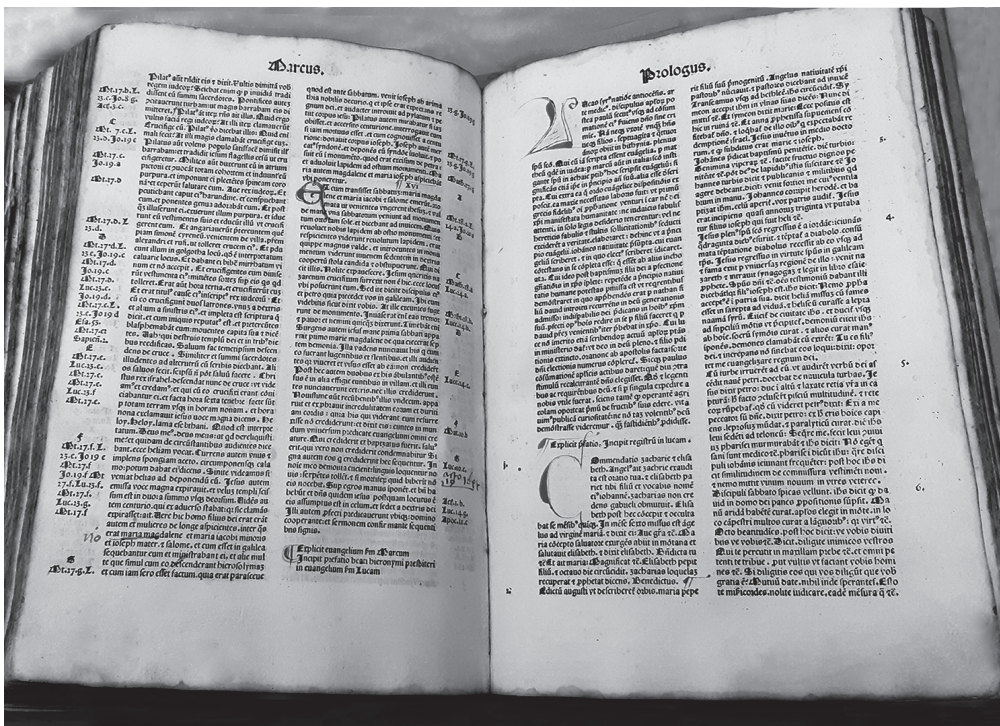
NORIBERGAE.

Cum Sacræ Cæsar. Maiest. Quindecim
annorum Privilegiis.

M. D. XCIX.

В. П. П.
АЛЕКСАНДРОВСКОМУ
УНИВЕРСИТЕТУ
1884-01-18

Шестимовна Біблія. (Нюрнберг, 1599).

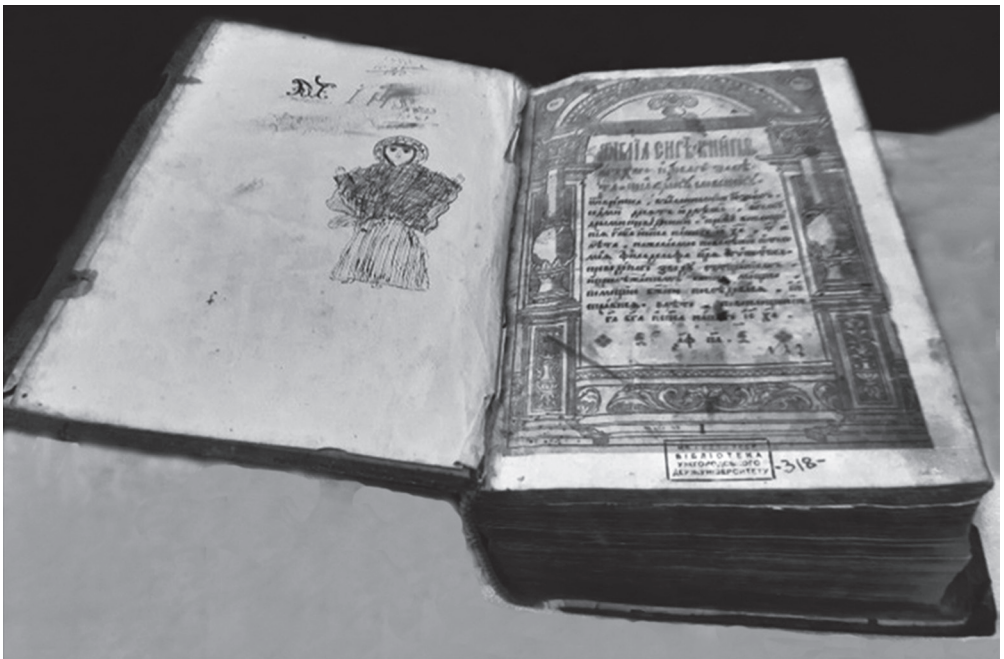
Біблія латинською мовою, видрукувана Йоганном Гербертом (Венеція, 1483).

Досить значним є збірником старовинних Біблій. Біблія (або Святе Письмо) – це священна книга християн. Вона була першою книгою, яку переклали іншими мовами, першою книгою, яку надруковано понад 500 років тому. І відтоді Біблія стала першою книгою, яка набула по-справжньому світового значення, і на сьогоднішній день вона є найпоширенішою з усіх книг, які коли-небудь існували на земній кулі.

У фонді відділу рукописів та стародруків зберігаються старовинні Біблії латинською мовою, яким понад 500 років (одна видрукувана у Венеції Йоганном Гербертом у 1483 році; інша – відомого німецького друкаря, видавця і книготорговця Антона Кобергера, видрукувана у Нюрнберзі 1485 р.), видання першої половини XVI ст. (Біблія латинською мовою, видрукувана 1519 р. у французькому місті Ліон; кельнське видання Біблії латинською мовою 1527 р. з ілюстраціями відомого німецького художника, графіка та книжкового ілюстратора Антона Воєнсама (бл. 1500 – 1541); венеціанське, антверпенське і брестське видання у друкарні одного з найкращих друкарів свого часу – Крістофа Плантена) видання Біблії латинською мовою XVII ст. Є також багатомовні видання Святого Письма, видані паралельно декількома мовами: грецькою та латинською (Базель, 1550); грецькою, латинською та івритом, книга видрукувана 1587 року в

Євангеліє, видане Філіпом Молдаванином (Сібіу, 1546).

"Острозька Біблія" Івана Федорова (1581).

Малюнок Олександра Духновича на титульній сторінці рукопису "Вулик читачів" (1825).

Женеві (Швейцарія); авгсбурзьке видання Біблії 1737 р. латинською та німецькою мовами; багатомовна Біблія, надрукована в німецькому місті Нюрнберг у 1599 році паралельно 6 мовами: івритом, арамейською, грецькою, латинською, німецькою та італійською.

Також у фонді зберігаються переклади Біблії різними мовами: "Острозька Біблія" 1581 р. (перше повне видання Біблії церковнослов'янською мовою), "Крالیцька Біблія" (перший повний переклад Біблії з оригінальних біблійних мов (івриту, арамейської та грецької) на чеську мову), друге видання Біблії угорською мовою у перекладі Дьордя Калді (1573–1634) 1732 року, одне з видань Біблії у перекладі німецькою мовою Мартіна Лютера, що побачило

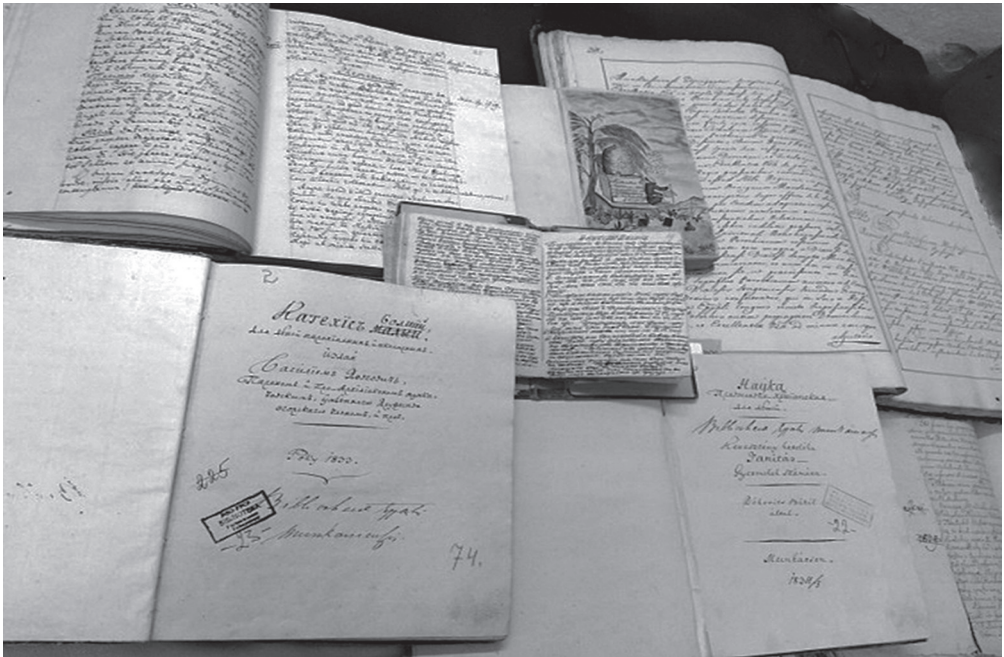
світ 1704 року у Франкфурті, з чудовими гравюрами на міді Маттеуса Меріана. Цінним для Закарпаття є видання Біблії 1804 р., що побачило світ за сприяння єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії А. Бачинського для потреб єпархії.

Серед стародруків XVI–XVIII ст. є чимало унікальних видань. Так, наприклад, у 1993–1994 рр. у відділі рукописів та стародруків книгозбірні працювала група дослідників з Угорської Національної бібліотеки ім. Сечені. Ними було зафіксовано 2610 старовинних видань, видрукованих на території Угорщини. Серед цих видань виявлено 31 працю, що є невідомими в бібліографії, одне видання, що відоме в бібліографії й зберігається лише у відділі рукописів та стародруків нашої бібліотеки, а також два видання, збережені в кількох примірниках.

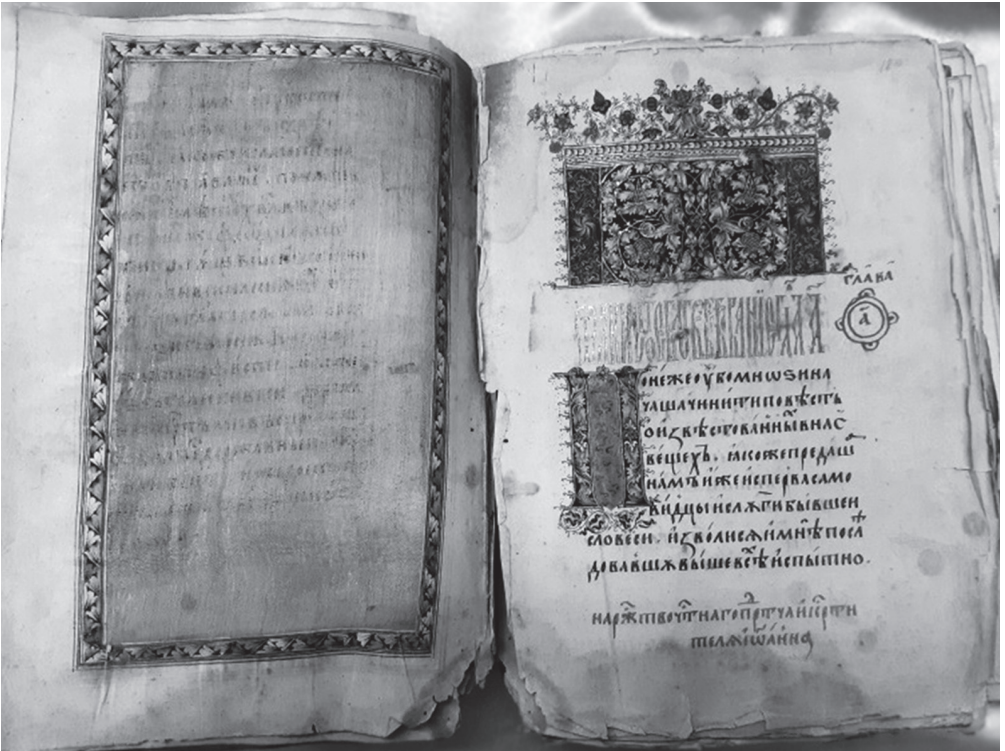
Беззаперечна цінність колекції кириличних видань, до складу якої входять книжки, видруковані слов'янським кириличним шрифтом протягом XV–XVIII ст. У фонді зберігаються такі рідкісні видання XVI ст. як венеціанські видання "Псалтир із возслідуванням" 1520 року, "Сборник" 1538 року, видані в друкарні Божидара Вуковича; знамените "Четвероблаговестіє", видане Філіпом Молдаванином в Сібіу (сучасна Румунія) 1546 року (перше слов'янське ілюстроване видання Четверо-

Рукописна Мінея 1500 року.

Рукописи відомих постатей Закарпаття: О. Духновича, В. Довговича, А. Коцака, М. Лучкая.

Сторінки рукописного Євангелія XVI ст.

євангелія), що є єдиним повним збереженим примірником цього видання у світі (дуже рідкісна книга, на сьогодні збереглося всього 3 примірники) [7, с. 169]; “Требник” 1546 року, виданий у друкарні монастиря Мілешева (Сербія), та інші.

Зберігаються у відділі й стародруки українських друкарень, зокрема знаменита “Острозька Біблія” 1581 року, надрукована Іваном Федоровичем (Федоровим). Серед стародруків XVII–XVIII ст. можна виділити “Євангеліє учительное” Кирила Транквіліона-Ставровецького (Рохманів, 1619), праці Іоанікія Галятовського: “Ключ розуміння...” (Львів, друкарня Михайла Сльозки, 1663 та 1665), “Небо нове” (Львів, друкарня Михайла Сльозки, 1665), “Месія правдивий” (друкарня Києво-Печерської лаври, 1669), “Меч духовний” Лазаря Барановича (друкарня Києво-Печерської лаври, 1666), “Києво-Печерський патерик” (друкарня Києво-Печерської лаври, 1678) та інші.

Колекція рукописних книг і документів складає 561 одиницю зберігання. Рукописний фонд представлений кириличними рукописними книгами XVI–XVIII ст. (апостоли, мінеї, євангелія, октоїхи тощо), рукописами видатних закарпатських письменників, істориків, громадських та культурних діячів: В. Довговича, О. Духновича, А. Коцака, М. Лучкая

(“Історія карпатських русинів” латинською мовою у 6 томах), а також документами з різних освітніх, культурних, релігійних та громадських установ Закарпаття XVIII–XX ст.

До складу колекції входять 70 примірників кирилических рукописних книг XVI–XVII ст., переважно богослужбових (євангелія, апостоли, псалтирі, а також служебники, требники, мінеї, тріоди, октоїхи, ірмолої).

Основну частину рукописних кирилических книг XVI–XVII ст. написано церковнослов'янською мовою різних мовних редакцій – староукраїнською, російською, білоруською та румунською. Більшість з них написані півуставом. Окремі книги мають чітке датування, наприклад Мінея 1500 року (написана гарним півуставом і є найдавнішою рукописною книгою в колекції, містить 365 аркушів), Мінея 1556 року (має 570 аркушів) та інші.

Особливо цікавою є книга, яку умовно можна назвати “Радванське рукописне Євангеліє”. Переписана вона на папері надзвичайно гарним півуставом, з такими ж вишуканими і на високому технічному рівні виконаними невідомими нам майстрами різнокольоровими заставками та орнаментами. Виконання вражає своєю надзвичайною технікою, багатством оригінальних фарб, чудово продуманою композицією малюнків і, врешті, якістю хімічного складу фарб, що, незважаючи на чотирьохсотрічну давність, не змарніли до цього часу. Поглиблене палеографічне вивчення цієї пам'ятки високохудожньої культури наших предків XVI ст. може привести до цікавих за своїм значенням висновків. Щодо технічного виконання, то названа рукописна книга може рівнятися з відомим “Пересопницьким Євангелієм” 1556–1561 рр. [6, ч. 1, с. 8].

В. Л. Микитась у 60-х роках здійснив перший повноцінний опис рукописів, які зберігаються в Науковій бібліотеці (“Давні рукописи і стародруки”, Ужгород, 1961, Ч. 1; друга частина видана у Львові в 1964 році). У своїй праці В. Л. Микитась не тільки описав колекцію, але й подав аналіз літературних пам'яток Закарпаття.

Слід зазначити, що у відділі рукописів, стародруків та рідкісних книг книгозбірні зберігаються також колекції книг з автографами видатних закарпатських письменників, істориків, громадських та культурних діячів: О. Духновича (84 книги), А. Кралицького (47 книг), І. Орлая, А. Бачинського та інших.

Беручи з полиці чергову книгу, опрацьовуючи фонд стародруків, завжди очікуєш чогось надзвичайного. На щастя, нерідко ці очікування виправдані. Адже кожен примірник – це не тільки матеріальне втілення людських думок і досвіду, але й цінне історичне джерело, в якому відображено довгий шлях від створення книги до сьогодення.

Проілюструємо це на прикладі однієї книги – другого тому греко-латинського словника, виданого у Женеві 1580 року одним із відомих у Європі книговидавців, найвідомішим з родини спадкових французьких

У відділі рукописів, стародруків та рідкісних видань. Зліва направо: Ігор Студеняк (проректор УжНУ з наукової роботи), Юлія Мателешко (працівниця відділу), Максим Стріха (заст. Міністра освіти та науки України), Ігор Зомбор (працівник відділу). 2018.

книговидавців Етьєнів – Етьєном Анрі II. Наявність такого примірника для будь-якого фонду стародруків є гордістю. Але є ще й бонус у вигляді кількох скорочених латинських слів, написаних в різний час, різними почерками, печатки на титульному аркуші, інвентарного (“кріпосного”) номера на звороті передньої кришки оправи, що робить книгу “живою”. Адже ми можемо прослідкувати всю історію існування цієї книги від створення, а це понад 400 років.

Перекреслений запис “Collegii Claudiop. Soc. Jesu” свідчить, що своє бібліотечне життя книга розпочала у Клуж-Напоці (сучасна Румунія), де 1585 року польський король Стефан Баторі заснував першу єзуїтську колегію в Угорському королівстві. У 1603 році єзуїтів виганяють із Клужа. Хоча у своїх звітах єзуїти писали, що бібліотеку спалили, очевидно, її вдалося врятувати, адже це далеко не єдина книга з єзуїтської бібліотеки у Клужі, яка зберігається у фондах бібліотеки УжНУ. Спочатку бібліотеку перевезли у Гуменне (Словаччина), де у 1613 році була заснована єзуїтська колегія. Це підтверджує запис “Colleg. Soc. Jesu Homon: Catal. Inscr. 1635”. У 1640 році Ян Другет приймає рішення перенести колегію з Гуменного в Ужгород. У 1646 році завершено будівництво колегії. З цьо-

го часу книга ніколи не полишала стін, в яких перебуває і сьогодні. 1773 року орден єзуїтів було ліквідовано. Згодом майно колегії передали Мукачівській греко-католицькій єпархії. Книги з єзуїтської бібліотеки стали частиною єпископської бібліотеки. Про це є запис на титульному аркуші – “Bibliothecae Ep[iscop]atus Mukacsinensis”. Бібліотечний шифр відповідає запису в збереженому надзвичайно ґрунтовному каталозі бібліотеки Мукачівської греко-католицької єпархії Йосипа Унгварі.

Після Другої світової війни майно Мукачівської греко-католицької єпархії було націоналізоване. У 1950 році приміщення єпископської резиденції разом з бібліотекою передано Ужгородському державному університету. Книга потрапила в університетську бібліотеку, отримала новий інвентарний номер та бібліотечний штамп і дбайливо зберігається.

Така історія цієї книги. Її сторінки – мапа для справжніх дослідників. Треба тільки розгорнути примірник...

Унікальних видань зі своїми історіями у фонді рідкісної книги ще чимало. Книжкові пам'ятки Наукової бібліотеки є джерельною базою для сучасних досліджень у галузях фольклористики, філології, музикознавства, історії, зокрема історії книги та книгодрукування, хімії тощо. В останній час помітно посилюється інтерес дослідників до рукописної спадщини Закарпаття, до історії краю. З'являються не тільки газетні й журнальні статті, але й брошури та монографії на основі першоджерел.

Фондами відділу в різний час користувалися науковці з України та з-за кордону: Є. Л. Немировський (відомий радянський та російський вчений-книгознавець), професор Міхал Данілак (словацький історик), І. О. Турані (член Національної спілки журналістів України), Віорел Чубота (почесний доктор УжНУ, Румунія), Тарас Шманько (Український католицький університет, м. Львів), докторанти Папського Східного Інституту о. Мілан Лах (правлячий єпископ Пармської греко-католицької єпархії у США з 1 червня 2018 р.) та о. Добош Ондраш (ректор греко-католицької семінарії в м. Ніредьгаза, Угорщина, з 2020 р.), М. М. Волощук (доцент кафедри всесвітньої історії Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника) та ін. Фондами також користуються студенти та викладачі Ужгородського національного університету для написання наукових досліджень. Через це перед відділом, у якому працюють Юлія Мателешко та Яна Бердар постають першочергові завдання – оцифрування книг, яке дасть можливість інтенсивніше використовувати фонди із залученням дослідників-спеціалістів із різних куточків світу, подальша систематизація, атрибуція, створення електронного каталогу та музейної експозиції колекції, що стане поштовхом для її активного наукового опрацювання. Разом із цим збереження фонду є єдиним способом забезпечення повноцінної й різнобічної інформації для майбутніх дослідників.

Джерела та література:

1. Першодруки (інкунабули) Наукової бібліотеки Львівського університету : каталог / упорядкував Ф. П. Максименко ; Наук. б-ка Львів. держ. ун-ту імені Івана Франка. Львів, 1958. 32 с.

2. Сак Ю. М. Про інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету. *Тези доповідей та повідомлення до XVII наукової конференції професорсько-викладацького складу, квітень 1963. Романо-германська філологія* ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т / редкол. : Л. М. Ауслендер, Й. О. Дзендзелівський, О. М. Рот (відп. ред.), Ю. М. Сак. Ужгород, 1963. С. 66–68.

3. Simmons J.S.G. Incunabula in USSR. 1865–1874. *The Book Collector*. 1975. Vol. 24, № 3. P. 373–374.

4. Сак Ю. М. Інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету : (учбовий посібник) : [опис і каталог інкунабул] / відп. ред. І. В. Сабадош ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т, Б-ка. Ужгород, 1974. 68 с. : іл.

5. Сак Ю. Інкунабули та стародруки в Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету. *Скарбниця духовності : Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років* / редкол. : Поп В. С. (голова, відп. ред.), Почекутова О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. ; відп. за вип. Почекутова О. І. ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту. Ужгород, 1997. С. 76–79.

6. Микитась В. Л. Давні рукописи і стародруки : опис і каталог / відп. ред. О. М. Фесенко ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т, Б-ка. Ужгород, 1961.

7. Немировский Е. Л. Славянские издания кирилловского (церковнославянского) шрифта: 1491–2000 : инвентарь сохранившихся экземпляров и указатель литературы. Том I. 1491–1550 ; Российская гос. б-ка. Москва : Знак, 2009. 88 с. : ил.

6.5. Відділ краєзнавчої літератури (“Карпатика”)

Краєзнавчий відділ “Карпатика”, організований у 1991 році на базі колишнього спецфонду, є ровесником незалежної України. Протягом багатьох десятиліть працівники колишнього спецхрану упорядковували книжкові фонди, які перебували у нескінченному русі, – їх уважно переглядали, вивчали зміст, перекладали з іноземних мов, книжки тисячами списували як “ідейно ворожі і шкідливі”. До праці з фондом допускалися люди з незаплямованою біографією, ідейно надійні.

Опікувалося спецфондом багато працівників, у т. ч. завідувачка бібліотеки О. М. Фесенко, яка у зв’язку з переводом на іншу роботу у квітні 1965 року передала відділ спецфонду та спецчастини університетської бібліотеки в установленому порядку (для передачі була створена спеціальна комісія) зав. бібліотеки Івану Івановичу Кирячку. Графік роботи завідувача бібліотекою був доволі напруженим, тож обслуговування літературою викладачів, аспірантів та дипломантів обмежили. Спецфонд бібліотеки був доступний читачам тільки у вівторок і четвер з 15-ї до 19-ї години, що було вкрай незручно для читачів [1].

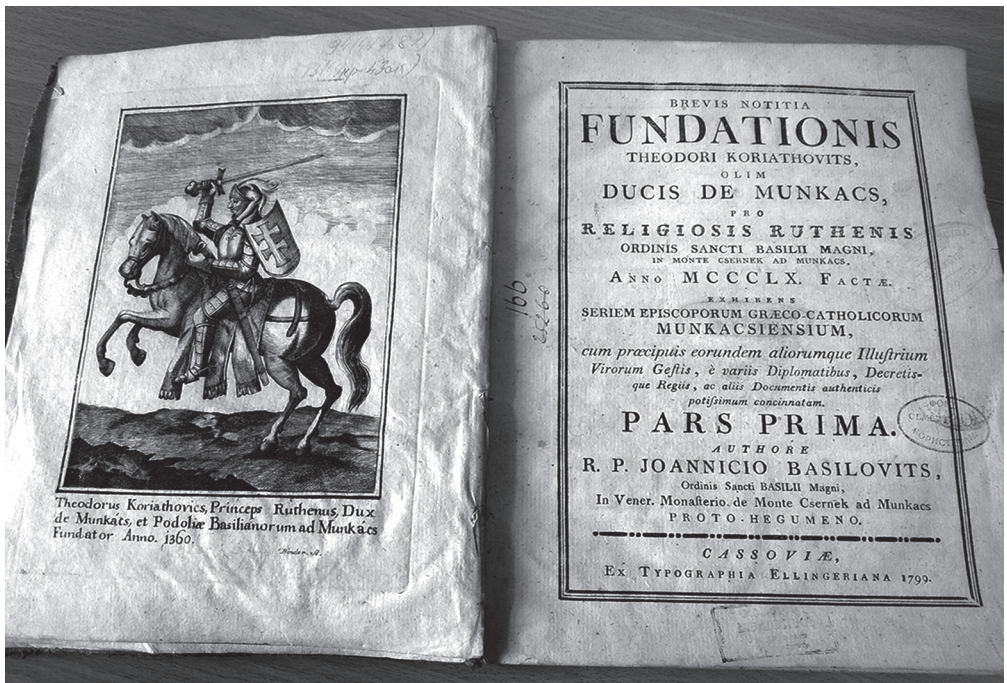

Працівниця Марія Чорній знайомить студентів із раритетами краєзнавчого відділу "Карпатика". 2020.

Невдовзі наказом по університету № 552 від 5.04.1968 р. І. І. Кирячка було звільнено від виконання обов'язків завідувача спецфонду бібліотеки УЖДУ. Виконання обов'язків завідувачки спецфонду покладено на ст. бібліотекаря Ольгу Давидівну Куцеконь, спеціаліста з вищою бібліотечною освітою (закінчила Харківський державний бібліотечний інститут), яка майже тридцять років (з 1968 до 1996 р.) очолювала відділ, відповідально ставилася до своїх професійних обов'язків, була вимогливою до читачів. Заслугою О. Д. Куцеконь є те, що вона уклала деталізований каталог, окрім цього "досвідчений бібліотекар стала доброю порадицею десяткам вчених та студентів, які працювали з фондом, виконували наукові дослідження, дисертаційні роботи" [2, с. 83].

Від 1999 року у відділі працює Галина Зіновіївна Шарган (зав. сектора), яка розпочала власне науково-дослідницьку роботу у відділі, широко пропагуючи краєзнавчі фонди бібліотеки, допомагаючи науковцям у пошуках необхідної літератури, розгортаючи ґрунтовні виставки, присвячені відомим дослідникам карпатського краю, концентруючи краєзнавчий матеріал у відділі та публікуючи науково-популярні статті у співавторстві з бібліографом О. Д. Закривидорогою.

Із 2007 р. краєзнавчим відділом, який отримав назву "Карпатика", опікується Марія Іванівна Чорній (зав. сектора). 2011 року із будівлі епис-

Базилевич І. Короткий нарис фундації Федора Корятювича. Т. I. 1799.

копської резиденції було перевезено у новозбудовану бібліотеку відділ, офіційне відкриття якого відбулося 28 вересня. Цього ж року відділ поповнився ще одною працівницею – Наталією Ярославівною Данилець (провідний бібліотекар). Бібліотекарки завдяки своїй компетентності та відповідальності окреслили новий рівень роботи з краєзнавства – напів-закрита інформація стала доступною і відкритою для широкого загалу користувачів.

Книжкові фонди відділу відображені в електронному каталозі бібліотеки, краєзнавча література висвітлюється в університетській пресі, популяризується активною виставковою діяльністю, стає доступною завдяки послідовним діям з оцифрування важливих краєзнавчих документів і створення нових цифрових колекцій. Так, на сьогодні заскановано близько 245 історичних документів, комплект "Наукових збірників товариства «Просвіта»" за 1922–1938 роки, розпочата діджиталізація календарів, місяцесловів тощо. Швидкість процесу переведення книжкових видань в електронний формат залежить нині тільки від кількості спеціальної техніки та фінансової спроможності бібліотечного закладу та університету.

Нині фонд відділу нараховує понад 26 тисяч одиниць зберігання – за період з другої половини XVIII ст. і до сьогодення. Власне фонд літератури – до першої половини XX століття – налічує 12 870 екземплярів, з

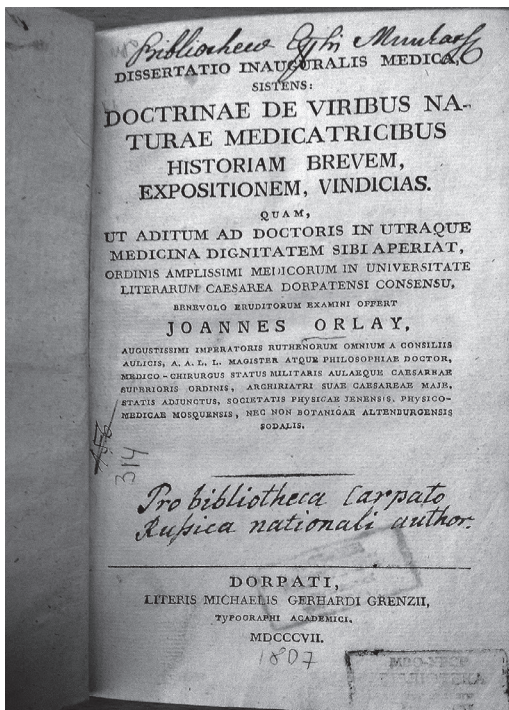
якого 2905 – це періодичні видання (59 комплектів старих газет) краєзнавчого змісту. Фонд поповнили близько 900 екземплярів дисертаційних досліджень науковців, які захистили свої кандидатські і докторські роботи в стінах Ужгородського національного університету.

Так званий “старий” краєзнавчий фонд – це книги, часописи, альманахи, календарі, мапи, підручники тощо, присвячені історії Закарпаття, науці, релігії, освіті, культурі, сільському господарству, економіці, медицині та ін. Серед них видання українською, чеською, угорською, словацькою, латинською, російською, німецькою мовами, загалом – одинадцятьма мовами, більшість із яких – видання 20–30-х років минулого століття.

За своїм функціональним призначенням книжковий фонд відділу – це наукові і науково-популярні видання, офіційні документи, навчальні, літературно-художні, мистецькі та довідкові видання. За змістом книжкові видання представляють широке розмаїття тематичної палітри – це суспільно-політична, історична та церковно-релігійна література, економічна і юридична, педагогічна і філологічна, медична і спортивна тощо. Із чималого масиву книг відділу “Карпатика” виокремимо декілька книг, які становлять його “золотий фонд”.

До найдавніших книг, що зберігаються у відділі, належить головна праця першого історика Закарпаття, священника Мукачівського монастиря Іоанкія Базилевича “Короткий нарис фундації Федора Корятовича” (“Brevis notitia Foundationis Theodori Koriathovits”); дисертація видатного закарпатця – вченого, медика, педагога, громадського діяча – Івана Семеновича Орлая, яка була захищена ним у 1806 р. у Дерптському університеті (м. Тарту, Естонія), на звання доктора медицини і хірургії на тему: “Історія, зміст і вимоги до вчення про лікувальні властивості природи” (“Doctrinae de viribus naturae medicatricibus histotiam brevem, expositionem, vindicias”) латинською мовою; праця священника і історика Іоанна Дулішковича “Историческія черты Угро-Русскихъ” в 3-х томах (1874).

Найбільшу частину усіх книг відділу становить суспільно-політична, історична та церковно-релігійна література. Серед книжок: Церковная проповѣди Іоанна Чурговича, бывшего протоіерея епархіи Мукачевской ; составилъ Викторъ Каминскій. Книгопечатня ст. Іосифа Фейшиша въ Унгарѣ, 1888; Короткій ірмологіонъ. Составилъ Шандоръ Кутка, причетникъ епархіи Мукачевской. Книгопечатня ст. Іосифа Фейшевша въ Унгарѣ, 1887; Гаджега Ю. Краткій обзоръ научной дѣятельности Юрія Ивановича Венелина (Гуцы). Ужгородъ : Типографія “Школьная помощь”, 1927; Кондратовичъ И. М. Очерки изъ исторіи Мукачевской епархіи. Епископы Ольшавскіе. Ужгород : Типографія “Школьной помощи”, 1930; J. V. Saint Jure S. J. Монаше життя. Ч. I. Переклав О. П. Котович ЧСВВ. Мукачево, Чернеча Гора, 1937 (на правах рукопису); Hansa K. Stero črt a obrázků z Podkarpatské Rusi: S jednototřicetišesti obrázky vlastních a původních fotografií. Praha, 1935 (Понад сто ескізів та світлин

Дисертація І. Орлая. (1807).

В. Каминського, І. Контратовича, К. Невицького, В. Пачовського, Д. Поповича, В. Шерегія та ін.

Економічна та юридична література представлена передусім виданнями: Мицюк Олександр. Нариси з соціально-господарської історії Підкарпатської Русі. Т. II. Доба феодално-кріпацька (від другої чверти XVI в. до половини XIX). З 18 малюнками: Накладом автора. Прага : Друкарня Р. Грдлічки, 1938; Діяльність земледільської комори для края Подкарпатурскаго въ 1937 году. Ужгородъ : Новина, [1938]; Подкарпатскій банкъ. Акціонное товариство въ Ужгородъ (філіялки и експозитуры). 1923; Звіт з діяльності за справоздавчий період 1935–1936. Ужгород : Власним накладом в державній друкарні в Ужгороді, 1937; Statistický lexikon obcí v Republice československé. IV. Podkarpatská Rus. V Praze, 1928; Fincický Mihály. Polgármesteri jelentés Ungvár város közállapotáról (Фінцицький Мігаль. Повідомлення мера Ужгорода про загальний стан міста). Ungvár, 1907; інші автори: М. Велигорський, Ф. Кубец, Г. Лакота, К. Ланда, Р. Лащенко, О. Маркуш, Р. Стахура, І. Цюкан та ін.

Серед дослідників, які займалися питаннями педагогічної діяльності, – А. Волошин, М. Галущинський, Г. Кормош, О. Крибел, І. Ливак, А. Маркуш, М. Микита, С. Русова, А. Седлачек, С. Федор та багато ін.

з Підкарпатської Русі: 136 власних та оригінальних фотографій); Zatlukál Jenő és Zatlukál Elemér. Adatok Podkarpatszka Rusz praehistoriájához (23 képpel). Mukačevo, 1937 (Археологія); Петровъ А. Древнѣйшая церковнославянская грамота 1404 г. о карпаторусской территории: Къ основанію Грушевскаго монастыря св. архангела Михаила въ Мараморошѣ. Ужгородъ : Типографія "Школьная помощь", 1927; Історія Подкарпатскоѣ Русі ; составил о. Ириней М. Кондратович. Ужгородъ : Книгопечатня "Свобода", 1930; твори інших авторів – А. Балудянського, А. Бобульського, Е. Бокшая, І. Вислоцького, А. Годинки, С. Дністряняського, І. Дулишковича, Н. Гомичкова, Е. Желтвая,

Природничі науки досліджували: Л. Бачинський. Як збирати колекції мотилів. Практичні вказівки для молоді і збирачів колекцій. З об'язками. В Ужгороді : Друкарня "Свобода", 1925; Наука природи для горожанських шкіл Подкарпатської Русі. По системі чеських учебників. Опрацював Микола Творидло. Зв'язки, рослини, нерости і скали наших отчин Подкарпатської Русі : Накладом книгарні Р. Промбергера в Оломоуці, 1923; Рудницький Степан. Основи морфології й геології Підкарпатської Русі й Подкарпаття взагалі. Ч. I. Ужгород : Накладом т-ва "Просвіта", 1925; Мураній Іван. Астрономія. Накладом Педагогічного Т-ва Подкарпатської Русі, Ужгород, 1933; а також – А. Банов, М. Беловарій, А. Волошин, М. Егрешій, О. Крибел, Ю. Серій та ін.

Багато видань присвячено сільському господарству, серед них: Микита М. Что нужно знати о землі? (Награждено I наградой Союзомъ учителей нар. госп. школь Подкарпатской Русі. Издатель : Союзъ учителей Нар. Госп. Школь Подк. Русі. 1927; Ільницький Оксен. Як працювати коло землі, аби одержати красний урожай? Ужгород : Друкарня т-ва "УНІО", 1926; Маркуш Александр. Садім скіпці. Ужгород : Книгопечатня "Свобода", 1935; інші автори – В. Бензин, О. Богдан, Е. Брилицький, Б. Бруцкус, В. Вегера, В. Владиков, М. Велигорський, Д. Волковський, А. Гарайда, Г. Долматовський, Н. Колоколов, В. Коссар, Є. Луговой (Федосеев), І. Мазепа, В. Маха, Т. Павличенко, З. Скварко, А. Цвекуш та ін.

Медицина та спортивна література представлена авторами: Манацький Александер. Пошестнє хвороти на Подкарпатской Русі: Як их лічити и як од них сокотитися. Ужгород : Вид-во т-ва "Просвіта", 1922; Коперльось Й. Наше здоров'я (для молодихъ и старшихъ). Унгарь : Выдання Подкарпатского общества наукъ, 1943; Nemes V. Státní ústav pro vzdělání a výcvik porodních asistentek v Užhorodě v roce 1927–1936. Užhorod, 1937; Масарик Т. Г. Этика и алкоголізм. Ужгород : Накладом газети "Русинь", 1923; Федак Василь. Організація футболу. Ужгород : Издание Подкарпаторуськой Жупы Футбольной, 1936; С. К. РУСЬ. 1941–1942. Ужгород; інші автори – М. Мандрок, О. Рибачевський, І. Рихло, К. Феделеш, К. Шиманський та ін.

Мистецька: Е. Недзільській. Угро-русскій театр. Ужгород : Типографія "Уніо", 1941; Народнє пєснє подкарпатскихъ русиновъ / зобрали : Д. Задорь, Ю. Костьо, П. Милославский. Унгарь : Выдання Подкарпатского общества наукъ, 1944; I ремесельна выставка на Подкарпатской Русі (5–24.VII.1927). Užhorod, 1927; Народное искусство Подкарпатской Русі ; пояснительный текстъ С. К. Маковского. Прага : Изд-во "Пламя", 1925; Podkarpatska Rus. Ora Pokorný. Zdeněk Kolařík-Ančida: Obrazy. Skizzy. Zajímavosti. Užhorod, 1938; Антонович Д. Триста років українського театру. 1619–1919. Прага : Укр. громад. видавн. фонд, 1925. Різні питання мистецтвознавства висвітлювали у своїх виданнях Й. Бокшай, І. Булеца, О. Кізіма, П. Милославський, С. Фенцик та багато ін.

Колекція творів Федора Потушняка.

Філологічна: Рускій літературний языкъ Подкарпатской Руси и новая грамматика русскаго языка, составленная Ев. И. Сабовомъ. Типографія “Карпатія” в Мукачевѣ, 1925; Зоркій Н. 1. Споръ о языкѣ въ Подкарпатской Руси и чешская Академія Наукъ. 2. Какъ освѣдомляеть д-ръ Иван Панькевичъ чешскую публику о нашихъ языковыхъ дѣлахъ. Ужгород : Школьная помощь, 1926; Бескид Н. Кириллица и глаголица. Пряшев, 1930; Бирчак В. Літературні стремління Подкарпатської Руси. Ужгород, 1937; Гарайда І. Причинки до пояснення назвъ нашихъ сель. Унгварь, 1941; інші автори – Ф. Аристов, Л. Білецький, Д. Вергун, Г. Геровський, Я. Головацький, Д. Зубрицький, І. Камінський, М. Лелекач, Я. Неврлій, І. Панькевич, А. Попов, П. Федор, Ю. Яворський та ін.

Розділ художньої літератури широко представлений творами відомих і маловідомих авторів – М. Бараболі, А. Бобульського, В. Гренджі-Донського, О. Духновича, Е. Калабішки, А. Митрака, К. Невицького, А. Павловича, Марійки Підгірянки, А. Попова, Ф. Потушняка, П. Продана, Ю. Русака, І. Сільвая (Урійл Метеор), Ю. Станинця, Н. Упоренця, С. Черкасенка та багатьох інших. Достатньо зазначити, що тільки прижиттєвих видань відомого українського письменника, вченого, археолога, етнографа Федора Потушняка у відділі – дванадцять.

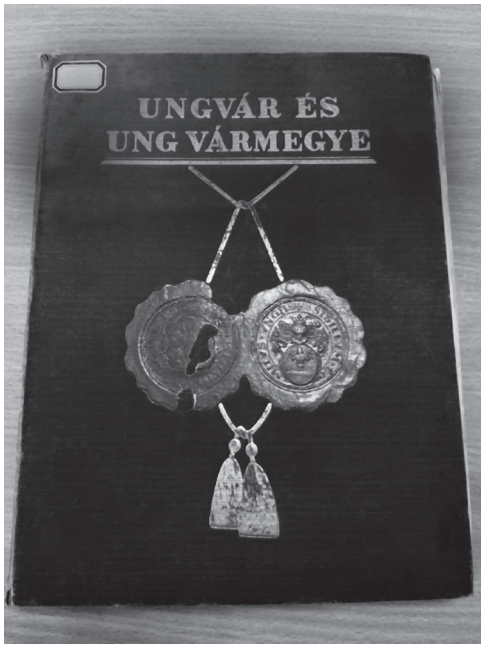
У відділі “Карпатика” зберігається значна кількість наукових збірників, які присвячені пам’ятним подіям, персоналіям, загальним питанням розвитку Закарпаття, окремим галузям тощо. Перед бібліотекарями стоїть одне із першочергових завдань – розкрити зміст наукових збірників, відобразити різноманітну інформацію в електронному каталозі, зробити її зручною для науковців, прискорити її пошук. Ось приклади деяких видань, які містять важливі різносторонні дослідження: “Восемь лекцій о Подкарпатской Руси ; пер. съ чешскаго Д. Н. Вергуна. Прага : Чешска школа политическихъ ученых, 1925 (автори статей: В. Дворський, Й. Крепинський, Й. О. Семерад, Д. Н. Вергун, Б. Сладек, Ф. Скацелик, А. Гайн); “Карпаторусскія достиженія. Составиль и издалъ А. В. Поповъ: юбилейный сб. ст. по поводу 10-лѣтїя добровольнаго присоединенія Подк. Руси къ Чехословакіи : Въ Мукачевѣ : Карпатія, 1930 (автори статей: А. В. Попов, С. А. Фенцик, Е. Л. Недзельський, Я. Брандейс, А. Пинта, Ф. Чех, Б. Трейбал та ін.); “Подкарпатская Русь за годы 1919–1936. Ужгородъ : Типографія “Школьная помощь”, 1936 (автори статей: К. Грабарь, П. Сова, П. Петрецький, Н. Долинай, Ю. Гаджега, Л. Крезе, П. Милославський, І. Каминський, С. Федор, Ф. Манайло, П. Попрядський та ін.).

Із 1965 року у м. Свидник (Словаччина) було засновано видання “Науковий збірник Музею української культури в Свиднику”. На сьогодні бібліотека має 28 наукових збірників (1965–2018 рр.), у яких порушуються питання історії, мовознавства, літературознавства. Так, наприклад, один із останніх випусків присвячений темі “Українці в історії та культурі Карпат” (Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. Вип. 28 / голов. ред. та упоряд. Мирослав Сополига, Свидник, 2016. 494 с.). Автори статей – Любиця Бабота, Любомир Белей, Зузанна Ганудель, Ярослав Джоганик, Микола Мушинка, Світлана Пахомова, Михайло Приймич, Михайло Роман, Павло Федака, Мирослав Сополига та ін.).

Нині повністю оцифровано колекцію “Наукових збірників товариства «Просвіта»” (за редакціями А. Волошина, В. Гаджеги, І. Панькевича і В. Бірчака) за період 1922–1938 рр.

Неможливо охарактеризувати величезний масив книжок, кожна із яких несе на собі відбиток історії, присвячена сумним і радісним сторінкам минувшини, зачіпає різностороннє життя краян різних історичних епох. Тому звернемо увагу на особливі книжки, які постійно присутні у залі “Карпатики” на спеціальному стенді і до яких завжди прикута увага присутніх. Це видання, присвячені місту Ужгород. Виокремимо декілька із них.

Історія найголовнішого міста Закарпаття міститься у книжках відомого краєзнавця Петра Сови, одна із яких – “Прошлое Ужгорода” (Ужгород, 1937) з описами герба і прапора міста; займає особливе місце у вивченні історії Ужгорода, є основою, на яку опираються інші науковці. Не менш

Ungvár és Ung vármegye (Ужгород і Ужанський комітат). Budapest, 1940.

важливим є видання “Ungvár és Ung vármegye” (Budapest, 1940) (Ужгород і Ужанський комітат. Будапешт, 1940), яке містить відомості про історію Ужгорода, дає інформацію про клімат, геологію та географію регіону, про населення та національні відносини; розділи видання присвячені селам, відомим постатям, містять об’ємний ілюстративний матеріал.

Зберігається у відділі і унікальна друкована угорськокомовна карта Ужгорода, датована 1928 роком (автор карти Е. Паріжек, викладач Ужгородської горожанської школи), із зазначенням вулиць і районів міста угорською мовою; вона є важливим документом не тільки для істориків, а й для філологів – для відтворення значення первісних назв вулиць, визначення їх етимології. На карті позначено 64 вулиці і площі [3].

У книжці “Ужгород у старовинній листівці” відомого колекціонера Олександра Волошина вміщено 303 унікальні листівки періоду 1897–1943 рр., які супроводжуються стислим фактографічним текстом. Сам автор зауважує: “Саме ці невеличкі картки несуть у собі пам’ять про шарм нашого міста з його старовинною європейською архітектурою, старими вузькими вуличками, затишними кав’ярнями, багатими базарами” [4, с. 3]. Від себе додамо, що на листівках зображені площі Шандора Петефі, Театральна, Корятовича Жупанатська, Замкова гора, вулиці міста, монастирі, храми, церкви, мости, пам’ятники тощо, супроводжувані коментарями О. Волошина та С. Федаки.

Книжка Йосипа Кобаля “Ужгород відомий і невідомий” – це захопливі розповіді про історію міста, промовисті назви яких зацікавлять кожного: “Легендарний князь Лаборець”, “Скансен”, “Препарандія”, “Підвальний ряд”, “Малий Уж”, “Флудер”, “Вулиця фараонів”, “Сад Лаудона”, “Галагов”, “Стіна смерті”, “Будинок Марії” та ін. [5].

У виданні Сергія Федаки “Ужгород крізь віки. Нариси з історії Ужгорода” відтворені яскраві етапи (доба палеоліту... середньовіччя... шість державно-політичних режимів... Вічний Ужгород) історії міста – з його легендами, видатними городянами, з його площами, вулицями, парками, річками. Виражаючи спільну думку городян, автор зворушливо

Тетяна Літераті дарує бібліотеці книжку "Втрачений Ужгород" 2020.

Видання про Ужгород.

Автори видання "Архітектура Ужгорода. Австро-угорська доба 1867–1918" Олег Олашин та Ліна Дегтярьова. 2019.

каже: "Для ужгородців Ужгород є найкращим містом у світі. На небі є рай, а на землі – Ужгород" [6, с. 3].

Ужгороду присвячені і дві книжки журналістки Тетяни Літераті "Ужгород. Невигадані історії: історико-краєзнавчі нариси" та "Втрачений Ужгород. Мандрівка старим містом: історико-краєзнавчі нариси". У передмові до першої авторка зазначає, що в книжці йдеться "про красиве європейське містечко, його культурних, мудрих, активних і модних мешканців, про багатство і злидні, кохання і зраду, війну і мир, а ще жорстоку геополітичну машину, яка не раз руйнувала долі" [7, с. 3].

Тримовний (українською, угорською, англійською) фундаментальний альбом-каталог "Архітектурна спадщина Ужгорода" містить близько п'ятисот світлин, зібраних архітекторами-ентузіастами на початку 90-х років минулого століття. Унікальні світлини дають можливість побачити місто, яке вже частково втрачене, і спонукають до збереження тих споруд, які стали окрасою міста [8].

Історії ужгородської архітектури присвячені також видання авторів О. Олашина та Л. Дегтярьової "Архітектура Ужгорода. Австро-угорська доба. 1867–1918" (Ужгород : Карпат. вежа, 2019), "Довідник облаштування міста Ужгород. Правила поведінки в історичному середовищі" (Ужгород : Ліра, 2018) та ін.

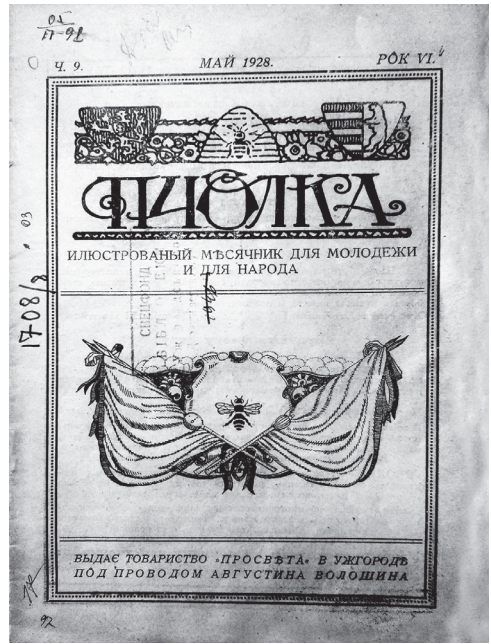
Відділ "Карпатики" зібрав багато інших видань, присвячених Ужгороду, автори яких намагаються виявити в історії міста усі "білі плями",

трагічні і радісні часи його тисячолітнього буття, сприяють збереженню пам'яток архітектури для прийдешніх поколінь. Ужгород продовжують досліджувати, вивчати його непросту історію, дивуватися містом і його мешканцями, вірити в його майбутній розвиток, мріють повернутися в це дивовижне місто. Це дає підставу очікувати на з'яву усебічного енциклопедичного видання, присвяченого особливому місту – місту над Ужем.

Потік краєзнавчої літератури за період незалежності України поживився. Щорічно відділ отримує нові видання, присвячені рідному краю, містам і селам Закарпаття. Отже, виділимо і цю серію книг. Серія містить видання загального характеру, як-от “Населені пункти і райони Закарпаття : історично-географічний довідник” Сергія Федаки (Ужгород : Ліра, 2014. 264 с.), та видання, присвячені окремим містам і селам Закарпаття. Обмежимося простим переліком видань останніх десяти років:

Пагирия В. Білки та білківчани: з історії села Білки на Іршавщині та нариси про білківчан, які народилися або працювали в селі. Мукачево : Карпат. вежа, 2011. 40 с.; Пагирия В. Нижні Ворота. Історичний нарис про село на Верховині (Мукачево : Карпат. вежа, 2012. 128 с.); Філіппов О. Під плащем Святого Мартіна (Історія герба міста Мукачево 1376–1943 рр.) (Ужгород : Ліра, 2012. 68 с.); Кобаль Й. Соломоново – село у межиріччі (Ужгород : ІВА, 2012. 76 с.); Гасич В. Верховинське село Костринська Розтока (Ужгород : Гражда, 2012. 104 с.); Туряниця Ю., Туряниця С. Любов наша – Медведівці. Історико-етнографічний нарис (Ужгород : Вид-во ТІМРАНИ, 2014. 367 с.); Кобаль В., Ломага М., Сенишин М. Арданово, село під Богославом. Художньо-документальні оповіді (Ужгород : Карпати, 2014, 186 с.); Цмур Ю. Сім чудес Ворочова. Історико-краєзнавчий нарис (Ужгород : Карпати, 2015. 96 с.); Садох М., Розман О. Доробратово (історичні назви: Дорогобратово, Доробратово, Drahabart, Dorobratovo, Draho Bratislav, Дорогобратово, Draha Barat, Drahuft, Draha, Barat, Брацьке) (Ужгород, 2015. 406 с.); Гаврош О. Дубрівка колись і тепер: історико-краєзнавчий нарис (Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2017. 48 с.); Верховина. Волівщина. Міжгірщина: Історико-культурологічні нариси ; упорядкув. І. І. Завадяка, І. М. Сенька (Ужгород : Вид-во ТІМРАНИ, 2017. 558 с.); Кобаль Й. Квасово. Село у тіні Лонту (Ужгород : ІВА, 2019. 116 с.); Поп С. Рокосово – найдревніше поселення над Тисою (Ужгород : ФОРМ Сабова А. М., 2019. 606 с.); Сірко Іван. Гута колись і тепер: історико-краєзнавчий нарис (Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2019. 48 с.) та ін.

Усі краєзнавчі видання об'єднані спільним бажанням авторів – зберегти пам'ять поколінь про минувшину, розказати про нинішній день закарпатського села, про його простих та знаменитих мешканців. У книжках використовуються архівні матеріали та власні спогади про численні історичні події, про соціально-економічні зміни в житті громад,

Підшивка газети "Карпаторусскій Часопис "Пчёлка" (1923–1932).

про сільські звичаї та обряди. Видання просякнуті любов'ю до рідного села, його мальовничої природи, до славних традицій.

У Закарпатській області налічується понад 600 сел, тож бібліотека очікує нових красназвчих видань, присвячених особливій і неповторній історії та сучасному розвитку кожного населеного пункту області.

Окрім книжок, значну частину загального фонду відділу "Карпати-ка" складають періодичні видання. Розвитку та формуванню періодики Закарпаття присвячені ґрунтовні праці М. Лелекача та І. Гарайди [9], Василя Габора [10], науковців Ужгородського університету Павла Лісового [11], І. М. Ліхтея [12], І. М. Сенька [13], Ю. М. Бідзілі [14], О. І. Почкутової [15].

Свого часу до вивчення крайової преси зверталися і такі дослідники, як Августин Волошин, Петро Лінгур, Василь Микитась, Олена Рудловчак, Іван Мацинський, Любиця Бабота та багато інших, праці яких також зберігаються у відділі. Пізніше до аналізу часописів XIX–XX ст. долучаються Михайло Алмашій, Павло Федака, Іван Сенько, Володимир Тарасюк, Роман Офіцинський, Сергій Федака та ін. Однак "ця проблема потребує дальшого глибокого дослідження. Велика кількість часописів цього періоду Закарпаття ще не опрацьована" [15, с. 5].

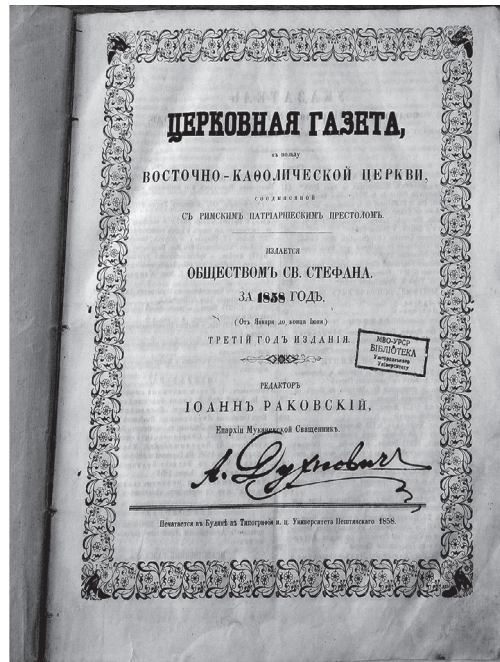
У своїх розвідках науковці висвітлювали різні періоди становлення та розвитку закарпатської преси, її значення та вплив на формування

національної свідомості краян. Так, наприклад, відомо, що періодичні видання 20–30-х років за кількістю назв випереджали навіть Чехію і Словаччину, оскільки у краї виходило 75 газет, 42 журнальні видання, близько десяти календарів і альманахів, що були різного національно-політичного та ідеологічного спрямування [16, с. 132]. Періодичні видання, що виходили протягом другої половини XIX – першої половини XX ст. на теренах краю, розпорошені по різних бібліотеках, архівах, приватних колекціях. У Науковій бібліотеці УжНУ преса краю представлена достатньо великою кількістю назв газет та журналів, однак треба зазначити, що деякі видання не мають повного комплекту номерів, інколи обмежуються одним-двома числами. Умовно виділимо декілька основних груп періодичних видань за тематикою:

а) громадсько-політичні, релігійні та літературно-художні періодичні видання: часопис “Листокъ” (Ужгород, 1885–1903); “Наш родный край” (Тячево, 1923–1937); “Подкарпатска Русь” (Ужгород, 1923–1936), “Карпатский светъ” (Ужгород, 1928–1933); “Літературна неділя” (Ужгород, 1941–1944). Серед періодичних видань XIX ст. на окрему увагу заслуговує “Церковная газета” з автографом Олександра Духновича (1856–1858), “Церковний вісник” (1856–1858), редактором якого був Іоанн Раковський. З періодики 20–30-х років не мож-

Літературно-красназничий журнал для молоді Закарпаття (1923–1937).

“Церковная газета” з автографом Олександра Духновича (1856).

на оминуті підшивки газет “Свобода” (1922–1938), “Українське слово”, (1932–1938), “Неділя” (1935–1937), “Карпаторусскій голос” (1933–1934); “Урядовий вісник” та ряд інших.

Зберігаються у відділі і ряд часописів релігійного спрямування: “Благовісник” (1921–1942), “Душпастирь” (1924–1938), “Добрий пастирь” (1932–1944);

б) наукові та педагогічно-освітні періодичні видання: часописи “Наука” (Ужгород, 1892–1918), “Просвіта” (Ужгород, 1925), “Учитель”, “Наша школа”, “Зоря” (Ужгород, 1927–1931), “Пчолка” (Ужгород, 1923–1932), “Народная школа” (Ужгород, 1934–1935), “Учительський голос” (Ужгород, 1933–1938) та ін.;

в) періодичні видання економічного та юридичного спрямування: “Господарь” (Ужгород, 1935), “Нива” (Ужгород, 1931–1932), “Подкарпатское пчолярство” (1923–1925), “Подкарпатское дружество” (Ужгород, 1942), “Хутор” (Прага, 1923–1924) та ін.;

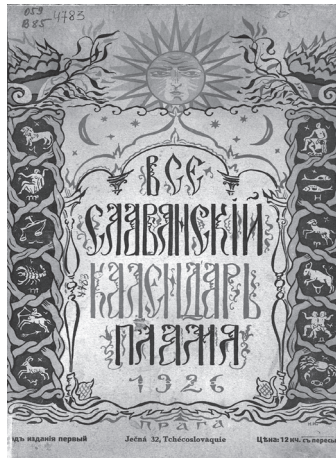
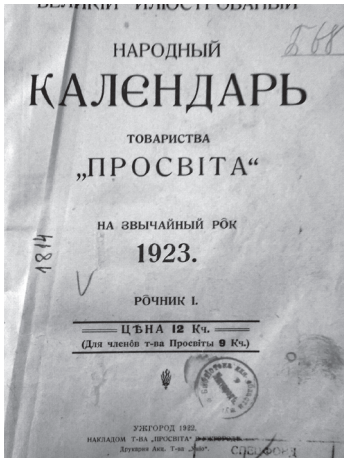
г) до періодичних видань, присвячених військово-спортивним організаціям, належать: “Пластун. Скаут” (Ужгород, 1929–1932), “Валет соколиный” (Ужгород, 1937), “Пластун. Юнак. Черкез” (Ужгород, 1926) та ін.

Особливе місце у відділі займає сучасний літературно-мистецький та публіцистичний журнал “Дукля”, який видає Спілка українських письменників Словаччини (Пряшів). Журнал у відділі зберігається з 1957 року. Основні рубрики: “Поезія”, “Проза”, “Публіцистика”, “Тей, хто в світі, озовися” (про закордонних українців), “Рецензії”, “Україна видає” (книжкові новинки) та ін. Популярний часопис публікує художні твори українських письменників Словаччини, України, закордонного українства, переклади, рецензії, хроніку культурного життя тощо.

Маловивченим і досі залишається великий розділ продовжуваних видань – альманахів, місяцесловів, календарів, шематизмів тощо.

Відділ “Карпатика” має такі літературні альманахи: “Искры. Сынам Подкарпатской Руси. Составивъ К. Коханный” (Ужгород, 1928), “Наши стремления. Альманахъ самообразовательнаго кружка учениковъ держ. реальн. Гимназіи и русскаго скаута въ Мукачевѣ” (Мукачево, 1932), “Возрождение” (Прага, 1933), “Відродження” (Прага, 1936), “12 сборникъ молодыхъ угрорусскихъ поэтовъ” (Ужгород, 1940), “Огоньки” (Ужгород, 1940), “Шаги. Альманахъ мукач. лит. школы” (Мукачево, 1941), “Будет день. Сборникъ хустской литературной школы подъ редакціей ГИК-а” (Хуст, 1941), “Литературный альманахъ. Матеріаль собралъ и проредактировалъ И. Г. Керча” (Ужгород, 1943).

Печатки на альманахах свідчать про те, що вони потрапили у фонди колишнього спецвідділу із бібліотеки т-ва “Просвіта”, із Закарпатської обласної бібліотеки, із бібліотеки священника греко-католицької церкви о. М. Бендаса та ін.

Колекція календарів із фонду краєзнавчого відділу.

Перший (1953) і один із останніх (2018) номерів журналу "Дукля".

Серед давніх видань зберігається колекція календарів, місяцесловів, включаючи і перші, які уклав Олександр Духнович. Так, наприклад, один із найперших календарів, які видавав О. Духнович, – "Мѣсяцословъ для угорскихъ Русиновъ на годъ 1854" (Издатель Александръ Духновичъ. Издан въ Перемышли, въ Книгопечатни русской Капитулы, 1853) містить багато цікавих для краян відомостей релігійного та просвітницького характеру, календарі, практичні поради на щодень стосовно поведінки, здоров'я, торгівлі тощо ("Наказъ врачевный", "Домашній лѣкаръ", "О мѣсяцословѣ", "О святой Біблії", "Человѣкъ", "Разореніє Іерусалима", "Знатная изобрѣтенія", "Толкованіє нѣкоторыхъ Именъ Русинамъ въ с. Крещеніи надаваемыхъ", "Стихи" та ін.); місяцеслови (1867–1902) Товариства св. Василя Великого (Ужгород, 1867–1902); Всеславянській календарь "Пламя" (Прага); "200-лѣтний Пластовый календарь" (1925); "Карпато-русскій земледѣльскій календарь", календарі, видані акціонерним товариством "Унію" (Ужгород, 1903–1933); "Земледѣльскій календарь"; "Русскій народный календарь Общества имени Александра Духновича"; "Великій забавный и господарскій календарь"; "Календарь Гандя" (Будапешт); "Великий сельско-господарскій календарь Подкарпатского Общества Наук" (1942–1944); популярністю користуються календарі та звіти, що стосуються діяльності культурно-освітнього товариства "Просвіта" у 20–30-х роках ХХ ст.

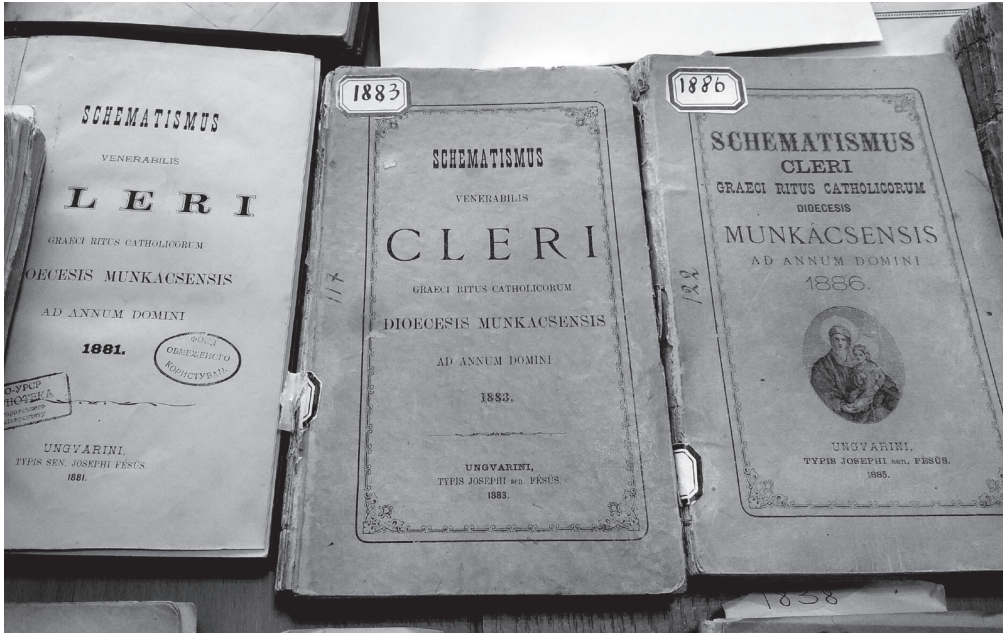
Перший номер календаря товариства "Просвіта" побачив світ у 1922 році у друкарні акціонерного товариства "Унію" під назвою "Великий ілюстрований народний календар товариства «Просвіта» на звичайний рік 1923. Рочн. І.". Часопис подавав різноманітну інформацію – релігійний календар із зазначенням греко-католицьких, римо-католицьких, юдейських свят, матеріали, присвячені політичному і культурному життю краю (публікується інформація про склад Уряду на Підкарпатській Русі, твори видатних письменників, зокрема О. Духновича, Л. Дем'яна, А. Волошина, І. Франка тощо). З 1923 до 1938 року вийшло 16 випусків "Календаря «Просвіти»" загальним накладом 50 тис. примірників.

Видання календарів "Просвіти" відбувалося включно до 1938 року. У 1938 році вийшов 16-й річник товариства "Просвіта" у друкарні отців Василян в Ужгороді. За часи свого функціонування значно удосконалилися розділи і рубрики календаря, виклад матеріалу, наповнюваність календарів. До прикладу, у 16-му річнику розгорнуто подаються матеріали Всепросвітанського з'їзду в Ужгороді, який проходив 17 жовтня 1937 року, стали друкуватися поезії Тараса Шевченка і Івана Франка, світові політичні і культурні новини, поради господарям і сільськогосподарські поради городникам, новини спорту; завершувався календар "Веселою сторінкою" з анекдотами і народними бувальщинами, значно побільшало світлин. З набуттям незалежності України випуск календарів товариства "Просвіта" відродився у 1991 році. Увесь комплект календарів міститься у фонді краєзнавчого відділу "Карпатика".

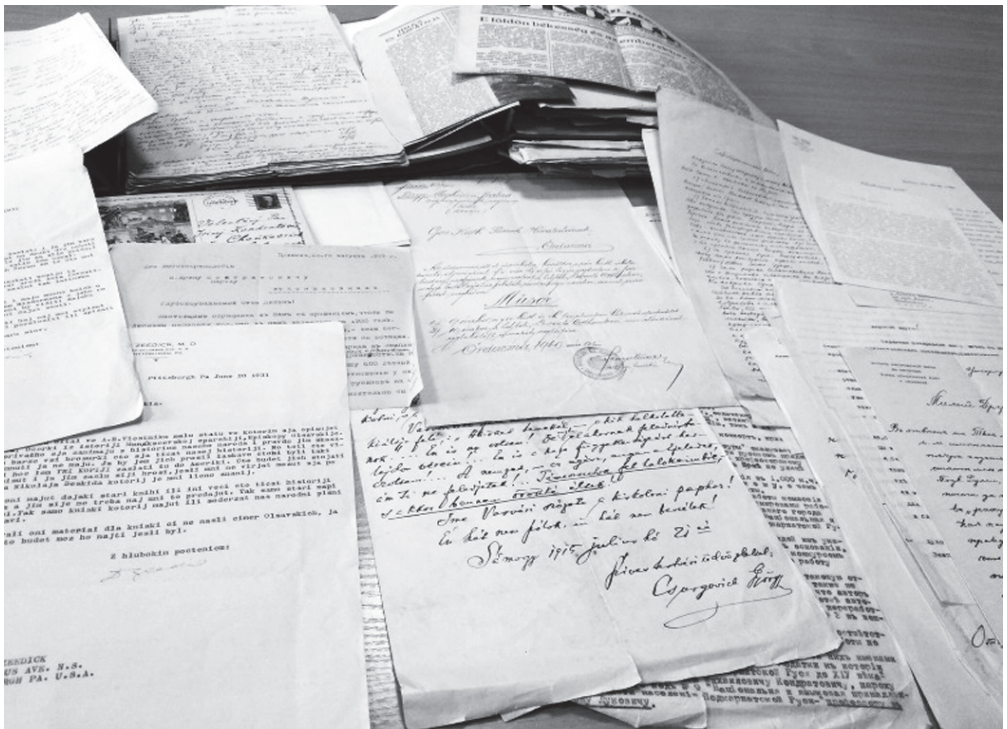
Одним із першочергових завдань Наукової бібліотеки УжНУ є збереження документів краєзнавчого характеру, формування "документальної пам'яті регіону". У зв'язку з цим у відділі "Карпатика" розпочато оцифрування календарів та місяцесловів.

Звісно, у відділі, окрім відомих періодичних видань, зберігається достатньо багато і маловідомих газет та журналів, які ще чекають своїх дослідників ("Дружно вперед", "Народная газета", "Український Голос", "Діло", німецькі, чеські, словацькі, угорські – "Miener Allgemeine Zeitung", "Neue Freie Presse", "Lidové noviny", "Magyar kultúra" та ін.).

Відділ володіє невеликою (понад сто), але запитуваною колекцією церковних шематизмів (schematismus – походить від грецького слова "схема", тобто списків духовних осіб та парафій Мукачівської греко-католицької єпархії за 1814–1915 рр. Зауважимо, що зацікавлення шематизмами в бібліотеці УжНУ активізувалося одночасно з появою видань, присвячених вивченню історії міст і сіл Закарпаття, церков нашого краю, оскільки документи містять відомості фактографічного характеру, перші згадки про міста і села та його мешканців. Для духовних осіб, краєзнавців, науковців і студентів шематизми є цінним матеріалом в історичних розвідках. За свідченням ієромонаха о. Макарія (Медвідь), який працював

Шематизми (1814–1915).

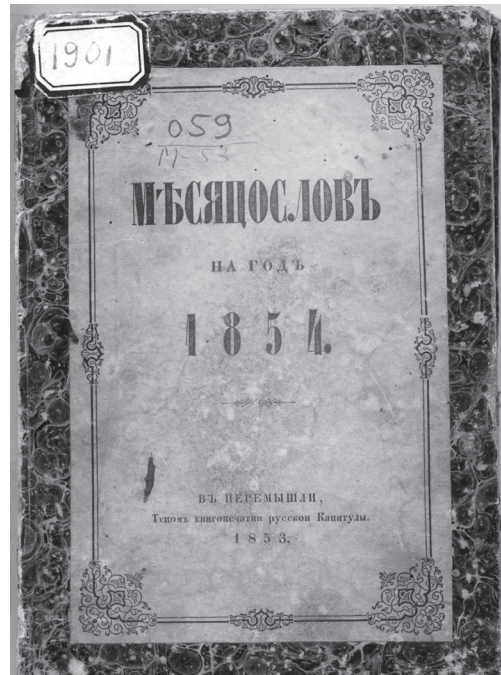

Фонд рукописів Іриней Кондратовича.

із шематизмами у відділі “Карпатика”, вони є цінними історичними документами у дослідженнях з історії церкви і релігійних вірувань. Кожний шематизм містить списки духовних осіб та церковних парафій, дає інформацію про майно церкви, про священнослужителів, про чисельність парафіян тощо, подає чітку структуру поділу на парафії, списки усіх парафіяльних священників в алфавітному порядку, вказує на фінансову підтримку парафій державою, містить список скорочень тощо, тобто цей історичний документ є своєрідним довідником, який написано переважно латиною.

Одним із останніх видань, у якому були використані шематизми греко-католицької єпархії за 1856–1916 рр., є книжка відомого вченого і педагога, професора УжНУ, краєзнавця Степана Степановича Попа “Рокосово – найдревніше поселення над Тисою” (Ужгород, 2019. 404 с.).

У процесі роботи зі старими краєзнавчими фондами виявлено на нинішній час і 30 екземплярів конволютів, серед яких є видання й іноземними мовами. Розпочалося дослідження цих книжок завдяки їх фіксації в електронному каталозі. Частину фондів відділу складають рукописні матеріали відомих діячів Закарпаття, процес вивчення яких триває. Так, наприклад, у відділі зберігається фонд історика, священника, письменника, культурного діяча Іринія Контратовича (1881–1957). У бібліотеку матеріали потрапили завдяки науковцям університету у 1959 році. Було складено протокол на придбання і оцінку рукописної спадщини І. Контратовича для бібліотеки Ужгородського університету з підписами присутніх – Н. М. Лелекача, М. М. Плисецького, В. Л. Микитася, Ф. М. Потушняка, О. М. Фесенко, М. В. Трояна, Я. І. Штернберга. До 1991 року архівні матеріали (листи відомих істориків і літературознавців до І. Контратовича, неопубліковані рукописи, виписки тощо) перебували у спецфонді, нині ж вони доступні дослідникам нашої минувшини.

Один із найперших календарів, які видавав О. Духнович, – Мѣсяцсловъ для угорскихъ Русиновъ на годъ 1854. Издан въ Перемышли, въ Книгопечатни русской Капитулы, 1853.

Почесний гість бібліотеки – відомий мовознавець, завідувач відділу Інституту української мови НАН України Василь Німчук. 2016.

Сьогодні до часописів XIX–XX ст. звертається багато науковців, серед них – Володимир Тарасюк, Ігор Ліхтей, Юрій Бідзіля, Леся Поліха, Олена Яцина, Віктор Кічера, Іван Стряпко, Магдалина Опачко та ін.

Слугує краєзнавчий відділ і аудиторією для студентів-першокурсників (відділення “Журналістика”) при вивченні дисципліни “Преса Закарпаття 20–30-х рр.”, а для студентів філологічного факультету старших курсів під керівництвом доц. Оксани Тиховської фонди відділу є невід’ємним джерелом досліджень фольклору, побуту і народних традицій населення періоду Підкарпатської Русі.

У відділі “Карпатика” працюють дослідники із різних країн Європи – Угорщини, Румунії, Чехії, Словаччини, Польщі, Німеччини. Протягом кількох років працював у відділі професор із університету ім. Адама Міцкевича (м. Познань, Польща) Міхаль Ярнецький. Результатом його праці (у співавторстві) є видання “«Українські Піємонт». Rus Zakarpaska w okresie autonomii 1938–1939” (Український П’ємонт. Підкарпатська Русь періоду автономії 1938–1939 рр.) (Варшава, 2019), яке автор подарував бібліотеці. У планах М. Ярнецького – переклад цієї книжки українською мовою.

1 червня 2017 р. в рамках відзначення Дня богемістики і словакістики читацький клуб ім. Вацлава Гавела Закарпатського товариства чеської культури влаштував засідання у краєзнавчому відділі “Карпатика”.

Науковці Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника уже кілька років працюють над проектом “Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції : бібліогр. покажч. (1914–1939)”. Видано уже чотири томи бібліографії, триває робота над наступними. Багато книжок відділу “Карпатика” вже увійшло до названого видання – на сьогодні зафіксовано 1058 книжок за вказаний період [17].

Книжкові видання та преса різних періодів історії Закарпаття стали, безумовно, частинкою “документального фундаменту” у матеріалах кандидатських і докторських дисертацій викладачів УжНУ. На матеріалі фонду “Карпатика” побачили світ монографії І. Стряпка “Товариство «Просвіта» в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття” (Ужгород, 2012); В. Кічери “Греко-католицька церква в Чехословаччині як соціальна інституція (1918–1939)” (Ужгород, 2016); В. Міщанина “Радянізація Закарпаття 1944–1950 рр.” (Ужгород, 2018); В. Басараба “Державотворча концепція та національно-патріотичні ідеї митрополита Андрея Шептицького” (Ужгород, 2019) та ін.

Відділ щодня поповнюється новою краєзнавчою літературою з різних галузей знань. Основне джерело надходжень – видавництва Закарпаття: “Карпати”, “Тражда”, “Видавництво Олександри Гаркуші”, “Карпатська вежа”, “Рік-У”, “Ліра” та ін. Завдяки цим видавництвам відділ отримує значну кількість наукових, науково-популярних, літературно-художніх та мистецьких видань. На жаль, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету не входить в перелік культурно-освітніх закладів України, які нині отримують обов’язковий екземпляр літератури, через що і виникають досить часто лакуни.

З метою розкриття і пропаганди книжкових фондів відділ одним із перших започаткував таку сучасну форму виставки, як віртуальна, перша з яких організована у 2014 році під назвою “Шевченкіана на сторінках преси періоду Підкарпатської Русі”. Кілька наступних виставок були присвячені ювілейним датам знаних політичних і культурних діячів, письменників і художників минулого і сучасності. Заслуговує на увагу виставка “А «Пчілка» і досі збирає свій творчий нектар”, присвячена 95-річчю виходу першого номера часопису “Пчілка”. Відділ “Карпатика” часто організовує книжкові виставки для наукових конференцій, круглих столів у Центрі культур національних меншин Закарпаття, на факультетах університету.

Краєзнавчий відділ тісно співпрацює з медіа-центром університету і вузівською газетою “Погляд”, на сторінках якої подає інформацію про нові надходження, про книжкові виставки, про зустрічі з літераторами і

Огляд видань з богемістики проводить заст. директора бібліотеки Вікторія Воробець. Сидять, зліва направо: зав. відділу Марія Чорній; науковець, голова Закарпатського товариства чеської культури Тетяна Сергієнко; Генеральний консул Словацької Республіки в Ужгороді Мірослав Мойжіта; консул Генконсульства Чеської Республіки у Львові Ігор Шедо. 2017, 1 червня.

У краєзнавчому відділі працюють директор Закарпатського музею народної архітектури та побуту Василь Коцан та Генеральний консул Словацької Республіки в Ужгороді Мірослав Мойжіта. 2018.

політиками, про презентації книг, які відбуваються у відділі. Висвітлюється робота відділу і на місцевому телебаченні та радіо.

Нині перед відділом “Карпатика” постає важливе завдання – сконцентрувати тут усю, подекуди розпорошену по інших відділах, літературу краєзнавчого спрямування, вилучивши її із книгосховища (видання після 1945 року), із відділу періодичних видань (місцева преса), довідково-бібліографічного відділу (праці вчених УЖДУ); доукомплектувати фонд відсутніми виданнями, комплектами журналів і газет. Слід активізувати науково-дослідницьку роботу працівників з вивчення і пропагування фондів; оцифрувати особливо цінні видання; налагодити комплектування, слідкувати за виходом нових книг з метою їх вчасного придбання, щоб запобігти в майбутньому появі прогалин. Визріває необхідність і розширення відділу, укріплення його додатковими професійними кадрами.

У краєзнавчому відділі дослідники опрацьовують фактографічні матеріали, знайомляться зі старими документами, знаходять невідомі, радіють документальним підтвердженням своїх розвідок, спростовують хибні думки, занурюються в давні часи, обережно гортаючи пожовклі і крихкі сторінки книг і газет. Тут своя аура, своя тиша і своя промовиста історія...

Джерела та література:

1. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по личному составу на 1965 год: начато 18 марта 1965 г. – окончено 31 марта 1965 г. 73 арк. Т. VI (504–596). Арк. 64.
2. Федака С. Краєзнавча література у фондах Наукової бібліотеки та її використання науковцями і студентами. *Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років* : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту (17–18 жовт. 1995 р.) : доп., повідомл., спогади / редкол. : Поп В. С. (голова), Почекутова О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. Ужгород, 1997. С. 79–84.
3. Федака С. Ужгород у 1928 році. *Ужгород*. 2003. 18 жовт. (№ 41). С. 15.
4. Волошин О. Ужгород у старовинній листівці. *Ужгород : Два кольори*, 2003. 142 с.
5. Кобаль Й. Ужгород відомий і невідомий. Львів : Світ, 2003. 196 с.
6. Федака С. Ужгород крізь віки. Нариси з історії Ужгорода. Ужгород : Патент, 2010. 296 с.
7. Літераті Т. Ужгород. Невигадані історії: історико-краєзнавчі нариси. Ужгород : Карпати, 2017. 208 с.
8. Архітектурна спадщина Ужгорода : альбом-каталог / передм. та уклад. Петра Сарваші; упоряд. Олександри Гаркуші. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2018. 356 с.
9. Загальна бібліографія Подкарпатя. Зложили Николай Лелекачъ и Иванъ Гарайда. З додатками. Факс. вид. Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2000. 214 с.

10. Габор В. Українські часописи Ужгорода (1867–1944 рр.): історико-бібліографічне дослідження ; наук. ред.-консультант М. М. Романюк. Львів, 2003. 564 с.
11. Лісовий П. Журналістика Закарпаття 50–70-х років XIX століття і її зв'язки з іншими українськими землями та Росією : конспект лекцій. Ужгород, 1969.
12. Ліхтей І. М. Періодична преса Закарпаття 20–30-х рр. *Нариси історії Закарпаття* (1918–1945) ; редкол. : І. Гранчак, Е. Балагурі, І. Грицак, В. Ілько, І. Поп. Ужгород : Закарпаття, 1995. С. 402–413.
13. Сенько І. М. Земля з іменем. Красзнавчі студії. Ужгород : Патент, 1998. 160 с.
14. Бідзіля Ю. Преса Закарпаття XIX–XX століть : посібник для журналістів. Ужгород : Ліра, 2001. 80 с.
15. Почекутова О. Преса Закарпаття XIX – I половини XX століття : бібліогр. покажч. Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2010. 128 с.
16. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура: україномовний варіант українсько-угорського видання / редкол. : Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко ; за ред. М. Вегеша, Ч. Фединця. Ужгород : Ліра, 2010. 720 с.
17. Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції : бібліогр. покажч. (1914–1939) ; НАН України, Львів. Нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника, Від. наук. бібліографії ; уклад. : Л. І. Ільницька (керівник проекту), Т. М. Дубова, Л. Я. Кужель, І. В. Морозова, Н. А. Рибчинська та ін. Львів, 2010–2018.

6.6. Відділ літератури іноземними мовами

Література іноземними мовами, яка була у складі бібліотечного книжкового фонду, згадується від самого початку функціонування бібліотеки – у 1946 році. Перші записи книг для “іноземного” відділу зафіксовані 10.03.1946 р. в “Інвентарній книзі № 1” [1], в якій автор і назва книжки перекладені російською мовою.

На початок навчального 1946 року література іноземними мовами становила усього 13 135 екземплярів [2]. Та вже на 1.01.1947 в архівних документах зазначено, що книжковий фонд літератури іноземними мовами становить 26 290 примірників. Окремо названо кількість літератури угорською мовою, яка налічувала тоді 12 791 книжку. Книгосховище іноземного відділу цього періоду займало площу в 45 кв. м і розміщувалося, як і вся бібліотека, на вул. Жовтневій, 23. У книгосховищі працювало двоє бібліотекарів, читальна зала нараховувала 14 читацьких місць [3].

Першим завідувачем відділу літератури іноземними мовами було призначено викладача кафедри іноземних мов В. Л. Сулинчака (за сумісництвом, згідно з наказом по Ужгородському державному університету від 19 серпня 1946 р. № 138, § 3) [4], який полишив цю посаду 15 травня 1947 року через заборону внутрішньовузівського сумісництва.

Після нього у цьому відділі тимчасово працювало багато людей. Деякий час наводив лад у книжковому фонді В. С. Поп (майбутній зав. кафедри української літератури), який одночасно працював і в довідково-бібліографічному відділі; Микола Павлюк (будучи студентом Львівського

Працівниці відділу. Зліва направо: Наталія Гунько, Крістіна Сабо, Ксенія Петько. 2020.

університету, свого часу слухав Івана Франка); Н. І. Межберг (у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка обіймав посаду декана історичного факультету, професора кафедри історії України. Був репресований (1937–1955). З 1956 р. – в УЖДУ. З 1961 до 1963 р. працював у бібліотеці, після чого перейшов на кафедру історії СРСР); І. О. Мончак (майбутня викладачка французької мови, канд. філол. наук, доцентка); Г. І. Томашко та ін. Названі постаті були висококваліфікованими спеціалістами, які знали по декілька іноземних мов. Хоча вони працювали в бібліотеці недовго, але завдяки їхній старанності, знанням та ерудиції велику частину фонду було класифіковано і упорядковано.

1956 року в бібліотеку прийшла Віра Юліївна Васовчик, яка присвятила понад десять років бібліотечній праці. У 60-х роках вона опікувалася відділом літератури іноземними мовами. 1967 року перейшла на кафедру угорської філології (з 1967 до 2000 р.), захистивши дисертацію “Шевченко в Угорщині” у Київському інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР.

Після неї роботу відділу літератури іноземними мовами продовжила Марія Михайлівна Байвельман, яка після закінчення філологічного факультету Ужгородського університету у 1959 р. працювала секретаркою на кафедрі української мови, а з вересня 1963 року почала працювати в

Іван Кирячок та бібліотекарка Ганна Дзядига у відділі літератури іноземними мовами. 1967.

Марія Байвельман, Дьорді Моріц (сидить), Етелла Швед, Маргарита Вішкольц обслуговують читачів. Кінець 80-х.

бібліотеці. Спочатку – у відділі комплектування, а в 1967 році перейшла в “іноземний”, в якому працювала на посаді завідувачки вже до виходу на пенсію у 2008-му. Добре володіла англійською, німецькою, чеською та угорською мовами. Назвемо також інших працівників, які повсякчас піклувалися за роботу відділу літератури іноземними мовами – Ганна Дзядига, Алла Шкоба, Етелла Швед, Маргарита Вішкольц, Дьорді Моріц, Маргарита Гульпа, Анжеліка Яценко, Юдіта Костю, Юдіта Рогаль.

Нині у відділі трудяться Крістіна Сабо (завідувачка відділу), Ксенія Петько, Наталія Гунько, інтелігентні, кваліфіковані та доброзичливі працівниці, які здійснюють повну комп’ютеризацію книжкового фонду, створюють нову систему обслуговування читачів та пошуку літератури – електронну.

В університетській газеті “За більшовицькі кадри” відділ літератури іноземними мовами уперше згадується в 1952 році. У публікації завідувачки бібліотеки Олени Фесенко повідомляється, що, крім основного відділу, при бібліотеці діє великий відділ іноземної літератури, де є книги, написані п’ятнадцятьма мовами, серед них багато цінних наукових видань. Іноземний відділ одержує зарубіжні видання; тут зберігаються твори класиків марксизму-ленінізму, написані іноземними мовами [5].

Періодичне видання Угорського історичного товариства (з 1867 р.) "Századok" ("Століття") у фондах відділу.

У згаданий період 1951–1952 н. р. фонд відділу становить 42 171 прим., у який входять зарубіжні видання та радянська література іноземними мовами. Фонд літератури відображено в систематичному каталозі, за винятком бібліотеки колишньої капітули, що була передана університету в 1949 році. Ця література вже була заінвентаризована, але повністю не опрацьована для її внесення у каталоги. Для виконання складної роботи з аналізу книг та їх бібліографічного опису не вистачало працівників та відповідної освіти для класифікації та шифрування.

Минуло трохи більше десяти років від часу створення відділу, проте за цей період фонд літератури значно збільшився – з понад 13 тис. примірників у 1946 році до майже 70 тис. книг у 1960-му. Більша частина фонду розміщувалася на стелажах і була розташована згідно з класифікацією. Однак для остаточного упорядкування фонду кваліфікованих працівників не вистачало. У відділі спостерігалася значна плінність кадрів, на яку впливали і важкі умови праці. Незважаючи на ці фактори, бібліотекарі обслуговували читачів, які щодня приходили сюди за літературою.

Про роботу в "іноземці" згадує кандидат історичних наук, майбутній відомий вчений-історик, професор Я. І. Штернберг: "Серед літератури є цінні видання по середньовічній і новій історії Угорщини, а саме: багатотомна серія «Монуменга Хунгарія Хісторіка», повне видання зако-

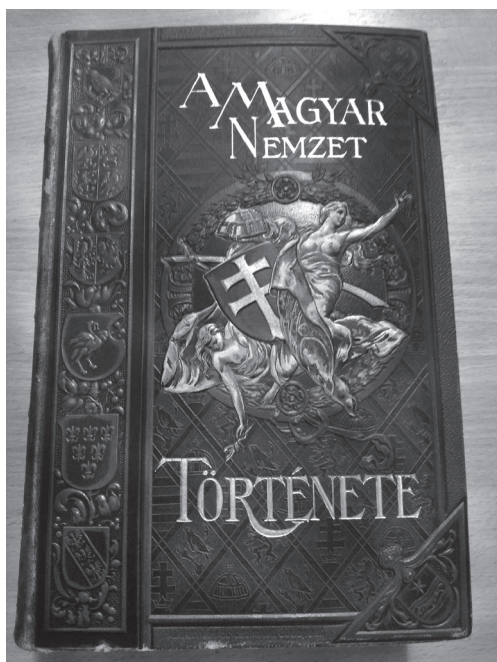

Заняття зі студентами-першокурсниками у відділі літератури іноземними мовами проводить Анжеліка Яценко. 1987.

нів Угорщини, десятитомний збірник документів з історії визвольної війни початку XVIII століття «Архівум Ракоціанум», збірники документів і книги з історії революції 1848–1849-х років та ін. Серед книг відділу представлена класична угорська література: твори Ш. Петефі, Я. Араня, К. Міксата, Е. Аді, М. Жігмонда. Знаходимо тут і перші видання Ш. Петефі в журналах того часу. Тут є повний комплект історичного журналу «Századok» («Століття»), який почав виходити в 1867 році і продовжує виходити і зараз... Однак, можна лише жалкувати, що до цього часу значна частина старих фондів не приведена в порядок і фактично не доступна для читачів” [6].

Останній момент не залишився непоміченим для керівництва університету, оскільки вже давно став перепоною науковцям до вільного користування фондами відділу. По університету було оголошено наказ № 1037 від 24 вересня 1962 р., в якому зазначено, що до цього часу не наведено лад з книгами у відділі іноземної літератури, не виділено читальної зали для літератури цього відділу. Завідувача бібліотеки І. І. Кирячка зобов’язано до 1.XI.1962 р. виокремити книжковий фонд іноземного відділу, а також упорядкувати фонд старовинної книги [7].

Для виконання наказу № 966 від 7 вересня 1962 р. з метою перегляду і очищення іноземної літератури, яка розміщувалася у цокольному поверсі бібліотеки, затверджується відповідна комісія у такому складі:

*“Історія угорського народу” в 10-ти томах, відома як “Історія тисячоліття”.
Будапешт. (1894–1898).*

замами, рапортами та подяками приховувалися і замовчувалися інші проблеми. За спостереженнями бібліотекарів, певна кількість книжок комісією знищувалася безпідставно, швидко, без належного аналізу – подекуди через непрофесіоналізм, войовничий атеїзм чи страх перед безжалюбною м'ясорубкою комуністичного диктату. Тож викидалося на макулатуру все незрозуміле, ідеологічно небезпечне і “вороже”. Про такі “чистки” фонду відділу літератури іноземними мовами, що проводилися неодноразово, згадує і колишня працівниця відділу Віра Юліївна Васовчик. Цікаво розповідає про бібліотекаря Миколу Павлюка, який часто водив допитливих студентів – майбутніх вчених Василя Німчука та Олексу Мишанича – у напівпідвальні приміщення відділу, де зберігався фонд старих книг. Хтозна, можливо саме тут, тримаючи в руках давні фоліанти, вони відчували зародження інтересу до старої книги, історії української мови, українського джерелознавства, історії давньої та новітньої української літератури.

Постійно у напівпідвальних приміщеннях ніхто не працював, оскільки не вистачало робочих рук, окрім цього умови праці тут були важкими і несприятливими. Тож там наводили лад, упорядковували літературу, систематизували, розкладали по полицях книги тоді, коли були вільний час або термінове замовлення читачів. Віра Юліївна згадала і прикрий

Сак Ю. М. (голова комісії), члени комісії: Штернберг Я. І., Гранчак І. М., Штефуровський С. С., Мешко І. М., Хланта О. В., Фодор С. С., Хічій О. Ф., Сочка А. А., Киричок І. І., Томашко О. Й., Дзядига Г. М. За розпорядженням ректора УЖДУ Д. В. Чепура робота комісії повинна розпочатися 6 вересня і завершитися 30 вересня 1962 р. [8].

У кінцевому підсумку, за сумлінне виконання роботи з перегляду і очищення літератури іноземними мовами працівникам університету доценту Саку Ю. М., доценту Фодору С. С., ст. викладачу Штефуровському С. С. від імені ректора УЖДУ Д. В. Чепура оголошено подяку [9].

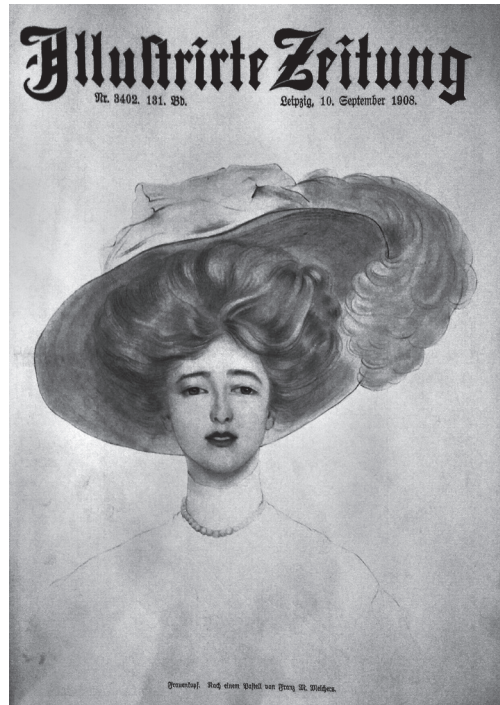
Безперечно, за надзвичайно короткий термін, визначений для цієї складної роботи, якісно її виконати було неможливо. За нака-

випадок, що трапився з нею в “Ленінці” Московського університету, коли працювала над дисертацією. Їй показали багато давніх книг зі штампами бібліотеки Ужгородського університету, що невідомо як потрапили сюди в 50-х роках [10]. І досі залишається загадкою, яким чином та на якій підставі, без будь-якого документального супроводу та записів в інвентарній книзі, цінні видання з’явилися в Москві. У 1965 році ректорат створив чергову комісію для перегляду літератури іноземними мовами з метою їх передачі у спецфонд.

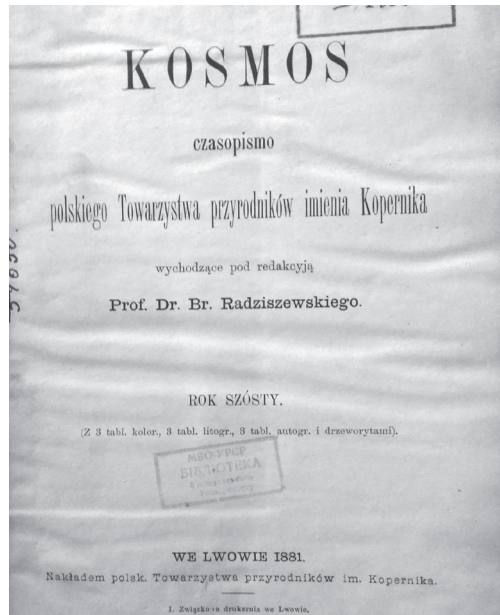
1 вересня 1963 року при іноземному відділі організували читальну залу, що сприяло значному поліпшенню обслуговування студентів, які вивчають іноземні мови. Це стало можливим після переміщення медичної літератури у філію на медичному факультеті.

У 1961 році в іноземний відділ надійшли 3801 книга та 71 назва іноземних журналів, у тому числі за передплатою з країн соціалістичних – 40 назв, через Інститут наукової інформації – 20 назв, закуплені за валюту – 11 назв з капіталістичних країн (наукові журнали з фізики, хімії, математики, біології, медицини). Протягом року за книгообміном із зарубіжних країн одержано 700 книг і журналів.

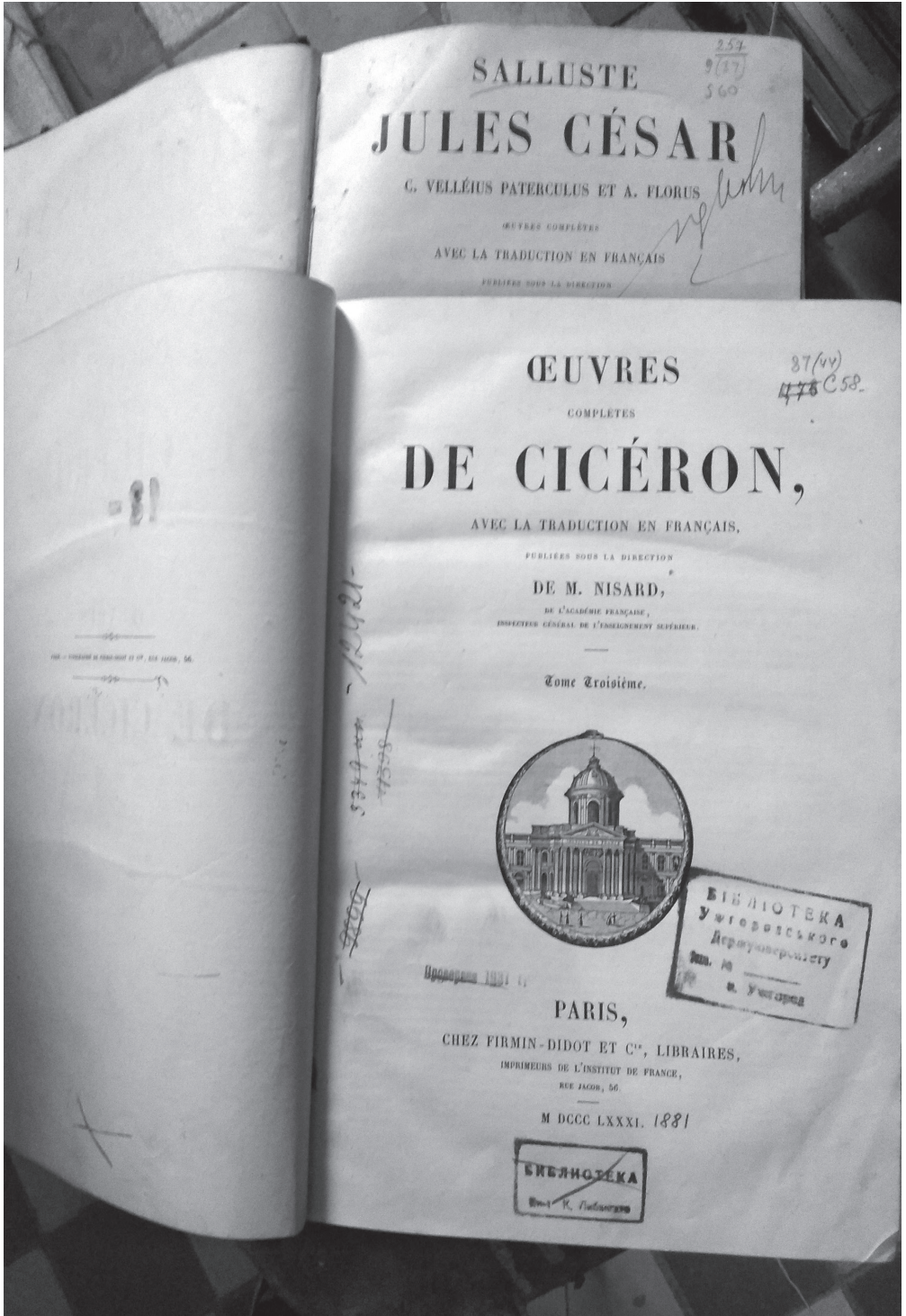
Архівні матеріали бібліотечних річних звітів дають можливість прослідкувати значний щорічний приріст літератури іно-

Перша ілюстрована популярна газета Німеччини (Лейпциг, 1843–1944).

Щоквартальне видання польського наукового т-ва ім. Коперніка з природничих наук (1876–1839) у фондах відділу.

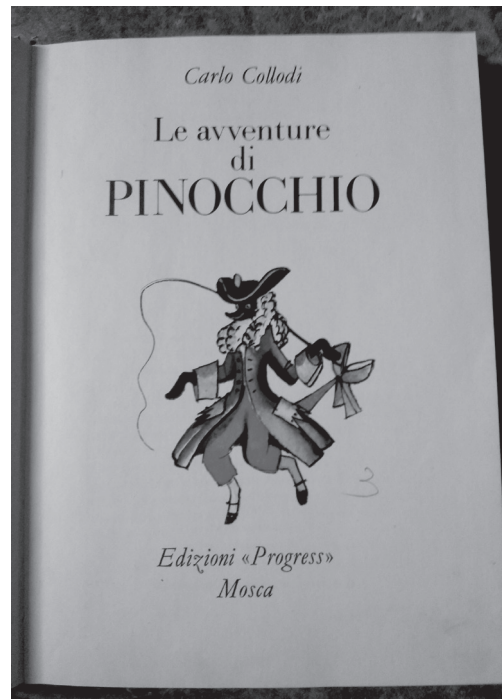
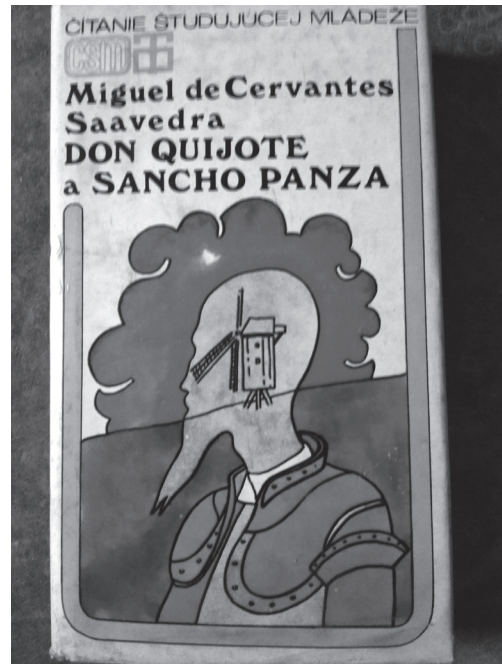
Твори Ціцерона в перекладі французькою. Париж (1881).

земними мовами та інші важливі показники роботи бібліотеки цього періоду. Так, скажімо, у 1963–1964 н. р. книжковий фонд відділу налічує 74 475 книг 12-ма мовами. За рік відділ одержав 6775 нових примірників. Скористувалися відділом 2700 читачів. Абонемент відділу літератури іноземними мовами відвідало 8964 читача, яким видано 9446 книг. Відвідування читальної зали складало 11041, а книговидача налічувала 13 970 книг та журналів [11].

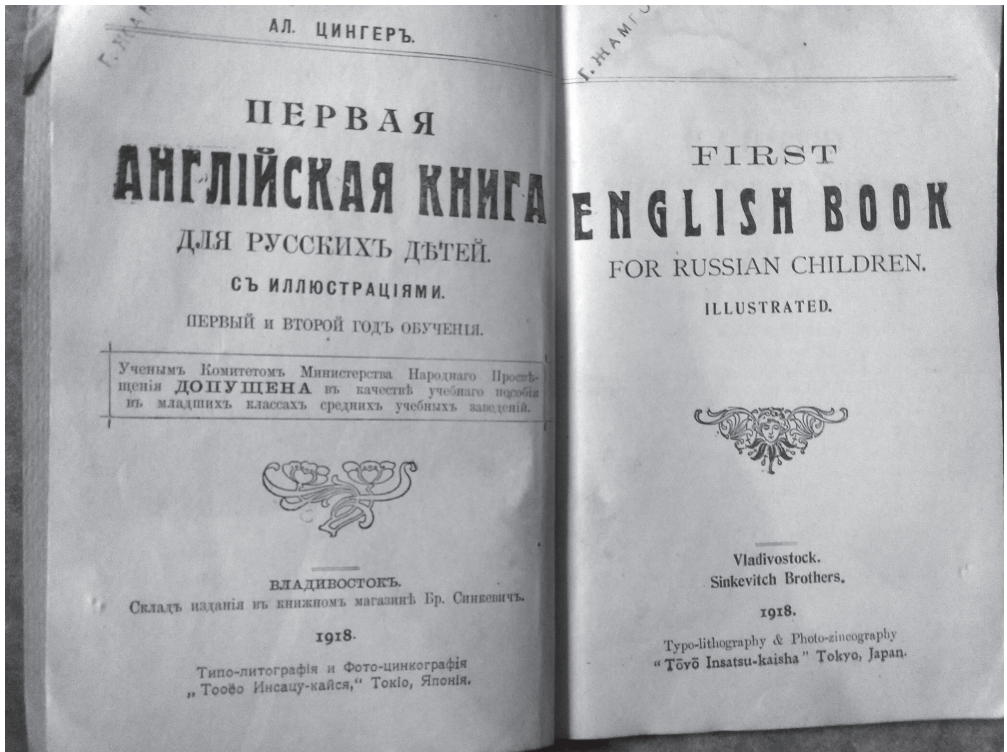
У 1965–1966 н. р. фонд іноземного відділу на кінець звітного року складала 85 009 примірників книг і журналів, за рік він зріс на 6263 книги. Користувались цією літературою 4408 читачів. Відвідувачів було 22 711, а книговидача – 29 910 книг та журналів [12].

Відділ також здійснював книгообмін з 34-ма установами семи соціалістичних країн – Угорщини, Чехословаччини, Німецької Демократичної Республіки, Польщі, Румунії, Куби і Югославії. Так, за 1965 рік їм надіслано 58 примірників наукових видань університету, а отримано 655 книг, брошур і журналів, у т. ч. із Сегедського педінституту (Угорщина) отримано 222 книги і з Кошицького університету (Чехословаччина) – 55 книг українською, російською і чеською мовами. В капіталістичні країни наукові видання університету не надсилались. Отримано від них 72 книги і журнали з питань техніки [13].

Незважаючи на щорічне поповнення відділу новими виданнями,

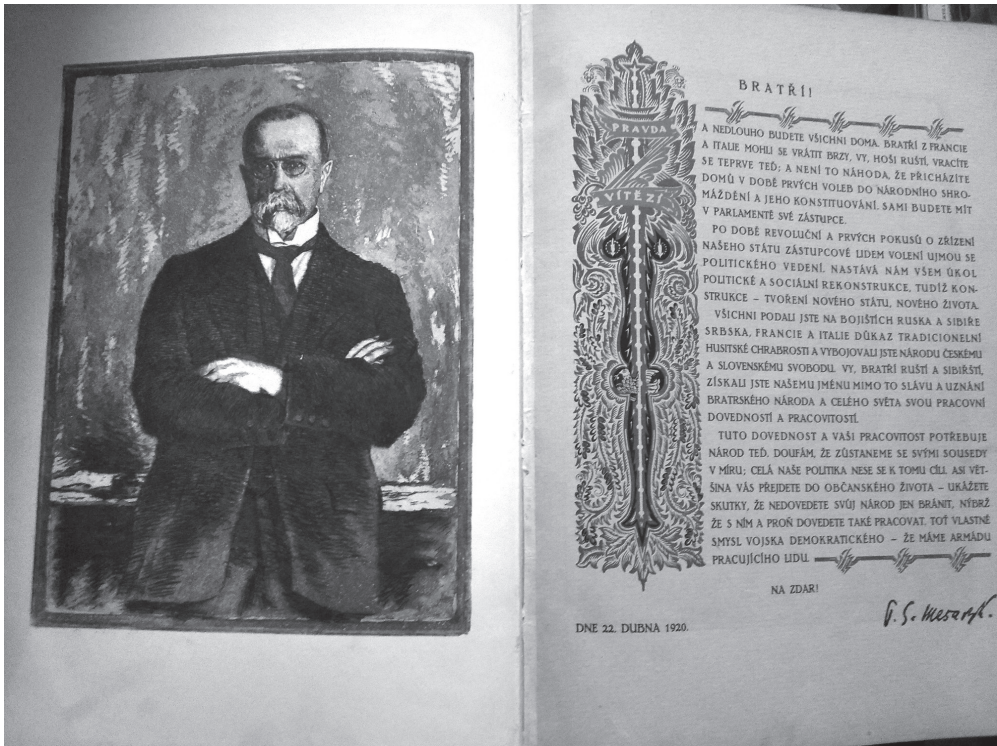
Літературні твори зарубіжних письменників мовами світу.

Один із перших ілюстрованих посібників для дітей із вивчення англійської мови. Токіо (1918).

навчальної та наукової літератури іноземними мовами було замало. Це підтвердили і ті важливі події університетського життя, які вимагали негайних дій з покращення і прискорення комплектування відділу необхідною літературою.

У 1963 році на філологічному факультеті відкрилося відділення угорської мови і літератури з підготовки вчителів для шкіл з угорською мовою навчання. Цього ж року розпочалося міжнародне співробітництво з Сегедським педагогічним інститутом ім. Дюли Югаса (Угорщина). У 1966 році відкрито факультет романо-германської філології [14, с. 146]. Ці суспільно вагомні події стали визначними не тільки для Ужгородського університету, а й для бібліотеки, окресливши нові напрями роботи в організації обслуговування читачів, комплектуванні фондів, облаштуванні приміщень тощо. У зв'язку з утворенням трьох кафедр іноземних мов, цілком природно, що попит на книги німецькою, французькою та англійською мовами значно збільшився. Навчальної літератури для новоствореного факультету не вистачало, в підтвердження цих слів свідчить запис у звіті про роботу бібліотеки за цей період, в якому йдеться про те, що в Ужгороді придбати підручники для нових спеціальностей

Книжка "Národ legítim" ("Нація легіонів"), в якій опубліковано виступ Т.- Г. Масарика перед народом Чехословаччини (Прага, 1920–1921).

неможливо. Нерегулярне фінансування університетом бібліотеки негативно впливає на комплектування фондів науковою та навчально-методичною літературою [12].

Щоб налагодити роботу з обслуговування читачів, краще забезпечити їх необхідними книжками іноземними мовами, зручно організувати робочий день для читачів, бібліотекарі іноземного відділу працюють у тісному контакті з викладачами факультету іноземних мов. Саме про це йдеться в публікації викладачів цього факультету Б. Бендзара та Ф. Кузика: "Відділ іноземної літератури не тільки обслуговує студентів і викладачів книгами, а разом з викладачами кафедр планує та організовує тематичні виставки та конференції. Зараз фонд нараховує 80 тис. книг, але підручників і методичної літератури всього 6 тис. примірників. А решта припадає на літературу з різних галузей наук та словники. А попит на книги зростає. Якщо у 1963 році відділ обслуговував в середньому 100 читачів на день, то в 1967 році тут обслуговується 300. При відділі працює читальний зал, де студенти мають можливість з 10-ої до 21-ої години попрацювати над літературою, яку не можна взяти додому. Зріс інтерес до художньої літератури на іноземних мовах у студентів інших факультетів. Зараз у відділі понад 6 тис. читачів.

Твори угорського поета Шандора Петефі.

Старанно переглянули працівники відділу В. Ю. Васовчик та Г. М. Дзядига впорядкування фондів, доповнивши каталог відділу. Вони організували і книжкову виставку “Жовтень у зарубіжній літературі”. Все це створює святковий настрій відвідувачам. Щодо самих працівників відділу, Віри Юліївни та Ганни Михайлівни, то настрої ювілейного року у них хороший. Віра Юліївна Васовчик завершує кандидатську дисертацію, а Ганна Михайлівна Дзядига незабаром одержить другий диплом філолога, учителя англійської мови” [15].

Як зазначалося в інших розділах, відділ літератури іноземними мовами зазнав декілька переміщень, які завжди болісно впливали на психологічний клімат у колективі, якість обслуговування читачів, завдавали шкоди книжкам при їх перевезенні. У 1982 році один із найбільших відділів бібліотеки було перенесено з третього поверху центральної книгозбірні на перший, звільнений від університетських майстерень. Бібліотека отримала додатково площу 210 кв. м, на якій розмістили 150 000 екземплярів книжкового фонду відділу. У 1991 році відділ було перевезено на вул. Високу, а у 2013 – на вул. Собранецьку. Прикритим залишається той факт, що значна частина старого книжкового фонду і досі залишається відокремленою від основної, що, звісно, створює проблеми при обслуговуванні користувачів.

“Великий лексикон Гутенберга” в 10-ти томах. Будапешт (1931–1932).

Нині вивчення іноземних мов – одна із найважливіших складових частин у житті сучасної успішної людини. Відділ літератури іноземними мовами Наукової бібліотеки надає допомогу у досягненні цієї мети. Доречно б тут згадати тих завсідників відділу, читацькі формуляри яких зберігаються і досі, вони зафіксували десятки книжок як наукової, так і художньої літератури, з якою вони колись працювали. Це відомі науковці університету – М. Т. Ажнюк, Е. А. Балагурі, М. В. Братійчук, Б. П. Бендзар, Й. О. Баглай, І. М. Гранчак, В. Л. Гошовський, Й. О. Дзендзелівський, В. М. Добош, В. І. Комендар, Е. Д. Ломсадзе, М. В. Орос, С. П. Пойда, М. В. Симулик, Ю. М. Сак, Ю. В. Шкробинець, С. С. Штефуровський та багато-багато інших.

Сьогодні в унікальному фонді відділу зібрано понад 150 тисяч примірників книг з різних галузей знань – підручники і посібники, наукові видання, художні твори, енциклопедії та словники тощо 80-ма мовами світу.

Основу фонду відділу літератури іноземними мовами складають раритети, видані у другій половині XIX століття та присвячені історії Англії, Австрії, Австро-Угорщини, Італії, Німеччини, Римської імперії, Франції, балканських та скандинавських народів, етнографії, фольклору, розвитку літературного процесу, культури і мистецтва європейських держав. Пізніше значну частину фоліантів було передано у новостворе-

Великий енциклопедичний словник Паллаша (1893–1900).

ний 1971 року відділ рукописів та стародруків. Ці передачі відбувалися неодноразово. Про це свідчить і документ інвентарного обліку, в якому відмічені всі видання до 1799 року (позначка “в стару книгу”) для передачі їх у відділ рукописів і стародруків.

Родзинкою фонду є раритетні багатотомні всесвітньо відомі енциклопедичні видання: Brockhaus' Conversations Lexikon. Leipzig, 1898. Bd. 1–17. Енциклопедія Брокгауза – це німецька універсальна енциклопедія, що видається з початку XIX століття. Однією з основних її особливостей є те, що вона містить не статті-огляди, а статті-довідки, завдяки чому видання стандартного формату дозволяє включати до 200–300 тисяч статей та велику кількість ілюстрацій.

A Pallas Nagy Lexikona. Budapest, 1893–1900. 1–18. köt. Великий енциклопедичний словник Паллаша – перша універсальна енциклопедія угорською мовою, яка не є перекладом іноземного видання. 18 томів енциклопедії містять понад 150 тисяч статей і 10 тисяч ілюстрацій.

Ottův slovník naučný. Praha, 1888–1909. T. 1–17. Науковий словник Отто – найбільша ілюстрована універсальна енциклопедія чеською мовою, яка хоч і видана в 1888–1909 роках, але й досі залишається актуальним джерелом інформації з багатьох галузей, особливо щодо чеської історії і культури.

The World Book Encyclopedia. Chicago, London, 1994. Vol. 1–22. Універсальна англomовна енциклопедія (Британіка) відображає всі основні га-

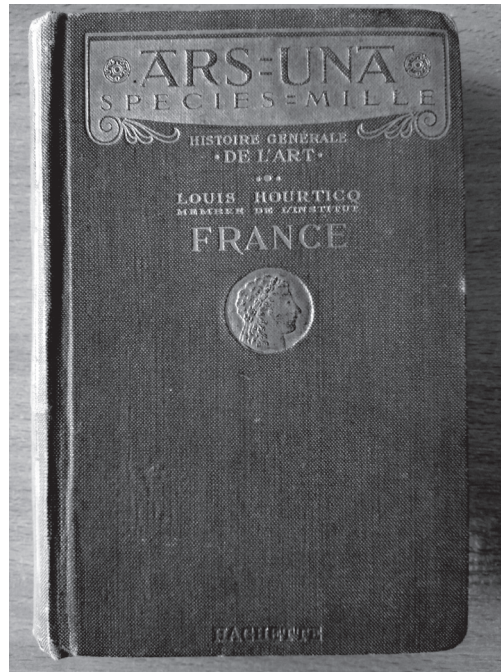
лузі знань, однак акцентована на науковій, технічній та медичній тематиці.

The Oxford English Dictionary. Oxford, 1961. Vol. 1-13. Великий 13-томний Оксфордський тлумачний словник англійської мови – один із найвідоміших академічних словників видавничого дому “Oxford University Press”.

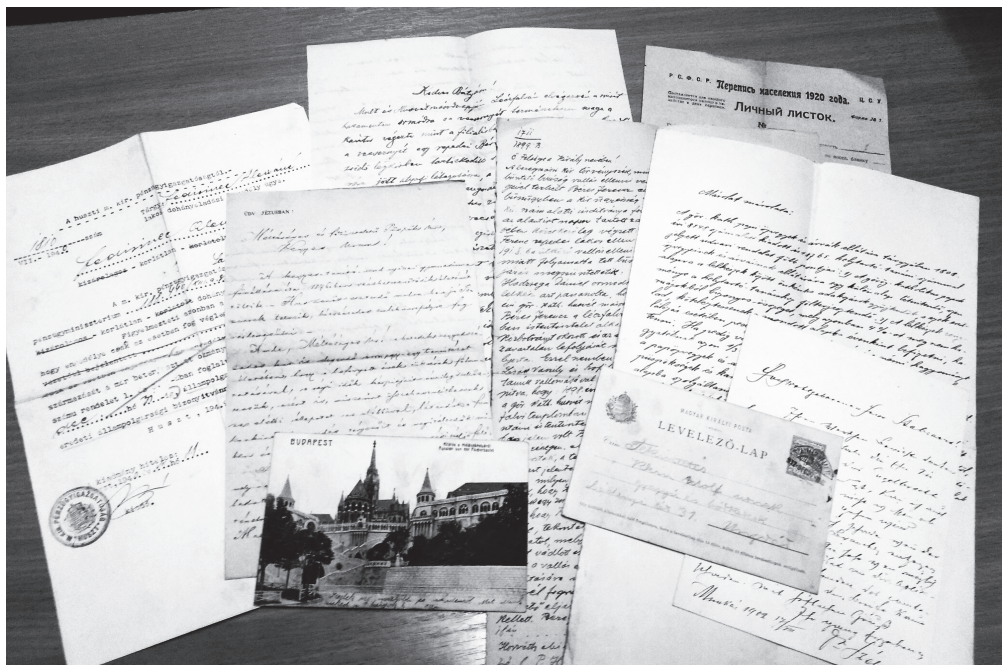
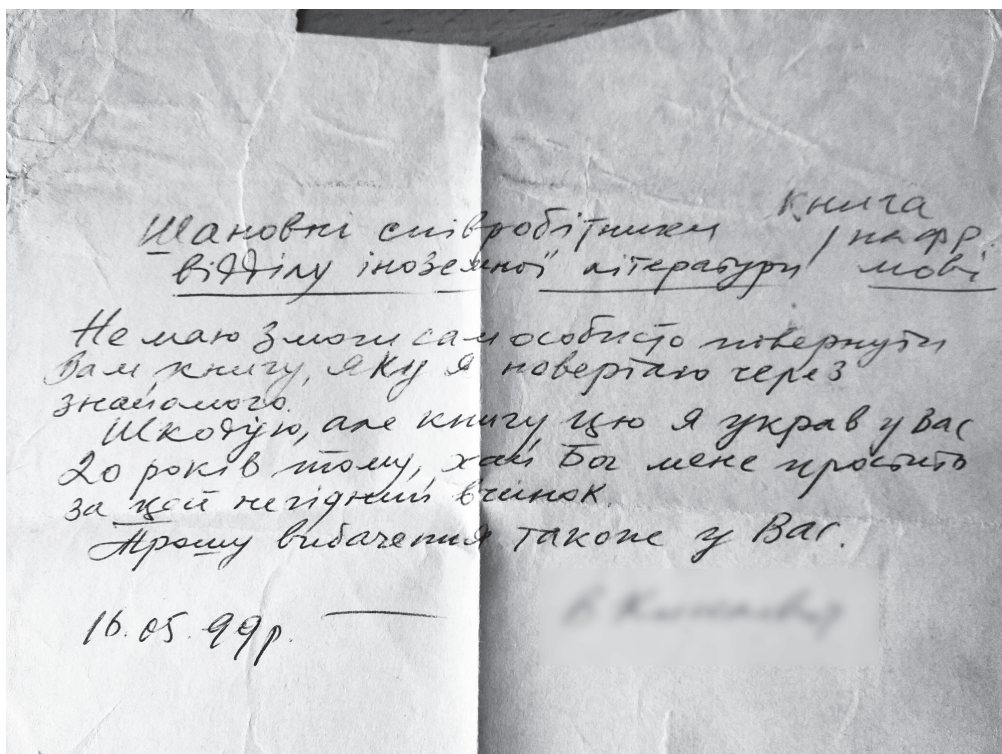
Дуже корисним є біографічний довідник “Who is Who”, виданий у 1933–1934 роках у Цюріху англійською мовою, що містить близько 10 тисяч статей з біографіями видатних постатей Центральної і Західної Європи, серед яких і такі відомі закарпатські діячі, як бургомістр Ужгорода, третій і останній губернатор Підкарпатської Русі Костянтин Грабарь та основоположник закарпатської школи живопису Адальберт Ерделі.

Особливою і важливою частиною фонду є видання з гунгарології – це книги та журнали з угорської мови та літератури, методика викладання угорської мови, історія Угорщини та угорського народу, художня література і книги з літературної критики, культури і мистецтва. Серед надбань відділу широко представлена класична та сучасна угорська література – твори Яноша Араня (1817–1882), Шандора Петефі (1823–1849), Мора Йокаї (1825–1904), Кальмана Міксата (1847–1910), Ендре Аді (1877–1919), Дюлі Круді (1878–1933), Жігмонда Моріца (1879–1942), Дюлі Ійеша (1902–1983), Магди Сабо (1917–2007), Петера Естергазі (1950–2016) та ін. Перекладами угорською представлена і творчість українських письменників – Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Панаса Мирного, Василя Стефаника та багатьох інших.

Зазначимо також, що особливу цінність фонду літератури іноземними мовами складають періодичні видання кінця XIX століття. Одним із найстаріших лінгвістичних журналів, який випускається із 1862 року донині є “Nyelvtudományi Értekezések” – періодичне видання Інституту мовознавства Угорської академії наук. На сторінках цього журналу вирішальну роль майже завжди відігравали фінно-угорські дослідження, але, крім цього, публікуються також наукові розвідки алтайського, індогерманського, загального мовознавства, мовознавчі дискусії тощо.

Повернута в бібліотеку книжка Луї Гуртика.

Вони оприлюднюються не лише угорською, але й фінською, німецькою, англійською, французькою та російською мовами.

“Magyar Nyelvőr” – засноване в 1872 році періодичне видання Комітету мовної освіти Угорської академії наук, на сторінках якого широко обговорювався ряд угорських законів про граматику, а також питання орфографії, розмовної мови, діалектології, мови і стилю письменників.

“Irodalomtörténeti Közlemények” (ІТК) – науковий журнал відділу лінгвістики і образотворчих мистецтв Угорської академії наук, заснований у 1891 році. Тісно пов’язаний із кафедрою історії літератури, журнал охоплює три основні напрями: стародавня угорська література, література Просвітництва і Реформації та література часів боротьби за незалежність і революції 1848–1949 років до середини ХХ століття.

“Századok” = “Століття” – періодичне видання Угорського історичного товариства, яке видається з 1867 року і займається дослідженням національної історії в міжнародному контексті. У ньому публікуються роботи, фотографії та історичні дані угорських і зарубіжних авторів на теми історії, географії, етнографії Угорщини протягом певного періоду.

Різноманіття іноземного фонду може здивувати навіть найвибагливішого читача, адже поряд із сучасними європейськими виданнями в глянцевиx кольорових обкладинках можна знайти цікаві та дуже вагомi фоліанти минулих століть у шкіряних оправах з розкішним золотим тисненням. Серед них:

“A magyar nemzet története” – це 10-томна історична праця “Історія угорського народу” за редакцією історика Шандора Силаді, широко відома як “Історія тисячоліття”, що опублікована в Будапешті між 1894 і 1898 роками та приурочена до святкування тисячоліття нації. Разом із Всесвітньою літературною історією, Історією угорської літератури Бееті, Великою всесвітньою історією та Всесвітньою історією євреїв, ця робота є однією з великомасштабних наукових освітніх робіт, опублікованих у часи Австро-Угорської монархії.

Назвемо також 2-томну працю відомого лікаря, історика, члена Угорського геральдико-генеалогічного товариства Мора Вертнера “A magyar nemzetségek” = “Угорські народи”, видану в 1891–1892 рр.

Відділ іноземної літератури поповнював свої фонди за рахунок міжнародного книгообміну з 43-ма бібліотеками та установами семи країн, книг-подарунків від громадських організацій, міжнародних товариств, приватних книголюбів. Бібліотека отримала книги від представництва Міністерства культури Угорщини, Фонду американсько-української спілки “Сейбр-Світло”, Фонду американського альянсу охорони здоров’я, Фонду асоціації громадян міст-побратимів Корваліс – Ужгород, Фонду “Бібліотека тисячоліття” та ін.

У 2004 році, завдяки зусиллям співробітниці відділу К. М. Петько, бібліотека отримала грант Будапештського університету ім. Етвеша Лоранта з можливістю придбання книг на суму 300 000 форинтів, внаслідок

Книжкові фонди відділу, розташовані в студентському гуртожитку. 2020.

чого поповнила свій фонд 100 екземплярами класиків європейської художньої літератури.

На превеликий жаль, фонди відділу літератури іноземними мовами і досі розміщено у різних будівлях. Одна частина – на вул. Собранецькій, 150, де займає площу 173 кв. м, інша – в студентському гуртожитку № 4 на вул. Університетській, 14 (площа 82,5 кв. м), де розміщена переважна частина фонду в непристосованому для книг приміщенні. Достатньо поверхового погляду, щоб зрозуміти – тут багато цінних видань, які чекають своїх дослідників, своїх перекладачів, свого оцифрування, своїх презентацій широкому загалу користувачів.

Серед них – енциклопедичне 10-томне видання “Československá vlastivěda” (Praha, 1929–1936), в якому багато статей присвячено Підкарпатській Русі.

Працівники бібліотеки своє завдання вбачають у тому, щоб зберегти книжкові раритети для прийдешніх поколінь. Про їх цінність і значення свідчить і маленька зворушлива історія повернення втраченої книжки відділу під назвою “История искусств Франции” (1914). Видання відомого французького історика-мистецтвознавця Луї Гуртика містить понад 900 чорно-білих та кольорових ілюстрацій. Читач відділу документів іноземними мовами поцупив цікаву книжку з бібліотеки, але сумління змусило його через 20 років повернути її зі словами вибачення за свій вчинок.

Нині відділ літератури іноземними мовами забезпечує навчальний процес в університеті науковою, навчально-методичною, довідковою, літературно-мистецькою літературою студентів, викладачів, науковців усіх факультетів університету, зокрема студентів факультету з угорською мовою навчання, він до послуг і всіх користувачів м. Ужгород, області, а також користувачів з-за меж Закарпаття.

Джерела та література:

1. Инвентарная книга № 1. Библиотека Закарпатского государственного университета. Отдел литературы на иностранных языках. *Архів відділу документів іноземними мовами.*

2. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський національний університет. Звіт про роботу університету за 1946–1947 н. р. Оп. 1. Од. зб. 32. 90 арк. V. Состояние работы фундаментальной библиотеки и кабинетов. Арк. 2.

3. ДАЗО. Ужгородський державний університет. План та звіти про роботу бібліотеки за 1946–1947 н. р. Ф. Р-545. Опис 1. Од. зб. 56. 18 арк.

4. Архів Ужгородського національного університету. Приказы по Ужгородскому государственному университету: начато 27 июня 1946 г. – окончено 28 декабря 1946 г. 170 арк. Т. II (108–225). Арк. 32.

5. Фесенко О. Бібліотека університету. *За більшовицькі кадри.* 1952. 14 черв. (№ 20–22).

6. Штернберг Я., канд. іст. наук. Іноземний відділ бібліотеки. *Рад. студент.* 1960. 8 берез.

7. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1962 г.: начато 22 сентября 1962 г. – окончено 24 октября 1962 г. 269 арк. Т. VI (1034–1198). Арк. 22–23.

8. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1962 г.: начато 1 августа 1962 г. – окончено 22 сентября 1962 г. 478 арк. Т. V (815–1033). Арк. 376.

9. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1962 г.: начато 22 сентября 1962 г. – окончено 24 октября 1962 г. 269 арк. Т. VI (1034–1198). Арк. 178.

10. Інтерв'ю з В. Ю. Васовчик, 24 червня 2020 р. *Архів бібліотеки*.

11. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 990. Звіт про роботу університету за 1963–1964 н. р. 136 арк. Бібліотека: арк. 91–104.

12. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1234. Звіт про роботу бібліотеки за 1965–1966 н. р. 19 арк. Бібліотека: арк. 6–7.

13. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1123. Бібліотека. Звіт про роботу б-ки за 1964–1965 н. р. 14 арк.

14. Сторінки історії Ужгородського національного університету: Документи і матеріали / уклад., комент. та передм. Н. М. Жулканич. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2005. 219 с.

15. Кузик Ф., Бендзар Б. (ст. викладачі ф-ту іноземних мов). Зі святковим настроєм. *Рад. студент*. 1967. 2 листоп.

6.7. Наукова діяльність інформаційно-бібліографічного відділу та бібліотеки в цілому

Заснування довідково-бібліографічного відділу, розвиток та становлення структурного підрозділу бібліотеки відбувалися в 50-х рр. Офіційно статус довідково-бібліографічного відділ отримав у 1951 році. З тих далеких часів і до сьогодні він пройшов складний шлях, його діяльність завжди була напруженою, необхідною і плідною, якісно змінюючись із року в рік. Бібліографи в непростих умовах виконували найскладніші виробничі завдання.

Діяльність відділу включала створення і щоденне наповнення науково-пошукового апарату – каталогів та картотек, довідкового фонду; обслуговування читачів, надання різних бібліографічних довідок, підбір наукової літератури для написання курсових, дипломних, дисертацій тощо; проведення щорічних бібліотечно-бібліографічних занять; оформлення наукових робіт згідно з існуючими бібліографічними стандартами; поповнення фонду довідковою та енциклопедичною літературою; підготовка бібліографічних бюлетенів нових надходжень літератури тощо. Про це йшлося в розділі 2.

Із роками робота відділу ускладнювалася. Основне завдання бібліографів – забезпечення читачів необхідною оперативною інформацією – залишилося незмінним, однак набуло нового змісту, форм і методів роботи, про що свідчить навіть зміна назви – “Інформаційно-бібліографічний відділ”.

В довідково-бібліографічному відділі головний бібліограф Ганна Запісочна консультує науковців у пошуках інформації в реферативних журналах. Початок 70-х років.

Сьогодні робота цього важливого структурного підрозділу – це використання новітніх інформаційних технологій з метою кращого бібліографічного обслуговування користувачів, створення електронних картотек, бібліографічних баз даних, виконання віртуальних довідок, підготовка біобібліографічних покажчиків – як у традиційному, так і в новому, електронному, форматі; створення електронного каталогу періодики, аналітичний опис змісту періодичних видань за минулі роки, застосування нових державних і міжнародних стандартів бібліографічного опису та посилань тощо. Оскільки обсяг картотеки газетно-журнальних статей становить близько 1 млн карток, він і досі є значним потенціалом у створенні потужних електронних бібліографічних ресурсів. Ці питання нами викладено в матеріалах науково-практичної інтернет-конференції (2019) [1]. У цьому розділі зупинимося детальніше на розвитку науково-бібліографічної діяльності відділу та книгозбірні в цілому.

У різні часи у відділі працювали Марія Воскресенська, Василь Поп, Олена Закривидорога, Ганна Запісочна, Лариса Грошик, Тетяна Туренко, які вже пішли із життя але залишили по собі добру пам'ять. Вони були досвідчені і віддані своїй справі бібліографи, які щоденно обслуговували юрми читачів, готували довідки, бібліографічні огляди, надавали консультації, допомагали читачам підбирати літературу до наукових робіт, проводили дні кафедр та бібліотечно-бібліографічні заняття, тобто професійно виконували щоденну бібліографічну роботу.

У відділі також трудилися Марія-Іванна Люта (нині на заслуженому відпочинку), Валентина Костюкова, Іван Хланта, Ольга Шитманюк, Олена Кирилюк, Алла Меленевич, Оксана Опаленик, Оріся Лоневська, які працюють тепер в інших закладах; Вікторія Воробець, Марія Чорній та Юлія Мателешко, пройшовши у відділі “школу бібліографа”, успішно очолюють інші структурні підрозділи бібліотеки. Наразі в інформаційно-бібліографічному відділі працюють Лариса Мельник, Оксана Бряник, Наталія Лехман, Оксана Хаван, Андріана Власова, Алла Прислупська. Звичайно, від 50-х років минулого століття, коли було засновано відділ, нас розділяє відстань майже у 70 років. За цей час змінилися форми і методи бібліографічної роботи з читачами/користувачами.

Сьогодні у науковому доробку бібліотеки налічується чимало бібліографічних покажчиків, наукових збірників, публікацій.

Бібліотека завжди приділяла велику увагу науково-бібліографічній діяльності, яка покликана передусім сприяти успішному навчальному та науковому процесу в університеті, а також, що не менш важливо, популяризувати наукові надбання ужгородських вчених, їх вагомий внесок у розвиток науки краю та держави в цілому. Цей напрям роботи представлений насамперед підготовкою та публікацією бібліографічних покажчиків, присвячених ювілейним датам, життю та діяльності громадських діячів, письменників, митців Закарпаття, науковим досягненням вчених Ужгородського університету. Створені бібліографічні покажчики полегшують користувачам пошуки необхідної літератури з обраної теми, економлять їхній час і служать доброю основою для подальшого наукового пошуку.

Бібліографічні видання підготовлювалися згідно з рішеннями Вченої ради Ужгородського університету. Зазвичай вони виконувалися у співпраці з науковцями вишу, які виступали редакторами, рецензентами, авторами передмов до видань, науковими консультантами тощо. Виходу у світ кожного бібліографічного покажчика передував великий комплекс робіт. Так, у процесі складання бібліографічного покажчика бібліографи опрацьовували каталоги бібліотеки УжНУ, обласної наукової універсальної бібліотеки, картотеки праць науковців, краєзнавчі картотеки, поточні бібліографічні покажчики з краєзнавства, праці і документи власних архівів ученого, здійснювали перегляд джерел державної реєстрації друку, усіх доступних інформаційних видань, преси тощо. Останнє десятиліття активно використовуються електронні інформаційні ресурси. Директорка бібліотеки Марія Медведь зазначає, що “крім основного свого завдання – сприяти навчальному процесу та підготовці майбутніх спеціалістів загалом – книгозбірня займається власними науковими дослідженнями, основу яких становлять бібліографічні покажчики” [2].

У довідково-бібліографічному відділі працює професор І. М. Гранчак. 1972.

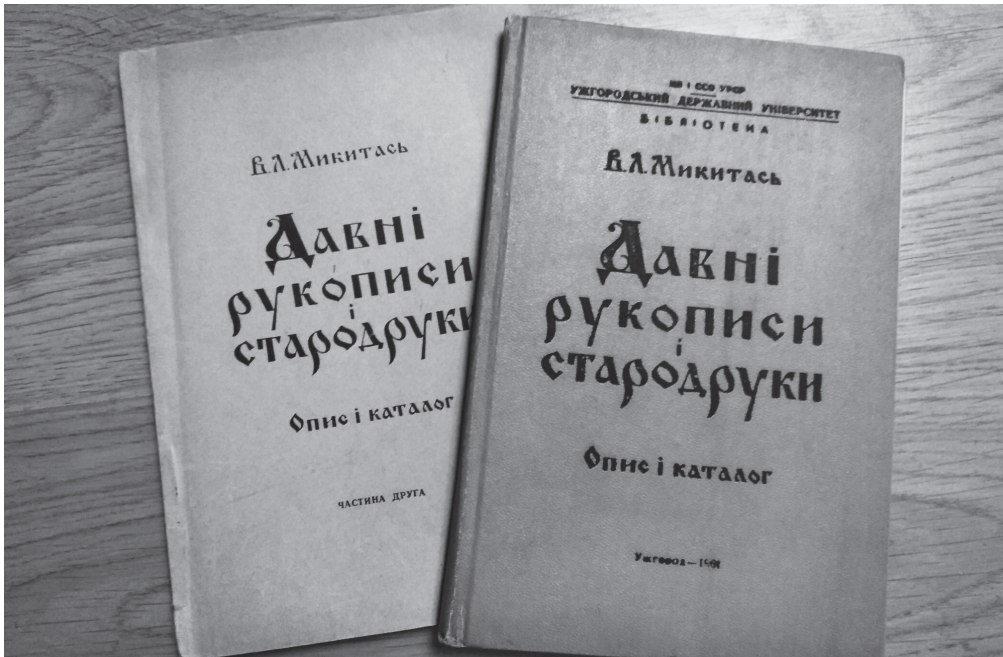

Завідувачка довідково-бібліографічного відділу Лариса Олегівна Грошик надає консультації науковцям УжНУ. 70-ті рр.

Першим кроком у науковій та видавничій діяльності університетської бібліотеки став вихід у світ видань доцента кафедри української літератури В. Л. Микитася, присвячених фондам книгозбірні. За підтримки керівників бібліотеки, насамперед О. М. Фесенко та І. І. Киричка, В. Л. Микитась виявив та опрацював давні рукописи і стародруки університетської книгозбірні. У 1961 та 1964 рр. були опубліковані видання дослідника – відповідно перша і друга частини під спільною назвою: “Давні рукописи і стародруки: Опис і каталог” [3, 4]. О. Фесенко та І. Киричок виконали роботу відповідальних редакторів, бібліотекарки В. Овдіна стала технічним редактором, а Г. Островська – коректором, що свідчить про те, що бібліотека активно сприяла підготовці до друку вказаних видань.

Вперше було заявлено про безцінні фонди університетської бібліотеки. Автор висловлює подяку за допомогу в роботі під час складання опису і каталогу завідувачці бібліотеки О. М. Фесенко, співробітниці бібліотеки М. І. Похияк та доценту С. П. Бевзенку – у першій частині, у другій частині – доцентам Ю. М. Саку і Я. І. Штернбергу, а також усім працівникам бібліотеки, які допомагали у роботі над цією (як скромно висловився автор) “книжечкою”.

В. Л. Микитась виявив, що у складі давніх фондів є велика кількість староруських рукописів, чимало стародруків XVI і особливо XVII століть,

Праця В. Л. Микитася у 2-х частинах, присвячена давнім рукописам і стародрукам, що знаходяться в університетській бібліотеці.

значна колекція книг слов'янського і громадянського друку XVIII ст., які він детально і описує у своїй праці. Окрім того, підкреслює дослідник, "в бібліотеці зосереджена величезна кількість латинських рукописів; стародавніх латинських, грецьких, угорських, німецьких та інших книг; деякі з цих книг мають п'ятсотрічну давність і є надзвичайно унікальні. Щоправда, вся ця чужоземна література ще не описана і чекає свого знавця та дослідника. Нас же цікавить більше староруська давнина" [3, с. 7].

Отже, зовсім логічно і очікувано через певний час з'явилося нове дослідження старих фондів бібліотеки. Йдеться про видання доцента кафедри класичної філології Ю. М. Сака "Інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету" (Ужгород, 1974). Автор висловив щире подяку О. М. Фесенку, І. І. Кирячку, І. В. Сабадошу, М. І. Похіяк та іншим працівникам бібліотеки Ужгородського університету за їх допомогу під час розшуку інкунабул [5, с. 8].

Науково-бібліографічна робота двох дослідників була належним чином оцінена, у пресі з'явилося багато рецензій і відгуків. Для бібліотеки ж ці наукові розвідки були також вкрай важливими, оскільки, по-перше, розкривали і популяризували її фонди, по-друге, окреслювали значення і перспективність подальших досліджень у цьому напрямі, по-третє, що дуже важливо, посприяли організації нового відділу в бібліотеці зі штатним працівником. Таким чином, з 1971 року працівник нового струк-

Інформаційно-бібліографічний відділ. Зліва направо: Андріана Власова, Оксана Бряник, Лариса Мельник, Алла Прислупська, Оксана Хаван, Наталія Лехман. 2020.

турного підрозділу розпочав планомірну, наполегливу і скрупульозну роботу зі збереження, систематизації та вивчення фонду рукописів і стародруків.

У 1964–1965 рр. довідково-бібліографічний відділ підготував невеликі за обсягом, але перші бібліографічні покажчики, що побачили світ в ужгородських видавництвах: “Шевченко і Закарпаття” (1964) [6] та “Олександр Васильович Духнович” (1965) [7]. Здавалося б, що цей гарний початок ознаменує подальшу успішну бібліографічну роботу, результатом якої стануть нові видання. На превеликий жаль, наступна наукова праця побачить світ лише у 1972 році. Незважаючи на численні прохання, переконування, навіть публікації в газеті “Радянський студент” (1967) [8], за підтримки докторів наук Й. Дзензелівського та Ю. Ломсадзе, через відсутність потужної видавничої бази університету та, вочевидь, віддаючи пріоритет підручникам та навчальним посібникам, бібліографічну роботу “До наукових записок Ужгородського державного університету” так і не було видано. Підготовлений до друку рукопис фундаментального покажчика містив перелік назв статей у “Наукових записках”, “Тезах доповідей та повідомлень”, назв монографій науковців і загалом нараховував 3046 наукових праць, які знайомили зі змістом періодичних видань університету, з науковим доробком науковців УжДУ. Цей покажчик став першою колективною працею бібліогра-

Провідний бібліограф Оксана Бряник проводить екскурсію бібліотекою для студентів I курсу географічного факультету. 2019.

фів відділу і, навіть будучи в рукописному варіанті, користувався широким попитом у читачів.

Процес видання завершених бібліографічних робіт розтягнувся на роки. У відділі є багато рукописів, які так і залишилися в одному екземплярі. Так, наприклад, бібліографічний покажчик “Ужгородський державний університет (1945–1970): до 25-річчя УЖДУ” (упорядник О. Д. За-кривидорога, редактор К. К. Фасулаті, передмова ректора університету Д. Чепура) – перша спроба зібрати опубліковані матеріали про найбільший вищий навчальний заклад на Закарпатті. Література покажчика містить 2242 назви і систематизована в шести розділах. Фундаментальна робота і досі не втратила свого значення і актуальності, оскільки відтворює в публікаціях історію і діяльність університету за його перші 25 років.

Серія наукових публікацій 1964–1967 рр. належить Вірі Юліївні Васович, яка понад десять років працювала у відділі літератури іноземними мовами, а згодом, захистивши дисертацію, перейшла на кафедру угорської філології. Їй належать статті з проблем перекладознавства, вивчення творчості класиків української та угорської літератур. Відмітимо такі публікації: “Відзначення 100-річного ювілею з дня смерті Т. Г. Шевченка в Угорщині” [9], “Угорщина” (співавтор О. В. Мишанич) [10], “Арпад Земплені – перекладач поезій Шевченка на угорську мову” [11], “Переклади П. А. Грабовського з угорської мови” [12], “Ювілейне видання

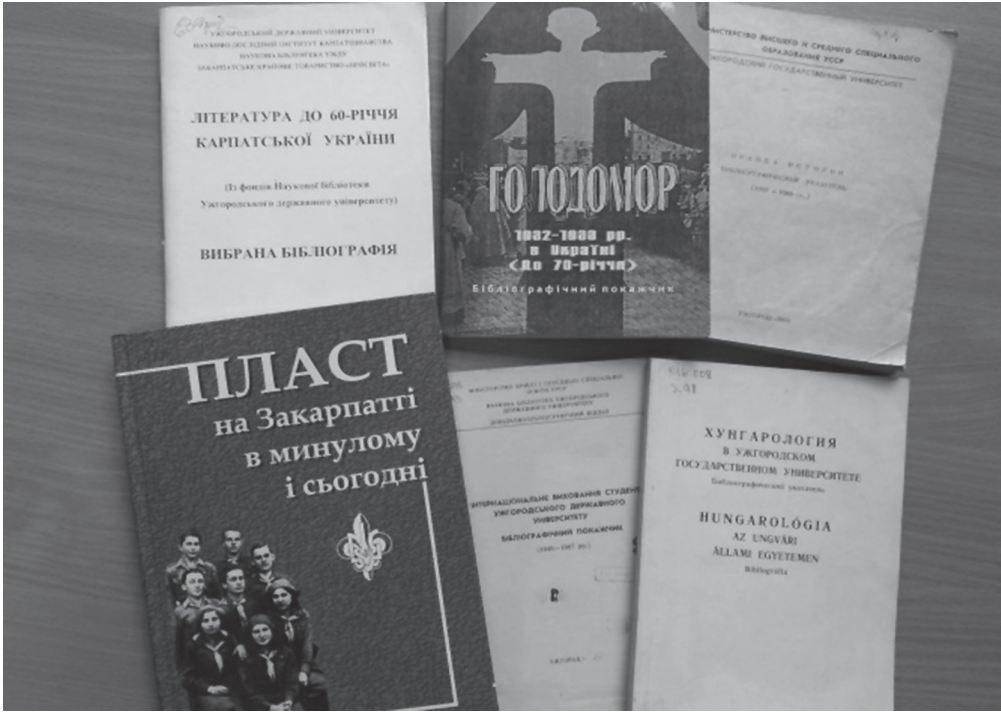
«Кобзаря» Шевченка угорською мовою” [13], “До питання про переклади творів О. Духновича угорською мовою” (співавтор Я. І. Штернберг) [14] та ін., які побачили світ у наукових збірниках, матеріалах конференцій, літературознавчих журналах.

У середині 60-х – на початку 70-х рр. у пресі з’являються публікації завідувача бібліотеки І. І. Киричка про діяльність закладу, його раритети. Більша частина статей має науково-популярний характер і пропагує фонди книгозбірні. Однак наукові розвідки І. І. Киричка, в яких йдеться про питання книгознавства та бібліотекознавства, свідчать про неабиякий хист дослідника. Ось деякі з них: “До історії бібліотеки Духновича” [15], “Рідкісні видання творів Т. Г. Шевченка у бібліотеці Ужгородського держуніверситету” [16], “Преса і книга Радянського Закарпаття” [17], “Книгодрукування Радянського Закарпаття” [18], “Пропаганда бібліотечно-бібліографічних знань серед студентів університету” [19], “Букварю – 150 років” [20] та ін., які були опубліковані у наукових збірниках, тезах доповідей та повідомлень до наукових конференцій, журналах.

Необхідно зазначити, що і всі наступні очільники університетської бібліотеки – В. І. Сабадош, О. І. Почекутова, Н. І. Гунько – активно виступали на наукових конференціях, займалися науковими дослідженнями, публікацією статей у збірниках і в періодичних виданнях з метою пропаганди культури читання, популяризації бібліотечного закладу, підняття його рейтингу в суспільстві та вирішення гострих проблем, які заважали успішній діяльності найбільшої книгозбірні Закарпаття.

На 1972–1984 роки припадає вихід у світ декількох покажчиків, тематично пов’язаних між собою, на попит і підготовку яких, звісно, вплинули прискорення темпів науково-технічного прогресу, зростання науково-технічної інформації, а отже, і вимоги та актуальність досліджень певної тематики. Світ побачили видання, присвячені хімічній та лісохімічній промисловості. Бібліографічний покажчик “Вам – лісохіміки” був підготовлений усім колективом довідково-бібліографічного відділу під керівництвом О. Д. Закривидороги [21].

Аналізуючи в хронологічному порядку подальший поступ науково-бібліографічної діяльності, виокремлюємо тематичний цикл робіт, підготовлений колективом бібліографів. Це такі бібліографічні покажчики, як: “Інтернаціональне виховання студентів Ужгородського державного університету (1946–1987)” / уклад. : О. Д. Закривидорога, О. Г. Люта, Л. О. Мельник, Т. В. Туренко. Ужгород, 1987. 114 с. (994 поз.); “А мова – як море... (Проблеми розвитку і вивчення української мови)” / уклад. О. Г. Люта. Ужгород. 1989. 30 с. (311 поз.); “Правда истории (1987–1988)” / сост. : Е. Д. Закривидорога, О. Г. Люта, Л. А. Мельник, Т. В. Туренко. Ужгород, 1989. 221 с. (1490 поз.); “Хунгарология в Ужгородском государственном университете” / сост. : Е. Д. Закривидорога, Ю. В. Костю, О. Г. Люта, Л. А. Мельник, Т. В. Туренко, К. К. Шовш. Ужгород, 1990. 116 с.

Тематичні бібліографічні покажчики.

Бібліографічні видання, присвячені відомим вченим Ужгородського університету.

*Під час презентації бібліографічного покажчика "Олександр Духнович". 1995.
Укладачі: Л. Мельник, О. Закривидорога, Т. Туренко; науковий редактор В. Поп.*

(1463 поз.); "Голодомор 1932–1933 рр. на Україні" / уклад. О. Г. Люта. Ужгород, 1994. 31 с. (377 поз.) та ін. Останній покажчик, присвячений трагічним подіям в історії українського народу, зі змінами та доповненнями, перевидано в 2004 та 2006 роках тиражем 500 та відповідно 2000 прим. Безумовно, на їх появу вплинули суспільно-політичні процеси другої половини 80-х – початку 90-х рр., виникнення на геополітичній мапі незалежної України. Незважаючи на недосконале поліграфічне оформлення (деякі покажчики розтиражовані ротапінтом УЖДУ), ці бібліографії отримали позитивні відгуки в пресі, відіграли важливу роль в навчально-виховному процесі, надаючи читачам актуальну і запитувану інформацію з названих тем, допомагаючи їм у написанні рефератів, курсових, підготовці доповідей тощо.

На період 90-х – початку 2000-х припадає спільна праця всього колективу бібліографів над персональними покажчиками, присвяченими відомим історичним особистостям Закарпаття: "Юрій Іванович Венелін-Гуца (1802–1839) / уклад. : О. Д. Закривидорога, О. Г. Люта, Л. О. Мельник, Т. В. Туренко ; вступ. ст. : І. М. Гранчак, М. І. Зимомря. Ужгород, 1989. 85 с. (537 поз.)"; "Олександр Духнович (1803–1865) / уклад. : О. Д. Закривидорога, Г. К. Ковальчук, В. В. Коллар, О. Г. Люта, Л. О. Мельник, М. Ю. Рушак, Т. В. Туренко. Ужгород : Патент, 1995. 282 с. (1803 поз.)"; "Василь Довгович. Література із фондів Наукової бібліоте-

ки Ужгородського національного університету / уклад. : О. Д. За-
кривидорога, Г. З. Шарган. Ужго-
род : Гражда, 2004. С. 67-111 (153
поз.)”.

Об'єднує усі ці видання не
тільки спільна мета – вивчення
життя і творчості відомих людей
краю, визначення їх ролі в історії,
науці, культурі, освіті, літературі
Закарпаття, а й тривала, кропіт-
ка робота зі збору інформації, її
систематизація та упорядкуван-
ня. У процесі роботи бібліогра-
фи використовували документи
різних бібліотек. Так, наприклад,
працюючи над покажчиком,
присвяченим Ю. Венеліну-Гу-
ці, укладачі листувалися з цен-
тральними бібліотеками Києва,
Москви (Росія), Софії (Болгарія)
і отримували необхідну інфор-
маційну підтримку. Бібліогра-
фічний покажчик, присвячений О.
Духновичу, бібліографи укла-
дали спільно з колегами із Закарпатської обласної наукової бібліотеки
Г. К. Ковальчук та М. Ю. Рушак.

Отриманий досвід науково-бібліографічних пошуків сповна знадо-
бився в майбутньому – у підготовці циклу бібліографічних видань, при-
свячених плеяді вчених, дослідників, педагогів Ужгородського універси-
тету, які внесли значний вклад у розвиток науки і освіти. Дехто з них уже
пішов із життя, інші продовжують працювати на благо альма-матер. До
плеяди цих постатей належать Я. І. Штернберг, І. Г. Шульга, В. І. Ілько,
М. М. Болдижар, Ю. М. Сақ, В. І. Комендар, В. Г. Чумак, В. С. Шеверя,
П. П. Чучка, В. І. Ніколайчук, І. М. Сенько, М. В. Олашин та ін. Більшість
видань вийшли в серії “Вчені Ужгородського державного університету”,
яка була започаткована 1994 року.

Зосередимо увагу на двох останніх бібліографічних роботах, підго-
товлених колективом відділу до ювілеїв видатних учених Ужгородського
національного університету. Так, наприклад, біобібліографічний покаж-
чик життя і творчості відомого літературознавця, фольклориста, крає-
знавця Івана Сенька (Ужгород, 2017) [22] продовжує серію видань, при-
свячених науковцям Ужгородського університету.

*Бібліографії, присвячені відомим історич-
ним постатям – Юрію Венеліну-Гуці, Ва-
силію Довговичу, Олександрі Духновичу.*

На презентації бібліографічного покажчика. Виступає доктор філологічних наук Наталія Бедзір. Зліва – І. М. Сенько. 2017.

Видання висвітлює широкий спектр діяльності доцента Ужгородського національного університету, автора численних наукових розвідок в царині краєзнавства, фольклористики та літературознавства. Завдяки плідній фольклористичній діяльності вченого світ побачило понад десяти збірок перлин народної мудрості: “Ходили опришки” (1983), “Зачаровані казкою” (1984), “Чарівна торба” (1988), “Анекдот у Карпатах” (1995), “Три золоті слова” (2008) та ін. І. Сенько є укладачем першої в Україні збірки притч “Притчі українського народу” (2008). Найвідомішими краєзнавчими працями є історико-етнографічна книга “Келечин – рідне село Августина Волошина” (2007), “Від часів Лаборця до сьогодні” (2012), фундаментальне видання “Верховина. Волівщина. Міжгірщина: історико-культурологічні нариси” (2017) та багато ін. Загалом у покажчику зафіксовано 1106 документів, серед яких монографії, навчальні посібники, словники, збірники фольклорних творів, збірники наукових статей, публікації у періодичних виданнях, рецензії та інтерв’ю.

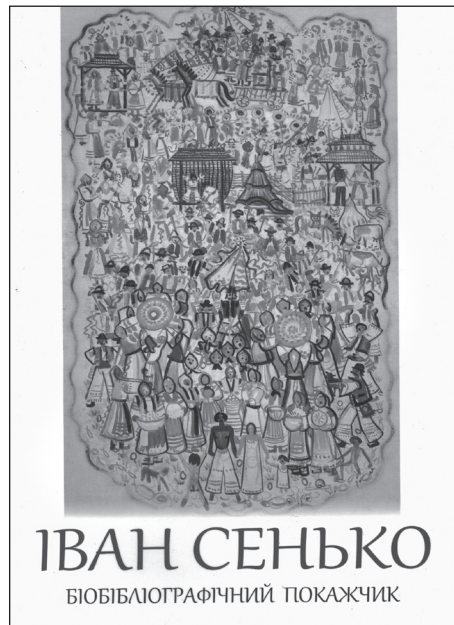
Наприкінці 2017 р. в читальній залі Наукової бібліотеки УжНУ відбулася презентація покажчика Івана Михайловича Сенька. Важлива подія зібрала чималу кількість людей, серед яких були присутні і деканеса філологічного факультету Галина Шумицька, завідувачка кафедри слов’янської філології та світової літератури Наталія Бедзір, науковці кафедр філологічного факультету, серед яких – вихованці Івана Михайловича, студенти та бібліотекарі. З вітальним словом виступила ди-

ректорка Наукової бібліотеки Марія Медведь.

Як зазначила працівниця бібліотеки Вікторія Жупан у своїй статті в мережі Фейсбук, присвяченій цій події, "Наталія Бедзір, що повела розмову далі, зізналася, що зараз на кафедрі дуже не вистачає Івана Михайловича. Згадала про унікальність досліджень науковця, про його відповідальність, доброчесність та працелюбність. З жалем повторювала, що «такі люди зникають», «таких сподвижників більше немає». Наголосила, що завдяки Івану Михайловичу з'явилась етнопсихологія в дослідженнях, а це новий науковий напрям, який буде продовжуватися наступниками. Окрему увагу акцентувала на його любові до рідного краю: «Його патріотизм більший, ніж усіх інших, разом узятих. Патріотизм безмежний і дієвий. Патріотизм науковця»".

Заслуговує на особливу увагу і бібліографічний посібник "Покликання" (Ужгород, 2018) [23], приурочений 90-річчю від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора, українського лінгвіста, дослідника сучасної та історичної ономастики, мови писемних пам'яток, міжмовних контактів Павла Павловича Чучки.

Професор Павло Чучка - вчений-мовознавець зі світовим ім'ям. Найвідомішими вершинами його доробку є фундаментальний і новаторський словник "Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник" (2005), що є повним антропоніміконом Закарпаття від XIII сто-

Біобібліографічний покажчик, підготовлений до ювілею відомого літературознавця, фольклориста, краєзнавця Івана Сенька (Ужгород, 2017).

Біобібліографічний покажчик, присвячений 90-річчю вченого-мовознавця Павла Чучки (Ужгород, 2018).

Урочисте зібрання до 90-річчя від дня народження П. П. Чучки в малій залі ректорату Ужгородського університету. 2018, 22 лютого.

ліття до 1946 року, та “Слов’янські особові імена українців. Історико-етимологічний словник” (2011) – перше в історії нашої мовознавчої науки лексикографічне дослідження про дохристиянські питомі (автохтонні) слов’янські імена українців. Бібліографи подають опис наукового доробку вченого та літературу про нього за період з 1952 до 2017 року. Покажчик нараховує 867 позицій. Видання представлено на веб-сайті бібліотеки і популяризує науковий доробок вченого.

У малій залі ректорату Ужгородського університету 22 лютого 2018 р. відбувся науковий семінар, присвячений 90-річчю від дня народження П. П. Чучки (1928–2016). Ювілей ученого зібрав чимало поважних гостей, серед яких – Генеральний консул Словацької Республіки в Ужгороді М. Мойжита, проректор УжНУ професор О. Сливка, сини Павла Чучки – Павло та Мирослав, повний склад кафедри словацької філології, представники інших кафедр університету, відомі в краї люди, які мали честь знати Павла Павловича особисто, студенти. У рамках заходу відбулася презентація фільму, знятого медіа-центром УжНУ, – “Лабіринт Чучки. Життя після життя” та презентація покажчика “Покликання”, укладеного працівниками університетської книгозбірні – бібліографами Ларисою Мельник, Оксаною Бряник та Наталією Лех-

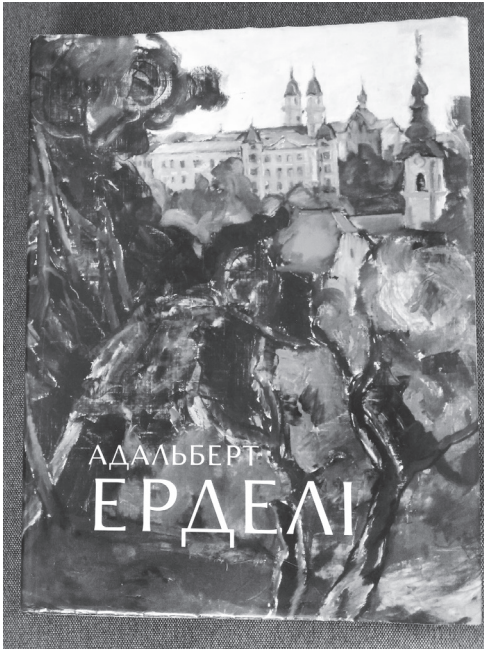
ман. Відповідальна за випуск директор бібліотеки Марія Медведь подякувала як колегам, так і синам професора за сприяння у виданні покажчика, за щиро надану літературу з приватної родинної бібліотеки, а також представникам закладу вищої освіти – за фінансування.

Перші примірники покажчика Марія Миколаївна подарувала присутнім на заході синам Павла Чучки, проректору О. Сливці, консулу М. Мойжіті, проф. С. Пахомовій, доц. Г. Шумицькій, доц. І. Сеньку, проф. Н. Бездзір, проф. Ю. Бідзілі, доц. Е. Швед, усім представникам кафедри словацької філології. Примірник покажчика отримала й бібліограф Оксана Григорівна Люта, яка разом з чоловіком відвідала захід, адже багато років була знайома з Павлом Павловичем.

Окрему групу наукових видань становить бібліографічне краєзнавство. Яскравими взірцями краєзнавчих видань, присвячених відомим персоналіям у Закарпатті є біобібліографії: “Олена Рудловчак : бібліограф. праць та літопис життя” / О. Закривидорога, Л. Ільченко, В. Падяк ; вступ. слово Д. Данилюка ; вступ. розвідка В. Падяка. Ужгород, 2001. 160 с. : іл., дод. (538 поз.) – видано з нагоди присвоєння О. М. Рудловчак звання Почесного доктора наук Ужгородського національного університету та є підсумком наукової і педагогічної діяльності званої в науковому світі вченої-карпатознавця; “Людвіг Філіп : біобібліограф. покажч.” / уклад. Л. О. Мельник ; наук. ред. П. М. Федака ; відп. за вип. В. С. Шеба. Ужгород, 2004. 88 с. : іл. (456 поз.), в якому представлено творчий звіт краєзнавця з проблем історії Закарпаття, етнографії, культури, релігії та з нагоди 60-річчя від дня народження; “Павло Федака : біобібліограф. покажч. До 60-річчя від дня народження” / уклад. : О. Д. Закривидорога, Г. З. Шарган. Ужгород, 2005. 268 с. : іл. (1454 поз.) – видання присвячено вченому-етнологу, історику, краєзнавцю, музеєзнавцю, громадському та культурному діячу; “Письменник Іван

Краєзнавчі бібліографічні видання, присвячені відомим особистостям Закарпаття.

АДАЛЬБЕРТ ЕРДЕЛІ

БІБЛІОГРАФІЯ

Статті А. Ерделі. Рукописи

1. Карнатуресская живопись // Альманах общества Византизм. — Прага, 1936. — С. 48—54.
2. A kárpályi művészek // Forrás — 1936. — VI évf. — 1-2.
3. Képművészet // Utóvár és Utó vármere — Utóvár, 1940.
4. Művészet ívelés. Utóvár // Művészet (Budapest). — Vyd. — Nr. 40 — d.
5. Універсальний журнал // Зоря — Нагір'я: Національн. Публіцистического Общества Наук. Републіки І. Іскіфін. VIII. Число 1—2. — С. 80—86. — Текст парам. згорським мовом.
6. До творчої проці. творчих художників // Закарпат. правда. — 1945. — 6 квіт. (№48). — С. 3.
7. Високо образливого мистецтво // Закарпат. правда. — 1946. — 24 трав.
8. Учність на куніях образах // Закарпат. Україна. — 1946. — 7 люта.
9. Творческій рост. Заметки художника: (Общ. выставка закарпат. художников) // Сов. Закарпатье. — 1950. — 18 ян.
10. Діпок: Автобіографічний роман: Рукопис. — Мюнхен, 1922—223 с.
11. Імпе: Автобіографічний роман: Рукопис. — Мюнхен, 1925—1926. — 246 с.
12. Мелі думки: Рукопис молодника. — Ужгород, 1933—1934. — 49 с.

Каталоги персональних виставок

1. Персональна виставка творч. художника А. М. Ерделі: Каталог // Закарпат. обл. картина галерея, Обл. правління Спілки рад. художників України: [Укл.: Н. Г. Зіновенська; над ред.: М. В. Колчановою]. — Ужгород, 1955. — 45 с. — Перелік репродукцій: Натюрморти з подлинником. 1909; Старик. 1924; Портрет батька. 1926; Сміяний портрет. 1928; Портрет Андерса Остеранда. 1930; Портрет А. С. 1931; Осінній багровий. 1935; Хвіл. 1937; Відпочиваючий козар. 1945; Натюрморти. 1950; Автопортрет. 1950; Хатка в Сланному. 1953; Натюрморти. 1952; Мозаїк колосистника. 1954.
2. Виставка творч. А. М. Ерделі: Каталог (Живопись, Рисунки) / М-во культури УРСР, Львів, упр. культури, Львів, держ. музей укр. мистецтва: [Укл.: В. О. Острозький, М. В. Гимченко]. — Львів, 1958. — 20 с.: 27 з. ил.
3. Манайков, Ф. Изобразительное искусство на Пам. Руса // Публіцистический Русь за год 1936—1936. [Ред. А. В. С. Івановича]. — Ужгород, 1936. — С. 144—146.
4. Високо Образливого мистецтва на Родинарській Русі // Родинарська Русь: Сторінк. народніцелі, календарі та релігійні романі Родинарської Русі / Ред. Др. Ярослав. Затікало. — Братіва, 1936. — С. 214—217.
5. Збірка І. І. у члениці на Родинарській Русі // Родинарська Русь: Сторінк. народніцелі, календарі та релігійні романі Родинарської Русі / Ред. Др. Ярослав. Затікало. — Братіва, 1936. — С. 233—238.
6. Курманова В. Липков Н. Искусство Советской Украины: Очерки. Живопись, Скульптура, Графика. — М.: Искусство, 1937. — 269 с.
7. С. 55: А. Ерделі.
8. Український радянський живопис: Альбом. [Вступ. ст. та упорядкув.: В. Лобановська, А. Шаповал]. — К.: Держвидав-образотвор. мистецтва і муз. арт. УРСР, 1937. — 72 с.: Репродукції картин А. Ерделі "Куклоподібні" (1923), "Заручені" (1923).
9. Ерделі Адальберт Михайлович (1891—1953). Перелік репродукцій: Портрет А. С. 1931; Полотно, оліє; Хатка в Сланному. 1931; Полотно, оліє; Портрет артистки Закарпатського народного хору Катрин Боню. 1934; Полотно, оліє; Палам квіт. 1934; Заручені; [Альбом] / Авт. перед. та упр. А. З. Шаповал. (С. 3—11). — К.: Держвидав. образотворного мистецтва і муз. арт. УРСР, 1963.
10. Острозький Г. Адальберт Михайлович Ерделі. — М.: Сов. художник, 1966. — 100 с.: 48 ил. — Список основних произведений. — С. 92—98. — Ред.: Егрові Т. Книга про вдатного художника // Закарпат. правда. — 1967. — 20 ян.
11. Кашай А. Колорит часу // Здобутки братерства / Горька. С. Д. Іванко. — Ужгород: Карпати, 1971. — С. 182—187.
12. Острозький Г. С., Клеєко С. К. Мистецтво Закарпатської України (1817—1945) // Історія українського мистецтва: В 6-ти т. Том шостий. Радянське мистецтво 1941—1967.

63 Аліній крокви, 1930 і 191. (144)
Slovenky landscape, 1930, (144)

64 Південь із ринком, 1930 і 191. (147)
Landscape with a river, 1930's (147)

Обкладинка, бібліографія та ілюстрації альбому "Адальберт Ерделі". 2007.

Чендей : біобібліогр. покажч.” / уклад. : О. Г. Люта, Л. О. Смочко, М. І. Трещак ; наук. ред. Василь Кухта ; передм. Надії Ференц. Ужгород, 2006. 174 с. : іл. (694 поз.) – містить матеріал про життєвий шлях та письменницький ужинок лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка; “Володимир Фединишинець : біобібліогр. покажч. : до 70-річчя від дня народж.” / уклад. : Л. О. Мельник, Н. С. Лехман, О. В. Бряник ; відп. за вип. М. М. Медведь. Ужгород, 2013. (1215 поз.), який присвячено закарпатському письменнику, поету і прозаїку, літературному критику, перекладачу, громадському діячу.

Таким чином, підготувавши ґрунтовні бібліографічні видання з максимальним наповненням матеріалу про ту чи іншу постать, бібліографи внесли свою лепту в царину загальної української бібліографії та біографістики, надали можливість майбутнім дослідникам користуватися зібраним матеріалом, продовжувати вивчення наукового чи літературно-художнього доробку особистостей, місце і значення яких для суспільства чітко окреслено у названих виданнях.

Важливий цикл бібліографічних робіт, виконаних працівниками відділу, пов’язаний із мистецтвом краю. Оскільки в Ужгороді у 2003 році на базі коледжу мистецтв відкрито Закарпатський художній інститут, то закономірно зріс і попит на мистецькі видання, присвячені творчості закарпатських митців. В останні роки світ побачило багато опатних мистецьких книжок (альбомів, каталогів, монографій), однак не всі видання мають належне науково-бібліографічне оформлення.

Наукова бібліотека отримала пропозицію від одного із видавництв допомогти укласти бібліографію до фундаментального альбому, присвяченого корифею закарпатського живопису – Адальберту Ерделі, що стало почесною і відповідальною справою для бібліографів інформаційно-бібліографічного відділу. Альбом, який містить 304 репродукції, зафіксував півстоліття надзвичайної активності художника, що зумів запровадити найновіші художні досягнення європейського мистецтва, створити творче художнє середовище на Закарпатті, заснувати разом із Йосипом Бокшаєм закарпатську школу живопису, виховати нову генерацію художників [24].

В останні роки інтерес до художника і його творчої спадщини значно зріс у зв’язку з трагічною смертю вдови Магдалини Ерделі (2004 рік). Усе життя Магдалина зберігала картини Адальберта, і її серце не витримало жорстокого пограбування. Громадськості не вдалося зберегти дворик і будинок художника, які невдовзі, у 2006 році, були зруйновані. З’явилося чимало матеріалів у пресі, присвячених цим трагічним подіям, статей про життя і творчість Ерделі, публікацій відомих репродукцій, влаштувалися виставки, декілька років поспіль проводилися Ерделівські читання в Закарпатському художньому інституті. Безумовно, що у цій ситуації відсутність видання, у якому були би зібрані, систематизовані і

представлені не тільки полотна Ерделі, але й література про нього, відчувалася досить гостро. З огляду на це в альбомі з'явився передостанній важливий розділ видання – “Бібліографія”.

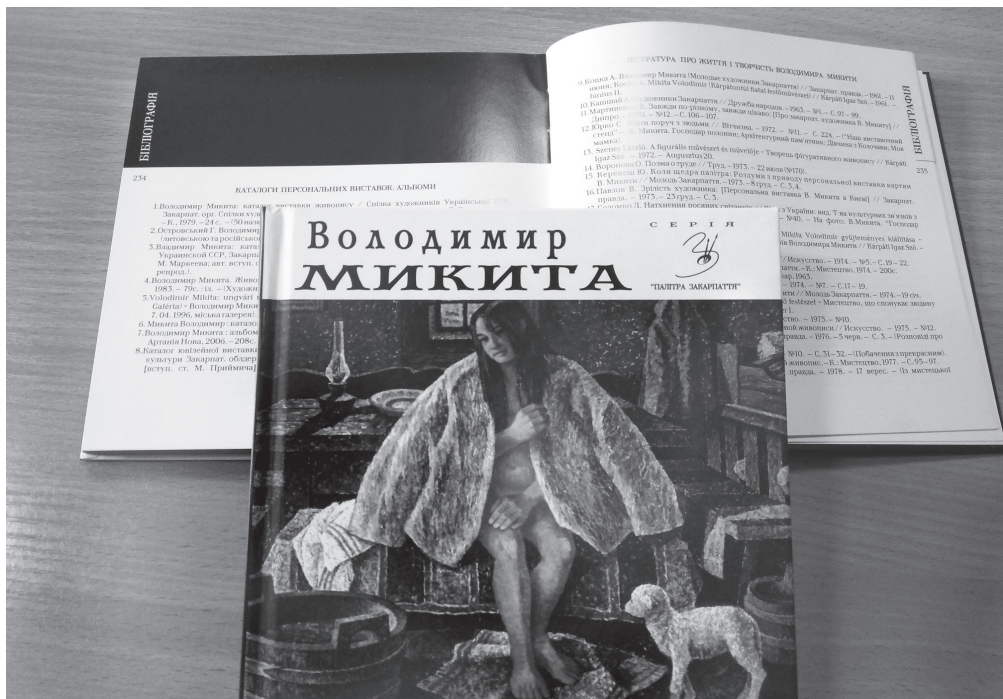
Позиції розділу систематизовані у хронологічній послідовності і рубриковані таким чином: “Статті А. Ерделі. Рукописи”; “Каталоги персональних виставок”; “Про життя і творчість Адальберта Ерделі. Окремі видання. Статті із збірників. Альбоми”; “Публікації у пресі”; “Енциклопедичні видання, довідники, каталоги”. Згадані розділи відзначаються точністю, науковою ретельністю та скрупульозністю праці бібліографів (Оксана Люта, Лариса Мельник, Тетяна Туренко) у найдрібніших деталях. Показчик охоплює літературу з 1929 року до вересня 2006 року. Містить 230 позицій, частково анотованих. Зібрану літературу систематизовано у п'яти основних розділах. Опис літератури здійснено відповідно до вимог Держстандарту.

Бібліографи свідомо подали публікації всіх обласних газет, які значно доповнили літопис життя і творчості художника. Назви статей часом є настільки промовистими, що їх можна вважати своєрідною хронікою подій.

Альбом “Адальберт Ерделі” належить до поширеного типу книжок, які зазвичай виконують функцію ознайомлення широкого кола цінителів мистецтва з творчістю визначних художників, з історією і сучасним станом українського мистецтва. Відомий експерт української книги Костянтин Родик, підсумовуючи річний рейтинг книг, у газеті “Україна молода” зазначає, що “Персональні альбоми А. Ерделі виходили не лише на Закарпатті, але жодне попереднє видання не здатне конкурувати з цією книгою. Окрім монографічної частини, там міститься Літопис життя і творчості майстра, спогади про нього, найповніша бібліографія, не кажучи вже про якість ілюстрацій, гарантовану відомими в Європі книжковими профі – угорцями” [25]. На Всеукраїнському рейтингу “Книжка року – 2007” (м. Київ) видання ввійшло в Короткий список найкращих мистецьких видань, зайнявши другу позицію.

У наступних публікаціях Костянтин Родик звертає увагу видавців та авторів сучасних альбомів на великий недолік майже усіх видань, а саме – відсутність бібліографії, яка дає можливість отримати більше інформації про кожного митця (кількість існуючих попередніх альбомів чи каталогів, літературу про життя і творчість тощо). Тож, враховуючи зауваження знаного спеціаліста книжкової справи, видавці і бібліографи намагалися дати усім наступним мистецьким виданням належне бібліографічне оформлення, зокрема альбому “Володимир Микита” (бібліографічний супровід Тетяни Туренко) [26].

Альбом присвячено народному художнику України, лауреату Національної премії ім. Тараса Шевченка, колишньому учневі Адальберта Ерделі Володимирі Василювичу Микиті. У 2021 році йому виповнилося

Альбом народного художника України, лауреата Національної премії ім. Т. Шевченка Володимира Микити (Ужгород, 2008).

90 років, а він і досі малоє їй веде активне мистецьке життя. Гідний подиву той факт, що за життя він створив свій особистий музей, який можуть відвідувати поціновувачі його творчості. Більшість картин художника, розміщені в альбомі, містяться саме у його картинній галереї. В альбомі зібрано 173 живописних полотна – з 1949 до 2008 року. Репродукціям передує вступна стаття мистецтвознавця Олега Сидора-Гібелінди, а завершує альбом бібліографія, яка налічує 150 позицій. Ці позиції включають каталоги персональних виставок, альбоми, книги та статті, присвячені життю та творчості митця, а також великий пласт довідкової літератури – енциклопедичні видання, довідники, каталоги, альбоми. Завдяки бібліографічному супроводу видання має бездоганний і довершений вигляд не тільки як мистецьке, а і як наукове видання.

“Три кроки до щастя: педагог, художник, літератор Ангеліна Турак” [27] – це видання присвячено людині, що реалізувала себе у трьох важливих сферах людської діяльності – педагогії, мистецтві та літературі. Під її керівництвом у зразковій студії образотворчого мистецтва м. Ужгорода навчалися сотні юних художників, кращі роботи яких отримували нагороди на республіканських та міжнародних виставках. Ангеліна Турак створила і свій власний мистецький світ. В альбомі представлені роботи художниці, виконані в різних техніках – графіці, пастелі, олії, моноти-

пії, розпису шовку та ін. Відома на Закарпатті і як дитяча письменниця, адже написала близько 20 книжок для дітей.

Складність бібліографії (100 поз.) посідала у фіксації матеріалів, опублікованих словацькою та угорською мовами. Кожна назва публікації іноземною мовою має паралельний переклад українською. У цьому бібліографам допомагали працівники бібліотеки, які добре володіють цими мовами.

Альбом “Золтан Мичка” присвячено народному художнику України, колишньому директору Міської картинної галереї м. Мукачево, члену Національної спілки художників України, лауреату обласної премії в галузі образотворчого мистецтва ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, заслуженому художнику України Золтану Мичці [28].

В альбомі “Золтан Мичка” вся маса репродукцій скомпонована в три великі розділи, які відповідно представляють основні етапи творчості художника: цикл Пленерний, цикл Модерний, цикл Сакральний. При укладанні бібліографії (уклад. Наталія Лехман) додалися певні труднощі, оскільки переважну кількість позицій довелося описувати угорською мовою, здійснювати паралельний переклад. Процес укладання бібліографії та пошуки джерел ускладнились через те, що значна частина архіву художника була знищена під час повені, яка затопила перший поверх будинку. З огляду на це певну кількість джерел не вдалося знайти, перевірити *de visu*. Завдяки укладеній бібліографії, альбом митця, окрім репродукцій, отримав великий масив біографічних, фактографічних, довідкових матеріалів, які стануть у нагоді всім, хто вивчатиме творчість визначного закарпатського художника. І, безумовно, альбом разом із бібліографічним супроводом отримав завершений вигляд.

Невелике, але ошатне подарункове видання альбому “Петро Шолтес” [29] було підготовлено до ювілею – 60-річчя закарпатського художника, корінного ужгородця, одного із найбільших оспівувачів рідного міста, яке на його полотнах залите сонцем і радістю. Його драгує сучасна псевдоархітектура міста, через що у своїх роботах митець прагне зберегти найстаріші та найгарніші куточки старого міста. Бібліографія до альбому митця хоча і невелика (36 позицій, уклад. Юлія Мателешко), але надає необхідну інформацію читачеві про здобутки митця.

Неперевершений закарпатський художник особливої трагічної долі Олег Гораль залишився в пам’яті людей, які його знали, і в осягненні сучасними поціновувачами – в альбомі з унікальними роботами. Передмова до видання сучасного художника Ігоря Панейка влучно характеризує митця, вивчення творчої спадщини якого триває: “Геній, що народився генієм...” [30]. Бібліографію Олега Горалья підготувала провідна бібліографиня відділу Оксана Бряник.

Можемо стверджувати, підсумовуючи наведене, що бібліографи Наукової бібліотеки роблять усе можливе, аби мистецькі видання на Закар-

патті мали не тільки привабливий ошатний вигляд завдяки репродукціям унікального закарпатського живопису, але й були оформлені за усіма канонами наукового книжкового видання, формували бібліографічну культуру викладачів, студентів художнього інституту, закарпатських художників, подаючи якісний бібліографічний супровід.

Інший напрям бібліографічної діяльності стосується наукових збірників. З огляду на вимогу користувачів щодо інформації, яка міститься в збірниках закладу вищої освіти “Наукові вісники Ужгородського університету”, цілком природно виникла серія бібліографічних покажчиків, що розкривали зміст того чи іншого серійного видання. У 2013–2015 рр. друком вийшло декілька бібліографічних видань [31], які допомагали студентам швидко і зручно знаходити необхідну інформацію до наукових робіт; цьому сприяли і допоміжні покажчики до кожного видання – алфавітні, хронологічні, географічні. Про значення бібліографічного покажчика змісту до “Наукових записок Ужгородського державного університету” докладно повідомлено у статті, розміщеній у матеріалах науково-практичної конференції бібліотеки 18–25 червня 2019 р. [32].

Однак у зв’язку із запровадженням у книгозбірні електронного каталогу та картотеки нагальна потреба у таких виданнях втратила своє первісне значення. Сьогодні інформаційне завдання цих покажчиків успішно продовжує їхній “конкурент” – репозиторій наукових статей, навчальних посібників, підручників, монографій, авторефератів дисертацій тощо. Будь-яку публікацію, що міститься у продовжуваних виданнях, наприклад “Наукових вісниках Ужгородського університету”, тепер можна знайти у відкритому електронному архіві, у формуванні якого активну участь бере університетська книгозбірня, зокрема бібліографи інформаційно-бібліографічного відділу. Про місце і функції репозиторію Ужгородського університету детально йдеться у статті заст. директора Наукової бібліотеки В. Воробець [33].

Проте роль і значення покажчиків, що розкривають зміст, остаточно не вичерпані. Очевидно, що акценти необхідно змістити на ті видання (у фондах центрального книгосховища, краєзнавчої літератури, читальної зали періодичних видань), які в найближчому майбутньому бібліотека не зможе презентувати користувачам через свої обмежені технічні можливості.

Важливу частину діяльності інформаційно-бібліографічного відділу становлять бібліографічні видання, що окремою групою представляють науковий доробок учених Ужгородського національного університету. Серед них виділяємо дві основні роботи, які фіксують наукові праці за значний період діяльності вищого навчального закладу. Перша з них підсумовує результат діяльності вчених університету за період 1945–1990 рр. і підготовлена колективом бібліотеки під керівництвом О. Д. Закривидороги [34]. Структура покажчика надзвичайно вдало

Серія бібліографічних покажчиків, що розкривають зміст збірників “Наукові вісники Ужгородського університету”.

студії”, “Сучасні дослідження з іноземної філології”, “Сучасні проблеми з мовознавства та літературознавства”, “Тисячоліття – Millenia”, “Acta Hungarica”, “Між Карпатами і Татрами”, “Наукові вісники Ужгородського університету” тощо. Інші розділи складають монографії, навчальні, навчально-методичні видання, переклади, словники, довідники, бібліографічні, літературно-художні видання. Окремим блоком виділено дисертації, які захищені науковцями університету на спеціалізованих радах Ужгородського національного університету та інших ВНЗ України й за її межами. Власне, бібліографічне видання дає повну і цілісну картину багатогранної різнобічної наукової діяльності університетської спільноти. В рецензії на це видання відзначено, що популяризація праць науковців нашого краю, зокрема представників Ужгородського університету, вивчення здобутків закарпатських учених, систематизація їхніх праць, відповідне висвітлення у пресі всього, що сприяє престижу університету, його розвитку, іміджу, – є важливими завданнями нашої крайової бібліографії [36].

Варто зауважити, що науково-бібліографічна діяльність працівників відділу не обмежувалася тільки підготовкою окремих видань бібліографічних робіт – їхня активність виявлялася і в публікації бібліографічних досліджень у складі наукових збірників, матеріалів конференцій.

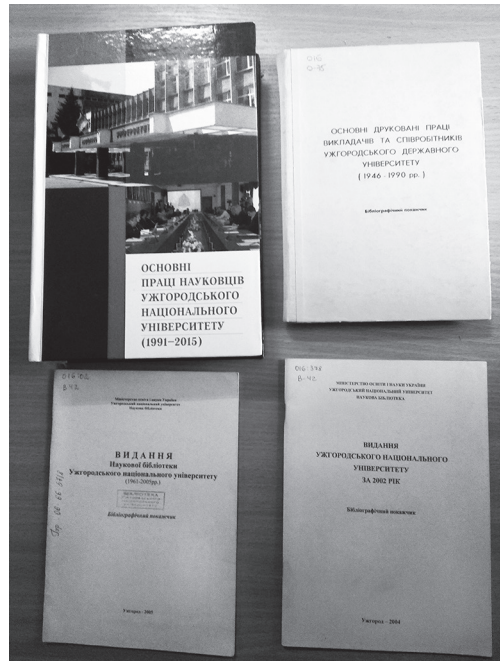
продумана і відтворює усі види і жанри наукових видань – підручники, посібники, курси лекцій, методичні посібники, монографії, дисертації тощо.

Другий покажчик, який хронологічно продовжує попередній, підготовлено до 70-річного ювілею університету і за період у 25 років (з 1991 до 2015) у ньому зібрано 5617 назв наукових праць [35]. Видання містить понад 2000 персоналій. У переліку вміщених наукових видань – матеріали симпозіумів, конференцій, семінарів, шкіл (міжнародних, всеукраїнських, регіональних, обласних, вузівських, студентських тощо); збірників наукових праць, видань, що продовжуються: “Історичний часопис з богемістики і словакістики”, “Carpatika-Карпатика”, “Молодь – Україні”, “Регіональні

Прикладами можуть слугувати такі публікації: Микола Грицак : бібліогр. покажч. (до 90-річчя з дня народж.). *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. пр. 2000. Вип. 3. С. 348–354; Василь Пачовський у контексті історії та культури України : наук. зб. / Б. К. Галас (відп. ред.). Ужгород : Закарпаття, 2001. 420 с. Бібліографія: с. 391–397 (70 назв); Барчан В. Біля джерел. Ужгород : Ліра. 2004. 160 с. (в розділі “Наукові здобутки кафедри” подана бібліографія праць викладачів кафедри укр. л-ри); Сорока С. С. Дорогою життя (до 70-річчя від дня народження). Ужгород : Говерла, 2009. 262 с. Бібліогр. покажч.: с. 163–221 (183 назви); Пласт на Закарпатті в минулому і сьогодні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 17 серп. 1996 р.). Ужгород : Гражда, 2012. 176 с. Бібліогр. покажч.: с. 156–175 (91 назва); Поэтические шедевры XX века / сост. М. Рошко. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2011. 164 с. Біографічний супровід: с. 153–157, та ін.

Серед помітних резонансних видань скромне місце, на перший погляд, посідають два видання, які, однак, відіграли неабияку роль у становленні іміджу та ділової репутації університетської бібліотеки, представивши читачу у цілісному вигляді інформацію про бібліотеку та її діяльність. Перше з них – без фотоілюстрацій, на тьмяному папері, проте вперше з презентаційною назвою “Читателю о Научной библиотеке Ужгородского государственного университета (путеводитель)” [37]. Цей путівник став своєрідним посібником з усунення “лікнепу” читачів та навіть бібліотекарів щодо університетської книгозбірні. Розмножений університетським ротапринтом, він подавав стислу, але необхідну всебічну інформацію про історію бібліотеки, її фонди, структурні підрозділи, довідковий апарат. Укладач путівника – ст. методистка Валентина Григорівна Саллер.

Звісно, видрукуваний невеличким тиражем, уже за рік він став бібліографічною рідкістю. Ідея створення нового путівника виникла напередодні 60-річчя університету і була успішно втілена у життя. До-

Бібліографічні видання, які зафіксували основні праці науковців Ужгородського університету.

Христина Настич та Леся Фетько працюють у Державному архіві Закарпатської області. 2018.

відкове видання, присвячене бібліотеці, привертало увагу оригінальним дизайном, світлинами, стислим інформативним матеріалом, який однак давав повну уяву читачам про діяльність бібліотечного закладу, знайомив із історією бібліотеки, подавав змістовну характеристику усіх відділів бібліотеки, правила користування книгозбірнею [38].

Звичайно, на сьогодні інформація довідника (станом на 2005 рік) уже вичерпала себе. Назріла необхідність у підготовці наступного довідкового видання, яке б презентувало сучасну книгозбірню читачам/користувачам нового – “цифрового” – покоління. Наразі такий путівник (онлайн) до ювілею

бібліотеки вже підготовлений працівниками Наукометричного центру (автори: Октавія Лашкай, Леся Фетько, Наталія Ірговці, Христина Настич). Завдяки цікавим комп’ютерним рішенням та оформленню, короткій і змістовній інформації, путівник Науковою бібліотекою УжНУ є привабливим і доступним усім користувачам на сайті бібліотеки (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/22/show>).

Особливе місце серед наукових видань, підготовлених працівниками бібліотеки, посідає бібліографічний покажчик колишньої директорки бібліотечного закладу О. І. Почекутової, присвячений пресі Закарпаття. Перебуваючи вже на пенсії, Олена Іванівна не полишала роботу в бібліотеці, а напружено і плідно займалася збиранням необхідних архівних матеріалів для обраної теми. У пошуках інформації вона опрацювала періодичні видання, що зберігаються в Науковій бібліотеці Ужгородського університету, матеріали Державного архіву Закарпатської області, Закарпатського краєзнавчого музею, приватні архіви. Бібліографічний покажчик під назвою “Преса Закарпаття XIX – першої половини XX століття” (2010) хронологічно охопив закарпатську пресу з 1867 до 1944 року, представивши максимальну кількість періодичних видань, що виходили на Закарпатті у зазначений період [39].

Дослідницька робота Олени Почекутової виявилася вкрай важливою для вивчення історії Закарпаття, для визначення місця краю в загальноєвропейському історико-культурному процесі, для швидкого пошуку необхідних періодичних видань у відділі краєзнавчої літератури Наукової бібліотеки чи в інших визначених місцях зберігання преси, для їх практичного використання студентами та науковцями університету. Вихід бібліографічного покажчика дав імпульс до подальшого дослідження науковцями закарпатських газет, часописів, журналів, на сторінках яких опубліковані матеріали соціально-економічного, політичного, культурно-освітнього, літературного та мистецького життя нашого краю.

Активна і плідна наукова діяльність нинішньої очільниці бібліотеки Марії Миколаївни Медведь заслуговує на особливу увагу. Аналізуючи її науковий доробок (на сьогодні це вже понад 60 наукових статей), чітко виокремлюємо три напрями досліджень. Основний – стосується діяльності Наукової бібліотеки в сучасних умовах. Цій темі присвячено близько двадцяти публікацій, в яких аналізуються найактуальніші проблеми сьогодення нашого закладу, а саме – його робота в умовах інформаційного суспільства; роль бібліотеки у навчальному та науковому процесах університету; електронна бібліотека та її значення; електронні книги, їх переваги та недоліки; досвід масштабного впровадження електронної бібліотечної програми; об'єднання всіх філій та відділів єдиною бібліотечною мережею; створення електронного репозиторію УжНУ; застосування в роботі інноваційних технологій; роль університетської бібліотеки в інфометричних дослідженнях публікаційної активності вчених вузу та багато ін. Своє знання і зусилля М. Медведь спрямовує на створення такого бібліотечного інформаційно-культурного центру, який би відповідав сучасним вимогам “цифрового” покоління користувачів.

Новий вектор наукових досліджень і зацікавлень М. Медведь спрямований до історичних джерел виникнення бібліотеки, які сягають XVII століття, та формування її унікальних фондів. Її увага прикута до визначної постаті в історії Закарпаття і в історії бібліотеки зокрема – Андрія Бачинського; до виникнення і функціонування перших крайових періодичних видань, роль і значення яких потребує ретельного вивчення; до осягнення спадку видатної карпатознавиці Олени Рудловчак тощо. Назвемо наукові статті, які яскраво демонструють спрямування останніх років: “Структурна характеристика духовно-літературного журналу “Листок”: із фондів періодичних видань Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету” (2015); “Періодика у фондах Наукової бібліотеки Ужгородського університету як історичне джерело Закарпаття (на матеріалах бібліографічного покажчика Олени Почекутової «Преса Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття» (2017); “Участь професора Миколи Мушинки у долі приватної бібліотеки Олени Рудловчак” (2017); “Музей-колекція Олени Рудловчак” (2019)

та ін. Наукові розвідки свідчать про перспективи подальшого вивчення “білих плям” в історії бібліотеки і загалом освіти та науки на Закарпатті.

I, безумовно, чітко виокремлюється напрям досліджень, пов’язаний із мовознавчими проблемами, які, на перший погляд, не пов’язані з бібліотекознавством. Будучи кандидатом філологічних наук, значну кількість публікацій М. Медведь присвятила науковим розвідкам (перелік статей див. у розділі 10 “Бібліографія”), в яких зосереджує увагу на вивченні видавничо-поліграфічної термінології, витоки якої сягають середини XV століття, функціонуванні на сучасному етапі та перспективи її розвитку в майбутньому. Дослідниця простежує динаміку розвитку мови, появу нової термінології, пов’язану з технічним розвитком галузі, простежує зв’язок видавничо-поліграфічної терміносистеми з іншими суміжними до неї галузями науки і техніки, аналізує засвоєння українською мовою іншомовних термінологічних запозичень тощо.

Авторка досліджень обґрунтовує серйозні підстави для активного вивчення, систематизації й уніфікації нових термінів, зокрема укладання словників видавничо-поліграфічної термінології, вплив термінології на культуру мовлення, вживання сучасної спеціальної термінології в різних інформаційних середовищах, що пов’язує певним чином мовознавчі проблеми з дотичними питаннями видавничої діяльності сучасної наукової бібліотеки, створенню і функціонуванню інформаційних продуктів на мережевих сторінках бібліотеки.

Відрадно, що, шукаючи відповіді на злободенні питання, директорка бібліотеки захоплює ними членів колективу, залучає до дослідження лакун в історії бібліотеки (так, наприклад, молоді спеціалісти Л. Фетько та Х. Найдич опрацьовували архівні матеріали з історії бібліотеки), до впровадження інформаційних інновацій в діяльність закладу тощо.

М. Медведь застосовує свій “особливий” метод навчання для всіх бібліотекарів, незалежно від віку і ступеня обізнаності в технологічних процесах, який був успішно впроваджений у рамках Наукової бібліотеки. Прикладом вдалого втілення нових починань, ініціаторкою яких вона виступила, є підготовка і проведення бібліотекою науково-практичних інтернет-конференцій, публікація матеріалів конференцій, збірників, що є важливою частиною наукової діяльності працівників книгозбірні.

Нагадаємо, що першим збірником матеріалів конференцій, підготовленим бібліотекою, стало видання, яке вже згадувалося неодноразово, – “Скарбниця духовності” (1997). Збірник до 50-річчя Наукової бібліотеки містить доповіді, повідомлення і спогади учасників зібрання, присвячені історії становлення і розвитку бібліотеки, характеристиці фондів книгозбірні, проблемам їх зберігання та комплектування, практичні поради та обмін досвідом з колегами інших бібліотек, визначення нових пріоритетних напрямів роботи, перспектив тощо.

У 2014 році помітним явищем став вихід у світ збірника матеріалів, присвячених 90-річчю від дня народження книгознавця, бібліографа та педагога – Олени Дем'янівни Закривидороги, яка своє життя і діяльність присвятила рідній університетській книгозбірні [40]. Збірник уміщує статті Олени Закривидороги, її інтерв'ю; спогади вчених, друзів, колег про видатного бібліографа, активного громадського діяча, ветерана Другої світової війни. У книжку ввійшов також біобібліографічний покажчик, в якому зібрано науковий доробок та літературу про життя і діяльність визначної постаті в історії Наукової бібліотеки Ужгородського університету. Примітно, що презентація видання відбулася 30 вересня – у святковий день – Всеукраїнський день бібліотек.

Нещодавно важливою, знаковою і приємною подією для бібліотекарів став вихід збірника матеріалів науково-практичної інтернет-конференції (18–25 червня 2019 р.) на тему: “Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки”. У роботі конференції взяли участь 47 фахівців бібліотечної галузі, а 28 із них надіслали свої доповіді [41].

Для підведення підсумків інтернет-конференції в читальній залі було влаштовано круглий стіл, за яким обговорювалися проблеми впровадження сучасних інформаційних технологій в роботу бібліотеки, веб-сайт бібліотеки, онлайн-послуги тощо.

Зацікавленість доповідями, їх жваве обговорення стало свідченням актуальності та необхідності проведення подібних конференцій. Тож незабаром, 15–19 червня 2020 р., у напружений період суворого карантину CoViD-19, очікувано відбулася наступна інтернет-конференція під назвою “Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій”, матеріали якої розташовані на сайті бібліотеки (URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/83>).

У незвичних і складних умовах (за межами закладу) бібліотекарі підготували матеріали досліджень, успішно застосовуючи на практиці послуги інтернет-сервісу: колективне спілкування та вирішення нагальних проблем за допомогою онлайн-конференцій, координацію роботи, редагування статей, онлайн-індексування публікацій за УДК тощо; активно використовували відкритий електронний архів університету (репозиторій), наукові фахові видання, які отримує бібліотека, та свій власний досвід і знання.

Підсумовуючи вищевикладене, робимо висновок, що бібліотечні працівники досягли помітних і вагомих результатів у науково-бібліографічній роботі. Протягом усього періоду діяльності книгозбірні вони наполегливо вивчали проблемні питання, вдосконалювали своєю працею науковий і навчальний процеси в університеті, намічали перспективи розвитку бібліотечного закладу, вивчали і впроваджували інновації. Попереду бібліотекарів наукової книгозбірні очікують як особисті досяг-

нення у вивченні різнобічних бібліотечних проблем, оволодіння новітніми технологіями, сучасним досвідом інформаційно-бібліографічної роботи, так і плідні результати колективної наукової праці.

Джерела та література:

1. Мельник Л. О., Бряник О. В. Використання сучасних інформаційних технологій у роботі довідково-бібліографічного відділу. *Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки* : матеріали наук.-практ. інтернет-конференції (Ужгород, 18–28 черв. 2019 р.) / редкол. : М. М. Медведь, В. В. Воробець, Л. О. Мельник та ін. ; ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2019. С. 100–107.

2. Медведь М. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету в умовах інформаційного суспільства: Як живе, якими успіхами зустрічає своє 70-річчя найбільша книгозбірня Закарпаття. *Погляд*. 2015. 17 листоп. (№ 11). С. 5.

3. Давні рукописи і стародруки : Опис і каталог / відп. ред. О. М. Фесенко ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т, Бібліотека. Ужгород : Друкарня УжДУ, 1961. 96 с. : іл.

4. Давні рукописи і стародруки : Опис і каталог. Частина друга / відп. ред. І. І. Кирячок ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т, Бібліотека. Ужгород : Вид-во Львів. ун-ту, 1964. 84 с. : іл.

5. Сак Ю. Інкунабули бібліотеки Ужгородського державного університету : [опис і каталог 24-х інкунабул] / відп. ред. І. В. Сабадош ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т, Бібліотека. Ужгород : [Закарпат. облдрук.], 1974. 48 с. : іл.

6. Шевченко і Закарпаття: (Пам'ятка до 150-річчя з дня народж. Т. Г. Шевченка) / уклад. В. І. Неточаєв, О. Д. Закривидорога ; відп. за вип. І. І. Кирячок, Д. А. Вдовін ; Закарпат. обл. упр. культури, Держ. обл. б-ка для дорослих, Б-ка Ужгор. держ. ун-ту. Ужгород : Закарпат. обл. кн.-газ. вид-во, 1964. 16 с. (57 поз.).

7. Олександр Васильович Духнович : Пам'ятка читачу / уклад. О. Д. Закривидорога, В. І. Неточаєв ; відп. за вип. І. І. Кирячок, П. Ф. Распопін ; Закарпат. обл. упр. культури, Б-ка Ужгор. держ. ун-ту, Держ. обл. б-ка для дорослих. Ужгород : Карпати, 1965. 16 с. (53 поз.).

8. Дзендзелівський Й., Ломсадзе Е., Закривидорога О. Важлива справа : [про необхідність видання бібліогр. покажч. до “Наукових записок Ужгородського державного університету”]. *Радянський студент*. 1967. 26 черв.

9. Васовчик В. Ю. Відзначення 100-річного ювілею з дня смерті Т. Г. Шевченка в Угорщині / [редкол. : В. І. Ариповський, Ю. І. Балєга, В. Л. Микитась (відп. ред.) та ін.]. *Тези доп. та повідомл. до XVIII наук. конф. (трав. 1964 р.). Сер. Літературознавство* ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1964. С. 45–48.

10. Васовчик В. Ю., Мишанич О. В. Угорщина. *Світова велич Шевченка* : зб. матеріалів про творчість Т. Г. Шевченка в трьох томах Т. 3. Т. Г. Шевченко в зарубіжному літературознавстві : [переклади ст. угорських письменників про творчість Т. Шевченка]. Київ : Наук. думка, 1964. С. 320–367.

11. Васовчик В. Ю. Арпад Земплєні – перекладач поезій Шевченка на угорську мову. *Тези доп. до конф., присвяч. XX-річчю Ужгор. держ. ун-ту. Жовт. 1965 р. Сер. літературознавства* / [редкол. : Ю. І. Балєга, Г. І. Дуденкова, В. Л. Микитась (відп. ред.) та ін.] ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1965. С. 80–84.

12. Васовчик В. Ю. Переклади П. А. Грабовського з угорської мови. *Рад. літературознавство*. 1965. № 12. С. 23–32.

13. Васовчик В. Ю. Ювілейне видання “Кобзаря” Шевченка угорською мовою. *Тези доп. і повідомл. до XIX наук. конф. Трав. 1965 р. Серія літературознавства / [редкол. : Ю. І. Балєга, В. М. Білецький (відп. ред.), М. П. Козлов та ін.] ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1965. С. 96–100.*

14. Васовчик В. Ю., Штернберг Я. І. До питання про переклади творів О. Духновича угорською мовою. *Літературна та педагогічна спадщина О. Духновича : тези доп. та повідомл. до наук. сесії, присвяч. 100-річчю з дня смерті О. Духновича. Трав. 1965 р. / [редкол. : Ю. І. Балєга, Г. І. Дуденкова, В. Л. Микитась (відп. ред.) та ін.] ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1965. С. 56–59.*

15. Киричок І. І. До історії бібліотеки О. Духновича. *Літературна та педагогічна спадщина О. Духновича : тези доп. та повідомл. до наук. сесії, присвяч. 100-річчю з дня смерті О. Духновича. Трав. 1965 р. / [редкол. : Ю. І. Балєга, Г. І. Дуденкова, В. Л. Микитась (відп. ред.) та ін.] ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1965. С. 39–42.*

16. Киричок І. І. Рідкісні видання творів Т. Г. Шевченка у бібліотеці Ужгородського держуніверситету. *Тези доп. та повідомл. наук. конф. проф.-викл. складу, присвяч. 150-річчю з дня народж. Тараса Григоровича Шевченка / [редкол. : Й. О. Дзендзелівський, П. В. Лінтур, П. П. Пономарьов (відп. ред.) та ін.] ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1964. С. 78–79.*

17. Киричок І. І. Преса і книги Радянського Закарпаття. *Українська книга*. Київ ; Харків : Ред.-видав. від. Книжкової палати УРСР, 1965. С. 108–123.

18. Киричок І. І. Книгодрукування Радянського Закарпаття. *Тези доп. та повідомл. до наук. конф., присвяченої 20-річчю визволення Закарпаття Рад. армією (груд. 1964 р.) / [редкол. : М. В. Троян (відп. ред.) ; Г. В. Марченко, В. В. Хайнас, І. Г. Шульга] ; МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т. Ужгород, 1964. С. 177–122.*

19. Киричок І. І. Пропаганда бібліотечно-бібліографічних знань серед студентів університету. *4-та наук.-метод. конф. випускників інституту (Харків, 13–15 трав. 1965 р.) : тези доп. і повідомл. ; Харків. держ. ін-т культури. Харків, 1965. С. 22–23.*

20. Киричок І. Букварю – 150 років. *Україна*. 1971. № 45. С. 24.

21. Вам – лісохіміки : бібліогр. покажч. (1979–1983) ; уклад. : О. Д. Закривидорога (відп. за вип.), Й. Й. Балаж, О. Г. Люта, Л. О. Мельник, Т. В. Туренко. Ужгород : Карпати, 1984. 83 с. (1042 поз.)

22. Сенько Іван : бібліогр. покажч. / уклад. : О. В. Бряник, Н. С. Лехман, Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2017. 196 с. : іл. (До 80-річчя від дня народження).

23. Покликання : біобібліогр. покажч. / уклад. : Л. О. Мельник, Н. С. Лехман, О. В. Бряник ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Філол. ф-т, Каф. словац. філол., Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2018. 224 с. (До 90-річчя від дня народження Павла Павловича Чучки).

24. Адальберт Ерделі : альбом / авт.-упоряд. А. М. Ковач. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2007. 380 с. ; іл. Бібліографія: С. 337–345. Текст укр. та англ. мовами.

25. Родик К. Доба репродукцій. *Україна молода*. 2008. 24 трав.

26. Володимир Микита : альбом / вступ. ст. Олег Сидор-Гібелінда. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2008. 248 с. Бібліогр. : 150 назв. Текст укр. та англ. мовами.

27. Три кроки до щастя: педагог, художник, літератор Ангеліна Турак. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2010. 156 с. Бібліогр.: с. 151-154.

28. Золтан Мичка : альбом. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2010. 188 с. Бібліогр. : 174 назви.

29. Петро Шолтес. Живопис. Графіка : альбом. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2010. 64 с. : іл. Бібліогр.: С. 58-59 (36 назв).

30. Олег Гораль : альбом / передм. М. Сирохмана, І. Панейка. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2013. 68 с. : іл. Бібліогр.: с. 67 (27 назв).

31. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. : бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1-18 (1999-2013) / уклад. : Н. С. Лехман, Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Медведь. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2015. 112 с.; Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія. Соціологія. Філософія : бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1-1 (18) (2004-2015) / уклад. : Н. С. Лехман, Л. О. Мельник. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2015. 116 с.; Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія : бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1- 1(30) (1995-2013) / уклад. Ю. П. Мателешко ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Медведь. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2015. 140 с.; Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. Соціальні комунікації: бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1-28 (1995-2012) / уклад. Н. С. Лехман ; ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. Н. І. Гунько. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2013. 128 с.

32. Бряник О. В. Бібліографічний покажчик до "Наукових записок Ужгородського державного університету" (1947-1963 рр.) як складова краєзнавчої бібліографії. *Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій* : матеріали наук.-практ. інтернет-конф., (Ужгород, 15-19 черв. 2020 р.). URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/83>

33. Воробець В. В. Роль наукової бібліотеки у формуванні відкритого електронного архіву dspace.uzhnu.edu.ua як важливий чинник підвищення іміджу та рейтингу університету. *Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки* : матеріали наук.-практ. інтернет-конференції (Ужгород, 18-25 черв. 2019 р.) / редкол. : М. М. Медведь, В. В. Воробець, Л. О. Мельник та ін. ; ДВНЗ "Ужгор. нац. ун-т", Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2019. С. 31-38.

34. Основні друковані праці викладачів та співробітників Ужгородського державного університету (1946-1990 рр.) : бібліогр. покажч. / Держ. ком. СРСР по нар. освіті, МВ і ССО УРСР, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка УЖДУ, Закарпат. т-во "Знання" / уклад. : О. Д. Закривидорога, Є. Ш. Калочай, Ю. В. Костю, Л. О. Мельник. Ужгород : [Перечин. райдрук.], 1991. 282 с. (1917 поз.).

35. Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991-2015) : бібліогр. покажч. / уклад. : О. В. Бряник, Н. С. Лехман, Л. О. Мельник, О. В. Хаван, О. З. Цуняк; уклад. розд. "Дисертації" : Н. Я. Данилець, М. І. Чорній ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ "Ужгор. нац. ун-т", Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во Олександрів Гаркуші, 2016. 696 с. (До 70-річчя Ужгородського університету).

36. Олашин М. В. Показчик праць учених УжНУ за 25 років (1991–2015). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія / МОН України, ДВНЗ «УжНУ»*, Іст. ф-т / редкол. : О. С. Мазурок (голова) та ін. ; відп. за вип. Н. П. Керецман. Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2016. Вип. 2 (35). С. 136–138. – *Рец. на кн.*: Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991–2015) / уклад. : О. В. Бряник, Н. С. Лехман, Л. О. Мельник, О. В. Хаван, О. З. Цуняк ; уклад. розд. “Дисертації” : Н. Я. Данилець, М. І. Чорній ; передм. В. І. Смоланки ; відп. за вип. М. М. Медведь ; МОН України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2016. 696 с.
37. Читателю о Научной библиотеке Ужгородского государственного университета (путеводитель) ; Ужгор. гос. ун-т, Б-ка. Ужгород, 1987. 10 с.
38. Наукова бібліотека Ужгородського національного університету : довідник / укладачі : Л. О. Мельник, О. І. Почекутова, Т. В. Туренко. Ужгород, 2005. 64 с. ; іл.
39. Почекутова О. Преса Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття : бібліогр. показч. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2010. 128 с.
40. Олена Закривидорога – книгознавець, бібліограф, педагог : зб. матеріалів, присвячених 90-річчю від дня народження / уклад. : В. В. Воробець, Л. О. Мельник, С. П. Слепньова. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2014. 180 с.
41. Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки : матеріали наук.-практ. інтернет-конференції (Ужгород, 18–25 черв. 2019 р.) / редкол. : М. М. Медведь, В. В. Воробець, Л. О. Мельник та ін. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2019. 204 с.

6.8. Центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень

На сучасному етапі особливого значення для Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету набуло опанування наукометричних методів досліджень та впровадження їх у практичну діяльність. Першочерговим і стратегічним завданням бібліотеки стало підвищення позицій університету в міжнародних рейтингах за допомогою інтеграції наукових і освітніх ресурсів УжНУ в міжнародний науково-інформаційний комунікативний простір та поліпшення якості інформаційної присутності в інтернет-просторі. Значна роль в реалізації цього завдання належить саме бібліотечному закладу, найважливіша функція якого – забезпечення оперативного доступу до всіх видів інформації для інтенсифікації та підвищення якості наукового і освітнього процесів. На сьогодні наукометрія – це новий і затребуваний напрям діяльності Наукової бібліотеки.

Наукометрична база даних – це бібліографічна і реферативна база даних з інструментами для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях. Нині найбільш авторитетними наукометричними базами є бази Web of Science і SCOPUS, Google Academia.

Колектив Центру наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень: Леся Фетько, Мар'яна Ігнатюк, Октавія Лашкай, Наташа Ірговці, Ганна Смірнова, Крістіна Шпонтак, Крістіна Лешко. 2020.

Центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень є структурним підрозділом Наукової бібліотеки ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, котрий здійснює наукову, наукометричну, бібліометричну, аналітичну та інші види діяльності і надає інформаційну підтримку науковим дослідженням.

Метою діяльності Центру є проведення досліджень в галузі наукової комунікації, відкритого доступу, наукометрії та бібліометрії, поширення інформації про наукові дослідження в Ужгородському університеті та підвищення їх результативності шляхом створення відповідної інфраструктури та інноваційних застосунків цифрової комунікації.

Центр спрямовує свою діяльність такими нормативними документами: Положенням про Центр наукометрії та інформаційної підтримки досліджень Наукової бібліотеки ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, наказом № 12/01-04 від 19.03.2019 р. “Щодо індексування науково-педагогічних та наукових працівників за допомогою унікального ідентифікатора ResearcherID як авторського профілю на платформі Web of Science”; наказом № 168/01-04 від 15.01.2019 р. “Про коректне ви-

значення рейтингу науково-педагогічних і наукових працівників у світових наукометричних базах даних (ORCID)”; наказом № 264/01-04 від 23.05.2019 р. “Про наукометричні показники науково-педагогічних і наукових працівників університету”.

Наукова бібліотека за наказом № 420/01-04 від 31.05.2018 р. “Про утворення Центру наукометрії та інформаційно-бібліотечного сервісу” є підрозділом, відповідальним за моніторинг бібліометричних показників університету в цих наукометричних базах. Фахівці бібліотеки здійснюють пошук і аналітико-статистичну обробку даних, коригування єдиного профілю університету, відстежують динаміку публікаційної активності та цитованості науковців, надають допомогу при створенні і редагуванні профілів. Все це надає можливість поступово утворювати реальну картину наукових здобутків учених, кафедр, закладу. Класику інформаційно-бібліотечної роботи доповнює наша власна креативність в цьому напрямі.

Для упорядкування даних створено нову електронну базу на сайті бібліотеки “Бібліографічні профілі вчених УжНУ”, в якій передбачені поля для внесення таких даних, як електронні адреси паспортів науковців (ID Scopus (за наявності), Researcher ID (WoS), ORCID, Google Scholar). Створено рубрики “Бібліометрика науки УжНУ”, в яку внесено статистичні дані про кількість публікацій у базі даних Scopus, WoS, кількість цитувань, індекси Гірша, вказується дата актуалізації даних.

В результаті аналітичної діяльності з моніторингу та аналізу публікаційної активності науковців та співробітників Ужгородського університету на основі наукометричних баз Scopus, Web of Science та Google Academia були підготовлені такі матеріали:

- загальна таблиця бібліометричних профілів науковців та співробітників університету (профілі Scopus, Web of Science, Google Academia, ORCID) (інформація розміщена на веб-сайті Наукової бібліотеки);
- загальний перелік науковців ДВНЗ “УжНУ”, які мають наукові публікації в наукометричних базах Scopus, WoS, Google Academia;
- рейтинг публікаційної активності науковців та співробітників університету наприкінці року (інформація розміщена на веб-сайті Наукової бібліотеки);
- рейтинг науковців університету по факультетах та кафедрах за даними Scopus, Google Academia, Web of Science, Scopus.

Реалізація комплексу вказаних розробок допомагає виконувати різноманітні довідки для керівництва університету (наприклад, при здійсненні самоаналізу діяльності УжНУ щодо виконання критеріїв на підтвердження університетом статусу національного).

У 2018 запрацював оновлений веб-сайт Наукової бібліотеки, розміщений на сайті закладу вищої освіти (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>). Кількість відвідувань сайту невідмінно зростає. Так, протягом 2018 року вона

становила 159 246 користувачів, у 2019 – 230 274, а станом на 15 листопада 2020 р. цифра сягає 284 775 користувачів.

За 2019 рік кількість переглядів сайту становила 67 912. Наприкінці 2020 року кількість переглядів сягає 54 667. За цей же рік кількість звернень до електронного каталогу налічувала 2387 користувачів.

Поряд із традиційними ресурсами на сайті розроблено цілий ряд нових інформаційних рубрик для підтримки та забезпечення якісного навчального та наукового процесів. Так, наприклад, у рубриці “Науковцям” створено підрубрики “Бібліометрика науки УжНУ” та “Для членів редколегій”; з’явилися нові рубрики: “Електронні ресурси”, “Платні послуги”; створено систему онлайн-комунікації “Online-послуги” та ін.

Користувачам надаються цифрові активи бібліотеки, що виконують функції інформаційної соціалізації та самообслуговування користувачів, а саме: ЕК та БД (паспорт!), вебліографічні ресурси, електронні бібліотеки, віртуальні виставки, навчальні презентації, слайд-шоу, віртуальні екскурсії, можливість електронного замовлення та бронювання документів із сайту, віртуальні довідкові служби, можливість записатися до бібліотеки онлайн, навчальні тренінги та багато ін.

Задля формування інформаційної культури молодих науковців Центр організував систему навчання та консультування з практичних питань використання наукометрії в управлінні науковими дослідженнями. Були проведені тренінги з роботи з базами Scopus (тренер компанії Elsevier, керівник Служби інформаційного моніторингу Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича КНУ Марина Назаровець), Web of Science (лектор – експерт з інформаційно-аналітичних ресурсів та навчання компанії Clarivate Analytics Ірина Тихонкова).

Центром розширено списки щодо активізації авторських профілів вчених Ужгородського національного університету в інформаційно-аналітичній системі “Бібліометрика української науки” (<http://www.nbuviar.gov.ua/bpnu/>), яка відображає цілісну картину стану вітчизняного наукового середовища на основі створених ученими в системі Google Scholar бібліометричних профілів. Це дало можливість Ужгородському національному університетові як науково-освітній установі зайняти друге місце в системі Google Scholar за кількістю відкритих бібліометричних профілів вчених (http://www.nbuviar.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=ustanova). До слова, станом на кінець 2020 р. УжНУ перебуває серед 10-ти найрейтинговіших установ України за кількістю бібліометричних профілів вчених, за даними Scopus – займає третє місце (http://www.nbuviar.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=ustanova_scopus).

Все це дозволяє поступово створювати реальну картину наукових здобутків вчених, колективів кафедр, закладу (у вузі працює понад 1200 викладачів та наукових співробітників). Ці дані є частиною загальної

У Центрі наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень. 2020.

наукометричної бази, на їх основі створюється рейтинг науковців, що безпосередньо впливає на загальний статус УжНУ серед українських та світових університетів.

Центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень набуває широкої популярності серед науковців закладу вищої освіти. Насамперед це пояснюється тим, що вчені отримують консультативну підтримку від бібліотеки.

Основні напрями діяльності Центру:

- виконання наукових проєктів у галузі наукової комунікації, відкритого доступу, наукометрії та бібліометрії;
- аналітична діяльність з моніторингу та аналізу публікаційної активності науковців та співробітників ДВНЗ "УжНУ", цифровий супровід досліджень, що виконуються в університеті;
- управління даними досліджень (організація даних на всіх етапах дослідницького циклу, включно з поширенням та архівуванням результатів досліджень);
- надання консультацій, підготовка тренінгів, презентацій, методичних матеріалів із загальних питань наукометрії та використання наукометричних інструментів у процесі проведення наукових досліджень, навчання та консультування з практичних питань використання наукометрії в управлінні науковими дослідженнями;

- навчання та консультування в роботі з Web of Science, Scopus, Google Scholar, ORCID тощо;
- підтримка сайту Наукової бібліотеки, впровадження серії онлайн-вих тренінгів;
- сприяння у проведенні національних і міжнародних науково-практичних конференцій та семінарів, круглих столів, лекцій, публічних дискусій.

Центр об'єднує в собі такі відділи:

- наукометричного аналізу, який займається проведенням наукових досліджень в галузі наукометрії, бібліометрії та публікаційної активності; здійснює цифрову підтримку наукових досліджень; відповідає за поширення та збереження результатів досліджень; проводить навчання та консультування в наукометричних базах Web of Science, Scopus, Google Scholar, ORCID тощо (Ганна Смірнова, Леся Фетько, Крістіна Шпонтак);
- інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення, який надає доступ до використання власних електронних ресурсів та ресурсів Інтернету; здійснює технічну та інформаційну підтримку Інституційного репозиторію – електронного архіву УжНУ; надає всі види бібліографічних довідок в автоматизованому режимі за допомогою електронного каталогу тощо (Мар'яна Ігнатюк, Крістіна Лешко);
- підтримки автоматизованої бібліотечної системи та програмного забезпечення, що відповідає за функціонування бібліотечної системи "УФД/Бібліотека"; займається розробкою програмного забезпечення, підтримкою сайту Наукової бібліотеки, здійснює адміністрування бібліотечної комп'ютерної мережі (Наталія Ірговці, Октавія Лашкай).

Очолює Центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень Крістіна Омелянівна Шпонтак.

Таким чином, при формуванні моделі сучасної бібліотеки ВНЗ персонал книгозбірні, активний у створенні інформаційного середовища, пропонує нові бібліотечні послуги та продукти, сприяє підвищенню значущості бібліотеки та рейтингу наукової діяльності університету.

6.9. Філія № 1 Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету

Перші роки незалежності України були позначені тяжкою економічною кризою, що призвело до значного скорочення фінансування освіти та культури. Однак 1995 рік став визначною подією для Закарпаття – цього року було відкрито Закарпатський державний університет. Цей період був надзвичайно складним для створення нового навчального закладу, його розвитку та формування, проте бібліотека, що була сформована як самостійний підрозділ Закарпатського державного університету в 1995 році, пройшла разом з ним увесь непростий шлях. Вона стала од-

Закарпатський державний університет.

ною із перших державних освітніх бібліотек, створених за час незалежності України в Закарпатській області. Нині бібліотека-філія № 1 – це один із найпотужніших, сучасних і комфортабельних відділів Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету.

Очільниця бібліотеки Марія Миколаївна Медведь зуміла в рекордний строк (60 днів) – до початку навчального року – розпочати роботу книгозбірні: замовила меблі, закупила необхідну навчальну і наукову літературу. Професійне бачення стратегії розвитку бібліотеки, чітко визначення першочергових завдань і пріоритетів допомогли керівниці книгозбірні у дуже обмежений термін чітко визначити майбутню структуру бібліотеки, основні напрями її роботи, сформувані технологічні процеси щодо функціонування установи.

Значну роль у становленні бібліотеки відіграло запозичення досвіду, консультації, поради обласного методичного об'єднання бібліотек закладів вищої освіти (бібліотеки Ужгородського національного університету) та інших бібліотек. Величезне значення для створення бібліотеки мала і всебічна підтримка ректора ЗакДУ професора Федора Григоровича Ващука, який завжди прислухався, всебічно підтримував різноманітні ініціативи колективу, надавав фінансову підтримку для розвитку бібліотеки. У становленні бібліотеки особливу роль відіграло і створен-

Колектив книгозбірні Закарпатського державного університету. Перший ряд (зліва направо): Єва Камінська, Марія Медведь, Алла Прислупська; другий ряд: Олена Цуняк, Олександра Вавіліна, Катерина Мовчан, Світлана Кіпа, Марина Голіна. 2006.

ня єдиної команди, до якої залучались як молоді кадри, так і визнані авторитетні фахівці [1, с. 34].

Із невеличкої книгозбірні з одним бібліотекарем бібліотека ЗакДУ вже за декілька років перетворилась на потужний бібліотечний комплекс з окремими відділами, читальною залом та філіями (бібліотека природничо-гуманітарного коледжу, факультету економіки та туризму, Львівського навчально-наукового інституту).

Із розвитком книгозбірні розширювався і штат працівників та кількість відділів. Першим у бібліотеці з'явився відділ комплектування та наукової обробки, що було зумовлено необхідністю у першу чергу активно формувати та наповнювати книжковий фонд. Робота відділу полягала у своєчасному замовленні необхідної для навчального процесу літератури, формуванні та нарощуванні книжкового та методичного фонду, співпраці з обмінними фондами інших бібліотек, веденні сумарних та інвентарних книг. Із цією задачею успішно справлялися перші працівники відділу Марина Голіна, Андріана Бабиш.

Із самого початку існування книгозбірні почав формуватися і бібліографічний відділ, основними функціями якого стало створення та ве-

дення довідково-бібліографічного апарату бібліотеки. Розпочалася активна науково-бібліографічна робота: формувався алфавітний та предметний каталоги, розроблялися і наповнювалися різноманітні тематичні каталоги, готувалися списки нової літератури для різних факультетів та спеціальностей. Спеціалісти цього відділу допомагали у створенні акредитаційних справ для нових спеціальностей, укладали бібліографічні та біобібліографічні покажчики. До цієї роботи були залучені фахівці Катерина Мовчан, Світлана Кіпа, Олена Цуняк.

Велику роль в популяризації бібліотеки, її фондів відіграв колектив абонементу. Завдяки професіоналізму та відданості своїй справі Олександра Вавіліна, Софія Войнар та Алла Прислупська-Павлиш стали надійними помічниками та консультантами для багатьох студентів і науковців вузу.

Згодом у фонді з'явилися рідкісні видання та книги в одному примірнику, що спричинило необхідність відкриття читальної зали, її формування та наповнення фонду. Першими працівницями відділу стали Єва Камінська та Наталія Туряниця, які своєю сумлінною працею перетворили свій структурний підрозділ на один із кращих в області.

Читальна зала нашої бібліотеки була поповнена великою колекцією довідкових видань, деякі з них – фундаментальні, наприклад “The Encyclopaedia Britannica” (у 32 томах), “Енциклопедія Сучасної України” (у 20 томах), надходження якої ще триває, “Большая Советская Энциклопедия”, “Большая медицинская энциклопедия” (перше видання), “Украинская советская энциклопедия” та багато інших.

Із початку свого існування книгозбірня стала осередком науки і культурно-просвітницької роботи вузу. Крім літератури навчального характеру, у бібліотеці почав формуватися чудовий фонд художньої літератури, в який увійшли видання як класиків світової і вітчизняної літератури, так і видання сучасних митців слова. Сьогодні працівники книгозбірні по праву пишаються своїм зібранням художньої літератури, яке може задовольнити будь-який смак.

За короткий період (близько п'яти років) книгозбірня зуміла значно збільшити обсяг свого загального фонду. Так, за 2002–2003 рр. загальний бібліотечний фонд нараховує вже понад 220 тис. примірників, де навчальна література становить 137 тис. примірників, наукова – 10 тис., методична – 26 тис. примірників. На той час у бібліотеки близько 10 тис. користувачів. Це студенти, викладачі, науковці, співробітники вузу, студенти інших навчальних закладів міста, мешканці міста та області. Безумовно, колектив бачив основне призначення книгозбірні в тому, щоби двері бібліотечного закладу були завжди відкритими для всіх бажаючих.

Такий підхід у розумінні головних завдань книгозбірні в дуже короткий термін дав бажані результати – заклад став популярним і відвідуваним.

За підтримки керівництва вузу був облаштований Інтернет-центр, установлені комп'ютери, проведений безкоштовний інтернет, організо-

У читальній залі.

вана зона вільного доступу до Wi-Fi – завдяки цьому бібліотека отримала схвалення і загальне визнання в студентському середовищі та серед професорсько-викладацького складу як інформаційний, навчальний та культурний центр.

Ще одним із нововведень, запропонованих бібліотекою, стало повне відкриття книжкових фондів: тобто і на абонементі, і в читальній залі відвідувачі мають змогу самостійно або за допомогою бібліотекаря ознайомитись з літературою певної тематики. Вільний доступ впливає й на поведінку читачів, що звикають самостійно працювати з великими масивами документів, вмінню орієнтуватися в них.

Під впливом змін у суспільстві, розвитку інформаційної сфери, виникненню нових інформаційних запитів та швидкості отримання інформації, а також з метою реалізувати потенціал бібліотеки, вивести її роботу на новий сучасний рівень, було прийнято рішення якнайшвидше опанувати комп'ютерну форму обслуговування. У 2003 році було встановлено демо-версію комп'ютерної програми “УФД/Бібліотека”, яка випробовувалась близько року.

Колектив бібліотеки одним із перших в Закарпатті запровадив максимальну комп'ютеризацію бібліотечної роботи. Через декілька місяців робота в програмі захопила, бо відкрила багато нових можливостей, які

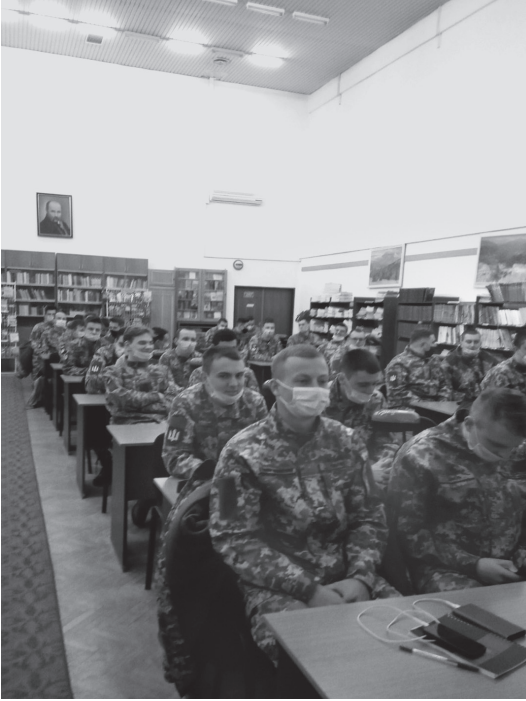
До послуг студентів – електронні ресурси бібліотеки. 2006.

просто не могли не сподобатися, адже вони полегшували роботу бібліотекаря. Програма має зручний інтерфейс користувача, ряд додаткових сервісів, друк карток, укладання бібліографічних списків та покажчиків, друк актів, ведення сумарних та інвентарних книг та інше.

Програма “УФД/Бібліотека” являє собою розробку українських фахівців, цей програмний продукт, який дуже зручний у використанні та обслуговуванні, є ліцензованою програмою, рекомендованою Міністерством освіти і науки України. Протягом двох років у комп’ютерну базу було введено понад 80 тисяч записів, а це практично увесь активний фонд книгозбірні. Результатом злагодженої роботи колективу у 2005 році відбувся остаточний перехід на комп’ютерне обслуговування користувачів.

Цей рік став переламним у роботі бібліотеки, відтак книгозбірня почала ще активніше впроваджувати інформаційні технології в свою роботу.

Після відкриття в університеті відділу дистанційного навчання було розроблено систему обслуговування студентів цієї форми навчання. Протягом 2006 року бібліотека придбала 200 примірників електронних видань, кожен з яких включав у себе від 30 до 50 електронних підручників. Таким чином, було розпочато активне формування електронної бібліотеки. Організація доступу до джерел інформації в електронній формі

Заняття зі студентами I курсу кафедри військової підготовки. 2020.

стало одним із найважливіших завдань інформаційного обслуговування користувачів. Електронна бібліотека – це локальні або роздільні електронні ресурси, об'єднані єдиною ідеєю, структуризацією та доступом. Під поняттям електронної бібліотеки розуміють масив електронних ресурсів, який є сталим, систематизованим у певний спосіб контекстом, що дозволяє надавати користувачам безпосередній доступ до нього незалежно від обставин [2, с. 435]. Отже, незважаючи на проблеми з комплектуванням, бібліотека мала змогу значно збільшити кількість примірників у своєму фонді. Кожен читач бібліотеки у разі відсутності бажаного примірника книги може отримати її електронну копію.

Ще однією новацією бібліотеки стала підписка електронних періодичних видань. Так, у 2007–2009 рр. університет передплатив для бібліотеки електронну версію газети “Урядовий кур’єр” та періодичне електронне видання “Кодекси України”, а в 2010–2013 рр. – електронний варіант “Офіційного вісника України”. Це дало змогу студентам та викладачам юридичного факультету завжди отримувати інформацію про найновіші законодавчі акти, розпорядження та офіційні повідомлення, копіювати для роботи найактуальніші кодекси та закони.

Упровадження новітніх інформаційних технологій значно підвищило якість обслуговування користувачів, дало новий відчутний поштовх для розвитку книгозбірні.

У 2006 році бібліотека остаточно перейшла на комп’ютерне обслуговування читачів: було введено штрих-кодування книг та електронні читацькі квитки. Комп’ютеризація значною мірою скоротила час як на обслуговування читача, так і на пошук необхідної літератури.

Наступним кроком упровадження інноваційних технологій було створення власних електронних продуктів. З 2006 року наша книгозбірня активно розпочала формування електронної бібліотеки навчально-методичних комплексів. Ця власна база даних є унікальною з точки зору її популярності та затребуваності, її мета полягала у всебічній допомозі

навчальному процесу. Завдяки активній співпраці з професорсько-викладацьким складом кожного факультету колектив бібліотеки сформував електронну бібліотеку, яка включала в себе навчальні, методичні та додаткові матеріали з кожної навчальної дисципліни, а також перелік питань для самоконтролю. У кожному електронному комплексі широко представлена різна інформація – починаючи від відомостей про викладача, наукових здобутків в даній галузі знань, до електронних версій підручників, наукових публікацій з фахових періодичних видань. Ці матеріали постійно поповнюються новими повнотекстовими документами, які, на думку фахівців, можуть бути корисними при вивченні тої чи іншої дисципліни. Також фахівці нашої книгозбірні в цей період часу почали створювати різноманітні електронні колекції, спрямовані на більш повне задоволення попиту користувачів. Наприклад, для факультету міжнародної політики та міжнародних відносин сформовано бібліотеку “Євроінтеграція: український вимір”, в яку увійшли всі електронні версії видань навчально-наукового Інституту євроінтеграційних досліджень Закарпатського державного університету. Також великою популярністю у викладачів та студентів користувалася електронна бібліотека, створена з монографічних видань, виданих науковцями вузу. До неї увійшли електронні версії монографій та підручників, відзначених грифом МОН України.

Керівництво, провідні фахівці книгозбірні, спираючись на досвід інших бібліотек, вивчаючи інновації в розвитку електронних ресурсів, навчаючись на власних помилках, аналізуючи їх та опановуючи нові для себе технології, в дуже короткий термін досягли значного успіху в трансформації звичайної вузівської книгозбірні в інформаційно-аналітичний центр, здатний надавати великі обсяги різноманітної інформації великій кількості користувачів. Такі форми обслуговування, як оперативне інформування, вибіркове поширення інформації, ретроспективний пошук та інші, почали виконуватися за допомогою мережевих та Інтернет-ресурсів.

Сучасний рівень обслуговування користувачів у нашій книгозбірні передбачає самостійне користування читачами бібліотеки електронними виданнями та базами даних, тому керівництво бібліотеки та провідні спеціалісти прийняли рішення надавати професійну консультацію кожному користувачу, а також проводити групові заняття для різних груп користувачів.

Для першокурсників проводять заняття, на яких працівники бібліотеки висвітлюють основні алгоритми роботи з електронними каталогами та базами даних, для старшокурсників та магістрів проводять тренінги, на яких фахівці дають більш розгорнуту інформацію про роботу в пошукових системах бібліотеки, про стратегію та механізм пошуку, про систематизацію інформації.

Для студентів магістратури та аспірантури проводиться більш детальне ознайомлення з власними електронними продуктами бібліотеки. Наприклад, бібліотечні працівники дають змогу користувачам ознайомитись з електронними матеріалами студентських наукових робіт, які зберігаються і накопичуються в електронній бібліотеці “Наукові роботи студентів УжНУ”. Ця база даних була започаткована у 2006 році відповідно до наказу по університету і містить понад 2500 тис. документів, систематизованих за класифікацією УДК та доступних у режимі PDF.

Значним етапом в житті книгозбірні став 2013 рік. Саме в цьому році два найпотужніші вузи Закарпатської області, а саме Закарпатський державний університет та Ужгородський національний університет об’єдналися в один навчальний заклад. Таким чином, бібліотека Закарпатського державного університету приєдналася до Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету і стала його найбільшою філією.

Приєднавшись до найпотужнішої книгозбірні області, наша бібліотека відкрила для себе і нові перспективи розвитку, долучилась до нових інноваційних проєктів. Так, наприклад, у 2016 році вперше, завдяки рішенням керівництва університету, було відкрито доступ до бібліографічної бази даних Web of Science, що дало змогу прослідкувати повну картину будь-якого дослідження за 55 років, адже база обробляє 12,5 тис. назв найбільш авторитетних академічних журналів, збірників наукових праць і матеріалів конференцій.

У рамках програми розширення доступу користувачів до електронних документів, бібліотека-філія № 1 приєдналась до єдиної електронної бази Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, що дало змогу нашим читачам вивчати матеріали, розміщені в електронному репозиторії УжНУ (<https://dspace.uzhnu.edu.ua>) – єдиному електронному архіві результатів науково-дослідної роботи, публікацій науковців, викладачів, аспірантів та студентів університету, дипломних і магістерських робіт. Користувачі отримали вільний доступ до електронного каталогу бібліотеки університету і тепер мають можливість отримати інформацію про місцезнаходження потрібної книги.

Варто зазначити, що окрім збільшення можливостей доступу до електронних баз даних, різноманітних інноваційних бібліотечних продуктів, наші користувачі отримали унікальну можливість ознайомитись з раритетними виданнями, які зберігаються у фондах Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету. Вони отримали право користуватися послугами всіх абонементів та читальних зал найпотужнішої бібліотеки Закарпаття, де до їх послуг – найрізноманітніша література навчального, наукового, довідкового характеру, а також велика колекція художніх видань.

Наукова бібліотека Ужгородського університету активно впроваджує інноваційні методи в бібліотечній роботі, застосовує передові бібліотечні технології, активно вивчає досвід роботи провідних бібліотек Укра-

їни. Приєднавшись до найбільшої книгозбірні краю, наша бібліотека отримала можливість розширення своїх інформаційних можливостей. Так, наприклад, на новому бібліотечному сайті (<http://www/lib.uzhnu.edu.ua>), детально представлена вся інформація про бібліотеку-філію, її діяльність, послуги, наповненість фондів.

Користувачі нашої книгозбірні можуть скористатися і віртуальними послугами, які стали новинкою бібліотечного сервісу і отримали високу оцінку відвідувачів сайту, адже в сучасних реаліях віртуальні послуги набули великої актуальності. “Електронне замовлення документа”, “Електронна доставка документа” – сервісні послуги, що дають можливість науковцям, студентам отримати електронну копію статті або фрагмент із інших друкованих джерел з фондів Наукової бібліотеки за допомогою мережі Інтернет.

Ще один цікавий і новий для нашої бібліотеки-філії вид діяльності – віртуальні виставки, які запропоновані нашим керівництвом. Проект став можливим завдяки підтримці наших колег з відділу інформаційних технологій, а також курсу практичних занять-семінарів та тренінгів. Опанування цієї нової для нас роботи дало змогу інформувати віддалених користувачів про нові видання з фондів бібліотеки, про культурні, історичні та наукові події, які відбуваються в державі та світі, популяризувати літературу книгозбірні.

Отже, колектив бібліотеки-філії намагається робити все для залучення більшої кількості користувачів, для успішного просування культури читання в молодіжне середовище.

Підводячи підсумки становлення та розвитку бібліотеки-філії, хочемо зазначити, що бібліотека пройшла нелегкий шлях від заснування до становлення, проте вона зайняла достойне місце в складі Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету і продовжує свій розвиток для того, щоб відповідати сучасним вимогам часу.

Джерела та література:

1. Медведь М. М. Бібліотека Закарпатського державного університету: шляхи становлення. *Бібліотечний форум України*. 2008. № 4 (22). С. 33–35.
2. Медведь М. М. Новітні інформаційні технології в роботі бібліотеки Закарпатського державного університету. Інтеграція в європейській освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 560 с. (Серія: “Євроінтеграція: український вибір”. Вип. 16). С. 431–438.

6.10. Бібліотека ім. М. Берчені (Bercsényi Miklós könyvtár)

Бібліотека ім. М. Берчені заснована у 2015 році. Починаючи з нуля сьогодні вона налічує понад шість тисяч книжок завдяки ініціативі декана природничо-гуманітарного факультету Ужгородського національного університету Олександра Оттовича Шпеника, нині – директора Українсько-угорського навчально-наукового інституту ДВНЗ “УжНУ”,

Працівниця бібліотеки ім. М. Берчені Єва Камінська. 2020.

підтримці Генерального консула Йозефа Бачкаї (Bacskaı József) та фонду під назвою "ПАДОК" (PADOC – Pallas Athéné Domus Concordiae Alapítvány), директором якого є Рудольф Золан Ерделі (Erdélyi Rudolf Zalán). Бібліотека розташована на третьому поверсі навчального корпусу, де розмістився факультет з угорською мовою навчання.

Навчання угорською мовою було започатковано ще у 1963 році, одночасно з відкриттям відділення угорської мови і літератури з підготовки вчителів для шкіл з угорською мовою навчання. Факультет з угорською мовою навчання в УжНУ створено у 2008 році. На різних кафедрах факультету функціонували свої бібліотеки, які було вирішено для зручності в користуванні об'єднати в одну. Бібліотеці відразу дали ім'я угорського громадсько-політичного і культурного діяча Міклоша Берчені (1665–1725).

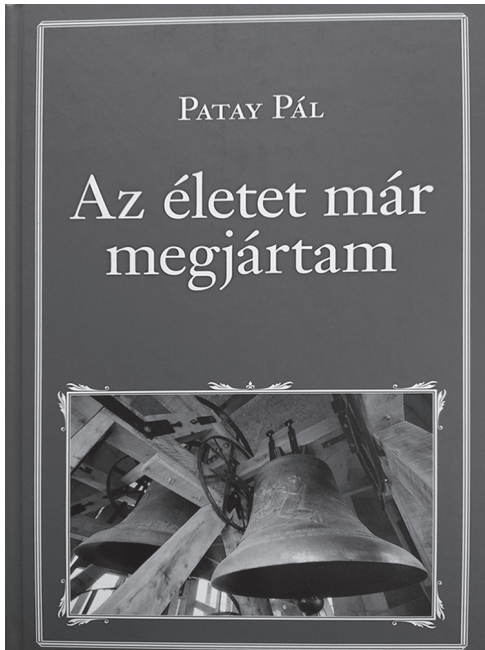
Ім'я вибрано не випадково. З історичних досліджень відомо, що наприкінці XVII ст. володарем Ужгородського замку став граф Міклош Берчені, який разом із дружиною Крістіною Чакі облаштували в Ужгородському замку свою резиденцію. При М. Берчені замок став центром культурного й політичного життя краю кінця XVII – поч. XVIII ст.

Граф М. Берчені перетворив замок на справжній палац, у якому були сотні картин, малюнків, гравюр та велика бібліотека. У центрі кімнати господаря замку стояв письмовий стіл із книжковою шафою із червоного палісандра, яка містила сотні томів з історії, географії, політики, військової справи, архітектури [1, 2].

У приміщеннях, де розташувалася нова факультетська бібліотека, був проведений капітальний ремонт за рахунок фінансування Міністерства

Портрет Міклоша Берчені в читальній залі.

Одне із видань багатотомної літературної енциклопедії творів угорських письменників (понад 100 томів).

Угорський біографічний словник. Будапешт (1967–1985).

Публічна лекція угорського вченого-мовознавця Яноша Пустай на тему: "Вплив глобалізації та асиміляції на розвиток національних мов". 2019, березень.

закордонних справ і зовнішніх економічних відносин в особі Генерального консула Угорщини в м. Ужгород Йозефа Бачкаї. Оснащення бібліотека отримала завдяки фонду ПАДОК Національного банку Угорщини та особисто радника голови Дьордя Насваді (dr. Naszvadi György). Ідея дизайну та її втілення в життя здійснена деканом факультету О. О. Шпеником.

Першим працівником бібліотеки ім. Міклоша Берчені була Єва Вереш, колишня випускниця Українсько-угорського навчально-наукового інституту ДВНЗ "УжНУ", яка очолювала підрозділ з листопада 2015 до квітня 2017 р. Саме вона створила електронний каталог угорськомовної бібліотеки. Її роботу продовжила Єва Степанівна Камінська – досвідчена і відповідальна бібліотекарка з багаторічним стажем роботи, досконалим володінням угорською мовою, яка забезпечила електронне обслуговування студентів інституту, наповнивши електронну базу "Читач".

Єва Степанівна працює з квітня 2017 року на посаді бібліотекаря в бібліотеці ім. М. Берчені, але за короткий час зуміла налагодити роботу, розмістити фонди, доповнити електронний каталог тощо. Бере участь у різних заходах факультету, залучає до них студентів, створює в читальній залі необхідну атмосферу під час їх проведення.

Бібліотека ім. Міклоша Берчені розміщена в просторій світлій і затишній кімнаті. Нині вона стала центром багатьох цікавих подій – конференцій, зустрічей, презентацій, навіть захисту наукових робіт. Тут за-

Підсумки наукової олімпіади учнів 10-11 класів шкіл Закарпаття та нагородження переможців. 2019, 20 березня.

ймаються студенти, викладачі, дослідники, яких привели сюди наукові пошуки.

Назвемо декілька подій, що відбулися в бібліотеці ім. М. Берчені у 2018–2019 роках: захист відеопроєктів першокурсників (04.12.18), презентація книги “Угорці в Києві” (26.12.18), візит Надзвичайного Посланника і Повноважного Міністра (26.02.19), інтелектуальні змагання знавців угорської мови (28.02.19), старт проекту всього університету “Відкриті лекції топ-менеджерів для студентів УжНУ” (20.03.19), проведення наукової олімпіади в університетській книгозбірні (20.03.19), “Письменники за кафедрою” – презентація книги під назвою “Rákoczi turulmadara” (28.03.19), лекції угорського науковця і письменника Яноша Пустаї (01.04.19), “Студентська конференція як форма наукового дослідження” (06.05.19), “Технологія ведення бізнесу для підприємців Ужгородщини” (20.09.19), вшанування пам’яті арадських мучеників (08.10.19), круглий стіл під назвою “Літо, яке змінило світ: вшанування 30-ї річниці падіння Берлінського муру” (06.11.19) та багато інших.

Бібліотека імені Міклоша Берчені є результатом міжнародної співпраці. Дослідники розвитку бібліотечної справи в Україні зазначають, що “у 90-х роках ХХ ст. виникла й така форма міжнародної співпраці, як «бібліотека в бібліотеці» – бібліотека однієї держави в бібліотеці іншої (або спеціалізовані фонди). У профільних закладах Львова, Чернівців, Харкова існують «австрійські бібліотеки». У Національній бібліотеці України

імені В. І. Вернадського – австрійська й іранська, у бібліотеці університету «Києво-Могилянська академія» – бібліотека української діаспори” [3, с. 453–454].

Книжковий фонд бібліотеки ім. М. Берчені щорічно поповнюється за рахунок програми “Марої” (Márai program) (Угорщина), численних подарунків від університетів Угорщини, а також від фізичних осіб. На сьогодні бібліотека налічує понад 6000 тисяч книг з різних галузей знань, але переважно гуманітарного спрямування. Велику частину фонду складають книги енциклопедичного та довідкового характеру, художні та мистецькі видання.

Ось деякі із книг відділу: своєрідна літературна багатотомна енциклопедія, яка представляє творчість угорських письменників, налічує 100 томів (станом на 2018 рік) і продовжує поповнюватися. Tormay Cécile. A régi ház. Magyar Írók. Nemzeti könyvtár. Budapest : Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, 1914 (Тормой Сесілія. Старий дім : роман. Угорські письменники; Національна бібліотека); Görgey Gábor. Utolsó jelentés Atlaniszról. Második kötet. Magyar írók. Ki kicsodo. Magyar Közlöny Lap-és. Budapest, 2018 (Горгей Габор; серія видань під назвою “Хто є хто”, в якій в алфавітному порядку подаються персоналії відомих світових політичних і громадських діячів, письменників, художників тощо з 2000 року); Magyar életrajzi lexikon (A–Z). Budapest : Akadémiai Kiadó, 1967–1985 (Угорський біографічний словник); праці викладачів факультету та багато ін.

Тож сьогодні завдяки бібліотеці ім. М. Берчені маємо яскравий приклад активної співпраці країн з метою забезпечення студентської молоді необхідними знаннями в галузі освіти, науки, культури та обміну оперативною інформацією в сучасному глобалізованому світі.

Література:

1. Кобаль Й. Граф Міклош Берчені і графиня Крістіна Чаки. *Ужгород відомий і невідомий*. Львів : Світ, 2003. С. 23–26.
2. Федака С. Міклош Берчені. *Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2020 рік* : рек. бібліогр. посіб. ; КЗ “Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Погушняка” Закарпат. обл. ради ; уклад. : Н. М. Куцова, М. Б. Бадида. Ужгород : Тіпрані, 2019. С. 219–225.
3. Дубровіна Л. А., Онищенко О. С. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті ; НАН України, НБУ ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ, 2009. 530 с.

6.11. Відділ обслуговування навчальною та науковою літературою. Система абонементів, філій, читальних зал

Без сукупності абонементів навчальної літератури і читальних зал годі уявити повноцінне якісне функціонування бібліотеки та навчального процесу в університеті. Завдяки цим структурним осередкам здійснюється успішний навчальний процес, який сьогодні змінює свою фор-

Абонемент підручників (кімн. № 17). Обслуговують Олена Почекутова та Ольга Булеца. 1971.

му, все більше використовуючи електронні ресурси та інформаційні технології. Відділ обслуговування є найбільшим структурним підрозділом бібліотеки, оскільки об'єднує у своєму складі 11 абонементів та 5 читальних зал.

Функціонуючи від самого заснування бібліотеки, цей відділ постійно змінював свою структуру, згідно з новими напрямками в обслуговуванні читачів, утворюючи вкрай потрібні абонементи, реформуючи старі чи закриваючи вже неактуальні. За потреби виникали нові абонементи (абонемент підручників для заочників, для медиків, філії підручників для новостворених факультетів, нові читальні зали при факультетах та гуртожитках).

У 1965 році в бібліотеці функціонували два відділи: відділ комплектування та обробки книжкових фондів і відділ обслуговування читачів. У "Звіті про роботу бібліотеки за 1964–1965 н. р." зазначено: "У відділ обслуговування входять абонемент наукової літератури (при центральному книгосховищі), абонемент підручників, абонемент загальнотехнічного факультету, довідково-бібліографічний відділ, відділ іноземної літератури, три читальні зали, міжбібліотечний та заочний абонементи та дві філії – на медичному факультеті та у Виноградівському загальнонауковому факультеті, кафедральні бібліотечки" [1].

Абонемент підручників працював від самого створення бібліотеки і був одним із найважливіших підрозділів, до якого навідувалися студенти усіх факультетів. Це підтверджують і архівні матеріали бібліотечних звітів і планів за всі роки діяльності бібліотечного закладу. Ось, до прикладу: за 1961–1962 н. р. абонемент підручників надав послуги 6077 читачам, із них: 5608 – студентам, 469 – викладачам. Відвідування склало 73 160. Видано 91 767 примірників літератури [2]; за 1962–1963 н. р. абонемент підручників надав послуги 7167 читачам, із них 6647 студентам, 520 викладачам та аспірантам. Відвідування склало 75 274. Видано 133 358 примірників книг і журналів [3]. У цьому ж навчальному році розпочалась перереєстрація всіх читачів, під час якої видавалися нові читацькі квитки. Запроваджено видачу студентам читацьких квитків із фотографіями.

Розгалужена система обслуговування вимагала значних організаційних і фізичних зусиль усього бібліотечного колективу. Робота ускладнювалася тим, що в центральній будівлі бібліотеки (Капітульна, 9) площі для організації нових підрозділів задля покращення обслуговування читачів уже не вистачало. Йдучи назустріч насущним потребам, ініціаторами та організаторами структурних підрозділів стали свого часу всі директори бібліотеки – Є. М. Шадуров, О. М. Фесенко, І. І. Киричок, І. В. Сабадош, О. І. Почекутова, Н. І. Гунько, М. М. Медведь, які і визначали необхідність та доцільність нових відділів, щоби задовольнити запити та прагнення величезної університетської громади.

Нині до складу відділу обслуговування читачів/користувачів входять: абонементи, читальні зали, факультетські бібліотечки, філії.

Щорічна масова книговидача студентам навчальної та наукової літератури свідчить про бажання молоді працювати з нею, отримувати знання із різних джерел інформації, одним із яких і надалі залишається традиційна книжка як у паперовому варіанті, так і в електронному.

6.11.1. Абонемент № 1 медичної та біологічної літератури

(вул. Митна, 27, студентський гуртожиток № 1)

Обслуговування читачів усіх факультетів на одному абонементі створювало багато незручностей як для студентів, так і для працівників бібліотеки: виникали великі черги, знижувалась якість обслуговування, нерідко траплялися відмовлення. Тож цілком природно, що бібліотека почала створювати галузеві абонементи підручників, розташовуючи їх ближче до факультетів або студентських гуртожитків. Одним із перших галузевих абонементів став абонемент № 1 медичної літератури.

Книжковому фонду літератури медичного напрямку завжди приділялася особлива увага. З метою кращого обслуговування студентів медичного факультету (а також задля розвантаження третього поверху бібліотеки) у вересні 1962 року на медичному факультеті стала працювати філія бібліотеки.

Працівниці бібліотеки Олена Фесенко та Марія Глушко видають підручники студентам медичного факультету. 1974.

Цьому передував спеціальний наказ ректора Д. В. Чепура (№ 954 від 6 вересня 1962 р.), в якому, зокрема, йшлося: “З метою поліпшення обслуговування студентів і викладачів медичного факультету навчальною літературою, створити при медичному факультеті філію бібліотеки, зосередити там підручники, журнали, політичну та іншу літературу, необхідну для навчального процесу”.

Згідно з наказом, тодішнього зав. бібліотеки І. І. Кирячка зобов’язали відібрати з фонду бібліотеки необхідну літературу для філії, декана медичного факультету О. М. Кишка – виділити необхідне для книжок приміщення в корпусі медичного факультету, зав. навчальних майстерень В. З. Білоусова – забезпечити філію книжковими стелажми. Працювати у філії була призначена Анастасія Павлівна Топчій, яку перевели сюди з абонементу. Працювати філія розпочала з 10 вересня 1962 р. [4].

З основного книгосховища було виділено 8000 примірників книг із медицини, в основному підручники, твори політичної та художньої літератури, а також медичні журнали, одержані бібліотекою за останні два роки. Протягом року бібліотека видала навчальну та іншу літературу 637 студентам та викладачам, загалом 19 716 книжок. Відвідування нового абонементу за рік справляло враження – 15 227 [3].

Невдовзі, враховуючи необхідність дальшого поліпшення роботи окремих відділів університетської бібліотеки та більш доцільного використання працівників, 17 квітня 1965 року бібліотекаря А. В. Топчій з філії бібліотеки медичного факультету переведено в читальну залу № 1 університетської бібліотеки. На її місце з 8 квітня 1965 року прийшла старший бібліограф О. М. Фесенко (згідно з наказом по університету № 581 від 29 березня 1965 р.) [5], яка вже мала досвід роботи з медичною літературою, оскільки ще у 1963 році у зв'язку з виходом на пенсію колишня керівниця бібліотеки Олена Фесенко отримала посаду завідувачки абонементу медичної літератури. За майже 10 років на цій посаді вона дістала титул бібліотечного “медика”, як жартома називали її колеги. Була надзвичайно інтелігентною, привітною, ерудованою, працелюбною, за що отримувала від своїх читачів повагу і любов.

У 1974 році, через нестачу площі як на абонементі в центральному корпусі бібліотеки, так і на медичному факультеті, філію медичної літератури переміщують у гуртожиток № 1 (вул. Митна, 27), у якому мешкають студенти-медики. У 1980 році і наукові видання з медицини, які доти знаходилися в центральній бібліотеці, також переїжджають до гуртожитку. Таким чином, уся медична література об'єднується в єдиний книжковий фонд.

При абонементі медичної літератури було також організовано читальну залу, яка обслуговувала студентів гуртожитків № 1, 2, 3 – медиків, фізиків, біологів, студентів спеціальності “фізична реабілітація”. Фонд зали налічував понад 20 000 примірників книжок із природничих та суспільно-політичних дисциплін. Працівники читальної зали – зав. сектора Г. В. Фединчук, бібліотекарі М. Й. Кізман, Й. Й. Балаж, Т. І. Буришин та багато ін. забезпечували студентам якісну підготовку до лекцій, практичних та семінарських занять, наукових досліджень. Пізніше читальна зала була розформована.

На абонементі у різні часи працювали: Марія Баранник, Наталія Пузяк, Ірина Сентипал, Анжеліка Баганич, Наталія Троїцька, Антоніна Осипова. Отримавши у цьому відділі неабиякий досвід бібліотечної роботи з читачами, Наталія Пузяк перейшла працювати в центральний корпус бібліотеки на абонемент художньої та наукової літератури, а Анжеліка Баганич стала працівницею відділу комплектування.

Тривалий час (з 1974 до 2013) абонемент очолювала Марія Василівна Баранник, яка своєю доброзичливістю, професіоналізмом, досвідченістю, швидким і якісним обслуговуванням заслужила повагу від колег та читачів.

Сьогодні абонемент медичної літератури розташований за тією ж адресою – в гуртожитку № 1. У відділі працюють Марія Василівна Баранник та нинішня очільниця відділу Оксана Михайлівна Гулянич. Нині відділ обслуговує студентів та викладачів стоматологічного, біологічного, медичного факультетів та факультету здоров'я людини.

На абонементі медичної та біологічної літератури. Оксана Гулянич та Марія Баранник працюють над оформленням свого відділу. 2020.

У вересні 2016 року було створено електронну базу фонду абонементу медичної та біологічної літератури, що стало прикладом швидкого запровадження нових інформаційних технологій у повсякденну роботу всієї системи абонементів та читальних зал наукової бібліотеки. В електронну програму абонементу медичної літератури було внесено тоді понад 56 000 книг. Роботу завершили протягом трьох літніх місяців завдяки ентузіазму працівників бібліотеки, згуртованих і націлених на виконання надважливого завдання директором бібліотеки М. М. Медведь. Електронна бібліотечна програма спрощує процедуру пошуку літератури, оформлення формуляра користувача. Ті часи, коли біля абонементу збиралися юрми студентів, які з галасом і штовханиною пробивалися до абонементу, щоби першими отримати потрібні їм підручники, і яких необхідно було час від часу вгамовувати, – відійшли у минуле.

Нині ґрунтовно і якісно укомплектований книжковий фонд відділу налічує близько 70 000 прим. літератури, із яких державною мовою – близько 20 800 екземплярів, російською – близько 44 000, фонд іноземними мовами становить до 4000 примірників. За цільовим призначенням наукові видання становлять понад 13 000 примірників, навчальні видання – близько 55 000.

Щорічно абонемент отримує значну кількість нових сучасних підручників, медичних журналів, за допомогою яких студенти та науковці знайомляться з найостаннішими науковими дослідженнями в галузі медицини.

Загальна площа приміщення абонементу становить 126,2 кв. м, із яких площа для зберігання фондів – 68, 5 кв. м, для обслуговування користувачів – 57,7 кв. м, що свідчить про критичний стан розміщення книжкового фонду, який збільшується щороку.

Електронна база даних бібліотечного фонду нині включає близько 66 000 бібліографічних записів, а всі користувачі внесені в електронну базу “Читач”, що містить 3020 записів, тобто умовних електронних персональних кабінетів користувачів.

Робота відділу не обмежується створенням і удосконаленням електронних баз “Каталог документів”, “Бібліотечний фонд” та бази “Читач”. Щоденну кропітку поточну роботу становить і робота з повернення заборгованих бібліотеці книжок, їх реставрація, підготовка актів на заміну та на списання літератури, редагування книжкового фонду в програмі “УФД/Бібліотека”.

Значну увагу працівники приділяють і культурно-просвітницькій роботі. Так, наприклад, нестандартним підходом, оформленням інтер’єру, змістовністю вже звично привернули увагу і студентів, і викладачів виставки абонементу “Гарна посмішка – еталон зовнішності (до Дня стоматолога)”, “На допомогу військовому лікарю”, “До Всесвітнього дня здоров’я”, “Тобі, першокурснику” та багато інших.

Інноваційним кроком у пропагуванні книжок із фонду абонементу стали віртуальні книжкові виставки, з любов’ю підготовлені працівниками відділу. Віртуальні експозиції доробку науковців університету під рубрикою “Вчені – гордість УжНУ” вирізняються максимальною інформативністю, ретельним підбором і послідовністю викладу матеріалу, анімаційними прийомами, сучасним дизайном.

Так, віртуальна виставка, присвячена відомому вченому – доктору медичних наук, професору Андрію Степановичу Головацькому, збрала величезну кількість переглядів (понад 6000), не менш популярними були віртуальні матеріали, присвячені вченим, медикам та біологам – Б. А. Булеці, М. І. Фатулі, Ф. Ф. Куртяку та ін.

Талановиті бібліотекарі зуміли “оживити” серйозну медичну та біологічну тематику (до прикладу, на слайдах серед книжок літають пташки, розпускаються бутони, “оживає” рослинний і тваринний світ, гусяче перо пише тексти тощо), елементи гумору додають особливого шарму в ознайомленні читачів із важливою інформацією.

Структурний підрозділ є одним із найкреативніших абонементів бібліотеки, який у пропаганді книжок задає тон іншим відділам, розширюючи спектр інформаційних послуг, застосовуючи незвичні привабливі родзинки у роботі для зацікавлення студентів книгою, виконуючи важливу роль у формуванні гуманності та милосердя у майбутніх лікарів. Нинішня завідувачка сектора О. М. Гулянич та колишня багаторічна завідувачка М. В. Баранник продовжують найкращі традиції відділу, започатковані першою його очільницею – Оленою Миколаївною Фесенко.

6.11.2. Абонемент № 2 фізичної та хімічної літератури

(вул. Митна, 27, студентський гуртожиток № 1)

У 1970-х - на початку роботи абонементу - тут працювали В. Ф. Москаленко, зав. сектора С. П. Приходько, бібліотекар М. О. Широ та ін., пізніше - зав. сектора Е. І. Кімак, бібліотекарі Н. П. Берланюк, В. В. Кобеляцький.

Нині на абонементі № 2 фізичної та хімічної літератури працює Любов Олексіївна Кий (зав. сектора) та Марія Олексіївна Комарницька. За тривалий період роботи у цьому відділі вони отримали багатий практичний досвід, тому закономірно, що завдяки професіоналізму, відповідальності, ввічливості і привітності вони користуються заслуженою повагою користувачів бібліотеки.

Основним завданням абонементу № 2 фізичної та хімічної літератури бібліотеки Ужгородського університету є вивчення та задоволення читацьких запитів студентів хімічного, фізичного факультетів, професорсько-викладацького складу та співробітників університету, а також поповнення та збереження цілісності фонду абонементу.

Для успішної роботи та тісної співпраці зі своїми користувачами працівники абонементу визначили для себе такі напрями: співпраця з викладачами, кафедрами фізичного і хімічного факультетів та іншими університетськими деканатами і кафедрами (зазначимо таких викладачів: М. І. Карбованець, О. Г. Воронич, С. С. Мільович, В. В. Поп, Я. П. Легета, І. І. Опачко, В. В. Алексій, Л. Ю. Роман та ін.), з якими вирішують робочі моменти щодо формування фонду навчальної літератури відповідно до факультетських навчальних планів та згідно з якими формується замовлення. Перше ознайомлення із структурою бібліотеки та правилами користування бібліотекою розпочинається на початку навчального року.

Працівники абонементу постійно удосконалюють роботу в електронній бібліотечній системі "УФД/Бібліотека". Поповнення бази даних бібліотечного фонду та робота з базою "Читач"; упорядкування книжкового фонду; культурно-просвітницька взаємодія з читачами; підвищення особистого фахового рівня - ось основні напрями, якими керуються працівники відділу.

За необхідності вони також беруть активну участь у прискоренні комп'ютеризації інших відділів, наприклад - у формуванні електронної бази даних періодичних видань, створенні електронного каталогу відділу рідкісних видань центрального книгосховища, наповненні електронної картотеки статей тощо.

Електронна база фонду абонементу щоденно поповнюється і станом на кінець 2020 року налічує 42 817 записів. Обслуговування своїх студентів та викладачів відділ виконує в електронному форматі. Електронна база "Читач" абонементу нараховує 772 електронні читацькі формуляри.

Працівниці абонементу Любов Кий та Марія Комарницька.

Щоденну роботу відділу вцієнт заповнюють не менш важливі обов'язки бібліотекаря задля успішного і якісного обслуговування читачів, що одночасно є запорукою і успішного навчального процесу. А це – надзвичайно важлива робота з боржниками за допомогою ефективних методів – безпосереднє спілкування, письмове нагадування “злісним” боржникам (наприклад, у деканати подаються списки викладачів-боржників), телефонна розмова; діяльність бібліотекарів з упорядкування фондів (списання, облік, оформлення нових надходжень з центральної бібліотеки, робота з каталогами, заміна втрачених книжок, ремонт пошкоджених тощо).

Важливою складовою діяльності абонементу № 2 є культурно-просвітницька робота, а саме підготовка і демонстрація актуальних, різножанрових цікавих книжкових виставок, які б привертали увагу і студентів, і науковців, були б пізнавальними, інформативними, які б запам'ятовувалися.

Такими є “Фізика – кризь століття”, “Прозора й чиста як гірська вода – то України мова барвінкова”, “День, що змінив хід історії” (до Дня незалежності України); “Калейдоскоп книжкових новинок” та багато інших. Відділ уміло й успішно впроваджує та застосовує у своїй роботі сучасні форми організації виставок, що з'явилися одночасно із запровадженням

Обслуговування читачів продовжується і в період карантину.2020.

комп'ютеризації в діяльності бібліотек. Так, бібліотекарі успішно опанували програму з підготовки сучасної популярної віртуальної виставки. Значний інтерес викликали віртуальні виставки "Творець сучасної фізичної науки на Закарпатті О. Г. Сливка святкує 60-річний ювілей", "Заповідними стежками Закарпаття".

Кожного навчального року працівники абонементу № 2 ставлять перед собою нові завдання, які впевнено виконують, і намагаються ефективно вирішувати проблеми, що виникають у процесі роботи. Наразі успішно оволодівають новими знаннями в галузі комп'ютерних технологій, намагаються забезпечити сучасних користувачів новою навчальною літературою, знаходячи необхідний і розумний баланс між традиційною та електронною книжкою.

6.11.3. Абонемент № 4 гуманітарної літератури

(вул. Університетська, 14, головний навчальний корпус, ауд. 438)

Абонемент підручників для студентів стаціонарного відділення усіх факультетів та абонемент підручників для студентів заочного факультету багато років функціонували в центральному корпусі бібліотеки на вул. Капітульній, 9. У зв'язку з необхідністю розвантажити занадто "важке" центральне книгосховище на третьому поверсі, у 1979 році ке-

рівництво бібліотеки та університету вирішило тимчасово перемістити абонементи у приміщення колишнього загальнотехнічного факультету (тепер юридичний факультет), щоб вивільнити місце для частини фонду центрального книгосховища. До термінового переміщення фондів спонукала також та обставина, що у 1978 р. з філії бібліотеки у м. Виноградів (51 000 прим.), м. Мукачево (19 000 прим.), з медфаку (26 000) та з гуртожитку № 3 у зв'язку з їх реорганізацією частину цієї літератури за браком місця в центральному корпусі також було вирішено розмістити у приміщеннях загальнотехнічного факультету. У 1980 році переважна кількість цих книжок стане основою абонементу в новому лабораторному корпусі, а частину розмістять в абонементних гуртожитку № 1 [6].

Сховищем для книг на загальнотехнічному факультеті слугували дві кімнати та зала колишнього університетського клубу. Тут не вистачало стелажів, полиць, на яких необхідно було розмістити та систематизувати книжковий фонд. Студенти-філологи допомагали бібліотечним працівникам розкладати навчальну літературу, наводити лад у тимчасовому пристановищі.

Книги розміщали на стелажах, які знаходилися і зверху – на сцені клубу, і внизу – у просторому приміщенні, без будь-яких перегородок, щоб відділити підручники для різних факультетів. Розділяли їх картонними ящиками, стільчиками, дошками. Та, не зважаючи на важкі умови праці, непристосованість приміщення для бібліотеки, нестачу бібліотечної техніки тощо, працівники абонементу вчасно видали усім студентам підручники до нового навчального року.

Одна із добровільних помічниць зазначала: “Завідувачка відділу підручників Ганна Іванівна Шніцер, працівники Ірина Герзанич та Емма Орос роблять все, щоб студент після відвідин бібліотеки залишався задоволеним” [7].

Абонемент підручників, місце якого в центральному корпусі бібліотеки зайняв фонд історичної літератури, в 1980 році усе ж таки з практичних міркувань із загальнотехнічного факультету був перевезений в новозбудований навчально-лабораторний корпус університету – ближче до студентів гуманітарних факультетів. У цьому корпусі на п'ятому поверсі і розмістився абонемент для студентів філологічного, історичного факультетів та факультету романо-германської філології. Обслуговували абонемент Ганна Іванівна Шніцер (зав. відділу обслуговування) та Емма Іванівна Кімак. Пізніше, з 1991 року, тут почали працювати Ольга Анатоліївна Шурубор та Анна Антонівна Смірнова.

На четвертому поверсі розмістився абонемент підручників для студентів математичного та економічного (заочного) факультетів. Тут працювали Неллі Молнар (зав. відділу обслуговування з 1990 р.) та бібліотекарка Едіта Дупко. При абонементних також була облаштована читальна зала на п'ятому поверсі, де працювала бібліотекарка О. О. Коваль, але невдовзі за браком аудиторій для студентів зала була розформована.

На цьому облаштування новостворених абонементів не завершилося. Враховуючи наповнення фондів абонемент підручників для гуманітаріїв з п'ятого поверху переміщено на четвертий. Абонемент підручників з четвертого поверху перемістили на другий. У 1998 році абонемент підручників для студентів математичного та економічного (заочного) факультетів остаточно переїхав у студентський гуртожиток № 4.

Кількість гуманітарних факультетів, які обслуговує абонемент, зростає. Нині відділ гуманітарної літератури обслуговує студентів філологічного факультету, факультети історії і міжнародних відносин, іноземної філології, суспільних наук, факультет міжнародних економічних відношень.

Близько 3,5 тис. студентів обслуговують очільниця відділу Аріадна Андріївна Бровді та досвідчена працівниця Ольга Анатоліївна Шурубор.

Бібліотечні технології обслуговування користувачів минулих років і сучасності кардинально різняться. На підтвердження цьому – спомини бібліотекарів.

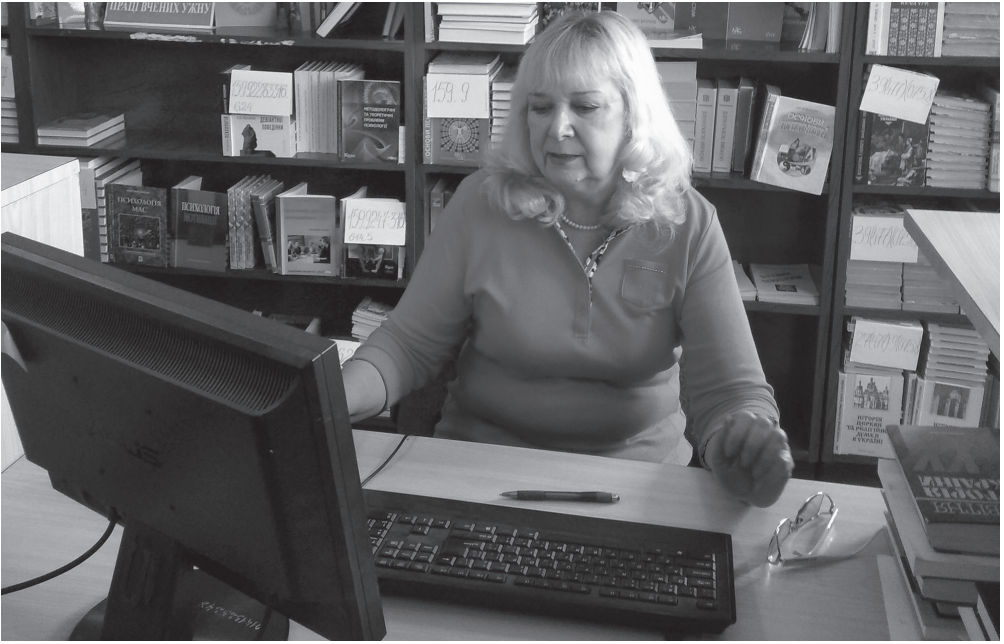
Ольга Шурубор згадує свій перший робочий день на абонементі підручників – 1 червня 1991 року: “Цей день я не забуду ніколи. Це був час літньої сесії. Стільки студентів одночасно я ніколи не бачила – це був безперервний потік людей. Хтось брав підручники, хтось уже здавав непотрібні.

Черга в наш відділ тяглася довгим коридором і зникала десь за поворотом. На цей час у відділі працювали Емма Кімак та Анна Смірнова, яка тоді вчилася на філфаці, тож була на сесії, Ганна Іванівна Шніцер цього року вийшла на пенсію. Емма Кімак залишилася одна, тож мене відправили до неї на допомогу. Емма ледве знайшла вільну хвилинку, щоб ознайомити мене з основними правилами та прийомами видачі підручників для студентів трьох найбільших факультетів нашого університету – філологічного, історичного та факультету романо-германських мов (сучасний факультет іноземної філології).

Нашим абонементом могли користуватися всі студенти університету, яким були необхідні ці підручники. У той час вони ще не мали доступу до комп'ютерних технологій, а про Інтернет ще і не чули, тож основним

Завідувачка абонементу Аріадна Бровді. 2020.

Працівниця абонементу гуманітарної літератури Ольга Шурубор. 2021.

джерелом знань була книга. Студентів було багато, і підручників на всіх не вистачало. Тому вони знали – хто прийде першим, той отримає комплект книжок у повному обсязі.

Червень і вересень були найважчими місяцями в нашій роботі. Червень – тому, що закінчувався навчальний рік і студенти були зобов'язані здати підручники, якими вони користувалися протягом року. Книжок здавали так багато, що ми з Анною Смірною не встигали розставляти їх на полицях. Спочатку ми складали їх на стіл, але поступово книжки “перебиралися” на підлогу і займали весь вільний простір довкола нас. За літо ми встигали навести порядок у відділі і підготуватися до початку навчального року.

Вересень був для нас, мабуть, найважчим місяцем у році. Проблема була в тому, що на всіх факультетах, які ми обслуговували, вивчалися одні і ті ж предмети. Необхідно було розділити підручники таким чином, щоб вистачило всім. У цьому часто допомагали самі викладачі. Так, наприклад, викладачі факультету іноземних мов з'являлися в бібліотеці вже наприкінці серпня, щоб відібрати необхідні підручники для своїх студентів. Вони розкладавали відібрані книжки прямо на підлозі купками-комплектами, в які входили підручник, збірник вправ, книжка для домашнього читання тощо. Всі ці стопи позначали – за курсами, за групами, за мовами – і вони тяглися довгою стрічкою довкола нас і стелажів. Сучасним студентам усе це вже важко уявити...”

При абонементі зберігається колекція книжок відомої дослідниці-карпатознавиці Олени Рудловчак.

Відтоді минуло майже 30 років. Нині університетська спільнота вимагає від бібліотеки нового змісту та нових напрямів її діяльності. Тож діяльність абонементу № 4 гуманітарної літератури Наукової бібліотеки УжНУ забезпечує якісне і оперативне бібліотечно-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів, навчає їх основам користування електронним каталогом.

Книжковий фонд абонементу № 4 (навчальна та наукова література) внесено в бібліотечну електронну систему "УФД/Бібліотека". Електронна база даних книжкового фонду відділу наприкінці 2019 року включала 63 023 примірники, електронна база читачів – 253; відвідування склали 52 406, а книговидача абонементу сягнула показника майже в 90 000 примірників книг.

Працівники відділу Аріадна Бровді та Ольга Шурубор приділяють увагу таким пріоритетним напрямам роботи, як обслуговування читачів (традиційне та електронне); комплектування, облік та збереження книжкового фонду; створення і підтримка електронної бази "Читач"; надання довідково-бібліографічних довідок; редагування книжкового фонду в системі "УФД/Бібліотека"; популяризація книжок з колекції "Бібліотека Олени Рудловчак"; участь у науково-практичних інтернет-конференціях; культурно-просвітницька робота (виставки, огляди, бесіди, консультації).

Постійно на стендах відділу студенти та науковці мають змогу ознайомитися з новими виданнями, представленими на виставках: “Нові надходження” (постійно), “Намісто її життя та праці: до 100-ліття дослідниці історії та культури Закарпаття Олени Рудловчак”, “Світові релігії та мистецтво”, “Вивчаємо українську мову” (постійно), “Студентам – до сесії” (постійно) та багато ін. У 2020 році працівники відділу опанували і виставку сучасного жанру – віртуальну, яка збирає достатню кількість своїх поціновувачів, про що свідчать їх перегляди у соціальних мережах. Особливо запам’яталась користувачам віртуальна виставка, присвячена творчій пам’яті талановитої української поетеси Людмили Десятникової – сестри працівниці книгозбірні Ольги Шурубор.

6.11.4. Абонемент № 3 природничої літератури та читальна зала № 4 (вул. Університетська, 12, студентський гуртожиток № 4)

У 1998 році абонемент підручників для студентів математичного та економічного (заочного) факультетів, де працювали бібліотекарі Неллі Молнар, Едіта Дупко, пізніше Марина Піско, було переміщено у гуртожиток № 4 на 2-й поверх, де він розташований і тепер.

Нині у двох кімнатах (площею 103 кв. м) розміщено фонд підручників для студентів математичного, інженерно-технічного (відкрито у 1991 році) та географічного (відкрито у 2005 році) факультетів. Абонемент для зручності максимально наближено до місця проживання студентів названих спеціальностей.

15 вересня 2017 р. з метою оптимізації роботи відділів Наукової бібліотеки та відповідно до Типової структури бібліотек навчальних закладів III–IV рівнів акредитації відбулося об’єднання абонементу № 3 навчальної природничої літератури та читальної зали № 4, які розміщені в приміщеннях гуртожитку № 4, в єдине підпорядкування. Тепер абонемент та читальна зала складають сукупність бібліотечних послуг, які забезпечують студентів декількох факультетів необхідною навчальною літературою, дають змогу користувачам зручно і комфортно займатися у вільний час у читальній залі.

Відділ володіє фондом, кількість якого на початок 2020 р. становила понад 38 000 примірників. Значна кількість літератури, на відміну від попередніх років, – державною мовою, а це майже половина книжкового фонду, решта книжок – іноземними мовами та російською. Щоденно абонемент та читальну залу активно відвідують користувачі, про що свідчить кількість відвідувань, яка склала 2019 року близько 8000, а книговидача – понад 27 000 екземплярів.

Наразі абонемент та читальна зала повністю завершили комп’ютеризацію. Видача та отримання книг у відділі проходить тепер у звичному електронному режимі. Надаються практичні поради студентам у роботі з електронним каталогом фонду відділу та бібліотеки в цілому.

Бібліотекарка Неллі Молнар та завідувачка абонементу Марина Медвідь-Чірібан. 2020.

Користувачам пропонують ознайомитися з рубриками сайту; викладачам університету надаються рекомендації щодо наукометричних характеристик вчених.

Марина Медвідь-Чірібан, завідувачка абонементу, спеціаліст з вищою бібліотечною освітою, що завжди у пошуках нових ефективних методів роботи з читачами, та бібліотекарка з великим досвідом практичної роботи, енергійна і відповідальна Неллі Павлівна Молнар намагаються зробити все, аби відділ був сучасним, володів необхідними комп'ютерними технологіями, а користувачі залишалися задоволеними. Задля цього в 2019 році розпочато і цього ж року завершено створення електронного каталогу книжкового фонду та електронний облік користувачів. Про свій досвід роботи з читачами за допомогою програми "УФД/Бібліотека" Марина Медведь-Чірібан повідомила в матеріалах інтернет-конференції, яку ініціювала Наукова бібліотека УжНУ, а про історію становлення університетської бібліотеки Неллі Молнар розповіла на бібліотечній сторінці в соціальній мережі Фейсбук.

У гуртожитку мешкають студенти зазначених вище факультетів, які мають змогу завжди вчасно взяти, а також вчасно здати необхідну навчальну літературу. Тепер є багато україномовної навчальної літератури, з-поміж якої – праці науковців УжНУ. Працівники відділу підтримують контакти з викладачами закладу вищої освіти, отримуючи від них навчально-методичні видання, підручники, наукову літературу.

Співпраця бібліотекарів зі структурними підрозділами університету – багатогранна. Так, наприклад, бібліотечні працівники відділу щорічно відвідують деканати математичного, інженерно-технічного та географічного факультетів; узгоджують дату зустрічі зі студентами-першокурсниками задля ознайомлення їх з фондом абонементу, правилами користування, роботою з каталогами, графіком видачі підручників тощо; згідно з навчальними планами факультетів готують комплекти підручників та методичних посібників; після отримання книжкових новинок письмово повідомляють про це в деканати тощо. Завдяки наполегливості і оперативності працівників вдається підтримувати з факультетами та кафедрами тісний зв'язок, сприяючи тим самим успішному навчальному процесу.

Абонемент інженерно-технічної літератури щороку демонструє тематичні, персональні, різножанрові книжкові виставки, такі як: “Від традиційного креслення до інженерної графіки”, “190 років від дня народження Людвіга Лоранца (1829–1891)”, “455 років від дня народження Галілео Галілея (1564–1642)”, “140 років від дня народження Альберта Ейнштейна (1879–1955)”, “160 років від дня народження П'єра Кюрі (1859–1906)”, “Туристичне краєзнавство України”, “Всесвітній день океанів”, “День народження Google”, “Видатні жінки-математики”, “Університет з європейським характером”, “Український природно-ресурсний потенціал”, які незмінно викликають зацікавлення у студентства своєю інформативністю, ошатним виглядом та книжковими новинками.

Працівники відділу активно впроваджують власні творчі ідеї. Свідченням цьому, до прикладу, є створення різдвяної фотозони (імітація затишного каміну з ефектом палаючого вогника, прикрашені ялинкові гілочки, мішечки з різдвяними дарунками, зручне крісло поруч). Вона сформувала домашній затишок та святковий настрій для студентів – мешканців гуртожитку, які напередодні новорічно-різдвяних свят завітали до відділу за книжками перед підготовкою до зимової сесії.

У 2020 році абонемент природничої літератури Наукової бібліотеки вперше підготував віртуальну виставку, присвячену 150-річчю від дня народження відомого українського вченого у галузі зварювальних процесів і мостобудування, академіка АН УРСР (1929), фундатора і першого керівника Інституту електрозварювання АН України Євгена Оскаровича Патона. Віртуальна виставка, що складається з 15 слайдів, представляє наукову, навчальну, науково-популярну літературу, праці Євгена Патона, біографічні матеріали про нього.

Сучасна інформативна виставка, з вишуканим дизайном та музикальним супроводом, викликала зацікавлення в мережі Фейсбук, про що свідчить кількість переглядів за перший місяць – понад 300 осіб. Це спонукає працівників абонементу продовжувати цю роботу та шукати її нові форми.

Успіх у роботі, культура обслуговування студентів та викладачів, активна співпраця з користувачами вимагають від працівників абонементу та читальної зали не тільки вміння користуватися комп'ютерними технологіями, вільно володіти програмою "УФД/Бібліотека", а й виконання кропіткої роботи зі збереження книжкового фонду, його зручного розташування, поповнення новими надходженнями, активної роботи з боржниками, очищення фондів від дублетної та застарілої літератури тощо.

На окрему увагу заслуговує читальна зала гуртожитку № 4, яка з'явилася у 1974 році, коли університет увів в експлуатацію новий гуртожиток готельного типу на 1449 місць. Після завершення будівництва декілька кімнат гуртожитку було виділено для читальної зали, яку цього ж року облаштували на першому поверсі. Загальна площа її склала 151,5 кв. м.

У гуртожитку № 4 було розміщено літературу для студентів медичного факультету, філологічного факультету та факультету романо-германської філології. Книжковий фонд читальної зали у цей час становив понад 10 000 примірників навчальної, наукової та художньої літератури. Книгосховище розмістилося у трьох кімнатах. Читальна зала на 80 читальних місць працювала з 9.00 до 22.00.

Нова, світла, простора зала не могла не радувати читачів. Завідувачка сектора Софія Степанівна Сорока, яка очолила роботу "читалки", окрім обслуговування студентів навчальною та науковою літературою, започаткувала нову форму роботи – організувала і реалізувала успішні проекти – клуб молоді сім'ї "Дует" та клуб зустрічей з цікавими людьми "Сузір'я", які почали діяти з 1980 року.

У клубі "Сузір'я" відбувалися зустрічі з художниками, письменниками, артистами, викладачами університету. Гості та активні члени клубів – це викладачі університету В. Поп, М. Бочко, І. Сенько, Р. Сюсько, П. Бендзар, В. Ніколайчук, письменники П. Скунець, В. Густі, Л. Кудрявська, художники С. Мальчицький, В. Гаркавенко та багато інших. Про зустрічі з цікавими людьми часто повідомлялося в університетській та обласній газетах [8].

Завідувачка сектора читальної зали Софія Степанівна Сорока своєю культурно-масовою роботою невтомно пропагувала бібліотеку та її фонди, сприяла вихованню у студентської молоді почуття патріотизму, активної громадянської позиції, формуванню естетичних смаків, розвитку літературних та мистецьких уподобань тощо. Плідна робота С. С. Сороки з виховання молоді була відмічена і керівництвом університету: "Низку цікавих заходів для студентів, що проживають у гуртожитку, провели працівники читального залу № 4 при гуртожитку № 4 (зав. сектором С. С. Сорока). Надовго запам'ятаються студентам вечори: «Краса Карпат – у снах моїх» (творчість поетеси Софії Сороки); «Вічним розумом живуча наша мати, ся земля» (до 100-річчя з дня народження Ф. Потушняка);

Творча зустріч колективу з поеткою-бібліотекаркою, колишньою працівницею книгозбірні Софією Сорокою (перший ряд, справа). 2018.

«Найбільше я люблю землю, людей, поезію і ... село» (до 75-річчя від дня народження В. Симоненка); «Ще не було епохи для поетів, але були поети для епох» (до 80-річчя від дня народження Ліни Костенко); бесіди: «Мораль і культура поведінки в сім'ї»; «Від конфлікту до згоди»; «Родина в житті дитини» тощо» [9, с. 51].

Софія Степанівна Сорока була закохана у справу свого життя – служіння Книзі. Саме тому свою унікальну книжку під назвою “Моїй святині” (2007) вона присвятила улюбленій книгозбірні та всім працівникам закладу, з ким працювала, кого пам'ятала. Щороку 30 вересня відзначається Всеукраїнський день бібліотек, і колишні колеги С. С. Сороки читають її натхненні й щирі поезії.

До жовтня 2020 р. в читальній залі гуртожитку № 4 працювали бібліотекарі Ольга Кешкентій та Оксана Вдовиченко. Традиції, започатковані працівниками минулих десятиліть С. С. Сорокою, І. М. Кондор, М. Й. Штиліхою, Е. Б. Кочан, продовжуються, але впевнено впроваджуються й нові форми обслуговування – формування електронної бази книжкового фонду, електронна реєстрація читачів, віртуальні книжкові експозиції тощо за допомогою електронної бібліотечної програми “УФД/Бібліотека”.

Велику увагу читальна зала приділяє виставковій діяльності. Тільки за 2019 рік працівники підготували 42 виставки, які своєю актуальністю, влучними та оригінальними назвами приваблюють користувачів бібліотеки незалежно від вибору їх спеціальності. Ось короткий огляд вистав-

У читальній залі – Ольга Кишкентій та Оксана Вдовиченко.

кової роботи: “21 лютого – Міжнародний день рідної мови”, “Скорботна рана на святій землі (до Дня пам’яті героїв Крут)”, “455 років від дня народження Уільяма Шекспіра (1564–1616)”, “210 років з дня народження Миколи Васильовича Гоголя (1809–1852)”, “Чорнобиль – чорна біль у неньки-України”, “Всесвітній День довкілля”, “В літні пригоди з цікавою книгою”, “Сім чудес Ужгорода: виставка-піар до Дня міста”, “Відомі імена на карті України”, “Доступний світ пізнання (до Дня бібліотек)”, Виставка-календар “Зима крокує, свята дарує” та ін.

Спільними зусиллями працівники абонементу намагаються створити належні умови для ефективної роботи своїх користувачів, для задоволення сучасних читацьких потреб – надання необхідної оперативної інформації та забезпечення навчальною літературою. Важливою складовою своєї діяльності працівники абонементу та читальної зали вважають підтримання позитивного іміджу бібліотеки, оперативне і комфортне обслуговування користувачів, здійснення просвітницької діяльності, впровадження нових форм роботи та сучасних інформаційних технологій. Вони намагаються використати свій шанс бібліотекаря, щоб захопити студентів до читання книг, популяризуючи досягнення вітчизняної та світової науки, зацікавити можливістю розв’язання складних проблем та викликів людству, які в майбутньому саме нинішній молоді і належить вирішувати.

6.11.5. Абонемент наукової та художньої літератури

(вул. Університетська, 14, головний корпус)

Абонемент наукової та художньої літератури почав формуватися ще в 60-х роках при основному книгосховищі. Працівники книгосховища одночасно зі своєю безпосередньою роботою у відділі обслуговували читачів на абонементі. Зі збільшенням потоку читачів та кількості книг виникла потреба у створенні самостійного відділу.

Як окремих структурний підрозділ абонемент наукової і художньої літератури виокремився із "надр" основного книгосховища у 1972 році. Цій події передувала напружена колективна робота бібліотекарів різних відділів по відбору, систематизації, упорядкуванню і розміщенню великого книжкового фонду, значна частина якого розташувалася у тих кімнатах, які до цього займав абонемент медичної літератури, переміщений в студентський гуртожиток № 1.

Абонемент наукової і художньої літератури було розташовано поруч книгосховища; зручне розміщення відділів збережено і в новому приміщенні бібліотеки. Книжковий фонд абонементу наукової і художньої літератури щороку поповнювався і удосконалювався. Обслуговування читачів зі створенням абонементу стало оперативнішим, вони почали швидше отримувати запитовані книжки. На абонементі читач міг отримати будь-яку наукову, науково-популярну чи художню літературу відразу або за попередніми замовленнями.

Працівники відділу координували роботу абонементів підручників та читальних зал. У відділі до початку комп'ютеризації усієї бібліотеки велася паперова картотека усіх читачів, яку в сучасних умовах замінила єдина електронна база "Читач". Відділ і надалі продовжує погоджувати роботу структурних підрозділів. Необхідним елементом щоденної роботи абонементу наукової та художньої літератури є підпис обхідних листів усіх користувачів бібліотечного закладу.

У бібліотеці щороку проводилися зустрічі, конференції за творами відомих письменників з метою популяризації їх творчості, для того щоб прищепити любов до художнього слова, зацікавити студентів літературним процесом на Закарпатті. Бібліотечну діяльність у цьому напрямі доводить і велика кількість публікацій у пресі, починаючи від перших номерів університетської газети.

Ось деякі з них: Потапов В., Беленька І. Що ви скажете тепер? : [про читання студентами художньої літератури]. *Рад. студент*. 1952. 13 груд.; Василенко В. Хто що читає. *Рад. студент*. 1956. 3 квіт.; Киричок І. Рідкісні видання : [про унікальні видання "Кобзаря" Т. Г. Шевченка у фондах б-ки]. *Закарпат. правда*. 1964. 9 берез.; Балкаєва К. Обговорення роману "Жменяки" : [конф. в чит. залі за твором М. Томчання]. *Закарпат. правда*. 1964. 29 листоп.; Киричок І. Корисна конференція : [чит. конф. за пові-

Працівниці абонементу Марія Поляк, Ірина Лопіт, Ольга Тиханович. 2020.

стю М. Стельмаха “Гуси-лебеді летять”]. *Рад. студент*. 1965. 20 груд.; Булеца О. Літературний вечір у бібліотеці. *Закарпат. правда*. 1970. 29 груд.; Закривидорога О. Дружись з книгою. *Рад. студент*. 1972. 30 черв.; Ардельянов О. Письменник-гуманіст : [літературний вечір, присвячений С. Цвейгу, організований відділом іноземної літератури та кафедрою]. *Рад. студент*. 1981. 5 груд.; Островська Г. Зустріч з письменником : [Ф. Д. Кривіним у Клубі цікавих зустрічей]. *Рад. студент*. 1981. 4 квіт.; Сабадош В. Обговорюють читачі : [читацька конференція за романом Ю. Керекеша “Блукання в порожнечі”]. *Закарпат. правда*. 1983. 15 лип. та багато ін.

У різні часи у складі відділу працювали Оксана Пеца, Маргарита Гульпа, Наталія Пузьяк, Галина Шарган, Оксана Данканич, Наталія Сігетій, Вікторія Жупан, Ірина Лопіт, Ольга Тиханович. Сьогодні за роботу відділу відповідають Ірина Іванівна Лопіт (зав. відділу), Марія Любомирівна Поляк, Олеся Григорівна Романюк-Сабад.

Професіоналізм працівників, доброзичливість, турбота маленького колективу про повсякденне інформування щодо нових надходжень сучасної світової та української літератури приваблюють і заохочують студентів до читання. Ентузіасти своєї праці Ірина Лопіт, організатор

цікавих розгорнутих різносторонніх виставок, та знаток художньої літератури, філолог за освітою, окрім цього талановита поетка та дитяча письменниця Вікторія Жупан переконливо долучали студентів до читання української і світової художньої літератури, яке стає модним і популярним.

Основні показники статистичного обліку з обслуговування користувачів бібліотеки свідчать, що кількість читачів за єдиним читацьким квитком у 2019 р. для всієї бібліотеки склала 15 555, із яких: професорсько-викладацький склад – 802, аспіранти – 530, студенти стаціонарного відділення – 9745, студенти заочного відділення – 3673, співробітники УжНУ – 652, сторонні – 133 читача. Книжковий фонд абонементу становить близько 30 тис. примірників. Окрім видачі необхідної літератури читачам, працівники відділу виконують поточну роботу з підписання обхідних листів, запису нових користувачів, перереєстрації читачів, видачі бібліографічних довідок тощо.

Абонемент є своєрідним центром відкриття електронного читацького формуляра в електронній базі “Читач”. Саме на нього покладено обов’язки створювати “електронні кабінети” користувачів на основі університетських наказів щодо зарахування студентів та аспірантів на навчання. Дистанційний запис користувачів полегшив роботу бібліотеки та отримав значну перевагу над традиційним записом в бібліотеку. Аналогічно відділ володіє правом на підписання загального обхідного – для зручності своїх користувачів та відповідно до правил користування бібліотекою.

Власне “своїх” читачів абонемент наукової та художньої літератури зареєстрував у кількості близько 1700. Відвідування абонементу за 2019 рік становило понад 27 400. Відвідувачі отримали у відділі близько 27 600 книжок. Із загальної кількості виданої літератури найбільша частка припадає на художню.

Щоб якнайкраще розкрити фонди бібліотеки, привернути до них увагу читачів, на абонементі регулярно влаштовуються різноманітні книжкові виставки, серед яких тематичні виставки з відкритим доступом: “У вічному полоні Різдва”, “Письменники Срібної Землі”, “Українські книжки, які читає весь світ”, “Скарбниця української класики”, “Перлини світової літератури”, “Найкращі романи сучасності”, “Світ фентезі”, “Поціновувачам детективу” тощо; виставки, присвячені відомим постатям: “Глумлива доля сатирика” (155 років з дня народження В. Самійленка); “Великий поет, безсмертний воїн” (205 років з дня народження Т. Г. Шевченка); “Видатний майстер пера” (175 років від дня народження А. Франса); “Головні події мого життя – це мої твори” (220 років від дня народження О. Бальзака); “Сонячний геній” (270 років з дня народження Г. Гейне); “Письменник і людина” (140 років з дня народження Е. Хемінгвея); “Істина очима Бориса Олійника” (85 років з дня на-

Тематичні виставки “на підвіконні” абонементу наукової та художньої літератури.

родження поета); “Під зоряним небом Вітчизни” (135 років з дня народження Б. Грінченка) та ін.

Рекламування книги та організація змістовного дозвілля молоді проводяться за допомогою різних форм бібліотечної роботи, яка спрямована на утвердження національної самосвідомості, патріотизму молодих громадян, виховання здорового способу життя, любові до рідного краю, відзначення ювілейних дат в історії України тощо. Нині нововведенням в роботу абонементу наукової та художньої літератури є привертання уваги читачів до книжкових фондів через соціальні мережі Фейсбук, Твіттер, Інстаграм. Віртуальні виставки, розміщені на сайті бібліотеки та у соціальній мережі, присвячені творчості відомих письменників чи окремому визначному твору, пам’ятним краєзнавчим датам, суспільно-історичним подіям, просто цікавим фактам. Абонемент веде сторінку під назвою “Відділ популяризації фонду Наукової бібліотеки ДВНЗ “УжНУ” (<https://www.facebook.com/depabonement.uzhnu/>). Із вдалих віртуальних виставок 2020 року зазначимо виставки, які користувалися попитом і були переглянуті сотнями користувачів: “Закарпатський музей народної архітектури і побуту”, “Державний архів Закарпатської області”, “Фантазії синьйора Родарі: до 100-річчя від дня народження письменника”, “Книга-ювіляр: 130 років із моменту написання роману «Доріан Грей» О. Вайльда”, “Ганна Барвінок: близька, далека і незнана”,

Літературно-художні видання для дітей бібліотекарки-письменниці Вікторії Жупан.

“«Книга пісень» Генріха Гейне”, віртуальна подорож закарпатськими замками та ін.

Усе частіше абонемент бере участь у комплексних культурно-масових заходах, присвячених науковим подіям у житті університету, презентаціям книг, виставкам, зустрічам тощо, які готуються разом із іншими відділами, супроводжуються сучасними технічними засобами і проводяться в універсальній читальній залі бібліотеки.

Абонемент наукової і художньої літератури не зупиняється на досягнутому – сьогодні відділ у пошуках нових шляхів організації роботи та пропаганди художнього слова. Події 2020-го року, пов’язані з тривалим карантинним перебуванням значної кількості населення України вдома, засвідчили сплеск зацікавленості людей до книги, потягу до читання науково-популярної та художньої літератури. Цей фактор дає підстави до вивчення нових реалій життя, які впливають на свідомість людей, їх дозволя, переоцінку цінностей тощо.

Тож відділ продовжує працювати над удосконаленням своєї діяльності, починаючи від інтер’єру свого приміщення до збагачення книжкового фонду, культури обслуговування та активної участі в креативних культурно-масових заходах.

6.11.6. Абонемент економічної літератури

(вул. Університетська, 14, головний навчальний корпус, ауд. 211)

1990 року в Ужгородському державному університеті було відкрито стаціонарне відділення економічного факультету. А через рік вже організовано абонемент економічної літератури бібліотеки УжНУ. З 1991 до 2013 року він знаходився за адресою: площа Народна, 3. Абонемент обслуговував студентів-економістів, юристів, студентів факультету міжнародно-економічних відносин та суспільних наук.

Колектив абонементу складався із трьох працівників – Жанни Станіславівни Цуняк, Марії Петрівни Шостак, Мар'яни Степанівни Костик. В обов'язки працівників входило обслуговування студентів, оформлення нових надходжень, списання застарілої літератури, виставкова діяльність, оформлення заміни книг, загублених читачами, оформлення читачьких квитків першокурсникам, надання консультацій, довідок тощо.

При абонементі діяла читальна зала, яка налічувала 60 місць. Вона була переповнена студентами, оскільки у фонді абонементу, окрім книжок, зберігалися періодичні видання – журнали, газети, на які завжди був попит.

На початку 2013 року, за рішенням керівництва вузу (ректор проф. Ф. Ващук), економічний факультет та бібліотеку при ньому було перенесено у головний корпус університету на вулиці Університетській. Місце бібліотеки зайняла експозиція археологічного музею університету. Відповідно фонд юридичної літератури було перевезено до будівлі, в якій знаходився юридичний факультет. Економічну літературу розташували на другому поверсі головного корпусу, де поруч розмістився економічний факультет та факультет міжнародних відносин.

Нині абонемент очолює Мар'яна Степанівна Костик.

Фонд абонементу економічної літератури становить близько 24 000 примірників книг. Переважно це підручники, але є і словники та монографії. Тут обслуговуються студенти-економісти, а також факультетів міжнародних відносин, суспільних наук.

Абонемент економічної літератури став одним із перших підрозділів, у якому в 2014 році була проведена повна комп'ютеризація, що була здійснена в рекордно короткий термін – у період студентських літніх канікул. В електронну базу внесено понад 20 тис. записів про підручники, призначені для навчання майбутніх фахівців економічної галузі. На початку нового навчального року у цьому відділі вперше розпочалося електронне обслуговування з видачі навчальної літератури студентам економічного факультету, міжнародних економічних відносин та суспільних наук.

Основне завдання працівники абонементу вбачають у популяризації нової навчальної літератури серед студентства, зміцнення зв'язків з на-

Мар'яна Костик, працівниця абонементу економічної літератури. 2020.

уковцями кафедр економічного факультету для кращого задоволення потреб у науковій та навчальній літературі, інформування науковців щодо новинок з фаху, активного долучення студентів-першокурсників до користування необхідною навчальною літературою, використовуючи досвід інших підрозділів та застосування інновацій.

6.11.7. Абонемент юридичної літератури (вул. Капітульна, 26)

Абонемент підручників при юридичному факультеті – наймолодший із часу свого створення. Його з'ява на "бібліотечній мапі" була продиктована необхідністю в оперативному і наближеному до читачів обслуговуванні юридичною літературою. Сам факультет Ужгородського державного університету було відкрито 1993 року і розміщено у найгарнішій історичній частині міста, в будівлі колишньої Ужгородської вчительської семінарії, в якій у 1912–1938 рр. директором був А. Волошин. Навпроти факультету – Ужгородський замок, праворуч – музей просто неба – Закарпатський музей народної архітектури та побуту, довкола – визначні історико-архітектурні пам'ятки Ужгорода.

У 2003 році рішенням Вченої ради університету та за ініціативи колишнього декана факультету В. І. Яреми та директора Наукової бібліотеки О. І. Почекутової було відкрито читальну залу при юридичному факультеті, основою якої стали фонди університетської бібліотеки.

Історична будівля юридичного факультету.

За десять років становлення та розвитку нового факультету бібліотека активно комплектувала книжковий фонд новоствореної читальної зали. За участі викладачів замовлялася вкрай необхідна навчальна та наукова література, періодичні видання. Інтенсивно формувався книжковий фонд, необхідний для забезпечення навчального процесу юридичного факультету.

На час утворення читальної зали кількість літератури становила всього 2221 примірник (у т.ч. періодичні видання – 31 назва журналів та 6 назв газет). Частина фонду юридичної наукової літератури залишалася в центральному книгосховищі головного корпусу бібліотеки (вул. Капітульна, 9). Вона була з'єднана з фондом читальної зали юридичного факультету тільки під час переміщення центральної бібліотеки за новою адресою у 2011 році.

Абонемент підручників юридичної літератури відкрито у 2013 р., у зв'язку з реформуванням абонементу економічної та юридичної літератури, який знаходився в навчальному корпусі економічного факультету, і переміщенням його в центральний корпус бібліотеки при університеті. Було вирішено навчальну літературу юридичного спрямування розмістити в корпусі юридичного факультету, таким чином об'єднавши читальну залу та абонемент. Наприкінці 2019 року фонд абонементу юридичної літератури становив 10 435 прим., у т. ч. 8720 підручників та 1715

Тетяна Сегедій, працівниця абонементу юридичної літератури. 2020.

екземплярів періодичних видань, було зареєстровано 1336 користувачів, із них – 309 викладачів, співробітників, аспірантів та ін. Нині фонд складається переважно з найновішої спеціалізованої навчальної та наукової літератури. Тільки за 2019 рік було видано користувачам 2564 прим. (у т. ч. 992 підручники та 1572 періодичні видання). Комп'ютеризація відділу відбулася 2017 року, що значно полегшило роботу відділу, опрацювання нових надходжень, реєстрацію, обслуговування читачів, пошук інформації тощо.

Читачі абонементу звично знайомляться з тематичними виставками, присвяченими різним питанням юриспруденції, правовим проблемам; з відкритою виставкою нових надходжень до фонду бібліотеки; відкритою виставкою підручників, монографій, наукових збірників тощо, подарованих бібліотеці викладачами юридичного факультету. Абонемент вдячний науковцям Ю. М. Бисазі, Д. М. Белову, М. В. Савчину, М. В. Менжулу, О. С. Семераку, С. Б. Булеці, В. І. Яремі, В. Г. Фазикошу, М. М. Болдижару, Т. В. Корняковій, Н. С. Юзіковій та багатьом іншим, які своїми працями активно сприяють поповненню і оновленню фонду юридичних документів.

Опікуються абонементом двоє працівниць – Тетяна Олександрівна Сегедій та Марія Петрівна Шостак, які якісно обслуговують студентів та викладачів, пропагують новинки юридичної літератури, успішно застосовують нові інформаційні технології в бібліотечній справі.

Книжковий фонд абонементу юридичної літератури.

6.11.8. Читальна зала універсальної літератури

Початок діяльності читальної зали універсальної літератури сягає 1949 року, коли читальна зала отримала доволі просторі приміщення після переїзду в колишню єпископську резиденцію. Перші десятиліття діяльності цього бібліотечного підрозділу були розглянуті вище. Сьогодні перед бібліотекарями постали нові виклики, пов'язані з іншими умовами праці, комп'ютеризацією, застосуванням нових інформаційних технологій у своїй роботі.

Читальна зала універсальної літератури стала піонером в освоєнні нового приміщення бібліотеки в 2010 році. Поки працівники різних структурних підрозділів готували свої фонди до переміщення, бібліотекарі читальної зали вже при звичаювалися до нових умов і швидкими темпами упорядковували навчальну та наукову літературу.

18 жовтня 2010 вони вже були готові до обслуговування перших читачів бібліотеки. У 2013 р. читальна зала № 1 стала першою і у запровадженні новітніх технологій, у створенні електронного каталогу на свій книжковий фонд. Працівники зали та інші бібліотекарі активно долучилися до створення електронного каталогу і заодно оволодівали новими знаннями (з червня й до вересня 2013 року), тобто за короткий термін вони вже обслуговували студентів, використовуючи нові інформаційні можливості.

Нині головна читальна зала має чи не найкращі умови для праці студентів, викладачів та бібліотекарів – простора і світла читальна зала, з чудовим краєвидом на місто, має у своєму розпорядженні 120 читацьких місць.

Працівники відділу – Олена Федорівна Прохненко (завідувачка читальної зали від 2016), Мирослава Станіславівна Яцьків та ветеран бібліотечної справи (колишня завідувачка читальної зали) Світлана Павлівна Слепньова швидко знаходять необхідну інформацію та видають потрібні книжки, обслуговуючи користувачів і за допомогою традиційних методів обслуговування, і за допомогою електронного каталогу, і застосовуючи свої навички та вміння за роки практичної роботи, в новій і затишній читальній залі.

Сьогодні вони докладають усіх зусиль для того, щоб залучити читача до тривалого користування бібліотекою, до самостійної роботи з книгою, привернути його увагу до новинок літератури, праць науковців Ужгородського університету, зацікавити його читанням художньої літератури. Новітніми формами роботи продовжують популяризувати книгу серед користувачів.

Працівники читальної зали стали першопрохідцями у створенні і функціонуванні електронної бази “Читач”, надаючи користувачам консультації щодо освоєння функції “електронний підпис” користувача, відслідкування історії виданих книжок на електронний формуляр.

Станом на початок 2020 року фонд читальної зали становить близько 29 570 примірників. Це різногалузєва навчальна, наукова, довідкова і художня література. Книжковий фонд зали – універсальний: тут обслуговують читачів усіх спеціальностей; доступ до фонду – вільний; бібліотекарі змінюють його залежно від запитів читачів і навчальної програми закладу вищої освіти. Література у залу надходить не тільки з її підсобного фонду, але й з центрального книгосховища, куди вона передається тимчасово. Кількість користувачів читальної зали за електронною базою “Читач” становить 14 820, книговидача за рік – понад 50 200 екз.; відвідуваність – понад 13 000.

Запровадження новітніх інформаційних технологій у бібліотеці змінило і користувача. Сучасний споживач інформації прагне отримати її в повному обсязі у найкоротший термін. Умовно відвідувачів закладу можна поділити на традиційних користувачів (ті, які безпосередньо приходять до бібліотеки) і віддалених користувачів (які для пошуку інформації послуговуються сайтом бібліотеки). На відміну від попередніх років, тепер у читальній залі бібліотеки займається і велика кількість студентів із різних зарубіжних країн.

Для залучення читачів читальна зала універсальної літератури, крім традиційних, використовує і нові форми обслуговування. Цьому сприяє програма “УФД/Бібліотека”, яка дає можливість оперативного обслуго-

увати читачів за допомогою електронного каталогу: вести тематичний пошук літератури, надавати бібліографічні довідки, видавати документи шляхом зчитування штрих-кодів на електронну картку читача. Також на вимогу часу керівництво Наукової бібліотеки прийняло рішення відкрити фонди читальної зали для самостійного пошуку документів читачами. Бібліотекарі всіляко сприяють пошуковій роботі відвідувача, надаючи йому для цього необхідні консультації.

На відміну від попередніх років, відвідуваність користувачів дещо знизилась. Частково це пов'язано з наявністю повнотекстових документів у мережі Інтернет, про що свідчить тенденція до зростання віртуальних відвідувачів. Цьому сприяє розширення функцій сайту бібліотеки і робота з віддаленим користувачем. Однак "читалка" залишається улюбленим місцем для багатьох студентів, які обрали її своїм постійним місцем для наукових досліджень, для ознайомлення з книжковими новинками, для зустрічей і просто для відпочинку.

Традиційно основною формою популяризації фондів читальної зали універсальної літератури є книжкові виставки з нагоди ювілейних дат. Серед них виділимо такі: "Титанічна постать на ниві української історії" (до 150-річчя від дня народження М. С. Грушевського), "Знавець душі народної" (180 років від дня народження І. С. Нечуя-Левицького), "Єднаймо душі словом Кобзаря" (205-та річниця від дня народження Т. Г. Шевченка), "Великий син Срібної землі" (145 років від дня народження А. Волошина), "Петро Васильович Лінтур – український фольклорист, літературознавець" (110 років від дня народження); виставки до визначних і пам'ятних дат: "Їх дух незламний і безсмертний подвиг" (до Дня Героїв Небесної Сотні), "Свято, що гуртує покоління" (до Дня Перемоги), "Закон і право для всіх єдині" (до річниці Конституції), "З Україною в серці" (до річниці Незалежності України), "Ми є народ, якого не здолати" (Революція Гідності) тощо.

Відвідувачі мають нагоду ознайомитися з новинками літератури, переглядаючи виставки нових надходжень під назвою "Вернісаж новинок", що, оновлюючись, діють упродовж року. Новою формою популяризації фондів читальної зали стали віртуальні виставки, презентації, буктрейлери ("Мініатюра у фондах Наукової бібліотеки УжНУ", "Майдан. Свобода. Гідність"). У фондах читальної зали зберігається колекція книжко-мініатюр, які щороку на виставці у читальній залі репрезентують поліграфічне мистецтво книжки. Колекція книжко-мініатюр читальної зали підпадає під визначення малоформатних (від 107x177 до 100x140 мм) та мініатюрних видань (не більше 100x100 мм).

Загальна кількість колекції мініатюрних та малоформатних видань у фонді головної читальної зали Наукової бібліотеки УжНУ становить 982 примірники. Її хронологічні рамки в діапазоні з 1929 до 2017 року. Більшу частину колекції складають видання радянського періоду. Найстарі-

Працівниці читальної зали: О. Прохненко, М. Яцьків, С. Слєпньова. 2020.

ше видання – І. Я. Франко “Два приятелі” (Харків : Український робітник, 1929). Поповнення сучасними примірниками незначне. Найновіші видання колекції книжок-мініатюр та малого формату – письменників О. Ю. Гавроша “Казки і казкарі” (Тернопіль : Богдан, 2017) та серія книжок-мініатюр письменниці Л. Б. Кудрявської.

Лева частина мініатюрних та малоформатних видань нашої колекції видані крайовими видавництвами, зокрема “Патентом”, “Карпатами”, “Закарпатським обласним книжково-газетним видавництвом”. Серед них найбільша частина примірників представлена видавництвом “Карпати”: “Закарпатські сміховинки” (упоряд. В. Микитась. 2-ге, допов. вид. Ужгород, 1967. 223 с.), Вакаров Д. О. “Удар за ударом” (сост. Д. М. Федака; пер. з рос. Д. В. Павличка. Ужгород, 1980. 200 с.), “Гори в шинелях” (упоряд. і вступ. ст. Д. М. Федаки. Ужгород, 1985. 190 с.), “Колядки Закарпаття” (упоряд., вступ. слово, запис і підгот. текстів Ю. Д. Туряниці. Ужгород, 1992. 192 с.). Традиції друку мініатюрних та малоформатних видань продовжують сучасні видавництва: “Мистецька лінія”, “Карпатська вежа”, “Видавництво Олександри Гаркуші”, “Ліра”.

Колекція мініатюрних та малоформатних видань вирізняється різноманітністю тематики. Це видання з книжкової справи, бібліографії, історії, мовознавства, педагогіки, космонавтики, спорту. Значну частину колекції складає радянська партійна література та твори класиків марксизму-ленінізму. Основу колекції становлять видання художньої літератури.

У читальній залі відбулася зустріч із Іваном Хлантою, відомим літературознавцем, фольклористом, бібліографом, який подарував бібліотеці близько 80 своїх книжок. 2019, березень.

В ній представлені твори вітчизняних та зарубіжних авторів: І. Франка, Лесі Українки, Т. Шевченка, І. Котляревського, Ш. Петефі, Ф. Шіллера, Я. Гашека, В. Шекспіра, М. Лермонтова та ін. Цікавими є “Заповіт” Т. Шевченка (Київ : Наукова думка, 1964), “Вічний революціонер” І. Франка (Львів : Каменяр, 1970) мовами народів світу.

Читальна зала є популярною локацією для проведення різноманітних масових заходів. У її стінах відбуваються зустрічі з різними громадськими і культурними діячами, науковцями УжНУ. До прикладу, найрезонанснішими є презентації книжок відомого політичного та громадського діяча Ю. І. Костенка “Історія ядерного роззброєння України” (2 лютого 2016), письменника зі Словаччини В. Куштека “Чехословацький світ в Карпатах” (березень 2018), деканеси філологічного факультету УжНУ Галини Шумицької “Через діалог до взаєморозуміння в мультилінгвальному просторі: регіональна рецепція мовних новацій в освітній сфері” (червень 2019), монографії доктора психологічних наук УжНУ Олени Яцини “Трансформації практик шлюбно-сімейного партнерства та батьківства: постмодерні реалії” (лютий 2020) та інші.

Проводяться конференції, круглі столи, у яких беруть активну участь і бібліотечні працівники. У тісній співпраці з чеським та словацьким консульствами відбулася конференція з нагоди 100-річчя утворення Чехословаччини (листопад 2018). Викладачами УжНУ були організова-

Пошук документів в електронному каталозі. Групу студентів консультує працівниця читальної зали Олена Прохненко. 2020.

ні міжнародні наукові конференції “Ареологія й ономастика” (жовтень 2016), “Перетин мов і літератур” (до 90-річчя від дня народження Фелікса Кривіна (квітень 2018), круглі столи – “Національна безпека на кордонах України” (вересень 2018), “Інноваційні види бібліотечного сервісу як основна стратегія сучасної бібліотеки” (жовтень 2019) та ін. Названі заходи завжди супроводжуються ретельно підготовленими виставками літератури.

Користувачі головної читальної зали мали можливість бути присутніми на відкритих лекціях професора Мюнхенського університету Людвіга Максиміліана Маркуса Фогта “Етика миру”, “Емоції в політиці” (жовтень 2018), професора Яноша Пустаї “Регіональна політика вищої освіти «без кордонів»” (березень 2017). Студенти мали змогу зустрітися з письменником, актором і політиком Словаччини Міланом Княжко та Генеральним консулом Чехії Мірославом Мойжітою (березень 2018).

Стало традицією проводити у читальній залі щорічну “Ярмарку вакансій” під керівництвом директорки Центру кар’єри УжНУ, кандидатки економічних наук Тетяни Олександрівни Бутурлакної.

Широкої популярності набуло використання читальної зали як фотогалереї: фотовиставка з нагоди 30-ї річниці Оксамитової революції (у співпраці з чеським і словацьким консульствами), виставка плакатів життєвого і творчого шляху польського фізика М. Смолюховського, фото-

У читальній залі відзначають ювілей часопису "Погляд". Виступає головний редактор Володимир Тарасюк. 2019, 1 березня.

Працівниками читальної зали розгорнуто виставку "І «Поглядом» єдиним...", присвячену 20-річчю часопису.

Янош Мешко (директор Закарпатського музею жертв сталінських репресій) та Олексій Корсун (керівник редакційно-видавничої групи обласної книги "Реабілітовані історією") презентують нові видання. Читальня зала. 2019, 27 лютого.

виставка до Дня вшанування героїв Небесної Сотні "Герої не вмирають! Слава Україні!".

Працівники читальної зали долучаються до організації тематичних і літературних вечорів: "Так ніхто не кохав" (з нагоди Дня закоханих), "Олена Пчілка – незвичайна жінка, аристократка духу" та ін.

З нагоди Дня закоханих працівники читальної зали організували разом із координаторкою студентського культурно-мистецького проєкту "Стилет і стилос" Лідією Мигалевою літературний вечір "Так ніхто не кохав..." (14.02.2019).

У заході взяли участь творчі й активні молоді люди. Вечір відбувся в невимушеній атмосфері, присутні декламували вірші, співали пісень, спілкувалися про поезію, кохання. Висловити свою думку, почути інших мали змогу студенти природничо-гуманітарного коледжу Ужгородського національного університету (Юлія Баранова, Мирослав Гала, Крістіна Шукаль та ін.), студенти УжНУ (Галина Гичка, Ірина Рип'янчин, Антоніна Кречко та ін.), бібліотекарі (Галина Криса, Христина Настич, Олена Прохненко, Мирослава Яцьків) та інші учасники заходу і гості.

Читали вірші класиків української і світової літератури, зокрема мовою оригіналу. Звучали на вечорі і авторські вірші талановитих студентів Антоніни Кречко, Василя Криванича. Молодь зацікавлено переглядала книжкову виставку «Любов небесна, любов земна», підготовлену бібліотекарями.

Працівники бібліотеки охоче підтримали ініціативу проведення лекцій-зустрічей для всіх бажаючих із деканом факультету іноземної філології М. М. Рошком, кандидатом філологічних наук, відомим закарпат-

Стенди в читальній залі, на яких розміщено унікальні світлини та документи з архівних фондів СБУ та МВС у Закарпатській області, Державного архіву області та з приватних колекцій періоду 1944–1945 рр.

Із фотовиставкою з нагоди 30-ї річниці Оксамитової революції 1989 р. знайомиться народний художник України В. В. Микита. 2019.

ським письменником, талановитим оратором. Особливо запам'яталася лекція “Нове прочитання твору «Маленький принц» А. де Сент-Екзюпері”. Лектор звернув увагу присутніх на потаємні знаки цього твору. Михайло Рошко вважає, що “Маленький принц” – це дорожня карта у житті, яка дає цінні поради і відповіді на складні запитання.

Талановита дитяча письменниця, головна бібліотекарка книгозбірні, ініціаторка заходу Вікторія Жупан разом із бібліотекаркою Світланою Слепньовою організували літературні читання під назвою «Пікнік не звичний – а поетичний» (27 червня 2018). Присутні натхненно декламували поезію класиків української літератури. Також звучали авторські вірші Вікторії Жупан, Світлани Слепньової та Лариси Мельник. Літературні читання стали справжнім святом для учасників і запам'яталися своєю щирістю, яскравими емоціями, приємними враженнями.

Поряд із тим, у діяльності читальної зали залишаються труднощі, які відділ не спроможний подолати самотійно. Як і в попередні роки, негативно позначається на роботі відділу недостатнє поповнення фонду новинками літератури та технічне забезпечення, що пов'язано з проблемами у фінансуванні.

Пріоритетними напрямками діяльності читальної зали і надалі залишаються поліпшення індивідуального обслуговування користувачів бібліотеки; комплектування книжкового фонду з урахуванням інтересів читачів; забезпечення можливості більш повного й швидкого доступу до інформаційних ресурсів; популяризація фондів за допомогою сучасних методів і технологій.

6.11.9. Читальна зала періодичних видань

(вул. Університетська, 10, гуртожиток № 5)

Завідувач бібліотеки Є. М. Шадуров у першому звіті про роботу закладу подає такі відомості перед початком навчального процесу в університеті: бібліотека має в наявності періодичні видання (журнали) – 4800 рос. мовою, 200 укр. мовою, 2700 іноземними мовами. Усього – 7700 примірників [10]. Звісно, що це були розрізнені газети та журнали, які аж ніяк не могли забезпечити інформаційного попиту спраглих до знань студентів. Уже в перші роки існування бібліотека розпочала створювати фонд наукових періодичних видань, необхідних для повноцінної наукової та навчальної діяльності. Незабаром, у 1949 р., в архівних документах уже повідомляється, що бібліотека налічує 185 000 книг та отримує періодичні видання, за винятком медичних журналів.

За 1951–1952 н. р. маємо конкретні цифри щодо передплати, яку здійснила бібліотека: читальна зала отримує 178 журналів та 29 газет [11]. Потік періодичних видань посприяв і прискорив створення нового довідково-бібліографічного відділу, який почав фіксувати, упорядковувати, аналізувати та широко пропагувати бібліографічну інформацію. Ство-

рювалися картотеки газетно-журнальних статей, готувалися бібліографічні покажчики, студенти отримували допомогу у пошуку інформації в періодичних виданнях для рефератів, курсових та дипломних робіт.

У 1960 р. збільшилася передплата на наукову періодику, кількість якої загалом для двох читальних зал бібліотеки на кінець року становила 324 назви.

Бібліотека постійно працює над упорядкуванням своїх фондів і вдосконаленням системи обслуговування читачів. Після злиття книжкових фондів двох читальних зал – гуманітарної та природничої літератур – і створення єдиної читальної зали, фонд періодичних видань було виокремлено, і на початку навчального 1974 року в бібліотеці почав функціонувати новий підрозділ – читальна зала вітчизняної періодики, яка розмістилася на другому поверсі бібліотеки. Бібліотека отримувала 617 журналів та 124 газети, у тому числі 197 журналів та 18 газет іноземними мовами [12].

Організація відкритого доступу до значної частини підсобного фонду газет з 1970-х років до 2006 року (часу переїзду відділу у нове приміщення) та до нових надходжень читальної зали для студентів та науковців в їх дослідницькій роботі була надзвичайно важливою. Користувачам було легко і зручно самостійно вправлятися з акуратними підшивками періодичних видань. Читальна зала мала своїх постійних читачів-улюбленців, які мало не щодня приходили саме в залу періодичних видань, де мали змогу самостійно брати новинки періодики, читати старі видання, просто готуватися до практичних занять чи семінарів. Запам'яталися працівникам студенти Сергій Вельзальмірський та Юрій Курило, які, без перебільшення, приходили в бібліотеку щодня, поки вчилися в університеті. Доходило і до кумедних ситуацій. Якщо, бувало, хтось із них не відвідав бібліотеку, за нього хвилювалися усі працівники: що ж трапилося? Звичайно, за таку відданість бібліотеці і завзятому читанню вони мали свої переваги перед іншими студентами.

За даними звітів бібліотеки виразно відображається щорічне кількісне збільшення фонду відділу періодичних видань: 1979 р. – отримано 91 366, 1980 – 99 703, 1981 – 106 827, 1982 р. – 118 563 екземплярів. Слід заважити, що 70-80-ті роки виявилися надзвичайно сприятливими для поповнення фондів бібліотеки. У зазначений період бібліотека отримувала велику кількість наукової, художньої і навчальної літератури. Не було обмежень і в коштах на передплату періодичних видань [13, с. 74].

Безупинний ріст фонду не залишився сталою величиною. Ситуація змінилася в 90-х роках, коли в країні на фоні економічної кризи відбулися порушення в системі замовлень та видавничої справи. Так, наприклад, у 1993 році в бібліотечному звіті зазначається, що, у зв'язку зі скрутним фінансовим становищем, різким підвищенням цін на літературу,

Працівниця читальної зали Олена Лавришинець (зліва) з колегинями Жанною Цуняк та Анастасією Топчій. 1990-ті рр.

зменшилась майже у 3 рази кількість придбаної літератури порівняно з минулими роками [14].

Найбільших змін відділ вітчизняної періодики зазнав на початку нового тисячоліття. За рішенням керівництва Ужгородського національного університету на чолі з в. о. ректора В. І. Русиним, він був перенесений у спеціально підготовлені приміщення гуртожитку № 5 для студентів та викладачів.

21.10.2004 р. бібліотека отримала наказ за № 1647-05 “Про переміщення фондів бібліотеки (періодики)” за підписом ректора УжНУ В. І. Русина, в якому декан фізичного факультету проф. Л. Шимон зобов’язувався виділити 22 жовтня 2004 року 50 студентів I курсу для переміщення фондів бібліотеки (періодики) у нове приміщення по вул. Університетській, 10 (25 студентів за адресою: вул. Капітульна, 9, та 25 студентів за адресою: вул. Університетська, 10). Директору бібліотеки О. І. Почекутовій поставлено в обов’язок здійснити підготовчу роботу до переміщення зазначених фондів.

Читальна зала періодичних видань стала першим відділом, який покинув свої рідні пенати. Церковна влада греко-католицької єпархії та вірники домоглися здійснення цієї неоднозначної події, яка на декілька років випередила загальне переміщення усієї бібліотеки. Негайно після

виселення періодики церковники прибрали до рук звільнені кімнати, самовільно винесли великий фонд авторефератів дисертацій у підвальні приміщення.

Подібні дії спричинили “розпорошення” бібліотечного фонду, відірваність відділу періодики від інших підрозділів бібліотеки, стаючи на заваді зручному і якісному обслуговуванню читачів. Факт переселення коментувався небайдужими громадянами в пресі. Ось, скажімо, головний редактор газети “Трибуна” від імені бібліотекаря університету звертається до в. о. ректора УжНУ проф. В. І. Русина та проректора Ю. М. Височанського з проханням відмінити наказ про переселення читальної зали періодики в приміщення колишньої кав’ярні гуртожитку № 5 (*Трибуна*. 2004. 17 серп. (№ 59). С. 2); про цю ж проблему йдеться в статті “Зберегти духовність нащадкам” (*Закарпат. правда*. 2004. (№ 11). Серп.) та ін.

Те, що відбулося 2004 року, закарбувалося в пам’яті усіх працівників читальної зали періодичних видань. Ніхто не бажав залишати чудову пам’ятку архітектури, звичне і обжите приміщення, колектив бібліотеки. Але бібліотекарі були свідомі того, що переміщення усієї бібліотеки – це справедливе вирішення давньої проблеми. Укомплектована з усіх галузей знань, читальна зала періодики навдивовижу щільно і компактно уміщалася на малій площі, де в давнину були спальня єпископа, приміщення ванної кімнати і маленькі кімнатки – колишні келії.

У різні часи у відділі періодики працювали Зоя Бердник, Людмила Світлична, Олена Лавришинець, Ольга Лугова, Світлана Серединська, Наталія Хухра, Наталія Чеботарьова, Ірина Братченко, Елла Кочан, Олеся Романюк, нині працюють Оксана Данканич та Наталія Кирилюк (зав. сектора). Тривалий час працювала у бібліотеці на посаді палітурниці і Емма Олексіївна Бураковець, яка у відділі періодичних видань переплела газети та журнали, привела в бібліотеці до ладу багато старих і зношених книжок.

Бібліотекарі яскраво пам’ятають перший день свого переселення. У роботі їм допомагали студенти університету та семінаристи духовної академії, які зв’язували стосики журналів, співали духовних пісень і працювали дуже швидко. Студенти виносили літературу із приміщення третього поверху і складали у вантажівку. Затим розвантажували вже біля гуртожитку № 5. Коли читальна зала була вщент закладена журналами, на допомогу прийшли викладачі, які мешкали в гуртожитку, небайдужі до того, що відбувалося. Один із них – доцент історичного факультету М. В. Олашин, який разом зі студентом-істориком розкладали по назвах, по роках, по полицях підшивки газет. Спільними зусиллями бібліотекарів, студентів, викладачів було облаштовано велике сховище періодичних видань загальною площею 280,2 кв. м, у т. ч. під фонди –

Працюють з періодичними виданнями Оксана Данканич та Наталія Кирилюк. 2020.

184 кв. м, під читальну залу на 34 читацькі місця – 78 кв. м. Через декілька днів читальна зала розпочала свою роботу.

У 2013 році відділ поповнився реферативними журналами зі “старої” бібліотеки (Капітульна, 9) та періодичними виданнями читальної зали (зав. сектора М. А. Кіш) головного корпусу університету.

Нині загальний фонд читальної зали, що комплектувався з часу заснування вузу, становить 143 127 примірників. Переважна частина фонду – наукові журнали.

Законодавчі і нормативні акти, інформаційні збірники і бюлетені, доповіді НАН України, вісники вузів, журнали НАН України, цінні колекції літературно-художніх журналів – завжди у попиті. Такі наукові журнали, як “Український математичний журнал”, “Український фізичний журнал”, “Український ботанічний журнал” та інші, починаючи з першого тому, надходять і сьогодні. Журналів по назвах у відділі налічується 1703, із них 896 – українською мовою, всі вони внесені в електронний каталог. Загалом кількість усіх журналів за номерами нині складає значне число – 141 759 електронних записів.

Читальна зала періодичних видань володіє також великою колекцією газетної періодики, в якій знайшли відображення всі важливі питання громадсько-політичного, соціально-економічного, культурного життя України та закарпатського краю. Газети і досі є актуальними, оператив-

ними і найпоширенішими виданнями, цінним джерелом, яке містить велику кількість різноманітної інформації. Усього в реєстрі 184 назви газет, із яких 154 – українською мовою. Річних комплектів – 1368, із них – 1005 державною мовою, всього 3000 підшивок.

І досі найбільшим попитом у відділі користуються обласні краєзнавчі видання – газети “Закарпатська правда” та “Молодь Закарпаття”, які зберігаються від 1945 року. “Закарпатська правда” (громадсько-політична щоденна газета, видається з 30 квітня 1920 року в Ужгороді) – найстарша газета Закарпаття. Її закривали й перейменовували. Видання виходило до 2015 року. Із 1965 р. виходив і її дубляж російською мовою – “Закарпатская правда”. Тираж газети сягав 160 000 екземплярів у 70–80-х рр. XX ст. Газета виходила обсягом у чотири сторінки. На першій – офіційна інформація, життя країни, міжнародне життя. Друга сторінка була присвячена трудовому дню області. Третя та четверта сторінки – культурне життя, нариси, оповідання, гумор, сатира, оголошення. Тут працювали талановиті журналісти – Михайло Бабидорчик, Іван Уста, Микола Рішко, Юрій Сухан, Євген Морозов (О. Боржава), Юлія Зейкан, письменники Юрій Шкробинець, Іван Долгош, Петро Часто, популярний художник-карикатурист Володимир Приходько та інші.

З газети “Молодь Закарпаття” (молодіжна громадсько-політич-

Перший номер газети “Молодь Закарпаття” за 1945 рік.

Підшивка обласної газети “Закарпатська Україна” за 1945 рік.

Підшивки газетних видань у сховищі читальної зали.

на газета, видавалася з 1945 р., виходила тричі на тиждень) починали нині відомі журналісти, письменники, митці. “Молодь Закарпаття” (згодом “Молодь Закарпаття-реформа”, “МЗ-реформа”) відповідала вимогам часу, оперативно висвітлювала суспільні події, життя молоді краю, новини мистецтва і кіно, вміщувала на своїх сторінках невеличкі оповідання, уривки з повістей, романів, поетичні твори. Газета мала велике пізнавальне та виховне значення.

У відділі на сьогодні зареєстровано в електронному каталозі 180 884 примірники газет; до кожної назви газети приєднано номери за всі роки. Нині кожний номер газети наповнюється змістом. Нова інформація в свою чергу наповнює електронний каталог бібліотеки. Для поповнення електронного каталогу статтями з газет та журналів докладають усі зусилля бібліографи, працівники читальної зали періодичних видань та бібліотекарі інших структурних підрозділів, щоб якомога повніше розкрити фонд газетних та журнальних видань.

Неабияких зусиль до цього процесу доклала і директорка Наукової бібліотеки Марія Медведь, яка запропонувала працівникам відділу в короткий термін освоїти нову бібліотечну програму “УФД/Бібліотека” і внести журнали і газети до електронного каталогу. Початкові острах, нерішучість, сумніви та незгода працівників поступово змінювалися на впевненість, зацікавленість, порозуміння та довіру колективу.

Історико-краєзнавчий часопис "Карпатський край" (голов. ред. В. В. Кухта).

Створення електронної бази періодичних видань зайняло майже два роки, оскільки цей процес потребував скрупульозної роботи. Електронний бібліографічний опис створювався на кожен номер журналу чи газети, які об'єднувались в єдину електронну картку видання, тому вражає загальна кількість електронних описів періодичних видань, що складає понад 342 тис. записів, які відносяться до 1682 назв журналів та 183 назв газет. Указані цифри свідчать про величезний обсяг інформації, що міститься в багатих фондах періодичних видань, якими володіє бібліотека Ужгородського університету.

Сьогодні читальна зала періодичних видань отримує, обробляє та зберігає газети й журнали з природничих, соціальних та гуманітарних наук для забезпечення навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи студента, аспіранта; наукової та науково-технічної діяльності професорсько-викладацького складу, співробітників. Періодичні фахові видання не мають собі рівних за ефективністю в поданні наукових знань. Наукові періодичні видання – джерело професійної компетенції. Робота з періодикою збагачує новими поняттями, сприяє закріпленню здобутих раніше знань. Неможливо стати спеціалістом без праці над фаховими періодичними виданнями.

Необхідно зазначити, що "на сьогоднішній день ще немає остаточних даних про загальну кількість газет, що видавалися в Україні. У науковий

обіг не введено близько 4000 назв газетних видань, що виходили впродовж XIX–XX ст. Це викликає потребу прискорити пошук та облік періодичних видань в усіх можливих місцях їх зберігання, створення повноцінного репертуару української періодики” [15, с. 611]. Згідно з цим зауваженням, успішна робота читальної зали періодичних видань з упорядкування своїх фондів, створення електронного реєстру журналів та газет до електронного каталогу набуває сьогодні особливого значення. Це розуміють і користувачі бібліотеки, оскільки їх кількість за 2019 рік становила 779, відвідування відділу – понад 7000 читачів, а літератури видано близько 19 000 примірників.

Щоденну роботу працівників зали складають реєстрація та редагування електронної картотеки, контроль за повнотою нових надходжень, їх розміщення та зберігання, обслуговування читачів, виконання різноманітних довідок, організація виставок (інформаційні, віртуальні, пересувні тощо); відкриті перегляди літератури, проведення бібліографічних оглядів тощо.

Сайт містить інформацію про назви всіх періодичних видань, передплачених бібліотекою протягом усього періоду свого існування. Газетні видання є унікальним літописом життя суспільства. Документальний матеріал газети зафіксував історичну епоху, пам’ятні події, духовну і матеріальну культуру минувшини і нашої доби, з плином часу набуваючи все більшої значущості.

Нині читальна зала щорічно отримує понад 120 назв періодичних видань. Традиційно вони представлені на інформаційних виставках “Нові надходження”.

Бібліотекарі читальної зали періодичних видань Наталія Кирилук, Оксана Данканич, Валерій Кобеляцький радо спілкуються з читачами і щиро бажають, щоб найкращі дні навчання студентів пройшли в бібліотеці.

6.11.10. Читальна зала та абонемент факультету історії та міжнародних відносин (пл. Народна, 3)

Кафедральна бібліотека історичного факультету створена в 1960-х роках. Основним завданням бібліотеки було вивчення і задоволення читацьких запитів студентів факультету, професорсько-викладацького складу та співробітників університету, а також збереження цілісності фонду. Активну участь у формуванні кафедральної бібліотеки історичного факультету брали: ст. лаборант Г. М. Печора, науковці В. Є. Задорожний, Я. І. Штернберг, М. В. Олашин, С. О. Ганус, Я. А. Алешкевич та багато ін.

Тривалий час у період із 2003 до 2017 р. лаборанткою кафедри стародавнього світу та середніх віків і завідувачкою кабінету історії на історичному факультеті працювала Марина Дмитрівна Рего, яка особис-

то відповідала за формування фонду кафедральної бібліотеки та обслуговувала студентів.

У зв'язку з переміщенням історичного факультету в інший навчальний корпус, бібліотека також була перевезена в нове приміщення у квітні 2017 року. На прохання колишнього декана історичного факультету В. І. Фенича для упорядкування кафедрального книжкового фонду, який залишився без працівника, було призначено бібліотечну працівницю Наталію Іванівну Лавришин. Свою увагу вона зосередила передусім на комплектуванні та обліку книжкового фонду, його збереженні та організації.

За порівняно короткий строк було упорядковано фонд історичної літератури, який тепер функціонує одночасно як читальна зала та абонемент. Книжковий фонд поповнюється працями вчених історичного факультету, зокрема монографіями, колективними збірниками, курсами і текстами лекцій, матеріалами конференцій тощо. Значно зростає фонд кафедральної бібліотеки за рахунок дарунків. Так, наприклад, професор В. Є. Задорожний подарував бібліотеці 550 книг, сім'я професора Г. В. Павленка – 166 книг. Доступ до книжкових фондів – вільний. Станом на кінець 2019 року він становив 2800 примірників.

У листопаді 2017 р. кафедральну бібліотеку приєднано до Інтернету і підключено до бібліотечної програми “УФД/Бібліотека”. Тож, згідно з електронним реєстром, наприкінці 2019 р. було зафіксовано 133 читачі, серед них – студенти, аспіранти, викладачі історичного факультету та сторонні користувачі. Книговидача за цей період склала 2097 примірників. Відвідування досягло 1500 осіб.

Із 2018 р. Н. І. Лавришин здійснює роботу по внесенню в електронну базу “УФД/Бібліотека” авторефератів дисертацій науковців України. Протягом року було внесено близько 2400 авторефератів.

Велику увагу Н. І. Лавришин приділяє культурно-виховній роботі, яка сприяє розвитку і вихованню моральних якостей людини, розвиває почуття гуманізму, орієнтації на українську культуру, мову, національ-

Працівниця читальної зали Наталія Лавришин. 2020.

У читальній залі – викладачі історичного факультету доцент М. В. Олашин (зліва) та професор О. С. Мазурок (справа). 2020.

но-патріотичні традиції, формує у молоді позитивне ставлення до загальнолюдських цінностей, привертає увагу до читання літератури. Для цього використовуються різноманітні форми й методи інформування та популяризації літератури: книжкові виставки, реклама книги, тематичні перегляди, творчі зустрічі.

Тематика виставок, їх послідовність, добір літератури визначаються навчальними програмами, заявками факультету, знаменними календарними датами тощо. Пріоритетним напрямом культурно-просвітницької діяльності бібліотеки є пропаганда історико-культурної спадщини країни, міста, університету. Серед них можемо зазначити такі: “Історичний факультет УжНУ”, “Нові надходження на історичну тематику”, “День пам’яті голодомору та політичних репресій в Україні”, “До Дня студента”, виставки до ювілеїв визначних науковців історичного факультету.

Велика увага приділяється бібліографічній та довідково-інформаційній роботі. Комп’ютерне забезпечення і мережа Інтернет дають змогу використовувати у роботі інформацію сайтів бібліотек та електронної бібліотеки. В режимі “запит-відповідь” здійснюється оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів як у традиційній, так і в електронній формі. Користувачів цікавлять бібліографічні матеріали з

певної теми, відомості про наявність, місцезнаходження документа, фактичні відомості.

У читальній залі проводяться бібліографічні огляди, заняття з бібліографічної грамотності та культури читання, наприклад: “Писемні пам’ятки України”, “Комп’ютерна бібліотека”, “Книга чи Інтернет: За і Проти”, “Знайомство з бібліотекою”, “Бібліотечний пошук”, “Про культуру читання” та ін. Для студентів-першокурсників щорічно організовується “Місячник першокурсника” та виставка книг з вільним переглядом літератури.

Минуло обмаль часу відтоді, коли були організовані спеціалізована зала та невеличкий абонемент при історичному факультеті. Та збільшення кількості читачів, повсякденна робота в залі, активна популяризація нових книг тощо роблять свою добру справу – все більше людей навідуються у невелику світлу і затишну кімнату, де можна спокійно попрацювати з новинками літератури, з користю провести вільний час між заняттями, підготуватися до них.

Джерела та література:

1. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Бібліотека. Звіт про роботу бібліотеки за 1964–1965 н. р. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1123. 14 арк. Арк. 2.
2. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Бібліотека. Звіт про роботу бібліотеки за 1961–1962 н. р. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 923. 19 арк. Арк. 6.
3. ДАЗО. Ужгородський державний університет. Бібліотека. Звіт про роботу бібліотеки за 1962–1963 н. р. Ф. Р-545, Оп. 1. Од. зб. 979. 13 арк. Арк. 3.
4. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по Ужгородському державному університету за 1962 г.: начато 1 августа 1962 г. – окончено 22 сентября 1962 г. 478 арк. Т. V (815–1033). Арк. 356.
5. Архів Ужгородського національного університету. Прикази по личному составу на 1965 год: начато 18 марта 1965 г. – окончено 31 марта 1965 г. 73 арк. Т. VI (504–596). Арк. 64.
6. Інформація про виконання комплексного плану поліпшення умов, охорони праці і санітарно-оздоровчих заходів в бібліотеці університету. 1980. *Архів бібліотеки*.
7. Пуга М. Стань другом книги. *Рад. студент*. 1980. 19 січ.
8. Островська Г. Клуб цікавих зустрічей : [перше засідання, організоване працівниками б-ки УжДУ]. *Рад. студент*. 1981. 24 січ. ; Островська Г. Зустріч з письменником : [Ф. Д. Кривіним у Клубі цікавих зустрічей]. *Рад. студент*. 1981. 4 квіт. ; Саллер В. Якщо ім’я тобі – учитель : [читацька конф. в гурт. № 4]. *Закарпат. правда*. 1984. 4 листоп. ; Сорока С. Бесіда про письменника : [до 160-річчя від дня народж. Л. М. Толстого]. *Рад. студент*. 1988. 18 жовт.
9. Звіт ректора Державного вищого навчального закладу “Ужгородський національний університет” професора Вегеша Миколи Миколайовича про виконання контракту № 1-27 від 8 квітня 2005 року та про основні показники діяльності університету за 2010 рік ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”. Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2011. 64 с.

10. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу університету за 1945–1946 н. р. Оп. 1. Од. зб. 8. 62 арк. Арк. 40. Сведения о книжном фонде библиотеки Ужгородского государственного университета.

11. ДАЗО. Ф. Р-545. Ужгородський державний університет. Звіт про роботу бібліотеки за 1951–1952. Оп. 1. Од. зб. 338. 30 арк.

12. ДАЗО. Ф. Р-545. Оп. 1. Од. зб. 1861. Звіт про роботу університету за 1972–1973 н. р. Бібліотека: арк. 53–67. Арк. 61.

13. Пеца О. Шляхи комплектування фондів наукової бібліотеки Ужгородського державного університету. *Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років / редкол. : В. С. Поп (голова), О. І. Почекутова, О. Д. Закривидорога, Л. О. Мельник ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка. Ужгород, 1997. С. 71–76.*

14. Інформаційний звіт про роботу Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету за 1993 рік. *Архів бібліотеки.*

15. Рудий Г. Я. Газетна періодика України як об'єкт аналітично-джерело-знавчих досліджень. *Бібліотека. Наука Комунікація. Стратегічні завдання розвитку наукових бібліотек : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 35 жовт. 2017 р.). Київ, 2017. С. 610–612.*

Розділ 7

*“У моїх дітей, звичайно, буде комп’ютер.
Але спочатку вони отримають книги”.*
Білл Гейтс

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОСТУП НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (2013–2020 рр.)

Період 2013–2020 років став не лише інноваційним проривом для Наукової бібліотеки Ужгородського університету, а й зміною стратегії розвитку книгозбірні. Підґрунтям зміни курсу бібліотеки стало злиття воедино двох закарпатських вузів – Ужгородського національного та Закарпатського державного університетів. На пропозицію Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Кабінет Міністрів розпорядженням за № 52 від 6 лютого 2013 року “Про реорганізацію Закарпатського державного університету” дає погодження: шляхом реорганізації приєднати Закарпатський державний університет до Ужгородського національного університету. Вже 14 лютого 2013 року Міністерство освіти і науки, молоді і спорту України у наказі за № 155 “Про реорганізацію Закарпатського університету”, пунктом 5.4 зазначає: “Провести інвентаризацію майна, основних засобів та матеріальних цінностей, що знаходяться на балансі Закарпатського державного університету, та забезпечити їх передачу до Ужгородського національного університету”.

Підтвердженням передачі бібліотеки ЗакДУ стали наказ по Закарпатському державному університету (№ 158 від 27 лютого 2013 року) “Про проведення інвентаризації” та Акт прийому-передачі бібліотеки від 29 березня 2013 року, яким засвідчувалася згадана бухгалтерська процедура про передачу понад 70 тисяч облікових одиниць, вартістю 1 079 804 гривні. Фонд переданої бібліотеки виявився багатопрофільним, хоча більшість складала література юридичного характеру та інформаційних технологій.

На той час бібліотека ЗакДУ була повністю комп’ютеризована, в ній успішно працювала електронна бібліотечна програма “УФД/Бібліотека”, вона мала власний сайт з вільним доступом до електронного каталогу. Таким чином, до загальної бібліотечної площі УжНУ доєдналася площа бібліотеки Закарпатського державного університету – 390 кв. м, яка включала простору читальну залу площею 245 кв. м на 130 читацьких

Експерсію бібліотекою проводить Марія Медведь. 2019.

місць. Ця книгозбірня залишилася у своєму колишньому приміщенні, по вул. Заньковецькій, 87 "Б", і отримала статус філії № 1, увійшовши в підпорядкування Наукової бібліотеки УжНУ. До бібліотечного колективу влились 9 працівників.

У зв'язку з тим, що до складу ЗакДУ входив Природничо-гуманітарний коледж, який теж внаслідок реорганізації увійшов у склад університету як його структурний підрозділ з підготовки молодших спеціалістів, тож і його бібліотечний фонд влився до загального фонду університетської книгозбірні. Бібліотека коледжу знаходиться за адресою вул. Українська, 19, її загальна площа складає 105 кв. м, читальна зала має 66,8 кв. м на 30 читацьких місць.

З 24.04.2013 до 24.03.2014 року тимчасовою виконувачкою обов'язків директора бібліотеки було призначено Марію Медведь – колишню директорку бібліотеки ЗакДУ, яка згодом рішенням Вченої ради Ужгородського національного університету від 24.03.2014 р. за конкурсом була обрана на посаду директора Наукової бібліотеки.

Нова очільниця бібліотеки представила колективу стратегію розвитку бібліотеки, яка передбачала кардинально новий напрям розвитку книгозбірні, що наполегливо вимагало сьогодення, – ним був курс комп'ютеризації всіх бібліотечних процесів: об'єднання відділів бібліотеки у єдину бібліотечну мережу, опанування інноваційних методів обслуговування, запровадження електронного читацького квитка, вдосконалення сайту книгозбірні, відкриття онлайн-послуг та багато інших інноваційних упроваджень, на які давно очікувала університетська бібліотека. Орієнтир на інновації опирався на напрацьовані за близько 70 років бібліотечні традиційні методи роботи, тому М. М. Медведь розпочала відновлення та розширення умов книгообміну між вузівськими бібліотеками. Нею було підготовлено 50 угод про співпрацю між вітчизняними бібліотеками, що засвідчено розпорядженням по бібліотеці за № 4 від 13.11.2013 р. Результат виявився плідним – з нами підписали угоди такі масштабні бібліотеки, як: Наукові бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка та Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, Науково-технічні бібліотеки Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (м. Дніпропетровськ) і Вінницького національного технічного університету, Наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія"; продовжили угоди про книгообмін Національна бібліотека ім. М. Максимовича КНУ ім. Шевченка, бібліотеки Донецького національного університету економіки, торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Закарпатського угорського педагогічного інституту ім. Ференца Ракоці та ін. Книгообмін став активним рушієм поповнення фонду університетської бібліотеки.

Учасники презентації видання "Чехословацький світ в Карпатах" Владіміра Куштека. Перший ряд (зліва): проректор УжНУ Мирослава Лендьел та директорка регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень в м. Ужгород Світлана Мітряєва. 2019, 5 червня.

Наступним кроком новообраного директора бібліотеки зі збереження фонду книгозбірні стало прийняття рішення про термінове переміщення фонду (80 тисяч примірників книг) відділу літератури іноземними мовами з аварійного приміщення бібліотеки по вул. Висока, 2 до Інституту післядипломної освіти. Для цього університет виділив просторі приміщення площею близько 180 кв. м, в яких було проведено ремонт та розміщено 40 бібліотечних стелажів. Визволення книг з вологого середовища, яке було результатом багатолітнього порушення водовідведення поверхневих ґрунтових вод та наслідком сусідського будівництва, стало єдиним і правильним рішенням для бібліотеки, адже врятувало велику кількість цінних художніх видань іноземними мовами.

Лише перемістивши книги до сухого приміщення, колектив бібліотеки розпочав підготовку до першого, але найважливішого етапу – комп'ютеризації, до якого Наукова бібліотека УжНУ приступала зі значним для себе запізненням.

Для цього варто повернутися в 1999 рік... Саме цього року на базі Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна відбулось чергове засідання Науково-методичної бібліотечної ради при МОН України щодо інноваційних технологій у бібліотечній діяльності. На зібранні об-

Дарунок бібліотеці від автора книжки "Чехословацький світ в Карпатах" Владіміра Кушечка. Зліва направо: Крістіна Товт (помічниця ректора УжНУ), Анжеліка Товт (завідувачка відділу комплектування), Владімір Кушечек, Марія Медведь (директорка Наукової бібліотеки), Вікторія Воробець (заступниця директорки Наукової бібліотеки). 2019, 5 червня.

говорювалось найголовніше завдання: можливість ознайомлення з практикою окремих прогресивних бібліотек України, що дасть змогу іншим бібліотекам піднятися на вищий щабель якісного обслуговування читачів і наблизитись до рівня передових бібліотек світу. Вже тоді на ім'я ректорів вищих навчальних закладів надійшла вказівка МОН України проаналізувати ліцензовані програмні бібліотечні продукти, що використовуються у бібліотеках закладів вищої освіти, та визначитися з придбанням одного з них. У грудні 2002 р. Ужгородський університет придбав бібліотечну вітчизняну програму "УФД/Бібліотека" на 25 робочих місць, вартістю 15 552 грн. З того часу минує лише декілька років – і МОН наполегливо (наказ № 847 від 24.12.03 р.) зобов'яже заклади вищої освіти впроваджувати комп'ютеризацію бібліотеки як обов'язкову умову ліцензування.

На превеликий жаль, близько п'яти років (до квітня 2007 р.), бібліотечна програма залишалась на стадії початкового впровадження і не забезпечила комп'ютеризації бібліотеки. Вона була встановлена лише у відділі комплектування, решта відділів працювали у звичному для них традиційному режимі.

Однак без знання основ комп'ютерної грамотності бібліотекарям годі було й думати про впровадження інновацій, і тому рішення прийшло від директорки, яким вона завбачливо визначила рівень комп'ютерної обізнаності кожного працівника колективу, а виділивши в них три групи (повна відсутність знань роботи з комп'ютером, середня (задовільна) обізнаність та добре володіння навиками), організувала своєрідні тренінги-навчання, в яких передбачались як перші кроки в освоєнні бібліотечної програми, так і більш ускладнені завдання. Ініційовані завдання М. Медведь проводила за власно розробленою схемою, дотримуючись власної методики, адже, проаналізувавши ситуацію фахової підготовки підлеглих, директорка визначила таку картину: переважна кількість бібліотекарів, маючи великий досвід традиційної бібліотечної роботи (майже 40% працівників працюють у стінах університетської бібліотеки понад 20 років), не володіли навиками комп'ютерної грамотності, тому керівництво бібліотеки поставило найперше завдання – отримати навик роботи на комп'ютері, відповідно до рівня знань володіння комп'ютером. Після тренінгів групи “комп'ютером не володію зовсім” та “володію примітивно” були додатково направлені на курси з основ комп'ютерної грамотності, які проводились Центром інформаційних технологій при ДВНЗ “Ужгородський національний університет” (обсягом 40 академічних годин). Після прослуханого курсу та здачі його заліку бібліотечні працівники отримали визначені сертифікати про підвищення кваліфікації за напрямом “Комп'ютерна грамотність. Рівень початковий”. Навчання на курсах закріплювали практичними навиками та заняттями в електронній бібліотечній програмі “УФД/Бібліотека”. Методика “колеги навчають колег” була найсприятливішим способом для вікових бібліотекарів та найефективнішою. Нова стратегія опиралась на ділянки найактивнішого користування фондами, якими стали фонди читальних зал та фонди абонементів навчальної літератури.

Перший результат нововведення не забарився. Успішне навчання колективу працювати в новому форматі засвідчило те, що немає нічого неможливого, а бажання змін – це рушійна зміна до прогресу, в даному випадку в бібліотечних технологіях.

Входити в інформаційне середовище колективу було не легко – бракувало комп'ютерних робочих місць. На початок 2013 року комп'ютерний парк бібліотеки складав лише 10 комп'ютерів, тобто лише кожен восьмий працівник бібліотеки мав можливість працювати в програмі.

Ентузіазму бібліотечному колективу годі було позичати, вже влітку 2013 року Науковою бібліотекою розпочався масштабний проєкт “Комп'ютеризація бібліотеки УжНУ”. Втілювати цей проєкт в життя допомагали висококваліфіковані спеціалісти з програмного забезпечення бібліотеки Юрій Гебура, Світлана Гебура, Віктор Копча, Катерина Бабич (Петканич), які активно працювали над створенням комп'ютерних

Учасники круглого столу, присвяченого інноваційним видам бібліотечного сервісу – представники публічних та освітянських бібліотек м. Ужгорода: Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Ф. Потоушняка, бібліотеки Ужгородського інституту культури і мистецтв, Закарпатської академії мистецтв, Медичної бібліотеки Закарпатського обласного медичного інформаційно-аналітичного центру та Ужгородської міської централізованої бібліотечної системи. 2019, 10 жовтня.

мереж передачі даних, електронного каталогу, цифрових репозиторіїв, упроваджували систему “УФД/Бібліотека”.

Першим структурним відділом, який опробовував складність проекту, став колектив головної читальної зали (керівниця О. Прохненко). Протягом літніх місяців електронний каталог бібліотеки поповнився 25 400 записами книг з фонду відділу, де кожен примірник видання супроводжувався виготовленням штрих-кової етикетки, що забезпечувало зчитування сканером для відтворення його ідентифікації в електронному формулярі читача. Вдале завершення комп’ютеризації фонду читальної зали стало стимулом до наслідування і в інших відділах, та найвагоміше його досягнення – це початок електронного обслуговування користувачів бібліотеки, бо саме з березня 2014 року розпочато електронне бібліотечне обслуговування в читальній залі. Це дало можливість зареєструватися 950 читачам через електронні формуляри (станом на грудень 2014 р.).

Наступним кроком комп’ютеризації бібліотеки став період літніх канікул 2014 року. Саме в цей час підручники повертаються на полиці від користувачів. Тому за нововведення взявся ще один вагомий підрозділ бібліотеки – абонемент економічної літератури, який призначений для видачі підручників студентам усіх курсів факультетів економічного, міжнародних економічних відносин та факультету суспільних наук (напряму “соціальна робота” та “соціологія”). За період менше двох місяців в електронну базу бібліотечної програми було внесено понад 20 тисяч

підручників. Навантаження на працівників бібліотеки були чималі, бо збіглися з періодом відпусток, та попри все 1 вересня 2014 року студенти прийшли до повністю комп'ютеризованого відділу бібліотеки. Тобто першого вересня 2014 року вперше бібліотека розпочала електронне обслуговування видачі підручників студентам усіх курсів економічного факультету, факультету міжнародних економічних відносин та факультету суспільних наук.

У цьому році бібліотека освоїла ще одну нову форму обслуговування – віртуальне представлення книг, які є перлинами бібліотечного фонду. У грудні 2014 року у всесвітній мережі Інтернет представлено першу віртуальну виставку бібліотеки “Шевченкіана на сторінках періодики Підкарпатської Русі: із фондів Наукової бібліотеки УжНУ” (автори: М. І. Чорній, С. П. Гебура, Л. О. Мельник). В експозиції репрезентовано 21 видання з фондів відділу “Карпатика”. Виставка розгорнута на сайті бібліотеки і хоча була першою, викликала великий інтерес у користувачів, що доводить кількість її віртуальних переглядів.

2014 рік ознаменований ще однією цікавою подією – виходом у світ видання, яке стало не просто науковою роботою нашої бібліотеки, а справжньою даниною пам'яті нашої колезі, яка безмежно любила свою працю бібліотекаря. Цим виданням став збірник матеріалів, присвячений 90-річчю від дня народження колишньої працівниці Наукової бібліотеки Ужгородського університету, званого в краї та за його межами бібліографа Олени Дем'янівни Закривидороги. Книга побачила світ під назвою “Олена Закривидорога – книгознавець, бібліограф, педагог”.

Отже, бібліотека сміливо продовжила крокувати до сучасних вимог. Упровадження інновацій в роботу бібліотеки підтримувалось розширенням комп'ютерного парку, який на кінець 2014 року складав 46 одиниць.

Однак застосування нових сучасних форм обслуговування у діяльність Наукової бібліотеки неможливе без практичних навиків, які отримують бібліотечні працівники під час участі у конференціях та семінарах на базі провідних бібліотек України. Працівники нашого закладу (провідний спеціаліст програмного забезпечення бібліотечної системи Ю. М. Гебура та бібліограф першої категорії І. Т. Зомбор) отримали можливість пройти таке навчання, взявши участь у II Міжнародному науково-практичному семінарі “Оцифроване надбання: збереження, доступ, репрезентація” 16-17 грудня 2014 року на базі Державного політехнічного музею при НТТУ “КПІ”. Отримані навички вже скоро стали в нагоді, бо, опираючись на наказ № 70/01-17 “Про впровадження електронного репозиторію наукових публікацій ДВНЗ «УжНУ»” від 03.10.2014 р., Наукова бібліотека активно долучається до наповнення електронного репозиторію ДВНЗ “УжНУ” (dspace.uzhnu.edu.ua). Репозиторій являє собою створення єдиного електронного архіву результатів науково-дослідної

Колектив бібліотеки – над створенням нового бібліотечного сайту. 2019.

роботи, статей, методичних розробок викладачів та науковців університету, навчальних кваліфікаційних робіт студентів для їх централізованого зберігання й надання відкритого доступу до них світовій академічній спільноті. Наявність такого репозиторію суттєво впливає на світовий рейтинг інтернет-присутності вишу (Webometrics, фактор OPENNESS). Наукові статті, розміщені науковцями у відкритому доступі, цитують набагато частіше, ніж статті з традиційних друкованих журналів і періодичних видань. Завдяки самоархівуванню рейтинг цитування робіт автора в більшості галузей науки зростає як мінімум удвічі.

Чітко усвідомлюючи значення рейтингу цитування праць науковців УжНУ, бібліотека сміливо взяла на себе більшу частину наповнення репозиторію, ініціюючи наказ № 78/01-17 “Про поповнення репозиторію електронними версіями Наукових вісників УжНУ”. Цій роботі передувало створення електронного архіву Вісників університету УжНУ, відкритому на сайті Наукової бібліотеки. Станом на липень 2020 року бібліотекою додано до електронного сховища УжНУ понад 16 тисяч повних текстів у форматі PDF-публікацій з матеріалів вісників, науково-технічних збірників, журналів, матеріалів конференцій ДВНЗ “Ужгородський національний університет” та ін.

У цьому ж 2014 році електронний каталог бібліотеки доповнили 5385 бібліографічних записів художньої літератури.

Протягом наступного року бібліотека ініціювала розгляд Вченою радою університету пропозиції стосовно клопотання перед Міністерством освіти і науки України щодо включення колекції рукописних книг, інкунабул та палеотипів до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання. Позитивний відгук щодо доцільності цієї процедури підтверджено Національною академією наук України, Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського. Саме це стане подальшим стимулом до реставраційних робіт унікальних пам'яток культури та створення фондів цифрових страхових копій унікальних книжок, рукописів.

А вже в грудні 2015 року бібліотека виступає перед Вченою радою університету з новою ініціативою – створення Музею книги і отримує односторонню підтримку науковців університету.

Ще однією, не менш значимою подією завершився цей же рік. Остання Вчена рада університету рекомендувала до друку унікальну працю відділу бібліографії “Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991–2015)”, який відобразив науковий доробок закладу вищої освіти за період незалежності України.

Орієнтуючись на сьогочасні запити своїх користувачів, починаючи з 2015 року Наукова бібліотека УжНУ відкрила вільний доступ для студентів та викладачів свого вузу до нової послуги – доступ до колекції електронних підручників через сайт www.culonline.com.ua. Для цього університет офіційно передплатив електронну базу навчальної літератури у видавництві “Центр навчальної літератури”, і тому цілком легітимно кожен студент чи викладач Ужгородського національного університету отримав безкоштовний доступ до 800 найменувань найпопулярніших навчальних видань за різноманітною тематикою: аудит, бухгалтерський, кадровий облік, фінанси, економіка, менеджмент, маркетинг, правова література, гуманітарні науки, природничі та технічні науки тощо.

Крокуючи в ногу з часом, у 2015 році Наукова бібліотека почала також апробацію обслуговування користувачів через електронний квиток в інших відділах бібліотеки. Інтерес до такої форми обслуговування підтверджується значною кількістю читачів, які сміливо обрали саме електронне обслуговування. Тому вже до кінця року з 12-ти тисяч користувачів бібліотеки близько 5-ти тисяч перейшли на електронне обслуговування. Студенти активно переходили в новий формат, а добровільність їх рішення на користь електронної бібліотечної програми засвідчувалась угодою між ними та нашою книгозбірнею.

Протягом 2013–2015 років кожен із відділів бібліотеки отримав та відчув свою специфіку впровадження комп'ютерних технологій з влас-

Міжнародна наукова конференція “Сучасна славїстика в Україні та Європі” відбувається в читальній залі бібліотеки. 2019, 11 жовтня.

ними повноваженнями. До прикладу, відділ “Карпатика” (в якому зібрано літературу з історії, культури, економіки, науки краю) завдяки комп’ютеризації зумів запропонувати вільний доступ до електронного каталогу дисертаційних досліджень, що були захищені науковцями за всі роки існування вузу. Електронна бібліотечна програма надала змогу здійснювати пошук дисертаційних досліджень відповідно до теми запиту, галузі дослідження, ключових слів у назві, авторства та ін. Краєзнавчий відділ не зупинився на досягнутому, а цілеспрямовано продовжив введення в комп’ютерну базу даних кожної книги чи часопису з фонду краєзнавчої літератури. Швидкість тематичного пошуку, зручність хронологічного уточнення, вичерпні відомості щодо авторства видань – повертається вдячністю відвідувача за економію часу на складний пошук, його вичерпність. Така інновація вже високо оцінена не лише науковцями університету, а й дослідниками, які приїжджають до нашої бібліотеки за можливістю доступу до джерел свого дослідження з різних міст України та й зарубіжжя.

Робота з комп’ютеризації бібліотеки виявилася далеко не легкою, бо, окрім наповнення електронної бази фонду, бібліотекарі продовжували традиційно формувати паперові каталоги, організовувати виставки книг, культурні заходи, опрацьовувати періодичні видання, перевозити літературу, проводити інвентаризації та багато ін. Поеднання інновацій

та традиційних методів бібліотечної роботи стало нормою, продиктованою часом.

2016 рік додав колективу бібліотеки нових завдань, які той гідно виконував. Прагнення до бібліотечних інновацій стало одним із постійних завдань для Наукової бібліотеки, саме тому вже того року вона приступила до оцифрування окремих колекцій видань з краєзнавчого відділу. Протягом року було оцифровано 52 книги, і це склало 8025 сторінок. Цими книгами стали перші Наукові вісники університету, які побачили світ починаючи з 1947 року, на сторінках яких назавжди залишилися перші кроки становлення як вузу в цілому, так і розвитку наукових досліджень у ньому.

Наукова бібліотека УжНУ вперше зареєструвалася як корпоративний учасник проєкту Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського “Книжкові пам’ятки України”. Мета наукового проєкту: зведення інформації про наявні в бібліотеках та інших державних інституціях України книжкових пам’яток на порталі НБУВ. Книгозбірня УжНУ розмістила в каталог проєкту НБУВ “Книжкові пам’ятки України” бібліографічні описи 17 видань Т. Г. Шевченка (1840–1923 рр.), які зберігаються у фондах бібліотеки, до того ж ми пересвідчилися, що володіємо унікальними виданнями у масштабі як усієї України, так і світу.

Інформаційний поступ, попри багато завдань, які постійно стояли перед колективом, не зупинявся ані на день. Улітку 2016 року колектив Наукової бібліотеки взявся за комп’ютеризацію одного з найбільших відділів навчальної літератури – гуманітарного напрямку, де переважно обслуговуються історики, філологи, суспільники. Фонд підручників сягав понад 60 тисяч примірників, на які з вересня чекали студенти. За літній період (цього року літо було непростим – дуже спекотним) – колектив бібліотеки зумів завершити цю роботу. Все потрібно було зробити упродовж липня-серпня, адже літо – це єдиний період, коли всі підручники повертаються у книгозбірню. Робота була надзвичайно складною, до неї залучались працівники різних відділів, допомагали всією бібліотечною сім’єю, і бібліотека дещо нагадувала книжковий вулик, а її працівниці – сумлінних бджілок.

Не припинялась комп’ютеризація в інших відділах, вона одночасно відбувалась і у відділах бібліографії, “Карпатики”, художньої літератури, і в центральному книгосховищі та в угорськомовній бібліотеці ім. Міклоша Берчені. Наукова бібліотека університету впевнено почала перетворюватись на новий тип установи, в якій реалізується дещо новий світогляд читача. Інформатизація бібліотеки навіть допомогла повернути до фонду велику кількість взятих і не повернутих вчасно читачами книг. Вона внесла свої корективи в роботу зі студентами, які порушують термін повернення книжок. До прикладу, підписання обхідного листка звільнить їх від отримання відмітки зі всіх пунктів видачі книг.

Книжкова виставка в рамках святкування Днів Чехії і Словаччини "Так, Масарик" із фондів Наукової бібліотеки, присвячена життю та діяльності першого президента Чехословацької Республіки Томаша-Гарріга Масарика. 2018, 14 березня.

У цьому ж 2016 році (з лютого) університет підписав декларацію про приєднання до Консорціуму e-VERUM з метою доступу до платформи Web of Science. Метою цього приєднання є поліпшення забезпечення електронними інформаційними ресурсами свого вузу, де посередником послуг знову виступить Наукова бібліотека, якій запропоновано бездротовий доступ до Інтернету через Wi-Fi.

З огляду на минулі роки, 2016-й особливо відзначився, бо в цей період одночасно завершили комп'ютеризацію два абонементи підручників: медичної літератури, фонд – 68 528 примірників, та фізико-хімічної літератури, фонд – 47 033 примірники. Відділ медичної літератури вже багато років поспіль залишається найактивнішим щодо користування навчальною літературою, тому з вересня 2016 року зустрів своїх користувачів – студентів-медиків зовсім іншою формою обслуговування: відкриттям електронного формуляру, електронним підписом у ньому за отримані книги та багатьма іншими перевагами перед традиційним обслуговуванням та чергами за підручниками. Завдяки сканерам, які миттєво зчитували бібліографічні описи з книг, записи про них з'являлись

на моніторах комп'ютерів і сучасний читач витрачав на отримання книг всього декілька хвилин. У захопленні від інновацій були всі – і студенти, і викладачі, але найбільше раділи бібліотекарі, бо комп'ютеризація внесла в їх працю особливі корективи – полегшила їхню роботу.

2017 рік став завершальним в етапі комп'ютеризації навчальної літератури в університетській бібліотеці. Цього року одночасно пройшли комп'ютеризацію останні два абонементи підручників: інженерно-технічного напрямку, фонд – 28 925 примірників, та юридичної літератури, фонд – 7652 примірники.

Таким чином, на перше вересня 2017 року Наукова бібліотека об'єднала в єдину комп'ютерну бібліотечну мережу всі свої пункти видачі підручників. Тобто бібліотека повністю перейшла в режим комп'ютерного обслуговування всіх категорій користувачів, основу яких складають студенти. Ця подія стала резонансною для нашої книгозбірні.

На кінець 2017 р. на електронну форму бібліотечного обслуговування перейшли 11 292 студенти, 312 аспірантів, 501 викладач, 272 співробітники університету та 91 стороння особа. Ці показники надзвичайно тішили колектив книгозбірні, адже з 13 тисяч студентів, які на той час навчалися в університеті, понад 11 тисяч почали користуватися власними електронними формулярами, відповідно й електронними підписами, і цим підтверджується затребуваність бібліотеки як установи – вона потрібна студентству та науковцям, нове покоління користувачів залишається поколінням, яке читає.

Наукова бібліотека успішно налагодила співпрацю з деканатами, інститутами, кафедрами університету. Ця співпраця полягає в різних аспектах: від збору замовлень на літературу та періодичні видання – до інформації про перелік начальних дисциплін по кожному курсу. Саме тому в електронну базу бібліотечної програми внесено 2241 назву навчальних дисциплін (станом на кінець 2017 року), а перелік підручників та іншої рекомендованої літератури – це вже своєрідні каталоги книгозабезпечення або, інакше, готові списки рекомендованих джерел.

Електронний каталог – перший результат діяльності бібліотеки зі створення електронних ресурсів з основною метою: оперативне розкриття своїх фондів.

Колектив бібліотеки зумів модернізувати традиційні карткові бібліотечні каталоги в єдиний електронний, щоб зробити його більш зручним і корисним для пошуку. Сьогодні електронний каталог бібліотеки УжНУ – це вже новий тип каталогу, що являє собою не “ізольоване інформаційне сховище”, а відкрите для всесвітнього простору. Бібліотека стала частинкою інформаційного суспільства, водночас отримала нового конкурента – Інтернет, але саме він, Інтернет, і привів до її фондів значну кількість віддалених читачів, які у будь-який час і з будь-якої точки планети заходять на сайт бібліотеки, до її електронного каталогу.

Практичні заняття в бібліотеці під час проведення круглого столу для представників публічних та освітянських бібліотек м. Ужгорода. 2019, 10 жовтня.

Із 1 жовтня 2017 року МОН України включило Ужгородський університет у список провідних закладів вищої освіти, які отримали безплатний доступ до міжнародних баз даних – Scopus та Web of Science, за кошти держбюджету. У список внесено лише 60 із 200 закладів вищої освіти України, і УжНУ в ньому на 11-му місці.

Із червня 2018 року для відслідковування наукової, наукометричної, бібліометричної, аналітичної та іншої діяльності науковців університету введено в структуру бібліотеки Центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти і досліджень. Метою діяльності Центру є проведення аналізу у галузі наукової комунікації, відкритого доступу, наукометрії та бібліометрії, поширення інформації про наукові дослідження в ДВНЗ «УжНУ» та підвищення їх результативності шляхом створення відповідної інфраструктури та інноваційного застосування цифрової комунікації. Центр об'єднує в собі відділи: наукометричного аналізу, організації бібліотечно-інформаційного сервісу та інформаційних технологій і комп'ютерного забезпечення. Сьогодні можна впевнено стверджувати про своєчасність створення та нагальність роботи Центру, який не лише акумулює наукометрику та бібліометрику, а виступає ініціатором проєктів наказів щодо організації доєднання науковців УжНУ до ORCID та Researcher ID; долучається до виконання складних завдань вузу, до прикладу – підготовка наукометричної характеристики на підтвердження Ужгородським університетом статусу національного.

Учасники Міжнародної науково-практичної конференції (24-26 вересня 2019, м. Мінськ) в Білоруському державному університеті культури та мистецтва. Директорка бібліотеки УжНУ Марія Медведь (п'ята зліва), заст. директорки Вікторія Воробець (сьома зліва). 2019.

У 2018 році саме колектив бібліотеки розпочав новий проєкт “Впровадження інтернет-послуг”. Передувало цьому розроблення нового сайту бібліотеки, на якому можна було б представити багато нових рубрик, досі не застосовуваних у практиці бібліотечних послуг через мережу Інтернет. Саме ними планувалося розширити і підняти якість бібліотечних онлайн-сервіс-послуг, основою яких є задоволення сучасних запитів мобільним способом.

На початку 2019 року книгозбірня знову запровадила новий для себе формат. Тепер вона надавала послуги, вийшовши за межі своїх стін, оскільки через сайт бібліотеки насамперед відкрила сервіс довідково-інформаційного обслуговування, розширеного рубриками онлайн-послуг: “Календар знаменних та пам’ятних дат”, “Віртуальні книжкові виставки, огляди, презентації”, “Нові надходження”, “Науковий доробок працівників УжНУ”, “Бібліографічні видання та публікації працівників НБ УжНУ” та “Інтернет-ресурси” тощо.

Найактуальнішою на сьогодні залишається рубрика “Науковцям”. Вона поділяється на підрубрики “Консультації”, “На допомогу науков-

Заст. директора Національної бібліотеки Білорусі з наукової роботи та видавничої діяльності Александр Суша демонструє директорці Наукової бібліотеки УжНУ факсимільні видання першодруків Франциска Скорини. 2019, 30 вересня.

цям” та особливо значиму для користувачів підрубрику “Наукометрія. Бібліометрія”. Саме остання користується найбільшою популярністю серед користувачів, бо питання наукометрики та бібліометрики стали нагальними в часі, оскільки визначають наукову активність досліджень вчених Ужгородського університету.

Не поступається в активності виокремлена важлива віртуальна рубрика “Електронні ресурси”. Підготовку до її наповнення та використання бібліотека започаткувала ще в попередні роки, випробувала та, лише пересвідчившись у її актуальності, виокремила (розширила) в ній відповідні підрубрики: “Електронний каталог”, “Електронний репозиторій”, “Бази даних”, “Електронні ресурси УжНУ”. Доповненням рубрики стало посилання на сайт вузу під назвою “Електронне навчання”, яке вміщує значний комплекс навчальних дисциплін, курсів лекцій, методичних розробок та ін.

Бібліотека удосконалила технологію збору онлайн-замовлень на навчальні та наукові видання в допомогу рубриці відділу “Комплектування”, яка супроводжується консультацією та інструкцією щодо замовлення літератури для факультетів та кафедр. Онлайн-замовлення до відділу

В. Воробець та М. Медведь перед величним архітектурним комплексом Національної бібліотеки Білорусі. 2019.

ронне замовлення”, “Електронна доставка документа”, “Індексування за УДК”, “Заміна втраченої книги”, “Продовження терміну користування книгою”, “Віртуальна бібліографічна довідка”, “Тематичний підбір літератури”, “Редагування списків літератури”, “Перевірка на плагіат”, “Платні послуги”, “МБА”, “Замовлення приміщень”.

Не можна оминати увагою вмiле застосування бібліотечних інновацій, які стають в нагоді всім – від викладача до студента та пересічного користувача. Ще зовсім нещодавно здавалось нереалістичним те, що сьогодні пропонує своїм користувачам бібліотека. Зупинимось лише на деяких із тих, що виконуються бібліотекою завдяки мережі Інтернету, не потребують індивідуальної фізичної присутності в стінах бібліотеки та дотримання графіку роботи закладу, не залежать від умов його роботи. До прикладу, “Електронне замовлення документа”: після перегляду електронного каталогу бібліотеки, за допомогою відповідної сервісної онлайн-форми “Електронне замовлення документа”, книгозбірня отримує замовлення і скеровує його до відділу, у фондах якого зберігаються відповідні видання, попереджаючи замовника, що замовлені книги зберігаються бібліотекою не більш як три дні.

комплектування надходить на її електронну адресу через онлайн-форму, також передбачено додаткову форму “Докомплектування”. Для зручності перегляду українських видань представлено окрему категорію “Пропозиції видавництв”.

Виокремлена рубрика “Книгообмін” передбачає повний перелік видань, якими бібліотека може обмінятися з іншими вузами чи бібліотечними закладами. Електронний перелік таких видань побудовано відповідно до систематизації УДК.

Значну увагу отримала рубрика “Онлайн-послуги” – саме вона стала новинкою бібліотечного сервісу та високо оцінена віртуальними користувачами. На сьогодні вона включає 13 підрубрик, а саме: “Елек-

Або візьмемо до уваги отримання запиту на повний текст віднайденого джерела; тут згодиться послуга “Електронна доставка документа” – сервісна послуга, яка надає можливість користувачам отримати електронні копії статей або фрагментів друкованих видань із фондів бібліотеки УжНУ за допомогою мережі Інтернет. Загальний обсяг кожного запитуваного документа не може перевищувати 25 сторінок.

Чого лише вартує зручність для науковців та дослідників послуги “Індексування за УДК” – допомога у визначенні індексів Універсальної десятикової класифікації та авторського знака до наукових та навчальних праць. Послуга надається лише науковцям, співробітникам, викладачам, аспірантам та студентам Ужгородського національного університету. Технологія для користувача проста та зручна: заповнюється відповідна онлайн-форма, в якій, крім ПІБ та зворотної електронної адреси користувача, виділені поля: вид видання, анотація, ключові слова. Термін виконання – протягом одного робочого дня.

Поліпшують контакт бібліотеки і читача такі послуги:

- послуга “Заміна втраченого документа” дає змогу швидко і зручно здійснити заміну втраченого документа з бібліотечного фонду Наукової бібліотеки УжНУ. Користувач через “Електронний каталог” (авторизувавшись) переглядає, які саме книжки внесені на його електронний формуляр, та може з’ясувати бібліографічний опис загубленого документа. Для оформлення заміни втраченого документа на абонементних бібліотеки необхідно відправити запит;

- послуга “Продовження терміну користування книгою” дозволяє швидко і зручно подовжити термін користування документами з бібліотечного фонду. Користувач, відправивши онлайн-форму запиту, очікує на відповідь бібліотеки;

- послуга “Віртуальна бібліографічна довідка” за допомогою бібліографів допомагає знайти інформацію про книги, статті, інтернет-ресурси, підібрати список літератури за конкретною темою, отримати відпо-

На презентації книжки “Професор Василь Німчук у спогадах сучасників” в малій залі ректорату УжНУ. Учениці Василя Німчука та авторки статей – Наталія Венжинович та Марія Медведь. 2018.

віді на запити з усіх галузей знання. Виконується лише на основі фонду бібліотеки університету, відповідь зберігається в електронному “Архіві виконаних довідок”;

- послуга “Тематичний підбір літератури” передбачає змогу замовити тематичний підбір літератури до статті, курсової, дипломної, дисертаційної та інших робіт. Для цього потрібно заповнити форму онлайн (у полі “Електронна адреса” вказати свою власну/корпоративну електронну пошту). Співробітники бібліографічного відділу та відділу обслуговування зроблять підбір літератури, наявної у фондах бібліотеки (термін виконання замовлення – від 2 до 14 днів);

- послуга “Редагування списків літератури” – бібліотека УжНУ надає додаткову освітню послугу з редагування списків використаної літератури в наукових публікаціях та списку посилань за ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, ДСТУ 8302:2015 та міжнародними стилями;

- послуга “Перевірка на плагіат” коригується бібліотекою з відділом університету, який здійснює перевірку на виявлення збігів/ідентичності/схожості в текстах, завдяки передплаченим вузом засобам сервісу перевірки на плагіат Unichek.

Для більш тісного контакту з користувачами Наукова бібліотека УжНУ доповнила власний сайт рубрикою “Команда”, в якій віртуально представляє провідних бібліотекарів-спеціалістів, наблизивши взаємодію з користувачами завдяки службовим електронним адресам та контактам зв’язку.

Рубрики “Фотогалерея” та “Презентація бібліотеки” розширюють віртуальне ознайомлення з бібліотекою УжНУ та сприяють її популяризації в суспільстві.

Іміджу бібліотеки активно сприяє її присутність в соціальних мережах Твіттер, Інстаграм та особливо в мережі Фейсбук, через яку поширено лише протягом першого півріччя 2020 року 55 віртуальних виставок. Перегляд декотрих віртуальних виставок сягає понад тисячу, і це доводить, що матеріал, в якому бібліотека пропагує свої фонди, не залишає користувачів байдужими.

Соціальні мережі стали невід’ємною частиною життя людей, тому не дивно, що з кожним днем кількість користувачів зростає. Бібліотеки теж активно долучаються до соціальних мереж, бо відчують величезний потенціал для залучення уваги до себе як книжкового осередку і прагнуть збільшити зацікавленість аудиторії до своїх фондів та інформаційних продуктів. До слова, приблизно 3,5 мільярда інтернет-користувачів у світі користуються соціальними мережами, і очікується, що ця цифра буде зростати.

Серед українців найпопулярнішою соціальною мережею є Фейсбук. Свою сторінку у цій мережі Наукова бібліотека УжНУ створила в травні

2017 року. Першою її публікацією став матеріал під назвою “На філологічному факультеті урочисто відкрили музей-колекцію книг Олени Рудловчак”. На сьогодні, майже три роки потому, сторінкою бібліотеки цікавляться близько тисячі користувачів. Бібліотека радо відкрила ще одне віртуальне віконце в свої фонди, адже в такий спосіб вона інформує про себе: про нові надходження до своїх фондів; про заходи в бібліотеці та університеті (конференції, круглі столи, презентації, майстер-класи); про інформаційні проекти, новини книговидавництва, нові інтернет-платформи, сервіси тощо. Великої популярності набули презентації віртуальних книжкових виставок, завдяки яким бібліотека не лише пропагує видання, а й знайомить світ із вченими, котрі стали гордістю університету. Багато віртуальних презентацій присвячено ювілейним датам культурних діячів, знаменним подіям у житті держави. Завдяки соціальним мережам вона інформує користувачів про бібліотечні продукти та послуги, які надаються книгозбірнею через сайт бібліотеки. На сторінках мережі Інстаграм бібліотека розміщує фото та відео з бібліотечних заходів, візуальних анонсів книжкових виставок та презентацій.

Отже, бібліотека досить активно використовує соціальні мережі, чим розширює можливості комунікації зі своїм користувачем, спрямовуючи інформаційний потік в них, і все задля кінцевого результату – задоволення інформаційних потреб користувачів та розширення бібліотечної онлайн-аудиторії.

Колектив бібліотеки постійно започатковує нові проекти, лише протягом 2019–2020 років їх було декілька. Особливо вдалим став проєкт “База періодичних видань НБ УжНУ”, який відображає електронна програма “УФД/Бібліотека” та електронний каталог бібліотеки. До згаданої бази нашими працівниками включено повний перелік часописів та газет, які зберігаються тут від часу заснування закладу. Їх загальна кількість сягає понад 360 тисяч номерів, багато з яких є унікальними. Після успішного закінчення цього проєкту бібліотека, не гаючи часу, приступила до ще одного, в основу якого покладено перенесення ретрокартотеки статей в електронний вигляд, основою для якої стала “База періодичних видань НБ УжНУ”. Завдяки цьому проєкту ми отримуємо можливість пропонувати своєму користувачу найвичерпнішу тематичну добірку матеріалів, надавати розширений пошук, опираючись на ретроописи, які створювалися бібліотекарями протягом 75 років існування книгозбірні.

Протягом останніх двох років Наукова бібліотека активно проводить онлайн-конференції, що теж є новою формою роботи. Це науково-практичні інтернет-конференції: “Використання інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки”, яка відбулася 18–25 червня 2019 року на сайті Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету (<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/>), та “Сучасні завдання та пріоритети

діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій”, яка відбулася 15–19 червня 2020 року. В останній взяли участь 67 бібліотечних працівників, із них – 39 доповідачів та 26 – учасники обговорення.

Таким чином, створивши інноваційну модель бібліотечного сервісу, Наукова бібліотека Ужгородського національного університету впевнено змінила стратегію свого розвитку. Упровадження нових інформаційних технологій у бібліотечну діяльність дають змогу автоматизувати всі зони її використання як у своїх стінах, так і за їх межами. Саме вони перетворили книгозбірню в сучасний інформаційно-культурний центр не лише власного вузу, а й інформаційного світу загалом, бо завдяки інноваційним змінам обслуговування вона відповідає сучасним вимогам цифрового покоління користувачів.

Попереду працівників Наукової бібліотеки чекають нові завдання, нові проєкти, нові задуми, та сумніву немає – колектив університетської бібліотеки сумлінно справиться з усіма завданнями, бо саме вони дозволять їй стати кращою.

Розділ 8

“Бібліотеки є наріжним каменем демократії – де інформація є безкоштовною і однаково доступною для всіх. Люди схильні сприймати це як належне, і вони не усвідомлюють, про що йдеться, коли це право опиняється у небезпеці”.
Карла Тейден

ІСТОРІЯ БІБЛІОТЕКИ У ПОСТАТЯХ

Керівники бібліотеки

Університетська бібліотека сьогодні успішно функціонує і розвивається завдяки невтомній праці колишніх і нинішніх очільників бібліотечної установи. На долю одних випало здійснювати перші кроки в роботі закладу, його організації і зміцненні, на долю інших – перші кроки в комп’ютеризації всіх виробничих процесів, упровадженні інновацій, стрімке входження у світовий інформаційний простір. Вирішальну роль у цьому відіграли компетентність, високий професіоналізм, ініціативність та авторитет кожного керівника, який згуртував колектив для виконання важливих і складних бібліотечних завдань. Завдяки адміністративно-управлінському персоналу бібліотечного закладу відбувалося щоденне збагачення книгозбірні, організація і вдосконалення бібліотечної роботи, збереження книжкового фонду, виконання планів.

Нині керівництво університетської бібліотеки у своїй роботі ефективно впроваджує сучасні інформаційні технології, підтримує навчальний та науково-дослідницький процеси в університеті, створюючи умови доступу до необхідної інформації. Ділові якості, відповідальність, інноваційна творчість керівництва бібліотечної установи сприяють успіху і престижу бібліотеки, створенню її позитивного іміджу в суспільстві. Колишніх і нинішніх керівників закладу об’єднує спільне прагнення і почесна місія – зберегти, примножити і донести до нащадків духовні скарби людства.

ШАДУРОВ Євген Матвійович

Біографічні відомості про першого завідувача бібліотеки Євгена Матвійовича Шадурова частково простежені за матеріалами наказів ректора університету, які збереглися в архіві Ужгородського національного університету. Однак, на превеликий жаль, повністю його біографію відтворити не вдалося. Однією з причин цього є те, що приміщення університетського архіву було затоплено під час паводка 1992 року і багато документів, які постраждали, реставрації не підлягали. Пошуки велися і в обласному архіві, і в Закарпатському обласному військовому комісаріаті, і в

Ужгородському районному трудовому архіві. Отже, подаємо лише скупи біографічні факти, виявлені в книзі наказів по університету.

Згідно з наказом № 3 по Закарпатському державному університету від 3.12.1945 р., Є. М. Шадурова призначено виконуючим обов'язки завідувача кафедри військово-фізкультурної підготовки.

1 лютого 1946 року Євген Шадуров призначається завідувачем бібліотеки університету (наказ № 15 по Закарпатському державному університету від 1.02.1946 р.).

З 17 вересня 1946 року Євген Матвійович обіймає дві посади, а саме: старшого викладача військової кафедри та завідувача бібліотеки (за сумісництвом). Завідувачем бібліотеки Євген Матвійович був тільки 2 роки, за які, однак, відбулося активне поповнення фонду, переміщення бібліотеки до іншого приміщення. Умовою перебування на посаді завідувача було написання та захист дисертаційного дослідження, яке, у зв'язку з великим навантаженням, Шадурову не вдалося виконати.

Цікавим фактом є те, що за наказом № 12-с § 2 по Ужгородському державному університету від 29 квітня 1948 року від керівництва йому висловлюють подяку: "... За високі показники в роботі та організації і проведенні навчального процесу оголошують подяку ст. викладачеві кафедри військової підготовки тов. Шадурову Є. М.", а вже 10 вересня 1948 року, згідно з наказом № 55-к, його звільнено від роботи з військової кафедри... Можливо, через те, що з 16.08.1948 р. Є. Шадурова (наказ № 61-к) зараховано на погодинну оплату старшим викладачем російської мови.

На підставі розпорядження Міністерства вищої освіти СРСР У-40-01 від 5 лютого 1949 р. відбулися зміни у штатному розписі адміністратив-

но-господарського персоналу. Згідно з наказом № 32 від 14 квітня 1949 р. Євгена Матвійовича Шадурова переведено в навчальну частину на посаду диспетчера, а вже 10 серпня 1949 року його призначили викладачем кафедри російської мови, звільнивши від обов'язків диспетчера навчальної частини.

Подальша доля Є. М. Шадурова залишається невідомою. Тож детальніша інформація про першого завідувача університетської бібліотеки потребує додаткового дослідження.

Джерела та література:

1. Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту (17–18 жовт. 1995 р.) : доп., повідомл., спогади / редкол. : Поп В. С. (голова), Почекутова О. І., Закривидорога О. Д., Мельник Л. О. ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка. Ужгород, 1997. 328 с.

ФЕСЕНКО

Олена Миколаївна

Кожна людина має залишити слід на землі, на якій вона жила, і тоді пам'ять про неї житиме вічно. Це яскраве висловлювання сповна підходить до Бібліотекаря з великої букви, великого книголюбця, майстра своєї справи – Олени Миколаївни Фесенко.

До Ужгорода Олена Миколаївна переїхала з Києва, за направленням чоловіка Василя Васильовича Фесенка, який, працюючи головним редактором газети "Закарпатська правда", мав великий вплив на поле діяльності дружини.

Професійна кар'єра О. М. Фесенко почалася у 1948 році, коли вона стала завідувачкою бібліотеки Ужгородського державного університету. Олена Миколаївна доклала чимало зусиль для розвитку очолюваної установи.

У зв'язку зі створенням нових факультетів виникла потреба додаткових приміщень. У 1950 році виконком Закарпатської обласної ради передав університету приміщення Ужгородського уніатського єпископства, в які і переїхала університетська бібліотека. Освоєння нового приміщення дало можливість організувати в окремих кімнатах відділ обробки книжкових фондів, абонемент для студентів і викладачів, книгосховище, чи-

тальну залу. Бібліотека університету успадкувала від єпархії й давню багату книгозбірню.

Трохи пізніше під керівництвом Олени Миколаївни організують відділи: комплектування фондів, довідково-бібліографічний, абонементи, читальні зали. Започаткували нові прогресивні форми бібліотечно-бібліографічного обслуговування, створені каталоги журнальних та газетних статей, запроваджені бібліотечно-бібліографічні заняття зі студентами й аспірантами та ін. Із 1947 року бібліотека почала отримувати за профілем університету обов'язковий платний примірник літератури з Центрального колектору наукових бібліотек.

Штат бібліотеки поступово збільшувався, почали працювати нові кваліфіковані спеціалісти. Дисципліна, порядок, спокійний ритм роботи, привітне ставлення до читачів і готовність завжди бути їм корисними сприяли тому, що заклад приваблював до себе студентів і викладачів, користувався великою популярністю.

О. М. Фесенко завжди турбувалася про залучення до бібліотеки студентів, аспірантів, викладачів, проведення цікавих заходів, організацію книжкових виставок, посилення зв'язків із бібліотеками ВНЗ усієї країни. І як результат – подарунки для бібліотеки Ужгородського державного університету зі всіх куточків Союзу.

За час керування бібліотекою Оленою Фесенко (з 1948 до 1963 р.) книгозбірня була організована за останнім словом бібліотечної науки того часу. Сама Олена Миколаївна докладала чимало зусиль для популяризації рідного бібліотечного закладу: публікувала статті в пресі про життя бібліотеки, про її унікальні фонди. Зокрема, у 1962 році виступала на "Ломоносівських читаннях" у Московському університеті, де повідомила, що у фондах бібліотеки Ужгородського університету зберігається прижиттєве видання книги М. Ломоносова "Российская грамматика", Івана Федорова "Острозька Біблія", Михаїла Лучкая "Історія карпатських русинів" та інші безцінні рукописи й стародруки.

Олена Миколаївна виступила відповідальним редактором унікального видання В. Л. Микитася "Давні рукописи. Опис і каталог" (частина 1, 1961 р.). Таким чином розпочалося дослідження фонду рукописів та стародруків бібліотеки Ужгородського університету.

З 1963 р. Олена Фесенко перейшла на посаду завідувачки абонементу медичної літератури. Своє 70-річчя колишня очільниця книгозбірні святкувала в рідній бібліотеці у колі своїх однодумців.

Джерела та література:

1. Гунько Н. З книгою назавжди... До 100-річчя Олени Миколаївни Фесенко. *Бюлетень прес-служби УжНУ*. 2007. 3 квіт. № 5 (19). С. 10.

КИРЯЧОК
Іван Іванович

Іван Іванович Кирячок народився 5 вересня 1928 року в м. Опішня Полтавської області в сім'ї робітника.

У 1936 році став першокласником середньої школи, але через війну перервав своє навчання. Батько загинув на фронті у 1943 році.

1945 року закінчив 7 класів і в наступному, 1946-му, вступив до Чернівецького технікуму підготовки культосвітніх працівників на бібліотечне відділення.

У 1949 році після закінчення технікуму вступив до Харківського бібліотечного інституту на факультет бібліографії. У 1953

році випускника І. І. Кирячка, який отримав диплом із відзнакою, було направлено в Закарпатську обласну бібліотеку для дорослих на посаду бібліографа, а вже наступного року переведено на посаду заступника директора бібліотеки з наукової роботи.

Працюючи в бібліотеці, у 1956 році закінчив трирічний вечірній університет марксизму-ленінізму при Ужгородському МК КПУ, а в 1959 р. – Інститут підвищення кваліфікації керівних кадрів при Міністерстві культури УРСР.

2 грудня 1961 року І. Кирячка призначено на посаду завідувача бібліотеки Ужгородського державного університету (на прохання ректорату, в порядку переведення із Закарпатської обласної бібліотеки). Ректором університету на цей час був проф. І. І. Ленарський, який і підписав наказ № 943 про призначення.

Роки керування бібліотекою І. Кирячком означилися значним збільшенням книжкового фонду, у тому числі за рахунок отримання книг із Мукачівського монастиря, згодом – організацією кафедральних бібліотечок та філій книгозбірні, активним книгообміном із бібліотеками вузів інших країн, покращенням умов праці бібліотекарів, штат яких зріс до 36 осіб. Колектив книгозбірні поповнюють досвідчені працівники, більшість яких – зі спеціальною освітою.

Протягом 60-х – початку 70-х рр. І. І. Кирячок публікує ряд науково-популярних статей про діяльність університетської бібліотеки, про її фонди, активно пропагуючи раритети книгозбірні, як-от: "Книжці – 480 років" (1963), "Книги І. Федорова на Закарпатті", "Рідкісні видання творів Т. Г. Шевченка у бібліотеці Ужгородського університету" (1964), "До історії бібліотеки О. Духновича" (1965), "Букварю – 150 років" (1971) та ін.

У 1966 році при кафедрі української мови і літератури Пряшівського філософського факультета університету ім. П.-Й. Шафарика створено Дослідницький кабінет україністики, який налагодив систематичне співробітництво з бібліотекою УжДУ. І. І. Кирячок сприяв активному книжковому взаємообміну між двома університетами.

У квітні цього ж року завідувач бібліотеки І. Кирячок та бібліотекар О. Почекутова взяли участь в науковій конференції "Ломоносівські читання", яку проводила Наукова бібліотека ім. Горького Московського держуніверситету ім. М. В. Ломоносова.

Деякі роки поспіль І. Кирячок мав додаткове навантаження як завідувач спецфонду бібліотеки УжДУ, яке у 1968 р., згідно з наказом по університету № 552 від 5 квітня, він передав спеціально призначеному працівникові бібліотеки.

Наприкінці 1970 р. Івану Івановичу було оголошено подяку та нагороджено Грамотою Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР за результатами підсумків Всесоюзного громадського огляду бібліотек, присвяченого 100-річчю від дня народження В. І. Леніна (за підписом заст. міністра Н. Краснова).

10 листопада 1972 р. І. І. Кирячок звільнився з посади завідувача бібліотеки УжДУ за власним бажанням.

Відданий фахівець бібліотечної справи Закарпаття Іван Іванович Кирячок відійшов у вічність 22 липня 1976 року. Похований на кладовищі Кальварія в Ужгороді.

Джерела:

1. МВО – УССР. Ужгородский Государственный Университет. Отдел кадров. Личное дело № 105". Кирячок Иван Иванович. Начато 2 декабря 1961 г. Окончено 14 октября 1972 г. На 21 листе.

САБАДОШ
Іван Васильович

Іван Васильович Сабадош народився 12 травня 1944 року в с. Сокирниця Хустського району Закарпатської області, у селянській родині. У рідному селі здобув початкову семирічну освіту і продовжив здобувати середню освіту в с. Стеблівка. Вчився сумлінно, особливо легко давались учневі українська мова та література і математика. Захоплення мовою рідного народу, бажання збагатити її глибину привели юнака у 1964 році до Ужгородського державного університету, і вже 1969 року Іван Сабадош закінчив філологічний факультет. Отримує направлення на роботу в рідну школу, та працювати тут довелося недовго. У цьому ж році він вступає до аспірантури на кафедру української мови зі спеціальності “українська мова”, яку успішно закінчує у 1972 році. Після навчання молодого фахівця призначають директором Наукової бібліотеки УжДУ, де й працював до 1977 року.

У січні 1974 р. за ініціативи Івана Васильовича відкрито нову філію бібліотеки – читальну залу в студентському гуртожитку № 4 – для студентів факультету романо-германської філології, філологічного та медичного факультетів. Цього ж року запрацювали читальні зали в інших студентських гуртожитках університету, а в стінах бібліотеки організовано читальну залу вітчизняної періодики.

Наука стає для молодого вченого рідною стихією, особливо захоплює діалектологія, з якою пов’язує своє наукове майбутнє. Під керівництвом наставника – професора Й. О. Дзендзелівського починає написання дисертаційного дослідження. Збираючи діалектний матеріал, молодий вчений пішки обійшов не одне село Закарпаття, і його робота увінчалась успіхом. У 1974 році захищає кандидатську дисертацію на тему: “Лексика лісосплаву українських говорів району Карпат”.

Починаючи з 1977 р. працює на кафедрі української мови УжДУ, де протягом чотирьох років є викладачем-погодинником. Доля повністю пов’язує Івана Васильовича з кафедрою української мови, на якій він пройшов шлях від асистента до професора.

Так, у 1983 році він стає доцентом, у 1986–1992 рр. – завідувач кафедри. З 1978 до 1983 року працює заступником декана філологічного факультету. Протягом 1983–1985 рр. перебуває на посаді старшого наукового співробітника – задля завершення докторської дисертації “Формування української ботанічної номенклатури”, а в грудні 1986 року успішно її

захищає. У 1989 році Івану Васильовичу присвоєно вчене звання професора. У 2004–2006 рр. працює деканом філологічного факультету УжНУ.

Іван Сабадош досліджував проблеми діалектології, історичної лексики, етимології, лінгвогеографії, наукової термінології, лексикографії, міжмовних контактів, історії мовознавства, мови творів письменників тощо. Опублікував понад 140 праць у вітчизняних і зарубіжних (Росії, Білорусі, Польщі, Словаччини, Югославії) виданнях.

Автор монографій: “Формування української ботанічної номенклатури” (1996), “Атлас ботанічної лексики української мови” (1999), “Історія української ботанічної лексики (XIX–початок XX ст.)” (2014), “Українська лексика в просторі і часі” (2015). У 2018 р. В. Сабадош видає одне з найважливіших наукових досліджень – “Словник закарпатської говірки с. Сокирниця Хустського району Закарпатської області”, який містить близько 16 тисяч діалектизмів, зібраних автором упродовж останніх 25 років.

Видав чимало навчально-методичних посібників для студентів: “Методичні розробки для практичних занять з сучасної української літературної мови” (1981), “Методичні вказівки до науково-дослідної роботи студентів-філологів з українського мовознавства” (1988), “Синтаксис простого речення сучасної української літературної мови” (1999) та ін.

У 2008 році Івану Васильовичу присвоєно звання “Заслужений працівник освіти України”.

І. В. Сабадош був членом робочої групи з підготовки міжнародного проекту багатомовного “Загальнослов'янського атласу” та авторського колективу з підготовки кількатомного академічного “Словника гуцульських говірок”, головою редколегії “Наукового вісника Ужгородського університету” (серія “Філологія”), заступником головного редактора журналу Центру гунгарології “Acta Hungarica” тощо. Протягом 2002–2004 років був членом експертної ради з мовознавства ВАК України, підготував низку кандидатів наук.

І все ж Іван Сабадош ніколи не поривав зв'язків і з бібліотекою. Протягом багатьох років був членом бібліотечної ради, брав активну участь у багатьох важливих заходах книгозбірні – конференціях, презентаціях, святкуваннях знаменних подій у книгозбірні. Його змістовні виступи запам'яталися працівникам бібліотеки.

Ім'я Івана Васильовича Сабадоша відоме не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Усі його знають як серйозного, принципового фахівця, який сьогодні має значний багаж наукової продукції, та водночас як доброзичливу, доступну людину, яка радиться з колегами й поважає їх.

Джерела та література:

1. Лизанець П. М. Сабадош Іван Васильович. *Українська мова* : енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во “Укр. енцикл.” ім. М. П. Бажана, 2004. С. 568.

2. Мигoliniнець О. З. З любов'ю до рідного слова (До 60-річчя з дня народження професора Івана Васильовича Сабадоша). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Філологія"*. Ужгород, 2004. Вип. 9. С. 136–138.

3. Студеняк І. П., Сухан В. В., Сухан Ю. В., Сюсько М. І. Сабадош Іван Васильович. *Енциклопедія Закарпаття: Визначні особи ХХ століття*. Ужгород, 2007. С. 287.

4. Лизанець П. Відомий дослідник української ботанічної лексики. Професору Іванові Сабадошу – 75! *Погляд*. 2019. 29 трав. С. 3.

5. Іван Васильович Сабадош : біобібліографія до 75-річчя / упоряд. О. Ф. Мигoliniнець ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т. Ужгород, 2019. 120 с. ; портр., іл.

ДОВГАНИЧ

Ганна Михайлівна

Ганна Михайлівна Довганич (дівоче прізвище Панько) народилася 13 січня 1931 року в м. Хуст у робітничій сім'ї. Виховувалась у багатодітній родині, де було восьмеро дітей. Навчалась у середній школі № 1. Після 8-го класу вступає у Хустський технікум з підготовки культосвітніх працівників, який закінчила у 1949 році, і була направлена на роботу в село Нова Бовтрадь Березівського району Закарпатської області. З 1950 р. працює бібліотекарем Виноградівської районної бібліотеки.

З жовтня цього ж року переведена у Хустську міську бібліотеку – на посаду завідувачки читальної зали.

У 1953 році одружилася з Омеляном Довганичем. Разом із чоловіком 1956 року переїжджають до Великого Березного, куди чоловіка направили на роботу. З 1957 до 1962 – вона завідувачка читальної зали Великоберезнянської районної бібліотеки для дітей. Працюючи тут, вступає на заочне відділення Харківського державного бібліотечного інституту, який закінчила 1959 року. У 1962 році обох переводять на роботу у м. Ужгород. З травня 1962 року до 30 серпня 1964 року працювала бібліотекарем обласної бібліотеки для дітей. Має двох синів – Ярослава (1956) та Омеляна (1958).

З 1 вересня 1964 року переходить працювати старшим бібліотекарем до бібліотеки Ужгородського державного університету.

В університетській книгозбірні спочатку працювала у читальній залі гуманітарних наук, з 1965 року очолила відділ комплектування і наукової обробки документів і пропрацювала в ньому три роки, а потім, з

власної ініціативи, знову повернулася до посади старшого бібліотекаря читальної зали природничих наук, докладаючи чимало зусиль для поліпшення та вдосконалення роботи з обслуговування читачів, особливо роботи з каталогами.

У квітні 1973 року, після введення у штат бібліотеки посади заступника директора бібліотеки з наукової роботи, за рекомендацією тодішнього директора закладу Івана Васильовича Сабадоша та проректора з наукової роботи Миколи Панасовича Лакизи, була затверджена на цю посаду. Цей період став найактивнішим у бібліотечному житті Ганни Довганич. З її власних згадок: "Довелось відкрити свій хист фахівця, цікавитися всіма підрозділами бібліотеки, бачити плюси і мінуси в їх роботі, вдосконалювати їх діяльність. Ми вивчили надходження літератури, проаналізували і розділили роботу щодо класифікації з певних наук серед співробітників відділу обробки і каталогізації... Роботу довідково-бібліографічного відділу вдалося спрямувати не тільки на створення картотек, обслуговування читачів довідкою, але й продовжити роботу над складанням бібліографічних покажчиків..."

Знання, здобуті в технікумі, а потім в інституті, досвід роботи різних бібліотек Ганна Михайлівна використовувала у наданні методичних і практичних порад своїм колегам, що сприяло поліпшенню діяльності різних підрозділів бібліотеки на користь загальної справи університету з виховання молодих спеціалістів і піднесення наукової роботи на вищий рівень.

Ось як згадувала Ганна Михайлівна про свою улюблену роботу: "Про те, що я стала бібліотекарем, не маю жалю. Тільки гордість з того маю, що допомогла багатьом читачам у пошуках відповідної літератури та інформації з різних галузей знань... Бібліотекарі потрібні в усякі часи, і я пишаюся тим, що працювала в різних бібліотеках, зокрема у найбільшій скарбниці області, що присвятила своє життя бібліотечній роботі і заслужила повагу як з боку читачів, так і колег по роботі".

Ганна Довганич працювала в бібліотеці Ужгородського університету з 1964 до 1986 року. З 1973 р. до виходу на пенсію (1986 р.) була заступницею директора з наукової роботи.

Відійшла у вічність 23 жовтня 2001 року.

Джерела та література:

1. Довганич Омелян Дмитрович. Коли історія, як незагойна рана...: Спогади і роздуми. Ужгород : Гражда, 2010. 384 с.
2. Довганич О. Д., Довганич Г. М. Університет у нашому житті. Ужгород : Гражда, 2007. 120 с.

ПОЧЕКУТОВА

Олена Іванівна

Олена Іванівна Почекутова народилася 17 березня 1936 року в селі Липча Хустського району Закарпатської області, у сім'ї хліборобів – Івана Івановича та Ганни Іванівни Губалів, які виховували трьох дітей: Івана, Олену та Марію.

Неповну середню освіту Олена Іванівна здобула в рідному селі, продовжила навчання в Хустському культосвітньому училищі, після закінчення якого у 1953 р. була направлена на роботу до Ужгородської міської бібліотеки для дорослих.

Працюючи, заочно здобувала філологічну освіту в Ужгородському державному університеті; після закінчення перейшла на роботу до університетської бібліотеки (1960 р.), в якій пройшло її становлення від рядового бібліотекаря до директора книгозбірні – 1978 року вона очолила бібліотеку.

У роботі Олени Іванівни Почекутової було кілька пріоритетних напрямів. Один із них – поповнення фондів бібліотеки. Збереження, примноження і цілісність фондів було домінантою у роботі директора закладу. У 1983 р. Мінвуз УРСР перевів бібліотеку у другу категорію наукових вузівських бібліотек. За цінністю книжкових фондів університетська бібліотека стає однією з визначних книгозбірень України.

Завдяки керівнику підтримуються тісні контакти з Національною бібліотекою ім. Сечені (Будапешт), бібліотеками Карлового університету в Празі, Академії наук Угорщини та ін., здійснюється книгообмін з вітчизняними та зарубіжними книгозбірнями.

За часів керівництва Олени Почекутової бібліотека стає найбільшою книгозбірнею в області з 1,5-мільйонним фондом та віднесена до 9 найбільших бібліотек України, з розгалуженою мережею філій (12), читальних зал при гуртожитках № 1, 4, 5.

Важливим напрямом для Олени Іванівни у роботі бібліотеки було обслуговування читачів. За необхідності організовувалися нові абонементи, читальні зали, кафедральні бібліотечки. Так, у 2003 р. створено читальні зали для студентів юридичного факультету та факультету післядипломної освіти, одержано та освоєно триповерховий будинок, де зосередився відділ літератури іноземними мовами з абонементом і читальною залом, організовано навчальну бібліотеку з абонементом і читальною залом для студентів економічного та юридичного факультетів.

Довідково-бібліографічна робота працівників наукової бібліотеки для керівника книгозбірні стала також надзвичайно важливим спрямуванням її діяльності. Це пошуки і виявлення рукописів та стародруків, опис значної частини наукової та художньої літератури ХІХ ст., організація довідково-бібліографічного апарату та довідкового фонду, підготовка інформаційних бюлетенів.

Окрім своєї основної роботи, Олена Іванівна встигала займатись і бібліографічною діяльністю, була відповідальною за випуск бібліографічних покажчиків, що видавалися бібліотекою, була автором численних публікацій в університетській та крайовій пресі, співукладачем довідника "Наукова бібліотека УжНУ", збірника "Скарбниця духовності", автором інформаційних статей про бібліотеку у довідкових виданнях і буклетах про вуз.

У бібліотеці під керівництвом Олени Іванівни регулярно проводяться читацькі й науково-практичні конференції, наукові читання, літературні й тематичні вечори, диспути, усні журнали, бібліографічні огляди літератури, проходять заняття з "Основ інформатики, бібліотекознавства і бібліографії", презентації нових книжок. Працюють клуби за інтересами.

За період керівництва закладом Олена Іванівна реалізувала себе у всіх напрямках діяльності книгозбірні як професійний фахівець свого діла. Багато років вона була членом Ученої ради УжНУ, членом Науково-методичної комісії вузівських бібліотек України. До її думки і слова прислуховувались, вона була учасником численних міжнародних і наукових конференцій, де часто виступала з доповідями. За сприяння Олени Іванівни книгозбірня проводила обласні семінари для бібліотек вузів ІІІ-ІV рівнів акредитації.

1981 року О. І. Почекутову було нагороджено знаком "За відмінні успіхи в роботі", у 1986 вона була нагороджена нагрудним знаком МВ і ССО СРСР "За відмінні успіхи в роботі" та медаллю "За трудову відзнаку", а у 1995 р. їй було присвоєне високе звання заслуженого працівника культури України - за значний особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів, розвиток наукових досліджень. За керівництва О. Почекутової бібліотеку було переведено до вищої категорії наукових вузівських бібліотек.

Також за її підтримки у 2000 р. було створено відділ автоматизації бібліотечних процесів при Інформаційному центрі університету. Наступного року відбулося підключення бібліотеки до мережі Інтернет та створено веб-сторінку книгозбірні. Бібліотека активно запроваджувала нові інформаційні технології.

Із 2007 р. Олена Іванівна працювала на посаді старшого наукового співробітника. За цей час підготувала до друку бібліографічний покажчик "Преса Закарпаття ХІХ- першої половини ХХ століття (Ужгород : Вид-во УжНУ "Говерла", 2010. 128 с.).

20 вересня 2012 року О. І. Почекутова відійшла у вічність.

Джерела та література:

1. Почекутова Олена Іванівна : [біогр. довідка]. *Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності* ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. С. 119 : портр. (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).
2. Олашин М. Берегиня духовних скарбів. *Срібна Земля*. 2001. 17 берез. (№ 10). С. 13.
3. Шарган Г., Москаленко В., Зимомря І. Штрихи до портрета фахівця, керівника, жінки. (До ювілейного дня народження Олени Почекутової). *Бюлетень прес-служби УжНУ*. 2006. 6 берез. (№ 3). С. 14.
4. Скарбниця духовності. Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років / редкол. : В. С. Поп, О. І. Почекутова, О. Д. Закривидорога, Л. О. Мельник ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наукова б-ка Ужгор. держ. ун-ту. Ужгород, 1997. 327 с.

МОСКАЛЕНКО

Валентина Пилипівна

Валентина Пилипівна Москаленко народилася 3 травня 1936 року в м. Єнакієво Донецької області в сім'ї службовців. Батько – Пилип Опанасович Москаленко – був працівником органів МВС, мати – Марфа Миколаївна – працювала бухгалтером. Після народження дитини сім'я переїхала у м. Донецьк, але невдовзі, у 1941 році, була евакуйована в Узбекистан. Після війни повернулися (разом із батьками, бабусею і братом) у звільнений від загарбників Донецьк.

У 1945 році батька направили на роботу в Ужгород, а в 1947 році Валентина з матір'ю і двома братами теж переїжджають на Закарпаття. У 1954 р. вона закінчує Ужгородську СШ № 4. У березні 1955 року її приймають на роботу ученицею в обласну бібліотеку для дітей та юнацтва, а після закінчення наставництва переводять на посаду завідувачки сільської бібліотеки с. Баранинці, що на Ужгородщині.

1957 року В. П. Москаленко вступає вчитися в Харківський державний бібліотечний інститут на факультет бібліотекознавства. Одночасно йде працювати бібліотекарем в Ужгородський науково-дослідний інститут епідеміології, мікробіології та гігієни. Виконувала різні суспільні доручення: була секретарем комсомольської організації, членом редколегії стіннівки, членом товариського суду та ін. У січні 1960 року призначена завідувачкою бібліотеки інституту.

У 1962 році закінчує Харківський державний бібліотечний інститут.

З 1965 року почала працювати в бібліотеці Ужгородського державного університету. У 1969 році переведена на посаду старшого бібліотекаря. З 1983 року очолює сектор навчальної літератури природничих наук (обслуговує фізичний, хімічний, біологічний факультети). У 1986 р. рекомендована на посаду заступника директора бібліотеки. На цій посаді проявила себе як принципова, вимоглива, ерудована у бібліотечній справі працівниця.

За багаторічну сумлінну роботу неодноразово отримувала подяки від керівництва університету та бібліотеки. У 2007 році полишає роботу у зв'язку з виходом на пенсію.

Пішла із життя у 2010 році. Похована на кладовищі Барвінок.

ГУНЬКО

Наталія Іванівна

Наталія Іванівна Гунько народилася 7 грудня 1955 р. у с. Великі Лучки, що на Мукачівщині, у родині службовців. З 1963 до 1973 р. навчалася у Великолучківській середній школі. У 1973 році вступила на перший курс хімічного факультету Ужгородського державного університету. Закінчивши у 1978 р. університет, одержала направлення на роботу на посаду вчителя хімії Верблюзької середньої школи Кіровоградської обл.

1979 року повертається в Ужгород. З 1979 до 1992 р. працює в редакційно-видавничому відділі підприємства "Патент" редактором, старшим редактором, коректором.

У листопаді 2000 р. влаштувалася на роботу бібліотекарем у Наукову бібліотеку УжНУ. 12.03.2003 переведена у відділ комплектування на посаду завідувачки відділу. На цей час у відділі з технічних засобів в наявності була одна друкарська машинка. Маючи досвід роботи з комп'ютером, домоглася отримання першого комп'ютера у відділ, який спочатку викликав незадоволення та спротив у працівників. У грудні 2007 р. більшістю голосів була обрана директором Наукової бібліотеки. З 1 лютого 2008 р. наказом по університету призначена директором Наукової бібліотеки; обрана членом Науково-методичної бібліотечної комісії при МОН України.

На посаді директора продовжувала кращі традиції, сформовані в колективі, орієнтувалася на інноваційні методи бібліотечної роботи. Під керівництвом Н. Гунько було адаптовано спеціальне програмне забезпечення, закуплене університетом у 2004 р. Почалося створення бази даних за допомогою програмного забезпечення “УФД/Бібліотека”. Організуються навчання персоналу з освоєння комп’ютерних технологій, впроваджуються автоматизовані процеси обліку і обробки нових надходжень літератури і організації електронного каталогу, стали формуватися бази даних різних напрямів: “Праці вчених УжНУ”, “Наукові вісники УжНУ”, створюється систематична картотека статей в електронному вигляді.

Проводилася організаційна робота, спрямована на розвиток бібліотеки як методичного центру для бібліотек ВНЗ Закарпатської області. Н. Гунько – активна учасниця різних семінарів, круглих столів, конференцій, які проводило Львівське зональне методичне об’єднання: виступила з доповідями “Комплектування бібліотечних фондів НБ УжНУ мовами нацменшин” на науково-практичній конференції “Комплектування бібліотечних фондів в умовах розвитку інформаційних технологій” (Львів, 2010); “Проблеми збереження фондів університетських бібліотек” на Міжнародній конференції “Львівський національний університет ім. І. Франка: історія, виклики сучасності, візія майбутнього” (Львів, 10–11 жовт. 2011); “Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного співробітництва бібліотеки” на Міжнародній науково-практичній конференції (Севастополь, 2009) та ін.

15–16 вересня 2010 р. на базі Наукової бібліотеки УжНУ під керівництвом Науково-методичної бібліотечної комісії МОНУ, до складу якої входила Н. І. Гунько, відбулася нарада-семінар директорів бібліотек ВНЗ Київського та Львівського зональних методичних об’єднань.

За керівництва Наталії Іванівни відбулося переміщення активної частини фонду (понад 300 тис. примірників) із приміщення резиденції Мукачівської греко-католицької єпархії (вул. Капітульна, 9), в якому бібліотека перебувала протягом шістьох десятиліть, до новозбудованого приміщення Наукової бібліотеки, облаштування бібліотеки та організація роботи колективу за новою адресою (вул. Університетська, 14).

Після закінчення каденції директорки Наукової бібліотеки УжНУ у 2012 році Наталія Гунько перейшла на посаду завідувачки відділу. Наразі працює провідним бібліотекарем у відділі літератури іноземними мовами, активно впроваджуючи новітні комп’ютерні технології в роботі відділу для якомога повнішого задоволення інформаційних потреб користувачів.

МЕДВЕДЬ
Марія Миколаївна

Марія Миколаївна Медведь (дівоче прізвище Голотюк) народилася 4 грудня 1960 року в селі Голубече Крижопільського району Вінницької області, в сім'ї Миколи та Галини Голотюків і була старшою з їхніх двох доньок.

У 1967 році стала ученицею першого класу Голубецької сільської школи, в якій у 1976 р. здобула 8-річну освіту, а до 1978 року продовжила навчання у Крижопільській середній школі № 2. Після здобуття середньої освіти вступила до Вінницького кооперативного технікуму на відділення книгознавства та організації книжкової

торгівлі, який закінчила, отримавши диплом з відзнакою. Здобувати вищу освіту вирушила до Львова, де стала студенткою Українського поліграфічного інституту імені Івана Федорова, здобуваючи кваліфікацію книгознавця (роки навчання: 1982–1987).

У 1983 році пов'язала свою долю з Олександром Анатолійовичем Медведем і переїхала на постійне проживання до чоловіка, в місто Ужгород. 1984 року у подружжя народився первісток Олександр, а у 1990 році – донька Марина.

Трудова біографія для М. Медведь розпочалася з посади молодшого товарознавця книг в обласному відділі книжкової торгівлі Закарпатської облспоживспілки. В посадові обов'язки молодого фахівця-книгознавця входило формування кількісного замовлення навчальних шкільних підручників для сільських шкіл області.

У 1995 році Марія Миколаївна приходить працювати в Ужгородський природничо-гуманітарний коледж на посаду завідувачки бібліотеки. Формування освітянської бібліотеки починає з чистого аркуша, тобто з першої книги. Вже за деякий час фонд невеликої на той час бібліотеки поповнюється не лише навчальною, а й науковою літературою, створюються відповідні каталоги, картотеки, з'являються бюлетені нових надходжень тощо.

У 2000 році Ужгородський природничо-гуманітарний коледж отримує статус вищого навчального закладу і стає Ужгородським державним інститутом інформатики, економіки і права, Марія Миколаївна Медведь отримує посаду директорки бібліотеки.

2004 року відбулося нове підвищення статусу закладу, який отримав назву Закарпатського державного університету, Марія Миколаївна продовжує очолювати його книгозбірню.

З 24 квітня 2013 р., у зв'язку з реорганізацією Закарпатського державного університету шляхом приєднання його до Ужгородського національного університету, стає виконувачем обов'язків директора Наукової бібліотеки УжНУ.

У жовтні 2014 року М. Медведь успішно захищає дисертаційне дослідження за темою «Структура, семантика і функціонування термінів видавничо-поліграфічного виробництва у сучасній українській літературній мові» та отримує науковий ступень кандидата філологічних наук. М. Медведь продовжує займатися науковими дослідженнями в галузі бібліотечної справи та мовознавства. На сьогодні її науковий доробок налічує понад 60 публікацій.

24 квітня 2014 року через Вчену раду УжНУ успішно проходить конкурс на посаду і стає директором бібліотеки найбільшого вузу Закарпаття та найбільшої книгозбірні краю, скеровуючи бібліотечну роботу чималого колективу на шлях інновацій, основу яких становить повна комп'ютеризація всіх бібліотечних процесів. В її активі багато успішних проєктів, зокрема створення електронної періодики, організація Центру наукометрії та інформаційної підтримки освіти й досліджень, організація й проведення інтернет-конференцій та ін.

28 травня 2021 року Марію Медведь обрано директоркою Наукової бібліотеки УжНУ на другу каденцію.

Наукова бібліотека Ужгородського університету під керівництвом М. Медведь продовжує кардинально змінювати стратегію свого розвитку, узгоджуючи всі свої послуги із сучасними вимогами користувачів.

ВОРОБЕЦЬ

Вікторія Вікторівна

Вікторія Вікторівна Воробець (дівоче прізвище Коллар) народилася 10 липня 1968 р. в Ужгороді.

Із 1975 до 1985 р. навчалася в середній школі № 1 ім. Т. Г. Шевченка в Ужгороді. Після закінчення школи у 1985 р. розпочала трудову діяльність у Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – на посаді бібліотекаря у відділі центрального книгосховища.

Протягом 1986–1992 рр. роботу в бібліотеці поєднувала із заочним навчанням на філологічному факультеті Ужгородського державного університету. У 1990 р. Вік-

торія Вікторівна почала працювати бібліографом у довідково-бібліографічному відділі.

З 2007 р. Вікторія Воробець обіймає посаду заступника директора Наукової бібліотеки.

Виконувала обов'язки директора Наукової бібліотеки з 01.01.2013 до 23.04.2013 року. У цей період пройшла курси підвищення кваліфікації в Університеті менеджменту освіти НАПН України (свідоцтво про підвищення кваліфікації 12СПВ 009547, видане 14.06.2013 р.).

Із 24.04.2013 року продовжує працювати на посаді заступника директора Наукової бібліотеки. З 2014 року є членом Редакційної ради університету.

Враховуючи основні завдання бібліотеки, центральне місце у діяльності Вікторії Вікторівни займають питання покращення системи обслуговування користувачів, надання інформаційної підтримки наукової, навчальної та виховної роботи університету.

Вікторія Воробець бере активну участь у суспільному житті. Була секретарем "Союзу українок Закарпаття", є членом спілки "Закарпатське товариство чеської культури". Завдяки її професійній компетентності, креативності, комунікаційним зв'язкам в університетській бібліотеці проходять міжнародні конференції, організуються зустрічі з видатними закордонними політиками, письменниками та інтелігенцією краю. Вільно володіє чеською і словацькою мовами. Завдяки активній громадській діяльності Вікторії Вікторівни бібліотека має можливість брати участь у різних міжнародних проєктах. Так, у 2018 році за сприяння Генерального консула Словацької Республіки Мірослава Мойжіти у рамках проєкту "Багатофункціональна студентська бібліотека", який проходив за офіційної допомоги Словацької Республіки, Наукова бібліотека отримала в подарунок мультимедійне обладнання для покращення якості проведення соціокультурних та навчальних заходів.

За роки роботи у бібліотеці В. В. Воробець неодноразово нагороджувалася Почесними грамотами, Подяками, преміями.

Нині Вікторія Вікторівна продовжує плідно працювати в Науковій бібліотеці на посаді заступника директора, впроваджуючи інновації у всіх сферах діяльності книгозбірні.

ТУРЯНИЦЯ Наталія Георгіївна

Туряниця Наталія Георгіївна народилася 5 лютого 1968 р. у с. Кибляри Ужгородського району Закарпатської області в сім'ї робітників.

З 1975 до 1983 р. навчалася у Киблярівській середній школі. Після закінчення 9 класу у 1983 році вступила до Мукачівського педагогічного училища. У 1987 році отримала диплом зі спеціальності «Виховання в дошкільних закладах».

З 2001 р. працювала бібліотекарем в Ужгородській ЗОШ I-III ст. № 19, паралельно навчаючись на заочному відділенні Ужгородського училища культури за спеціальністю «Бібліотечна справа». У 2003 р. здобула кваліфікацію «бібліотекар-бібліограф».

У 2004 році Наталія Георгіївна була переведена на роботу в Закарпатський державний університет на посаду провідного бібліотекаря. Як людина з великою жагою до самовдосконалення та розвитку, вона швидко освоїла нову для себе царину – бібліотечну справу.

2013 року, у зв'язку з реорганізацією Закарпатського державного університету шляхом приєднання його до Ужгородського національного університету, стає заступницею директора Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету з питань інформаційних технологій.

Наталія Георгіївна докладала максимум зусиль, аби для бібліотекарів система опанування сучасних технологій була не проблемою, а значущим кроком уперед. Як фахівець з інформаційних технологій, змогла забезпечити цілеспрямований рух відділів бібліотеки в напрямі автоматизованої книговидачі.

Н. Туряниця спонукає бібліотечну спільноту до вдосконалення своєї фахової майстерності, надихає молодих працівників на пошук і втілення оригінальних інноваційних ідей в роботі з електронними ресурсами. Здійснює дієвий контроль над розробкою та подальшою реалізацією планів упровадження нових інформаційних технологій у поєднанні з традиційними формами роботи. Бере активну участь в семінарах, круглих столах, конференціях.

Наталія Георгіївна вважає, що робота в бібліотечі – це стимул для постійного навчання та розвитку і бажає, аби праця в книгозбірні була престижною, давала можливість кожному реалізуватися.

Бібліотекарі

Упродовж 75 років в університетському бібліотечному закладі десятками років працювали люди, віддані улюбленій справі. Вони відіграли велику роль у становленні і розвитку книгозбірні, працюючи на різних ділянках роботи, рік за роком удосконалюючи обслуговування читачів, довідково-бібліографічний апарат, комплектуючи і збагачуючи книжкові фонди, щоб тисячі студентів, науково-педагогічних працівників змогли отримати необхідну літературу, своєчасну інформацію. Кожен із них завдяки своєму ентузіазму, професійним знанням, ерудиції зробив помітний внесок у її формування і удосконалення, у зростання заслуженого авторитету як бібліотеки, так і університету.

У цьому розділі подаємо короткі біографії працівників, вшановуючи пам'ять людей, що завдяки самовідданій праці, творчим здібностям, почуттям любові і поваги до книги залишили слід в історії бібліотечного закладу.

ВОСКРЕСЕНСЬКА

Марія Іванівна

Марія Іванівна Воскресенська народилася 15 червня (за старим стилем) 1899 року в с. Волково Дмитрівського повіту Орловської губернії (тепер Курська обл., Росія).

Батько Ільїнський Іван Георгійович і мати Ільїнська Юлія Василівна були вчителями в с. Волково до 1916 р. Пізніше сім'я переїхала в м. Лівни Орловської області. Батько помер у 1918 р. від "іспанки".

Після закінчення в Лівнах гімназії у 1918 р. два роки працювала вчителькою в с. Хмелеве Лівнинського району. Тоді ж одружується з Миколою Воскресенським, співробітником політвідділу 13-ї армії. Щоб бути поближче до чоловіка, вона влаштовується завідувачкою бібліотеки при 1-му армійському запасному батальйоні цієї ж армії. Батальйон невдовзі було переведено в м. Ізюм, що на Харківщині. Після його розформування була призначена завідувачкою Ізюмської бібліотеки при військових курсах, де працювала всього рік: військові курси знову ж таки розформовуються.

Переїжджає до Харкова за місцем призначення чоловіка у 2-гу Військово-господарську школу. Влаштовується у цю ж школу помічницею завідувачки бібліотеки з лютого 1924 до травня 1925 р. – до моменту розфор-

мування Військово-господарської школи. П'ять років не працювала. У 1930 році влаштувалася на роботу завідувачкою пересувним фондом бібліотеки – до його реорганізації в 1938 р. Три наступні роки М. І. Воскресенська – завідувачка читальні в Інституті фізкультури у Харкові.

Із початком війни сім'я не змогла вчасно евакуюватися із Харкова і декілька місяців перебувала в окупованому місті. Розпочалися митарства воєнних років і пошуки способів виживання. Жили тим, що обмінювали речі на продукти. Роботу знайти було неможливо. Зовсім знесилені голодом і холодом, М. І. Воскресенська разом із чоловіком і матір'ю переїжджають у Полтаву, де жили до вересня 1943 р., в основному за рахунок продажу своїх речей. Чоловік влаштувався працювати у похоронне бюро.

Після визволення міста Червоною армією від фашистських загарбників М. С. Воскресенський працює викладачем у Полтавському педагогічному інституті. Дружина у цей час займається домашнім господарством.

У 1946 р. чоловіка переводять на роботу в м. Ужгород у новостворений Ужгородський державний університет, де він стає першим завідувачем кафедри російської літератури. У цьому місті вся сім'я розпочинає нове життя на вул. Калініна.

З 1 жовтня 1946 року М. І. Воскресенська влаштовується працювати в бібліотеку університету на посаду бібліографа. Таким чином, вона стояла у самих джерел створення бібліотечного закладу, опановувала різні види бібліотечної роботи. Стала першою завідувачкою довідково-бібліографічного відділу, який було організовано в 1951 році.

Свою роботу знала досконально. Маючи за плечима значний досвід, зуміла у найкоротший термін організувати бібліографічну роботу. Була добре освіченою людиною, ерудованою, працелюбною. Допомогала читачам у підготовці списків літератури до рефератів, курсових, дипломних та наукових робіт, писала статті в університетську газету. Підтримала і усіляко допомагала молодому бібліографу, майбутньому науковцю Василю Попу, який прийшов у відділ 1954 року. Разом започаткували вкрай необхідну краєзнавчу картотеку. Була організатором створення каталогів книг та картотеки газетно-журнальних статей.

За власним бажанням та за станом здоров'я, 6 жовтня 1958 р. звільнилася у зв'язку з виходом на пенсію. Разом із чоловіком у 60-х роках виїхали із Ужгорода на Харківщину.

За чесну і добросовісну довгорічну роботу на посаді бібліографа університету М. І. Воскресенській оголошено подяку (наказ по Ужгородському державному університету № 387 від 7 жовтня 1958 р., § 24, за підписом т. в. о. ректора УжДУ доцента В. П. Головатого).

Джерела:

1. Отдел кадров. Ужгородский Государственный Университет. Личное дело № 45 Воскресенской Марии Ивановны: начато 26 мая 1949 г. – окончено 7 октября 1958 г. 20 л.

ГОМОНАЙ ГАБРІЕЛА ІВАНІВНА

Габріела Іванівна Гомонай народилася 8 серпня 1930 р. в сім'ї вчителя Чепи Івана та Анни Войташко у с. Баркасово Мукачівського району Закарпатської області. Початкову освіту отримала у с. Вільхівка Іршавського району, продовжила навчання в Іршавській середній школі, пізніше – у СШ м. Виноградів, де закінчила в 1949 р. десятий клас. Вступає в Мукачівське педагогічне училище на заочне навчання. Виходить заміж і разом із чоловіком, якого направили працювати на Чернівецьку електростанцію, їде з ним у Чернівці.

Після повернення чоловіка з відрядження в Ужгород на Ужгородську електростанцію, влаштовується на роботу в Управління Міністерства юстиції на посаду секретаря відділу судів. У 1951 р. вступає вчитися в Ужгородський учительський інститут на спеціальність “російська філологія”, який закінчує 1953 року і залишається тут працювати на посаді старшого лаборанта кабінету мовознавства до злиття інституту з Ужгородським університетом у 1954 р. В університетську бібліотеку прийнята на роботу з 1 грудня цього ж року.

25 вересня 1960 р. призначається завідувачкою відділу комплектування та обробки фондів. Через шість років, у зв'язку з важкими сімейними обставинами, переходить на пів ставки ст. бібліотекаря за власним бажанням (трагічно загинув старший син у першому класі. Хочє приділяти більше уваги молодшому сину і дочці). У 1978 р. знову переведена на відповідальну посаду – стає завідувачкою відділу обслуговування.

З бібліотекою Ужгородського державного університету у Габріели Іванівни пов'язано майже все трудове життя. Разом із іншими працівниками бібліотеки – справжніми ентузіастами, професіоналами, закоханими в книгу і свою професію, вона, не покладаючи рук, не рахуючись із особистим часом, в нелегких умовах становлення бібліотечної справи шукала й знаходила шляхи до серця і розуму кожного читача, прищеплювала любов до джерела знань – книги. Габріела Гомонай добре володіла угорською та російською мовами, які застосовувала у повсякденній праці.

Фахово виконуючи бібліотечну роботу, врівноважено і сумлінно навчала цьому молодих спеціалістів. Її знали та поважали студенти, викладачі і колеги. Про її досягнення розкаже трудова книжка, в якій є відмітки про подяки, грамоти, занесення на Дошку пошани... У 1980 році

за багаторічну сумлінну роботу в університеті та у зв'язку з 50-річчям від дня народження зав. відділу бібліотеки Г. І. Гомонай отримує подяку від імені ректора В. І. Лендьела.

У бібліотеці Г. І. Гомонай пропрацювала 30 років на відповідальних посадах, аж до виходу на пенсію у 1984 р.

Будучи глибоко релігійною, Габріела Іванівна майже щодня відвідувала ранкову службу в греко-католицькій церкві. Оскільки це було поруч із бібліотекою, колеги Габріели Іванівни з різних відділів часто зустрічалися з нею і спілкувалися.

У всіх справах Габріелу Іванівну завжди підтримував чоловік – Ілля Іванович (помер у 1997 р.), який тривалий час займав відповідальну посаду директора Ужгородської взуттєвої фабрики.

А в житті, як і в усіх нас, було по-різному: молоді роки, навчання, робота, безліч громадських навантажень, доручень, сім'я, втрати рідних та близьких... Часто, яка б не була заклопотана, приходила на допомогу іншим. Людина інтелігентна, спокійна, добра і безкорислива, ніколи не була роздратованою, завжди була терплячою, ввічливою і толерантною до людей. А ще Габріела Іванівна – просто мила жінка, вірна дружина, любляча матуся і бабуся, у якої – велика дружна родина.

Син Олександр – кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник Інституту електронної фізики НАН України; донька Маріанна – репетитор з англійської мови. Трос онуків: Руслана, Наталія та Крістіан; правнучки Маруся і Катя.

Габріела Іванівна відійшла у вічність 6 жовтня 2017 року. Похована на кладовищі Кальварія в Ужгороді.

Джерела:

1. Державний архів Закарпатської області. Ужгородський державний університет. Відділ кадрів. Т. 1. Особові справи працівників, звільнених у 1984 р. (Б-Г). Арк. 189–216.

ЗАКРИВИДОРОГА

Олена Дем'янівна

Олена Дем'янівна Закривидорога народилася 6 липня 1923 року в місті Мерефа Харківської області в багатодітній сім'ї. Після закінчення семирічної школи вступила до Харківського електротехнікуму транспортного зв'язку, але не встигла його закінчити – розпочалася Друга світова війна. Життєвий шлях Олени Дем'янівни був сповнений труднощів, переживань, важких випробувань. Вона пережила з родиною голодомор 1932–1933 рр., війну, втрату матері та батька, смерть сестри та двох рідних братів.

18-річною добровільно йде на фронт. Харківський міськвоєнкомат направляє її у військово-санітарний поїзд (ВСП-302, пізніше – ВСП-140). Перемогу Олена Дем'янівна зустріла в м. Гінденбург (Німеччина). Уряд нагородив О. Д. Закривидорогу 7 медалями та Орденом Великої Вітчизняної війни II ступеня.

Додому повернулась у серпні 1945 р. Працювала піонервожатою середньої школи № 47 у рідній Мерефі. У 1947 році ЦК ЛКСМУ направляє Олену Закривидорогу на комсомольську роботу у Закарпатську область. Працює секретарем Волівецького окружного комсомолу Закарпатської області (1947–1950), заступником зав. відділу Закарпатського обкому ЛКСМУ (1950–1953). Разом із іншими комсомольськими активістами займалася організацією роботи культурно-освітніх закладів у всіх населених пунктах, допомагала якнайшвидше відкрити школи там, де вони були відсутні, залучала дітей до навчання у школах. Пішки вона обійшла майже усі села Воловеччини.

Згодом переїжджає до Ужгорода. Заочно закінчує Хустське педучилище і відразу ж вступає на стаціонарне відділення філологічного факультету Ужгородського університету (1958). Відтоді 45 років працює в довідково-бібліографічному відділі бібліотеки УжНУ, котрий за цей великий відрізок часу став їй рідним, а бібліотека в цілому стала другою домівкою.

Початок роботи Олени Дем'янівни в бібліотеці збігся з бурхливим розвитком закладу, з активним і якісним формуванням книжкового фонду, організацією нових структурних підрозділів бібліотеки. Довідково-бібліографічний апарат періоду 60-х – у стані становлення. Тож Олена Дем'янівна з головою поринула у роботу нового відділу.

Щоденна копітка робота з картотекою, з періодичними виданнями, газетами та журналами, формування, наповнення краєзнавчої картотеки, створення картотеки праць вчених УжНУ, а ще спілкування зі студентами, викладачами в групах, на кафедрах, виступи на семінарах, конференціях тощо сприяли фаховому зростанню Олени Дем'янівни від бібліографа до старшого бібліографа, головного бібліографа, завідувачки довідково-бібліографічного відділу, провідного спеціаліста бібліотеки.

Започатковує картотеку "Автореферати дисертацій" (1964), картотеку "Праці вчених УжДУ", "Історія Ужгородського державного університету" тощо. Пропаганда праць вчених УжДУ, їх систематизація, вивчення наукових здобутків закарпатських вчених, висвітлення у пресі – усе, що сприяло престижу університету, – стало справою її життя.

Олена Дем'янівна Закривидорога є авторкою понад 30 бібліографічних покажчиків, які створила сама або у співавторстві, – біобібліографій видатних діячів і вчених університету, низка покажчиків у галузі суспільних наук, праці з історії університету та його підрозділу – бібліотеки. Ось лише деякі з них: "Юрій Іванович Венелін-Гуца (1802-1839)" (1989), "Основні друковані праці викладачів та співробітників Ужгородського державного університету (1946-1990 рр.)" (1991), "Олександр Духнович (1803-1865)" (1995), "Олена Рудловчак: бібліографія праць та літопис життя" (2001), "Доцент Юрій Сак" (2007) та багато інших.

Усіх, хто спілкувався з Оленою Дем'янівною, не переставали дивувати і захоплювати її відданість книзі, працьовитість, уміння розділити з людьми і радість, і горе, допомогти і підтримати у важку хвилину. Майже півстоліття присвятила вона улюбленій справі. Виконувала свою справу з любов'ю та самовідданістю. Навіть коли пішла на заслужений відпочинок у 80-річному віці, її трудова діяльність на цьому не зупинилася. Вона продовжувала працювати вдома, бо не могла жити без роботи, переглядала газети, займалася бібліографією з краєзнавства, персоналіями вчених, поповнювала картотеку статей про університет.

Роки самовідданої праці принесли їй успіх і визнання, про що свідчить ряд спеціалізованих видань. Її ім'я занесено у довідник "Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності" (Ужгород, 2000), "Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2003 рік" (Ужгород, 2002), "Українські бібліографи" (Київ, 2004) та інші.

Після важкої травми Олену Дем'янівну в останній рік її життя доглядали племінниця з чоловіком – Тамара та Василь Даруди.

О. Д. Закривидорога пішла з життя 6 березня 2012 року. Похована в с. Теремля Тячівського району Закарпатської області.

Джерела:

1. Державний архів Закарпатської області. Ужгородський національний університет. Відділ кадрів. Т. 5. Особові справи працівників, звільнених у 2003 р. (З-К). Арк. 19-74.

ЗАПІСОЧНА Ганна Семенівна

Ганна Семенівна Записочна (дівоче прізвище Неєлова) народилася 25 березня 1930 року в с. Альоховщина Лодейно-Польського району Ленінградської області РСФСР. Після закінчення школи в 1950 р. Ганна вступає в Ленінградський бібліотечний інститут ім. Н. Крупської. Роки навчання в місті зі всесвітньо відомими музеями, театрами, палацами, історичними та культурними пам'ятками справили на неї незабутні враження на все життя. На першому курсі Ганна влаштовується на роботу у Всесоюзну геологічну бібліотеку, стає завідувачкою абонементного відділу та одночасно заочно навчається.

У 1951 році знайомиться з аспірантом кафедри оптики фізичного факультету Ленінградського університету Іваном Прохоровичем Записочним. Через два роки виходить за нього заміж, відразу після успішного захисту ним кандидатської дисертації. 20 січня 1954 року разом із чоловіком виїжджають на Закарпаття на запрошення ректора Ужгородського університету В. Г. Ткаченка, який звернувся із проханням направити випускника аспірантури фізичного факультету ЛДУ до них на роботу. Молодому подружжю в Ужгороді була надана двокімнатна квартира у будинку для викладачів. Іван Прохорович приступив до роботи викладачем фізичного факультету, який розміщався тоді в будівлі нинішнього хімічного факультету, а Ганна влаштувалася на роботу бібліотекарем обласної партійної школи. Невдовзі, 19 вересня 1955 року, Г. С. Записочна була зарахована на посаду бібліотекаря в бібліотеку Ужгородського університету.

У серпні 1954 року народився перший син Олександр, а в грудні 1956 – син Сергій, які в майбутньому пішли дорогою батька – стали фізиками після навчання відповідно в Ужгородському і Московському університетах.

У бібліотеці УжДУ Ганна Семенівна спочатку працювала бібліотекарем, а після закінчення Ленінградського бібліотечного інституту в 1955 р. була переведена на посаду бібліографа у довідково-бібліографічний відділ. З 1971 до 1982 р. Ганна Семенівна працює на відповідальній посаді головного бібліографа. Серед колег і професорсько-викладацького складу університету користується повагою і авторитетом.

У відділі відповідала за картотеки з природничих наук: фізика, астрономія, математика, біологія, хімія тощо. Щодня доводилося виконувати найрізноманітнішу роботу – вносити в картотеку за класифікацією УДК нові надходження сотень карток із Всесоюзної Книжкової палати, редагувати розділи картотеки, обслуговувати читачів, допомагати їм знаходити необхідну інформацію для написання курсових чи дипломних робіт, з натхненням проводити бібліотечно-бібліографічні заняття з першокурсниками, надавати необхідні консультації в роботі з реферативними журналами ВІНПІ науковцям, аспірантам, готувати виставки, огляди, інформаційні бюлетені тощо.

В Ужгороді у подружжя з'явилося чимало добрих друзів. Чудова природа Закарпаття, його мешканці, традиції краю – все це спонукало разом із друзями, сім'ями часто ходити на прогулянки околицями міста. Здоровий спосіб життя вони вели до самого кінця відведеного віку, до цього змалку привчали і своїх двох дітей.

Ганна Семенівна була активною дописувачкою до бібліотечної стінгазети “Бібліотекар та читач”. Вона інформувала про хід проведення бібліотечно-бібліографічних занять, про поїздку в Київ на курси науково-технічної інформації, про нові книги тощо. У випуску стінгазети за 1973 р., присвяченому святу 8 Березня, Ганна Семенівна з великою любов'ю розповідає про свою сім'ю, про дітей: “Щастя і радість батьків – бачити своїх дітей морально і фізично здоровими. Мені, матері двох синів, хочеться сказати про велике значення спорту у вихованні дітей. Подорожі на природу разом із дітьми, прогулянки на лижах із самого раннього віку виховують у них силу, витривалість, уміння долати труднощі, душевну доброту. Головне у вихованні – спілкування з дітьми весь вільний від роботи час, кожен вихідний день... Більше уваги дітям, терпіння, ласки!

Не можна забути радісні обличчя дітей, коли зимою в недільні сонячні дні ми разом катаємося на Плішці, літом ідемо в похід, ставимо разом намети, розпалюємо вогнища, піджарюємо шашлики! Наші діти уже дорослі. Сергій – студент фізичного факультету МДУ, Саша – студент фізфаку УжДУ. А для нас вони завжди – хлопчики, ласкаві, добрі, чуйні, з допитливими очима”.

Завдяки піклуванню і підтримці дружини І. П. Запісочний захистив докторську дисертацію, став професором, створив наукову школу з фізичної електроніки. Підготував до захисту 36 кандидатів і 9 докторів фізико-математичних наук. Багато сил віддав створенню першої академічної установи на Закарпатті – Інституту електронної фізики, який у 1992 році урочисто відкрив Президент АН України Б. Є. Патон.

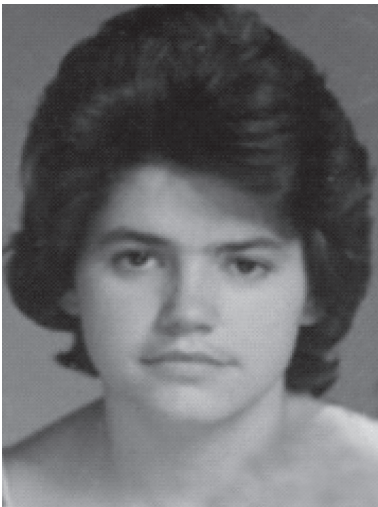
За станом здоров'я Г. С. Запісочна вимушена була передчасно піти з роботи. Але бібліотеку ніколи не забувала. Приходила на всі свята, ціка-

вилася бібліотечними новинами. Привітна, усміхнена, життєрадісна та оптимістична, щира, готова завжди прийти на допомогу – такою вона запам'яталася колегам та друзям.

Ганна Семенівна пішла з життя 4 листопада 1996 р. у віці 66 років. Похована на цвинтарі Кальварія.

Джерела:

1. Державний архів Закарпатської області. Ужгородський державний університет. Відділ кадрів. Т. 1. Особові справи працівників, звільнених у 1982 р. (Б-3). Арк. 204–241.

КІШ

Марія Андріївна

Марія Андріївна Кіш народилася 24 березня 1945 року в м. Виноградів Закарпатської області. Закінчила вісім класів середньої школи і в 1960 р. вступила в Виноградівське медучилище. Спеціальність “фельдшер” отримала 1964 року. У 1967–1972 рр. працювала медсестрою шкірно-венерологічного відділення у Виноградівській районній лікарні. У 1972–1975 рр. – завідувачка медпункту Виноградівського заводу пластмасових виробів.

У 1970 р. вступила на філологічний факультет Ужгородського державного університету (спеціальність “російська мова і література”), який заочно закінчила у 1976 р. Вільно володіла угорською мовою.

У 1975 р. стала завідувачкою профспілкової бібліотеки Виноградівського заводу пластмасових виробів.

Через п'ять років переведена на роботу в обласну базову профспілкову бібліотеку, де працювала до 1991 р. завідувачкою абонементу. Після розформування закладу в березні 1991 р. прийнята бібліотекарем у бібліотеку Ужгородського держуніверситету. 20.03.1995 р. переведена на посаду завідувачки сектора бібліотеки.

1991 року була відкрита читальна зала періодичної літератури у навчально-лабораторному корпусі університету. В ньому Марія Андріївна працювала до 2013 р. – часу його розформування. У читальній залі зберігалися підшивки газет та журналів за останні роки. В основному обслуговувалися гуманітарні факультети, але ними користувалися студенти та викладачі майже всіх факультетів, оскільки тут знаходилася найнові-

ша, найсучасніша суспільно-політична періодика, журнали з проблем історії, літературознавства, мовознавства, філософії, релігії тощо.

Читальна зала мала близько 3000 читачів на рік та понад 15 тис. відвідувань. Марія Кіш надавала консультативну та практичну допомогу з найрізноманітніших питань навчального процесу. Читачі отримували найновішу інформацію – політичну, наукову тощо. Марія Андріївна була справжнім фанатом бібліотечної справи та читачів.

Поки студенти чи викладачі на парі – встигала віднайти додаткову інформацію своїм читачам. Намагалася завжди бути на вістрі часу, знати про все, адже щохвилини, щодня читач міг запитати її про будь-яку публікацію чи книжку.

Бездоганно володіючи угорською мовою, допомагала бажаючим її вивчати. Зранку щодня слухала радіоновини, читала свіжу пресу і про все цікаве і варте уваги завжди інформувала своїх постійних читачів. Першою читала газети, журнали і могла поінформувати з різних проблем, була “своєрідним інформаційним путівником”, як сказала студентка відділення журналістики Галина Сернівка (Сернівка Г. Закохана в слово. *Погляд*. 2005. 29 берез. (№ 3). С. 6).

У вільний від роботи час Марія Кіш, починаючи з 1994 і багато років поспіль, є активним членом міського осередку Червоного Хреста. Вона не раз розповідала, як допомагала самотнім, стареньким, інвалідам, коли перебувала під гнітючим враженням від почутого і побаченого... Покинутість, самотність, бідність, злидні – сум і відчай в очах. Серед цих людей – і лікарі, і художники, і юристи, тобто службовці і інтелігенція, які колись були і здоровими, і працездатними громадянами. Вони були переконані, що їх чекає спокійна і гідна старість... І таких у місті – сотні! Милосердя для неї стало змістом її життя. Робота від неї вимагала делікатності, фізичних, моральних і душевних сил. До цієї роботи залучала і співробітників університету, і студентів. Оскільки Червоний Хрест – організація некомерційна, збирала пожертвування на підтримку нужденним, щоб люди відчували, що вони не самотні, що про них піклуються, що їх поважають (*Ужгородський університет*. 1998. 16 верес. (№ 15-16). С. 4).

Була прямолінійною людиною, вразливою до недоліків як суспільства, так і окремих людей, чесною, відвертою, співчувала людям і за необхідності завжди допомагала їм вирішувати проблеми. Була уважна до людей і безвідмовна у допомозі тим, хто її потребував.

Була надзвичайно начитаною, книжковим “гурманом”, окрім бібліотеки активно користувалася електронною книжкою.

У бібліотеці на громадських засадах М. Кіш тривалий час виконувала обов’язки касира – приносила в бібліотеку і видавала заробітну плату. Ніколи не була осторонь нагальних бібліотечних проблем – завжди

брала активну участь у їх вирішенні. Її яскраві виступи на бібліотечних зібраннях запам'яталися своєю емоційністю, влучним словом, конструктивністю.

Пішла із життя Марія Андріївна Кіш 8 жовтня 2017 року у віці 72 роки. Похована на кладовищі Барвінок.

ЛІЗУНОВА

Ганна Йосипівна

Ганна Йосипівна Лізунова (дівоче прізвище Сиротюк) народилася 18 грудня 1926 року в с. Новомисто Старокостянтинівського р-ну Хмельницької області в багатодітній сім'ї. У 1941 р. закінчила семирічну школу. Мирне життя, навчання перекреслила Друга світова війна. У липні 1942 р. дівчинка була вивезена разом із іншими молодими людьми на примусові роботи до Німеччини (м. Зонненбург). Працювала на вокзалах, виконуючи вантажно-розвантажувальні роботи, працювала в лісі, у полі, на фабриці. Через два з половиною роки, у лютому 1945, була визволена Радянською Армією. Після цього

працювала у військово-польовому госпіталі, після розформування якого повернулася на Батьківщину.

Заміж вийшла за військовослужбовця Михайла Лізунова, з яким у грудні 1947 року переїхала в Закарпатську область за місцем служби чоловіка. Закінчує Берегівську вечірню школу робітничої молоді (директор школи М. В. Симулик). У 1954 р. без іспитів її прийняли в Ужгородський державний університет на філологічний факультет, який успішно закінчила в 1959 р. Її наставниками-педагогами були М. С. Воскресенський, В. І. Ариповський, Л. Й. Голдовський, В. І. Добощ, П. В. Лінтур, М. В. Симулик, Б. І. Співак – педагоги, які вплинули на її потяг до знань, зацікавлення художньою літературою.

У 1962 р. вся сім'я (чоловік, син і дві дочки) переїжджає до Ужгорода. Із 1964 до 2001 р. працює в Науковій бібліотеці Ужгородського університету на різних посадах – досконало вивчає роботу читальної зали природничих дисциплін, абонементів, відділу наукової обробки книги і каталогізації та ін. За сумлінну працю у 1970 р. переведена на посаду старшого бібліотекаря.

Рішенням атестаційної комісії при кафедрі німецької мови у 1981 р. отримала підтвердження відмінного знання німецької мови, яку щоденно використовувала в роботі відділу. З 1972 до 1986 р. – вона завідувачка відділу комплектування.

У цей період до бібліотеки надходить велика кількість літератури – за рік близько 30–40 тис. примірників книг – із різних джерел, які необхідно було вчасно прийняти і опрацювати. Щиро раділа усім книжковим пакункам, які надходили з магазинів, бібліотек, наукових закладів, приватних осіб усієї великої країни, пишалася і тішилася тим, що першою тримає в руках нові книжкові цікавинки. Її колегами по роботі у той час були кваліфіковані бібліотекарі – Ольга Куцеконь, Ганна Довганич, Марія Фушич, Олена Ломсадзе, Габрієла Гомонай, Ганна Качала, Оксана Пеца, Магдаліна Левкулич та інші, які невтомною працею, самовідданістю допомагали долати усі труднощі в роботі.

Публікувала статті в університетській газеті “Радянський студент”, брала активну участь у підготовці бібліотечної стінної газети “Бібліотекар та читач”, надавала дописи щодо проблем у комплектуванні необхідною літературою, популяризувала нові надходження. Не залишалася осторонь громадського життя книгозбірні, раділа усім позитивним змінам у структурі бібліотеки.

Ганна Йосипівна Лізунова у свої 94 роки була залюблена в книги, активно читала, цікавилася подіями в країні і в світі, пам’ятала усіх своїх колег, щиро розпитувала їх про нові напрями роботи в бібліотеці, про сьогодення рідного закладу. Була сповнена життєвою енергією та зацікавленістю всесвітом.

Пішла із життя 28 квітня 2021 року. Похована на кладовищі Барвінок в Ужгороді.

Джерела та література:

1. Державний архів Закарпатської області. Ужгородський національний університет. Відділ кадрів. Т. 2. Особові справи працівників, звільнених у 2001 р. (Д-О). Арк. 140–171.

2. Шарган Г., Закривидорога О. 35 років служіння книзі: (До 80-річчя Ганни Йосипівни Лізунової). *Погляд*. 2006. 26 груд. (№ 10). С. 4 : портр.

ПОХИЛЯК Марія Іванівна

Марія Іванівна Похиліяк народилася 7 квітня 1922 року в с. Балаклея Смілянського району на Черкащині. Мати виховувала двох дітей без батька, який переходив від радянської влади, але таки його заарештували. Про батька дітям боялася розповідати.

Після школи закінчила вчительські курси і працювала деякий час в с. Вільбовна Острозького району на Рівненщині. Приїхала додому у відпустку, а тут – війна... Після війни знайомі покликали на Закарпаття, згодом приїхала і мама. Ужгород

вперше побачила в листопаді 1948 року. Влаштувалася завдяки знайомим в бібліотеку, яка тоді ще лише формувалася і розміщувалася на теперішній вул. Волошина (тоді Жовтневій) в шести кімнатах. Трохи попрацювала, але як новачок потрапила під скорочення. Працювала колектором в університетському видавництві, у бібліотеці.

У 1950 році, коли в бібліотеці звільнилося місце, вона повернулася туди вже на постійну роботу, в нове приміщення бібліотеки – колишню єпископську резиденцію. Працювала бібліотекарем, старшим бібліотекарем, зав. відділу обслуговування, а протягом 35 років завідувала відділом книгозберігання. Марія Іванівна закінчила заочне відділення історичного факультету Ужгородського університету. В інтерв'ю газети "Срібна Земля-Фест" розповідає: "Не прийшла на останній іспит, бо дали на ніч дефіцитну тоді книжку – "Графиню Рудольштадт" Жорж Санд. Зачиталася і по жертвувала екзаменом, а заодно й роком навчання. Така ось кумедна історія..."

У книгосховищі "надбудувувала" полиці, щоб розставити книги, які інтенсивно надходили. Знайшла у фондах одну із праць Ю. І. Венеліна-Гуци (1802–1839), про яку не було відомо раніше. Провела велику роботу з упорядкування старої книги XVIII – початку ХХ ст., зробивши окремий номерний фонд. Ця вибірка старих книжок вартувала великої праці.

"Щоправда, – як згадує Марія Іванівна, – у 40-х роках бачила подерті іноземні видання, але новітні. Багато гарних видань пропало по факультетських кабінетах. Раніше висувалося гасло: «Книжку – ближче до читача!». На історичному факультеті було багато старих книжок...". Це було в ті часи, коли студентам 50-х років не вистачало книжок, і в скверіку біля бібліотеки підручник чи монографію читали вголос. А взагалі

в усі часи на кожному курсі було декілька по-справжньому допитливих, жадібних до знань студентів.

“Я часто бачу, – згадує колишній студент і читач М. Тімков, – як вона йде містом – маленька 75-річна жіночка... Іде зігнувшись, обережно переступаючи ватними ногами. За будь-якої погоди йде туди, де вже не працює, але без чого не уявляє життя. Марія Іванівна йде в університетську бібліотеку” (Марія Похіяк: “Книжки – це мої діти : інтерв’ю / розмовляв з бібліотекаркою Микола Тімков. *Срібна Земля-Фест*. 1997. 20–26 листоп. (№ 46). С. 15). За своє життя Марія Іванівна Похіяк підготувала багатьох бібліотекарів, які тепер працюють у різних відділах.

Колектив бібліотеки щиро привітав одну із найперших працівниць бібліотеки, ветерана праці, колишню завідувачку центрального книгозбирання М. І. Похіяк такими словами: “1948 року прийшла вона, юна і красива, у бібліотеку Ужгородського держуніверситету. І відтоді Марія Іванівна Похіяк стала названою мамою тисячам студентів, котрі пройшли крізь її руки та серце. Учора Марія Іванівна відзначила свій ювілей. Ерудит, інтелектуал, книжник – і ще десятки епітетів можна додати до її імені, і це не буде перебільшенням. Бо такі Марія Іванівна все життя віддала книжкам і студентам. Недаремно пролетіли майже п’ятдесят бібліотечних літ, що світили їй, допомагали долати непростий і нелегкий життєвий шлях до власного 75-річного ювілею...”

Низько вклоняємось вам за допомогу в повсякденній роботі, за підтримку і тепло вашого серця, за доброту. Те, що ви зробили, – оцінити неможливо. Ви ж бо дали світло в дорогу усім студентам, котрі нині уже давно стали на свою стежку життєву і трудову, проте не забувають про вас, про вашу людяність, педагогічний такт, материнську любов і повагу до нас, ваших вихованців...” (Бібліотекар від Бога : [до 75-річчя від дня народження та 50-річчя трудової діяльності М. І. Похіяк]. *Новини Закарпаття*. 1997. 8 квіт. (№ 53). С. 8. – Підпис: Колектив Наук. б-ки УжДУ і ваші щирі вихованці).

Марія Іванівна Похіяк пішла у вічність у 2006 році. Похована на цвинтарі Кальварія.

Література:

1. Похіяк Марія Іванівна: [біогр. довідка]. *Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності* ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. С. 122 : портр. (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

ТУРЕНКО
Тетяна Василівна

Тетяна Василівна Туренко народилася 20 грудня 1955 року в Луцьку. У 1978 році закінчила природничо-географічний факультет Київського педагогічного інституту ім. Горького (тепер Київський педагогічний інститут ім. М. Драгоманова). Після закінчення деякий час працювала педагогом у школі в місті Чимкент, що неподалік Ташкента, куди переїхала разом із чоловіком Олександром Євгеновичем Туренком за його направленням на роботу.

У подальшому житті склалося так, що подружжя опинилося на Закарпатті. У бібліотеку прийшла 7 грудня 1981 року. Була прийнята на посаду бібліографа. Відтоді Тетяна Василівна пропрацювала в довідково-бібліографічному відділі понад тридцять років.

Зі властивою їй завзятістю, енергією працює над удосконаленням головної картотеки газетно-журнальних статей, упроваджує нові форми бібліографічної роботи, опановує комп'ютер, орієнтуючись на вимоги часу, проводить бібліотечно-бібліографічні заняття зі студентами-першокурсниками, допомагає читачам знаходити необхідну для наукової роботи інформацію. З 1991 року Т. В. Туренко – головний бібліограф Наукової бібліотеки УжНУ.

За цей час, у співавторстві з колегами, підготувала багато бібліографічних покажчиків, які отримали високу оцінку наукової спільноти. Серед них варто назвати такі: “Венелін-Гуца (1802–1839) : бібліогр. покажч.” (Ужгород, 1989); “Олександр Духнович (1803–1865) : бібліогр. покажч.” (Ужгород, 1995); “Професор Василь Комендар : біобібліогр. покажч.” (Ужгород, 1999); “Бібліограф Оксана Люта : біобібліогр. покажч.” (Ужгород, 2002); “Наукові записки Ужгородського державного університету (1947–1963 рр.) : покажчик змісту” (Ужгород, 2005); “Наукова бібліотека Ужгородського національного університету : довідник” (Ужгород, 2005); “Віталій Ніколайчук : біобібліогр. покажч.” (Ужгород, 2006) та інші.

Ретельно готувалася до проведення бібліотечно-бібліографічних занять зі студентами-першокурсниками. Маючи за плечима педагогічний досвід, вмiла захопливо й емоційно, виразно і змістовно викласти матеріал, зацікавлювала розповідями про твори художньої літератури, про письменників, учених, мандрівників тощо. Після її лекцій бібліотека поповнювалася новими активними читачами.

Її гордістю була домашня бібліотека, вона збирала ретельно, продумано ті книжки, які їй були цікаві, якими вона зачитувалася. Часто жартувала, що її власна збірка, її довідковий потенціал потужніший за бібліотечний. Тетяні Туренко була притаманна мудрість, ерудованість, почуття відповідальності, високий професіоналізм. Була закохана в художнє слово, обізнана з найкращими взірцями світової та української літератури, напам'ять декламувала поетичні перлинки української ліричної поезії, за що її поважали і цінили в колективі.

Ще одним захопленням Тетяни були подорожі в різні місця світу, у чому проявлявся її професійний інтерес як географа за фахом до нових земель, народів, звичаїв. Вона відчула холод полярної ночі, милувалася північним саявом, озерами Карелії, знайомилася з культурою давнього Самарканда, захоплювалася мистецькими шедеврами "Ермітажу" в Санкт-Петербурзі, побувала на віллі відомого письменника Хемінгвея на о. Куба та у багатьох інших місцях. Захоплення географічними мандрями поволі перетворилися в книжкові, межі яких неосяжні.

За станом здоров'я звільнилася в 2012 р. Пішла з життя 8 листопада 2016 р. Похована у м. Луцьк.

ФУЩИЧ

Марія Олександрівна

Фушич Марія Олександрівна (дівоче прізвище Зейкань) народилася 16 серпня 1921 року в селі Данилово Хустського району Закарпатської області. Народну школу закінчила 1931 року в м. Хуст, після неї у 1935 р. – Хустську реальну гімназію. Вступила в учительську семінарію в Ужгороді, завершила навчання у 1941 році. Після закінчення навчального закладу працювала вчителькою 1–4 класів у с. Нанково, у м. Хуст. 1947 року прийнята на роботу в Берегівську семирічну школу

на посаду бібліотекаря.

У Берегові Марія Олександрівна познайомилася з майбутнім чоловіком – Михайлом Фушичем і в 1945 році вони одружилися. Михайло Іванович (родом із с. Сільце Іршавського району) – високоінтелігентна і освічена людина – закінчив Чеський університет у м. Братислава, працював учителем. З 1957 року був інспектором шкіл Закарпатського обласного відділу народної освіти. Разом подружжя прожило 44 роки. М. Фушич вплинув на подальше життя і діяльність Марії Олександрівни.

У 1950 р. Марія Олександрівна Фушич звільняється з попередньої роботи у зв'язку з переїздом подружжя в Ужгород і влаштовується на роботу в Учительський інститут бібліотекарем. Пізніше обіймає посаду завідувача бібліотеки.

У 1954 році після розформування інституту і об'єднання його з Ужгородським державним університетом Марію Олександрівну прийняли в університетську бібліотеку на посаду бібліотекаря. З 1973 року працює завідувачкою сектора міжбібліотечного абонементу бібліотеки. Володіла угорською, чеською, словацькою, російською мовами. Була організатором книжкового кіоску в бібліотеці. У період відпустки завідувачки бібліотеки виконувала тимчасово її обов'язки, що свідчить про високу довіру до неї як до відповідального працівника, професіонала бібліотечної праці.

У 1985 році Марія Олександрівна пішла на заслужений відпочинок. За багаторічну добросовісну роботу в бібліотеці від імені Президії Верховної Ради СРСР, рішенням виконкому Закарпатської обласної ради від 21.07.1981 р. була нагороджена знаком "Ветеран праці". Була учасником Другої світової війни. Неодноразово отримувала подяки від ректора за тривалу і сумлінну роботу та активну участь у громадському житті університету.

У колективі Марія Олександрівна своєю невтомною працею, сумлінністю, інтелігентністю, безкорисливою допомогою, порадами заслужила повагу і щире любов своїх колег, численних читачів бібліотеки, хоча в роботі зі студентами і викладачами була завжди вимоглива. Тим, хто її знав, вона запам'яталася привітною, усміхненою, доброзичливою, простою і скромною, завжди уважною до людей.

18 січня 2004 року, у віці 82-х років, Марія Олександрівна Фушич пішла із життя. Разом із чоловіком поховані в Ужгороді на кладовищі Кальварія.

Джерела:

1. Державний архів Закарпатської області. Ужгородський державний університет. Відділ кадрів. Т. 6. Особові справи працівників, звільнених у 1985 р. (Р-Ф). Арк. 161-205 .

ШНИЦЕР

Ганна Іванівна

Ганна Іванівна Шніцер народилася 10 липня 1932 року в м. Хуст. У бібліотеці Ужгородського університету працювала з 1965 р. Почала працювати у відділі комплектування та обробки літератури, стала завідувачкою сектора у відділі комплектування. Пізніше, з 1971 р., – на посаді старшого бібліотекаря відділу підручників стаціонарного і вечірнього навчання. З 1980 р. – завідувачка відділу підручників. Отримала вищу бібліотечну освіту в Харківському бібліотечному інституті (заочно) в 1958 році. Має стаж бібліотечної роботи з 1950 року.

Ганна Іванівна Шніцер присвятила праці з книгами майже 40 років свого життя, з них понад двох десятків працювала в бібліотеці Ужгородського державного університету. Любов до книги і добре ставлення до людей були основами її роботи. Для неї любити книги – означало любити життя, бо саме в книжках можна віднайти його найрізноманітніші грані, відшукати мудрість буття і знайти незвідані шляхи.

Була фанатом бібліотечної справи, допомагала студентам не тільки в пошуках навчальної літератури, а й книжок, які можуть дати відповіді на якісь життєві проблеми молодих людей. Ганна Іванівна пропонувала студентам підручники одної тематики, але різних авторів, оскільки в процесі роботи над книгами людина повторює пройдене і порівнює матеріал із декількох джерел, критично їх осмислює. Вона вважала, що тільки самостійна робота над книжкою допомагає людині стати справді освіченою і обізнаною, вона повинна протягом усього життя покращувати свої знання, слідкувати за розвитком науки і культури.

На абонементі підручників Ганна Іванівна за день видавала сотні книжок студентам. У праці була невтомною, з ентузіазмом бралася за виконання будь-яких важких завдань і намагалася виконувати їх якнайкраще. Їй часто доводилося працювати у важких умовах, у непристосованих приміщеннях. Варто хоча б згадати переміщення абонементу підручників у новий лабораторно-навчальний корпус у 1979 році. Книжкові фонди перемістили і тимчасово розташували у підвалах колишнього загальноотехнічного факультету (тепер юридичний факультет) і там, у важких умовах, вчасно видавали підручники студентам.

Була надзвичайно строгою у ставленні до запеклих боржників літератури. Її виховна робота з ними і за допомогою публікацій в університет-

ській газеті “Радянський студент”, і в бібліотечній стіннівці “Бібліотекар та читач”, а також особисті бесіди з читачами приносили відчутні позитивні результати. Статті Г. І. Шніцер “Ціна неохайності” (*Радянський студент*. 1979. 1 черв.), “Дійові чинники розвитку” (*Радянський студент*. 1987. 13 берез.), “Студент і підручник” (*Радянський студент*. 1977. 3 верес.), “Культура читання” (*Радянський студент*. 1988. 20 трав.) та ін. запам’яталися багатьом студентам.

Але запам’ятали у колективі Ганну Іванівну не тільки діловою і строгою, а й веселою, з почуттям гумору, доброю, витівницею і організаторкою святкових розваг. Колеги пам’ятають її в образі Діда Мороза, якого вона щорічно талановито грала на новорічній ялинці в бібліотеці, досі пам’ятають і смачну й запашну каву з жита чи цикорію, яку вона готувала ледь не для всього колективу бібліотеки в 70-х роках.

Ганну Іванівну Шніцер знає не одне покоління “ужнівців”: і викладачі, і працівники бібліотеки, і, головне, студенти. Завжди чуйно ставилася до кожного, але була і строгим керівником – любила порядок і щоб книги мали належний вигляд.

Своє ставлення до книжок, свої знання і досвід Ганна Іванівна передала багатьом молодим працівникам завдяки своїй працьовитості, енергійності, відповідальності, чесності, бажанню допомогти кожному студенту Ужгородського державного університету. У 1987 році вийшла на заслужений відпочинок. Віддавши понад 20 років праці бібліотеці УжДУ, Ганна Іванівна продовжувала жити своєю професією: радо ділилася досвідом з колегами, часто приходила в бібліотеку поспілкуватись з дорогим для неї колективом. А книжок у неї завжди була повна хата!

Була активною в житті і громадську роботу не полишала навіть на пенсії. Довгий час співала в церковному хорі і була його керівником.

Ганна Іванівна Шніцер відійшла у вічність 18 червня 2018 року. Похована в Ужгороді.

Розділ 9

“Безкнижна нація – бомба, закладена під майбутнє”.
Оксана Забужко

НАУКОВЦІ ТА ПИСЬМЕННИКИ ПРО БІБЛІОТЕКУ

ТЕ, ЩО НАД ХАОСОМ ЖИТТЯ

Зізнаюся, що письменник я тільки у вільний від читання час. І цей закон писемного творення непохитний: щоб створювати книжки, спочатку книжки повинні створити тебе. Услід за Реєм Бредбері я повторюю: мене виховали бібліотеки. Ні до школи, ні до вузу, ні до творчих середовищ, у яких я обертався впродовж життя, я не відчуваю такого сентименту, як до бібліотек. Бо ж вони відкрили мені таїну таїн цього бенкетного світу – Книгу. У ранньому дитинстві мене спроваджували на літо до батька, який працював старшим вихователем у піонерському таборі. Щоправда, моїм вихованням він не надто обтяжувався. Відмикав мені запилюжену кімна-

ту бібліотеки і залишав на цілий день із книжками, наче з іграшками. І я таки прийняв їхню “гру”. Мені шкода було пошарпаних книжечок без обкладинок і деяких сторінок. І я заходився їх ремонтувати, “лікувати”. Підклеював, домальовував ілюстрації, дописував відсутні сторінки. Мені вже тоді відкрилася таємниця, що різні книжки по-різному й пахнуть. І не стільки на це впливає папір і фарба, як зміст, тональність творів. Так я занурився в стихію читання і поволі став запеклим книжником.

О, як я розумію Костянтина Паустовського, якого за магію стилю називали Доктором Паустом: “Читайте! Читайте! Читайте! Читайте не поспішаючи, щоб не втратити жодної краплі змісту книги. Читайте! Нехай не буде жодного дня, коли б ви не прочитали хоча б однієї сторінки з нової книжки!”

На канікулах після восьмого класу я заробив свої перші гроші, і знав наперед на що їх витрачу – на книги. Так зародилася моя власна бібліотечка, найрідніший куток у нашому домі в Хусті. Десь тоді я прочитав збірку Бальзака, яка спричинила щось схоже на культурно-емоційний шок. Мені відкрилася магія Слова, яке захоплює в полон розум і серце, грає настроями, розпросторює твій світ.

Після школи я працював слюсарем на лісокомбінаті, активно включився в громадське життя, писав у газети про новини з підприємства, друкував перші рецензії на прочитані книжки. Тоді й довірили мені привести до ладу заводську бібліотеку, давно покинуту напризволяще. Це були казкові тижні, віч-на-віч із книгами. Удень чистив і систематизував їх, а ночами читав. Зокрема – унікальну букіністичну серію мемуарів мандрівників усіх часів і народів. Дирекцію вразили плоди моєї праці, мені запропонували ще й пів ставки бібліотекаря. Але час було вступати до університету. І там, у Львові, мені відкрилися насправду дивовижні сховища книг. У них хотілося жити. Ледве чекав закінчення пар (а нерідко і під час них), аби зануритися в затишок старовинної зали, розгорнути фоліанти, які свого часу тримали в руках Франко, Стефаник, Драгоманов. Тут я мав своє постійне місце, і до мене прилипло назвисько Бібліотекар. Користувався в працівників невинними пільгами, зокрема, щоб прочитати заборонених авторів. Тепер розумію, що це була особлива система самоосвіти, яку не давала академічна радянська вища школа.

Книги явили мені свій прихований смак. Деякі з них досить тільки покуштувати. Інші – проковтнути. Й лише небагато – пережувати й перетравити. Читання авторів «високої полиці» давало те, що не давало ніщо – простір внутрішньої свободи, потребу критичного мислення, примирення зі світом, насолоду від харизми слова. Гарно сказано в Талмуді: “Через письмо пізнаєш верхній та нижній світи”.

Поступово й мені відкрилося, що письмо – це дух іншого. Іншої людини, іншого світу. А письменник – посередник між людьми і Богом, який відчайдушно намагається примирити святе і грішне або навіть відшукує святе у грішному.

Райнер-Вернер Фасбіндер казав, що коли неможливо щось змінити, слід хоча б його описати. Поволі я й сам став писати. Творити своє сокровенне письмо. Як той достотній майстер, що починається не з вироблення нового продукту, а з виготовлення нового інструмента. Ось рядки зі щоденника того часу: “Твоє письмо – це твоє дихання, твій пульс, ясновачення твоєї душі. Зрештою, це задзеркалля, куди тайкома весь час хочеш зазирнути. Бог створив світ і заховав до нього ключі.

Заважає лексика, огром слів. Їх так багато, наче мікробів, і це засилля здатне спричинити гарячку в голові і заморозити кров. Забудь про слова, пиши барвами, тонами, світлотінями. Менше словесності – більше картинності і співучості.

Заважає читач. Про нього не думай, його немає. Ти – письменник і читач в одній особі. Як палець і ніготь. Палець з пером злилися воедино. І ти не пишеш, ти йдеш за пером, як за плугом. Ореш, сієш, збираєш хліб душі...”

При кожній книзі, якщо розібратися, – двоє. Письмальник і читальник. Сівач і пожинач Слова. А ще й третій – жрець, служитель написаному, як називали в давнину бібліотекарів. Бо великий талант – подати, донести книжку так, аби її хотіло читати. Ба більше, переконувати, зацікавлювати, зачаровувати словом про Слово. Велика місія книжників – живою ниткою пов’язувати автора, видавця і читача.

У моїй власній книгозбірні нині понад шість тисяч видань. Бібліотека перетворилася на стихійне лихо. Книжки віроломно захопили три кімнати і пустили метастази на мансарду, балкон, у підвал, гараж, залізли в похідний наплічник і до кишень гардеробу... Назриває нагальна потреба щось робити – “ставити на місце” літературу. Бодай ту, яка лежить мертво. Заготував коробки для макулатури і щодня відчайдушно беруся за цю справу. Дістаю з полиці першу-ліпшу книжку, розгортаю і... забуваю про те, що збирався робити. Здається, книжки ще тісніше згуртувалися на полицях для опору моїм діям.

Ні, мабуть, порядок, лад, система – це не для бібліотек. Бо Книга сама стоїть над хаосом життя і впорядковує нашу розгубленість перед світом. Книга, як жінка, потребує простору любові і в цьому просторі владно вимагає собі тебе – повністю і до кінця.

Мирослав Дочинець,
письменник, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка

НОСТАЛЬГІЧНИЙ ЕТЮД

Відомий нідерландський вчений і письменник Еразм Роттердамський якось в напльиві почуттів сказав: “Моя батьківщина там, де моя бібліотека”. Таким рідним і улюбленим місцем із осені 1969 року для мене – студента-першокурсника філологічного факультету – стала університетська бібліотека.

Ніколи не забуду ті почуття, що охопили, коли вперше переступив цей величний храм книги. Пригадую, найбільше вразили атмосфера і запахи – якісь таємничо-бентежні, глибокі і загадкові, незвідано рідні, близькі і водночас неосяжні. І згадалися відомі слова: “Тут мертві живуть. Тут німі промовляють”.

Отримавши читацький квиток, я ніби здобув перепустку на вхід у новий, повний загадок і несподіванок світ. Тут, в університетській бібліотеці, як правило, розпочинався і дуже часто завершувався мій навчальний день: підготовка до лекцій, практичних занять, семінарів, університетських олімпіад – все це творилося у храмі книги.

У тиші читального залу народжувались і рядки багатьох моїх ранніх літературних творів, кращі з яких згодом увійшли до першої збірки новел й оповідань “Дерево зеленого дощу”. А поруч, за сусідніми столиками, мережили свої поетичні рядки Василь Густі, Микола Матола, Дмитро Кремень – нині відомі українські письменники.

Але бібліотека була для нас не тільки місцем, де у суворій тиші серед мовчазних стін ми з одержимим аскетизмом дерлися до вершин пізнання... Скоріше, навпаки – університетська бібліотека для тодішніх студентів була улюбленим майданчиком зустрічей із друзями, дискусій, гарячих суперечок і навіть місцем побачень закоханих...

Разом із студентами в читальних залах можна було побачити і наших викладачів, професорів, доцентів, аспірантів. Вони так само старанно готувалися до лекцій і практичних занять. Дивовижно, але в бібліотечних стінах якось зникали грані вікової і посадової різниці між високоповажними педагогами і їх учнями.

Ми, студенти, могли собі дозволити спокійно підійти до викладача і в невимушеній обстановці на рівних поговорити, проконсультуватись, а подеколи й посперечатись – чого ніколи б собі не дозволили на лекціях

або практичних заняттях у аудиторії. Ніколи не забуду, як я і, на жаль, нині покійний класик української літератури, лауреат премії імені Шевченка Дмитро Кремінь вели у читальному залі гарячі дискусії про новітні тенденції в літературному процесі із тодішнім професором університету Миколою Лакизою. Професор Микола Олександрович був літературознавцем-традиціоналістом, людиною консервативних поглядів, а ми навпаки – експериментаторами, пошуковцями нових стилів і віань... Часом доходило до крику, нехтувань усякими червоними лініями. І навіть неодноразово розходились без “Будьте здорові!”. Але, до честі Миколи Олександровича, це ніколи не відображалось відтак на наших стосунках під час занять в аудиторіях, а потім на екзаменаційних оцінках.

Минуло майже півстоліття, але й тепер, коли зустрічаюся із університетськими однокашниками, неодмінно згадуються свята поетичного слова, які організувала у бібліотеці наша літературна студія імені Юрія Гойди. Керував нею професор кафедри української літератури, член Спілки письменників України Василь Степанович Поп – людина великої ерудиції, високих моральних якостей і виняткової чесноти. Майже щомісяця ми збиралися у читальному залі, аби поділитися із шанувальниками поетичного слова новими творчими набутками. І що цікаво: серед учасників таких поетичних вечорів було, як правило, значно більше студентів – математиків, фізиків, хіміків, медиків, аніж студентів гуманітарних факультетів. Переможці літературних конкурсів нагороджувалися скромними відзнаками, а їхні твори публікувалися на шпальтах тодішньої університетської багатотиражки “Радянський студент”, а також обласної молодіжки “Молодь Закарпаття”.

На превеликий жаль, такого нестримного потягу до знань, літератури і мистецтва взагалі, що панував серед мого студентського покоління, можливо, помиляюся, але я більше не спостерігав. І в цьому була велика заслуга університетської бібліотеки і її одержимих трудівниць. Пишу ці рядки, а перед очима милі й добрі обличчя десятка жінок – красивих, інтелігентних, культурних, увічливих, дипломатичних, а головне – терпеливих до наших постійних прохань, а часом і забаганок. Пригадується, коли після випускних іспитів пішов у бібліотеку здати читацький квиток й отримати обхідний листок, котрась із працівниць, у якої підписував документ, із якимось сумом в очах тихими словами мовила: “Ідете? Щасливої дороги! Але як приїдете до місця призначення, обов’язково напишіть нам”. Я твердо обіцяв, але... Хоч й із запізненням майже на півстоліття, але пишу: “Дорогі мої трудівниці великого храму Книги! Я доїхав щасливо! На дорозі життя часто спіткався, падав, розбивав коліна і голову... Але вистояв і таки твердо тримаюся на ногах! І цим усім завдячую не тільки Всевишньому, але і Вам!”

Дмитро Кешеля,
ваш вдячний читач й абонент, письменник

БУЛА МОЄЮ ДРУГОЮ ДОМІВКОЮ

Університетська бібліотека багато років знаходилася на перетині трьох вулиць, і на початку однієї з них, яка спускалася з гірки вниз, до центру, на вулиці Духновича, ми і жили. Це було величезним щастям: можна було відразу після пар (а філфак, де я навчалася, розташовувався у будинку на Жовтневій) забігти в бібліотеку за потрібними книжками, не гаячи часу.

Сказати, що бібліотека з перших днів навчання стала моєю другою домівкою, було би правильно, але не зовсім точно. Мені здається, я в ній проводила набагато більше часу, ніж у власній квартирі. Та й багато хто з наших студентів 60-х років минулого століття, швиденько перекусивши пірижками з капустою в сусідській їдальні або вінегретом з оселедцем у фа-

культетській, відправлялися сюди – хто за літературою, хто до читального залу. У читалці завжди було людно, а під час сесії так і взагалі яблуку ніде було впасти. У ті давні часи молодь читала запоем, а студенти нашого факультету в силу свого статусу майбутніх філологів – у кілька разів більше.

У нашій бібліотеці можна було знайти всю необхідну літературу – і обов'язкову (за програмою), і літературознавчу, і класику, і книжкові новинки. Адже тоді було постійне поповнення книжкових фондів, передплачувалася маса журналів – як літературно-художніх, так і спеціальних, наукових, а не лише політичних, як прийнято вважати зараз. У читальних залах (їх, здається, було два тоді) постійно сиділи, окрім філологів, і юні історики, медики, фізики, хіміки... Тут студенти писали курсові і дипломні, працювали над кандидатськими аспіранти, готувалися до лекцій педагогі. Наукового керівника своєї дипломної, зав. кафедри російської літератури доцента Миколу Петровича Козлова я не раз "діставала" саме тут... І сама писала всі реферати й курсові в читалці університетської бібліотеки, а не вдома: завжди під рукою література, ніщо не відволікало, можна було сконцентруватися. У читальному залі стояла благоговійна тиша, незважаючи на його цілковиту заповненість, тільки час від часу шурхотіли сторінки книг і поскрипували стільці. Взимку тут було тепло й затишно, а влітку – прохолодно, самі умови сприяли роботі і зберігали потрібний настрій. І ще: співробітники бібліотеки, попри всю

свою щоденну завантаженість, завжди йшли назустріч студентам, намагалися знайти кожну потрібну книгу, були привітні, цікавилися тим, що ми читаємо і що нам припало до душі. З ними можна було обговорити всі книжкові новинки, а ще й нові кінофільми та художні виставки: вони цікавилися усім – літературою, живописом, театром...

Добре пам'ятаю високу, струнку, надзвичайно освічену, ерудовану Клавдію Семенівну Балкаєву, яка прочитала, мабуть, усі книги в своїй бібліотеці; інтелігентну Олену Дем'янівну Закривидорогу, котра завжди цікавилася тим, що читаю і чи не дати нового журналу... З ними ми зустрічалися і після мого закінчення університету: вони часто писали про новинки літератури і бібліотечні заходи в газету "Закарпатська правда", де я потім працювала. Нерідко і я забігала в рідну бібліотеку за потрібною книгою або новим "товстим" журналом: відвикнути від своєї другої домівки було неймовірно важко.

Я дуже любила приходити сюди. А одного разу, ще студенткою, знахабніла і попросилася у святая святих – до книгосховища, куди нам, простим смертним, не було доступу, але так хотілося! І сталося диво: мені як постійній читачці бібліотеки дозволили туди увійти! Мене навіть, щоб я, так би мовити, проинялася, залишили одну в цьому таємничому, надзвичайному місці, яке пахнуло не книгами, ні, а самим часом, точніше, часами. Я дивилася на золоті обрізи товстезних фоліантів, обережно проводила кінчиками пальців по їхніх старовинних рельєфних корінцях, роздивлялася обкладинки, з трепетом перегортала безцінні сторінки, і мені було ясно, що цей день і це відчуття дива зустрічі з кращими людьми минулих сторіч я не забуду ніколи. Так і сталося.

Я спускалася вечірньою вулицею додому, і рядки складалися самі собою. Вірш "У книгосховищі" став для мене одним із найулюбленіших у моїй першій поетичній збірці "Балада про ромашку". Щоправда, тепер я написала би зовсім інші вірші – зі словами неймовірної подяки моїй другій домівці – Університетській Бібліотеці...

В книгохранилище

Их было много –

сотни полчищ.

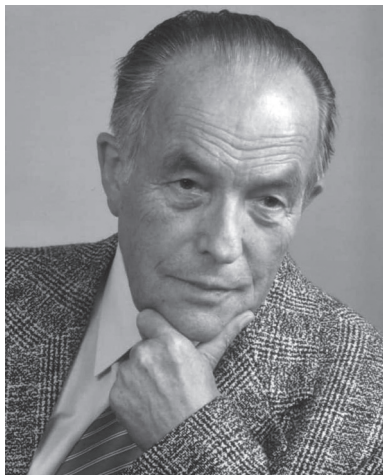
От сводчатого потолка до пола,
толпясь на полках и на полочках,
тома томились здесь в неволе.

Зарывши мысли и стремления,
мечты и знания,

они

покорно бремя нетерпения,
как цепи, на себе несли.

А ПОЧИНАЛОСЯ ВСЕ У ВАСИЛІЯНСЬКОМУ МОНАСТИРІ...

У 1948 році я вступив на українське відділення Ужгородського державного університету. Викладачі факультету рекомендували нам прочитати художні твори з української, російської та світової літератур. Для цього нам потрібно було відвідувати бібліотеку, яка в той час знаходилася на третьому поверсі Василянського монастиря, чи монастиря Василя Великого (нині це будівля фізичного факультету УжНУ по вул. Волошина № 54).

У 1911 році була побудована церква, а в 1912 р. почали будувати монастир. Вірники входили до церкви через Василянський монастир з першого поверху, а виходили із заднього боку, де були також ворота для в'їзду возів та машин. Перед церквою – гарний двір з зеленою травою, там можна було відпочити і помилуватися видом давнього Ужгорода та рікою Уж. Цей монастир у 1946 році був переданий університету. На другому і четвертому поверхах зробили гуртожиток, де короткий час я і проживав, а потім, наприкінці 1948 р. – початку 1949, нас переселили у триповерхове приміщення за рікою Уж, з лівого боку ріки, де тепер знаходиться Центр культур національних меншин Закарпаття, кімната для ветеранів війни та інші приміщення. Там в одній кімнаті проживало 17 студентів.

Наукова бібліотека знаходилася на третьому поверсі Василянського монастиря з лівого боку в кінці коридору. Це була велика кімната з різноманітними книжками, переважно політичного характеру, але можна було знайти тут і деяку художню літературу українською, русинською, російською та угорською мовами. В читальній залі бібліотеки працювали дві жінки, які закінчили жіночу семінарію (сьогодні це приміщення юридичного факультету). Мені зараз приємно згадувати, що я, будучи студентом, також деякий час працював у бібліотеці – підробляв, щоб прожити.

Бібліотеку наприкінці 1949 року передали у приміщення резиденції Мукачівської греко-католицької єпархії на вул. Капітульній, собор якої у 50-х роках було силою перейменовано на православний, тільки значно пізніше цей собор знову став греко-католицьким. Тут бібліотека знаходилася на другому поверсі, вхід у бібліотеку був зліва. Ми, студенти, раділи, що отримали великий читальний зал, тут я займався теж – з 1949 до 1953 року. У 1953 році вступив в аспірантуру і тоді вже займався у кімнаті

для аспірантів і викладачів. Ця кімната фактично була продовженням читального залу, але з закритими дверима. В бібліотеці було вже багато працівників і значно більше літератури, різних пам'яток, стародруків.

Хочу ще сказати, що у Василянському монастирі знаходилася друкарня, яку відкрили ще у 1925 році. Вона була розташована у підвалі. Тут друкували різні журнали і книжки, такі як "Благовісник", "Душпастир", газету "Свобода", виходило багато релігійних видань. Цінність друкарні на початку 20-х років була в тому, що вона мала змогу друкувати і кириличні тексти, на відміну від інших міських друкарень, які друкували лише латиницею. Крім богослужбової літератури, друкарня виготовляла наукові видання, підручники, особливо з математики, словники, каталоги, візитки, запрошення, плакати, оголошення тощо. У цій друкарні я часто бував і дивився, як набирають книжки. Тут працював один досвідчений друкар, глухонімиий зі Львова, який навчив і самих ченців цій справі. Шрифт складався із залізних металічних кусків з відповідною буквою зверху. Вони вкладали ці букви у спеціально підготовлені рядки. У зв'язку з тим, що я дуже цікавився цим набором, вони мені подарували складальний комплект цих залізних літер, які я зберіг і до сьогодні.

Крім друкарні, у підвальному приміщенні йшов довгий коридор, у якому з правого боку працював ліфт – на ньому подавали їжу ченцям, а з лівого боку були складські приміщення.

Отаке дуже цікаве місце, яке закарбувалося в моїй пам'яті, було обране для нашої університетської бібліотеки... До цього можна ставитися по-різному, але той факт, що університет одержав свою бібліотеку, стало важливим фактором становлення і успішного розвитку університету, його навчальної і наукової діяльності. Усі роки моя робота в університеті була тісно пов'язана з книгозбірнею. Так, наприклад, ще у 1962 р. працював у фондах із першою друкованою граматикою (1829 р.) на Закарпатті, автором якої є Михайло Лучкай. Разом із бібліографами бібліотеки у 1990 році було підготовлено спільне бібліографічне видання "Хунгарологія в Ужгородском государственном университете". Усі свої наукові праці я неодмінно дарував книгозбірні. Часто приходив у відділ літератури іноземними мовами, де зберігається значна колекція книжок із гунгарістики, працювати з науковою літературою. З метою забезпечення студентів необхідними підручниками, науковою та художньою літературою доводилося неодноразово спілкуватися з працівниками відділу.

Університетська бібліотека дарувала і дарує й нині студентам можливість заглибитися в світ науки, культури, світової літератури, краще пізнати нашу історію й усвідомити свою в ній роль.

Петро Лизанець,
доктор філологічних наук,
професор

МІЙ ДРУГИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Одна мудра людина сказала: “Дайте мені бібліотеку, і я відкрию університет у пустелі”. Я не писатиму історію Наукової бібліотеки УжНУ, а лише скажу кілька добрих слів про неї та її працівників, оскільки користуюся їхніми послугами понад 60 років.

Уперше переступив поріг цього Храму (в прямому й переносному розумінні цього слова) у вересні тепер уже далекого 1956 року як студент першого курсу історичного факультету УжДУ. Зізнаюся, що після нашої сільської бібліотеки, яка розміщувалася в хаті репресованого односельця із Рівненщини, приміщення бібліотеки університету, особливо читальні зали зі сте-

лажами книжок і журналів, просто приголомшили мене.

То були незабутні часи – часи хрущовської «відлиги». І ми, студенти, багато з яких тепер працює викладачами на різних факультетах нашого університету, з гордістю називаємо себе шістдесятниками. Бібліотека була для нас, переважно селянських дітей, священним місцем, де можна було збагатити свої знання. А прагнення знань у нас були величезні! Читали ми дуже багато. І не тільки наукову літературу, а й класику, переважно зарубіжну. Читальний зал бібліотеки був для нас другим домом, де можна було не тільки поглибити знання, а й поспілкуватися, подискутувати. Каюся, я читав навіть на лекціях тих викладачів, яким було байдуже, що роблять у них на лекціях студенти. Були й такі...

З великою теплотою і вдячністю згадую багатьох працівників нашої бібліотеки, частини котрих уже, на жаль, немає з нами. Почну зі святаї святих кожної бібліотеки – довідково-бібліографічного відділу. Згадаю добрим словом його працівниць – О. Д. Закривидорогу, Л. О. Мельник, О. Г. Люту та ін. До речі, Олена Дем'янівна Закривидорога допомогла мені скласти список використаних джерел та літератури у моїй докторській дисертації (1986 р.) – 525 позицій. Вдячний також працівницям відділу обслуговування Наукової бібліотеки УжНУ О. М. Тиханович і М. І. Чорній, яка замінила згодом М. І. Похияк, а також працівницям книгосховища О. Є. Платоновій і Г. С. Запісочній.

Зізнаюся, що не зміг би опрацювати стільки статистичних матеріалів без допомоги працівниць Наукової бібліотеки УжДУ М. О. Фущич та Закарпатської обласної наукової бібліотеки О. А. Бордош і П. Т. Годор,

завдяки яким я одержував потрібні мені видання з бібліотек Москви, Ленінграда, Києва, Львова, Будапешта через систему міжбібліотечного абонементу. З приємністю згадую також вихованку історичного факультету УжДУ, відмінницю навчання Оксану Миколаївну Пецу – уособлення скромності, інтелігентності, доброзичливості.

З особливою теплою згадую Марію Іванівну Похиліяк, з якою спілкувався десятки років. Це була Людина великої душі, чуйна, доброзичлива, висококваліфікований спеціаліст, котра повністю віддавала себе своїй улюбленій справі. Я підрахував, що через руки Марії Іванівни за часів її роботи в бібліотеці УжНУ “пройшло” щонайменше 4 тисячі студентів історичного факультету, частина з яких згодом стали відомими науковцями, відмінниками народної освіти, громадськими діячами і просто хорошими людьми. Вона не раз казала, що бібліотека – це її дім, а книжки – її діти. У відділі, яким вона завідувала, зберігалися унікальні видання з історії України й Росії, котрими я користувався для написання дисертацій. На основі книжок та журналів із того ж відділу багато моїх студентів написали оригінальні дипломні роботи, наукові реферати. Перерахую основні з цих видань, а саме: “Чтения в Московском обществе истории и древностей Российских” (1846–1908); “Сборник Русского исторического общества” (1867–1916); “Русский архив” Петра Бартенева (1863–1917); “Вестник Европы” (1866–1918), на сторінках якого публікували свої праці Микола Костомаров і Михайло Драгоманов; “ЗНТШ” у Львові (з 1898 р.); “ЛНВ” (1898–1906) та багато інших, а також радянські видання, зокрема “Исторические записки”, “Археографический ежегодник” (по кільканадцять випусків).

Починаючи з 1947 року, тобто невдовзі після заснування УжДУ, ці наукові видання надходили у фонди його Наукової бібліотеки з бібліотек Ленінграда, Москви, Києва, Одеси, Львова, Казані.

На жаль, мушу констатувати – і цю мою думку поділяє багато моїх колег – що з року в рік падає інтерес студентів до Книги. Отож, думаю собі, що, на превеликий жаль, ера Гутенберга поступається ері Білла Гейтса. Боже борони, щоб я був проти комп’ютерів, смартфонів, планшетів тощо. Та, як на мене, ніщо не може замінити Книгу, спілкування з нею! Недарма давньоруський літописець сказав: “Книги бо суть реки, напоющие вселенную, се суть исходища мудрости, книгам бо есть неисчетная глубина...”.

Користуючись нагодою, зичу всім працівникам Наукової бібліотеки УжНУ здоров’я, оптимізму, душевного спокою. Ми, читачі, розуміємо, що без їхньої самовідданої праці, без Книги не буде поступу.

Олег Мазурок,

*вдячний читач Наукової бібліотеки УжНУ з вересня 1956 р.
(читацький квиток № 935), доктор історичних наук, професор*

БІБЛІОТЕКА УЖНУ - ХРАМ НАУКИ

На початку вересня 1959 року я, як першокурсник фізико-математичного факультету (відділення математики), вперше відвідав храм науки – наукову бібліотеку Ужгородського державного університету. Вона на мене справила неабияке враження: чотири просторі кімнати читальної зали, ряд відділень, потужна книгозбірня тощо. На той час бібліотека була розміщена у будівлі резиденції Мукачівської греко-католицької єпархії по вулиці Капітульній, 9, що є пам’яткою архітектури національного значення, побудованою в стилі барокко і класицизму, із стінами, прикрашеними полотнами закарпатських художників, декоративними вікнами, дубовими сходами, що вели до другого по-

верху. Кращої бібліотеки в нашій області не було, адже вона була найбільшою як за площею, так і за фондом літератури. Надалі ми, першокурсники, як і абсолютна більшість всіх студентів університету, щодня працювали у читальних залах бібліотеки, де панувала чудова аура для навчання.

У ті часи бібліотеки ВНЗ були чи не єдиним джерелом інформаційного забезпечення наукового та навчального процесу. Телебачення, комп’ютерної техніки та інших джерел одержання інформації, окрім радіо, не було. Потрібно зауважити, що і підручників із багатьох дисциплін на абонементі бібліотеки було не так багато, а отже, ними можна було користуватися лише у читальних залах. Тому, як правило, вони завжди були переповнені, і ми заздалегідь займали для себе місця у залах. Так було протягом усього навчання в університеті. Навчаючись в аспірантурі, ми працювали у залі для викладачів.

Зазначу, що організація роботи бібліотеки завжди була на високому рівні, а її працівники доброзичливо ставились до прохань студентів, що служило і добрим елементом виховання молоді.

Працюючи вже викладачем УжДУ, я відвідав і ознайомився з роботою наукових бібліотек не тільки кращих вищих навчальних закладів нашої держави, а і з бібліотеками закордонних ВНЗ у містах Стокгольм (Швеція), Прага (Чехія), Дебрецен (Угорщина), Грац (Австрія), Тулон (Франція), Лозанна (Швейцарія), Тарту (Естонія) та інших.

Все побачене переконує в тому, що для підтримки високого рівня університетської науки і системи вищої освіти необхідні особливі вимоги до наукових бібліотек як структурних підрозділів університету, які сприяють перетворенню інформації в знання, накопичують, систематизують, організовують та надають у користування величезні масиви інформаційних ресурсів. Наукова бібліотека вишу – це його обличчя, візитна картка. Вона завжди відігравала, відіграє і буде відігравати важливу роль у підготовці висококваліфікованих фахівців із вищою освітою.

Плекаю надію, що в недалекому майбутньому наша Наукова бібліотека матиме нове приміщення, і вона відповідатиме нинішньому статусу ДВНЗ “Ужгородський національний університет”. Завдяки особисто ректору нашого вишу професору В. І. Смоланці, для реалізації цієї надії створені всі передумови.

Із славним ювілеєм тебе, альма-матер, – із 75-річчям!

Василь Маринець,
доктор фізико-математичних наук,
професор

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА УЖНУ У МОЄМУ ЖИТТІ

Моє знайомство з університетською бібліотекою відбулося в далекому вересні 1978 року, коли вперше одержував підручники для першого курсу історичного факультету. Потім почалися семінарські заняття, до яких ми готувалися в читальному залі на вулиці Кремлівській (тепер Капітульна), 9. Тут найчастіше ми зустрічалися з Наталією Тимофіївною Кирилук та Світлоною Павлівною Слепньовою. Вони ввічливо обслуговували студентів.

Ще треба згадати міжбібліотечний абонемент. Найбільше користувався його послугами, коли писав дипломну роботу “Чорноморський флот у перший період Великої Вітчизняної війни”. У ті часи наукову літературу надсилали бібліотеки Одеси, Севастополя, Сімферополя, Москви та ін.

Після закінчення університету (1983) працював у Драгівській та Стеблівській середній школах Хустського району, де викладав учням історію та основи держави і права, був директором останньої. Наприкінці 1990 року став аспірантом історичного факультету Ужгородського державного університету, і моє співробітництво з Науковою бібліотекою продовжилось на новому, вищому рівні.

Часто працював у довідково-бібліографічному відділі, яким завідувала Олена Дем'янівна Закривидорога. Її по праву називали бібліографом № 1 Закарпатської області. Вона уклала низку (майже 20) бібліографічних покажчиків. Серед інших працівників відділу треба згадати висококласних спеціалістів – В. В. Воробець, О. Г. Люту, Л. О. Мельник, Т. В. Туренко та ін. Тут я передивлявся продукцію “Книжкової палати України імені Івана Федорова”, а саме: “Літопис книг”, “Літопис журнальних статей”, “Літопис авторефератів дисертацій”, “Літопис рецензій”, інші довідкові видання. Моя співпраця зі згаданим відділом успішно триває дотепер. Це один із улюблених підрозділів бібліотеки. Про це неодноразово говорив, у тому числі його очільниці – Ларисі Олександрівні Мельник.

Добрі відносини були з випускницею історичного факультету УЖДУ Марією Іванівною Похияк, яка протягом 35 років завідувала відділом книгозберігання. Вона неодноразово говорила: «Бібліотека – це мій дім». Допомогала отримати літературу ХІХ століття з теми дисертаційного до-

слідження. Вона, як і Олена Дем'янівна, дорожила книгами (називала їх своїми дітьми), тому робила зауваження читачам (у тому числі й професорам), коли вони невчасно повертали літературу.

Популярним у читачів є відділ краєзнавчої літератури «Карпатика». Колись він був не для всіх. Тут могли працювати члени КПРС, з поданням від деканату і резолюцією проректора. Його очолювали О. Д. Куцеконь, Г. З. Шарган та ін. Тепер ним завідує Марія Іванівна Чорній. Мене як аспіранта цікавили публікації з проблем аграрної історії Закарпаття доби феодалізму, опубліковані у міжвоєнний період. На щастя, я знаходив порозуміння та підтримку у Галини Зіновіївни, Марії Іванівни, Наталії Ярославівни... І дотепер із задоволенням відвідую цей відділ.

З 1994 року працюю в Ужгородському університеті. Спочатку викладачем (1994) та доцентом (1994–2019) кафедри нової і новітньої історії та історіографії. З 15 січня 2019 року – доцент кафедри історії Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби. Протягом двадцяти років (1998–2018) був відповідальним секретарем видання «Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія». Тому кожен його випуск я передавав у відділ комплектування та наукової обробки документів (завідувачка Анжела Іванівна Товт). До речі, приносив (і буду це робити) “Календарі «Просвіти»” та іншу літературу.

Абонемент наукової та художньої літератури. Тут завжди привітні співробітники. Найдовше знаємо, і з найкращого боку, Ольгу Михайлівну Тиханович. Тут щиро вдячність треба висловити завідувачці відділу зберігання наукової літератури Оксані Іванівні Лютій.

Ми вже згадували читальну залу. Колись вона не могла вмістити усіх читачів. Студенти поспішали, щоб зайняти місце. Нині усе змінилося. Читальний зал на БАМі (вул. Університетська, 14) рідко буває заповненим. Студентська молодь впевнена, що усе є в Інтернеті. Але це не зовсім так. Співробітники залу на чолі з Оленою Федорівною Прохненко завжди готові прийти на допомогу. Це я не раз перевіряв на собі.

Крім того, із задоволенням працюю у секторі періодичних видань, яким завідує Наталія Тимофіївна Кирилюк. Він знаходиться у гуртожитку УжНУ № 5 (вул. Університетська, 10). Тут завжди раді читачеві: і студенту, і аспірантові, і викладачеві. Швидко можна отримати замовлений журнал чи газету. Співробітники сектора дуже доброзичливі.

І ще трохи про інформаційно-бібліографічний відділ (завідувачка Лариса Олександрівна Мельник), який активно займається науково-бібліографічною роботою, зокрема укладанням біобібліографій. Найперше згадаю, що О. Д. Закривидорога уклала мій біобібліографічний покажчик «Доцент Микола Олашин» [4]. У свою чергу, я був рецензентом низки покажчиків, укладених працівниками Наукової бібліотеки УжДУ (УжНУ) [9, 12, 15–17]. Окремо хочеться виділити видання “Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991–2015)”, де

зібрані основні здобутки викладачів та наукових співробітників нашого вишу за 25 років незалежної України. Тому я із задоволенням написав рецензію [10]. Писав я про директора Наукової бібліотеки УжНУ Олену Іванівну Почекутову [1, 2, 6] та бібліографа-дослідника, учасницю війни Олену Дем'янівну Закривидорогу [4, 5, 7, 8, 11, 13, 14]. З останньою ми дружили, неодноразово бував у неї вдома...

Обов'язково треба згадати теперішнього директора Наукової бібліотеки УжНУ Марію Миколаївну Медведь, яка очолює цей підрозділ вишу з 2013 року. Вона започаткувала роботу по штрих-кодуванню бібліотечного фонду. А ще з 2014 року почалося створення електронного репозитарію наукових публікацій ДВНЗ "Ужгородський національний університет". Звичайно, спочатку ці нововведення працівники бібліотеки зустріли без особливого ентузіазму. А тепер приїжджають колеги з інших бібліотек переймати досвід.

Ось так коротко про моє "кохання" до Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету. Впевнений, що її майбутнє буде мати успішну перспективу та вагомі здобутки. Бо усі читачі їй цього бажають.

Микола Олашин,
кандидат історичних наук, доцент
"

Література:

1. Олашин М. Берегиня духовних скарбів : [про д-ра Наук. б-ки УжНУ, заслуженого працівника культури України О. І. Почекутову]. *Срібна Земля*. 2001. 17 берез. (№ 10). С. 13. Фото.
2. Олашин М. Бібліотекар за покликом серця: До життєвого ювілею Олени Почекутової. *Старий Замок-Паланок*. 2006. 30 берез.-5 квіт. (№ 12). С. 14. Фото.
3. Доцент Микола Олашин : біобібліогр. покажч. / уклад. О. Д. Закривидорога ; вступ. нарис В. Ілька ; наук. ред. І. О. Мандрик. Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. 96 с. : іл. (Серія "Вчені Ужгородського національного університету").
4. Олашин М. Життя, віддане книгам: До ювілею бібліографа Олени Закривидороги. *Календар "Просвіти" на 2003 рік* / уклад. і ред. П. Федака. Ужгород : Закарпат. крайове т-во "Просвіта", 2003. С. 153-155. Фото.
5. Олашин М. Її багатство – духовні скарби: До життєвого ювілею Олени Закривидороги. *Трибуна*. 2008. 5 лип. (№ 47). С. 12. Фото.
6. Олашин М. Любов до книги на все життя: До життєвого ювілею Олени Почекутової. *Календар "Просвіти" на 2006 рік* / уклад. та редагування П. Федаки. Ужгород : Закарпат. крайове культ.-освіт. т-во "Просвіта", 2006. С. 58-60. Фото.
7. Олашин М. Олена Дем'янівна Закривидорога: 90-річчя від дня народження учасниці війни, високопрофесійного бібліотекаря, активного громадського діяча (1923–2012). *Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2013 рік* : рек. бібліогр.

посіб. Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2012. С. 251–255. Бібліогр.: С. 256–257.

8. Олашин М. Олена Дем'янівна Закривидорога: 90-річчя від дня народження учасниці війни, високопрофесійного бібліотекаря, активного громадського діяча (1923–2012). *Олена Закривидорога – книгознавець, бібліограф, педагог* : зб. матеріалів / уклад. : В. В. Воробець, Л. О. Мельник, С. П. Слєпньова ; відп. за вип. М. М. Медведь ; МОН України, ДВНЗ “УжНУ”, Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2014. С. 5–10.

9. Олашин М. В. Показчик про голодомор на Україні. *Молодь – Україні* : наук. зап. молодих учених Ужгор. держ. ун-ту / ЗМДС, Закарпат. Центр соціальної служби для молоді, Укр. асоц. студентів-істориків, Ужгор. держ. ун-т, Іст. фак., каф. історії України, Юрид. фак., каф. історії та теорії держави і права ; упоряд. і передм. Р. Офіцинського ; [редкол. : Р. Офіцинський (голов. ред.) та ін.]. Ужгород : Закарпат. Центр соціальної служби для молоді, 1995. Т. 5-6. С. 387–390. – *Рец. на кн.* : Голодомор 1932–1933 рр. на Україні : бібліогр. показч. / Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка УжДУ, Довідково-бібліогр. від.; уклад. О. Г. Люта ; відп. ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. О. І. Почекутова. Ужгород : [УжДУ], 1995. 31 с.

10. Олашин М. В. Показчик праць учених УжНУ за 25 років (1991–2015). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія* / МОН України, ДВНЗ “УжНУ”, Іст. ф-т ; [редкол. : О. С. Мазурок (голова) та ін.] ; відп. за вип. Н. П. Керецман. Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2016. Вип. 2 (35). С. 136–138. – *Рец. на кн.*: Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991–2015) / уклад. : О. В. Бряник, Н. С. Лехман, Л. О. Мельник, О. В. Хаван, О. З. Цуняк ; уклад. розд. «Дисертації» : Н. Я. Данилець, М. І. Чорній ; передм. В. І. Смоланки ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2016. 696 с.

11. Олашин М. Світлої пам'яті О. Д. Закривидороги : [некролог]. *Новини Закарпаття*. 2012. 17 берез. (№ 30–31). С. 23. Фото.

12. Олашин М. Цінний довідковий показчик. *Погляд*. 2004. 21 груд. (№ 11). С. 4. – *Рец. на кн.*: Видання Ужгородського національного університету за 2002 рік : бібліографічний показчик / уклад. : О. Д. Закривидорога, В. С. Морохович ; МОН України, Ужгор. нац. ун-т, Наук. б-ка. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2004. 51 с.

13. Олашин М. Щаслива жінка з нелегкою долею: (До ювілею бібліографа Олени Закривидороги). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Медицина*. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. Вип. 21. С. 286–287. Фото. (Вітаємо ювілярів).

14. Олашин М. Щаслива жінка з нелегкою долею: До ювілею бібліографа Олени Закривидороги. *Старий Замок*. 2003. 3 лип. (№ 55–56). С. 13. Фото.

15. Илько В., Олашин Н. Нужное справочное пособие. *Единство-плюс*. 1995. 4 марта (№ 9). С. 4. – *Рец. на кн.* : Професор Штернберг Яків Ісакович = Váradi-Sternberg János professzor: (До 70-річчя від дня народж.) = (Születésének 70-évfordulója tiszteletére): Бібліогр. показч. = Bibliográfia / М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка УжДУ ; вступ. ст. : Мандрик І. О., Шовш К. К. ; уклад. : О. Д. Закривидорога, І. О. Мандрик, Л. О. Мельник, М. В. Троян, К. К. Шовш ; бібліогр. ред. : О. Д. Закривидорога, Л. О. Мельник ;

наук. ред. та пер. з угор. на укр. мову : К. К. Шовш ; відп. за вип. О. І. Почекутова. Ужгород-Ungvár : [ВВК "Патент"], 1994. 88 с. – (Серія: "Вчені Ужгородського державного університету").

16. Олашин Н. Новое библиографическое издание. *Единство-плюс*. 1998. 1 авг. (№ 29). С. 6. – *Рец. на кн.*: Закривидорога Олена Дем'янівна: (До 75-річчя від дня народж.): бібліогр. покажч. / Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка УжДУ ; вступ. ст. Почекутової О. І. ; уклад.: С. П. Слєпньова, Т. В. Туренко ; відп. за вип.: О. І. Почекутова, Й. Я. Даньків, Г. М. Ножова. Ужгород : УжДУ, 1998. 21 с.

17. Олашин Н. Свидетельство многогранности таланта. *Единство-плюс*. 1996. 6 янв. (№ 2). С. 4. – *Рец. на кн.*: Олександр Духнович (1803–1865) : бібліогр. покажч. / М-во освіти України, Закарпат. обл. Рада нар. депутатів, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту, ЗОУНБ ; уклад. : О. Д. Закривидорога, Г. К. Ковальчук, В. В. Коллар, О. Г. Люга, Л. О. Мельник, М. Ю. Рушак, Т. В. Туренко ; наук. ред. : В. С. Поп, І. М. Сенько ; бібліогр. ред. : Л. О. Мельник ; худож. оформл. О. Є. Мельник ; відп. за вип. : О. І. Почекутова, Л. З. Григаш. Ужгород : [ВВК "Патент"], 1995. 282 с.

НАЙВАЖЛИВІША ЛАБОРАТОРІЯ УНІВЕРСИТЕТУ

Так склалися обставини, що після закінчення в 1972 році аспірантури мене призначили директором Наукової бібліотеки Ужгородського університету. Хоча на той час я вже мав немало власну бібліотеку (а в книгах кохався змалку), проте, очоливши бібліотечний колектив, я швидко збагнув, що бібліотечна справа – це спеціальна галузь, оволодіння якою вимагає й спеціальних знань. І я засів за літературу з основ бібліотекознавства і бібліографії. Добре, що всі найкращі книги з цих дисциплін були в нашій бібліотеці. Але цього було замало, бо, щоб стати кваліфікованим керівником університетської книгозбірні, потрібно

було також зайнятися вивченням її фондів, обсяг яких у той час сягнув за один мільйон двісті тисяч книг, журналів, брошур і т. ін. У такому морі джерел інформації розібратися нелегко.

Звичайно, мені довелося б значно довше черпати необхідні нові знання, якби не допоміг колектив бібліотеки, який тоді налічував понад шістдесят висококваліфікованих працівників і який мене сприйняв як свого нового керівника дуже привітно й доброзичливо. Багато з ким я був доти знайомий зі студентських та аспірантських років, коли відвідував бібліотеку ледь не щодня. У ті часи, коли підручників, фахової наукової та іншої літератури було замало, доступ до потрібної інформації здійснювався в основному через бібліотеки. З приємністю і вдячністю згадую тодішню завідувачку центральним книгосховищем Марію Іванівну Похияк, завідувачку відділу обслуговування читачів Олену Іванівну Почекутову, яка згодом тривалий час працювала директором бібліотеки, завідувачку відділом комплектування й обробки книжкових фондів Ганну Йосипівну Лізунову, заступника директора з наукової роботи Ганну Михайлівну Довганич, а також багатьох інших досвідчених бібліотекарів і бібліографів, серед них – Олену Дем'янівну Закривидорогу, Олену Миколаївну Фесенко (колишнього багатолітнього директора бібліотеки), Ганну Семенівну Запiсочну, Оксану Григорівну Люту, Габрієлу Іванівну Гомонай, Марію Олександрівну Фущич, Ольгу Єфремівну Платонову, Клавдію Семенівну Балкаєву, Людмилу Миронівну Траченко, Ольгу Давидівну Куцеконь, Марію Михайлівну Байвельман, Валентину Пилипівну Москаленко, Єву Шандорівну Калочай, Софію Степанівну Сороку, Ганну Іванівну Шніцер, Анастасію Павлівну Топчій та багатьох інших,

які невтомно трудилися на цій благородній ниві. Більшості з них, на жаль, уже немає в живих... Найкращі спогади у мене залишилися також про мого попередника на посаді директора Івана Івановича Кирячка, великого ерудита і безмежно закоханого в книгу, людину, що так рано пішла з життя...

Добираючи кадри, приймаючи на роботу нових працівників і спостерігаючи за їхньою подальшою долею протягом ряду років, я зробив висновок, що тих молодих людей, які влаштовуються на роботу в бібліотеці, можна досить чітко поділити на дві категорії: ті, що в бібліотеці затримуються короткий час (таких небагато), і ті, що залишаються в ній до кінця своєї трудової діяльності (їх більшість). Здавалося, зовсім недавно прийшли до бібліотеки працювати Світлана Павлівна Слепньова, Юдіта Федорівна Рогаль, Марія Василівна Баранник, Оксана Миколаївна Пеца, Людмила Олегівна Санько, Світлана Володимирівна Серединська, Марія Василівна Повхан, Наталія Тимофіївна Кирилук та інші, а вони вже досвідчені бібліотекарі зі значним стажем бібліотечної роботи, висококваліфіковані працівники, мудрі порадики в безмежному книжковому океані. Дехто з них уже на заслуженому відпочинку.

Пізніше, коли я перейшов з бібліотеки на викладацьку роботу, стали бібліотекарями чимало інших дівчат, які до сьогодні старанно трудяться в бібліотеці, незважаючи на нелегкі умови роботи, бо прикипіли душею до книги, до читача. Це Лариса Олександрівна Мельник, Світлана Германівна Кривова, Ольга Михайлівна Тиханович, Маргарета Берталонівна Гульпа, Марія Іванівна Чорній, Оксана Іванівна Люта, Анжела Іванівна Товт, Ольга Анатоліївна Шурубор, Магдалина Василівна Гамник, Юлія Василівна Яким та інші.

Коли я працював у бібліотеці, переконався, що здебільшого саме бібліотекарі належать до найсумлінніших і найбезкорисливіших працівників. Без них неможлива ані справжня наука, ані освіта, ані будь-яке хоч трохи цивілізоване суспільство. Жаль, що воно не тільки не спромоглося гідно оцінити їхній труд, але й поставило їх з усіх людей інтелектуальної праці чи не на найнижчий щабель матеріального благополуччя. Сумлінне ставлення бібліотекаря до своїх обов'язків гідне подиву. Не сподіваючись ні на яку винагороду, крім звичайної людської вдячності, справжній бібліотекар зробить усе для читача, враховуючи можливості його бібліотеки. Через катастрофічну нестачу потрібної площі книжкові фонди в нашій бібліотеці розміщені були далеко не найкращим чином: на височенних стелажах книги не стояли так, як у нормальних бібліотеках, а лежали великими стосами, і потрібну читачеві книгу доводилося шукати досить довго. Та, незважаючи на це, кількість відмов читачам у ті роки була мінімальна. І все це – завдяки наполегливій праці наших бібліотекарів.

Приємно констатувати, що останнім часом умови їхньої праці дещо поліпшилися, незрівнянно кращими стали видавничі можливості нашої книгозбірні, вони дуже стимулюють наукову бібліотечно-бібліографічну діяльність працівників, але, на жаль, перспективи створення сучасної наукової бібліотеки дуже віддалилися, стали невиразними. Адже кілька десятиліть тому планувалося побудувати для бібліотеки нашого університету окрему спеціальну будівлю, оснащену сучасним бібліотечним технічним обладнанням (навіть був розроблений проєкт спорудження бібліотеки), щоб в одному приміщенні зберігалися всі фонди, бо поки що вони розпорошені в різних місцях, що створює незручності для читачів і спричиняє неефективне використання бібліотечних фахівців.

Годі повірити, що хтось із справді освічених людей сумнівається в значенні бібліотек узагалі і вишівських зокрема. Адже для будь-якого студента, вченого, спеціаліста і взагалі культурної людини, бібліотека – скарбниця знань. Я вже тепер не пригадаю прізвища тієї людини, але це один із відомих організаторів вищої школи в США, який сказав: “Дайте мені бібліотеку, і я вам створю вищий навчальний заклад”. І насправді це не гіпербола. Бо якщо для представників природничих наук бібліотека є однією з найважливіших лабораторій, без якої вони не можуть обійтися, то для гуманітаріїв – єдина.

Поза всяким сумнівом, найбільшою цінністю будь-якої бібліотеки, крім її працівників, є її книги. Вишівська книгозбірня, комплектуючи свої фонди, завжди точно зорієнтована на конкретного читача – спеціаліста певної галузі знань, студента, що здобуває конкретну спеціальність. Тому майже всі книги в ній потрібні, важливі для цілком визначених категорій читачів. Але кожна бібліотека пишається ще й своїми особливими фондами, зібраннями. Бібліотека Ужгородського університету – це не тільки найбільша бібліотека в нашій області і одна з найбільших в Україні, вона ще володіє такими раритетами, що наявні лише в поодиноких книгозбірнях нашої країни. Це стосується в першу чергу стародруків – інкунабул, палеотипів та ін. – і цінних рукописів. В ній зберігається два з половиною десятки інкунабул – найдавніших друкованих книг, які побачили світ до 31 грудня 1500 року, декотрі з них не мають відповідників в інших бібліотеках не тільки України, але й інших держав, що виникли після розпаду Радянського Союзу.

Мені дуже приємно, що завдяки моїм старанням на посаді директора бібліотеки вдалося видрукувати окремою книжечкою “Каталог інкунабул бібліотеки Ужгородського державного університету” (Ужгород, 1974), укладений невтомним дослідником цих раритетів доцентом Ю. М. Саком. Тут описано 24 інкунабули, видані в 60–90-х роках XV ст. у різних містах Європи. У радянські часи видати таку працю було нелегко, але завдяки їй престиж нашої книгозбірні значно зріс: увесь світ дізнався

про те, які раритети зберігаються в ній. Пізніше було виявлено у відділі старої книги ще кілька інкунабул.

У фондах нашої бібліотеки зберігається також близько півтори сотні палеотипів (друкованих книг, що з'явилися на світ протягом першої половини XVI ст.), серед яких – знаменита “Острозька Біблія”, видрукувана 1581 року Іваном Федоровим, значна кількість книг, що вийшли протягом XVI–XVII ст. у друкарнях України тощо. На жаль, не всі тодішні керівники університету розуміли значущість цих скарбів. Були й такі, що називали ці безцінні витвори цивілізації “церковщиною”, “попівщиною”, яку слід відвезти в макулатуру, щоб у такий спосіб звільнити місце для надходжень нової літератури.

Над багатьма з цих скарбів нависла була серйозна загроза передачі їх Львівському музею історії релігії та атеїзму. Закарпатський обком компартії радо благословив прохання музею передати йому старі книги, а ректорат не менш радісно погодився його задовольнити. Як переживав тоді! Мудрі люди, з якими я поділився цією звісткою, в один голос категорично висловилися проти такої передачі, попереджаючи мене, що в разі здійснення її вся відповідальність (у першу чергу, звичайно, моральна) ляже на мене особисто. Однак не виконати таке розпорядження в ті часи – це розпрощатися з роботою і взагалі втратити всяку перспективу в своєму житті. Але й виконати його я не мав морального права. Що робити? Нарешті викристалізувалася рятувальна ідея: формально виконати розпорядження, не передавши нічого цінного. З цією метою було відібрано кілька десятків книжок (в тому числі некомплектних журналів), що не мали якоїсь вартості, і відправлено музею. Звичайно, повні комплекти цих журналів було залишено в нашій бібліотеці. Я дуже тривожився, що ця акція не пройде, але Бог змілувався над нами, і все скінчилося щасливо.

У роки мого директорування було безліч інших клопотів, малих і великих. Та чи не найбільшою була проблема розміщення фондів. Вона завжди була дуже далекою від свого розв'язання. Скільки пам'ятаю себе директором бібліотеки (а це було повних п'ять років, з 1972 до 1977 р.), стільки бібліотеку лихоманило безперервне переносування книг з одного приміщення в інше. Не встигли перевезти велику кількість книг у приміщення колишнього клубу університету (нині це приміщення, що прилягає зліва до корпусу юридичного факультету), як уже лунала команда забирати їх звідти до гуртожитку, а далі з одного гуртожитку до іншого і т. д. До сьогодні частина фондів бібліотеки зберігається в дуже поганих умовах, які унеможливають нормальне обслуговування читачів.

Бібліотеці завжди не вистачало грошей на придбання книг, хоч виділені бюджетні кошти тоді були вже не такі й малі. Але постійне розширення наукових інтересів учених нашого вишу, швидко нагромадження інформації, відкриття в університеті нових спеціальностей вимагали

забезпечення відповідною науковою, навчально-методичною та іншою літературою. Левову частку цієї «іншої» становила суспільно-політична література, значна кількість якої осідала мертвим багажем у книгосховищах, ніколи не використовуючись, і чекала на списання з приходом нового керівника колишньої нашої держави. Завжди багато грошей витрачалося для передплати газет і журналів. Був час, коли бібліотеці у централізованому порядку виділялася іноземна валюта на придбання відомих у світі іноземних наукових журналів. І щоб покривати всі ці витрати, повторюю, бюджетних грошей не вистачало. І тоді нас виручали керівники госпдоговірних наукових тем, що виконувалися вченими фізичного, математичного та хімічного факультетів. Вони виділяли бібліотеці для закупівлі нової літератури великі кошти.

Від того часу, як я перейшов з бібліотеки на викладацьку роботу, минуло понад чотири десятиліття, а я згадую бібліотечний період як один із найкращих у своєму житті. Саме тут, в університетській книгозбірні, відбувалося моє становлення як керівника великого, працелюбного, дуже людяного й цікавого колективу, як спеціаліста-мовознавця (під час роботи в бібліотеці, 1974 року, я захистив кандидатську дисертацію), викладача вишу (одночасно працював викладачем-погодинником кафедри української мови), наукового працівника, що глибоко збагнув значення бібліотеки в житті представника інтелектуальної праці. Це мені дуже допомогло в моєму подальшому зростанні.

Відвідуючи бібліотеку, щоразу відчуваю, ніби прийшов до рідних людей, які мені завжди раді, тому що бачу привітні обличчя бібліотекарів, які готові допомогти, доброзичливо поспілкуватися.

Іван Сабадош,
*директор Наукової бібліотеки
Ужгородського державного університету
(1972 – до серп. 1977),
доктор філологічних наук, професор*

ЖИТТЯ - НЕ ТІ ДНІ, ЩО ПРОЖИТИ, А ТІ, ЩО ЗАПАМ'ЯТАЛИСЯ!

Ужгородський університет зустрів своє 75-ліття. Це ювілей для усіх підрозділів, але найбільше – для чотирьох найстаріших факультетів, а також для вузівської бібліотеки, адже саме з цих п'яти структур і починався колись університет.

Його бібліотеці теж виповнилося 75. І водночас – значно більше, понад два століття. Бо цю бібліотеку почав збирати ще владика Андрій Бачинський, забезпечивши їй перші дев'ять тисяч томів. Потім вона поповнювалася його наступниками. Так там з'явилося понад двадцять інкунабул другої половини XV ст., палео-

типи XVI, сотні фоліантів подальших століть, унікальні манускрипти, мережані різними почерками. Після перетворення бібліотеки на університетську вона прийняла зібрання закритого товариства “Просвіта”, різних монастирів, інших організацій. Відтак пішли посилки з усього тодішнього СРСР, ці книжки мали перекреслені штампи десятків радянських бібліотек.

Бібліотека знаходилася у колишній (і нинішній) єпископській резиденції.

Мій комп'ютер виправляє “бібліотеку” на “білотку” – українську назву едельвейсу. Навряд чи у техніки бувають обмовки за Фрейдом, але ця саме така. Споруда унікальна і сама по собі, як архітектурна пам'ятка, і подіями, що відбувалися усередині неї упродовж століть. Тут завжди був епіцентр духовно-релігійного і культурно-освітнього життя нашого краю.

На початку 1980-х відвідувачів зустрічав вазон із бутафорським кущиком юкки, який чомусь не зберігся. Взагалі, усе ще дихало старовиною. Атмосфера по той бік прохідної була зовсім іншою, ніж у місті. Час тут ніби зупинявся, принаймні, протікав значно повільніше, ніж деінде. Що й казати, понад двадцять років, проведених у цьому своєрідному замку Іф, накладають певний відбиток.

З усієї багатотомної творчості сталінського лауреата – орденоносця Петра Павленка зберігся один-єдиний афоризм (зате який!): “Життя – не ті дні, що прожиті, а ті, що запам'яталися!”. Це саме про університетську бібліотеку. Вона дозволяла бути самим собою. Бо перші дні в університетських аудиторіях відверто розчарували.

Формально, звичайно, бібліотека була при університеті. Але фактично університет (принаймні, його гуманітарні факультети) існували при бібліотеці. Якщо робочий день починався в університеті, то продовжувався він потім у бібліотеці до самого вечора (у 1980-х бібліотека працювала до 20).

Антикварне дзеркало при вході, що відображало на своєму віку тисячі і тисячі людей, байдуже зустрічало і тебе. Наш старший товариш Б. Яценко, що теж тривалий час був читачем цієї бібліотеки, попри всю беземоційність, таку характерну для його покоління шістдесятників, визнав, що пережив тут найкращі часи свого життя. При погляді з бібліотечного вікна згадувалася Гоголева фраза про те, що з Карпат видно аж до самих країв світу. Особливо якщо це вікно карпатської бібліотеки.

На абонементі завжди було людно. Нині у це важко повірити, але колись люди читали книжки, за ними шикувалися цілі черги. Однієї бібліотекарки на абонементі не вистачало, їх завжди тут було дві-три. Ще більше публіки було у читальних залах, що тяглися один за одним, мов вагони поїзду. Самі фонди читального залу містилися в колишній єпископській каплиці. Тоді ми ще не знали, що під побілкою там сховані унікальні розписи Й. Бокшая, проте їхня енергетика якимось впливала на підсвідомість тодішніх студентів. Каталог просто вражав своїм мільйоном карток. Довідково-бібліографічний відділ для мене був серцем бібліотеки. Щодня тут робилася виставка нових надходжень, і можна було оперативно ознайомитися з доброю сотнею свіжих видань. Відділ карпатознавчої літератури – колишній відділ літератури спеціального зберігання, це був справжній острів скарбів. На зламі століть з'явилися ксерокси. У мене збереглося тисячі перезнятих сторінок.

Я досі буваю у тих стінах кілька разів на рік, коли владики Мілан і Ніл дають прес-конференції чи вручають премії ім. Терелі й ім. Лучкая. Кожна така аудієнція – як мандрівка в молодість. Трапезна резиденції міститься у колишньому книгосховищі історичної літератури – символічно. Спочатку ти живеш у бібліотеці, потім бібліотека живе у тобі. Вона переїхала зі старого приміщення у нове, та продовжує і далі служити новим студентам.

Сергій Федака,
*доктор історичних наук,
професор*

“Мені здається, ми зарано почали ховати паперову книгу та бібліотеку як таку. Зараз, гадаю, той час, коли бібліотеки переживають нову хвилю інтересу, власних ініціатив, власного життя. Ї треба цю хвилю підтримати”.
Сергій Жадан.

БІБЛІОГРАФІЯ (1995–2020 рр.)

Бібліографічний покажчик відображає шлях Наукової бібліотеки УжНУ за період із 1997 до 2020 року. Він є продовженням попередньої бібліографічної праці, опублікованої у збірнику “Скарбниця духовності” (1997 р.). При укладанні покажчика збережено структуру попереднього видання. Бібліографія охоплює літературу про книгозбірню, її фонди, структуру, кадри та наукову роботу. Зібрана література систематизована в 10 розділах. У кожному з розділів матеріали розміщені в хронологічному порядку, а в межах року – за алфавітом. Загалом праця містить 461 позицію і включає іменний покажчик.

Бібліографічний опис та скорочення слів у бібліографічних описах здійснено за чинними в Україні державними стандартами: ДСТУ 7.1:2006 “Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання”, ДСТУ 3582:2013 “Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила”.

Загальні питання

1. **Плоскіна, В.** Гинуть духовні багатства : [проблема приміщення університет. б-ки] / Василь Плоскіна // Новини Закарпаття. – 1990. – 18 груд. – С. 6.
2. **Кравченко, О.** Інкунабули на роздоріжжі : [про б-ку УжДУ та її колектив] / Олег Кравченко // Освіта. – 1992. – 16 черв. – С. 5.
3. **Москаленко, В.** Вузу ровесниця : [50 років б-ці УжДУ] / Валентина Москаленко // Ужгородський університет. – 1995. – 18 жовт. (№ 12–15). – С. 3. – На фото: ветерани Наукової б-ки УжДУ.
4. **Кузан, В.** Де поділася бібліотека монастиря? / В. Кузан // Християнський демократ. – 1997. – 22–30 берез. (№ 1).
5. **Почекутова, О.** Скарбниця знань : [б-ці УжДУ минуло 50 років] / Олена Почекутова // Ужгородський університет. – 1997. – 12 листоп. (№ 11–12). – С. 2.

6. **Почекутова, О.** Найбільша книгозбірня Закарпаття / Олена Почекутова // Новини Закарпаття. – 1997. – 21 черв. – С. 14.

7. **Університетська** бібліотека “взяла” відпустку : [двотижнева відпустка понад 30 працівникам через відсутність тепла] // Молодь Закарпаття. – 1997. – 25 січ. (№ 4). – С. 4.

8. **Святкує бібліотека** : [урочисті збори з нагоди 1-го Всеукр. дня б-к] // Ужгородський університет. – 1998. – 16 верес. (№ 15-16). – С. 4.

9. **Почекутова, О. І.** І на їхній “вулиці” буде свято : [розмова з дир. Наукової б-ки УЖДУ О. І. Почекутовою напередодні професійного свята бібліотекарів / інтер’ю вела Л. Попова] // Новини Закарпаття. – 1998. – 29 верес. (№ 48). – С. 7. – Фото.

10. **Шарган, Г.** Книга – вчитель одвічний : [у б-ці УЖДУ відбулась обл. наук.-практ. конф. для зав. б-ками вищ. та серед. навч. закладів] / Галина Шарган // Новини Закарпаття. – 1998. – 30 черв. (№ 97). – С. 3.

11. **Почекутова, О.** Наукова бібліотека і читач / Олена Почекутова // Ужгородський університет. – 1999. – 21 жовт. (№ 13-14). – С. 1-2. (На допомогу студентів і викладачеві).

12. **Роман, В.** Бережіть книжки... : [правила користування б-кою УЖДУ] / Вікторія Роман // Погляд. – 1999. – 28 верес. (№ 9). – С. 7.

13. **Почекутова, О.** Ровесники : [б-ці УЖНУ – 55] / Олена Почекутова // Ужгородський університет. – 2001. – 16 лют. (№ 1-2). – С. 1-2. – На фото: будівля бібліотеки; колектив бібліотеки в день зустрічі з ветеранами Другої світової війни (трав. 2000 р.).

14. **Почекутова Олена:** “Наша бібліотека багата на унікальні пам’ятки...” : [інтер’ю з дир. Наукової бібліотеки УЖНУ О. Почекутовою / записала Сніжана Русин] // Погляд. – 2001. – 31 берез. (№ 3). – С. 5.

15. **Бобер, Л.** Збережім скарбниці мудрості : [проблеми б-ки УЖНУ] / Л. Бобер // Світогляд. – 2003. – 1 листоп. – С. 13.

16. **Довганинець, Т.** Незамінний помічник : (За рік читачам Наукової бібліотеки УЖНУ видається понад 1 мільйон 260 тисяч примірників різних видань) / Тетяна Довганинець // Погляд. – 2003. – Серп. (№ 6). – С. 5.

17. **Шаульський, М.** Бібліотечні мотиви у світлі перспективи : [в Ужгороді відбувся семінар для зав. б-к навч. закладів на тему: “Завдання бібліотек по забезпеченню навчального процесу на сучасному етапі”. З доп. виступила дир. Наукової б-ки О. Почекутова] / М. Шаульський // Погляд. – 2001. – 30 жовт. (№ 10). – С. 2.

18. **Довганинець, Т.** Коли книга – постійний супутник життя... : [про Наук. б-ку УЖНУ] / Тетяна Довганинець // Погляд. – 2003. – 30 верес. (№ 7). – С. 1. – На фото: колектив б-ки.

19. **Ліврінц, А.** Храм духовності в різних контекстах: (Доля приміщення резиденції вирішується) / А. Ліврінц // РІО. – 2003. – 12 лип. (№ 28). – С. 12.

20. **Федака, С.** Труди і дні університетської бібліотеки / Сергій Федака // Світогляд. – 2003. – 27 верес. (№ 35). – С. 12. – (До Всеукраїнського дня бібліотек).

21. **Шарган, Г.** У центрі уваги – бібліотеки : [б-ка УЖНУ організувала і провела семінар для зав. б-ками вищ. навч. закладів області] / Галина Шарган // Погляд. – 2003. – 3 груд. (№ 9). – С. 4.

22. **Шляхом** співпраці і взаємопорозуміння : [про зустріч ректора УжНУ В. Сливки з новопризначеним єпископом Мукачівської єпархії Міланом Шашіком, під час якої йшлося про можливість передачі приміщень б-ки у розпорядження греко-католицької громади] // Погляд. – 2003. – 27 лют. (№ 1). – С. 1. – На фото: В. Сливка та М. Шашік біля корпусу б-ки.
23. **Бібліотека** повернула капличку : [перший крок зроблено 27 верес. 2004 р.] // Трембіта. – 2004. – 2 жовт. (№ 35). – С. 2.
24. **Галь, Н.** Каплицю повернуто власнику / Н. Галь // Закарпатська правда. – 2004. – 2-8 жовт. (№ 38). – С. 2.
25. **Е. М.** Єпископська каплиця в Ужгороді / Е. М. // Благовісник. – 2004. – Річник 13. – Груд. (№ 13). – С. 11. – На фото: фрески Й. Бокшая в єпископській каплиці.
26. **Капличку** УжНУ передано єпархії // Старий Замок. – 2004. – 1-7 жовт. (№ 78-79) – С. 3.
27. **Кобеляцький, В.** Зберегти духовність нащадкам : [загострення ситуації між вірниками греко-католицької церкви та адміністрацією і трудовим колективом б-ки УжНУ. Наказ в. о. ректора УжНУ проф. Русина В. І. про переселення чит. зали періодики в приміщення бару-кав'ярні в гуртожитку № 5] / В. Кобеляцький // Закарпатська правда. – 2004. – Верес.
28. **Мацо, М.** Дорога до храму : Єпископська каплиця Ужгородського кафедрального собору офіційно передана Мукачівській греко-католицькій єпархії / М. Мацо // Світогляд. – 2004. – 2 жовт. – С. 1.
29. **Приміщення** бібліотеки УжНУ повернули Мукачівській греко-католицькій єпархії // РІО. – 2004. – 2 жовт. – С. 4.
30. **Схаменіться** професори: головний редактор газети "Трибуна" від бібліотекаря УжНУ : [звернення до в. о. ректора УжНУ проф. В. І. Русина та проректора Ю. М. Височанського з проханням відмінити наказ про переселення чит. зали б-ки в приміщення колишньої кав'ярні гуртожитку № 5] // Трибуна. – 2004. – 17 серп. (№ 59). – С. 2.
31. **Ужгородський** університет позбувся старовинної бібліотеки : [коротко про плани переселення б-ки] // Вісті тижня. – 2004. – 11 верес. (№ 40). – С. 2.
32. **Діяльність** УжНУ буде прозорою: А будівля ОДА ідеальна для бібліотеки // Срібна Земля. – 2005. – 16 квіт. – С. 3.
33. **Фединишинець, В.** Навколо проблем бібліотеки Ужгородського національного університету / Володимир Фединишинець // Трибуна. – 2004. – 31 серп. (№ 62). – С. 8.
34. **Любка, А.** Скарбники інтелекту : (30 вересня – День бібліотекаря) / Андрій Любка // Карпатський голос. – 2005. – 1-7 жовт. (№ 29). – С. 7. – На фото: колектив бібліотеки УжНУ.
35. **Кошовий, В.** Бібліотеку УжНУ перенесуть на БАМ: (Про це заявив ректор Микола Вегеш) / Василь Кошовий // Неділя. – 2005. – 16-22 лип. (№ 29). – С. 13.
36. **Почекутова, О.** Ровесниця університету: (Здобутки, проблеми та перспективи бібліотеки УжНУ) / Олена Почекутова // Погляд. – 2005. – 13 жовт. (№ 8). – С. 7. – На фото: колектив бібліотеки УжНУ.
37. **Федака, С.** Найбільша книгозбірня області має жіноче обличчя / Сергій Федака // Новини Закарпаття. – 2005. – 27 жовт. (№ 162). – С. 8.

38. **Деметер, Є.** Хто зазіхає на Ужгородський ліцей? : [Наукова б-ка УжНУ] / Є. Деметер // РІО. – 2006. – 11 лют. – С. 8.
39. **Липкань, Л.** Бібліотекарі області переймали досвід ЗакДУ : [наук.-практ. конф. в ЗакДУ] / Лариса Липкань // Ужгород. – 2006. – 10 черв. – С. 12.
40. **Почекутова, О.** Ровесниця вузу / Олена Почекутова // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2006. – 22 верес. (№ 10). – С. 6-7. – (30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек).
41. **Ректор** УжНУ Микола Вегеш: “Бібліотека університету практично бездіє” : [питання з перенесенням бібліотеки УжНУ залишається відкритим / інтерв’ю з ректором М. Вегешем та дир. б-ки О. Почекутовою] // Неділя. – 2006. – 9-15 груд. (№ 49). – С. 3а.
42. **Сміян, К.** Бібліотеки мають спільні проблеми : [на базі б-ки ЗакДУ була проведена обласна наук.-практ. конф. на тему: “Забезпечення навчального та навчально-виховного процесу вузу в умовах запровадження передових інформаційних технологій”] / Костянтин Сміян // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2006. – 8 верес. (№ 9). – С. 11.
43. **Токар, М.** Проблемам Наукової бібліотеки УжНУ – першочергова увага / Маріан Токар // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2006. – 1 лют. (№ 1). – С. 6.
44. **УжНУ** повертає приміщення бібліотеки // Ужгород. – 2006. – 17 черв. – С. 2.
45. **Штефаньо, О.** Єпископську резиденцію повертають церкви: (А куди подітися бібліотеці УжНУ?) / Оксана Штефаньо // Фест. – 2006. – 22-28 черв. (№ 24). – С. 3.
46. **Штефаньо, О.** У бібліотеці УжНУ гниють книги: (Дотепер не вирішили куди перенести) / Оксана Штефаньо // Фест. – 2006. – 7-13 груд. (№ 44). – С. 2.
47. **Гунько, Н.** Із книгою на “ти”. 30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек / Наталія Гунько // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 9 жовт. (№ 10). – С. 4.
48. **Зубач, В.** Маленька болонка Болонського процесу: [про УжНУ та бібліотеку] / Василь Зубач // Закарпатська правда. – 2007. – 8-14 верес. (№ 32). – С. 12.
49. **Медвідь, М.** Бібліотека Закарпатського державного університету – бібліотека нового покоління : [розмова з дир. б-ки ЗакДУ / вела Л. Липкань] // Старий Замок. Паланок. – 2007. – 11-17 жовт. – С. 18.
50. **Медвідь, М.** Бібліотека нового покоління : [інтерв’ю з дир. б-ки ЗакДУ Марією Медвідь / вела Л. Липкань] // Освіта України. – 2007. – 16 жовт. – С. 1, 3.
51. **Почекутова, О.** Наукова бібліотека УжНУ – скарбниця книг / Олена Почекутова // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 19 листоп. (№ 11). – С. 10-12.
52. **Соціаліст** Станіслав Ніколаєнко пообіцяв вирішити проблему з бібліотекою Ужгородського нацуніверситету // Чиста політика. – 2007. – 22 верес. (№ 56). – С. 5.
53. **Університетську** бібліотеку таки заберуть із єпископського приміщення // Неділя. – 2007. – 18-24 серп. (№ 33). – С. 3а.
54. **Вінявська, Х.** Народження університетського серця : (В УжНУ будують нову бібліотеку!) / Христина Вінявська // Погляд. – 2008. – 29 серп. (№ 5). – С. 2.
55. **Власенко, В.** Холод не тітка : [цю зиму наша книгарня провела без опалення] / Віра Власенко, Катерина Маріненко // Вектор. – 2008. – Берез. (№ 1). – С. 1.
56. **Деяк, Л.** Наші бібліотеки заслуговують кращого... : [розмова з дир. б-ки УжНУ Наталією Гунько про стан справ закладу сьогодні] / Любов Деяк // Ужгород. – 2008. – 27 верес. (№ 41). – С. 5.

57. **Мукачівській** греко-католицькій єпархії таки повернуть її резиденцію в Ужгороді? // Репортер. – 2008. – 11 черв. (№ 22). – С. 2.

58. **На освіту** грошей не шкода: (Нова сучасна бібліотека УжНУ матиме електронний каталог та інтернет) : [розмова про будівництво б-ки з проректором УжНУ В. Шетелею / розмовляв Ю. Лівак] // Новини Закарпаття. – 2008. – 9 серп. (№ 89-90). – С. 18.

59. **Савицька, Е.** Книги не винні: (На будівництво нової бібліотеки Ужгородського університету потрібно 11 мільйонів гривень) / Еліна Савицька // Закарпатські новини. – 2008. – 11-18 верес. – С. 3.

60. **Ужгородський** національний таки матиме нову бібліотеку // Новини Закарпаття. – 2008. – 17 лип. (№ 78). – С. 4.

61. **Бібліотека** УжНУ ще до кінця року буде в новому приміщенні // Старий Замок. Паланок. – 2009. – 1-7 жовт. (№ 39). – С. 2.

62. **Кондришин, А.** Дві давні “студентські” проблеми вирішуються завдяки наполегливості однієї людини : [про благодійну допомогу Івана Балого] / А. Кондришин // Новини Закарпаття. – 2009. – 21 листоп. (№ 131-132). – С. 5. – (Розділи: 1. Найбільшому факультету УжНУ до дня студентства Іван Балого подарував “автономку”; 2. У новий рік – з новою бібліотекою).

63. **Метенканич, М.** Бібліотека УжНУ: випробування Арктикою / Мирослав Метенканич // Карпатська правда. – 2009. – Січ. – С. 3.

64. **Почекутова, О.:** “Бібліотека – найкращий спадок одного покоління іншому” : [розмова з дир. наук. б-ки УжНУ О. Почекутовою] // Гармасій, І. М. Висока наука: Ужгородський національний : інтерв'ю / І. М. Гармасій. – Ужгород : Гражда, 2009. – С. 136-142.

65. **В УжНУ** урочисто презентували нове приміщення наукової бібліотеки // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2010. – 20 жовт. (№ 8). – С. 2-3. – Фото.

66. **Галас, К.** Бібліотеки – освіті й науці: 5-16 верес. 2010 р. згідно з планом роботи МОН України на 2010 рік на базі НБ УжНУ під керівництвом НМБК (наук.-метод. бібліотечної комісії) відбулася нарада-семинар “Внесок бібліотек ВНЗ Київської та Львівської зон у розвиток освіти і науки України” директорів бібліотек ВНЗ названих зональних методоб'єднань / К. Галас // Погляд. – 2010. – 30 верес. (№ 8). – С. 9.

67. **Лисюк, В.** Святина книг відтепер “мешкатиме” на “БАМІ”: (Уперше за три роки бібліотекарі УжНУ працюватимуть у справжньому теплі й комфорті. Університет відсвяткував не тільки 65-річчя, але й перенесення головного фонду книг) / В. Лисюк, М. Черничко // Погляд. – 2010. – 29 жовт. (№ 9). – С. 2.

68. **Лівак, Ю.** Учись студенте!: (У новій бібліотеці УжНУ передбачили всі умови для комфортної роботи) / Юрій Лівак // Новини Закарпаття. – 2010. – 21-27 жовт. (№ 62). – С. 3-4. – На фото: перерізання стрічки на урочистому відкритті бібліотеки.

69. **Макара, А.** Як подарунок до свого 65-річчя УжНУ отримав... наукову бібліотеку / Анастасія Макара // Новини Закарпаття. – 2010. – 19 жовт. (№ 117). – С. 1. – На фото: урочиста мить відкриття бібліотеки.

70. **Савицька, Е.** Студентам – нову бібліотеку: (Одна з найбільших у Західній Україні бібліотека УжНУ відсвяткувала новосілля) / Е. Савицька // Експрес. – 2010. – 21-28 жовт. (№ 116). – С. 21.

71. **Велике** переселення: університетська бібліотека поступово звільняє єпископську резиденцію // Новини Закарпаття. – 2011. – 6 серп. (№ 84–85). – С. 3.
72. **Нірода, О.** Храми збереженого часу : [про Наук. б-ку УжНУ та інші б-ки Ужгорода] / О. Нірода // Ужгород. – 2012. – 17 берез. (№ 11). – С. 14.
73. **Перенесення** з єпископської резиденції книжкових фондів бібліотеки УжНУ – проблема, яку ніяк не вдається вирішити // Новини Закарпаття. – 2012. – 30 черв. – С. 4.
74. **До Всеукраїнського** дня бібліотек : [доповідь дир. Наук. б-ки УжНУ М. Медведь на зібранні колективу, приуроченому до Всеукр. дня бібліотек] // Карпатська Україна. – 2013. – 5 жовт. (№ 40). – С. 3.
75. **Перший** крок у створенні електронної бібліотеки УжНУ зроблено : [подяка від колективу б-ки кафедри обліку і аудиту Ін-ту економіки і міжнар. відносин за передачу до фондів книгозбірні електронного варіанта підручників та метод. посібників] // Погляд. – 2013. – 26 лют. (№ 1). – С. 6.
76. **Лапига, С.** УжНУ – перспективи розвитку. В. о. ректора Володимир Смоленка зустрівся з працівниками Наукової бібліотеки й викладачами кафедри фізичного виховання / Світлана Лапига // Карпатська Україна. – 2014. – 19 квіт. – С. 1.
77. **Уже наступного** року в УжНУ може з'явитися Вишеградська бібліотека : [голова облдержадміністрації В. Губаль звернувся до Надзвичайного і Повноважного Посла Словацької Республіки в Україні Ю. Сівачека щодо створення Вишеградської б-ки на базі УжНУ] // Новини Закарпаття. – 2014. – 15 листоп. (№ 127–128). – С. 5.
78. **У ректораті** з участю представників обласної влади і духовенства обговорили проект перенесення книжкового фонду бібліотеки УжНУ // Карпатська Україна. – 2014. – 26 лип. (№ 9). – С. 3.
79. **Гараздій, М.** Рокфеллер сьогодні, або Кілька штрихів до формування скарбниці книжок в УжНУ / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2015. – 21 лип. (№ 7). – С. 3.
80. **Медведь, М.** Наукова бібліотека Ужгородського національного університету в умовах інформаційного суспільства: (Як живе, якими успіхами зустрічає своє 70-річчя найбільша книгозбірня Закарпаття) / Марія Медведь // Погляд. – 2015. – 17 листоп. (№ 11). – С. 5.
81. **Гараздій, М.** Бібліотека, яка працює... цілодобово : [уся навчальна літ. б-ки УжНУ занесена в електронну базу, що дає можливість користувачам шукати необхідні видання цілодобово] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2017. – 27 верес. (№ 9). – С. 6.
82. **Топ-10** бібліотечних читачів : [книгозбірня УжНУ склала цікавий рейтинг своїх відвідувачів] // Погляд. – 2019. – 30 січ. (№ 1). – С. 8.
83. **Літераті, Т.** Бібліотека УжНУ: 75-річна історія від однієї кімнатки – до півтора мільйонного фонду / Тетяна Літераті // Ужгород. – 2020. – 10 жовт. (№ 41). – С. 5.
84. **Гараздій, М.** Три чвертьстоліття, три історії, три любові : (Науковій бібліотеці Ужгородського національного університету – 75!) / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2020. – 28 жовт. (№ 10). – С. 4–5.

Фонди. Рідкісні книги. Нові надходження

85. **Серединська, С.** Надійшли до бібліотеки : [21 назва нових книг] / С. Серединська // Ужгородський університет. – 1997. – 16 верес. (№ 9–10). – С. 4.

86. **Ворошилов, Ю.** Британська Рада і Бібліотека Тисячоліття : [завдяки новому проекту “Бібліотека Тисячоліття” б-ка Ужгор. держуніверситету отримала в дарунок 250 томів класики світової літератури англ. мовою] / Юрій Ворошилов // Ужгородський університет. – 1998. – 31 груд. (№ 19–20). – С. 2.

87. **Федака, С.** Приємний сюрприз: (У бібліотеці УжДУ виявлено працю Юрія Венеліна) : [Марія Похияк виявила у фондах б-ки одне з найважливіших видань вченого “Влахо-болгарские или дако-славянские грамоты, собранные и объясненные на иждивении императорской Российской Академии Юрием Венелиным” (СПб., 1840)] / Сергій Федака // Срібна Земля. Фест. – 1997. – 2–8 жовт. (№ 39). – С. 3. – (Знахідки).

88. **Став** меценатом... журналіст: (Михайло Папіш зробив подарунок бібліотеці УжДУ) // Срібна Земля-Фест. – 1998. – 27 серп.–2 верес. (№ 34). – С. 2–3.

89. **Нові** надходження: (навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою УжНУ протягом 2000–2001 років) : [на прохання студентів, викладачів УжНУ “Погляд” розпочинає подавати перелік друкованих видань, які надходять до фондів б-ки ун-ту] // Погляд. – 2001. – 26 черв. (№ 6). – С. 7.

90. **Нові** надходження : (навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою УжНУ протягом червня 2001 року) // Погляд. – 2001. – 28 серп. (№ 8). – С. 7. – (За інформацією відділу комплектування).

91. **Нові** надходження: (навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою УжНУ протягом червня 2001 року) // Погляд. – 2001. – 2 жовт. (№ 9). – С. 7. – (За інформацією відділу комплектування).

92. **Нові** надходження іноземної навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою УжНУ протягом 2000–2001 навчальних років // Погляд. – 2001. – 30 жовт. (№ 10). – С. 4.

93. **Нові** надходження: (навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою УжНУ протягом 2000–2001 років // Погляд. – 2001. – 27 листоп. (№ 11). – С. 7. – (Відділ іноземної літератури).

94. **Нові** надходження навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою Ужгородського національного університету протягом вересня 2001 року // Погляд. – 2002. – 5 лют. (№ 1). – С. 7. – (Відділ комплектування).

95. **Нові** надходження навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою Ужгородського національного університету протягом вересня 2001 року // Погляд. – 2002. – 30 квіт. (№ 3). – С. 7. – (Відділ комплектування).

96. **Нові** надходження навчальної та наукової літератури, отримані бібліотекою Ужгородського національного університету протягом жовтня 2001 року // Погляд. – 2002. – 28 трав. (№ 4). – С. 7. – (Відділ комплектування).

97. **Закривидорога, О.** Реферативний журнал продовжує інформувати користувачів : [про новий укр. реферативний журн. “Джерело”] / О. Закривидорога, А. Таловири // Погляд. – 2002. – 27 черв. (№ 5). – С. 5.

98. **Семрад, О.** Перший в історії підручник з хімії – у фондах Наукової бібліотеки УжНУ / О. Семрад, О. Почекутова, Є. Калочай // Погляд. – 2003. – 30 груд. (№ 10). – С. 7.

99. **Соколов, В.** Місце природничо-наукової книжки у фондах бібліотек монастирів у Західній Україні в XVIII ст. / В. Соколов // Вісник Книжкової палати. – 2004. – № 4. – С. 36.

100. **Сміян, К.** До фондів Наукової бібліотеки УжНУ : [до б-ки надійшов у подарунок комплект літ. від Волинської держ. обл. універс. наук. б-ки ім. Олени Пчілки] / Костянтин Сміян // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 7 берез. (№ 3). – С. 16.

101. **Товт, А.** До фондів Наукової бібліотеки УжНУ : [перелік посібників та підручників, що надійшли до б-ки з М-ва освіти і науки] / Анжела Товт // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 16 квіт. (№ 6). – С. 16.

102. **Ужгород.** Наукова бібліотека Ужгородського національного університету // Ільницька, Л. І. “Русалка Днестровая” (1837) у бібліотеках і музеях світу: історико-книгознавче дослідження / Луїза Іванівна Ільницька ; відп. ред. Л. В. Головата. – Львів : Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка, 2007. – С. 122-124.

103. **Закривидорога, Е.** Раритетные издания и литература о жизни и творчестве Н. В. Гоголя в Научной библиотеке Ужгородского национального университета / Е. Закривидорога // Русская культура Закарпаття. Альманах 2009 / сост. А. Е. Луговой ; Закарпат. обл. общество рус. культуры “Русь”, Ужгор. общество рус. культуры. – Ужгород, 2009. – Вып. 3. – С. 66-76. – (200-летию Н. В. Гоголя посвящается).

104. **Бедзір, Н.** Російський подарунок – 300 цінних книг – переданий науковцям і студентам УжНУ / Наталія Бедзір // Неділя. – 2011. – 28 жовт. (№ 43). – С. 6.

105. **Кривошакко, В.** Русский праздник на университетской улице : [б-ке УжНУ Дом русского зарубежья им. О. Солженицына подарил 300 книг] / Владимир Кривошакко // Европа-Центр. – 2011. – 21 окт. – С. 14.

106. **Левіна, І.** Наукова бібліотека УжНУ поповнилася цінними виданнями : [до 66-ї річниці б-ка УжНУ отримала книги від Дому рос. зарубіжжя ім. О. Солженицина] / Ірина Левіна // Погляд. – 2011. – 28 жовт. (№ 8). – С. 12.

107. **Леонова, О.** 300 книг у подарунок / Олександра Леонова // Ужгород. – 2011. – 22 жовт. (№ 40). – С. 2.

108. **Руденко, Г.** Київський університет права поповнив наукову бібліотеку УжНУ / Г. Руденко // Срібна Земля. Фест. – 2013. – 19-25 квіт. (№ 15). – С. 6.

109. **Монич, О.,** протоієрей. До історії бібліотеки Мукачівського монастиря / Олександр Монич, протоієрей // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. / відп. ред. І. В. Сабадош. – Ужгород : Говерла, 2018. – Вип. 23. – С. 217-227. – Рез. англ. – Бібліогр.: с. 225-227 (35 назв).

Пропаганда бібліотечних фондів. Виставки літератури

110. **Шана** будителю : [виставка літ., присвячена 195-річчю від дня народж. поета, драматурга, історика, автора підручників, громад. діяча О. Духновича] // Срібна Земля. – 1998. – 30 квіт. (№ 17). – С. 2.

111. **Шарган, Г.** До відзначення пам'ятних дат : [до 180-річчя від дня народж. А. Добрянського; “Життя її піснею стало...” – до 60-річчя Миколаї Божук; “Срібна Земля і її син” – до 120-річчя з дня народж. В. Пачовського] / Галина Шарган // Новини Закарпаття. – 1998. – 27 січ. (№ 13). – С. 3.

112. **Федака, С.** Ужгород у 1928 році : [до Дня Ужгорода університет. б-ка розгорнула виставку давніх видань про місто] / Сергій Федака // Ужгород. – 2003. – 18 жовт. (№ 41). – С. 15.

113. **Яворська, О.** В УжНУ відкрито виставку творів : [23–24 квіт. в б-ці відкрито виставку творів О. Духновича] / Ольга Яворська // Погляд. – 2003. – 24 квіт. (№ 3). – С. 5.

114. **Найчук, О.** З добрим словом про Олену Рудловчак : [на філол. ф-ті відбулися ювілейні читання з нагоди 85-річчя Олени Рудловчак та виставка її творів] / Ольга Найчук // Погляд. – 2004. – Берез. (№ 2). – С. 5.

115. **До дня міста** : [у краєзнавчому відділі б-ки УжНУ відбулася виставка до 1116-ї річниці Ужгорода] // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2009. – 15 жовт. (№ 7). – С. 3.

116. **Черничко, М.** Шляхами давнього Ужгорода : [виставка періодичних видань у краєзнавчому відділі] / М. Черничко // РІО. – 2009. – 24 жовт. – С. 8.

117. **Кочіш, М.** До ювілею від дня народження Томаша Масарика : [б-ка відзначила 160-річчя Т. Г. Масарика виставкою літ.] / Мирослава Кочіш // Погляд. – 2010. – 29 груд. (№ 9–10). – С. 5.

118. **Лопіт, І.** Незабутнє не забувається... : [про книжкові виставки та інші заходи б-ки, присвячені 65-ій річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні] / Ірина Лопіт // Срібна Земля. – 2010. – 7 трав. (№ 11). – С. 3.

119. **Чорній, М.** “Диво-сад Федора Потушняка” : [книжкова виставка у краєзнавчому відділі] / Марія Чорній // Погляд. – 2010. – 31 берез. (№ 3). – С. 5.

120. **Ільницька, Н.** До ювілею Григорія Жатковича : [відкрито виставку “Григорій Жаткович: 125-річчя від дня народження губернатора Підкарпатської Русі (1886–1967)”] / Неля Ільницька // Погляд. – 2011. – 27 груд. (№ 10). – С. 13.

121. **Кофель, А.** Книги – шлях до знань: У бібліотеці УжНУ організовано виставку, присвячену книзі “Номо Legens” (“Людина, яка читає”) / Андріана Кофель // Погляд. – 2012. – 31 серп. (№ 7). – С. 12.

122. **Сов'як, Р.** В УжНУ об'єднали бібліотечну справу, математику і мистецтво : [15 лютого 2012 р. у чит. залі періодики № 2 відбулася презентація математичних журналів, а також виставка художника та скульптора Василя Сочки] / Р. Сов'як // Старий Замок. Паланок. – 2012. – 16–22 лют. (№ 6). – С. 10.

123. **“Верховинський самоцвіт”**: До 75-річчя від дня народження талановитого літературознавця, фольклориста, краєзнавця І. М. Сенька : [книжкова виставка творчого доробку ювіляра] // Погляд. – 2012. – 29 черв. (№ 6). – С. 13.

124. **З нагоди 67-річчя УжНУ** в Науковій бібліотеці нашого закладу було розгорнуто книжкову виставку // Погляд. – 2012. – 30 жовт. (№ 9). – С. 2.

125. **Із праць учених УжНУ** : [у вестибюлі б-ки діє постійна виставка “Праці вчених УжНУ”] // Погляд. – 2012. – 31 серп. (№ 7). – С. 5. – (За інформацією Наукової бібліотеки УжНУ).

126. **Чорній, М.** “Сторінками історії древнього Ужгорода” : [у краєзнавчому відділі діє виставка, приурочена 1119-ій річниці міста] / Марія Чорній // Погляд. – 2012. – 29 верес. (№ 8). – С. 6.

127. **Чорній, М.** Пам'яті Андрія Бачинського / Марія Чорній // Погляд. – 2012. – 27 листоп. (№ 9). – С. 4.

128. **Кухарець, В.** У бібліотеці УжНУ триває виставка цінних видань / В. Кухарець // Погляд. – 2013. – 30 верес. (№ 8). – С. 4.

129. **Чорній, М.** На пошану Павлу Чучці : [виставка, приурочена ювілею відомого вченого-мовознавця] / Марія Чорній // Погляд. – 2013. – 26 лют. (№ 1). – С. 2.

130. **Гараздій, М.** “Скарби старої закарпатської книжності” : [під такою назвою у краєзнавчому відділі триває виставка, приурочена до 70-річчя вишу і книгозбірні] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2015. – 17 листоп. (№ 11). – С. 3.

131. **Бескид, Л.** “Моє мистецтво належить світові” : [виставка з нагоди 125-річчя від дня народж. фундатора закарпат. школи живопису Адальберта Ерделі] / Людмила Бескид // Погляд. – 2016. – 30 черв. (№ 6). – С. 3.

132. **Гараздій, М.** “Піднесений гімн рідній землі” : [виставка, присвячена 125-річчю з дня народж. живописця Йосипа Бокшая] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2016. – 27 жовт. (№ 10). – С. 6.

133. **Гараздій, М.** “Володарка ключа золотого...” : [у краєзнавчому відділі організовано виставку, присвячену 80-літтю бібліографа О. Г. Лютої] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2017. – 29 серп. (№ 8). – С. 6.

134. **Гараздій, М.** Сучасне і минуле – на книжкових стелажах : [дві виставки – до 50-ліття ст. викладача О. Гріна та до 120-річчя з дня народж. письменника В. Гренджі-Донського] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2017. – 28 квіт. (№ 4). – С. 6.

135. **Чорній, М.** “На відстані часу” : [виставка до 245-річчя від дня народж. видатного закарпатця Івана Семеновича Орлая] / Марія Чорній // Погляд. – 2017. – 30 берез. (№ 3). – С. 3.

136. **Гараздій, М.** “...“Пчїлка” досі збирає творчий нектар” : [сторінками відомого закарпатського часопису у формі віртуальної виставки] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2018. – 29 серп. (№ 8). – С. 6.

137. **Тарасюк, В.** “Життя, заповнене самовіддачею” : [пам’ять ректора Володимира Сливки у краєзнавчому відділі вшанували виставкою] / Володимир Тарасюк, Мирослава Гараздій // Погляд. – 2018. – 30 трав. (№ 5). – С. 2.

138. **Гараздій, М.** “Намисто її життя та праці” – в одній експозиції : [виставка, присвячена 100-річчю від дня народж. О. М. Рудловчак] / М. Гараздій // Погляд. – 2019. – 27 лют. (№ 2). – С. 6.

139. **Гараздій, М.** “Так ніхто не кохав”... Від “Стилету до стилосу”! : [у чит. залі відбувся літературний вечір до Дня закоханих та розгорнуто тематичну виставку “Любов небесна. Любов земна”] / М. Гараздій // Погляд. – 2019. – 27 лют. (№ 2). – С. 8.

140. **Мочан, А.** До бібліотеки – із подарунком : [у чит. залі відбулася зустріч із відомим фольклористом І. В. Хлантою, який подарував б-ці 75 своїх видань] / Аліна Мочан // Погляд. – 2019. – 27 берез. (№ 3). – С. 2.

141. **Гараздій, М.** “Вікіпедія”: дим в очі чи надійна рука?.. : [в чит. залі відбулася зустріч з представником “Вікіпедії”, під час якої б-ка зареєструвалася у “Вікіпедії” як установа, що дає доступ до наповнення інтернет-ресурсу матеріалами] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2019. – 27 берез. (№ 3). – С. 8.

142. **Брайлян, О.** Два ювілеї однієї кафедри : [до 25-річчя словацького та 5-ліття чеського відділень філол. ф-ту УжНУ влаштували Міжнар. наук. конф., яку відкрили в чит. залі б-ки. Працівниками книгозбірні представлено виставку книг] / Ольга Брайлян // Погляд. – 2019. – 30 верес. (№ 10). – С. 6.

143. **Лабик, А.** “Теплом рідної землі зігрітий” : [виставка до 230-річчя від дня народж. Михайла Лучкая] / Анастасія Лабик // Погляд. – 2019. – 25 груд. – (№ 12.) – С. 6.

144. **Данча, Ю.** “Побачити свій світ у калейдоскопі вселюдської поетичної культури...” : [виставка до 110-річчя укр. письменника, етнографа та археолога Федора Потушняка] / Юлія Данча // Погляд. – 2020. – 25 берез. (№ 3). – С. 6.

Структура бібліотеки. Відділи та філії

145. **Тиханович, О.** Відділ обслуговування : [про роботу відділу, до складу якого входять абонемент наукової і художньої літ., сектор МБА, чит. зали № 1, 2, 5, абонементи підручників] / О. Тиханович // Ужгородський університет. – 1996. – 12 листоп. (№ 10–11). – С. 2. – Фото.

146. **Макара, А.** Один із найцінніших відділів наукової бібліотеки УжНУ : [відділ краєзнавства] / Анастасія Макара // Новини Закарпаття. – 2010. – 23 берез. (№ 33). – С. 7.

147. **Дуб, Ю.** У новий корпус бібліотеки УжНУ перенесли відділ “Карпатика” / Юлія Дуб // Ужгород. – 2011. – 1 жовт. (№ 37). – С. 10.

148. **Туряниця, М.** В УжНУ відкрили музей-колекцію Олени Рудловчак : [у чит. залі Наукової б-ки відбулися святкування Всеукр. дня б-к та презентація музею-колекції видатної українстки Словаччини] / М. Туряниця // Погляд. – 2015. – 17 листоп. (№ 11). – С. 6.

149. **Гараздій, М.** Інновації в бібліотечній “павутині” : [абонемент № 1, який складається з медичного та фізико-хімічного відділів, теж працюватиме в електронному режимі] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2016. – 29 верес. (№ 9). – С. 2.

150. **Ільницький, В.** Унікальна колекція рукописів та стародруків є золотим інтелектуальним фондом Ужгородського національного університету / Василь Ільницький // Неділя. – 2016. – 30 верес.–6 жовт. (№ 39). – С. 16.

Бібліотечно-бібліографічна та інформаційна освіта студентів.

Читацькі конференції, літературні вечори

151. **Люта, О.** Відзначили ювілей : [А. Патрус-Карпатський] / О. Люта // Молодь Закарпаття-реформа. – 1997. – 29 берез. (№ 13). – С. 4.

152. **Сорока, С.** Я їй співаю “Многая літа” : [26 листоп. у б-ці відбулася презентація книги “Скарбниця духовності”, виданої до 50-річчя б-ки УЖДУ] / Софія Сорока // Срібна Земля. – 1997. – 6 листоп. (№ 46). – С. 14.

153. **Жити в серці** : [презентація книги Софії Сороки “Коли на серце ляже туга”] // Молодь Закарпаття. – 1998. – 8 трав. (№ 18). – С. 5.

154. **Гумен, Н.** Практика вчить : [першокурсниця про важливість бібліотечно-бібліографічної освіти студентів] / Н. Гумен // Ужгородський університет. – 1999. – 21 жовт. (№ 13–14). – С. 2.

155. **Закривидорога, О.** Вшанування Олени Рудловчак : [з нагоди ювілею О. Рудловчак у чит. залі проведено святкові наукові читання] / Олена Закривидорога // Ужгородський університет. – 1999. – 25 лют. (№ 1–2). – С. 2.

156. **Гармасій, І.** Коли в серці живе доброта... : [творчий вечір поетеси, зав. відділу Софії Сороки під назвою "Як я люблю тебе, мій краю!" з нагоди виходу у світ двох нових книжок: "Де гори Карпати" (співавт. М. Попенко) та дитячої книжки "А я собі невеличка"] / Ірина Гармасій // Світогляд. – 2003. – 21 черв. (№ 21). – С. 12.

157. **Довганинець, Т.** Із сузір'я талантів : [20 років діяльності клубу "Сузір'я" у чит. залі гуртожитку № 4. Зустріч із Вірою Гаркавенко] / Тетяна Довганинець // Погляд. – 2004. – 27 жовт. (№ 9). – С. 7.

158. **Данканич, О.** "І життя немов річка шливе" : [презентація книги Софії Сороки "Лети, моя мелодіє!" в б-ці УжНУ] / Оксана Данканич // Новини Закарпаття. – 2006. – 10 жовт. (№ 125). – С. 8.

159. **"Поети – їх велич і краса душі"** : [у чит. залі № 4 відбулося чергове засідання клубу "Сузір'я" на тему: "Поети: їх художній світ, їх пориви та почуття"] // Погляд. – 2011. – 28 листоп. (№ 9). – С. 14. – (За інформацією працівників б-ки).

160. **Зенинець, В.** Гасимо в собі можливість думати : [про небажання студентів УжНУ читати; про літературний вечір у чит. залі гуртожитку № 4; про електронну б-ку УжНУ, за допомогою якої б-ка намагається наблизитися до сучасного читача] / Валерія Зенинець // Погляд. – 2014. – 30 серп. (№ 8). – С. 6.

161. **Гараздій, М.** Бібліотека береже джерела, а людина – слово : [у краєзнавчому відділі відбулося засідання читацького клубу ім. Вацлава Гавела, гостями якого були генеральні консули Словацької та Чеської Республік] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2017. – 27 черв. (№ 6). – С. 6.

162. **Кенідра, В.** Про рік і сторіччя : [у чит. залі відбулася презентація книжки Любоша Юріка "Рік довший ніж сторіччя"] / Вікторія Кенідра // Погляд. – 2018. – 28 берез. (№ 3). – С. 6.

163. **Гичка, Г.** Зізнання в любові: словак Владімір Куштєк презентував "Чехословацький світ у Карпатах" : [презентація книги відбулася в стінах книгозбірні; модератор заходу – заст. дир. б-ки УжНУ Вікторія Воробець] / Галина Гичка // Погляд. – 2019. – 26 черв. (№ 6). – С. 6.

164. **Дердюк, Ю.** Ті, що фарбують "білі плями" історії : [презентація книг про репресованих закарпатців – "Закарпатські угорці і німці: інтернування та депортаційні процеси. 1944–1945 рр.", "Закарпатські втікачі в СРСР: через табори ГУЛАГу і БУЗУЛУК до рідних Карпат. 1939–1949 рр."] / Юлія Дердюк // Погляд. – 2020. – 25 берез. (№ 3). – С. 6.

Наукова робота бібліотеки

Наукові та науково-популярні праці бібліотечних працівників.

Участь у наукових конференціях

165. **Скарбниця** духовності : Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту (17–18 жовт. 1995 р.) : доповіді, повідомлення, спогади / редкол. : В. С. Поп (голова, відп. ред.), О. І. Почекутова, О. Д. Закривидорога, Л. О. Мельник ; відп. за вип. О. І. Почекутова. – Ужгород : Патент, 1997. – 327 с. : іл. – Рец. : **Закривидорога, О.** Книжка, яка веде до храму / Олена Закривидорога // Ужгородський університет. – 1997. – 29 груд. (№ 15–16). – С. 3 ; **Зей-**

кан, Ю. Чи одержить “Скарбниця духовності” Нобеля? : (Децо іронічно про надто серйозне) / Ю. Зейкан // Молодь Закарпаття. Реформа. – 1997. – 6 груд. – С. 5; “Скарбниця духовності” бібліотеки УжДУ // Срібна Земля. Фест. – 1997. – 4–10 груд. – С. 14; **Федоранич, В.** “Скарбниця духовності” : [про зб. матеріалів конф., присвяч. 50-річчю б-ки, та проблеми, які стоять перед колективом, розповідає дир. б-ки О. І. Почекутова] / В. Федоранич // Молодь Закарпаття. Реформа. – 1997. – 9 серп. (№ 31). – С. 4.

166. **Закривидорога, О. Д.** Доробок ученого і педагога : [про д-ра іст. наук, проф., зав. каф. нової і новітньої історії УжДУ Г. В. Павленка] / О. Д. Закривидорога // Новини Закарпаття. – 1997. – 11 груд. – С. 6. – Рец. на кн. : **Вегеш, М. М.** Григорій Васильович Павленко : бібліогр. покажч. / М. М. Вегеш, М. В. Олашин. – Ужгород, 1996. – 47 с.

167. **Закривидорога, О. Д.** Яким він був, професор Яків Штернберг? : / О. Д. Закривидорога // Орбіта-логос. – 1997. – 18 верес. – С. 11.

168. **Закривидорога, О. Д.** Видавнича діяльність університету (1945–1975 рр.) : (До 55-річчя Ужгородського державного університету) / О. Д. Закривидорога, Я. І. Федака // Науковий вісник Ужгородського державного університету. Серія Історія ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т ; [редкол. : І. Ф. Король, Д. Д. Данилюк, М. В. Олашин та ін.] : доповіді 53-ї підсумкової наук. конф. проф.-викл. складу, присвяч. 75-ій річниці з дня народж. проф., д-ра іст. наук Якова Ісаковича Штернберга (1924–1992), 16–19 лют. 1999 р., м. Ужгород. – Ужгород : Вид-во Падяка, 1999. – Вип. 4. – С. 162–171. – Бібліогр.: с. 171 (5 назв).

169. **Люта, О.** Слава героям : [до 81-ої річниці з часу трагедії під Крутами] / О. Люта // Ужгородський університет. – 1999. – 25 лют. (№ 1–2). – С. 4.

170. **Закривидорога, О.** Обличчям до правди / О. Закривидорога, Г. Шарган // Соціал-демократ. – 2000. – 16 верес. – Рец. на кн. : Повернення до правди. Література про репресованих громадян Закарпатської області : бібліогр. покажч. ; [уклад. О. В. Хланта, О. Д. Довганич]. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2000. – 51 с.

171. **Коцирій, Л.** Огляд видань Наукової бібліотеки Ужгородського державного університету / Л. Коцирій // Вісник Книжкової палати. – 2001. – № 1. – С. 3–4. – Бібліогр.: с. 4 (9 назв).

172. **Трачук, Н.** За бібліотечну справу – хороша слава : [головний бібліограф Національної парламентської б-ки України Лариса Коцирій дає позитивну оцінку видань Наук. б-ки УжНУ] / Наталія Трачук // Погляд. – 2001. – 28 квіт. (№ 4). – С. 5.

173. **Закривидорога, О.** Про них знає Україна : [у київ. вид-ві “Фенікс” вийшов біогр. енциклопед. словник “Жінки України”, в якому представлені і жінки-науковці УжНУ] / О. Закривидорога // Погляд. – 2001. – 5 лют. (№ 1). – С. 2.

174. **Закривидорога, О.** З турботою про трударів: (До 90-річчя Михайла Васильовича Половки) / О. Закривидорога, О. Хланта // Срібна Земля. – 2003. – 6 верес. (№ 33). – С. 14. – Фото.

175. **Шарган, Г.** Вітцева наука / Г. Шарган, О. Закривидорога // Світогляд. – 2003. – 27 груд. (№ 48). – С. 12. – Рец на кн. : Сенько, І. Як то давно було. – Ужгород, 2003. – 363 с.

176. **Закривидорога, О.** Безсмертна пам’ять: (до 60-річчя Перемоги над фашистською Німеччиною у Великій Вітчизняній війні) / О. Закривидорога // Погляд. – 2003. – 30 черв. (№ 6). – С. 3.

177. **Шарган, Г.** Константин Матезонский / Г. Шарган, Е. Закривидорога // Россияне в жизни Закарпатья: история и современность / сост. А. Е. Луговой, ред. К. С. Найпавер. – Ужгород : [б. и.], 2003. – С. 12–14 ; Карпатський євроміст. – 2003. – 5 квіт. – С. 6.

178. **Шарган, Г.** Науковець-хімік про себе, родовід і рідний край / Г. Шарган, О. Закривидорога // Погляд. – 2004. – 24 лют. (№ 48). – С. 1. – Рец. на кн. : Головей, М. І. Дорогою життя. – Перечин, 2003. – 160 с.

179. **Закривидорога, О.** Історичний екскурс у світ краєзнавчих пам'ятних дат : [щорічник “Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2005 рік” (Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004)] / О. Закривидорога, Г. Шарган // Світогляд. – 2004. – 31 груд. – С. 5.

180. **Закривидорога, О.** Листи Олени Рудловчак – місток до рідного краю / Олена Закривидорога // Олена Рудловчак : зб. матеріалів Третіх наукових читань (3 лютого 2004 р.) / упоряд. В. В. Барчан. – Ужгород : Діалог В, 2005. – С. 67–81.

181. **Медведь, М. М.** Становлення бібліотеки Закарпатського державного університету / М. М. Медведь // Бібліотечна орбіта інформаційного суспільства (До 60-річчя заснування Закарпатської універсальної наукової бібліотеки). – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2005. – С. 215–218.

182. **Наукова** бібліотека Ужгородського національного університету : довідник / уклад. : Л. О. Мельник, О. І. Почекутова, Т. В. Туренко ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2005. – 64 с. : іл. – Рец. : Сенько, І. Видає бібліотека УжНУ : [довідник “Наукова бібліотека Ужгородського національного університету”, “Видання Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету (1961–2005 рр.)”, “Наукові записки Ужгородського державного університету: бібліографічний покажчик змісту (1947–1963 рр.)”] / Іван Сенько // Погляд. – 2006. – 25 трав. (№ 4). – С. 5. – (Книги, книги, книги).

183. **Почекутова, О.** Творчі зв'язки Олени Рудловчак із науковою бібліотекою УжНУ / О. Почекутова // Олена Рудловчак : збірник матеріалів Третіх наукових читань (3 лютого 2004 р.) / упоряд. В. В. Барчан. – Ужгород : Діалог В, 2005. – С. 60–66.

184. **Медведь, М. М.** Україна на шляху до ЄС: бібліографічний аспект / М. М. Медведь // Науковий вісник Закарпатського державного університету. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2006. – Вип. 1 (7). – С. 215–223.

185. **Сміян, К.** Про становлення бібліотек у Закарпатті / Костянтин Сміян // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2006. – 19 квіт. (№ 6). – С. 8–9.

186. **Шарган, Г.** Степан Львович Рудницький: 130-річчя від дня народження вченого-географа (1877–1937) / Галина Шарган, Олена Закривидорога // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік: рек. бібліогр. посіб. / уклад. Т. І. Васильєва. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 451–457. – Бібліогр. : с. 457–459 (29 назв).

187. **Шарган, Г.** Цінне краєзнавче видання : [вихід “Календаря “Просвіти” на 2006 рік] / Г. Шарган, О. Закривидорога // Трибуна. – 2006. – 29 квіт. – С. 12.

188. **Шарган, Г.** З історії медицини рідного краю : [про кн. Н. Вакули “Нариси історії медицини Закарпаття” (Ужгород : Мистецька лінія, 2006)] / Галина Шарган // Трибуна. – 2006. – 4 лип. – С. 4.

189. **Воробець, В. В.** П'ятдесят восьма книга : [про кн. Омеляна Довганича "Університет у нашому житті" (Ужгород : Гражда, 2007)] / В. В. Воробець, О. Д. Закривидорога // Трибуна. – 2007. – 8 груд. (№ 91). – С. 13.

190. **Люта, О.** Добрий пастир-наставник української громади : [До 85-річчя о. Йосипа Штилихи] / Оксана Люта // Календар "Просвіти" на 2007 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во "Просвіта", 2007. – С. 137–138.

191. **Медведь, М. М.** Бібліотека нового покоління / М. М. Медведь // Освіта України. – 2007. – 16 жовт. (№ 77). – С. 1, 3.

192. **Медведь, М. М.** Інформаційна місія бібліотеки Закарпатського державного університету та її інноваційні технології / М. М. Медведь // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання фахівців на міжнародному ринку вищої освіти: Науковий вісник Закарпат. держ. ун-ту. Спец. вип. / упоряд. К. Мовчан. – Ужгород : Ліра, 2007. – С. 237–239.

193. **Медведь, М. М.** Сучасна українська геополітика: анотаційний огляд видань / М. М. Медведь // Україна на перехресті геополітичних інтересів: актуальні аспекти проблеми : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Ужгород, 5–6 груд. 2006 р.). – Ужгород : ЗакДУ ; Ліра, 2007. – С. 314–324.

194. **Мельник, Л.** Адальберт Ерделі : альбом // Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. – 2008. – Вип. 3. – С. 330–333. – Рец. на кн. : Адальберт Ерделі : альбом / авт.-упоряд. А. М. Ковач. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2007. – 380 с. : іл.

195. **Шарган, Г. З.** Фундатор української наукової географії: До 130-річчя з дня народження та 70-річчя з дня смерті Степана Львовича Рудницького / Г. З. Шарган, О. Д. Закривидорога // Календар "Просвіти" на 2007 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во "Просвіта", 2007. – С. 157–160.

196. **Медведь, М. М.** Бібліотека Закарпатського державного університету – нове покоління вузівських бібліотек / М. М. Медведь // Вища школа. – 2008. – № 7. – С. 55–59.

197. **Медведь, М. М.** Бібліотека Закарпатського державного університету : шляхи становлення / М. М. Медведь // Бібліотечний форум України. – 2008. – № 4. – С. 33–34.

198. **Медведь, М. М.** Бібліотечні інновації: нові шляхи до розширення інформативності обслуговування користувачів / М. М. Медведь // Науковий вісник Закарпатського держ. ун-ту. Спец. вип. Інновації в навчальному процесі вищих навчальних закладів: міжнародний та національний досвід / упоряд. К. Мовчан. – Ужгород : Ліра, 2008. – С. 311–315.

199. **Медведь, М. М.** НАТО : анотаційний огляд видань з фонду бібліотеки Закарпатського державного університету / М. М. Медведь // Взаємовідносини України з НАТО: соціально-політичний аспект : зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф. 23–24 жовт. 2008 р. – Ужгород : Ліра, 2008. – Вип. 12. – С. 246–256.

200. **Гулько, Н. І.** Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародного співробітництва бібліотеки / Н. І. Гулько // Діяльність бібліотек вищих навчальних закладів у світлі модернізації вищої освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Севастополь, 19–21 трав. 2009 р. / відп. за вип. А. П. Фалалеев ; МОН

України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Севастопол. нац. техн. ун-т. – Севастополь : Вид-во СевНТУ, 2009. – С. 96–100.

201. **Гуцько, Н. І.** Управління та забезпечення якості бібліотечно-бібліографічних послуг / Н. І. Гуцько // Інновації і менеджмент якості в діяльності бібліотек вищих навчальних закладів : матеріали V наук.-практ. конф. / редкол. Садеков А. А. та ін. ; М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Наук. б-ка. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2009. – С. 62–66.

202. **Медведь, М. М.** Трансформування функцій університетської бібліотеки в умовах реформування вищої освіти України відповідно до вимог Болонської системи / М. М. Медведь // Вітчизняний та зарубіжний досвід упровадження Болонської системи: успіхи і проблеми : зб. наук. ст. за матеріалами XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород–Мішкольц, 5–8 трав. 2009 р.) : Науковий вісник Закарпат. держ. ун-ту / відп. ред. М. М. Полюжин; упоряд. К. Мовчан. – Ужгород : Ліра, ЗакДУ, 2009. – С. 307–312.

203. **Гуцько, Н. І.** Наукова бібліотека УжНУ: реалії розвитку та перспективи / Н. І. Гуцько // Бібліотеки Закарпаття в добу перемін : матеріали міжвід. наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Закарпат. ОУНБ ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ; уклад. : Л. З. Григаш, В. Г. Лехцер. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 305–315.

204. **Медведь, М. М.** У відповідь на актуальні потреби користувачів: створення та впровадження електронних інформаційних ресурсів та баз даних (на прикладі бібліотеки Закарпатського державного університету) / М. М. Медведь // Наукові праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. – Вип. 2. – С. 297–302.

205. **Медведь, М. М.** Курс на майбутнє: електронні книги, їх переваги та недоліки / М. М. Медведь // Бібліотеки Закарпаття в добу перемін : матеріали міжвід. наук.-практ. конф., присвяч. 65-річчю Закарпат. ОУНБ ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ; уклад. : Л. З. Григаш, В. Г. Лехцер ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – С. 316–321. – Бібліогр.: с. 321 (4 назви).

206. **Медведь, М. М.** Створення та впровадження електронних інформаційних ресурсів та баз даних (на прикладі бібліотеки Закарпатського державного університету) / М. М. Медведь // Перспективні напрями і способи реалізації інноваційних технологій у системі європейської вищої освіти: Міжнар. наук. вісник Закарпатського державного університету : у 2-х кн. / відп. ред. М. М. Полюжин, упоряд. К. Мовчан. – Ужгород : ЗакДУ, 2010. – Кн. 2. – С. 187–193. – Бібліогр.: с. 193 (4 назви).

207. **Медведь, М. М.** Електронна бібліотека та її значення в інформаційному забезпеченні навчального процесу Закарпатського державного університету / М. М. Медведь // Міжнародний науковий вісник “Перспективні шляхи й напрями вдосконалення освітньої системи у світлі Болонського процесу”. – Ужгород : ЗакДУ, 2011. – Вип. 2 (21), ч. 2. – С. 429–432. – Бібліогр.: с. 432 (4 назви).

208. **Медведь, М. М.** Модернізація бібліотечних технологій вищої школи в контексті Болонського процесу / М. М. Медведь // Міжнародний науковий віс-

ник : зб. наук. доп. за матеріалами XXII Міжнар. наук.-практ. конф. “Модернізація європейської вищої освіти в контексті Болонського процесу”, 17-20 трав. 2011 р. – Ужгород : ЗақДУ, 2011. – Вип. 3 (22), ч. 2. – С. 140-144.

209. **Медведь, М. М.** Науковий почин бібліотеки Закарпатського державного університету / М. М. Медведь // Бібліотечний форум України. – 2011. – № 1. – С. 29-31.

210. **Медведь, М. М.** Новітні інформаційні технології в роботі бібліотеки Закарпатського державного університету / М. М. Медведь // Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : кол. монографія / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. – Ужгород : ЗақДУ, 2011. – Вип. 16. – С. 431-438. – (Серія: “Євроінтеграція: український вимір”).

211. **Медведь, М. М.** Про статус нового слова в сучасній лінгвістичній теорії / М. М. Медведь // Мова і культура. – Київ : ВД Дмитра Бурого, 2011. – Вип. 14, т. V (151). – С. 153-158. – Бібліогр.: с. 157-158 (14 назв).

212. **Чорній, М.** Література про життя та творчість Томаша Масарика у фондах Наукової бібліотеки УжНУ / Марія Чорній // Історичний часопис з богемістики і словакістики : матеріали наук. читань “Томаш Масарик – видатний учений, політик та державний діяч” (Ужгород, 21 груд. 2010 р.) / редкол. : М. М. Вегеш, С. В. Віднянський, Любиця Гарбульова та ін. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Центр іст. студій з богемістики і словакістики. – Ужгород : Ліра, 2011. – Вип. 1. – С. 157-163.

213. **Медведь, М. М.** Динамічні процеси у видавничо-поліграфічній термінології кінця ХХ – початку ХХІ століття / М. М. Медведь // Наукові праці Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського : зб. наук. ст. – Київ, 2012. – Вип. 34. – С. 144-149. – Бібліогр.: с. 149 (9 назв).

214. **Медведь, М. М.** Неологізми в словниковому складі української видавничо-поліграфічної термінології / М. М. Медведь // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії : зб. наук. пр. Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. – Рівне Острогов, 2012. – Вип. 20 (2). – С. 107-110. – Бібліогр.: с. 110 (13 назв).

215. **Медведь, М. М.** Неологічна характеристика лексико-семантичних явищ у сучасній українській видавничо-поліграфічній термінології / М. М. Медведь // Функціональна лінгвістика. – Симферополь : Кримський респ. ін-т післядиплом. пед. образования, 2012. – № 4. – С. 14-16. – Бібліогр.: с. 16 (9 назв).

216. **Медведь, М. М.** Неологічний вплив комп’ютеризації на розвиток видавничо-поліграфічної термінології (80-ті рр. ХХ – початок ХХІ століття) / М. М. Медведь // Мова і культура. – Київ : ВД Дмитра Бурого, 2012. – Вип. 15, т. V (159). – С. 46-50. – Бібліогр.: с. 50 (5 назв).

217. **Медведь, М. М.** Проблеми зберігання та захисту електронних документів у бібліотеці: на прикладі колекції магістерських та дипломних робіт студентів Закарпатського державного університету / М. М. Медведь // Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2012. – Вип. 7. – С. 314-317.

218. **Медведь, М. М.** Сучасний стан розвитку видавничо-поліграфічної терміносистеми : неологічний аспект / М. М. Медведь // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2012. – № 23 (248). – С. 206-210. – Бібліогр.: с. 209-210 (9 назв).

219. **Медведь, М. М.** Шляхи поповнення неологізмами сучасної української видавничо-поліграфічної термінології / М. М. Медведь // Наукові записки. Серія Філологічна : зб. наук. пр. – Острогор : Вид-во Нац. ун-ту “Острозька академія”, 2012. – Вип. 24. – С. 51–53. – Бібліогр.: с. 53 (5 назв).

220. **Медведь, М. М.** Вплив інноваційних змін на бібліотечні технології Закарпатського державного університету / М. М. Медведь // Міжнародний науковий вісник : зб. наук. ст. за матеріалами XXV Міжнар. наук.-практ. конф., Ужгород, Кошице, Мішкольц, 27–30 листоп. 2012 р. / редкол. : Ф. Г. Ващук (голова), Х. М. Олексик, І. В. Артёмов та ін. – Ужгород : ЗакДУ, 2013. – Вип. 6 (25). – С. 417–420.

221. **Медведь, М. Н.** Некоторые особенности процесса вхождения новых терминов в язык полиграфистов / М. Н. Медведь // Современная филология в международном пространстве языка и культуры : материалы III Междунар. науч.-практ. интернет-конф. (Астраханский гос. ун-т, 26 февр. – 26 апр. 2013 г.) / сост. М. Л. Лаптева. – Астрахань, 2013. – С. 63–65. – Бібліогр.: с. 65 (3 назви).

222. **Медведь, М.** Неологічний вплив на розвиток української термінології видавничої справи та поліграфічного виробництва кінця XX – початку XXI століття / М. Медведь, М. Полюжин // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації / голов. ред. Ю. М. Бідзіля. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2013. – Вип. 1 (29). – С. 253–257. – Рез. англ. – Бібліогр.: с. 256–257 (9 назв).

223. **Medved, M.** New terms of printing production and extralinguistic reasons of their origin from the standpoint of sociolinguistics (on the material of the russian and ukrainian languages) / M. Medved // Intellectual and moral values of the modern society = Медведь, М. Н. Новые термины полиграфического производства и экстралингвистические причины их появления с позиции социолингвистики (на примере русского и украинского языков) / М. Н. Медведь // Духовно-нравственные ценности современного общества : междунар. сб. науч. ст. – Науч.-издат. центр “Коллоквиум” (Россия), V&M Publishing (USA), 2013. – С. 121–124. – Библиогр.: с. 124 (12 назв).

224. **Медведь, М. М.** Неотермінологічна взаємодія видавничо-поліграфічної галузі та суміжних із нею галузей науки і техніки / М. М. Медведь // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) / голов. ред. Н. Л. Іваницька. – Вінниця : ТОВ “Фірма “Планер”, 2013. – Вип. 18. – С. 181–186. – Бібліогр.: с. 185–186 (8 назв).

225. **Мельник, Л.** Бібліограф Олена Дем’янівна Закривидорога: (До 90-річчя від дня народження) / Л. Мельник // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації / голов. ред. Ю. М. Бідзіля. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2013. – Вип. 2 (30). – С. 210–213.

226. **Мельник, Л. О.** Ковальчук Анатоль / Л. О. Мельник // Енциклопедія Сучасної України. – Київ : Ін-т енциклоп. досліджень НАН України, 2013. – Т. 13. Київ-Кок. – С. 532.

227. **Люта, О.** У його серці жили любов, доброта і людяність : спогади / О. Люта // І світлий спомин, і щире слово. Про письменника Михайла Томчанина / упоряд. В. П. Густі. – Ужгород : ІВА, 2014. – С. 57–61.

228. **Люта, О.** Шевченко мріяв, щоб Україна була Українською / Оксана Люта // Фест. – 2014. – 7–13 берез. (№ 9). – С. 12.

229. **Медведь, М. М.** Структура, семантика і функціонування термінів видавничо-поліграфічного виробництва у сучасній українській літературній мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : [спец.] 10.02.01. “Укр. мова” / Марія Миколаївна Медведь ; наук. кер. Н. Ф. Венжинович ; офіційні опоненти : В. В. Німчук, Ю. В. Осінчук ; ДВНЗ “Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника”. – Івано-Франківськ, 2014. – 20 с. – Бібліогр.: с. 17–18 (11 назв).

230. **Олена** Закривидорога – книгознавець, бібліограф, педагог : зб. матеріалів, присвяч. 90-річчю від дня народж. / уклад. : В. В. Воробець, Л. О. Мельник, С. П. Слєпньова ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка УжНУ. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2014. – 180 с. : іл.

231. **Воробець, В. В.** Наукова бібліотека Ужгородського національного університету : віхи історії / В. В. Воробець, Н. Ю. Туряниця // Бібліотеки Закарпаття: здобутки та нові напрями діяльності : матеріали “круглого столу”, присвяч. 70-річчю Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін. ; Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка / уклад. : Л. З. Григаш ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2015. – С. 47–50.

232. **Медведь, М. М.** Взаємозв’язок видавничо-поліграфічної термінології з термінологіями інших галузей науки та техніки / М. М. Медведь // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія: Філологічна : зб. наук. пр. / уклад. : І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. – Острог : Вид-во Нац. ун-ту “Острозька академія”, 2015. – Вип. 58. – С. 162–164. – Бібліогр.: с. 164 (12 назв).

233. **Медведь, М. М.** Наукова бібліотека Ужгородського національного університету в умовах інформаційного суспільства / М. М. Медведь // Бібліотеки Закарпаття : здобутки та нові напрями діяльності : матеріали “круглого столу”, присвяч. 70-річчю Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін. ; Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка / уклад. : Л. З. Григаш ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2015. – С. 37–39.

234. **Медведь, М. М.** Про стан впровадження інноваційних технологій у роботу наукової бібліотеки університету / М. М. Медведь // Міжнародний науковий вісник : зб. наук. пр. / редкол. : І. В. Артёмов (голова), О. І. Свеженцева, І. А. Грабова та ін. ; М-во освіти і науки України, Нац. акад. пед. наук України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”. – Ужгород, 2015. – Спецвип. 1 (10). – С. 267–276.

235. **Медведь, М. М.** Структурна характеристика духовно-літературного журналу “Листок” : із фондів періодичних видань Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету / М. М. Медведь // Фонди періодичних видань бібліотек вищих навчальних закладів України як засіб формування і збереження національної ідентичності : матеріали наук.-практ. конф. (15 трав. 2015 р.) ; Наук. б-ка ЛНУ ім. Івана Франка. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015.

236. **Медведь, М. М.** Бібліотека Ужгородського національного університету – складова сучасного інформаційного простору / М. М. Медведь // Міжнародний науковий вісник : зб. наук. ст. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. “Науковий парк як універсальна регіональна структура інноваційної діяльності” (Ужгород-Кошице, 3 берез. 2016 р.) / редкол. : В. І. Смоланка (голова),

І. В. Артёмов та ін. – Ужгород : ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, 2016. – Вип. 1 (12). – С. 183–188.

237. **Медведь, М.** Екстралінгвальні чинники запозичень видавничо-поліграфічної термінології у сучасній українській літературній мові / М. Медведь // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика / голов. ред. В. Олексенко. – Херсон : ХДУ, 2016. – Вип. 26. – С. 30–36. – Бібліогр.: с. 35–36 (15 назв).

238. **Медведь, М. М.** Участь професора Миколи Мушинки у долі приватної бібліотеки Олени Рудловчак / Марія Медведь // Микола Мушинка: портрет на тлі доби : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (25–26 лют. 2016 р.) // Вісник Закарпатської академії мистецтв : зб. наук. пр. / редкол. : І. І. Небесник та ін. – Ужгород : Закарпат. акад. мистецтв, 2017. – Вип. 8. – С. 52–53. – Бібліогр.: с. 53 (3 назви).

239. **Медведь, М. М.** Інновації в роботі Наукової бібліотеки Ужгородського університету / Марія Медведь // Міжнародний науковий вісник. Спецвип. 1–2 (14–15) : за матеріалами наук.-практ. конф. “Університет інноваційного типу в контексті світових тенденцій розвитку вищої освіти” (Ужгород, 18 жовт. 2017 р.). – Ужгород : ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, 2017. – С. 106–111.

240. **Медведь, М. М.** Періодика у фондах Наукової бібліотеки Ужгородського університету як історичне джерело Закарпаття (на матеріалах бібліографічного покажчика Олени Почекутової “Преса Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття”) / Марія Медведь // Тенденції розвитку сучасної вузівської бібліотеки: реалії та перспективи : наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Наукова бібліотека ЧНУ ім. Ю. Федьковича, (19–20 верес. 2017 р.). – Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2017.

241. **Медведь, М. М.** Поняття нового терміна в сучасній українській літературній мові: основні ознаки, вимоги та особливості / М. М. Медведь // Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Філологічні науки. – Кам’янець-Подільський : Аксіома, 2017. – Вип. 44. – С. 232–236. – Рез. англ. – Бібліогр.: с. 235 (18 назв).

242. **Медведь, М. М.** Дві весняні зустрічі / Марія Медведь // Професор Василь Німчук у спогадах сучасників. – Ужгород : Карпати, 2018. – С. 100–103.

243. **Медведь, М. М.** Наукова бібліотека та її роль у навчальному та науковому процесах університету / М. М. Медведь // Міжнародний науковий вісник : зб. наук. пр. / редкол. : І. В. Артёмов (голова) та ін. – Ужгород : ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, 2018. – Вип. 1 (17). – С. 88–93.

244. **Медведь, М. М.** Тематична та структурна характеристика нових термінів видавничої справи та поліграфічного виробництва / М. М. Медведь // Кременецькі компаративні студії : наук. часопис / редкол. : Д. Чик, О. Пасічник. – Кременець, 2018. – Вип. VIII. – С. 333–342.

245. **Медведь, М. М.** Музей-колекція Олени Рудловчак / М. М. Медведь // Екзиль : наук.-мистецький часопис. – 2019. – № 1. – С. 30–31. – Бібліогр.: с. 31 (3 назви).

246. **Медведь, М. М.** Пасивність українськомовного термінотворення: видавничо-поліграфічний неологічний аспект / М. М. Медведь // Бібліотека. Наука. Комунікація: актуальні тенденції у цифрову епоху : матеріали Міжнар. наук. конф. (8–10 жовт. 2019 р.) : у 2 т. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вер-

надського, Асоц. б-к України, Рада дир. наук. б-к та інформ. центрів акад. наук – членів МААН. – Київ, 2019. – Т. 1. – С. 422–427. – Бібліогр.: с. 426 (4 назви).

247. **Медведь, М.** Розвиток видавничо-поліграфічної терміносистеми під впливом інноваційних змін у галузі виробництва / М. Медведь // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія / редкол. : Г. Шумицька (голов. ред.), Н. Венжинович, В. Барчан та ін. – Ужгород, 2019. – Вип. 1 (41). – С. 71–76. – Рез. англ. – Бібліогр.: с. 75–76 (11 назв).

248. **Медведь, М. М.** Роль университетской библиотеки в инфометрических исследованиях публикационной активности ученых вуза / М. Н. Медведь, В. В. Воробец // Библиотеки и музеи в современной образовательной и социокультурной среде: сохранение традиций и перспективы развития : материалы Междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 75-летию ф-та инф.-документ. коммуникаций Белорус. гос. ун-та культуры и искусств (Минск, 24–26 сент. 2019 г.) : у 2 ч. Ч. 1 ; М-во культуры Респ. Беларусь, Белорус. гос. ун-т культуры и искусств. – Минск, 2019. – С. 199–204. – Библиогр.: с. 204 (5 назв).

249. **Медведь, М. М.** До 75-річчя Наукової бібліотеки Ужгородського університету: історичні передумови / М. М. Медведь // Бібліотека як складова загальнокультурних процесів сучасності : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Закарпатської ОУНБ ім. Ф. Потушняка. – Ужгород : РІК-У, 2020.

250. **Медведь, М. М.** Витоки та перші роки становлення найбільшої освітнянської бібліотеки Закарпаття (1945–1947 рр.) / М. М. Медведь, Л. О. Мельник // Бібліотечний вісник. – 2020. – № 5. – С. 28–37. – Бібліогр. : с. 36 (20 назв).

251. **Використання** інструментів веб-технологій як основа розширення бібліотечних онлайн-послуг у формуванні сучасного іміджу бібліотеки : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 18–25 черв. 2019 р.) / редкол. : М. М. Медведь, В. В. Воробець, Л. О. Мельник та ін. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2019. – 204 с. : іл. – URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/82>

Зміст : **Бровді, А. А.** Електронний каталог бібліотечної колекції “Бібліотека Олени Рудловчак”. – С. 17–23. – Бібліогр.: с. 21–22 (6 назв) ; **Воробець, В. В.** Роль Наукової бібліотеки у формуванні відкритого електронного архіву dspace.uzhnu.edu.ua як важливий чинник підвищення іміджу та рейтингу університету. – С. 31–38. – Бібліогр.: с. 37 (7 назв) ; **Гамник, М. В.** Використання сучасних інформаційних технологій у роботі обмінно-резервного фонду Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету. – С. 39–42. – Бібліогр. : с. 41 (2 назви) ; **Кривова, С. Г.** Перспективи розвитку онлайн-послуги індексування за УДК у Науковій бібліотеці Ужгородського університету. – С. 59–63. – Бібліогр.: с. 62 (7 назв) ; **Лопіт, І. І.** Застосування бібліотекою інформаційних технологій в роботі відділу обслуговування. – С. 64–70. – Бібліогр.: с. 69–70 (5 назв) ; **Люта, О. І., Чорній, М. І.** Використання сучасних інформаційних технологій у роботі краєзнавчого відділу “Карпатика” та відділу центрального книгосховища Наукової бібліотеки УжНУ. – С. 71–79. – Бібліогр.: с. 78 (5 назв) ; **Медведь, М. М.** Політика інноваційних впроваджень у роботу Наукової бібліотеки Ужгородського університету. – С. 91–99 ; **Мельник, Л. О., Бряник, О. В.** Використання сучасних інформаційних технологій у роботі довідково-бібліографічного відділу. – С. 100–107. – Бібліогр. : с. 106–107 (7 назв) ; **Настич, Х. Ю.** Соціальна мережа Facebook у роботі Наукової бібліотеки. – С. 114–119. – Бібліогр. : с. 118 (4 назви) ; **Прохненко, О. Ф., Яцьків, М. С.** Практичні поради щодо уникнення

помилки у формуванні електронного каталогу (на прикладі Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету). – С. 139–148. – Бібліогр.: с. 146–147 (7 назв) ; **Сабо, К. Ф.** Создание благоприятной среды, ориентированной на интересы читателя, как площадки для его всестороннего развития. – С. 149–157. – Бібліогр.: с. 155–156 (6 назв) ; **Смирнова, А. А.** Использование веб-технологий для создания инновационной среды Интернет-сервиса в работе библиотекаря. – С. 163–170. – Бібліогр.: с. 169 (6 назв) ; **Федянін, Т. Б., Цуняк, О. З.** Використання сучасних інформаційних технологій у роботі вузівської бібліотеки (на прикладі досвіду філії Наукової бібліотеки Ужгородського університету). – С. 178–189. – Бібліогр.: с. 187–188 (13 назв) ; **Фетько, О. В.** “Стоячи на плечах гігантів”: роль Google Scholar в науковому просторі України. – С. 190–198. – Бібліогр.: с. 197 (12 назв).

252. **Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій** : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 15–19 черв. 2020 р.). – URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/83>

Зміст : **Смирнова, А. А.** Відкрита наука як базове поняття, що відображає діяльність вищого навчального закладу (на прикладі Наукової бібліотеки ДВНЗ “УжНУ” ; **Медведь, М. М.** Впровадження інноваційних видів бібліотечного сервісу – основа сучасної стратегії розвитку Наукової бібліотеки Ужгородського університету ; **Фетько, О. В.** Роль Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету у формуванні сучасного інформаційного середовища науковця ; **Медвідь-Чірібан, М. О.** Електронна база “Читач” – нова форма обліку користувачів сучасної бібліотеки ; **Лашкай, О. А.** Презентація “Бібліотека онлайн: пошук нових форматів” ; **Лашкай, О. А.** Презентація “Бібліотека в цифровому середовищі: Інфографіка. Для чого вона потрібна?” ; **Прохненко, О. Ф., Яцьків, М. С.** Колекція книг-мініатюр та малоформатних книг у фондах Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету ; **Воробець, В. В., Туряниця, Н. Ю.** Культурно-просвітницька робота Наукової бібліотеки як складова виховної системи Ужгородського національного університету ; **Сабо, К. Ф.** Современные задачи и стратегия развития библиотек высших учебных заведений, вставших на путь инноваций ; **Сегедій, Т. О.** Застосування інновацій в роботі абонементу підручників та юридичної літератури ; **Люта, О. І.** Роль електронного каталогу у створенні колекції рідкісної книги “Книга XIX – початку XX століття” відділу центрального книгосховища Наукової бібліотеки УжНУ ; **Лопіт, І. І.** Сутність та значення віртуальних книжкових виставок як нової форми бібліотечно-інформаційного простору ; **Товт, А. І.** Особливості процесу комплектування фонду Наукової бібліотеки ; **Кирилюк, Н. Т.** Сучасні завдання та пріоритети роботи читальної зали періодичних видань: шлях інновацій ; **Федянін, Т. Б.** Розвиток та становлення нових бібліотечних технологій на прикладі філії Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету ; **Кривова, С. Г.** Систематизація документів: історія, традиція та сучасність ; **Чорній, М. І.** Історичне краєзнавство в Науковій бібліотеці Ужгородського університету: збереження та поширення документів шляхом оцифрування ; **Ірговці, Н. В.** Використання електронного каталогу на сучасному етапі розвитку бібліотечного ресурсу ; **Сабо, К. Ф.** Modern tasks and innovation strategy development of academic libraries ; **Кий, Л. О., Комарницька, М. О.** Роль та значення навчальної літератури для освітнього процесу сьогодення ; **Мателешко, Ю. П., Бер-**

дар, Я. П. Специфіка застосування послуги “віртуальна довідка”: на прикладі роботи відділу рукописів, стародруків та рідкісних книг Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету ; **Бровді, А. А.** Використання інноваційних технологій у роботі абонементу гуманітарної літератури ; **Брянник, О. В.** Бібліографічний покажчик до “Наукових записок Ужгородського державного університету” (1947–1963 рр.) як складова краєзнавчої бібліографії ; **Лавришин, Н. В.** Збереження культурної спадщини – незмінна місія сучасної університетської бібліотеки ; **Олаг, Г. М.** Оптимізація обслуговування користувачів під час пошуків джерел у фондах бібліотеки за допомогою електронної бібліотечної програми ; **Цуняк, О. З.** Розвиток електронних бібліотечно-інформаційних технологій як складова іміджу сучасної бібліотеки (на прикладі досвіду Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету) ; **Гулянич, О. М., Баранник, М. В.** Із досвіду роботи з оформлення відділу медичної літератури Наукової бібліотеки УжНУ.

Бібліографічні покажчики та рецензії на них

253. **Ігнатович, О.** Петро Скунець : бібліогр. покажч. / Олександра Ігнатович ; відп. за вип. Олена Почекутова ; ред. Л. О. Мельник ; Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту. – Ужгород : Патент, 1997. – 164 с. – (1172 поз.)

254. **Наукова** бібліотека Ужгородського державного університету за п’ятдесят років : бібліогр. покажч. ; уклад. О. Д. Закривидорога // Скарбниця духовності: Науковій бібліотеці Ужгородського державного університету – 50 років : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту (17–18 жовт. 1995 р.) : доповіді, повідомлення, спогади / редкол. : В. С. Поп (голова, відп. ред.), О. І. Почекутова, О. Д. Закривидорога, Л. О. Мельник ; відп. за вип. О. І. Почекутова. – Ужгород : Патент, 1997. – С. 229–294. – (447 поз.)

255. **Туряниця, В. В.** Іван Сенько : біобібліогр. покажч. / В. В. Туряниця, О. Г. Люта, І. В. Хланта. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. Закарпат. упр. у справах преси та інформації, 1997. – 48 с. – (344 поз.). – *Рец.* : **Латко, І.** Іван Сенько відкриває своє “terra incognita” / Іван Латко // Новини Закарпаття. – 1999. – 6 лют. (№ 17–18). – С. 12.

256. **Закривидорога Олена Дем’янівна:** (До 75-річчя від дня народження) : бібліогр. покажч. / уклад. : С. П. Слепньова, Т. В. Туренко ; відп. за вип. : О. І. Почекутова, Й. Я. Даньків, Р. М. Ножова ; вступ. ст. О. І. Почекутової ; Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка. – Ужгород, 1998. – 20 с. (72 поз.). – *Рец.* : **Олашин, Н.** Новое библиографическое издание / Н. Олашин // Единство-плюс. – 1998. – 1 авг. – С. 6.

257. **Професор Болдижар Михайло Миколайович** : бібліогр. покажч. основних праць: (до 60-річчя від дня народження) / уклад. В. В. Воробець ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Палінчак ; вступ. ст. М. П. Макари ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Юрид. ф-т, Наук. б-ка УЖДУ. – Ужгород : Вид-во УЖДУ, 1998. – 32 с. – (221 поз.). – (Серія “Вчені Ужгородського державного університету”).

258. **Літописець** карпатського села. Про життєвий шлях та науково-педагогічну діяльність професора Василя Ілька : біобібліогр. покажч. / уклад. Олена Закривидорога ; за ред. Д. М. Федаки ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; вступ. ст. Івана Мандрика ; післямова Дмитра Данилюка ; М-во освіти України, Ужгор.

держ. ун-т, Іст. ф-т, Наук. б-ка УжДУ. – Ужгород : Патент, 1999. – 168 с. – (223 поз.). – (Серія “Вчені Ужгородського державного університету”).

259. **Грицак Микола** : бібліогр. покажч. (до 90-річчя з дня народження) / уклад. О. Г. Люта ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. – Ужгород, 2000. – Вип. 3. – С. 347–354. – (56 поз.). – *Рец.* : **Галас, А.** Вшановано пам'ять М. Грицака / Алла Галас // Карпат. край. – 1999. – Січ.-берез. – Розд. 9. – С. 33 ; **Сюсько, М.** На честь закарпатця Миколи Грицака, що заслуговує книги Гіннеса / Михайло Сюсько, Валентина Статєєва // Ужгородський університет. – 1999. – 25 лют. (№ 1-2). – С. 2-3.

260. **Олена Теліга** : бібліогр. покажч. / уклад. : О. Г. Люта, Л. О. Смочко ; наук. ред. В. С. Поп ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник ; передм. В. С. Попа ; М-во освіти і науки України, Ужгор. держ. ун-т, Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту, Закарпат. філія Міжрегіон. акад. упр. персоналом, Каф. укр. та інозем. мов. – Ужгород : Патент, 1999. – 92 с. : іл. – (342 поз.). – *Рец.* : **Кешеля, Л.** Олена Теліга була справжнім чоловіком / Леся Кешеля // Ужгород. – 2000. – 22 квіт. (№ 16). – С. 12 ; **Басараб, В.** Книжка про поетку-патріотку / В. Басараб // Новини Закарпаття. – 2000. – 13 квіт. – С. 6 ; **Грицишик, Т.** Олена Теліга: Поетеса вогняних літ / Т. Грицишик // Срібна Земля. – 2000. – 24 черв. – С. 15 ; **Трагічні постаті української поезії** : Олена Теліга // Срібна Земля-фест. – 2000. – 16-22 берез. – С. 14 ; **Туренко, Т.** Жінка незламної волі / Тетяна Туренко // Ужгородський університет. – 2000. – 30 черв. (№ 27-28). – С. 2 ; **Юрічко, В.** Два видання з Ужгорода / В. Юрічко // Дукля (Пряшів). – 2001. – № 5-6. – С. 71 ; **Фединишинець, В.** Погляд з віднайденого вікна: (До 60-річчя трагедії Бабиного Яру) / Володимир Фединишинець // Срібна Земля. – 2002. – 27 берез. (№ 14). – С. 7.

261. **Професор Василь Комендар** : біобібліогр. покажч. / уклад. : О. Д. Закривидорога, О. Г. Люта, Л. О. Мельник, Т. В. Туренко ; передм. К. М. Ситника ; наук. ред. Ю. Ю. Петрус ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Біол. ф-т, Каф. ботаніки, Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту. – Ужгород : Патент, 1999. – 192 с. : портр., іл. – (836 поз.). – (Серія “Вчені Ужгородського державного університету”). – *Рец.* : **Буйна, Р.** Дивосвіт професора / Р. Буйна // Новини Закарпаття. – 1999. – 20 листоп. – С. 10 ; **[Вл. кор.]**. По життю – із шовковою косицею // Срібна Земля. – 1999. – 11-17 листоп. (№ 47). – С. 11 ; **Люта, О.** Високе небо Василя Комендаря, випускника першого випуску біофаку / Оксана Люта, Тетяна Туренко // Ужгородський університет. – 2000. – 31 берез. (№ 21-22). – С. 1 ; **Федака, С.** Сорок п'ять літ ботанічних студій – в одній книжці / Сергій Федака // Ужгород. – 1999. – 11 груд. – С. 14.

262. **Zakrywydoroha Olena.** Materiały do bibliografii dziejów i kultury Zakarpacia / Zakrywydoroha Olena, Zymomrja Mykola // Biuletyn ukrainoznawczy. 5 / Potudniowo-Wschodni instytut naukowy w Przemyślu = Закривидорога Олена. Матеріали до бібліографії історії та культури Закарпаття / Закривидорога Олена, Зимомря Микола // Українознавчий бюлетень. 5 / Південно-Східний науковий ін-т у Перемишлі. – Przemyśl, 1999. – S. 190-196.

263. **Література до 60-річчя Карпатської України:** (Із фондів Наукової бібліотеки Ужгор. держ. ун-ту) : вибрана бібліогр. / уклад. : О. Д. Закривидорога, Г. З. Шарган ; наук. ред. : М. М. Вегеш, П. М. Федака ; вступ. ст. М. Вегеша,

П. Федаки ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; Ужгор. держ. ун-т, НДІ карпатознавства, Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту, Закарпат. крайове т-во "Просвіта". – Ужгород, 2000. – 111 с. – (272 поз.). – *Рец.* : **Баглай, Й.** Гідне вшанування гідній події / Йосип Баглай // Срібна Земля. – 2000. – 16 верес. – С. 15 ; **Закривидорога, О.** Бібліографія Карпатської України / Олена Закривидорога // Соціал-демократ. – 2001. – 17 берез. (№ 10). – С. 12 ; "Література до 60-річчя Карпатської України" / розд. веде доц. **І. Сенько** // Погляд. – 2001. – 30 січ. (№ 1). – С. 5. – (Книги, книги, книги...).

264. **Федір Куля** : біобібліогр. покажч. / уклад. Лариса Мельник ; відп. ред. Богдан Бендзар ; М-во освіти України, Ужгор. держ. ун-т, Ф-т романо-герман. філол., Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту. – Ужгород : Мистецька лінія, 2000. – 48 с. : іл. – (142 поз.). – (Серія "Вчені Ужгородського державного університету").

265. **Чумацький шлях. Професор Василь Чумак** : бібліогр. покажч. / уклад. : Оксана Люта, Лариса Мельник ; наук. ред. Юрій Балега ; М-во освіти і науки України, Ужгор. держ. ун-т, Каф. укр. літ., Наук. б-ка Ужгор. держ. ун-ту. – Ужгород : Мистецька лінія, 2000. – 68 с. : іл. – (444 поз.). – (Серія "Вчені Ужгородського державного університету").

266. **Василь Пачовський** : бібліогр. покажч. літ., що знаходиться в фондах Наук. б-ки Ужгор. держ. ун-ту / уклад. О. Люта // Василь Пачовський у контексті історії та культури України : наук. зб. / [редкол. : Б. К. Галас (відп. ред.), Н. В. Гуйванюк, Л. Г. Голомб та ін.]. – Ужгород : Закарпаття, 2001. – С. 391-397. – (70 поз.). – *Рец.* : **Козак, О.** Літературознавство. Бібліогр. список / О. Козак // Слово і час. – 2003. – № 9. – С. 84-93 ; На пошану друга Срібної Землі / розд. веде доц. **І. Сенько** // Погляд. – 2001. – 25 груд. (№ 12). – С. 5. – (Книги, книги, книги...).

267. **Доцент Микола Олашин** : біобібліогр. покажч. / уклад. та бібліогр. ред. О. Д. Закривидорога ; наук. ред. І. О. Мандрик ; вступ. ст. В. Ілька ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, НДІ карпатознавства, Наук. б-ка УжНУ. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – 96 с. : іл. – (329 поз.). – (Серія "Вчені Ужгородського національного університету"). – *Рец.* : **Бобер, Л.** Перший підсумок / Л. Бобер // Соціал-демократ. – 2001. – 17 листоп. (№ 45). – С. 10 ; **Вегеш, М.** Микола Олашин та його праці / Микола Вегеш // Нова Свобода. – 2001. – 22 листоп. (Ч. 4). – С. 12 ; **Пагіря, В.** Ще один покажчик / Василь Пагіря // Молодь Закарпаття. – 2002. – 12 січ. – С. 5 ; **Федака, С.** Звітують ужгородські історики / Сергій Федака // Ужгород. – 2001. – 29 груд. (№ 51). – С. 12 ; Щоб не забулося, не загубилося / розд. веде доц. **І. Сенько** // Погляд. – 2001. – 25 груд. (№ 12). – С. 5. – (Книги, книги, книги...).

268. **Закривидорога, О.** Олена Рудловчак : бібліогр. праць та літопис життя / О. Закривидорога, Л. Ільченко, В. Падяк ; вступ. слово Д. Данилюка ; вступ. розвідка В. Падяка ; Ужгор. нац. ун-т, Наук. б-ка УжНУ, Каф. іст. України УжНУ, Закарпат. обл. універс. наук. б-ка, Карпаторусин. науч. центр (США), Закарпат. від-ня фонду підтримки науки, Закарпат. т-во охорони пам'яток історії та культури, Ужгор. т-во словаків, Т-во "Просвіта", Дослід. центр Вид-ва В. Падяка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – 160 с. : іл., дод. – (538 поз.). – (3 нагоди присвоєння Олені Михайлівні Рудловчак звання Почесного доктора наук УжНУ). – *Рец.* : **Бобер, Л.** Ода карпатознавцю : [про бібліогр. покажч.] / Л. Бобер // Соціал-демократ. – 2002. – 12 січ. – С. 12 ; **Гаврош, О.** Карпатознавець № 1: вийшла

перша книжка про Олену Рудловчак / Олександр Гаврош // Старий Замок. – 2002. – 3 січ. (№ 1-2). – С. 13 ; **Закривидорога, О.** Другі Рудловчаківські читання / Олена Закривидорога, Ганна Олаг // Ужгородський університет. – 2002. – 28 лют. (№ 1-2) ; **Зимомря, М.** Намисто її життя та праці : слово про книжку, присвячену Олені Рудловчак / Микола Зимомря // Срібна Земля. – 2002. – 8 черв. (№ 25). – С. 14 ; **Зимомря, М.** Зазирнути б до її колодязя / Микола Зимомря // Нове життя (Пряшів). – 2002. – 27 верес. – С. 7 ; **Зубач, В.** Карпати треба знати “І любити”, – завжди додасть при цьому Олена Рудловчак / В. Зубач // Трембіта. – 2004. – 13 листоп. (№ 41). – С. 14 ; **Мушинка, М.** Закарпатці до ювілею О. Рудловчак / Микола Мушинка // Нове життя (Пряшів). – 2002. – 4 січ. (№ 1-2). – С. 2 ; **Пагіря, В.** Карпатознавець Олена Рудловчак: до 85-річчя від дня народження / В. Пагіря // Старий Замок. – 2004. – 29 січ.–4 лют. (№ 5-6). – С. 13 ; **Роман, М.** Бібліографічний довідник Олени Рудловчак / М. Роман // Дукля (Пряшів). – 2002. – № 2. – С. 65–66 ; **Сенько, І.** Бібліографія почесного доктора УжНУ Олени Рудловчак / Іван Сенько // Погляд. – 2002. – 5 лют. (№ 1). – С. 5. – (Книги, книги, книги...) ; **Фединишинець, В.** Дивовижної наукової зваби дослідниці будительської спадщини / Володимир Фединишинець // Погляд. – 2002. – 30 квіт. (№ 3). – С. 7 ; **Хланта, О.** “Олена Рудловчак : бібліогр. праць та літопис життя” / О. Хланта // Соціал-демократ. – 2002. – 13 квіт. (№ 15). – С. 12.

269. **Бібліограф Оксана Люта** : біобібліогр. покажч. / уклад. : Л. О. Мельник, Т. В. Туренко, Л. О. Смочко ; заг. ред. Л. О. Смочко. – Ужгород : Мистецька лінія, 2002. – 72 с. : іл. – (87 поз.). – *Рец.* : **Габорець, В.** Бібліограф Оксана Люта / Василь Габорець // Новини Закарпаття. – 2003. – 21 жовт. – С. 6 ; **Закривидорога, О.** Жінка без осені / Олена Закривидорога, Наталія Гунько // Карпат. Україна. – 2002. – 12 груд. – С. 3 ; **Сенько, І.** Бібліографія доробку бібліографа / Іван Сенько // Погляд. – 2002. – Листоп. (№ 9). – С. 5 ; **Федака, С.** Книжкова берегиня / Сергій Федака // Ужгород. – 2002. – 30 листоп. – С. 12 ; **Шин, В.** Осіння книга Оксани Лютої / В. Шин // Срібна Земля. – 2002. – 19 жовт. (№ 44). – С. 2 ; **Юричко, В.** “Володарка ключа золотого” / В. Юричко // Дукля. – 2003. – № 4. – С. 82.

270. **Каталог** забезпечення навчальною, навчально-методичною літературою для самостійної роботи студентів УжДШЕП / уклад. М. М. Медведь ; відп. за вип. Л. П. Ходанич ; Ужгор. держ. ін-т інформатики, економіки і права, Бібліотечно-інформ. центр. – Ужгород : ВЦ УжДШЕП, 2002. – 62 с.

271. **Каталог** прикладного інформаційно-програмного забезпечення навчально-виховного процесу / уклад. : І. Ф. Повхан, О. С. Старкова ; під заг. ред. О. С. Передрія ; відп. за вип. Е. Ю. Василенко ; Ужгор. держ. ін-т інформатики, економіки і права. – Ужгород : ВЦ УжДШЕП, 2002. – 58 с.

272. **Олександр Духнович** : бібліогр. покажч. (1995–2003 рр.) / уклад. : О. С. Дурунда (ЗОУНБ), О. Д. Закривидорога, О. Г. Люта, Л. О. Мельник, Т. В. Туренко // Олександр Духнович – визначний педагог, мислитель, громадсько-політичний діяч Закарпаття : матеріали міжнар. наук. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж. Олександра Духновича, 24–26 квіт. 2003 р., м. Ужгород, Україна / відп. ред. М. І. Пітюлич, упоряд. М. І. Блецкан ; М-во освіти і науки України, Закарпат. облдержадмін., Ужгор. нац. ун-т, АН вищ. шк. України, Укр. акад. політ. наук, Міжнар. слов’ян. АН. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. – С. 306–330 (232 поз.). – *Рец.* : У дзеркалі науки / розд. веде доц. **І. Сенько** // Погляд. – 2003. – 24 квіт. (№ 3). – С. 5.

273. **Віталій Ніколайчук** : біобібліогр. покажч. / уклад. : О. Г. Люта, Л. О. Мельник, Т. В. Туренко ; передм. В. В. Моргуна ; наук. ред. В. Ю. Мандрик ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Біол. ф-т, Наук. б-ка УжНУ. – Ужгород : ПП “Медіум”, 2003. – 104 с. : іл. – (290 поз.). – (Серія “Вчені Ужгородського національного університету”). – **Відгук** : [Б. а.]. Віталій Ніколайчук : бібліогр. покажч. // Природа. – 2003. – 29 трав. – С. 6.

274. **Мінеральні води та курорти Закарпаття** : бібліографія / уклад. : Г. А. Вошепинець, М. О. Гайсак, О. Д. Закривидорога та ін. ; Наук.-практ. об-ня “Реабілітація” МОЗ України, Закарпат. представництво ЗАТ “Укрпрофоздоровниця”, Закарпат. група Всеукр. асоц. фізіотерапевтів та курортологів (ВАФК), члена ФІТЕС. – Ужгород : Ліра, 2003. – 212 с. – (1582 поз.). – **Рец.** : **Федака, С.** Рідке золото Карпат / Сергій Федака // Світогляд. – 2003. – 9 серп. (№ 28). – С. 4.

275. **Барчан, В.** Біля джерел: До 60-річчя кафедри української літератури УжНУ / Валентина Барчан ; наук. бібліограф Лариса Мельник ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т. – Ужгород : Ліра, 2004. – 160 с.

276. **Василь Довгович.** Література із фондів Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету : бібліогр. покажч. / [уклад. : Закривидорога О. Д., Шарган Г. З. ; наук. ред. Довганич О. Д. ; відп. за вип. Почекутова О. І.] // Василь Довгович з точки зору прочитання : матеріали конф., присвяч. 220-ій річниці від дня народж. визначного закарпат. письменника, філософа, етнографа, церковного та громадського діяча, одного з фундаторів і члена-кореспондента Угорської акад. наук Василя Довговича. – Ужгород : Гражда, 2004. – С. 87-111. – (153 поз.).

277. **Видання Ужгородського національного університету за 2002 рік** : бібліогр. покажч. / уклад. : О. Д. Закривидорога, В. С. Морохович ; наук. ред. Ю. М. Височанський ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Наук. б-ка. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2004. – 52 с. – (356 поз.). – **Рец.** : Олашин, М. Цінний довідковий покажчик / М. Олашин // Погляд. – 2004. – 21 груд. (№ 11). – С. 4.

278. **Голодомор 1932-1933 рр. на Україні (До 70-річчя)** : бібліогр. покажч. / уклад. : О. Г. Люта, Л. О. Смочко ; наук. ред. Микола Вегеш ; передм. С. Д. Федаки ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Наук. б-ка Ужгор. нац. ун-ту, Закарпат. ін-т ім. А. Волошина, Міжрегіон. Акад. упр. персоналом, Каф. гуманіт. та сусп. наук. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. упр. у справах преси та інформації, 2004. – 148 с. – (1002 поз.). – **Рец.** : **Барчан, М.** Вічні жнива скорботи / М. Барчан // Новини Закарпаття. – 2005. – 9 черв. (№ 86). – С. 7 ; **Бабука, П.** В пам'ять про геноцид українського народу / П. Бабука, Б. Бендзар, Є. Буджерак та ін. // Трибуна. – 2005. – 19 лют. (№ 12). – С. 6 ; **Бендзар, Б.** Пам'яті жертв голодомору 1930-х років присвячується / Богдан Бендзар // Трибуна. – 2005. – 22 січ. (№ 4). – С. 12 ; **Не забудьмо про геноцид** // Старий Замок. – 2005. – 18-24 лют. (№ 12-13). – С. 14 ; **Не забуваймо!** // Срібна Земля. – 2005. – 26 лют. (№ 6). – С. 14 ; **Пам'ятаймо про Геноцид!** // За вільну Україну. Плюс. – 2005. – 24 лют. (№ 9). – С. 8 ; **Федака, С.** Історію згадуємо не тільки в ювілеї / Сергій Федака // Погляд. – 2004. – 21 груд. (№ 11). – С. 7 ; **Ящицак, О.** І ниви багаті, і смерть у хаті. Книга, що спонукає до пошуку правди / О. Ящицак // Срібна Земля. Фест. – 2005. – 24 лют.-2 берез. (№ 8). – С. 4.

279. **Людвіг Філіп** : біобібліогр. покажч. / уклад. Л. О. Мельник ; наук. ред. П. М. Федака ; відп. за вип. В. С. Шеба ; післямова П. М. Федаки ; Закарпат. краєзнав. музей, Мукачів. греко-католич. єпархія, Наук. б-ка Ужгор. нац. ун-ту. – Ужгород, 2004. – 88 с. : іл. – (456 поз.). – (Творчий звіт краєзнавця з нагоди 60-річчя від дня народження). – *Рец.* : **Фединишинець, В.** Бібліографія капітана Ужгородського замку / Володимир Фединашинець // Трибуна. – 2004. – 20 лип. (№ 50). – С. 6.

280. **Видання** Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету (1961–2005 рр.) : бібліогр. покажч. / уклад. О. Д. Закривидорога ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник ; наук. ред. В. І. Ілько ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Наук. б-ка. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2005. – 34 с. – (71 поз.). – *Рец.* : **Доля, А.** Писати – не гуляти : [вихід бібліогр. покажч. “Видання Наук. б-ки УжНУ”] / А. Доля // Закарпат. правда. – 2006. – 11–17 берез. – С. 14 ; **Сорока, С.** Сорок чотири роки в одній книзі / С. Сорока // Новини Закарпаття. – 2006. – 30 трав. – С. 3 ; **Видання Наукової бібліотеки УжНУ** // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2006. – 20 берез. (№ 4). – С. 11.

281. **Наукові** записки Ужгородського державного університету : бібліогр. покажч. змісту (1947–1963 рр.) / уклад. : Т. В. Туренко, Л. О. Мельник ; відп. за вип. О. І. Почекутова ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Наук. б-ка. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2005. – 88 с. – (738 поз.). – *Рец.* : **Сенько, І. М.** Видає бібліотека УжНУ : [“Наукові записки Ужгородського державного університету : бібліогр. покажч. змісту (1947–1963 рр.)”] / І. М. Сенько // Погляд. – 2006. – 25 трав. (№ 4). – С. 5 ; **Сміян, К.** “Наукові записки” в бібліографічному осмисленні / К. Сміян // Погляд. – 2005. – 27 груд. (№ 11). – С. 7.

282. **Павло Федака** : біобібліогр. покажч. До 60-річчя від дня народження / уклад. : О. Д. Закривидорога, Г. З. Шарган ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. краєзнав. музей, Закарпат. крайове культ.-освітн. т-во “Просвіта”, Наук. б-ка Ужгор. нац. ун-ту. – Ужгород : Карпати, 2005. – 268 с. : іл. – (1454 поз.). – *Рец.* : **Довганич, О.** Бібліографічний покажчик “Павло Федака” / О. Довганич // Просвіта. – 2005. – № 1 (серп.). – С. 6 ; **Довганич, О.** Усе про Павла Федаку / О. Довганич // Ужгород. – 2005. – 6 серп. – С. 12 ; **Пагіря, В.** Бібліографічний покажчик “Павло Федака” / Василь Пагіря // Старий Замок. Паланок. – 2005. – 7–13 лип. (№ 26). – С. 2 ; **Русин, В.** Щедрі жнива подвижника. Нотатки з презентації ювілейного біобібліогр. покажч. “Павло Федака” / В. Русин // Трибуна. – 2005. – 3 груд. – С. 12 ; **Юрчик, М.** Усі життєві факти під однією обкладинкою / М. Юрчик // Новини Закарпаття. – 2005. – 8 груд. – С. 8.

283. **Бунда Віктор Варфоломійович** : бібліогр. покажч. / уклад. К. М. Мовчан ; відп. за вип. М. М. Медведь ; Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2006. – 22 с. – (139 поз.).

284. **Вашук Федір Григорович** : бібліогр. покажч. / уклад. К. М. Мовчан ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2006. – 22 с. – (90 поз.).

285. **Віталій Ніколайчук** : біобібліогр. покажч. / уклад. : Л. О. Мельник, О. Г. Люта, Т. В. Туренко ; наук. ред. В. Ю. Мандрик ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Біол. ф-т, Наук. б-ка УжНУ. – 2-ге вид., доповн. і пере-

робл. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2006. – 135 с. : іл. – (390 поз.). – (Серія “Вчені Ужгородського національного університету”).

286. **Голодомор 1932–1933 рр. в Україні (До 70-річчя) : бібліогр. покажч. / уклад. : О. Г. Люта, Л. О. Смочко. – 2-ге вид., доповн. – Ужгород : КП “Ужгор. міська друк.”, 2006. – 176 с. – (1153 поз.). – Рец. : Курнат, О. З нагоди сумного ювілею / О. Курнат // Карпатський голос. – 2008. – Листоп. (№ 1). – С. 7 ; Сенько, І. Коли знято табу з теми голодомору / Іван Сенько // Погляд. – 2007. – 30 берез. (№ 2). – С. 8 ; Сміян, К. Про бібліографічний покажчик “Голодомор 1932–1933 рр. в Україні (До 70-річчя)” / Костянтин Сміян // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2010. – 3 квіт. (№ 5). – С. 16. ; Федака, С. Д. Покажчик про націю, яка переборола смерть / С. Д. Федака // Срібна Земля. – 2006. – 2 груд. – С. 2.**

287. **Кубарська Світлана Кирилівна : бібліогр. покажч. / уклад. О. З. Цуняк ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2006. – 21 с. – (120 поз.).**

288. **Письменник Іван Чендей : біобібліогр. покажч. / уклад. : О. Г. Люта, Л. О. Смочко, М. І. Трещак ; наук. ред. Василь Кухта ; передм. Надії Ференц ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Наук. б-ка Ужгор. нац. ун-ту, Закарпат. ін-т ім. А. Волошина, Міжрегіон. акад. упр. персоналом. – Ужгород : Мистецька лінія, 2006. – 174 с. : іл. – (694 поз.). – (До 60-річчя Ужгор. нац. ун-ту). – Рец. : Про видатного земляка // Срібна Земля. – 2006. – 18 лют. – С. 2 ; Фединишинець, В. Три компліменти покажчику “Іван Чендей”, мистецьки виданому в “Мистецькій лінії” / В. Фединишинець // Фест. – 2006. – 19–25 серп. – С. 12 ; Юрчик, М. “Переименуйте вулицю Високу, верніть високій вулиці ім’я” / М. Юрчик // Новини Закарпаття. – 2006. – 28 лют. – С. 12.**

289. **Праці науково-педагогічних працівників Закарпатського державного університету : бібліогр. покажч. / уклад. К. М. Мовчан ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2006. – 246 с.**

290. **Адальберт Ерделі : альбом / авт.-упоряд. А. М. Ковач. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2007. – 380 с. : іл. – Бібліогр. покажч. до альбому уклали : Л. Мельник, Т. Туренко, О. Люта. – С. 337–345. – (230 поз.)**

291. **Доцент Юрій Сак. До 90-річчя від дня народження науковця : біобібліогр. покажч. / уклад. : О. Д. Закривидорога, О. І. Почекутова, С. Д. Федака, Г. З. Шарган ; наук. ред., передм. Е. В. Швед ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Ф-т романо-герман. філол., Наук. б-ка УжНУ. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2007. – 112 с. : іл. – (374 поз.). – (Серія “Вчені Ужгородського національного університету”). – Рец. : Сорока, С. Юрій Сак – ціла епоха для нашого краю / С. Сорока // Новини Закарпаття. – 2007. – 8 трав. – С. 3 ; Шімон, Т. “Він – доброго і вічного сяч...”: (побачив світ бібліогр. покажч. праць Юрія Михайловича Сака) / Т. Шімон // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 4 черв. (№ 8). – С. 16.**

292. **Король Іван Федорович : бібліогр. покажч. / уклад. О. З. Цуняк ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2007. – 26 с. – (172 поз.).**

293. **Володимир Микита : альбом / укладання, редагування Л. Мельник. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2008. – 248 с. : іл. – Бібліогр. покажч. до альбому уклала Т. Туренко. – С. 234–243. – (150 поз.).**

294. **Професор Болдижар Михайло Миколайович** : бібліогр. покажч. основних праць (до 70-річчя від дня народження) / уклад. В. В. Воробець ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Палінчак ; вступ. ст. М. П. Макари ; М-во освіти України, Ужгор. нац. ун-т, Юрид. ф-т, Наук. б-ка УжНУ. – [Вид. 2-ге, доповн.]. – Ужгород : Ліра, 2008. – 32 с. – (241 поз.).

295. **Публікації В. С. Шевери** : [бібліографію вченого-фізика В. С. Шевери уклали : О. Закривидорога, Л. Мельник] // Василь Степанович Шевера (1932–2002) ; Ужгор. нац. ун-т, Фіз. ф-т ; Наук. б-ка ; за ред. Л. Л. Шимона. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2008. – С. 65–87. – (163 поз.).

296. **Бібліографія** видань про Ужгородський національний університет / Олена Закривидорога, Омелян Довганич // Гармасій, І. Висока наука: Ужгородський національний : інтерв'ю / Ірина Гармасій. – Ужгород : Гражда, 2009. – С. 213–221. – (85 поз.).

297. **Софія Сорока** : бібліогр. покажч. (1968–2008 рр.) / уклад. О. Д. Закривидорога // Сорока, С. Дорогою життя (до 70-річчя від дня народження) / Софія Сорока ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2009. – С. 163–220. – (183 поз.).

298. **Три кроки до щастя: педагог, художник, літератор Ангеліна Турак** : альбом. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2009. – 156 с. : іл. – Бібліогр. покажч. уклала Лариса Мельник. – С. 151–154.

299. **Електронні ресурси Закарпатського державного університету** : бібліогр. покажч. / уклад. О. З. Цуняк ; відп. ред. М. М. Медведь ; Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : РВЦ ЗакДУ, 2010. – 96 с.

300. **Закарпатський державний університет у публікаціях періодичних видань** : бібліогр. покажч. / уклад. : О. З. Цуняк, К. Ю. Бабич, А. Ю. Бабич ; відп. за вип. М. М. Медведь. – Ужгород : РВЦ ЗакДУ, 2010. – 42 с. : іл. – (708 поз.). – (До 15-річчя ЗакДУ).

301. **Золтан Мичка** : альбом. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2010. – 188 с. : іл. – Бібліогр. покажч. до альбому уклала Наталія Лехман. – (174 поз.).

302. **Олашин, М. В.** Історичний факультет Ужгородського національного університету : бібліогр. довідник / Микола Васильович Олашин ; бібліогр. ред. О. Д. Закривидорога ; відп. за вип. І. О. Мандрик ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”. – Ужгород : Гражда, 2010. – 440 с. : іл.

303. **Петро Шолтес** : живопис, графіка. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2010. – 60 с. : іл. – Бібліогр. покажч. до альбому уклала Юлія Мателешко. – (36 поз.).

304. **Почекутова, О.** Преса Закарпаття ХІХ – першої половини ХХ століття : бібліогр. покажч. / Олена Почекутова ; упоряд. та імен. покажч. В. В. Воробець ; наук. ред. В. І. Ілько ; відп. за вип. Н. І. Гунько ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2010. – 128 с. – (222 поз.).

305. **Публікації науково-педагогічних працівників Закарпатського державного університету** : галузевий бібліогр. покажч.: (До 15-річчя Закарпат. держ. ун-ту) : у 2-х т. – Т. 1. Наук. ст., тези доп. і повідомл. на конф. / уклад. : О. З. Цуняк, К. Ю. Бабич, Н. І. Цьома ; відп. ред. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ІВА, 2010. – 443 с. – (3505 поз.). – (До 15-річчя ЗакДУ).

306. **Олександр Грін** : анотов. бібліогр. покажч. / уклад. О. О. Грін ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т, Юрид. ф-т. – Ужгород : [б. в.], 2011. – 20 с.

307. **Поэтические шедевры XX века: Субъективная антология лучшей зарубежной поэзии: взгляд из центра Европы** / сост. Михаил Рошко. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2011. – 164 с. – Біографічний супровід Лариси Мельник. – (38 біографій).

308. **Бібліографічний** покажчик видань Навчально-наукового інституту євроінтеграційних досліджень Закарпатського державного університету (анотований) / уклад. : О. З. Цуняк, Т. Б. Федянін; відп. ред. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2012. – 36 с. : іл.

309. **Бібліографічний** покажчик збірників матеріалів міжнародних наукових конференцій Закарпатського державного університету (анотований) / уклад. : О. З. Цуняк, Т. Б. Федянін ; відп. ред. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Закарпат. держ. ун-т. – Ужгород : ВЦ ЗакДУ, 2012. – 44 с.

310. **Трачук Петро Антонович** : анотов. бібліогр. покажч. / уклад. П. А. Трачук ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Закарпат. держ. ун-т, Юрид. ф-т. – Ужгород : ПП Данило С. І., 2012. – 24 с.

311. **Володимир Фединишинець** : біобібліогр. покажч. : до 70-річчя від дня народж. [закарпат. письменника, поета і прозаїка, літ. критика, перекладача, громад. діяча] / уклад. : Л. О. Мельник, Н. С. Лехман, О. В. Бряник ; вступ. ст. О. С. Ігнатович ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка Ужгор. нац. ун-ту. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2013. – 240 с. : іл., портр. – (1215 поз.). – *Рец.* : **Левіна, І.** Доробок Володимира Фединишинця зведений у біобібліографічний покажчик / Ірина Левіна // Фест. – 2013–2014. – 27 груд. – 2 січ. (№ 45). – С. 14; **Фединишинець, М.** Побачив світ бібліографічний покажчик Володимира Фединишинця / Михайло Фединишинець // Трибуна. – 2014. – 10 січ. (№ 1). – С. 4.

312. **Науковий** вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. Соціальні комунікації : бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1–28 (1995–2012) / уклад. : Н. С. Лехман ; ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. Н. І. Гунько ; М-во освіти і науки, молоді і спорту України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка, Довідково-бібліогр. від. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2013. – 128 с. – (1073 поз.).

313. **Олег Гораль** : альбом. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2013. – 68 с. : іл. – Бібліогр. покажч. до альбому уклала Оксана Бряник. – (27 поз.).

314. **Михайло Полужин, Наталія Венжинович та їх учні** : біобібліогр. покажч. / уклад. і відп. за вип. М. М. Медведь ; бібліогр. ред. : Л. О. Мельник, О. З. Цуняк ; упоряд. персональних бібліогр. : В. Ф. Баньої, Т. Т. Врабель, Я. Ю. Світлик, М. В. Томенчук, М. Д. Химинець ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка УжНУ. – Ужгород : ФОП Сабов А. М., 2015. – 180 с. : іл. – (70-річчю Ужгородського національного університету присвячується).

315. **Науковий** вісник Ужгородського університету. Серія : Історія : бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1– 1 (30) (1995–2013) / уклад. Ю. П. Мателешко ; бібліогр. ред. Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка, Довідково-бібліогр. від. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2015. – 140 с. – (1025 поз.).

316. **Науковий** вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія : бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1 –1 (18) (2004–2015) / уклад. Н. С. Лехман, Л. О. Мельник ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Ф-т сусп. наук, Наук. б-ка. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2015. – 116 с. – (882 поз.).

317. **Сучасні** проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. : бібліогр. покажч. змісту. Вип. 1–18 (1999–2013) / уклад. : Н. С. Лехман, Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка, Довідково-бібліогр. від. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2015. – 112 с. – (1085 поз.).

318. **Основні** праці науковців Ужгородського національного університету (1991– 2015) : бібліогр. покажч. / уклад. : О. В. Бряник, Н. С. Лехман, Л. О. Мельник, О. В. Хаван, О. З. Цуняк, Н. Я. Данилець, М. І. Чорній ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2016. – 696 с. – (5617 поз.). (До 70-річчя Ужгородського університету). – *Рец.* : **Олашин, М. В.** Показчик праць учених УжНУ за 25 років (1991–2015) / М. В. Олашин // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Іст. ф-т ; [редкол. : О. С. Мазурок (голова), В. І. Фенич, М. В. Вовканич та ін.]. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2016. – Вип. 2 (35). – С. 136–138 ; **Подарунок до 70-ї річниці вишу** : [вийшли друком “Основні праці науковців Ужгородського національного університету (1991–2015)” // Погляд. – 2016. – 29 верес. (№ 9). – С. 6.

319. **Сенько Іван** : біобібліогр. покажч. / уклад. : О. В. Бряник, Н. С. Лехман, Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. – 196 с. : іл. – (1106 поз.) – (До 80-річчя від дня народження).

320. **Науковий** вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота [Електронний ресурс] : бібліогр. показчик змісту. Вип. 1–37 (1998–2015) / уклад. : О. В. Бряник, О. В. Хаван ; ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Наук. б-ка. – Ужгород, 2017. – 126 с. – (2267 поз.) – URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/64/libbooks>

321. **Покликання** : біобібліогр. покажч. / уклад. : Л. О. Мельник, Н. С. Лехман, О. В. Бряник ; відп. за вип. М. М. Медведь ; М-во освіти і науки України, ДВНЗ “Ужгор. нац. ун-т”, Філол. ф-т, Каф. словац. філол., Наук. б-ка. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2018. – 224 с. – (867 поз.). – (До 90-річчя від дня народження Павла Павловича Чучки).

Бібліотечні кадри

322. **[Б. а.]** [В ці дні у колективі Наукової бібліотеки УЖДУ панує піднесений настрій у зв'язку з відзначенням ювілею ветерана б-ки УЖДУ Марії Іванівни Похияк] // Ріо-інформ. – 1997. – 12 квіт. (№ 27) ; Ратуша. – 1997. – 12 квіт. (№ 14). – С. 4.

323. **Бібліотекар** від Бога : [до 75-річчя від дня народж. та 50-річчя трудової діяльності ветерана б-ки УЖДУ Марії Іванівни Похияк] // Новини Закарпаття.

- 1997. - 8 квіт. (№ 53). - С. 8. - (Підпис: Колектив Наук. б-ки УжДУ і ваші щирі вихованці).

324. **Вітання** Союзу українок Закарпаття та Обл. т-ва "Просвіта" з нагоди ювілею О. Г. Лютої // Срібна Земля-фест. - 1997. - 7-13 серп. - С. 2.

325. **Вітання** нашій авторці : [молодозакарпатці - голов. бібліографу Наук. б-ки УжДУ О. Г. Лютої з нагоди ювілею] // Молодь Закарпаття-реформа. - 1997. - 9 серп. (№ 31). - С. 2.

326. "В кожному колективі є людина, до якої йдеш зі своїми проблемами і радощами" : [юбилей зав. сектором Науч. б-ки УжГУ Светланы Павловны Слепнёвой] // Ріо-інформ. - 1997. - 15 листоп. (№ 81). - С. 9.

327. **Закривидорога, О. Д.** Місія милосердя : [спогади про військово-санітарний поїзд та нелегку працю санітарки в період Великої Вітчизняної війни] / О. Д. Закривидорога // Ужгородський університет. - 1997. - 31 трав. - С. 1.

328. **Зейкан, О.** Пані Оксана, котра любить книги і вмє берегти таємниці : [до 60-річчя головного бібліографа Наук. б-ки УжДУ Оксани Лютої] / О. Зейкан // Закарпат. правда. - 1997. - 2 серп. (№ 5). - С. 7.

329. **Колектив Наук. б-ки УжДУ** поздоровляє О. Г. Люту з ювілеєм // Ріо-інформ. - 1997. - 5 серп. (№ 55). - С. 7.

330. **Мельник, Л.** Володарка ключа золотого... : [до 60-річчя бібліографа Оксани Григорівни Лютої] / Лариса Мельник // Ужгородський університет. - 1997. - 16 верес. (№ 9-10). - С. 4. - Фото. - (Наші ювіляри).

331. **Павленко Г.** Низько вклоняємось : [ветерану Наук б-ки УжДУ Марії Іванівни Похіяк] / Григорій Павленко // Ужгородський університет. - 1997. - 31 трав. (№ 5-6). - С. 2. - (Наші ювіляри).

332. **Марія Похіяк**: "Книги - це мої діти" : [розмова з бібліотекаркою М. І. Похіяк / записав М. Тімков] // Срібна Земля-фест. - 1997. - 20-21 листоп. - С. 15.

333. **Привітання** : [бібліотекарі УжДУ вітають з Днем народження Ларису Олександрівну Мельник, зав. довідково-бібліогр. від.] // Ріо-інформ. - 1997. - 21 черв. (№ 44). - С. 9.

334. **Пропагандист** книги : [понад 30 років Світлана Павлівна Слепньова присвятила бібліотечній справі] // Ужгородський університет. - 1997. - 28 листоп. (№ 13-14). - С. 4.

335. **Сушко, Л.** Кого обирають зорі : [до 75-річчя від дня народж. М. І. Похіяк] // Ратуша. - 1997. - 19 квіт. (№ 5). - С. 2.

336. **Тепло** наших сердець : [Серед активістів Спілки жінок України м. Ужгорода - медсестра, (бібліотекар) Марія Кіш] // Ріо-інформ. - 1997. - 18 січ. (№ 4). - С. 2.

337. **Ювілярка** з Наукової бібліотеки УжДУ : [до 75-річчя від дня народж. та 50-річчя трудової діяльності у б-ці УжДУ Марії Іванівни Похіяк] // Срібна Земля-фест. - 1997. - 10-16 квіт. (№ 14). - С. 14.

338. **Божук, Г.** Вітрила її життя : [до ювілею Закривидороги Олени Дем'янівни - провідного спеціаліста Наук. б-ки УжДУ] / Г. Божук // Вісті Ужгородщини. - 1998. - 4 лип. - С. 2.

339. **Демчук, У.** Обід для знедоленого : [про медсестру міської організації Червоного Хреста, працівника Наук. б-ки УжДУ Марію Андріївну Кіш] / У. Демчук // Молодь Закарпаття-реформа. - 1998. - 20 черв. (№ 24). - С. 4.

340. **Закривидорога, О.** Фронтowa юність : [спогади О. Д. Закривидороги про участь у Великій Вітчизняній війні] / Олена Закривидорога // Ужгородський університет. – 1998. – 8 трав. (№ 10-11). – С. 3.

341. **Зейкан, Ю.** Як і коли нас обпалює полум'я поезії? : [творчість поетеси С. Сороки] / Ю. Зейкан // Молодь Закарпаття-реформа. – 1998. – 1 трав. – С. 5.

342. **Кіш, М.** Підтримаємо беззахисних, допоможемо потерпілим : [бібліотекар, медсестра Марія Андріївна Кіш про роботу в ужгородському Червоному Хресті] / М. Кіш // Ужгородський університет. – 1998. – 16 верес. (№ 15-16). – С. 4.

343. **Вона** взяла на олівець усю закарпатську автуру : [провідний спеціаліст Наук. б-ки УжДУ О. Д. Закривидорога] // Срібна Земля. – 1998. – 2-8 лип. – С. 3. – Фото. – (Вл. інф.).

344. **Квіт, О.** Одна з духовного храму : [до ювілею О. Д. Закривидороги] / О. Квіт // Молодь Закарпаття. – 1998. – 11 лип. – С. 2. – Фото.

345. **Падяк, В.** Золоті літа Олени Дем'янівни / Валерій Падяк // Ріо-інформ. – 1998. – 4 лип. – С. 16. – Фото.

346. **Почекутова, О.** Воістину прекрасна висота – літа! : [до ювілею провідного спеціаліста Наук. б-ки УжДУ О. Д. Закривидороги] / О. Почекутова // Новини Закарпаття. – 1998. – 7 лип. (№ 101). – С. 6. – Фото. – (Люди. Роки. Події).

347. **Ода Елене Дем'яновне Закривидороге**, ведущему спеціалісту Научної бібліотеки УжГУ // Единство-плюс. – 1998. – 4 июля. – С. 2. – (Совет “Русского дома”).

348. **Олена Іванівна Почекутова** // Уральський, Л. Ентузіасти: Творчі портрети заслужених працівників культури України / Л. Уральський ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Центр народ. творчості. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. ком. інформації, 1998. – С. 55-56. – Фото.

349. **Кешеля, Л.** Їй не відмовив навіть Бог : [закарпат. поетеса Софія Сорока] / Леся Кешеля // Ужгород. – 1999. – 14 серп. (№ 28). – С. 13.

350. **Мельник, Л.** Долго не вибирають : [до 50-річчя ст. бібліотекаря УжДУ Світлани Володимирівни Серединської] / Лариса Мельник // Ужгородський університет. – 1999. – 21 жовт. (№ 13-14). – С. 4. – Фото.

351. **Довганич Ганна Михайлівна** : [біогр. довідка] // Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. – Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 121 : портр. – (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

352. **Закривидорога Олена Дем'янівна** : [біогр. довідка] // Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. – Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 120 : портр. – (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

353. **Медвідь Марія Миколаївна** : [біогр. довідка] // Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. – Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 125 : портр. – (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

354. **Олена Закривидорога** // Ветерани: (До 55-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні) / [редкол. : М. С. Гам, В. І. Добош (голов. ред.), О. Д. Закривидорога та ін.] ; М-во освіти і науки України, Ужгор. держ. ун-т, Рада ветеранів Великої Вітчизняної війни та праці. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2000. – С. 22-25.

355. **Пекар, М.** З піснею – дорогами життя : [про Софію Сороку] / М. Пекар // Срібна Земля. – 2000. – 12 серп. (№ 31). – С. 15.

356. **Попович, П.** “Я буду крізь сльози сміятись...”: [про Софію Сороку] / П. Попович // РІО. – 2000. – 12 лют. (№ 7). – С. 11.

357. **Похиляк Марія Іванівна** : [біогр. довідка] // Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. – Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 122 : портр. – (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

358. **Почекутова Олена Іванівна** : [біогр. довідка] // Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. – Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 119 : портр. – (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

359. **Дурунда, А.** “Коли душа співає”: [про Софію Сороку] / А. Дурунда // Срібна Земля. – 2001. – 27 січ. – С. 13.

360. **Олашин, М.** Берегиня духовних скарбів : [Олена Почекутова, дир. Наук. б-ки УжНУ] / Микола Олашин // Срібна Земля. – 2001. – 17 берез. (№ 10). – С. 13. – Фото.

361. **Олена Почекутова**: “Наша бібліотека багата на унікальні пам’ятки” : [О. Почекутова, дир. Наук. б-ки УжНУ, не любить розповідати про себе. Навіть у свій ювілейний день народження вона погодилася говорити виключно про роботу / інтерв’ю з дир. б-ки провела С. Русин] // Погляд. – 2001. – 31 берез. (№ 3). – С. 5. – Фото.

362. **Христиченкова, Г.** Утвердження активної життєвої позиції у творчості поетеси Закарпаття Софії Сороки / Г. Христиченкова // Жінки-українки та їх роль у розвитку науки, літератури, мистецтва : зб. метод. розробок та наукових досліджень вчителів та учнів гімназії м. Ужгорода / упоряд. Стеців Л. І. – Ужгород : Гражда, 2001. – С. 63–68.

363. **Керекеш, Ю.** Господиня книжкових світів : [портрет на згадку про головного бібліографа Оксани Люту] / Юрій Керекеш // Слово Просвіти. – 2002. – 8–14 листоп. (Ч. 45). – С. 8. – Фото.

364. **Кіш, М.** Благородній справі – увага й пошана : [“Нац. комітет Т-ва Червоного Хреста України” запросив бібліотекарів на семінар, присвяч. Міжнар. гуманітарному праву] / Марія Кіш // Ужгородський університет. – 2002. – 24 жовт. (№ 11–12). – С. 2.

365. **Колектив** Наукової бібліотеки УжНУ щиро вітає свого колегу, завідувачу універсальним читальним залом Світлану Павлівну Слепньову // Фест. – 2002. – 7–13 листоп. (№ 49). – С. 11.

366. **Падяк, В.** 80-річчя з дня народження Олени Дем’янівни Закривидороги, бібліографа (1923) / В. Падяк // Календар краєзнавчих пам’ятних дат на 2003 рік : рек. бібліогр. посіб. / уклад. : Т. І. Васильєва, Г. В. Бобонич. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2002. – С. 122–124.

367. **Пойда, С.** Оксана Люта: “Мені постійно сниться той «Кобзар» : [про голов. бібліографа О. Г. Люту] / Степан Пойда // Ужгородський університет. – 2002. – 30 груд. (№ 15–16). – С. 3. – Фото.

368. **Почекутова, О.** 44 роки на ниві бібліографії : [про Олену Дем’янівну Закривидорогу] / Олена Почекутова, Галина Шарган // Ужгородський університет. – 2002. – 24 жовт. (№ 11–12). – С. 4. – Фото.

369. **Туренко, Т.** Берегиня бібліографії : [Ларисі Мельник – 50] / Тетяна Туренко // Ужгородський університет. – 2002. – 25 черв. (№ 7-10). – С. 4. – Фото.
370. **Габорець, В.** Бібліограф Оксана Люта / Василь Габорець // Новини Закарпаття. – 2003. – 21 жовт. – С. 6.
371. **Довганинець, Т.** Серце, створене для тепла : [інтерв'ю з бібліотекарем Наук. б-ки УжНУ, поетесою Софією Сорокою] / Тетяна Довганинець // Срібна Земля. – 2003. – 14 черв. (№ 23). – С. 5.
372. **Зимомря, М.** Світ її радостей та тривоги: Слово про Софію Сороку / Микола Зимомря // Гуманістичний вісник. – Львів, 2003. – С. 101-102.
373. **Коли** в серці живе доброта : [Софія Сорока] // Ференц Н. Поезія і поети Закарпаття: літ.-крит. ст. / Надія Ференц. – Ужгород : Мистецька лінія, 2003. – С. 219-222.
374. **Крайник, М.** 80 тисяч автографів для читача : [до ювілею бібліографа Олени Закривидороги] / Марина Крайник // Закарпатська правда. – 2003. – 26 черв.–2 лип. (№ 24). – С. 12. – Фото. – (Непомітні герої).
375. **Олашин, М.** Життя, віддане книгам: До ювілею бібліографа Олени Закривидороги / Микола Олашин // Календар “Просвіти” на 2003 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во “Просвіта”, 2003. – С. 153-155.
376. **Олашин, М.** Щаслива жінка з нелегкою долею: (До ювілею бібліографа Олени Закривидороги) / Микола Олашин // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Медицина / відп. ред. В. І. Русин. – Ужгород : УжНУ, 2003. – Вип. 21. – С. 286-287. – (Вітаємо ювілярів). – Фото ; Старий Замок. – 2003. – 3 лип. (№ 55-56). – С. 13. – Фото. – (Культура).
377. **Пагіря, В.** Без коштів у скарбниці: (До 80-річчя О. Д. Закривидороги) / Василь Пагіря // Карпатська Україна. – 2003. – 5 черв. (№ 22). – С. 13.
378. **Пагіря, В.** Олена Дем'янівна Закривидорога: До 80-річчя від дня народження / Василь Пагіря // Вечірнє Мукачеве. – 2003. – 3 лип. – С. 3.
379. **Сенько, І.** Бібліограф Олена Закривидорога – ювіляр / Іван Сенько // Погляд. – 2003. – 5 лип. (№ 5). – С. 2. – Фото.
380. **Сенько, І.** Для дітей по-дитячому : [творчість Софії Сороки] / Іван Сенько // Погляд. – 2003. – 27 серп. – С. 5.
381. **Федака, С.** Карпатознавець незвичайної долі: Закарпатському бібліографу номер один О. Д. Закривидорозі виповнилося 80 / Сергій Федака // Фест. – 2003. – 3-9 лип. (№ 26). – С. 14. – Фото.
382. **Сорока Софія Степанівна** // Висіцька, Т. Ф. Жіночі постаті в історії Закарпаття : біобібліогр. довід. Кн. 1: Наука, культура, мистецтво / Т. Ф. Висіцька. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 300-302.
383. **З Днем Перемоги Вас, Олено Дем'янівно** // Світогляд. – 2004. – 8 трав. (№ 19). – С. 10. – Фото.
384. **Штефуца, М.** “Жіночі постаті” справжньої жінки : [згадуються імена наших землячок, зокрема ім'я бібліографа-бібліотекаря Олени Почекутової] / М. Штефуца // Вісник Хустщини. – 2004. – 18 верес. (№ 105).
385. **Люта Марія-Іванна (Оксана) Григорівна** (нар. 3.08.1937) // Висіцька, Т. Ф. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. / Т. Ф. Висіцька. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 588-591.
386. **Мельник Лариса Олександрівна** (нар. 22.06.1952) // Висіцька, Т. Ф. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. / Т. Ф. Висіцька. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 592-594.

387. [Мельник, Л.] Книжкових перлин цінителька : [до ювілею бібліографа Тетяни Туренко] / Лариса Мельник // Погляд. – 2005. – 27 груд. (№ 11). – С. 2. – Фото.

388. Сернівка, Г. Закохана в слово: (У Марії Андріївни Кіш – ювілей) / Галина Сернівка // Погляд. – 2005. – 29 берез. (№ 3). – С. 6. – Фото.

389. Туренко Тетяна Василівна (нар. 20.12.1955) // Висіцька, Т. Ф. Із плеяди науковців Закарпаття : біобібліогр. довід. / Т. Ф. Висіцька. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 597–598.

390. Олашин, М. Бібліотекар за покликом серця. До життєвого ювілею Олени Почекутової / Микола Олашин // Старий Замок-Паланок. – 2006. – 30 берез. – 5 квіт. – С. 14.

391. Офіцинська, М. Поезія – її найсвятіша молитва : [Софія Сорока] / М. Офіцинська // Культурологічні джерела. – Ужгород : Закарпат. обл. центр нар. творчості, 2006. – № 2. – С. 79–82.

392. Почекутова О. Віддана праці : [М. М. Байвельман, зав. від. б-ки УжНУ, святкує ювілей] / О. Почекутова, Г. Шарган // Погляд. – 2006. – 7 лют. (№ 1). – С. 2.

393. Люта, О.: “То був страшний суд”: [розмова з упоряд. бібліогр. покажчика “Голодомор 1932–1933 рр. в Україні”, головним бібліографом Наук. б-ки УжНУ/ вела М. Юрчик] // Новини Закарпаття. – 2006. – 2 груд. – С. 2.

394. Шарган, Г. 35 років служіння книзі: (До 80-річчя Ганни Йосипівни Лізунової) / Г. Шарган, О. Закривидорога // Погляд. – 2006. – 26 груд. (№ 10). – С. 4. – Фото.

395. Шарган Г. Штрихи до портрета фахівця, керівника, жінки: (До ювілейного дня народження Олени Почекутової) / Г. Шарган, В. Москаленко, І. Зимомря // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2006. – 6 берез. (№ 3). – С. 14. – Фото.

396. Гунько, Н. З книгою назавжди: (До 100-річчя Олени Миколаївни Фесенко) / Наталія Гунько // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 3 квіт. (№ 5). – С. 10. – Фото.

397. Довганич, О. Д. Університет у нашому житті / Омелян Дмитрович Довганич, Ганна Михайлівна Довганич. – Ужгород : Гражда, 2007. – 120 с. : іл.

398. Лесич, М. Інформація повинна приносити прибуток : [погляд бібліотекаря Ганни Олаг на бібліотечну справу в Україні] / М. Лесич // Трембіта. – 2007. – 1 груд. (№ 44). – С. 15.

399. [Ред.] Оксані Лютій – 70! : [до 70-річчя бібліографа б-ки УжНУ О. Г. Лютої] // Календар “Просвіти” на 2007 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во “Просвіта”, 2007. – С. 169.

400. Люта, О. Оксані Лютій – 70! : [до 70-річчя бібліографа б-ки УжНУ Марії-Іванни (Оксани) Лютої] / Оксана Люта // Ужгород. – 2007. – 4 серп. – С. 4.

401. Олена Закривидорога: “З бібліографією на «ти»” : [розмова з О. Закривидорогою з нагоди 85-річчя] / інтерв'ю записала Л. Суботіна // Неділя. – 2007. – 23–29 черв. (№ 25). – С. 8а.

402. Улиганець, М. Наукова бібліотека УжНУ має нового директора : [Наталію Гунько] / М. Улиганець // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 20 лют. (№ 2). – С. 2. – Фото.

403. **Фединишинець, В.** Лірична статистика : У Лариси Мельник – ювілей : [про зав. довідково-бібліогр. від. б-ки УжНУ] / Володимир Фединишинець // Ужгород. – 2007. – 23 черв. (№ 24). – С. 9.

404. **Ференц, Н.** Софія Степанівна Сорока : [70-річчя від дня народж. поетеси (нар. 1938)] / Н. Ференц // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2008 рік : рек. бібліогр. посіб. / уклад. : М. І. Івашко, Г. В. Бобонич, І. М. Горват ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2007. – С. 104–107.

405. **Штефаньо, О.** Головний бібліограф УжНУ видала 37-му книгу : [до 70-річчя О. Г. Лютої] / О. Штефаньо // Фест. – 2007. – 2–8 серп. – С. 14.

406. **Вітаємо :** [дир. Наук. б-ки УжНУ Олену Почекутову із ювілейною датою] // Погляд. – 2008. – 28 листоп. (№ 8). – С. 2.

407. **Вітання “Просвіти”** Олені Закривидорозі з нагоди ювілею : [до 85-річчя бібліографа] // Календар “Просвіти” на 2008 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во “Просвіта”, 2008. – С. 80.

408. **Із нагоди ювілею** Марії Чорній // Погляд. – 2008. – 28 листоп. (№ 8). – С. 2. – (Підпис: Колектив Наук. б-ки УжНУ).

409. **Олена Закривидорога:** “І досі в моєму серці живуть слова: «Запам'няймо братство фронтове на всю оставшуюся жизнь...»” : [інтерв'ю з бібліографом / вела Наталя Тодавчич] // Ужгород. – 2008. – 19 лип. – С. 13.

410. **Закривидорога Олена Дем'янівна** // Українські бібліографи: біографічні відомості, професійна діяльність, бібліографія : у 3 вип. – Вип. 1 / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдулаєва, В. О. Кононенко ; наук. ред. В. О. Кононенко ; відп. ред. Т. І. Вилегжаніна ; М-во культури і туризму України, Держ. заклад “Нац. парламент. б-ка України”. – Київ, 2008. – С. 141–142 : портр.

411. **Калужская, М.** Гуру бібліотечної справи відзначатиме 85-ліття : [О. Д. Закривидорога відзначає ювілей] / Марія Калужская // Ужгород. – 2008. – 5 лип. (№ 29). – С. 6.

412. **Мишанич, В.** Життя з любов'ю до всього світу: Софії Сороці – 70 / В. Мишанич // Ужгород. – 2008. – 14 черв. (№ 26). – С. 12.

413. **Надворна, І.** Орден княгині Ольги отримала з рук Президента головний бібліограф УжНУ: [О. Г. Люту з нагородою вітає Президент України Віктор Ющенко] / Ірина Надворна // Погляд. – 2008. – 22 квіт. (№ 2). – С. 4. – Фото.

414. **Олашин, М.** Її багатство – духовні скарби: (До життєвого ювілею Олени Закривидороги) / М. Олашин // Трибуна. – 2008. – 5 лип. – С. 12 : портр.

415. **Люта (Баран) Марія-Іванна (Оксана) Григорівна** // Українські бібліографи: біографічні відомості, професійна діяльність, бібліографія : у 3 вип. / авт.-уклад. : Р. С. Жданова, Н. І. Абдулаєва, В. О. Кононенко ; наук. ред.: В. О. Кононенко, Н. Я. Зайченко ; М-во культури і туризму України, Держ. заклад “Нац. парламент. б-ка України”. – Київ : ДЗ “Нац. парламент. Б-ка України”, 2010. – Вип. 2. – С. 24–25 : портр.

416. **Мельник Лариса Олександрівна** // Українські бібліографи: біографічні відомості, професійна діяльність, бібліографія : у 3 вип. / авт.-уклад. : Р. С. Жданова, Н. І. Абдулаєва, В. О. Кононенко ; наук. ред.: В. О. Кононенко, Н. Я. Зайченко ; М-во культури і туризму України, Держ. заклад “Нац. парламент. б-ка України”. – Київ : ДЗ “Нац. парламент. Б-ка України”, 2010. – Вип. 2. – С. 50 : портр.

417. **У Марії Кіш – ювілей!** : [зав. чит. зали основного навч.-лаборатор. корпусу УжНУ Марія Андріївна Кіш] // Погляд. – 2010. – 31 берез. (№ 3). – С. 2. – Фото.
418. **Чаварга, М.** Софія Сорока: тернистим життям у поетичному слові / Марія Чаварга // Погляд. – 2011. – 30 серп. (№ 6). – С. 12. – Фото.
419. **Бородина, Л.** Памяти Елены Демьяновны Закривидороги / Людмила Бородина // Європа-центр. – 2012. – 13 квіт. – С. 13.
420. **Олашин, М.** Олена Дем'янівна Закривидорога: 90-річчя від дня народж. учасниці війни, високопрофесійного бібліотекаря, активного громадського діяча (1923–2012) / Микола Олашин // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2013 рік : рек. бібліогр. посіб. / уклад. : Н. М. Вачиля, Г. В. Бобонич, І. М. Горват, Ч. Ш. Горват ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2012. – С. 251–257.
421. **Олашин, М.** Світлої пам'яті О. Д. Закривидороги / Микола Олашин // Новини Закарпаття. – 2012. – 17 берез. (№ 30–31). – С. 23.
422. **Пішла з життя Олена Почекутова** : [20 верес. на 76-му році життя відійшла у вічність заслужений працівник культури України, наук. співробітник, колишній дир. Наук. б-ки УжНУ Олена Іванівна Почекутова] // Погляд. – 2012. – Верес. (№ 8). – Фото.
423. **Світлої пам'яті Олени Почекутової** : [20 верес. 2012 р. відійшла у вічність О. І. Почекутова, відданий фахівець бібліотечної справи Закарпаття] // Новини Закарпаття. – 2012. – 29 верес. (№ 113–114). – С. 23. – Фото.
424. **Шульга, О.** Добре слово про Софію Сороку / О. Шульга // Трибуна. – 2014. – 11 лип. (№ 18). – С. 6.
425. **Боднар, М.** Бібліотечні будні Магдаліни Гамник – непримітні, але важливі / М. Боднар // Новини Закарпаття. – 2017. – 14 лют. (№ 11). – С. 6.
426. **Нейметі, М.** “Нехай на світі будуть усі такі люті”, – так колись сказав Іван Чендей про Оксану Люту : [до ювілею Оксани Лютої] / Мар'яна Нейметі // Новини Закарпаття. – 2017. – 12 серп. (№ 58). – С. 11, 14.
427. **Гараздій, М.** Марія Чорній: галичанка, яка оберігає закарпатську історію : [зав. краєзнавчого від. Марія Чорній святкує ювілей] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2018. – 28 листоп. (№ 11). – С. 5. – Фото.
428. **Гараздій, М.** Вікторія Воробець: українка з чеським корінням, або Бібліотекар, яку вітав... середньовічний лицар : [у В. В. Воробець, заст. д-ра Наук. б-ки УжНУ, – ювілей] / Мирослава Гараздій // Погляд. – 2018. – 25 лип. (№ 7). – С. 3. – Фото.
429. **Поетеса Софія Сорока** відзначить свій поважний ювілей творчим вечором // Ужгород. – 2018. – 9 черв. (№ 22). – С. 10.
430. **У Марії Чорній – ювілей!** : [зав. краєзнавчого від.] // Погляд. – 2018. – 31 жовт. (№ 10). – С. 2. – Фото.
431. **Криса, Г.** Мереживна ніжність у бібліотеці : [про творче хобі зав. від. зберігання фондів Наук. б-ки УжНУ Оксани Лютої] / Галина Криса, Христина Настич // Погляд. – 2019. – 24 лип. (№ 7). – С. 6.

Бібліотека в довідкових виданнях

432. **Медвідь, М. М.** Бібліотека Ужгородського державного інституту інформатики, економіки та права. Молода бібліотека – для молоді / М. М. Медвідь //

Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. – Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 125–126. – (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

433. **Наукова** бібліотека УжДУ // Ужгородський державний університет – осередок освіти на Закарпатті / відп. за вип. Ю. М. Височанський ; уклад. Г. С. Солодова ; пер. тексту англ. мовою О. М. Жукова. – Ужгород : Мистецька лінія, 2000. – С. 14. – (55-річчя Ужгор. держ. ун-ту).

434. **Наукова** бібліотека Ужгородського державного університету // Ужгородський державний університет / редкол. : В. Ю. Сливка (голова), М. І. Пітюлич, Ю. М. Бідзіля, Л. О. Белей та ін. – Ужгород : Ужгор. міська друк., 2000. – С. 105–106.

435. **Почекутова, О. І.** Наукова бібліотека Ужгородського державного університету. Скарбниця духовності / О. І. Почекутова // Бібліотечне Закарпаття: сторінки історії та сучасності ; Упр. культури Закарпат. облдержадмін., ЗОУНБ / уклад. Н. М. Панчук. – Ужгород : Патент ; Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 119–124. – (До 55-річчя Закарпат. обл. універс. наук. б-ки).

436. **Москаленко, В. П.** Бібліотека Ужгородського національного університету / В. П. Москаленко // Енциклопедія Сучасної України. – Київ : Ін-т енцикл. досліджень НАН України, 2003. – Т. 2. Б-Біо. – С. 710–711.

437. **Бібліотека** Ужгородського державного інституту інформатики, економіки і права // Наукові бібліотеки України : довідник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України ; уклад. : А. А. Свобода, Л. І. Загородня та ін. ; відп. ред. О. С. Онищенко. – Київ, 2004. – С. 216.

438. **Бібліотека** Ужгородського національного університету // Наукові бібліотеки України : довідник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України ; уклад. : А. А. Свобода, Л. І. Загородня та ін. ; відп. ред. О. С. Онищенко. – Київ, 2004. – С. 216–218.

439. **Москаленко, В.** Вузу ровесниця // Сторінки історії Ужгородського національного університету: документи і матеріали / В. Москаленко ; [укладання, комент. та передм. Н. М. Жулканич] ; М-во освіти і науки України, Ужгор. нац. ун-т, Ф-т міжнар. відносин. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2005. – С. 196–197.

440. **Наукова** бібліотека // Ужгородський національний університет на порозі III тисячоліття : альбом / редкол. : М. М. Вегеш, О. Г. Сливка, Л. О. Белей та ін. – Ужгород : Карпати; Наш рідний край; Вісник Карпат, 2005. – С. 183–184 : іл.

441. **Наукова** бібліотека // Ужгородський національний університет: 70 років на шляху національно-освітнього відродження України : [ювілейне видання до 70-річчя ун-ту] / ред. рада : Смоланка В. І. (голова), Студеняк І. П. (заст. голови), Лендшел М. О. та ін. ; відп. ред. Л. О. Белей. – Київ : ДВНЗ “УжНУ”, 2015. – С. 154–155 : фото колективу б-ки.

442. **Медведь М. М.** Наукова бібліотека Ужгородського національного університету // Українська бібліотечна енциклопедія. URL: <http://ube.nlu.org.ua/article/>

Літературно-художні твори працівників бібліотеки

443. **Сорока, С. С.** Коли на серце ляже туга : поезії, пісні / Софія Степанівна Сорока. – Ужгород : Патент, 1997. – 92 с. – *Рец.* : **Лазоришин, І.** Щоб відродилася душа... : (Весняні роздуми над кн. Софії Сороки “Коли на серце ляже туга”) / І. Лазоришин // Срібна Земля. – 1998. – 4 квіт. (№ 13). – С. 14 ; **Олаг, Г.** Коли на серце ляже туга / Ганна Олаг // Ріо-інформ. – 1998. – 7 квіт. (№ 27). – С. 2.

444. **Сорока, С. С.** Промінь любові : поезії / Софія Степанівна Сорока. – Ужгород : Мистецька лінія, 1999. – 96 с. : іл. – *Рец.* : **Козоріз, І.** Софія Сорока: “Любові потрібно вчитися” : [про це нова кн. ужгор. поетеси] / Ірина Козоріз // Срібна Земля-Фест. – 1999. – 23–29 груд. – С. 14. – Фото ; **Кудрявська, Л.** Щоб жити й творити у світі / Л. Кудрявська // Вісті Ужгородщини. – 2000. – 19 лют. (№ 13–14). – С. 6 ; **Лазоришин, І.** Щоб промінь любові не згас... / І. Лазоришин // Срібна Земля-Фест. – 1999. – 18 груд. (№ 48). – С. 15 ; **Сенько, І.** Із любов’ю в серці / Іван Сенько // Ужгородський університет. – 1999. – 30 груд. (№ 17–18). – С. 3.

445. **Мельник, Л.** Таинственный сад : поэзии / Лариса Мельник. – Ужгород : Мистецька лінія, 2002. – 32 с. : іл. – Рос. та укр. мовами. – *Рец.* : **Кудрявська, Л.** “На середині швидкоплинної ріки життя...” / Л. Кудрявська // Слово. – 2002. – 26 верес. (№ 26). – С. 7 ; **Сенько, І.** Обмеженим тиражем / Іван Сенько // Погляд. – 2002. – Жовт. (№ 8). – С. 5 ; **Сорока, С.** Свій “Потаємний сад” у кожного в душі... / Софія Сорока // Ужгородський університет. – 2002. – 24 жовт. (№ 11–12). – С. 3.

446. **Сорока, С. С.** А я собі невеличка : вірші для дітей / Софія Степанівна Сорока ; худож. О. Гаркуша. – Ужгород : Мистецька лінія, 2003. – 24 с. – *Рец.* : **Кудрявська, Л.** Поезія добра і любові / Л. Кудрявська // Світогляд. – 2003. – 13 верес. – С. 12 ; **Лазоришин, І.** Рої співочих та цілющих слів... / І. Лазоришин // Срібна Земля. – 2003. – 12 лип. (№ 26). – С. 13.

447. **Сорока, С.** Де гори Карпати : пісні: (До 40-річчя творчої діяльності поетеси Софії Сороки та 50-річчя професійної діяльності композитора Миколи Попенка) / С. Сорока, М. Попенко. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-видав. від. у справах преси та інформації, 2003. – 92 с.

448. **Сорока, С. С.** Зійшло сонечко ясне : для дітей молод. і серед. шк. віку / Софія Степанівна Сорока ; пер. на англ. мову М. Пришляк. – Ужгород : М-Студія, 2004. – 16 с. : іл. – *Рец.* : **Тупиця, І.** Чудовий дебют Софії Сороки / І. Тупиця // Погляд. – 2004. – 28 груд. (№ 12). – С. 7.

449. **Сорока, С. С.** Лети, моя мелодіє! : пісні / Софія Степанівна Сорока ; передм. : В. Габорець, Н. Петій-Потапчук. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2006. – 82 с. – *Рец.* : **Доля, А.** Народження пісні / А. Доля // Закарпатська правда. – 2006. – 12–18 серп. – С. 13 ; **Сенько, І.** Мелодії серця Софії Сороки / І. Сенько // Погляд. – 2006. – (№ 6). – С. 5 ; **Шарган, Г.** Струни її серця / Г. Шарган, О. Закривидорога // Трибуна. – 2006. – 11 лип. – С. 4.

450. **Сорока, С. С.** Моїй Святині : поезії, присвячені університету і бібліотеці / Софія Степанівна Сорока. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2007. – 84 с. – *Рец.* : **Улиганець, М.** Свій “святині” Софія Сорока подарувала книгу / Мар’яна Улиганець // Бюлетень прес-служби УжНУ. – 2007. – 19 листоп. (№ 11). – С. 7 ; **Воробець, В. В.** Моїй Святині : [в чит. залі Наук. б-ки УжНУ

відзначили Всеукр. день б-к, а також презентували нову кн. С. С. Сороки “Моїй Святині” / В. В. Воробець, О. Д. Закривидорога // Трибуна. – 2007. – 23 жовт. (№ 77). – С. 5. – (Духовна скарбниця) ; **Данканич, О.** Книги з жіночих рук: Посвяти Софії Сороки / Оксана Данканич // Новини Закарпаття. – 2008. – 22 січ. (№ 8). – (Книжкова полиця).

451. **Сорока, С.** Іди, іди, Дощику... : для дітей дошк. та мол. шк. віку / С. Сорока. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2008. – 16 с. – **Рец.** : **Воробець, В.** “Іди, іди, Дощику...” / В. Воробець // Ужгород. – 2008. – 13 верес. (№ 39). – С. 12 ; **Шульга, О.** Все життя поруч з книгою / О. Шульга // Трибуна. – 2008. – 12 лип. (№ 49). – С. 13.

452. **Сорока, С. С.** Дорогою життя (до 70-річчя від дня народження) / Софія Степанівна Сорока ; наук. і бібліогр. ред. В. Воробець ; вступ. ст. Н. Гунько. – Ужгород : Говерла, 2009. – 268 с. – **Рец.** : **Сенько, І.** Про Софію Сороку – з бібліографічною повнотою / І. Сенько // Погляд. – 2009. – 30 верес. (№ 7). – С. 12.

453. **Сорока, С. С.** Закарпаття моє... : поезії, пісні / Софія Степанівна Сорока. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2010. – 108 с. : іл. – **Рец.** : **Олашин, М.** “Край чарівний є на світі ” / М. Олашин // Неділя. – 2011. – 4–10 листоп. – С. 6.

454. **Сорока, С. С.** Живу тобою, Україно! : поезії / Софія Степанівна Сорока. – Ужгород : Гражда, 2011. – 80 с. – **Рец.** : **Мишанич, В.** Живу тобою, Україно! / В. Мишанич // Ужгород. – 2011. – 15 жовт. – С. 12 ; **Яцола, М.** “Живу тобою, Україно!” від Софії Сороки / Марина Яцола // Погляд. – 2011. – 28 жовт. (№ 8). – С. 13.

455. **Сорока, С.** Свою долю не зраджу ніколи / Софія Сорока. – Ужгород : Аутодор-Шарк, 2014. – 216 с. : іл. – **Рец.** : **Тупиця, І.** “Свою долю не зраджу ніколи” : [про Софію Сороку] / І. Тупиця // Погляд. – 2004. – 24 лют. (№ 1). – С. 7. – Фото ; **Мишанич, В.** Черговою збіркою Софія Сорока відзначила 76-річчя : [“Свою долю не зраджу ніколи”] / В. Мишанич // Закарпатська правда. – 2014. – 5–11 лип. (№ 26). – С. 6.

456. **Сорока, С.** У моїх Карпатах : пісні / Софія Степанівна Сорока, Петро Петрович Матій. – Ужгород : ТИМПАНИ, 2017. – 72 с. + ноти.

457. **Сорока, С. С.** Ми славимо, Господи, ім'я Твоє : поет. зб. / Софія Степанівна Сорока. – Ужгород : Вид-во УжНУ Говерла, 2017. – 104 с. – **Рец.** : **Мишанич, В.** У світ вийшла чергова поетична збірка Софії Сороки / В. Мишанич // Новини Закарпаття. – 2017. – 31 жовт. (№ 80). – С. 8 ; РІО. – 2017. – 13 жовт. (№ 41). – С. 9.

458. **Жупан, В. В.** Екзотична абетка-розмальовка : для дітей молод. шк. віку / Вікторія Василівна Жупан. – Ужгород : Ліра, 2008. – 36 с.

459. **Жупан, В.** У пошуках Карамельки : повість-казка / Вікторія Жупан. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2011. – 72 с. : іл.

460. **Жупан, В.** Світлячок Маячок та його перший ліхтарик : оповідання / Вікторія Жупан. – Ужгород : Ліра, 2013. – 20 с. : іл.

461. **Жупан, В.** Ластовинці : твори для дітей / Вікторія Жупан. – Ужгород : Ліра, 2016. – 104 с. : іл.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А

Абдулаєва Н. І. 410, 415, 416
Артёмов І. В. 220, 234, 236, 243

Б

Бабич А. Ю. 300
Бабич К. Ю. 300, 305
Бабука П. 278
Баглай Й. 263
Байвельман М. М. 392
Балега Ю. 265
Балога І. 62
Баньої В. Ф. 314
Баранник М. В. 252
Барчан В. В. 180, 183, 247, 275
Барчан М. 278
Басараб В. 260
Бачинський А. 127
Бедзір Н. 104
Белей Л. О. 434, 440, 441
Бендзар Б. 264, 278
Бердар Я. П. 252
Бескид Л. 131
Бідзіля Ю. М. 222, 225, 434
Блецкан М. І. 272
Бобер Л. 15, 267, 268
Бобонич Г. В. 366, 404, 420
Боднар М. 425
Божук Г. 338
Божук М. 111
Бокшай Й. 25, 132
Болдижар М. М. 257, 294
Бородин Л. 419
Брайлян О. 142,
Бровді А. А. 251, 252
Брянник О. 251, 252, 311, 313, 318–321
Буджерак Є. 278
Буйна Р. 261
Бунда В. В. 283

В

Вакула Н. 188
Василенко Е. Ю. 271
Васильєва Т. І. 186, 366
Вачиля Н. М. 420
Ващук Ф. Г. 210, 220, 284
Вегеш М. М. 35, 41, 166, 212, 263, 267,
278, 440
Венелін Ю. 87
Венжинович Н. Ф. 229, 247, 314
Вилегжаніна Т. І. 410
Висіцька Т. Ф. 382, 385, 386, 389
Височанський Ю. М. 30, 277, 433
Віднянський С. В. 212
Вінявська Х. 54
Власенко В. 55
Вовканич М. В. 318
Воробець В. 163, 189, 230, 231, 248, 251,
252, 257, 294, 304, 428, 450–452
Ворошилов Ю. 86
Вощепинець Г. А. 274
Врабель Т. Т. 314

Г

Габорець В. 269, 370, 449
Гаврош О. 268
Гайсак М. О. 274
Галас А. 259
Галас Б. К. 266
Галас К. 66
Галь Н. 24
Гам М. С. 354
Гамник М. В. 251, 425
Гараздій М. 79, 81, 84, 130, 132–134,
136–139, 141, 149, 161, 427, 428
Гарбульова Л. 212
Гаркавенко В. 157
Гаркуша О. 446
Гармасій І. 64, 156, 296
Гичка Г. 163
Гоголь Н. В. 103

Головата Л. В. 102
Головей М. І. 178
Голомб Л. Г. 266
Гораль О. 313
Горват І. М. 404, 420
Горват Ч. Ш. 420
Грабова І. А. 234
Григаш Л. З. 203, 205, 231, 233, 404, 420
Грицак М. 259
Грицищик Т. 260
Грін О. О. 134, 306
Губаль В. 77
Гуйванюк Н. В. 266
Гулянич О. М. 252
Гумен Н. 154
Гунько Н. І. 47, 56, 200, 201, 203, 269,
304, 312, 396, 402, 452
Густі В. П. 227

Г

Гренджа-Донський В. 134

Д

Данилець Н. Я. 318
Данилюк Д. Д. 168, 258, 268
Данканич О. 158, 450
Данча Ю. 144
Даньків Й. Я. 256
Деметер Є. 38
Демчук У. 339
Дердюк Ю. 164
Деяк Л. 56
Добош В. І. 354
Добрянський А. 111
Довганинець Т. 16, 18, 157, 371
Довганич Г. М. 351, 397
Довганич О. Д. 170, 189, 276, 282, 296,
397
Довгович В. 276
Доля А. 280, 449
Дуб Ю. 147
Дурунда А. 359
Дурунда О. С. 272
Духнович О. 110, 113, 272

Е

Е. М. 25
Ерделі А. 131, 194, 290

Ж

Жаткович Г. 120
Жданова Р. С. 410, 415, 416
Жулканич Н. М. 439
Жукова О. М. 433
Жупан В. В. 458, 459, 460, 461

З

Загородня Л. І. 437, 438
Зайченко Н. Я. 415, 416
Закривидорога О. Д. 97, 103, 155, 165–
168, 170, 173–180, 186, 187, 189, 195, 225,
230, 254, 256, 258, 261–263, 267–269, 272,
274, 276, 277, 280, 282, 291, 295–297, 302,
327, 338, 340, 343–347, 352, 354, 366, 368,
374–379, 381, 383, 394, 401, 407, 409–411,
414, 419–421, 449, 450
Зейкан О. 328
Зейкан Ю. 165, 341
Зенинець В. 160
Зимомря І. 395
Зимомря М. 262, 268, 372
Зубач В. 48, 268

І

Іваницька Н. Л. 224
Івашко М. І. 404
Ігнатович О. 253, 311
Ілько В. І. 258, 267, 280, 304
Ільницька Л. І. 102
Ільницька Н. 120
Ільницький В. 150
Ільченко Л. 268
Ірговці Н. В. 252

К

Калочай Є. 98
Калужская М. 411
Канюка О. А. 231, 233
Квіт О. 344

Кенідра В. 162
Керекеш Ю. 363
Кешеля Л. 260, 349
Кий Л. О. 252
Кирилюк Н. Т. 252
Кіш М. 336, 339, 342, 364, 388, 417
Кобеляцький В. 27
Ковальчук А. 226
Ковальчук І. В. 232
Ковач А. М. 194, 290
Козак О. 266
Козоріз І. 444
Комарницька М. О. 252
Комендар В. 261
Кондришин А. 62
Кононенко В. О. 410, 415, 416
Король І. Ф. 168, 292
Кофель А. 121
Коцирій Л. 171, 172
Коцюк Л. М. 232
Кочіш М. 117
Кошовий В. 35
Кравченко О. 2
Крайник М. 374
Кривова С. Г. 251, 252
Кривошاپко В. 105
Крися Г. 431
Кубарська С. К. 287
Кудрявська Л. 444–446
Кузан В. 4
Куля Ф. 264
Курнат О. 286
Кухарець В. 128
Кухта В. 288
Куштєк В. 163

Л

Лабик А. 143
Лавришин Н. В. 252
Лазоришин І. 443, 444, 446
Лапиґа С. 76
Лаптева М. Л. 221
Латко І. 255
Лашкай О. А. 252
Левіна І. 106, 311
Лендєл М. О. 441
Леонова О. 107

Лесич М. 398
Лехман Н. 301, 311, 312, 316–319, 321
Лехцер В. Г. 203, 205
Липкань Л. 39, 49, 50
Лисюк В. 67
Лівак Ю. 58, 68
Ліврінц А. 19
Лізунова Г. Й. 394
Літераті Т. 83
Лопіт І. 118, 251, 252
Луговой А. Е. 103, 177
Лучкай М. 143
Любка А. 34
Люта О. Г. 133, 151, 169, 190, 227, 228,
255, 259–261, 265, 266, 269, 272, 273, 278,
285, 286, 288, 290, 324, 325, 328–330, 363,
367, 370, 385, 393, 399, 400, 405, 413, 415,
426
Люта О. І. 251, 252, 400, 431

М

Мазурок О. С. 318
Макара А. 69, 146
Макара М. П. 257, 294
Мандрик В. Ю. 273, 285
Мандрик І. О. 258, 267, 302
Маріненко К. 55
Масарик Т. 117, 212
Матезонский К. 177
Мателешко Ю. П. 252, 303, 315
Матій П. П. 456
Мацо М. 28
Медведь М. М. 49, 50, 74, 80, 181, 184,
191–193, 196–199, 202, 204–211, 213–224,
229, 230, 232–252, 270, 283, 287, 292, 299,
300, 305, 306, 308–311, 314, 315, 317–319,
321, 353, 432, 442
Медвідь-Черібан М. О. 252
Мельник Л. О. 165, 182, 194, 225, 226,
230, 250, 251, 253, 254, 257, 259, 260, 261,
264, 265, 269, 272, 273, 275, 279–281, 285,
290, 293–295, 298, 307, 311, 312, 314–319,
321, 330, 333, 350, 369, 386, 387, 403, 416,
445
Метенканич М. 63
Микита В. 293
Мичка З. 301

Мишанич В. 412, 454, 455, 457
Мовчан К. М. 192, 198, 202, 206, 283,
284, 289
Монич О. 109
Моргун В. В. 273
Морохович В. С. 277
Москаленко В. П. 3, 395, 436, 439
Мочан А. 140
Мушинка М. 238, 268

Н

Надворна І. 413
Найпавер К. С. 177
Найчук О. 114
Настич Х. Ю. 251, 431
Небесник І. І. 238
Неймегі М. 426
Ніколаєнко С. 52
Ніколайчук В. 273, 285
Німчук В. В. 229, 242
Нірода О. 72
Новоселецька С. В. 232
Ножова Р. М. 256

О

Олаг Г. М. 252, 268, 398, 443
Олашин М. В. 166, 168, 256, 267, 277,
302, 318, 360, 375, 376, 390, 414, 420, 421,
453
Олексенко В. 237
Олексик Х. М. 220
Онищенко О. С. 437, 438
Осінчук Ю. В. 229
Орлай І. С. 135
Офіцинська М. 391

П

Павленко Г. В. 166, 331
Пагиря В. 267, 268, 282, 377, 378
Падяк В. 268, 345, 366
Палінчак М. М. 257, 294
Панчук Н. М. 351-353, 357, 358, 432,
435
Папіш М. 88
Пасічник О. 244

Патрус-Карпатський А. 151
Пачовський В. 111, 266
Пекар М. 355
Передрій О. С. 271
Петій-Потапчук Н. 449
Петрус Ю. Ю. 261
Пітюлич М. І. 272, 434
Плоскіна В. 1
Повхан І. Ф. 271
Пойда С. 367
Половка М. В. 174
Полложин М. М. 202, 206, 222, 314
Поп В. С. 165, 254, 260
Попенко М. 156, 447
Попова Л. 9
Попович П. 356
Потушняк Ф. 119, 144
Похиляк М. І. 87, 322, 323, 331, 332, 335,
337, 357
Почекутова О. 5, 6, 9, 11, 13, 14, 17, 36,
40, 41, 51, 64, 98, 165, 182, 183, 240, 253,
254, 256, 258, 261, 263, 267, 273, 276, 277,
280, 281, 291, 304, 346, 348, 358, 360, 361,
368, 384, 390, 392, 395, 406, 422, 423, 435
Пришляк М. 448
Прохненко О. 251, 252

Р

Роман В. 12
Роман М. 268
Рошко М. 307
Руденко Г. 108
Рудловчак О. 114, 138, 148, 155, 180,
183, 238, 245, 251, 268
Рудницький С. Л. 186, 195
Русин В. 282
Русин В. І. 27, 30, 376
Русин С. 14, 361

С

Сабадош І. В. 109
Сабо К. Ф. 251, 252
Савицька Е. 59, 70
Садеков А. А. 201
Сак Ю. 291
Свеженцева І. А. 234

Світлик Я. Ю. 314
Свобода А. А. 437, 438
Сегедій Т. О. 252
Семрад О. 98
Сенько І. М. 123, 175, 182, 255, 263,
266–269, 272, 281, 286, 319, 379, 380, 444,
449, 452
Серединська С. В. 85, 350
Сернівка Г. 388
Ситник К. М. 261
Сівачек Ю. 77
Скунць П. 253
Слепньова С. П. 230, 256, 326, 334, 365
Сливка В. Ю. 22, 137, 434
Сливка О. Г. 440
Сміян К. 42, 100, 185, 281, 286
Смирнова А. А. 251, 252
Смоланка В. І. 76, 236, 441
Смочко Л. О. 260, 269, 278, 286, 288
Сов'як Р. 122
Соколов В. 99
Солодова Г. С. 433
Сорока С. С. 152, 153, 156, 158, 280, 291,
297, 341, 349, 355, 356, 359, 362, 371–373,
380, 382, 391, 404, 412, 418, 424, 429,
443–450, 451–457
Сочка В. 122
Старкова О. С. 271
Статєєва В. 259
Стеців Л. І. 362
Студеняк І. П. 441
Субогіна Л. 401
Сушко Л. 335
Сюсько М. 259

Т

Таловиря А. 97
Тарасюк В. 137
Теліга О. 260
Тиханович О. 145
Тімков М. 332
Товт А. І. 101, 252
Тодавчич Н. 409
Токар М. 43
Томенчук М. В. 314
Томчаній М. 227
Трачук Н. 172

Трачук П. А. 310
Трещак М. І. 288
Тупиця І. 448, 455
Турак А. 298
Туренко Т. В. 182, 256, 260, 261, 269,
272, 273, 281, 285, 290, 293, 369, 387, 389
Туряниця В. В. 255
Туряниця М. 148
Туряниця Н. Ю. 231, 252

У

Улиганець М. 402, 450
Уральський Л. 348

Ф

Фалалєєв А. П. 200
Федака Д. М. 258
Федака П. 263, 279, 282
Федака С. Д. 20, 37, 87, 112, 261, 267,
269, 274, 278, 286, 291, 381
Федака Я. І. 168
Фединишинець В. 33, 260, 268, 279,
288, 311, 403
Фединишинець М. 311
Федоранич В. 165
Федянин Т. Б. 251, 252, 308, 309
Фенич В. І. 318
Ференц Н. 288, 373, 404
Фесенко О. М. 396
Фетько О. В. 251, 252
Філіп Л. 279

Х

Хаван О. В. 318, 320
Химинець М. Д. 314
Хланта І. В. 140, 170, 174, 255
Хланта О. 174, 268
Ходанич Л. П. 270
Христиченкова Г. 362

Ц

Цуняк О. З. 251, 252, 287, 292, 299, 300,
305, 308, 309, 314, 318
Цьома Н. І. 305

Ч

Чаварга М. 418
Чендей І. 288, 426
Черничко М. 67, 116
Чик Д. 244
Чумак В. 265
Чорній М. 119, 126, 127, 129, 135, 212,
251, 252, 318, 408, 427, 430
Чучка П. П. 129, 321

Ш

Шарган Г. 10, 21, 111, 170, 175, 177-179,
186-188, 195, 263, 276, 282, 291, 368, 392,
394, 395, 449
Шаульський М. 17
Шашік М. 22
Швед Е. В. 291
Шеба В. С. 279
Шевера В. С. 295
Шевченко Т. 228
Шетеля В. 58
Шимон Л. Л. 295
Шин В. 269
Шімон Т. 291
Шолтес П. 303
Штернберг Я. 167, 168
Штефаньо О. 45, 46, 405
Штефуца М. 384
о. Штилиха Й. 190
Шульга О. 424, 451
Шумицька Г. 247

Ю

Юричко В. 260, 269
Юрік Л. 162
Юрчик М. 282, 288, 393
Ющенко В. 413

Я

Яворська О. 113
Яцола М. 454
Яцьків М. 251, 252
Ящищак О. 278

ФОТОЛІТОПИС

Книжкові пам'ятки

Карта світу та сторінки інкунабули "Географія" Птолемея. 1486.

De euāgelio eterno. Ser. proemialis

Incipiūt sermōes sancti Bernardini de senis ordinis fratrum minorū de euāgelio eterno.

Non enim veni sol

uerē legē sed adimplere. *Matth. v. c. In ordine sapientialū diuinalū sciētariū inuulgētā plenitudis*

legis apprimē vniū atq; necessariū esse p̄fiderano: de ea pur de sursum suscepiū scriberet intendim? et apire. *Item s̄ d̄ d̄ s̄ l̄ et a ch̄ uito veraciter adimplere verissimā rōne nihil aliud est: q̄ bonitas legibilibus i. descripta regulis et p̄cipiis. iuxta q̄ dicitur videt. *Item scrip̄tum additōs bonitatis p̄hibentis p̄trariū. Proprie enim non de mandatis bonitatis lex dicit siue p̄cepto siue p̄hibito sit: tū vsuā liter orē legis scriptū legi nōle nūcupat. Et igitur p̄prie legē d̄issimiam? *Item de bonitas integra siue completa legib? i. descripta literis et obseruāte impare. Quā p̄prie licet tollius et seneca aliq; q̄ plures literis descripte r̄int bonitatis. scripta s̄i cor̄ nemo nōit legem. nec lex cuiuscūq; dicit. nisi vel eius qui ad populū eam tulit. vel eius q̄ ad populū eam impauit. Unde et lex hebreorū et dei dicitur et moysi. *Item enā populū nūcupat: q̄ eisdem videlicet subiect? est et ad quem lata est. Proinde legē a ligādo nōnulli dicit esse uoluerūt: p̄ eo q̄ ei ad s̄rganā alligati sunt bi q̄bus data est ipsa lex. *Item igitur sic se habēndus pleni? declarē? plenitudinē legē d̄biti: de qua enī sup̄ius ait. *Item non ueni soluerē legē sed adimplere. Proportū dū est q̄ tres sunt legē specio. Prīmē dicitur naturalis. secundē p̄fuetudinalis: tertie theologice vel diuinalis. Atq; de his virtutib? tria p̄siderāda sunt. *Considerē? primō carū d̄ditōes. *Secundo earū p̄fectionē: tertio earū p̄sumātionē.********

Articulus primus que sit differētia inter virtutes naturales et cōsuetudinales atq; gratuitas: que theologice nūcupant

Primo s̄ d̄ d̄ m? p̄dicitariū virtutū d̄ditionem. *De m? p̄dicitariū: de natura singulari d̄uiciter aliqua p̄stringam?*

De virtutib? naturalib? que

ab ipsa natura in hoīe generantur. **Capitulum. j.**

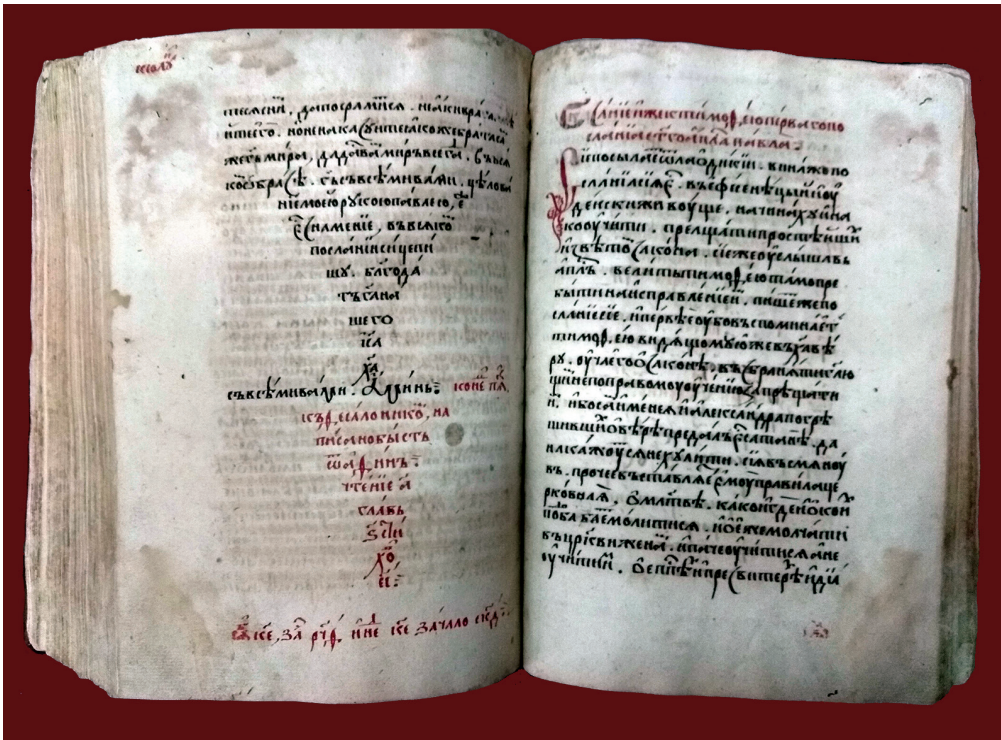
Primo q̄ d̄ virtutes naturales de notant: q̄ a natura ipsa sūt. Quales vtiq; dici possunt naturalis m̄suetudo. naturalis magnitudo. naturalis verecūdia. naturalis pietas et p̄similia: s̄ ille naturalis hoībus indite sunt. Et malicia vel bonitate completiōis impediunt vel adiuuant: et q̄s q̄ oē d. et q̄s alique. q̄s vna sola et his aut impedit aut adiuuat. Et B manifestū s̄i p̄ opatōes carū que s̄m impedimētum vel adiuuamētū completiōis q̄ a parte corpōis est aut tardiores aut rariōses exēunt: aut fr̄quentiores aut maiōres. Et licet p̄dite virtutes p̄fecte fuerint in adū ante peccatum et indite sint in nobis. tū in nobis multum sunt lese atq; de p̄sse: et pene oīno p̄sumptat atq; sepulte interisse aialitū siue originalis corrūptiōis. Verū exercitiū et p̄fectiōne p̄gruentib? multū eas adiuuari atq; p̄ficere ipso sensu experiente manifestū est.

De virtutib? que exercitio et consuetudine ab hoīe acquiruntur. Capitulum. ij.

Secūdo de virtutes p̄fuetudinales de notant: et hec ex fr̄quentia opationū acquirunt vel ingignunt. Et cum naturales virtutes q̄s sint p̄fecto. s̄ p̄fecto lest multiplicib? occasiōib?. nō solū malicia completiōis vt dixim? sed enā corruptiōne que p̄tō p̄mōs parentū in totū genus hūanū trāsūsa est et traducta: ideo laudabilū operū exercitiū augmētant et roborant. In adam enī p̄fecto illi et sani et recti: nō fuerūt ante peccm. et p̄ hoc p̄ viam mox bonitatis naturalis. s̄ h̄mōi pedib? recte absq; claudicatōe poterūt ambulare. et absq; offensione et lapsu peccati q̄s p̄ planū nature. vt que admodū gressibiles erāt exerceri? B est s̄m corp? p̄ viam sensibile: sic et gressibiles essent interius p̄ viam intelligibile quā dixim? planum bonitatis naturalis. Consuetudinales sicut lignipedes sunt et alta sup̄edacula atq; adiuuamēta: que occasiōanōs lesio pedibus ad adiuuandū ac quōq; modo p̄ficiendum gressum adhibēt. Non tū dubiam? naturalis mansuetos exercitiū eorū que māsuētudinis sunt in ipsa māsuētudine augeri. Similiter et naturalis p̄ios exercitiū eorū que pietatis in ipsa pietate naturalitē augmētari. Quā s̄i q̄ s̄m quosdā liberas potētia et quasi

Сторінка з інкунабули св. Бернардина із Сієни "Бесіди про вічне Євангеліє". Базель, 1489.

Рукописна Мінея. 1500.

Заставка та ініціал з рукописного "Євангелія". XVI ст.

Оправа семимовного словника Амвросія Калепіни. Базель, 1575.

“Символографія, або Про символічне мистецтво” Якоба Босха. Аугсбург, 1702.

Із колекції кириличних видань українських друкарень.

Із життя бібліотеки

Ювілей ветерана бібліотеки Марії Похляк. Перший ряд, зліва направо: В. Кобеляцький, Г. Шніцер, Г. Записочна, М. Похляк, О. Почекутова, О. Закривидорога, А. Топчій; другий ряд: О. Люта, (?), С. Серединська, М.-І. Люта, О. Пеца, М. Баранник, О. Куцеконь, Г. Довганич, Є. Калочай, Л. Грошик, С. Сорока, С. Слєпньова; третій ряд: Р. Шпиталь, М. Гамник, М. Чорній, Л. Санько, В. Москаленко, Ж. Цуняк, М. Байвельман, Л. Траченко, Г. Лізунова. 1992.

У довідково-бібліографічному відділі. Сидять: Олена Почекутова, Галина Солодова, Наталія Фречка; стоять Наталія Кирилюк, Олена Лавришинець, Кларіка Яночик, Єва Калочай, Оксана Люта. Початок 1990-х рр.

Викладачі та бібліотекарі вітають ветерана бібліотеки О. Закривидорогу з ювілеєм. 2003.

Колективне фото з нагоди 60-річного ювілею Наукової бібліотеки УжНУ. 2005.

Учасники наради-семінару, директорів бібліотек ВНЗ Київського та Львівського зональних методичних об'єднань. Мукачівський замок. 2010, 16 вересня.

Інтерв'ю для преси директорки Н. І. Гунько під час відкриття нового приміщення бібліотеки. 2010.

65-річчя бібліотеки. 2010.

На озері Синевир. 2011.

*Зустріч бібліотекарів з нагоди професійного свята на Театральній площі.
Ужгород, 2013.*

Колектив бібліотеки. 2014.

Святкова подія – ювілей у заст. директорки бібліотеки Вікторії Воробець (друга справа). 2018, 10 липня.

Літературні читання “Пікнік не звичайний – а поетичний” у скверику бібліотеки. Організаторка заходу В. Жупан (крайня зліва). 2018, 27 червня.

Студентський вечір поезії в читальній залі. 2019.

День вишиванки. 2021.

*Колектив авторів
висловлює щирю подяку:*

*провідному архівісту Державного архіву
Закарпатської області **Наталії Цюмпель**;
працівникам Відділу організації документообігу
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”
Марині Шете, Ользі Шелестак, Катерині Козутич;
бібліотечним працівникам за активну допомогу
у пошуках необхідної інформації;
Наталії Тайдук (Жирячок) за надані фотодокументи;
Олегу Ковгану за фотоматеріали 50–60 рр.;
викладачам університету та закарпатським
письменникам за мудрі і теплі слова,
присвячені бібліотеці, книзі, читанню;
рецензентам – доктору філологічних наук,
професору **Івану Сабадошу**
та доктору історичних наук,
професору **Сергію Федаці**;
керівництву ДВНЗ “Ужгородський
національний університет”
за сприяння у виданні
монографії.*

Наукове видання

**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ:
ВІД ДЖЕРЕЛ ДО СУЧАСНОСТІ**

Монографія

Упорядкування та редагування Л. Мельник
Художньо-технічна редакція, дизайн,
комп'ютерна верстка О. Гаркуша
Фото: Л. Ковган, А. Єндрик, П. Воронцов,
О. Хаван, Ю. Мателешко;
архів бібліотеки, видавництва та відкриті джерела

Підписано до друку 17.06.2021
Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура BookAntiqua.
Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 6,97.
Тираж 200. Зам. № 5-2021.

Видавництво Олександри Гаркуші
м. Ужгород, вул. Погорелова, 4
тел. +38 050 148 65 02
e-mail: alexxgarkusha@gmail.com
www.alexgarkusha.com.ua

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія 3т № 23 від 06.09.2005 р.

Н 34 Наукова бібліотека Ужгородського національного універ-
ситету: від джерел до сучасності [Текст] : колект. моногра-
фія / редкол. : М. М. Медведь (голова редкол.), О. В. Бряник,
В. В. Воробець, Л. О. Мельник ; М-во освіти і науки України,
ДВНЗ "Ужгор. нац. ун-т", Наук. б-ка. – Ужгород : Видавництво
Олександри Гаркуші, 2021. – 572 с. : іл.

ISBN 978-617-531-228-5

У монографії досліджуються історія виникнення, етапи становлення та розвиток Наукової бібліотеки Ужгородського університету. Аналізуються найвагоміші здобутки колективу книгозбірні за 75 років її діяльності. Значна увага приділяється книжковому фонду бібліотеки, його багатству, комплектуванню та збереженню. Архівні матеріали, спогади, фотодокументи фіксують святкове та буденне життя бібліотекарів, які своєю працею сприяють успішному науковому та навчально-виховному процесу в університеті.

Для науковців, бібліотечних працівників, фахівців і дослідників у галузі бібліотечної справи, краєзнавців та усіх шанувальників книги.

УДК 027.7(477.87-25) (09)